[illegible]

[illegible]

INDEX RERVM, VERBORVM ET SENTENTIARVM INSIGNIVM, IN

Consilia, Vota, siue Iuris Responsa Thomæ Grammatici, Iureconsulti clarissimi: nunc primùm in vnũ corpus coactus conflatusq́, & summa venustate, fide atq́ copia donatus.

LVGDVNI,

Apud Hæredes Iacobi Giuntæ.

1550.

INDEX RERVM, VERBORVM ET SENTENTIARVM MEMORABILIUM, *in Consilia, Vota seu Iuris Responsa Thomæ Grammatici.*

De litera A.

De litera B.

De litera C.

conf.

Con

De litera D.

De litera F.

De litera I.

& pl

Iuris

De litera L.

De litera M.

Mand

De litera N.

De litera O.

De litera P.

De litera Q.

Quis

De litera R.

generalem

De litera S.

persp

Socius

De litera T.

Testes

Testium

Tim

De litera V.

 mino

Vene

FINIS.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z. A B C D E F G H I K L M Aa Bb Cc Dd Ee omnes sunt quaterni. Ff verò sequens est duernus.

THOMAE GRAM-
MATICI, NEAPOLI-
TANI, IVRECONSVLTI
clariſsimi Conſilia, Vota ſeu Iuris
reſponſa, ſumma nunc de-
mum fide caſtigata
& excuſa.

✻

Acceßit in totum corpus Index, anteà vagus & bipartitus, cùm fidelis, tum copioſus.

LVGDVNI,
Apud Hæredes Iacobi Giuntæ.
1 5 5 0.

AD illustrissimum dominum don Petrum de Toleto, Marchionem benemeritum Villæ Franchæ, Proregem, Locumtenentē & Capitaneum generalem Cæsa.& Cath. Maiestatum in præsenti Regno Neapolitano, Thomæ Grammatici, Neapolitani, I.V.D. & Regij Consiliarij, Consilia.lxx.in causis criminalibus.

PRISCORVM scribentium monumētis semper comprobatum accepimus, illustrißime sapientißiméq; Prorex, vt studijs bonarum artium insudātes, & fructus aliquos in quacunq; disciplina colligētes, illos in horreum alicuius Principis, seu excelsi Magistratus recondant, vt sub illius nominis tegmine, & felicibus auspicijs, lucubrationes atque vigiliæ illæ ibidem veluti sub tuto præsidio existentes, vitalem spiritum hauriant: vt sic altercantium, & æmulantium morsibus, maleuolorumque insidijs, vt consueuit, erepti, omni liuore remoto in pace quiescant. Debent quidem, & non parum tuæ excellentiæ viri literati nostrates, maximè iurisconsulti: cùm eos tanta gratia complexus sis, vt prudentißimè considerans literas, præsertim iuris Cæsarei, & Pontificij, ad Regimina Reipubl. virtutum omnium fundamentum, legales ipsos scientiæ cultores aßiduè magnis honoribus, ac beneficijs in diuersis tribunalibus promouendo ad Reipubl. gubernacula, prosequeris: adeò vt te sacrorum iurium parentem primarium celebrare, illustraréque ingenuè fateantur. Inter quos ego quidem minimus, ac parum disertus, motu proprio tuæ excellentiæ, ac me inscio, apud nostrum inuictißimum Cæsarem, adeò tuo consilio, & opera propositus, vt in hoc sacro Regio Consistorio Neapolitano in Regium Consiliarium, licet indignè, promotum me comperiam. Et mente reuoluens, quo gratitudinis genere erga tuam

excellentiam, pro mea ad illam seruili deuotione. pro tanto in me beneficio, vt memorem obseruantiam in eandem declarare, ac grates pro viribus reddere possem, licet sit mihi parua domus, tenuisque suppellex: tamen à natura ad gratitudinem pronus ardentissimè gratum me exhibere desiderans, & aurum, aut gemmas, ac cætera fortunæ dona tam ditissimo Principi, ac de stirpe antiqua Regia & immortali: à te nuissimo & egeno elargiri, impertinens quidem & obiurgandum putaui. Quare: fretus Venusini Horatij exemplo, qui licet patre libertino natus, & literarum ac eloquentiæ præstãtia tribunatum assecutus, pro maximis muneribus erga ipsum ad Mecœnatem carmina duntaxat, emittendo in patrem debito satisfecisse arbitratus est. Idcirco maiorum nostrorum vestigia sectatus, præsens hoc, septuaginta Consiliorum in criminalibus libellum aliàs tibi tãquam iustissimo Proregi, & benemerito dicatum, vnà cum alio opusculo votorum meorum annis proximè decursis impressorum, consecraui. Suscipe igitur, illustrissime Domine, studiosorum spes vnica, tua innata humanitate incredibilique charitate, sereno vultu, vt consuesti, oposculum hoc, quod obsequentissimus seruulus tuus Grammaticus, licet indignus, tuæ excellentiæ repræsentat, cũ pauperem, exiguum largiendo munus, commendandum potius, quàm obiurgandum esse censeat Cato.

Vale.

*

THOMAE GRAMMATICI, NEAPOLITANI,

IVRIS VTRIVSQVE DOctor. celeberrimi. Consilia seu Iuris Responsa, adhibita in collaterali regio concilio, super causis fiscalibus.

*

SVMMARIVM.

1 *Testis vnus de visu integer, facit sufficiens indicium ad torturam.*

2 *Tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest: & non vbi consistat de delicto. & iudex aliter faciens tenetur, ac si esset homicida. & tanquam crudelis tenetur in syndicatu.*

3 *Tortura datur, vt tortus fateatur delictum, de quo conuincitur ne per appellationem retardetur id, quod pronuntiatum fuerit: & ita seruat consuetudo.*

4 *Testium numerus, supplet defectum: non tamẽ in causa criminali.*

5 *Testium numerus supplet defectum etiam in causa criminali, vbi tractatur de torquendo: quia plures inhabiles seu infames, sufficiunt. secus vbi tractatur de condemnando.*

6 *Testes de visu delicti commißi deponentes: licet repulsentur, tamen si remanent illaesi, alij testes deponentes de fama, plenè probabunt.*

7 *Testes contrarij seu diuersi à depositione principali, an poßint reduci ad concordiam ad euitandam falsitatem.*

8 *Testes vbi sunt suspecti de falso, datur cautela, vt interrogentur super circunstantijs. si ipsi stabant vel sedebant: & si aer erat nihilosum vel obscurum seu clarum eo die, & pariter de qualitate vestium, & de forma loquendi & similibus, ad ipsos intercipiendum, si verum dixerint. & nu. 9.*

10 *Delicta commissa de nocte, sunt difficilis inquisitionis & probationis: & ideò rarò reperiuntur sine tortura: quia ob tempus nocturnũ, dicuntur clandestina. & nu. 11.*

12 *Testi deponenti se pecuniam corruptum, ne testimonium dicat contra aliquem, credendum est. & fortius credendum erit, si dixerit se tentatum de corruptela, ne deponeret. & num. 13.*

Consilium I.

TRemendi Dei suffragio postulato, Excellens domine Malfęrite, regens Regiam cancellariam dignißime, quoniam hic Sa-

batinus cacace de Caruizano homicida, quæritat per friuolas appellatiões sui notorij criminis animaduersionem diuertere: idcirco iura Regij fisci aduersus ipsum in præsentia Magnific. suæ causæ patroni concurrentis adducere non veritus, vt fortè ipsis per eius Magnific. ruminatis liti & causæ cedere non dedignetur. Et in primis reperio ex quinque testium depositionibus de visu, liquere de ipso homicidio patrato per eundem in personam quæstio. Hieronymi parascandoli, dum deponunt eundem Sabbatinum armatum in præfato homicidio adstitisse & interfuisse: & notissimi iu-
1 ris est, † quòd testis vnus solus de visu, dummodo integer, facit indicium sufficiens ad torturam glo. est in l. maritus. ff. de quæstionib. quam facit singu. Baldus, in capitulo primo. §. sacramenta. de consuetu. recti feud. Bartolus, in l. prima. §. idem Cornelio. ff. eodem titulo. sed cùm in casu præsenti sint multi, & quamplures testes, qui viderunt Sabbatinum præfatum armatum adstetisse in homicidio præfato, ergo cautius torturæ subijci poterit, vt de perpetrato facinore clarius per eius confessionem liquere possit. Nec obstare poterit, quatenus ex aduerso dictum fuerit, quòd cùm constare videatur de delicto, id est, de homicidio, & quòd prope occisum Sabatinus, ipse armis euaginatis adstabat: & sic quòd eo casu procedi debeat ad condemnationem, & non ad torturam: cùm tortura detur in subsidium, & deficienti-
2 bus alijs probationibus. † & sic quando veritas aliter haberi non potest, secus quando aliter de delicto clarè adparet: quia tunc non est locus torturæ text. est & ibi Bartolus, in l. edictum. ff. de quæstionib. sequitur Angelus, in tractatu malefic. in versicul. fama publica præcedente. folio. 4. versic. nunc videamus de tortura. Gaudin. in eod. tractatu malefic. sub tit. de quæstionib. & tortur. & ideò dicit Angelus, in l. si certus ff. ad fille. quòd malè facit iudex eo casu ponere reum ad torturam: & tenetur in syndicatu, quando aliter ad paret probatum de delicto: quia dum constat per testes de viso, debet procedere ad condemnationem, & non ad torturam: vt dicit Baldus, in l. qui sententiam. C. de pœn. Andræ. de yser. in capitulo primo. §. scire. si de feud. fue. contro. inter do. & fide. & in constitut. regni: si damna clandestina. vij. colum. vbi subdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegādum beneficium defensionis, id est, appellationis à iure permissum: & tenentur ac si essent homicidæ. Nam præallegatis respondetur dupliciter. Et primò, quòd adhuc non adparet: an ipse Sabatinus Hieronymum præfatum occiderit: sed quòd adstetit armatus in tempore & loco homicidij commissi, ad sciendum si ipse solus, an cum alijs occiderit. quo casu etiam crimine plenè probato, torqueri põt inquisitus ad sciēdū cõplices & fautores, aut alias qualitates: prout nos docet Bal. in l. ij. C. quorū appel. nõ recip. ¶Secundò, quòd eo casu, dum constat per testes de visu, non adhibetur tortu-
3 ra, vt aliter constare debeat de delicto, † sed solum, vt fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem quod

quod fuerit pronuntiatum suspendi cō tingat: & hoc per doctrin.Bartol.in.l. prima.C.de iura.calumni.vbi subdit, quòd ita iudices seruant de consuetudine.refert & sequitur Paris de pute. in tractatu syndica.in versicu.tortura. in capitu.de repetitione torturæ. in secunda colum.& idem tenet Bald.in dicta.l.j.& subdit se credere, quòd iudices bene faciunt, quando habent certitudinem de maleficio procedere ad torturam:& idem reperio tenuisse domi. Anto.de Alexand.in.l.prima.§.si quis vltro.ff.de quæstionibus.in additionibus suis ad Bartolum, & ibi dicit formaliter hæc verba:& videmus aliquando quòd causæ plenè probatæ per testes, tamen reus torquetur: secundum practicam communem, quam approbat Bald.in.l.secunda.C.quorum appella.non reci.& subdit, quòd poterit torqueri, vt interrogetur de socijs seu de alijs criminibus per eum commissis. & idem ipsemet.d.Ant.de Alex.firmat opi.prēfatam Bal.contra Cy.contrariū tenentem, in prælleg.l.j.C.de iura.calum.iij.col.circa fi.subdens id fieri debere ad euitandum calumniosas appellationes:& amplius subdit formaliter: hæc verba, videlicet, tene menti, tu, qui vis practicare:quia ita communiter obseruatur, arg.l.si quis exhæredato.§.si quis.ff de inius.rup.& irri.test.licet cōtrariū dixerit Cy.& malè in.l.obseruare.C.quorū app. Nec suffragaret allegare, put objicit, ꝙ testes ipsi eo mō de maleficio deponentes, videātur aliquā tulū elisi per repulsam aduersus eosdē factā:quia si rectè aduertatur, nihil eis nocuisse nec nocere adparet: tum etiā quia absque veri præiudicio:secus esse quando sunt pares numero. quo casu etiam data aliqua inhabilitate ipsorū, casu numerus supplet defectum testiū. gl.est in.l.iij.§.eisdem.ff.de testi.Bal.in l.si quis ex argentarijs.§.j.ff.de edē. & in.c.si qui testium.extrà de testi.vbi dicit hoc esse menti tenendū. Idem tenet Nic.de Neapo.in.l.excusatur.ff de excu.tu.Alex.cons.cxlix.ij.col.v.vo.Sali. in.l.in bonæ fidei.C.de reb.cred.Fely. in.c.in nostra.de testi.vbi subdit esse ꝑpetuò no. Nec militaret aduersus præalle.respondere, ꝙ in præsentiarum sumus in criminalibus, in quibus nume-
4 rus † nō supplet defectum testium. prout notabiliter voluit Bal.in.c.ad nostrā extrà de proba.per text.in.c.licet causam.§.quidam verò.eo.ti.quod dictum Bal.refert & sequitur Fely.in.c.testimonium.v.col.in fi.de testi.& cōsuluit Deci.in suo consi.cxxxiij.inci.viso processu.in fi.iiij.col.vbi ad hoc alle.Petr.de anch.in suo consil.ccxlvij.inci.in causa agitata:& Ang.in suo cōs.cxxviij.& sequit Marſ.in suo sing.ccccclxxvij.inci. in testib. Nā ad hoc respōdetur, qa dato ꝙ in causa criminali numer⁹ nō suppleat defectū testiū, id intelligi debet, vt numer⁹ testium ꝑfatorū, nō sufficiat ad cōdēnationē inqsiti de crimine.sec⁹ enim erit quo ad torturā qa tūc licet testes ipsi ꝓbent infames seu aliter inhabiles, cū sint plures testes:licet ad cōdē-
5 nādū nō sufficiāt: † sufficient tñ quo ad torquēdū. Ita voluit Bal.in.l.cūctos populos.vj.col.C.de sum.tri.& fi.cath.cōsuluit Lu.in cōs.ccccl j.inci.qdā mulier &c. Frā.bru.in tractatu de indic.& tortu.iij.col.& ideò ad corroborationē ꝑ-

 fato

fatorum, dixit pulchrè Innocenti. in capitulo præsentium. extrà de testib. quod testes repulsati, faciunt præsumtionem. Et hoc tantò magis concedendum est, cum vltrà, quòd præfati quinque testes: ita deposuerint, vt suprà, accedunt nonnulli alij testes deponentes de fama publica, videlicet, quòd ita erat & insurrexerat publica vox & fama inter maiorem & saniorem partem populi, quod Sabatinus ipse in homicidio præfato interfuerat ad occidendum Hieronymum præfatum: & sic dato absque veri præiudicio: quòd testes ipsi fuissent aliqua repulsa accincti, attamen ex quo remanent alij testes deponentes de fama illæ si: ex hoc solo præfati testes de visu: licet repulsati plenè probabunt: † ita in proprijs ter-
6 minis notat Iacobus Butrio. vt refert Alberic. in lege tertia. §. eiusdem. ff. de testibus. vbi formaliter dicit, quòd si maleficium fuerit probatum, per duos testes, quorum fidei detrahitur propter paupertatem, vel inimicitiam, vel aliam similiter causam, & de delicto illo probatur per duos testes, etiam de fama deponentes, tunc illi testes de visu, etiam si essent duo, plenè probabũt. Idem in proprijs terminis, & in particulari consulendo tenet & sequitur Laurent. Calca. in consilio suo centesimonono. secunda columna incipiente, quia causa ista &c. Præterea, si bene considerantur verba testium productorum per partem inquisiti, apparebit omnes esse falsarios ac mendaces, per consequens nullam probationem inducere! nam inquisitus ipse, & principalis examinatus deponit, quòd illa prima die Ianuarij, nemo fuit de sero in eius domo, nisi quædam mulieres, quas nominatim exprimit: & tamen quatuor testes per eundem producti, deposuerunt ipsosmet omnes eodem sero illius diei fuisse vnà cum præfato Sabatino inquisito in eius domo, & adinuicem, cum eodem alloquutos fuisse per certum temporis spacium, quæ quidem contrarietas seu diuersitas inter ipsos testes. & principalem, non video ad quanram & qualem concordiam reduci posit, etiam vt euitari posit falsitas, quæ ineuitabilis est eo casu, data discordia, imò contrarie-
7 tate inter principalem, † & testes: vt dicit Innocent. in capitulo cùm contingit. de officio. delega. Bal. in. §. quibus. in prima constitut. C. Floria. in l. de ætate. de proba. Barto. Fulgo. & Paulus de Castro in. l. secunda. §. creditum. ff. si certum petatur Abb. in capitulo, cùm Ioannes. extrà de fide instrument. Imò & plus, dum testes ipsi fuissent interrogati ad effectum eruendi veritatem, super multis circunstantijs, nedum reperti fuerunt varij & contrarij inter eos, & præfatum eius principalem, sed etiam varij & contrarij inter eosdemmet testes: nam præfatus testis interrogatus, quid fecerit postquam ingressus fuit domũ Sabatini præfatam, respondit, quòd cœpit sedere super, quodam scanno ligneo, se calefaciendo prope ignem, & quòd cæteri tres eius socij præfati testes stabant similiter sedentes super eodem scanno, prope ipsum testem, quousque

usque ibi morati sunt: & quòd omnes ipsi quatuor testes cecinerunt adinuicem quasdam cantilenas, prout est de more in illis diebus, & hoc alta voce cantando, item deponit, quòd dum fuissent ingressi domum, omnes ipsi quatuor salutauerunt Sabatinum inquisitum in lecto iacentem, & replicantem vulgariter: *state li ben venuti accostatiue alo foco. femine fate honore à questi iuueni.* Secundus verò testis deponit, quod inquisitus ipse dormiebat, & nunquam inquisitus ipse dormiebat, & nunquam ipsis ingredientibus & salutantibus respondit, nec aliquid loquutus fuit cum eis, & quod testis ipse nunquam sedit, donec ibi fuit: semper adstetit, & alter ex eisdem testibus deponit, quod semper adstetit prope cubile Sabatini. & alter ex eis deponit stetisse sedendo supra podium disfabricatum. item deponit, quod ipse testis solus cantauit, & nullus ex alijs cantauit: quia nesciebant cantare. alter ex eis deponit, & est tertius testis, quod duo ex eis adsteterunt semper, & non sederunt nisi ipse testis super bancho, & alter supra podium fractum. alter verò quartus, & vltimus testis deponit: *che vicissim cantabant à dui à dui.* Ex quorum depositionibus maximè in circunstantijs prænarratis, adparet maxima diuersitas: imò contrarietas inter eosdem testes, & principalem, necnon & inter eosdemmet testes. & iure cautum est, quod vbi testes sunt suspecti de falso, ad cautelam, vt eruatur si falsum vel verum depposuerunt, in-
8 terrogentur super circunstantijs, † & sic, vt percipiatur, si eis credendum sit ita, vel ne glos. est not. in. l. quarta. §. testibus. ff. de testibus Azo in summa de testi. penultima columna. in capitulo, causam. in versic. tempore de testi. Specul. in titulo de teste. in. §. quid iam de interrogatorijs. Felyn. in cap. causam. extrà de testib. Alexand. in consilio. xc. in quarto volumi. vbi in specie consuluit testes interrogandos esse, an starent vel sederent: & pariter de qualitate vestium ibidem intercessentium, & de ipsarum colore, & forma loquendi, & an simul vel separatim peruenerant ad locum illum, & sic de similibus, & sic data diuersitate seu contrarietate, eorum dictis non stabitur. Bene facit not. per Bald. & Salycet. in dicto capitulo cùm causam. columna quinta vbi dicit, quod huiusmodi interrogationes nõ fiunt frustra. Ex quo
9 iudex, † quando suspicatur de teste, debet laborare circa huiusmodi interrogationes contra testes. & dicit obseruari per Azo. in loco præalleg. multo magis in circunstantijs pertinentibus ad actum, de quo quæritur. refert & sequitur Alexand. in præfato consilio. nonagesimo. & idem Alexand. in consil. centesimoquinquagesimotertio. v. col. in quinto volu. & consilio. cliiij. secunda colum. eo. quinto volum. Imò & plus in specie dicit Bald. in sua marga. in versiculo iudex. versicu. cvij. incip. iudex debet laborare, quòd iudex debet laborare, vt intercipiat testem si testis ipse sibi suspectus videatur, & subdit ita dixisse Innocen. in capitulo cùm causam. in fi. de testib. & imò tales testes suspectos potest iudex interrogando de circunstantijs, ipsos inuol-

uere, etiam in his, in quibus substantia nogotij non consistit. Ita plenè Phi lipp. Deci. in regula, ea est natura. nume. 4. & 5. char. xxxij. ff. de regu. iur. & voluit originaliter Bald. in. l. finali. in
10 vlti. ver. C. de testibus. ¶ † Non obmittendum arbitror præfatis suffragari, quòd delictum ipsum fuit commissum de nocte: & sic est difficilis probationis, seu inquisitionis: vt dicit Bal. in. l. de quibus. penult. colum. ff. de legi. glossa. in. l. si cum expressum. §. in actione. ff. quod metus causa. quo casu dicitur delictum ipsum esse clandestinum ob nocturnum tempus: & ideò
11 rarò reperitur absque tortura: † vt inquit Bal. in. l. cùm fratrem. de his, quibus vt indignis. Angel. in præfata. l. si cum exceptione. & aliquid per Bald. in. l. iij. C. de episco. audien. Alexan. de Imo. in consil. j. in. iij. volumi. & subdit Angel. in. d. l. si cum exceptione. quòd ea, quæ de nocte fiunt, dicuntur secretè fieri: & idem dicit in. l. j. §. occisores. ff. ad Sillcian. Et quòd delictum commissum de nocte, sit difficilis inquisitionis, vltra præalleg. tenuit Alexand. in consil. xxiiij. in. ij. volumine. Franc. de Aret. in consil. xlvij. in fi. & ideò dixit Angel. in. l. fina. C. de probationib. quòd in delictis secretis ob difficultatem probationum deuenitur ad torturam, & plerunque ad condemnationem: & ideò in his casibus sufficiunt probationes per coniecturas: ita plenè Bartol. & Modern. in. l. si quis ex argentariis. ff. de ædendo. & in. l. si quando. C. vnde vi. & idem quòd Angel. in dicta. l. fina. C. de probationibus. tenet Bald. in. l. quicunque. C. de seruis fugiti. Accedit insuper depositio Bartholomæi cacace consobrini fratris eiusdem inquisiti, in qua deponit: quòd ideò tempore, quo citatus fuit, vt veniret ad deponendum in præsenti causa, minimè venit, ex quo rogatus fuit, vt nullatenus venire debuisset ad se examinandum: & si fortè se examinaretur: debuisset negare eius depositionem factam contra ipsum Sabatinum. quo casu credendum est
12 eidem testi † in eo, quod deponit. Ita in specie voluit Bald. in cap. j. si de inuestitu. lis oriatur inter domi. & vasal. dum dicit credendum esse testi deponenti se pecunia corruptum, ne testimonium dicat cõtra aliquem, & idem voluit Bald. in capit. fina. dicendo ibi esse text. mirabilem. & raiò alibi reperiri extrà, de testibus cogendis. & sequitur Ludouic. in singular. incipien. *tu scis.* in. ix. columna. idem sequitur Iaso. de Mayno in. l. si non sortem. ff. de condictione indebiti. & in. l. j. ff. de ser. fortius ergo credendum erit huic Bartholomeo, eius fratri consobrino asserenti se tentatum, vt non deponeret, seu quòd eius depositionem
13 † in processu informatiuo factam reuocaret, seu negaret ita deposuisse: prout scriptum comperiebatur: & sic cùm tentatus fuerit, vt ita faceret seu diceret, & minimè assentire voluerit, sed potius reuelauerit, longè commendandus est. Ita in specie consuluit Bal. in suo consilio. ccccxxix. incipien. An mandatarius. in. iij. volumi. alleg. text. in. l. si quis seruo. C. de furt. & idem in terminis consuluit Franc. de Aret. in suo consi. xiij. in. xij. colum. vbi fortius vide

videtur tenere, quòd eo casu præfato vnico testi credendum sit. ex quibus omnibus negari nõ potest, quin ad torturã procedi non debeat contra præfatum Sabatinum ex probatis contra ipsum vt suprà, & ita exequutum me diaute decreto.

Thomas Grammaticus Regij, fisci patronus

SVMMARIVM.

1 Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali, nisi in capite percuteret.

2 Ex modico ictu in capite quis letaliter lædi potest.

3 Ex capitis percussione quis rarò liberatur.

4 Vulneratus ad mortem dicitur ille, qui secundum regulas medicinæ non potest euadere, vel cum magna difficultate.

5 Quod vulneratus seu percussus in loco periculoso non sit mortuus ex vulnere, probatio huius negatiuæ est multum difficilis.

6 Vulneratus non dicitur mortuus ex vulnere si non obseruauit regulas medici, & sua culpa perit.

7 Vulnus mortale dicitur: quando apparuit in vulnerato signum mortale tempore vulneris, vel infra paucos dies. & nu. 8.

9 Vulnerato si superuenit febris post multos, & plures dies à die illati vulneris, adèo quod moritur dicitur ex febre superueniente mortuus, & non ex vulnere. numero decimo & 11.

12 Febris licet sit causata ex vulnere, non ex hoc debet vulnerans vt homicida puniri pœna mortis.

13 Vulnus ex quo decessit si non adparuit de se mortale debet saltem pœna mitigari.

Consilium II.

IN Iesu Christi Redemptoris nomine, Amen Ioan. mancus aggressus cũ bastono Iacobum tabernarium, eundemq; in capite percutiendo cum sanguinis effusione vulnerauit, qui curatus per duos medicos spacio septem dierum eundem incolumen reliquerunt. alterius deprehenditur apertissimè vulnus illud à principio fuisse satis periculum: ambo tamen deponere adparent, quod continuo Iacobus ipse melioraauit: & infra septem dies eundem Iacobum sanum reliquerunt. verumtamen liquet, quòd infrà dictos dies septem, Iacobus ipse capite inuoluto exibat extra domum, eundo per ciuitatem, & laborando in suis occurrentijs tabernæ. dubitatum fuit inter magnificos Iudices magnæ Curiæ vicariæ, an per mortem ipsius Iacobi subsequutam, potest Ioannes ipse de occiso puniri: & concurrente inter eosdem diuersitate, imò contrarietate votorum, egó vt partes fisci tuerer, Ioannem ipsum vltimo supplicio condemnandum prima facie infrà scriptis medijs comprobaui.

1 ¶ † Et in primis dixi, quòd licet percutiens cum baculo non teneatur ex vulnere letali, cùm non præsumitur habuisse animum occidendi: vt inquit Baldus. in prooemio digestorum tertia columna, id tamen non habet locum vbi percussio illa fieret in capite: ita dixit Angelus in lege prima. §. sed si claua. ff. de sicarijs. quem refert

& se

& sequitur Felynus in capitulo significasti.extrà de homic. & hoc qa ex hoc adparet percutientē habuisse animū
2 occidendi: † cùm ex modico ictu in capite quis letaliter lædi possit dicto capitulo significasti.de homicidiis. Ita etiam dixit Bartolus in lege prima.§. diuus Codice de emenda.seruor. Angelus in tractatu,maleficiorum.in versiculo.scienter & dolosè Antonius de rosa.in capitulo consuluit secūda quæstione sexta. Hinc voluit nota.Rapha. consulendo in consilio suo centesimo trigesimoquarto,quòd percutere in capite,est magis periculosum,quàm in reliqua parte corporis. Hinc dixit pulchrè Baldus in capitulo primo.§. ad hæc.de pace iurament. firmanda.hoc procedere ratione cerebri, quod est membrum diuinum,secundùm Philosophum:& eo læso omnes spiritus deficiūt: & ideò concludit Antonius de butri.& Ioannes de anania in dicto ca
3 pitulo significasti.quòd † ex percussione in capite,quis rarò liberatur. quod maximè dicunt vigere Bononiæ. Concurrit etiam depositio medicorum, quorum vnus deponit, vt suprà dixit, quòd ex vulnere decessit Sabatinus ipse,& dictio,ex,significat causam proximam lege prima.§.ex incendio. ff. de incend.ruin.& naufra.& not.per Bartolum & doctor.in lege nō dubium.ff. de legib.& voluit in terminis Bartol. cæp.in consi.suo vigesimooctauo. columna quinta.vnde cum præfatus medicus deponit, quòd ex vulnere illo præfatus Sabatinus decessit.satis videtur deponere vulnus illud fuisse mortale,quòd insuper corroboratum adparet ex depositione alterius socij medici asserentis vulnus à principio fuisse periculosum: attamen non ex hoc necessariò infertur,vulnus fuisse mor-
4 tale:cùm ille dicatur vulneratus † ad mortem,qui secundùm regulas medicinæ non potest euadere,vel cum magna difficultate:iuxta not.in.l.ab hostibus.§.fina.ff.soluto matrimo. & in lege si maritus.ff.de loca.& voluit in specie Baldus in capitulo primo.§.fin. prima columna. quibus modis feud. amit.sed vulneratus in capite, dicitur esse eiusmodi, ex quo vulnus illatum in capite,consueuit esse mortale: vt suprà dictum est:ergo &c. Et ideò dixit Baldus in titul.quibus mod.feud. amit.quòd probatio huius negatiuæ videlicet quòd percussus in loco periculoso,non sit mortuus ex vulnere, est
5 multum difficilis: † sed quia an vulnus sit mortale,ita vel ne,statur iudicio medicorum,per text.in lege semē. de re mili.& dixit Bartolus in lege si in rixa.in fin.ff.de sica.& in prooemio digestorum.in fin.princip.& ibi Cyn. & Baldus in tertia columna versicul. & ideò an vulnus sit mortale, Baldus in capitulo primo quibus modis feud. amit.versicu.sed Abb.& Antonius de butri.in capitul.præthereà.extrà.de cleric. percusso.Gandi.in rubrica.de homicidi.Cùm ergo ex depositione dictorum medicorum adpareat vulnus fuisse mortale,ergo Ioan.ipse tenetur de homicidio:& successiuè ad pœnam vltimi supplicij condemnandus. Sed quia aliter votando, quàm procurando concludendum,est,præsertim cùm de vitæ periculo agitur de enim homo

ad ima

ad imaginem Dei creatus, sic de facili contra legitima instituta morti tradi contingat, in præsentiarum votando postquàm vobis Magni. Iudicibus ita placuerit, tanquam fisci patronus, dico Ioan. ipsum mitiori pœna, quàm vltimi supplicij plectendum: vt infrà. Nam in primis liquidè adparet ex meritis defensionum præfati Ioan. qualiter dictus Iacob. post vulnus præfatum sibi illatũ publicè accedebat per ciuitatem Neapo. & adstabat in eius taberna in eadem se exercendo, & die quadam satis elaborauit voluendo & reuoluendo quandam quãtitatem paleæ subtus suprà, vt reperiret ensem cuiusdam Hispani eidem in accommodam datum. Et notorium est ex communi obseruantia. & præcepto medicorum, quòd percussus in capite, debet stare reclusus, nec intueri aerem: nedum non exire extra domum: sed ibi dem clausis fenestris permanere, vnde negari non potest, quòd cùm Iacob. ipse aliter fecerit, vt suprà, eius culpa nõ fuerit admista cum vulnere, quo casu non dicitur mortuus ex vulnere: quia non dicitur ex simplicibus prouenire, quod cum alio prouenit lege prima. ff.

6 de aqua quoti. & æsti. † & sic concludit, quòd eo casu vulnerãs, non debet puniri de toto: sed de vulnere tantùm idem refert & sequitur Angel. in tractatu. malefi. in versicu. ex interuallo dictus Titius vnde cùm malam custodiam Iac. ipse in vulnere sibi adhibuerit, non ex hoc debet Ioan. ipse de occiso teneri. l. qui occidit. in fine. & ibi Floria. & in. l. si ex plagiis. in principio. ff. ad. l. aqui. Secundò, adparet manifestè, quòd ambo præfati medici per extensum in eorum depositionibus cõcludunt vulnus non fuisse mortale: ibidum dicunt, quòd Iacob. ipse bene stetit per septem dies, adeò quòd se licentiarunt, & eundem validum & sanum reliquerunt purgatum & bene dispositum. Ista enim signa sunt clarissima sanitatis & optimæ conualescentiæ, de arguentia vulnus non fuisse mortale, ex quo tunc vulnus dicitur esse mortale, quando aliquid accidens vel signum

7 mortale † adparuit in vulnerato, tempore vulneris, vel infra paucos dies: argumen. l. damni. §. sabini. ff. de damn. infec. quia signa accidẽtia maximè cõferunt ad cognoscendum quid sit. l. de minore. §. fin. ff. de quæstioni. l. iubemus. C. de testamen. leg. prima. §. fina. C. de ædil. edict. & signa quasi causam demonstrant. lege prima. ff. de ventr. inspi. capitu. primo cum ibi not. extrà de proba. ita in specie voluit Barthol. cæpo. in consilio sexagesimosecundo, columna quinta ex quibus concluditur vulnus ipsum non fuisse mortale: & licet suprà dictum sit propter authoritatem Bald. suprà alleg. quòd probatio istius negatiuæ sit difficilis, videlicet quòd vulneratus in loco periculoso, non dicatur decessisse ex vulnere. dico enim, quòd quando signa accidẽtia sunt bona, & inferunt ad sanitatẽ, satis dicitur adparere vulnus non fuis

8 se. † Cùm tunc dicatur vulnus mortale, quando aliud accidens vel signum mortale adparuit in vulnerato tempore vulneris, vel infra paucos dies: vt concludit Cæpo in præfatò consilio. lxij. Pro quo bñ facit quod dicit Barto. in

to.in.l.si in rixa.ff.de sicar.quòd si vulneratus ex interuallo moritur, nõ præsumitur mortuus ex vulnere. concordat bene glo.in.l.j.C. de emendatio. seruorum. Tertiò & vltimò, liquet ex meritis deductorũ ad defensam, quòd per multos & quamplures dies post vulnus illatum, eidem Iacobo superuenit febris. & sic per paucos dies ante
9 mortem. † vnde non præsumitur mortuus ex vulnere: sed ex febre præfata superueniente: argumen.l. fauorabiliores.ff.de reg.iur.& in.l.si de interpretatio.ff.de pœ.& in.c.in obscuris.de reg. iuris in.vj. Et quòd quis in dubio præsumatur mortuus ex causa superueniẽti, vt puta ex febre, & non ex vulnere,
10 tenet consulendo † Barto.in suo conlio: quæstio talis est, Titius à sempronio percussus.& do.Signo. de homode.in consi.suo incip. factum tale est, seu sic se habet: quidam Simonellus &c.& sic superueniente febre cõfunditur dictum vulnus, nec permittitur ex dicta causa adparere, an sit mortale: imò iudicatur vulnus non fuisse mortale: quia, vt suprà dictum est, omnia signa accidentia erãt sanitatis. Et quòd superueniente alia causa, quæ confundit vulnus, non permittit adparere, an fuerit mortale ita vel ne, text. est in.l. huic scripturæ.§.j.ff.ad.l.aquil. per quem ita consuluit Cæpo.in præfato cõsil.lxij.colum.pe. Vnde concludendo ex præmisis, dico quòd quando verè præfatus Ioan. dictum homicidium commisisset non ex hoc teneretur
11 tur de occiso: † sed de vulnerato, ex quo mors superueniens aliunde, quàm ex vulnere: puta ex febre, nõ reddit vulnus mortale.c. significasti. de homi.& probatur in.l.qui occidit.§.fin.ff.ad.l. Aquil.& voluit Cæpo.in dicto consil. lxij.columna.vij.

12 ¶ † Nec militaret dicere Ioan. ipsum teneri de occiso: ex quo licet febris superueniat: attamẽ fuit causata ex vulnere præfato per ea, quæ alleg. suprà primo loco dicta sunt: nam respondetur, quòd illa procedunt, quo ad effectum irregularitatis incurrendæ, ex quo ad hoc, vt quis facilius fiat homicida, quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudicio seculari, vt colligitur ex not.in.c.ad audiẽtiam.& in c.pœ.de homi.ita in specie consuluit Barto.cæpo. in consilio.xlj. columna vj.sed in casu præsenti non agitur de irregularitate contrahenda: sed de punitione delicti, ergo &c. & potissimè, quia propter signa accidentia sanitatis, quæ concurrebant seu adparebant in dicto vulnere, cùm eundem validũ & incolumen medici ipsi reliquisse testati sunt: non potest præsumi, quòd febris ipsa causata fuerit ex vulnere præfato: sed potius ex corporis dispositione, vel ex malo regimine ipsius Hieronymi: seu, vt rectius dicam, eiusdem Iacobi defuncti. Et dato absque veri præiudicio, quòd processerit ex il
13 lo vulnere: † tamen quia vulnus non adparuit de se mortale, debet saltem pœna mitigari. Ita dixit Bartolus in suo tracta.de percusso.circa fin.& quia non potest præfato Iacobo pœna trũcationis manus imponi, cùm vulnus intulerit cum bastono, prout voluit Andræas de yserni. constitutiones regni incipien.si quis cum armis.nõ concludo

cludo eundem Ioan. esse in perpetuũ in insulam deportandum, cùm in triremibus deseruire minimè posset, cùm vtraque manu debilitatus adpareat. & sic in eandem sententiam concurrerunt Magni.domi. Bernardinus marchesius, & domi. Bernardinus galeota, eiusdem magnæ curiæ iudices. & ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Testis tentatus seu requisitus de delicto potest testificari contra tentantem seu requirentem ipsum de delicto committendo, si illud committere recusauit.*

2 *Testis dicens se pecunia corruptum, an & quando probet contra corrumpentem. & numero. 3.*

4 *Testis deponenti de mandato & commissione sibi facta, an sit credendum.*

5 *Inimicitia indicium, an sufficiat ad torturam inter mandantem & offensum.*

6 *Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.*

8 *Testis clericus deponens coram iudice laico absque licentia sui superioris, probat in ciuilibus causis, intelligendo in clerico simplici: secus autem in religioso.*

9 *Testis clericus licet non admittatur in causa criminali contra laicum debet intelligi, quando non in subsidium, vbi veritas aliter adparere non posset. & nu. 10.*

11 *Testis prohibitus examinari per legem non resistentem nec adsistentem actui: vt quia dicit, domesticus testis non probabit: & tunc faciet indicium sed vbi resistit: dicens quòd talis non possit examinari vel non, admittatur & tunc non faciet etiam indicium.*

12 *Dictio, nullatenus importat nullitatem actus.*

13 *Clausula decreti annullatiua, facit, vt iudex non possit in contrarium dispensare.*

14 *Testes inhabiles licet admittantur in magnis criminibus: tamen non admittentur inimici.*

16 *Indicium inimicitiæ solum, non sufficit ad torturam.*

17 *Offerens in promptu probare testes examinatos contra ipsum, & probantes delictum, esse suos inimicos capitales, audiendus est supersessa tortura, quando aliàs de iure torqueri posset.*

18 *Regula: & si non prosunt singula, multa iuuant. habet locum, quando vnumquodque indicium esset plenè de per se probatum.*

19 *Iudex licet habeat liberum arbitrium in criminalibus: tamen non poterit torquere nõ præcedentibus legitimis indicijs.*

Consilium III.

IN Iesu Christi nomine, amen. In causa Regij fisci aduersus Ioannẽ Somado Hispanũ inquisitum de assasinio, in personã capit. Corfetti, vrgent depositiones Alphonsi Albarderij, nec non & fratris Petri hispani ordinis sancti Francisci, in quibus attestantur Alphonsum ipm̃ à Io. præfato requisitũ de societate in præfato assasinio committendo, oblata sibi pecunia & inde ad certos dies sequutum fuit dictum assasinium per præfatum Io. vt Alphonsus ipse deponit de confessione ipsius Ioan. fuit insuper Ioan. ipse visus alioquì cũ Ber-

nardo

nardo mandante præfatum assassinium committi à quo Ioan.ipse fassus est chlamydem,quam deferebat dono, habuisse. Adparet insuper, quòd quadam nocte fracto ense Ioan.ipse domum rediit: & eadem nocte commissi delicti ensem in loco delicti fractam, compererunt: concurrente insuper inimicitia inter Bernardum mandantem, & Capitaneum Corsectum: dubitatur ergo, an concurrentibus præfatis potest Ioan. ipse quæstionibus & tormentis subiici? & prima consideratione videbatur dicendum, quòd sic cùm de dicti assassinij ordinatione clarè deponere videatur Alphonsus ipse requisitus à præfato Ioann. somado, cuius depositioni non modica fides adhibenda est, cùm requisitus & tentatus de delicto potest esse testis con-
1 tra tentantem:†quia ex quo non consensit,sed potius reuelauit, satis commendandus est. ita singulariter dixit Bald. consulendo in consil. incipien. An mandatarius.in.iij.volumine.allegat text.in.l.si quis seruo.C.de furtis. & idem in indiuiduo tenet Francis.de Aret.in consil.suo.xiij. colum.xij. vbi videtur tenere, quòd tali vnico testi plenè credendum sit.pro quibus etiam
2 bene facit:†nam si creditur testi asserenti se pecunia corruptum, & similiter inquit Innocent.in.c.inquisitionis. de electio.quem refert & sequitur Lanfranc.de oria.in.c.quoniam contra.in ver.testes. colum.xliiij. extrà de probationibus.fortius erit credendum testi dicenti se pecunia tentatum:& non assensisse. Ad quod etiam accedat, quòd testis pecunia corruptus, potest produci contra corrumpentem, etiam quo ad plenam probationem.†text. est in.c.fina.de testib.cogend.vbi Bal. in fin.ad hoc dicit illum text.notab.& rarò alibi reperiri: sed habet consimilem, quem ibi Bald reputat mirabilem.in.c.primo.ver.primo.si de inuesti.lis oria.inter domi.& vasal.idem sequitur Felyn.in.c.licet causam.iiij.colum.extrà de probationibus.Ias.in.l.j. ff.de condict.ob turp.causam.& in.l.j. vj.columna.ff.de feriis.& pro præfatis
4 bene facit,†quòd creditur deponenti de mandato & commissione sibi facta:vt dicit Bartol.in.l.ex sententia.ff. de testa.tuto. Bald.in.l.iudices. C.de fide instrumen.Alexan.in consi.lxxxviij.in.v.volumine. Concurrit insuper inimicitia capitalis præcedens inter mandantem & offensum,ex qua resultare adparet indicium sufficiens ad
5 torturam:†vt dixit Angel.in.l.fina.ff. de quæstionib.& videtur sentire Bartol.in.l.fi.ff.eodem titu.Spec.& Ioan. Andr.in addi.in titu.de præsumptio. ver.sed pone.nam de inimico lex præsumit omne malum.l.j.§.præterea.in princip.ff.de quæstionib. Concurrunt etiam cætera adminicula in themate proposita:ex quibus succedit clara iuris dispositio,quòd si non prosunt singula,multa iuuant.c.præterea.cum similib.extrà de testibus.l.spadonem.§. qui iura. ff.de excusatio.tuto.l.sancimus.in fi.C.de testamen.ita dixit Alexand.de Imo.in consil.lxv.j.volumine.& consi.xlj.in.ij.volumine. & ideò voluit Rapha.Fulgo.in.l.finali. C.familiæ ercifcund.quòd licet singula indicia debeant probari per duos testes: vt per

.vt per glos.in.d.l.fi. C.famil.erciscun. .& vnus testis de indicio remoto non probet, indicium hoc non habet locum, vbi essemus in pluribus indiciis: quia etiam, quòd super eis testes singulares deponerent: attamen ex eorum præfatis depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per
6 regulam præfatam. † & si non prosunt, &c. & secundum istam opinio. consuluit Soci.in consi.liiij.in.iij.volu.sequuntur Mod.Senen.in tract.de indic.& tortu.ij.colum.non obmitto, quod dixit Bald.in.l.excipiuntur. ff. ad silleia. quòd ex multis indiciis resultat plena probatio: & idem Bald. in.l.non est verisimile. ff.quod metus causa. quod ex pluribus indiciis vel argumentis vehementibus potest in causa criminali iudicari. Ex quibus omnibus videtur prima fronte concludendum procedi posse ad torturam contra præfatum Ioan. somado inquisitum, vt ore proprio fateatur. Quibus omnibus bene ruminatis ac consideratis, licet ita fuisset conclusum & decretum per magnifi.iudices magnæ curiæ vicariæ, quibus vt fisco fauorabilioribus adhærere debuissent: attamen fretus sindercsi, qui me stimulat, ac etiam quia aliquando filius non stat cum sententia patris.l.iij. §.si quis. ff.de condict.ob turpem cau. vbi Celsus filius. tamen contra patrem.idcirco præallegatis ac voto magnific.iudicum non obstantibus, contrariam ex infrà dicendis arbitror de
7 iure veriorem.¶ † Et in primis non obst.depositio fratris Petri: nam licet si clericus reperiatur protulisse testimonium, coram iudice laico absque sui superioris licentia, talis depositio teneat in causis merè ciuilibus tantum: vt dicit glos.& Abb.in.c.j.extrà de iuramen.calum.& idem Abb.in.c. cùm nuntius.de testib.tamen illud habet locum in clerico simpliciter, non autem in religioso, ita discrepantibus ab Abb.præalleg. tenuerunt Francis. de Aret.& Felyn.in præfato.cap.cùm
8 nuntius.† per optima fundamenta. & idem consuluit Francis.de aret.in suo consil.clx.vlti.colum.incipiē.longa est quæstio seu longa est cōsultatio: idem ante eum voluit Ange.in consi.ccxxxiij.quod fecit in ciuit.Senarum, & ante omnes Bald.in.l.quoniam liberi. in princip. C.de testib. quibus omnibus circunscriptis succedit ritus magnæ curiæ vicariæ:quo cauetur dictum clericum non admitti absque eius superioris licentia: qua huius fratris Petri
9 depositio caret omnino. ¶ † Sed non eundo per mendicata suffragia.in præsentiarum sumus in criminalibus, in quibus non recipitur nec admittitur clericus contra laicum. cap.testimonium.xj.quæstio.j.& tenet Innocen.in c.cum.P.manco.extrà de accusa.Spe. & Ioan.And.xvij.colum. versic.item, quòd est clericus.Abb.in.c.decætero. de testib. qui subdit hoc verum esse, nisi in subsidium:quia tunc recipitur, est tamen aduertendum,quòd in subsidium recipiatur,intelligendum esse, quando ex natura facti alij testes verisimiliter adesse non potuerunt: vt per glo.in.c.tertio loco. & ibi Ant.de but. de probatio.Alexan.consi.lxv.ij.volu.

sed sic est, quòd testes qui non debent
10 examinari, † si sunt examinati, non faciunt etiam indicium: vt dicit Bart. in l.j. §. cùm quis. ff. de quæstionibus. Bald. in l. imperator. ff. de statu homi. Ange. in l. inter stipulantem. in §. Stichum. ff. de verborum obligationibus. Ludo. in consil. ccclix. glo. in constitu. regni prosequentes sub rub. de pugna. subla. And. de Iser. in constitu. si damna clandestina. iiij. colum. vbi in propriis terminis decidit. quæstio. Alexan. in consil. cxxvj. in iiij. volumi. & licet quorundam opinio fuerit, quòd faciat indicium, de qua plenè per Felyn. in cap. cùm dilecti. extrà de accusatio.
11 † attamen pro concordia est dicendum, quòd vbi lex non resistit actui, vtputa examinationi testium: vt quia dicit domesticus testis, non probabit: tunc absque dubio, si est examinatus, facit indicium. vbi verò lex resistit, vt quia dicit talis non potest examinari vel non sit admittendus. & tunc non facit etiam indicium: ita dixit eleganter Floria. in l. iij. §. lex Iulianus. de testib. & sentit Barto. in l. fina. de his, quibus vt indignis. refert & sequitur magistraliter Felyn. in præfato. c. cùm dilecti. penult. colum. sed in casu præsenti vltra prænarratam iuris dispositionem habemus legem ritus magnæ curiæ vicar. quo cautum est, vt clericus in causis criminalibus nullatenus ad testificandum admittatur: & sic adparet, quòd lex expressè resistit.
12 † Item & plus stringit dictio, nullatenus. quæ omnino importat nullitatem actus ipso iure glos. est singula. in authentica. si qua mulier. C. ad velleianum. de qua facit festum Cardina. in cap. super literis. extrà de rescriptis. Item talis dictio adposita in lege, importat idem quòd clausula decreti
13 annullatiua: † & sic tollit, quòd iudex non potest in contrarium dispensare: ita voluit Anto. de butr. & Imo. in clemen. prima. de sequestra. possess. & fruct. per illum textum. in ver. nullatenus. vbi refert & sequitur Cardina. in dicto. §. si quis autem. vj. quæstio. Archidia. in cap. quoniam. in ver. sicu. nullatenus. de immunita. ecclesiar. in. vj. & de ista regula facit festum Ioan. de ana. in cap. quia frustra. vj. colum. de vsuris. Ioan. and. in cap. romana. penul. colum. de appellationib. in. vj. & ibi etiam Geminia. & ita etiam per plura tenet & sequitur Ias. in l. fina. vj. colum. versicu. iij. pro eadem. ff. de feriis. Et sic ex præmissis adparet, quòd depositio fratris Petri in nihilum obstat præfato inquisito. Nec ex depositionibus fratris Petri potest, & Alphonsi posset ad torturam procedi contra præfatum Ioan. cum Ioan. ipse in eius depositione asseruerit præfatos Alphonsum & fratrem Petrum esse suos inimicos capitales, offerendo id velle probare: vnde succedit, quòd licet in magnis criminibus veluti in crimine læsæ maiestatis
14 † admittantur testes inhabiles & infames, sicut etiam in crimine hæresis & simoniæ. cap. licet. lo primo. & cap. per tuas. extrà de simoniis. argumen. l. famosi. & l. secunda. ff. ad legem iuliam maiestatis. & not. glos. in l. tertia. §. lex iulianus. ff. de testibus. & plenè Alexander, in consilio. xj. j. volumine.

tamen

tamen hoc non habet locum in te-
15 ste inimico: † nam etiam in crimine læsæ maiestatis quod maius est, & longè repellitur, sicut in tali crimine, licet maximo, testes inimici non admittuntur: ita dixit pulchrè Bartolus. in. l. in quæstionibus. ff. ad legem Iuliam maiestatis. quem refert & sequitur consulendo Alexander de Imola. in consilio. cxxvj. in fine. in iiij. volumine. Speculator. in titulo. de accusationibus. §. primo. ver. finali. Pari. de pute. in tract. de syndica. in ver. suspitio. capitulo. fui semel interrogatus. secunda columna. licet de præfatis omnibus mentionem non fecerit, nisi de aliquibus duntaxat.
16 † Quo verò ad inimicitiam, respondetur, quòd istud indicium inimicitiæ tanquàm remotum à facto, non esset sufficiens ad torturam: vt dicit Imola. in. l. finali. ff. de hæredibus instituendis, referens ita tenere Rayn. Idem tenet Gandinus, in tractatu maleficiorum sub rubrica. de quæstionibus & tormentis. ver. quæ debeant præcedere quæstiones. & istud communiter tenetur: licet Speculator præallegat. suprà, videatur tenere contrarium, præmissam tamen opinionem. sequutus etiam fuit Angelus. in dicto tractatu maleficiorum. in ver. fama publica. columna sexta, & duodecima. & ibi Augustinus, in additione. vbi subdit, quòd propter hoc solum indicium inimicitiæ, nunquàm poneret aliquem ad torturam. Idem tenet Baldus. in capit. literas. de præsumptionibus. sed quid opus in ver. cùm quicquid operaretur inimicitia, illud esset contra Bernardum mandantem, cum quo erant inimici: & non contra Ioan. de somado, cum quo nulla fuit allegata nec probata inimicitia, cum præfato quæsito querulante. Et tanto magis procedere debent præallegata, cùm oblatum fuerit per præfatum Ioan. somado inquisitum de inimicitia præfatorum testium, & capitali cum eo in promptu docere: & iuris dispositione sancitum est quòd cùm obiiciatur testibus inimicitia capitalis, offerendo de ea in promptu verificare, audiendus
17 est super sexta tortura. † textus est notabilis. in. §. si verò quis dicat. in authentica. de testibus. & voluit Felinus. in cap. ex parte. vltima columna. extrà de testibus. & idem tenet Andræ. de Iser. in quæstione regni humanitatis. penultima columna. circa alia verò indicia, videlicet quòd de sero exiuerunt induti de Arbasio cum socio: id deponit Ioannes, ipse fecisse, ne cognosceretur: quia ex ordinatione Illustrissimi domini magni Capitanei fuerat prouisum ipsos de persona capi ex quadam causa suæ illustrissimæ domina. nota. Item de elhamyde, pariter de plano fassus est fuisse sibi accommodatam à præfato Bernardo, cum quo de nouo amicitiam contraxerat: & demum eandem eidem restituerat. & sic in posse eiusdem Bernardi semper fuit & est. De ense verò fracto, nihil adparet in processu: licet ita somniando figuretur: & sic nedum obstat, quod omnia præallegata indicia sunt re-

mota à facto verè, etiam quod nec concludenter probantur: & ad hoc vt possint simul iungi, prout suprà allegatū
18 fuit per regulam: † & si nō prosunt singula, multa iuuant. habet dicta regula locum, quòd vnūquodque indicium est de per se plenè probatum: vt notat Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Alexan. consi. cxxxj. j. vol. & consi. xj. incip. si verò in dubium reuocari: & consil. xix. incip. hisque in themate. circa fi. in. iiij. volu. & consil. cl. incip. in causa & lite vertente. circa fi. in. v. vol. Cæpo. in cōsi. xxxij. col. ix. vbi plus subdit, quòd regula supra posita non habet locum, quo ad pœnam corporalē infligendam: sed cùm sit sic, quòd nullum præfatorum iudiciorum sit sufficiēter de per se probatum: quia autem probatur per vnum testem: aut per prę fatos prætiosos inimicos: aut per alios diuersimodè deponentes, & præsertim cùm simus in casu, in quo prætenditur de pœna corporali. Nec obst. quatenus dicatur, quòd magna curia vicariæ habet largas habenas in torquendo, ex quo ex allegata inimicitia de qua suprà: quando essent indicia sufficientia ad torturam, debet in tortura ipsa super sederi: vt probat Felin. in loco præallegato: & tanto magis, cùm essent in casu præmisso indicia legitima: ex quibus deueniri potest ad torturam contra præfatum Ioan. & licet iudex habeat arbitrium à statuto, vel à principe sibi concesso in criminali-
19 bus: † tamen nō ex hoc poterit quem torquere, non præcedentibus legitimis indicijs, volut Paulus de leaza. in commento. c. grauis. de deposi. vltima columna. Gandi. in tractatu malefi. in rubrica, an potestas, qui habet arbitrium. Alexan. in consilio. lxv. incipien. habita. super columna secunda. Ias. in l. prima colum. j. C. de sacrosanct. eccl. vbi reputat istud perpetuò not. & in. l. milites. C. de testamen. militar. & in. §. in bonæ fidei. columna. viij. institu. de actio. Idcirco videtur mihi præfatum Ioā. somado esse audiendum super obiecta inimicitia per ipsum, aduersus testes, nominatis testibus in promptu per ipsum: & sic pro nunc esse in tortura supersedendum, non obstante decreto de torquendo interposito per vos Magnificos dominos iudices: & sic concludendo de iuris censura sentior: & ita executum fuit supercessa tortura. Thomæ grammati. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus si aliquis fuit pluribus vulneribus sibi datis per plures, & moritur, nec scitur, cuius ictu perierit, faciat omnes teneri de homicidio.*
2 *Si vnus vulnerauit non letaliter, & alius letaliter percussit, & occidit: ille qui intulit vulnus letale, tenetur de ope præstita vulneranti letaliter, & sic occidenti.*
3 *Idem est habendum pro statuto seu expresso, de quo si fuisset quis interrogatus, idem respondisset seu statuisset. & nu. 4.*
5 *Dispositio quælibet intelligi debet, vt minus lædat ius commune. quam possit.*
6 *Si plures inerunt deliberati ad mortem alterius, & vnus occidit, & cæteri vulnerarunt, omnes tenebuntur de occiso.*
7 *Plures si interfuerunt in homicidio. & vnus ex illis pluribus occidit, alij non possunt puniri tanq*

tanquàm auxiliatores: si ad id non fuerunt principaliter coadunati.

8 *Barto. authoritas magna fuit: & multa dicuntur de ipsa.*

9 *Aetas tanti temporis, non dicitur probata per testes, vbi resistit probatio ocularis in contrarium: vt quia ex aspectu adparet contrarium eius, quod probatur.*

10 *Aetas quando in casu dubio non pot est colligi. si sit maior vel minor, tunc oportet testibus probari.*

11 *Iudex, vbi vidit aliquid ad procrastinandum litem, debet ex officio occurrere.*

13 *Confessus crimen, est confestim condemnandus. & vbi constat de maleficio, iudices debēt esse proni, seu prompti ad puniendum. nec multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur.* Homicida *si instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici, & posteà inquiri.*

16 *Maleficos non patiaris viuere super terram.*

Consilium IIII.

IN Iesu Christi Redemptoris nomine, amen. Excellens domi. Malferi. Regeñ. regiam cancellariam digniss. Innotuit vestræ excellen. singularis sermo eorum, quæ per magistrum dominum Pamphilum monum. Vtriusque Iuris Docto. eximium, ac consummatissimum, in medium adducta, facere ad reuelationem præfati eius clientis Cæsaris de marcianisio saltim à pœna ordinaria homicidij. Volens tamen ego partibus fisci fauere, vt necessitas officij expostulat, reperi adeò copiosè fuisse per magnifi. vtriusque Iuris Doct. & certè præclarum domi. Ioan. marthesium de Capua responsum ac satisfactum, vt penitus mihi ab ipso in collegam causæ requisito iter vlterius allegandi præruptum fuisse videatur: sed ne videar ob clientis quærulantis confidentiam, ita illotis manibus ad causam accessisse, ideò veluti spicas post terga merentium glomerando, quid de iure sentiam, ex infrà dicendis facilimè liquebit. Adparet namque per ipsius Cæsaris inquisiti depositionem, quòd ipse vnà cum alijs eius socijs percusserunt & occiderunt præfatum Andræam: adeò quòd ex dictis vulneribus ilico decessit. vnde rectè procedit dispositio legis, item mella. §. si plures & l. ita vulneratus. §. idem. ff. ad legem aquiliam. vbi iureconsultus decidit, quòd vbi quis ex pluribus percussionibus decessit, non constito, cuius ictu perierit, facit omnes de homicidio teneri
1 † concordat optimè lex prima. §. fina. cum l. sequenti. de his, qui deiece. vel effude. & videtur expresse velle gl. in præfata. l. si in rixa. ff. de sicar. & ibi Bartolus. & est bonus textus in. l. si coactione. §. si quis seruum ægrotum. ff. ad legem aquiliam. quinimo, & fortius voluit Bartolus not. in allega. lege si in
2 rixa. ff. de sicar. † quòd percutiens aliquem vulneribus non letalibus, & alius vulnere letali, non teneri de occiso: quia letaliter percussit: tamen illi, qui intulerunt non letaliter, possunt puniri tanquam præstantes opem ad homi

cidium committendum, adsistẽdo illi, qui letale vulnus intulit. l. in actione. §. ope. ff. de fur. Baldus, in. l. si quis seruo. §. finali eodem titulo idem Baldus, in. l. non ideò minus. ante penulti. columna. versicu. sed iuxta hoc. de accusa. Angelus, in lege reos. in princip. de duobus reis. & in dicta lege si in rixa. & eadem similisque pœna erit in præstante auxilium homicidio quæ in ipso occidente. l. is, qui opem. ff. de fur. §. ope. insti. de oblig. quæ ex delict. nascun. clementina prima, de pœn. l. nihil. ff. de sica. lege prima, & ibi Baldus, C. de crimi. stellio. lege prima. §. cuius opem. ff. de adulter. Bartolus & Angel. in. l. is, qui opem. ff. de fur. Cyn. & clarè Baldus & Ange. in lege prima. C. de Nili agger. non rumpe. Ioannes Andræ. in capitulo dilectus. de pœn. Salycet. in lege prima. C. de rap. virgi. Nec suffragabitur præfato Cæsari inquisito, quòd constitutiones regni imponentes pœnam vltimi supplicij homicidæ loquantur in personam: nam certè inficiari non potest, quòd super hoc casu non expresiè deciso per constitutiones debeat fieri interpretatio secũdum ius commune. capitulo cùm dilectus.
3 extrà de consuetu. † & consuluit Alex. consilio. xlviij. in. iij. volumine. ij. colum. & consilio. v. ij. colum. ij. volumi. & probat bene tex. in. l. ij. de noxa. & in l. ita nobis pudor. cũ ibi no. C. de adul. Alex. in consi. xxxvij. pen. col. & consil. ccix. ij. vol. & maximè, cum si conditores constitutionum fuissent interrogati, verisimiliter idem statuissent in auxilium præstante, quod statuerunt in casu expresso. gloss. est no. in. l. tale pa-
4 ctum. §. si. ff. de pact. † & no. illam Bal. in. l. j. C. quæ res pigno. Similis est glo. in cle. j. in versi. præsidentes. de rescrip. & in. c. ij. in versic. reus. de confes. in. vj. tex. in. l. Titius. §. Lucius. & ibi Pau. de ca. no. ff. de liber. & posthu. & sic etiam dispositio stricti iuris, prout sunt constitutiones. l. constitutiones. ff. ad muni ci. l. vt gradatim. §. j. ff. de mune. & hono. & Neapo. Sebasti. in consue. neapo. si quis vel si qua. semper extenditur ad casum & personas, in quibus verisimile est idem statutum fore per disponentes, si de hoc interrogati fuissent. idem tenet Alexan. in consili. cxv. ij. vol. viij. col. & consilio. xxiiij. xij. col. eo. volu. & præsertim hoc erit interpretandum, vt prędictum est, cum quælibet dispositio intelligi debeat, vt minus lædat ius cõ-
5 mune, quàm † possit. c. irrefragabili. & ibi Docto. de offic. ordinar. Abb. in. c. dilectus. extrà de cleri. non resi. Bal. in l. non sine. C. de bonis, quæ lib. & præsertim hoc firmandum est, vt suprà cũ ad homicidium ipsum fuerint coadunati ipse Cæsar inquisitus, & socij animo & proposito occidendi præfatum Andræam iam occisum, quo casu attenta ipsa deliberatione, & proposito non contemplato, nec deliberato, vulneri vniuscuiusque, omnes qui inter fuerunt in dicto homicidio, tenentur
6 de occiso. Ita voluit Cyn. & post eum. Saly. in. l. quoniam milita. facinora. C. ad legem iuliam. de vi publico. in vltima quæstione. Innocen. in capitulo, significasti. de homic. vbi non ponnunt differentiam, si omnes percusserunt, vel si vnus solus percusit: quia omnes eodem modo tenentur pœna capitis,

idem

Idem tenet Gand.in titul.de homicid. & eorum pœn.§.pone.versiculo ; item hæc omnia. Baldus,in.l.item nulla.§. sed si plures.ff.ad legem aquiliam.& in l.si in rixa.& ibi Angelus.ff.de sica.sequitur; Augusti.in addi. ad Angel.in versiculo. Andræam auxiliatorem. v. columna.& ideò dixit pulchrè Petrus de anchara.in consilio.cccvij. quòd si vnus ex pluribus occidit,alij non possunt puniri tanquam auxiliatores,quã do ad illud non fuerunt principaliter
7 coadunati. † Et sic concludendo ex præmissis allegat. per magnifi. collegam non puto recedendum ab opinio. Bartol.& præfatorum sequacium tenentium, quòd attenta deliberatione & proposito occidendi,omnes teneantur de occiso:& per consequens præfatus Cæsar:maximè,cùm vltra alia,quę de authoritate Bartol.relata sunt,po-
8 tissimum † semper ferè in eius dictis inesse clausulam veritatis,& re ipsa patet.exclamat Roma.in consilio.cccc-xvij.& ideo Bald.in.l.rationes.C. de probatio.non erubuit dicere Bartolus fuisse supremum doctorem.& Angel. in consilijs suis prope principiũ.dicit Bartolus,fuisse iuris lucernam: & posset dici,quòd in simili dixit vates vulgaris:*mostro cio che possea far la lingua nostra*:& ita dixit Alexander, in consilio quinquagesimoquinto antepenultima columna patet suprà in quarto volumine.& ideò in Hispania & in Lusitania decreto Regio habent publica constitutione sancitum,vt in contrarietatibus doctorum seruetur opinio Bartoli, tanquam principalior,& secũdum illam iudicetur. Ita dicit Ioãnes baptista,de Sancto Seue.in suo tractatu de modo studendi: subdens ibidem plus si Hispani tantum deferunt Bartolum, quid in Italia faciemus?nos Itali interpidè sua scripta curemus habere, scire & imitari: quia bonus bartolista, optimus iurista censendus est.

Quo verò ad secundum caput, inquantum post terminum datum eidem Cæsari ad faciendum suas defensiones, & iam elapsum prætendat se admitti ad probandum, quòd sit minor .decimooctauo ann. Vltra quod maior & grandis ætatis, in magno excessu adpareat, etiam si ætatem minorem probaret, non esset testibus de
9 minori ætatem † deponentibus, deferendum seu credendum,resistente probatione taliter oculari. Ita voluit satis magistraliter Alberic.de rosa.in lege si minorem prima columna.C.de in integrum restitutio. mino.vbi formaliter dicit, quòd licet alleganti se minorem, incumbat onus probandi, per.l.actor.C.de probatio.cum vulga. hoc tamen limitandum erit, nisi ex aspectu fortè corporis aliud patenter induceretur.absurdum enim esset dicere, quòd aliquis quinquagenarius haberet probare se minorem,vel quòd aliquis octo annorum, vellet probare se maiorem: & ideò aspectus corporis multum operatur in talibus.l.minor. xxv.annis.ff.de mino.& ideò dicit Alberic.post Gulielm. & Petr.in lege de ætate.ff.de minor. quòd aut præsumptio est ex aspectu corporis,maioris vel minoris ætatis: & tunc iudex potest transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia

Ille,qui negatur esse maior, est barbutus,& grandis & durus: ita quod verisimiliter est maior prout hic Cæsar est.& tales præsumptiones coadiuuantur ex indicijs vt in.l.etiam.ff. de pro-
10 batio.& in.l.ij.ff.de excusat. tuto. † & subdit,quod in casu dubio,quando ex aspectu non potest colligi, si sit maior vel minor,tunc oportet testibus probari.d.l.ij.& propterea voluit idem Alb. in.l.minor.xxv. ann. adito præside. ff. de mino.quod iudex potest ex aspectu pronuntiare, cùm sit commissum eius arbitrio in casu dubio:vt quando quis est.xiiij.anno.sed est magnus, & videt. ex aspectu maior:nam hoc committitur iudici:vt per aspectum potest pronuntiare,& ita etiã intelligitur ibi Iac. de are.vnde adparẽter tam magno excessu ætatis per aspectũ ipsius Cæsaris constare videtur maliciosè & per calũ-
11 niam dilationem præfatam petere. † & vbi calumnia partis est euidens, iudex ex officio potest ipsam repellere. glos. est in lege si quis cùm maior. §.si patris. de bonis quæ liber. Felinus in cap.dilecti. de iudicijs. Imò eo casu iudex non debet admittere, proponentem, & minimè, si contigerit adpellare, de ipsa appellatione curare,voluit Imo.in. cap. post electionem de concessio.præbend.&in cap. super eo.de appellatio. Abb. in cap. nullus. de præsumptio. & ideò dixit Iacobus
12 butri.in.l.secunda.C. de fals. † quod vbi iudex vult aliquid fieri ad procrastinandum litem, debet ex officio occurrere, & idem voluit Paul. de cast. in.l. properandum. secunda colum. C.de iudic.maximè, cùm simus in confesso, cui potest defensio denegari, cùm eo casu delictum sit notorium, ita dicit Bald.in.l.si à proceden.de dilatio. & præsertim cùm solenniter in iudicio sit confessus, per ea quæ habentur per Bald.in rubrica,extrà de pœn. penul. colum. & ideò dicit Bald. in. l. secunda. C. de custod. reo. quod vbi quis confitetur crimen, est confestim condemnandus. & alibi dixit pulchrè Bald.in lege ita vulneratus. ff. ad leg.
13 aquill. † quod vbi constat de maleficio,iudices debent esse prompti ad puniendum.nec debent multum ponderare omnes iuris solennitates. quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Sed non eundo per mendicata suffragia, dico, quòd si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur, debet homicida ipse in-
14 interfici,& posteà inquirit. † Ita singulariter voluit Bald. in cap. quoniam contra. in antepenul. colum. extrà de proba.refert & sequitur Felyn. in cap. pastoralis paragrapho quia verò de officio.delega.Et quod adpareat animo calumniandi & diffugiendi id fieri, & vt res protrahatur, adparet quòd post completum terminum datum ad se defendendum, id petijt, quod in
15 termino probare poterat. † & sic ita se arctando, audiri non debet: sed procedi ad diffinitionem contra ipsum homicidam. Ita in proprijs terminis dixit Bald.in lege prima penul. columna. C. qui accusatio. non possunt. & clarius Ioan. Andr. in additio. Specul.in titul. de legat. versicul. quid si in statuto. & incipien. Oldra.
16 & † quia scriptum est: maleficios non

pat

patiaris viuere super terram: vt habetur Exodi.ij. cap. & præsertim homicidas, qui quod fecerunt, semper expectane: iuxta text.in lege tertia. C. de episco.audi.præcipiente nostro Saluatore, Petro: pone gladium in vagina. quia qui de gladio ferit de gladio perit: maximè acclamante sanguine Innocentis coram domino vindictam domine retribue, vt scribitur in apocalypsi. Ecce post hæc vidi animas interfectorum clamantes: & dicentes, vsquequo domine non das iudicium, & vindicas, sanguinem nostrum de interfectoribus nostris, qui sunt in terris? Idcirco concludo cæsarem ipsum aliter non audiendum. sed pœna vltimi supplicij afficiendum. & ita iuris esse arbitror, saluo semper saniori iudicio, cui me submittto. Tho. Gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium commissum per plures, sed ex causa vnius vulneris illati duntaxat, mediante auxilio aliorum, facit, vt omnes teneantur, si ignoratur percussor.*

2 *Occisus si reperitur vnus ex quinque hominibus existentibus in vna domo, & nescitur à quo possunt omnes torqueri, incohando ab eis, qui essent malæ conditionis, & vitæ, & ibi de proijciendo lapidem à domo, vbi erant quatuor homines: ex quo lapide præteriens occisus est.*

5 *Varietas & contradictio inter plures, ipsos facit, vt torqueri possint.*

6 *Mendacium facit indicium contra inquisitū, seu magnam præsumptionem.*

7 *Indicium, quando resultat ex confessione tunc iudex habet plusquam indicium, & tanto magis poterit procedere ad torturam contra inquisitum.*

8 *Homicida ob solam culpam licet latam, non debet personaliter puniri prout dolosus homicida. sed extraordinariè officio iudicis.*

9 *In opinionibus dubijs in iudicando circa delicta, semper mitior opinio est seruanda.*

Consilium V.

Redemptoris Gentium suffragio repetito, Amē. In causa Antonij de carnago, & Iacobi de fundis de Neapo. cum Regio fisco, super homicidio commisso in personam quondam Vincētij castagnole de Neapo. in cuius personam vni cùm vulnus illarum adparuit, quod debeat nedum ad torturam contra ipsos inquisitos procedi, verum etiam ad condemnationem manifestè ex infrà dicendis liquebit. Constat namque ex meritis deductorum, & maximè ex eorundem inquisitorum confessione, quod ijdem inquisiti cū quatuor alijs similiter inquisitis eorum socijs, arma sumpserunt, & cucurrendo accesserūt aduersus Marconum Spignolam noctis tempore, ac animo deliberato eundem occidendi sicq; dando operam rei illicitæ ob noctis tenebras, & Vincentium ipsum cui obuiauerunt, credentes esse Marconum præfatum deciderunt, fuit ergo sequutum homicidiū ipsum ex vnico vulnere. verum ignoratur à quo ex præfatis illatum fuerit certè ex iuris dispositione præsumendum

dum est, fuisse illatum ab vno ex eis, mediante auxilio aliorum, & omnes veniunt puniendi: per text. in capit. sicut dignum. extra de homi. ita in propriis terminis tenet Felyn. in cap. significasti. el. secundo. iij. colum. versi. dicas tamen. extra de homi. ita in propriis terminis tenet Fel. vnde ante punitionem in casu præsenti esset subtiliter perscrutandum & inquirendum, quis fuit ille, qui vulnus intulit, cùm semel adpareat ab vno ex eis occisus & videtur quæstio ista decisa per Angel. in tract. male. in versi. fama. publi-
3 ca. & ibi per August. in ver. † quid autem si sunt quinque. vbi multa allegat. & dicit, quod si sunt quinque homines in vna domo, & vnus ipsorum reperiatur interfectus, & ignoratur à quo: certè præsumendum est, quod fuerit occisus ab illis de quinque. allegat Dyn. in lege prima. §. hæc autem. ff. ad Sille. & idem tenet Ioan andr. in cap. significasti. de homi. Bald. in l. tertia. §. primo. ff. de offic. præfecti vigil. Hostien. in summa de homi. & subdit ibidem in loco preallegat. Augu. arimi. quod ipse non dubitaret in huiusmodi casu, quod si essent aliquæ malæ conditionis & vitæ, pro ut adparet in casu isto, quod ab illis, sit tortura inchoanda. Sed quantum ad impositionem pœnæ, de qua. s. dixit Ludoui. Roma. in dicto. §. hæc autem. ff. ad sille. quod in tali casu quando deueniretur, ita dubiè ad punitionem, non possent omnes capitali pœna puniri cùm huiusmodi pœna requirat indubitatas probationes, pos-
3 sent † tamen omnes torqueri. Ita dicit Ludoui. & allegat Ioan. andr. in aditio. Specu. in titul. de homic. §. primo ver. sed pone. vbi Specul. posuit. quæst. quod si quatuor homines erant in vna domo, & vnus ipsorum proiecit lapidem, qui prætereuntem occidit, & non constat quis illorum proiecerit lapidem, eo casu ob bonum regimen, & vt cæteri pertimescant, pœnam pecuniariam iudex imponet. tenet cùm in casu isto adpareat, quod inquisiti ipsi cõiurati ac deliberati ad homicidium committendum accesserint, prout ex eorundem confessione liquet, sequitur de necessitate, quod ab vno ex ipsis mediante auxilio aliorum occisus fuit, & sic possent omnes torturæ subiici: vt interfector reperiatur. Aut si vis tenere opinionem Ludouici, ad pœnam pecuniariam cõdemnari. nam licet non omnes percusserint, cùm vnicum vulnus duntaxat in eo adpareat:
4 † tamen attento proposito & deliberatione omnes de occiso tenentur: licet vnus fuerit, qui percussit. ita dicit Gand. in titu. de homi. & eorum pœ. §. pone. versic. item hæc omnia Barto. in. l. item mella. §. sed si plures. ff. ad l. aquil. Angel. in. l. si in rixa. ff. de sica. Augu. in additio. ad Angel. in versicu. Andræam auxiliatorem quinta colum. Salyce. in. l. quoniam multa facinora. C. ad leg. falc. de vi publi. & ibidem. Cyn. Innocen. in. c. significasti. de homi. Nec militaret respondere, quod inquisiti ipsi non habuerunt animum occidendi Vincentium. ex quo licet ex hoc dici non possit fuisse in dolo: attamen cùm dederint operã rei illicitæ non potest inficiari eosdem

non

non fuisse in lata culpa: maximè, quia non sufficit delinquenti dicere, non putauit, quia debuit putare, vt dicit Bald. in lege cum manda. C. mandat. sed in maleficijs lata culpa æquiparatur dolo. l prima. §. primo. ff. si men. fal. mod. dixerunt & in. l. prima. §. non autem. ff. si quis testamentum lib. esse. iuf. ergo &c.

¶ Et præsertim, debent inquisiti isti torqueri, ex quo dum primo loco fuissent examinati, negauerunt totum factum deponendu eodem sero patrati homicidij nunquam exiuisse ab eorum domibus, & demum post multos dies offerentes velle deponere veritatem, iteratim examinati variarum à prædicta eorum prima depositione, deponendo ipsosmet interfuisse, & cucurrisse aduersus præfatum Marconum, vt
5 ipsum occiderent, quæ variatio † & contrarietas in eorummet dictis, facit vt torturæ subiici debeant: vt dixit Barto. in lege fina. ff. de quæstioni. & idem Barto. in suo tract. de quæstio. Luc. de pen. in. l. quoties. C. de dignita. libr. duodecimo. vbi subdit, quod licet And. de Iser. in constitutio. regni: si damna clandestina. tenuerit, quod ex hoc solo non sit inquisitus torquendus tamen ipse Lu. credit contrarium, ex quo si testis, cuius dictum non valet si est varius, torquetur: vt in §. si verò. in authē. de testi. fortius debet principalis varius imò contrarius, torqueri: cuius dictum contra se valet cùm in princip. cadat varietas. c. super his. de pœn. c. cum impositionibus de iureiu. & varietas in eo, appellatur iniquitas in extraiudicialibus. l. si quis post. de rebus credi. & sequitur Par. de pute. in tract. synd. in versi. tortura. c° viso de indicijs. ij. colum. vbi recitata opinione. And. de iser. dixit, quod in hoc seruatur opinio Bartol. in dicta. l. fin. & optimè suffragatur. quia isti inquisiti redarguuntur mendaces ex eorum variatione, & contra mendaces vrget magna præsumptio: prout tenet Alexan. consil. lxxvij. primo volu-
6 mi. & in consil. lxiji. † incipiē. in causa accusationis. tertia volu. maximè, cùm ratione mendacij dicatur quis esse in dolo. lege seruus. §. si persuaserit. ff. de dolo.

¶ Item, præfati inquisiti fatentur interfuisse illo sero cucurrendo aduersus Marconum. & sic eodem contextu interfuisse in loco delicti commissi in personam Vincentij præfati. vnde infertur, quod cùm indicia resul-
7 tent ex confessione † inquisitorum, quo casu iudex habet plusquam indicia, tanto magis poterit procedere ad torturam contra ipsum. Ita dixit Bald. in. l. vnica. C. de confess. in. iiij. col. Lanfr. de oria. in. c. quoniam cōtra in ver. confessiones. prima charta. ver. iuxta præmissa. quæro extrà de prob. Idem tenet & sequit. d. Anto. de Alex. in additio. ad Bar. in. l. j. §. si quis vltrò ff. de. q. quæ incip. pone, reus. Et sic ex præmissis concludo, ꝙ aut omnes debent pœna pecuniaria puniri: aut omnes torqueri. & licet Bar. in. l. respiciēdum. §. delinquunt, in fin. ff. de pœ. videat cōcludere ꝙ cùm pręfati omnino videantur dare operam rei illicitæ puniri debeant de occiso. qui Bartol. doctri. quando casus occurrit, ponit indi

iudices maleficiorum in magno periculo, dum volunt decisionem Bartol. seruari. tamē verius est, quòd cùm isti sint solum in culpa, & non in dolo verò propter solam culpam, licet latam, non debet personaliter puniri, prout
8 dolosi homicidæ: † sed ordinariè arbitrio iudicis, ita dicit Ange. & melius in dicto. §. delinquunt. & in. leg. si cum seruo ff. de iniur. Flo. in. leg. scientiam. §. sed si defendendi. ff. ad. leg. acquilia. & ista vltima opinio in iudicando esset tenenda, cùm in dubiis opinionibus in delictis semper mitior sit seruanda. & sequenda lege interpetra. & leg. sanctio legum. ff. de petit. refert & sequitur Iaso. de mayno. in leg. prima quarta columna. ff. de leg. ideò cōcludo de iuris censura, aut omnes torquendos esse, & percussor quis fuit, reperiatur. aut omnes pecuniaria pœna plectendos, non obstante doctri. Barto. & Andre. de iser. qui idem tenet in constitu. regni terminum vitæ. sub rubri. de decimis præferre secunda colum. & quia diues, nunquàm potuit habere locum tortura. Thom. grammatic. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Exceptio firmat regulam generalem.*
2 *Concessiones & beneficia principum, sunt latissimè interpretanda.*
3 *Verba generalia principis in priuilegio non debent tenaciter interpretrari aut strictè.*
4 *Illatio non fit recta, ex diuersis.*
Publicatio bonorum, spectat ad fiscum. ibidem.
Publicationem bonorum non habet ciuitas, nisi in priuilegio sit concessum. ibidem.
5 *Magna & regia curia in Regno Siciliæ cognoscit de causis regalibus de consuetudine generali approbata. ibidem.*
6 *Comes si concessit castellaniam militi, cum quarta omnium obuentionum, certè si aliquis debet admittere bona, & offendit comitem, non debebit castellanus in illis bonis habere quartam: quia illud, quod in vindictam propriæ iniuriæ debetur alteri non conferatur.*
7 *Monetam falsam cudens, committit crimen læsæ maiest.*
8 *Magna curia vicariæ potest componere de omni crimine, nisi de crimine læsæ maiest. in quo nedum non potest componere, verum etiam nec à carceribus liberare, absque mandato regio.*
9 *Princeps generaliter concedendo, non videtur concessisse sibi reseruata in signum supremæ potestatis.*
10 *Pænæ maleficiorum fiscalium, spectant ad principem.*
11 *Confiscatio bonorum, spectat ad principem.*
12 *Crimen falsæ monetæ, etiam de iure communi est de criminibus exceptuatis.*
13 *Priuilegia ita interpretanda sunt vt minus lædant ius commune, quàm possit.*
14 *Exceptio licet firmet regulam in non exceptuatis: tamen non ampliat, vt extendatur ad ea, quæ aliàs in regula non includuntur.*
15 *Casus non expressi, non veniunt: nec de eis quis tenetur, nisi de expressis solùm.*
16 *Exceptio licet firmet regulam generalem in casibus non expressis: nō ex hoc facit, quòd sub regula generali comprehendantur vltrà, quam de sui natura debeat regula, vel generalis dispositio comprehendere.*
17 *Clausula generalis subsequens refertur & restringitur ad præcedentia specificata.*

Princi

18 *Principum concessiones & beneficia, licet sint latissimè interpretanda, contra ipsum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mentem ipsius concedentis.*

19 *Id est habendum pro expresso, de quo si statuens vel disponens fuisset interrogatus, ita respondisset.*

20 *In beneficiis & concessionibus principum licet fiat larga interpretatio, intelligitur in iis & circa ea, quæ beneficium exprimit.*

21 *Item secus erit in priuilegiis, in quibus debet fieri stricta interpretatio.*

22 *Item debet fieri stricta interpretatio, vbi adparet concessio facta ad postulationem partis. Secus, si motu proprio.*

23 *Princeps concedendo iurisdictionem alteri, seu sibi causam committendo, non ex hoc videtur se priuasse potestate cognoscendi in causa illa, sed videtur cumulasse iurisdictionem ipsam.*

Consilium VI.

SVmmi opificis Præsidio repetito, Amé. In causa ciuitatis capuæ cum regio fisco dum, vniuersitate ipsa, prætendit, quòd de causa falsæ monetæ, de qua imputantur, multi nobiles ac ciues & plebei Capuani non posśint alij regij officiales cognoscere, nisi capitaneus ipsius ciuitatis Capuæ, & hoc virtute priuilegiorum serenis. quondam Regis Ferdinandi, primi: quibus cauetur, quòd officialis vniuersitatis præfatę cognoscat de omnibus causis ciuilibus & criminalibus ipsorum ciuium, etiam si ad instantiam Regij fisci. Et quòd etiam cognoscere potest de spreta defensa de feudis quaternatis. & de quota parte feudi. Qua concesśione sic facta, prætenditur per ipsam vniuersitatem in dicta concesśione includi casus similes: †licet non sint expresśi, cùm exceptio firmet regulam generalem: prout allegat tenere Andre. de iser. in proprijs terminis in rubrica: quæ sint Regalia. & sic cum præallegati casus concesśi sint reseruati per constitutiones Regni, statuimus ad magnam curiam vicariæ, per quam constitutionem similiter reseruatur eidem magnæ curiæ cognitio criminis læsæ maiestatis, & falsæ monetæ: ergo data concesśione aliorum præcedentium casuum expressorum, videntur etiam similes casus reseruati, concesśi: licet non expresśi, quod videtur probari per gloss. in. c. secundo de officio. vicar. in. vj. & in. c. quid agendum. de procur. in. vj. & præsertim, cùm concesśiones & beneficia principum, sint latisśimè interpretanda: †vt per gloss. & Bald. in. l. beneficium. ff. de consti. princip. & maximè in præiudicium ipsius concedentis. facit. l. nec auus. vbi Bald. C. de emancipa. liber. & not. in leg. cùm filius. ff. de testa. mili. & satis pulchrè & magistraliter Innocen. in cap. cùm dilectus. extrà de donatio. & in capitu. cùm olim. de verbo. signifi. & plenè Iaso. in præallegata. l. beneficium sexta columna. & ideò dixit gloss. not. in. c. allegant. xxvj. quæstio. viij. †quòd verba generalia, quæ princeps ponit in suis priuilegiis, tu non debes tenaciter interpretari aut strictè. Et per hoc etiam facit, quòd

cit,quòd quando statutum non excipit aliquem casum,veluti istum. ergo cum excipiat aliquos,videtur in cæteris regulam firmare:vt voluit Dyn.in rubr.de regu.iur.in.vj.& habetur in leg.quæsitum.§.deniquæ.de funct.instrumen.in.l.nam quòd liquidè.§.fin. de pe.leg.l.in iis.ff.de lega.Et licet exceptio firmet regulam in non exceptis per præfata iura tamen ipsa exceptio non excludit similes casus ipsis exceptis glos.est singul.in.l.j.C.de condi. inde.imò includit alios similes exceptis:vt ibi cùm glos.& voluit not.Abba.in cap.quoniam frequenter. vt lite non contest.& in.c.cum omnes.de constitutio.quinta columna.& allegat pro illa glos.casum in.c.dilecta. extrà de confirma.vti.vel inutil.& idem dicit in capitu.pastoralis.in princip.de rescript.& sequitur Alexan.in consilio. cxxix.in quarto volumi.iij.colum. Ex quibus omnibus,& ex aliis allegatis per Magnific.v.i.d.Pamphilum mollum de çapua,fundata intentione vniuersitatis præfatæ. in scilicet Regio Concil.Ego tamen partibus Regij fisci adhærēdo,ex.§.in scriptis ostēdā cōtrariam sententiam esse de iure veriorem,videlicet,ꝙ talis causa nō cōprehenditur in priuilegio Capuanis concesso,& debet cognosci per commissarium specialiter deputatum per Illus. dominum magnum capitaneum &c. Et primò nō obstat decisio Andrę.de iser.in.d.rub.quæ sint rega.ibi dū formaliter dicit,ꝙ cū enumeret spālia, videtur enumerare etiā similia,quæ nō exprimit,si non sit in eis alia ratio:per tex.in.l.cum prætor.de iud.dico enim quòd nedum in casu isto datur alia ratio,sed imò datur longè diuersa: vt.§.

4 ostendam † & ex diuersis non recta fit illatio.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren.possef.l.inter stipulantē in.§.sacrā.de verbo.obl.Et ꝙ sit diuersus casus & maior,& quòd sic succedat diuersa ratio,patet.nam in cæteris casibus reseruatis,& suprà enumeratis in dicto priuilegio Capuano, nō datur pœna capitis & publicationis bonorum:prout in crimine falsæ monetæ,in quo crimen læsæ maiestatis continetur.ergo ratione maioris pœ-

4 næ prorsus diuersa. † Imò diuersissima adparet ratio, maximè cùm in præfato crimine falsæ monetæ veniat publicatio bonorum; quæ publicatio spectat ad fiscum: cùm fiscus habeat bona,quæ publicantur:vt in authen. vt nulli iudi.in fin. Vnde succedit. ꝙ ciuitas Capuana non habet publicationem bonorum, cùm priuilegium hoc non sonet,& ciuitates absque priuilegio non habent hoc ius publicationis bonorum:argumen.leg. prima. ff.de bon.vacan.ita dixit And.de iser. in.cap.primo.de pace ten.ver. hære-

4 des.secunda columna eo maximè, cū ciuitates non habeant fiscum.l. prima C.de bon.vacan.libro decimò & Bal. in.c.j.de pace tenen.& clausula contenta in dicto priuilegio:videlicet, etiam si de fisci præiudicio seu interesse verteretur.intelligitur de aliis pœnis.mulctis,& prouentibus, quæ fisco acquiruntur, non autem de bono publi. quòd ad fiscum pertinet.& præsertim admista cum crimine isto: per quod regis persona offenditur, & imago.&

est de

est de reseruatis principi.& ideò de eo cognoscere debet magna & regia curia: non autem ordinarius loci,cùm in curia ordinarij cognoscatur de causis pertinentibus ad ipsum ordinarium.dixit Innocen.& Hosti.in summa de re iudica.§.si quis debet in ver. sed nunquid post tempus.sed de causis Regalibus cognoscit magna & re-
5 gia curia in † Regno Siciliæ.de consuetudine generali approbata.Ita dixit Andre.de iser. in leg.imperialem. §.penultimo in secunda additione.de prohibitio.feud.alie per Fede.& propterea voluit in propriis terminis Bal. in capitulo primo de capi.qui curiã. vendidit.septima columna quòd si comes concessit castellaniam cuidam militi,cum quarta omnium obuentionum, certè si aliquis debet amittere bona,quia offendit comitem, non debebit castellanus in illis bonis habere quartam:quia illud, quod in vindi-
6 ctam propriæ iniuriæ † debetur, alteri non confertur.ff.de colla.bo.l.secũda sed hoc crimen respicit iniuriam personæ ipsius principis.ergo non venit in concessione.& facit plenè dicta per Lucam de penna.in leg.fin.ff. de vete.numism.potesta.vbi plenè à quo seu per quem de huiusmodi crimine cognoscatur.Item in cæteris prænarratis casibus, qui conceduntur, non committitur crimen aliquod aduersus principem & monetam, quis cu-
7 dendo † offendit principem, cum eo casu committat crimen lesæ maiestatis.l.ij.C.de fals.mone.glo.in constitutione regni, Adulterinam monetam. Bald.in l.si quis nummos.C.de fal.mone.Barto.cœp.in consilio.xvij.in.iiij. colum.ergo ratione personæ offensæ maius est crimẽ.& sic diuersa imò diuersissima ratio.Item de cæteris casibus reseruatis habet magna curia vicariæ facultatem componẽdi pœnas,
8 ipsasq; permutandi, † & absoluendi. & tamẽ in hoc crimine læsæ maiesta. per capitula Regni.vbi quis pro dicto crimine captus fuerit per iusticiarium seu magistrum iustitiarium, at tamen non poterit demum à carceribus liberari absque mandato regio.& sic etiã magna curia ipsa non potest ipsum excarcerare.Ita cauetur per capi.Regni incipiens:nuper apud Tranum.& minimè poterit magna curia ipsa in huiusmodi crimine,sicut nec etiam in crimine hæresis componere:prout disponitur per capi.Regni, quod incip. quandoque in administratio. iustitiæ. & sic si alia maior ratio non daretur in istis,quàm in aliis,non fuisset facta ista reseruatio. Item adparet clarissimè inferri ex verbis Andrææ de Isernia quòd dictum suum procedit, vbi princeps generaliter concederet Regalia vel imperialia omnia, quæ personæ principis cohærent, nam eo casu videtur concessisse omnia,quæ ad eius vtilitatem tendunt.quod secus est in casu istorum priuilegiorum, in quibus quædam specialia duntaxat conceduntur & exprimuntur.Ad gloss. in dicto capitulo secundo de offic.ordina. in sexta respondetur illam habere locũ,vbi esset clausula ista:videlicet & omnia alia quæ per nos possumus,etiã si mãdatũ exigant spãle.quod nõ est in casu isto.

Ad ca

Ad cap.qui ad agendum.de procur.in
vj.respondetur, quòd ibi fuit factum
mandatum generale:hîc verò non: &
sic stante hoc ambiguo. Princeps enim
in dubio, imò generaliter cõcedendo,
9 non † videtur concesisse sibi reserua-
ta in signum supremę potestatis.c.post
translationem.de offi.dele.l.j.in prin.
ff.de offi.eius,cui mand.est iurisd.arg.
l.obliga.generali. ff.de pign.&.c.sicut
venire. extrà de exces.prælat.& plenè
per Spec.in titu.de offic.deleg.§.nunc
ostendendum. per Bal.in.l.rescrip.C.
de preci.imper.offer.Lud.ro.in consi.
lvij.aliàs.lix.incip.in Christi nomine,
Amen. ad discutiendum veritatem,
facit optimè &c.ita etiam dicit Bal.in
l.procur.C.mand.& in.l.si aqua.C.de
10 seruitu.& aqua.eo † maximè,cùm pœ-
næ maleficiorum fiscalium spectet ad
ipsum principem.l.mulctarum. C.de
modo mulcta. Bal.in.c.j.in versi.item
monetæ.quæ sint regal.pręsertim mo-
netæ.l.ij. cum vulga. C.de fal.mone.
Et cùm in huiusmodi delicto incurra-
11 tur etiam bonorum confiscatio, † qui
ad principem duntaxat pertinet:vt.&.
dictum est.l.si tutoris. C.ad.l.iul.de vi
publi.l.tutelas.de capi.diminu.& Bal.
in.d.versi.monetæ. Quicquid tamen
sit, non obmitto, quod pulchrè dixit
Bald.in.d.c.j.in fin.quæ sint regalia.
quòd ibi And.de Iser.est nimis proli-
xus in verbis potius, quàm in senten-
tiis. Prætereà, nullatenus conceden-
dum est, quòd de hoc crimine posit
curia Capuana cognoscere, virtute
priuilegij præfati id non exprimentis,
maximè cum huiusmodi crimen sit de
exceptuatis, etiam de iure communi.
tex.est in.c.quisquis cum militibus.vj.
12 q.j.& instit.de publi.iudi.§.ij. † Et ita
etiam in specie de crimine falsæ mone
tæ,quòd sit exceptuatum,tenet Spe.in
tit.de accu.§.item,quod simul.in.iij.&
iiij.col.& aliquid in vlti.col.in fi.& sic
cùm crimen istud sit de iure exceptua-
tum, debet intelligi, vt minus lædat
13 † ius commune,quàm posit:cùm pri-
uilegia ita interpretanda sint, vt mi-
nus lædant ius commune, quàm pos-
sit.c.irrefragabili. in fi.& ibi not.doct.
extrà de offi.ordi. Abb.in.c.cum dile-
ctus. extrà de cleri.non residen.& in.c.
quod dilectio.de consan.& affi.Bal.in
l.non sine.C.de bon.quæ libe.Alex.in
consi.xv.ij.volu.Franc.Curt.in consi.
14 xiij.vlti.colũ.¶ † Item, licet exceptio
firmet regulam in non exceptuatis.l.
quæsitum.§.idem respondet. de fun.
instruc.tamen non ampliat, vt exten-
datur ad ea, quæ aliàs in regula non
includuntur:vt no.Bar.per illum tex.
in.l.generali.§.vxori. ff.de vsufru.leg.
Abb.in.c.in nostra. de sepultu.& præ-
sertim,cùm casus iste falsæ monetæ nõ
15 fuerit expressus. † & casus non expres-
si,non veniunt,neque de eis quis tene-
tur:sed de expresis solùm.ita in simili
voluit Spec.in titu.de loca.§.nunc di-
cendum.in addi.magna in vers.adhuc
scire debes. vbi refert ita Odofre.de-
terminasse.& infert ad eum,qui potest
teneri de casu fortuito, & certos casus
expresit, nam non venient alij nõ ex-
presi: nec ad eos quis tenebitur.idem
tenet Alex.in consi.iij.ij.col.in.j.volu.
Nec obstat, quòd exceptio firmet re-
gulam generalem in casibus non ex-
16 presis: quia non ex hoc facit: † quòd
sub

ſub regula generali comprehendat vltrà, quàm de ſui natura debeat regula vel generalis diſpoſitio comprehendere.tex.eſt & ibi not.Cy.& Barto.in l.generali.§.vxori.ff.de vſufru.lega.& in.l.Lucius.§.pluribus.& ibi Rayn. Barto.& Ange.ff.ad trebellia.& ibidem Ioan.de Imo. ſubdit eſſe tex.ſingu.not.Oldra.Barto.& Ange.in.l.j.in fi.ff.de regu.iur.Barto.in.l.in iis.ff.de leg.Alexan.in conſi.xxviij.primo vo-
17 lu.ij.colum.† Nec obſtat clauſula generalis ſubſequens, ibi:etiam ſi ad inſtantiam fiſci noſtri: nam dicta clauſula refertur & reſtringitur ad præcedentia ſpecificata, & ſic ad caſus expreſſos.l.ſi de certa.C.de tranſac.l.legato.§.j.ff.de lega.ij.l.Aurelius.§.Sticho.ff.de libe.lega.l.ſi ita quis.§.fina. ff.de verb.obliga.& ibi Barto.& doct. Bart.in.l.emptor.§.Lucius.ff.de pact. Iaco.but.& Saly.in.l.age.C.de tranſ. cano.in.c.j.extrà eod.titu. Alexan.in conſil.cxvij.j.volu. Et licet beneficia principum ſint latiſsimè interpretanda, & ſic conceſsiones per.ſ.allegata
18 †& præſertim contra ipſum principem concedentem: non tamen erũt interpretanda contra mentem ipſius concedentis.ita not.voluit Fran.Cur. in ſuo conſi.xvj.xij.colum. nam certè mens ipſius ſereniſsimi Principis non videtur fuiſſe, concedere curiæ Capuanæ cognitionem criminis læſæ maieſtatis ſeu falſæ monetæ: quia ſi id concedere voluiſſet, bene expreſsiſſet. l.vnica.§.finautem.C.de cadu.tollen. Et quod non fuit expreſſum, non debet haberi pro expreſſo.l.Labeo.de ſupellect.lega.l.de pretio.& ibi glo.de publi.in rem actio.maximè,quia concedendo prænarratos caſus in priuilegio contentos, non videtur conceſsiſſe longè maiores caſus: imò maximos, cùm non valeat conſequentia:conceſſit id, quod eſt minus:ergo includitur id,quod eſt maius. Nec poteſt aut debet caſus iſte haberi pro expreſſo,cùm ſi princeps, qui conceſsit, hodie interrogaretur, an caſum iſtum in conceſſione prædicta incluſerit, & de eo ſen-
19 ſerit, certè reſponderet † quòd non: cùm id ſit habendum pro expreſſo & diſpoſito, de quo ſi ſtatnens eſſet interrogatus, ita reſpondiſſet ſeu diſpoſuiſſet.glo.eſt in.l.tale pactum.de pac. text.in.l.fin.ſecundum Bar.& Angel. ibi.ff.de poſthu.hæred.inſtituen.tex.in l.Barbarius.& ibi Bal.ff.de offi.præſi. Bald.in.l.j.C.quæ res pigno.obli.poſ. Prætereà,licet in beneficiis principum larga debeat fieri interpretatio:vt.l.fi. ff.de conſti.prin.l.ſi quando.C.de bo.
20 vacan.† tamen id verum eſt in eis, & circa ea,quæ beneficiũ exprimit: nam non eſt putandum dixiſſe Mæuium, qui expreſsit Titium. & pariter qui dixit decem, non dixit denar.ita dixit pulchrè And.de iſer.in.c.imperialem. ij.colum.de prohi.feu.alien.per Fede. Præterea,ex alio non debet fieri extẽſio ad caſus non ſpecificatos ſeu expreſſos in conceſsione, ex quo licet in cõceſsionibus & beneficiis principum, ſicut in donationibus & ſimilibus fieri
21 debet latiſsima interpretatio.† tamen ſecus erit in priuilegiis:quia in iis fieri debet ſtrictiſsima interpretatio.tex.eſt in.l.fi.de conſti.prin.l.ſi quando.C.de bo.vacan.lib.x.l.ſi quando. in princi.

C.de inoffic.testa. per quæ ita consulendo tenet Alex.in consi.clix.ij.colũ. ij.volu. Item & vltimò non debet fieri extensio ad casus non expressos in priuilegio, ex quo adpareat ad supplicationem: & sic ad postulationem Capuanorũ huiusmodi priuilegium con-
22 cessum fuisse. quo casu fieri † debet stricta interpretatio, cùm non motu proprio, sed ad postulationem concessum fuerit. Ita voluit Ioã.and.in.c.ij. ad fi.extrà de immu.eccle.& ibi Abb. in pen.col.refert & sequitur Ias.in.l.j. iiij.col. C.de sacrosanc.eccle.& in.l.fi. j.col.post Cy.ibi de consti.princ.Ias.in l.imperium.vij.col.ff.de iurisd.om.iud. Nunc autem dato absque veri præiudicio, quòd in priuilegio præfato princeps concessisset vniuersitati Capuanæ seu eius curiæ cognitionem criminis læsæ maiestatis,& sic falsæ monetæ in specie, & particulari ita exprimendo: attamen non videtur ex hac concessione seu priuilegio se priuasse, quin etiam ipse si voluerit, cognosce-
23 re non possit. tex.est peregrinus † & in propriis terminis in.c.dudum.de præbend.in.vj.& pro hoc bene facit: quia princeps concedendo iurisdictionem seu causam committendo alicui specialiter, non videtur auocasse ab alio ordinario superiore,& multò fortius à se ipso cognitionem, sed accumulasse, vt est casus not.in simili, in.c.per hoc. de hære.in.vj.& in.l.j.C.de offi.præfe. vrb. vbi loquitur directè in offic. præfec.vrb.cui non videtur derogatum, si officium certi generis causarum alij committatur, idem consuluit Pet.de anch.in consi.clxiiij.iiij.col.j.volu. Et dicit Pet.ancha.in consi.xxviij.incip. rationes inductæ per præallegatũ tex. in.c.dudum. de præb.in.vj.quòd semper remanet domino maior potestas & iurisdictio, quàm transferat in alium. ex quibus concludo nullatenus posse de huiusmodi crimine per curiam Capitanei Regij ipsius ciuitatis Capuæ cognosci:sed per magnam curiam vicariæ.& ita post longam discusionem decretum fuit per.S.Regium Con.& exequutum. Tho. Gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Publicatione bonorum, veniunt etiam actiones.*

2 *Publicatione bonorum, nedum veniunt bona præsentia, sed etiam alia postmodum quæsita: cùm fiscus succedat bannito, etiam in bonis quæsitis post bannum.*

3 *Publicatione bonorum applicatur fisco actiones & obligationes, etiam conditionales.*

Consilium. VII.

IN Christi nomine, Amen. In causa Regij fisci cum Excellẽ. Marchione montis sarculi, super executione sententiæ latæ in fauorem dominæ comitissæ Franciscæ amitæ eiusdẽ marchionissæ.prætendit enim, quòd marchionissa ipsa tanquam eius neptis & proximior in gradu, tanquàm filia magni senescalli fratris præfatæ dominæ Franciscæ, venire potest ad eius successionẽ, & succes

cessiuè ad executionē sententiæ præfatę fiscus autem regius, fit vniuersitatis successor præfati. Quod magnifici senescalli, ob eius nōtoriam rebellionem in Regē Ferdinandum primum, gloriosæ memoriæ, prętendit similiter pręfatæ dominæ Franciscæ succedere. nam cùm pręfatus magnifi. senescallus fuerit ob eius rebellionē omnibus suis
1 bonis priuatus, in huiusmodi † priuatione & sic publicatione bonorum, veniunt etiam actiones. l. si ademptus. C. de sen. pass. & dixit Alb. in. l. j. ff. de statu ho. Marti. de Laud. in trac. de priui. fisc. in suo no. xlvij. Nam eo in casu fiscus succedit loco hæredis, & est hæres. ita Bal. in. l. j. C. de oper. liber. & dixit Marti. de Laud. in eo. trac. nu. lxxxvij. & sic in fiscū, vt in hæredem transeunt iura. Bal. in. l. tam mand. C. de non nume. pecu. & in rub. C. de pœ. Marti. in cod. tract. de fisco. no. ccxxvij. Vnde si hodie viueret magnificus senescallus, nulli dubium, quòd ipse præfatæ dominæ Franciscæ succederet, vt suæ sorori. Cur ergo inficiari posset, quòd regius fiscus tāquàm successor pręfati. Q. magnifi. senescalli vniuersitatis succedere non possit: & licet actio illa restituendarū dotium, in casu soluti matrimonij præfatæ dominæ Franciscæ vel eius hæredi & successori non esset adhuc sortita effectum tēpore, quo viuebat præfatus magnific. senescallus: erat tamen iam stipulata, & in publicatione bonorum veniunt & intelliguntur bona etiam postmodum, quæsita:
2 † cum fiscus de iure succedat bānito, etiam in bonis quæsitis post bannum, tanquàm vacātibus. Bal. in. l. eius, qui. ff. de testa. & idem Bal. in. l. fi. C. de cōtrahē. emp. vbi plus dicit, quòd cōditio obligationis non mutatur ex persona fisci successoris. Item & ex alio, fiscus regius venit ad successionem præfatā, videlicet ex capite stipulationis in casu soluti matrimonij, morte præfatæ dominæ Franc. comitissæ, cui non fuerat facta adhuc restitutio nec cōsignatio dotium ab hęred. seu detentoribus bonorum viri. vnde necessariò infertur, quòd si magnifi. senescallus hodie superesset, proculdubio succederet, & eidem veniret præfata dos restituenda, remanente regio fisco vniuer. successore: etiam superueniente conditione soluti matrimonij, & sic mortis, apposita in stipulatione. sequitur quòd fiscus ipse succedat, cùm in publicatione bonorum applicētur fisco, etiam
3 actiones † & obligationes conditionales, maximè prouenientes ex cōtractibus, prout in casu isto. Ita voluit Bar. in. l. fi. de contrahen. emp. & ibi Bal. & in. l. nā ad ea. de cond. & demon. & plenè Alex. in. l. iij. §. illud. ff. quod quisq; iur. & in. l. quoties. ff. de nouat. Et hæc breuiter mihi in præsenti valitudinario occurrunt pro nunc, cùm aliter libros reuoluere ex grauitate valitudinis nō cōcedatur. Suppleat ergo iuris scrinia, q in. S. Regio Con. tāquam in principis pectore reposita seu recōdita sunt. Tho. grāma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus regulariter non tenetur de delicto famuli, nisi delictum haberet tractum successiuum, seu causam successiuam. secus, si momentaneam.*

2 *Falsitas imago, est id, quod distat à verisimili.*
3 *Delictum famuli, imputatur, domino scienti & non prohibenti. quod maximè procedit, vbi subest aliqua præsumptio, quòd fuerit factum domino mandante & nu. 4.*
5 *Discipulus in apotheca an obliget magistrũ.*
6 *Dominus obligatur ex contractu factoru seu institoris.*
7 *Fraus probatur ex coniecturis.*

Consilium VIII.

IN Christi redẽptoris nomine, amen. In causa regij fisci cũ Bartholomeo frescarola super serico eiusdem Bartholomei intercepto ex notificatione non facta regiæ doanæ: licet ibidem immisso & postmodum extracto, nec aliter dato manifesto ad effectum, vt per fiscum prætenditur fraudandi regiam doanã. Videtur potissimè ex aduerso fundari, ꝙ dicta extractio à regiana doana absque notitia credẽceciorum seu doanarij nõ fuerit facta sciente præfato Bartholomeo, nec per ipsum, sed per Andræam eius negotiorum gestorem & institore, & sic quòd nõ videatur ipsum Bartholomeum teneri de delicto seu fraude præfata commissa per præfatum Andræam eius institorem: per multa, de quibus. ꝟ. proximè. nam huic responde tur, quòd licet regulariter dominus nõ teneatur de delicto famuli: tamen id li
1 mitatur non habere locum, † vbi delictum haberet causam successiuam: pro ut in casu præsenti. secus si momentaneam. ita voluit Abb. in. c. constitutus. de testi. & in. c. cùm causam. e. tit. el j. c. ti. vbi multum se iactat de hoc intellectu. & idem ante eum tenet Bal. in. l. j. circa fin. C. si quacun. prædi. potest. & hoc ideò, quia in actu successiuo præsumitur scientia. ita dixit Pau. de cast. & Mod. in. l. j. ff. si cer. pe. vnde non videtur cadere in iudicium rectè sentiẽtis illud sericum fuisse immissum in regia doana, adeò maximi pretij & valoris duca. triummille, & plus per præfatum Andræam. Et ꝙ ibi stetisset per multos & quã plures dies ignorante penitus præfato Bartholomeo domino ipsius, & nil sciente de immissione præfata: cùm nullatenus sit verisimile, ꝙ ipse Andræas institor eiusdẽ Bartholomei, sericum ipsum immisisset absq; scientia ipsius domini principalis: per tex. in d. c. constitutus. & id quod distat à ve-
2 risimili, est quædam † falsitatis imago. dixit Bal. in. l. j. iiij. col. C. de serui. fugi. & in rub. C. de probatio. Alex. in cõ si. xxvij. ij. vol. in causa & lite vertente & in cons. cxviij. in. iiij. vol. And. Barb. in. c. significante. ij. col. extrà de pig. & ideò dicebat Pet. de anc. in cons. incip. In Christi nomine, Amen. Extra ordinem cõtractuum vlti. col. ꝙ ijs, quæ nõ sunt verisimilia, iudex non debet fidẽ dare. & idem voluit ipse Pet. in alio cõ si. incip. visa facti narratiõe, & copia testa. col. vij. in fi. vbi subdit, ꝙ contra id quod non est verisimile, non debet qs audiri. Et sic cùm verisimile sit, & præsumendum omnino, ꝙ præfatus Bartholomeus sciuerit & non prohibuerit erit sibi imputandum cum ex iuris dis

posit

3 positione † delictum famuli imputari debet domino scienti, & non prohibenti factum à famulo: maximè in vtilitatem ipsius domini. voluit Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. x. qõ. ff. de no. oper. nun. vbi subdit Lud. ro. præsertim hoc militare, vbi subest aliqua alia præsumptio, vt dicatur factũ domino mandante: prout etiam consu
4 lendo tenet † Fran. Cur. consi. xlj. pen. col. sed in casu, de quo agitur, non solùm vna, verum etiam & plures concurrunt præsumptiones clarissimæ: imò & probationes comprobãtes, id fuisse gestum opera ipsius Bartholomei principalis domini Et primò, quia sericum ipsum fuit ibi immissum nomine ipsi' Bartholomei. Secunda, quia per multos & quàm plures dies sub eiusdẽ nomine ibi stetit. Tertiò, quia ipse Bartholomeus erat solutus aliàs fraudare iura regiæ doanæ. iiij. & vltima quia præfatus Andræas erat, prout est eius factor & institor, & gerit & gerebat ei' negotia contrahendo pro ipso Bartholomeo, acquirendo eidem Bartholomeo, & sibi nihil. Hinc voluit pulchrè Bal. in rubric. C. de consti. pecu. iij. col.
5 quærendo ibi, an † discipulus obliget magistrum. & ponit exemplum in eo, qui portat pannum ad domum magistri, & deinde vẽdit. & concludit, quòd si discipulus talis nihil aliud habeat in mandatis, non obligat dominum. tamen si consueuit negotiari in apotheca consentiente præfato suo magistro, & sic domino, censebitur institor, & tenebitur: argumen. l. final. ff. quod cum eo. Idem consuluit Alexan. in consilio xliiij. in. ij. volumi. & sic obligabit dominum ad pœnam prouenientem ex natura contractus, non autem ad extraneam: vt ibidẽ subdit Bal. cui optimè suffragatur iurisconsultus in. l. j. ff. de instito. ibi: æquum prętori visum est vt sicut commoda sentimus ex actu institorum, ita etiam nos obligari ex contractibus ipsorum, & conueniri: & isti
6 factores, vt erat, & prout est † præfatus Andręas dicuntur hodie institores: ita dicit Barto. in. l. eandem. vij. quæstion. ff. de duo. re. vnde cùm prædictus Bartholomeus asserat se ignorare, adparet id, cum reuer. fraudulenter asserere, cõcurrentibus no. d. relatis coniecturis & præsumptionibus: & præsertim, cùm
7 fraus † ex coniecturis facilimè deprehendatur. capitu. j. & ij. de renun. in sexto & præsertim data qualitate personæ solitæ in similibus: vt d cit Bald. in l. cùm allegas. iiij. oppo. C. de vsur. Cõcludo sericum ipsum fuisse & esse legitimè interceptum: fuit tandem dictum sericum diu detentum in regia doana, & habita certa concordia cum regio te saurario, fuit pro maiori parte restitutum ipsi Bartholo. Tho. Gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Cogi nemo potest ad ostendendum titulum suæ possessionis, & fisco, cùm nihil in eo sit speciale, nisi iure cautum reperiatur, maximè quando possidet pro suo. nu. 3.*
2 *Reus tenetur edere fisco ad eius intentionem fundandam, quod est specialiter in fisco.*
4 *Edere tenetur vasallus copiam instrumenti domino petenti.*

Consilium IX.

REdemptoris gētiū præsidio petito, amē. Dum Laurētius de campulo, quæstio. molendinū in aquis publicis existentibus in paludibus ciuitatis Neapo. Construi fecisset: ad iudicium regiæ cameræ summariè tractus, ad instantiam regij fisci, vt de eius iure docere debuisset: quo nam pacto in aquis publicis, q regij fisci sunt, authoritate propria ædificasset. & ipso reluctante ac obijciente minimè ad id adstringi posse, cùm ex iuris regula nemo cogi possit ostendere titulum suæ
1 †possessionis. per vul. l. cogi. C. de peti. hære. quod procedit, etiam fisco petente ex eum nihil in eo sit specialenisi iure cautum reperiatur. l. item veniūt. §. priuatorum. & ibi gl. ff. de peti. hæredi. gl. in. l. j. C. de eden. ita etiā in spcie decidit consti. regni incipiens: vt ab omnibus, qua cauetur, vt nullus officialis prætextu generalis dominij fisci possit aliquem ex subditis cōpellere ad ostendendum de tit. suæ possessionis. Ego tamen ad tuitionem iurium regij fisci, dico non obstantibus præallegatis præfatum Laurentium ad id compellendū, vt per quam regulam molendinum in aquis publicis, quæ principis sunt, ædificasse demonstret. & quod aquæ publicæ sunt Principis, vel baronum, quibus concessæ fuerunt per principes, cū baronijs, tenet pulchrè Luc. de penna. in. l. vsum aquæ. C. de aquæ. du. lib. xj. & propterea secūdū eū in. l. j. C. de man. & colon. patri. libr. xj. nam licet vulgaris sit regula, quòd reus nō tenetur edere actori ad intentionem fundandam, cùm nemo ex domo rei arma sumere possit: attamen secus erit in fisco; cui
2 reus omnino edere †tenetur ad eius intentionem fundandam. tex. est in. l. nec quicquam. ff. de eden. per quam ita limitat singulariter Fely. in. c. j. v. co. ver si. fallit secundò in fisco. extrà de proba. & licet lex ipsa, nec quicquàm, duos habeat intellectus. Vnum videlicet, q sit speciale in fisco. Alium, q non: cùm nunquam præsumitur aliquid esse speciale in fisco, nisi lex expressè dicat: p. ut. & ex aduerso fundatum est, tamen prædictus intellectus videlicet, q teneatur reus edere fisco, reputatur singularior. ita dicit Fulg. in. d. l. nec quicquā. Bar. in. l. ij. §. diuus Adrianus. ff. de iure fi. & pulchrè Ias. in præfata. l. nec quicquam. idem tenet Mar. Lau. in trac. de fisco. in no. seu priuilegio. ccxxxvij. vbi dicit specialiter esse in fisco, vt reus teneatur sibi edere instrumentum ad fundandam eiusdem fisci intentionem, dū agit: per tex. in. l. iij. ff. de eden. & no. in l. j. C. e. ti. Itē respondetur regulæ allegatæ in cōtrariū, & alio modo. nā licet nemo cogatur ostendere titulum suæ
3 possessionis, id habet locum, †quando talis possidens possideret pro suo: ita Bal. in. l. si legatum. ff. de eden. & ibi dicit de emphyteota, quod non tenetur edere instrumentum inuestituræ libellariç domino. secus, si possideret, vt emphyteota. idem voluit Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versic. cxlj. vbi etiā tenet, quòd emphyteota tenetur edere copiam instrumenti emphyteotici. per

text.

textus in lege prętor ait.§.primo.ff.de edendo.dummodo iuretur de calumnia,vt ibi in dicta lege prætor refert.& sequitur Angelus tenet etiam Baldus, in additio.Specul.in titulo, de loca.ix. columna.& idem est in vasallo,qui tenetur edere copiam instrumenti feudi domino:glosa .est in capitulo primo.§.
4 illud.†& ibi docto.de prohibitione.feudi alienatio. & in lege secunda.C.quibus & quando quarta pars debe.libro decimo .& Ludouic.in consilio. clxiij. incip.constit.curiæ mercantiæ. vltima colū.sed cùm molendinum non adpareat possessum pro suo, cùm adpareat situatum in aquis publicis, & in paludibus,quæ sunt regij fisci,& tam territorium ipsarum paludum,quam aquæ ibi existentes,sunt particulariter regij fisci.quinimo & in foueo regali existit, prout ita vulgariter nuncupatur. ideò debet Laurentius ipse remedijs opportunis compelli ad ostendendum titulum suæ possessionis. Nec videtur in aliquo obstare constit.regni.§. allegata,cùm illa prohibeat officiales,neq; occasione dominij generalis fisci impetere habeant subditos ad ostendendum titulum eorum possessionis: sed in casu nostro aquæ publicæ sunt sub particulari dominio fisci.vt suprà ostensum est.Item dicta constitutio reseruat iura fisci,sed fisco reus edere cogitur,per præallegata.ergo Laurentius ipse omnino cogendus est ad exhibendum titulum suæ possessionis.& ita decretum & exequutum fuit per regiam cameram summariè.

Thomas grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Dominus male tractans vasallos, debet feudo priuari.*

2 *Accusatione pendente contra officialem de delicto commisso in officio,debet ei administratio interdici, & interim alius in eius locum subrogari.*

3 *Officialis syndicandus debet interim ab officio suspendi,ex quo aliàs:adstrueret testes stites veritatem,vel illis minaretur.*

Filius priuatur feudo ob delictū paternū.ibi.

Consilium X.

IN Christi nomine, Amen. Per syndicos vrsi marsi dictum est in consistorio regis Cap. vt pendente accusatione de pluribus excessibus,criminibus, & delictis commissis, per Quintum Perottam, vtilem dominum terræ Vrsi marsi, quòd interim interdiceretur administratio iurisdictionis filio successori eiusdem Perottæ, seu rectius dominium & possessio terræ præfatæ existens penes filium ipsius Perottæ, vt testes liberè & absque metu testificari potuissent veritatis testimon.super querelis dudum expositis & porrectis in vita ipsius Perottæ. Et pro interesse regij fisci dico suspensionem præfatam fieri debere ex infra scriptis. Et præsupponendo vnum, quod est in iure verissimum, quòd dominus malè tractans vasallos,cùm ex hoc dica-
1 tur malè† versari in feudo, ꝙ tenet à

 dom

domino arg.c.ad aposto. de re iudi. in vj.& no.in. c.j.qualiter domi.proprie. seu priui.debet seu priuari:dixit Albe. in.l. bene à zenone. C. de quad. præscrip.quod talis dominus potest priuari ab Imperatore, seu Papa. Et quod dominus malè tractās vasallos, debeat feudo priuari, tenet etiam Bal. in.l. ij. ff.de ijs, qui sunt sui vel alie. ius. & allegat etiam Cyn. ibi ita voluisse, cùm ille, qui abutitur dominio, faciat se indignum dñari, dixit Bal.in.c.j. §.pub. latrones.in ti.de pace tenē. & in auth. statuimus.C.de episco.& cler. Pau.de cast.in authen.qui rem.C.de sacr.san. eccle.facit bonus tex.in.c. ad apostolicæ. de re iudic. & quod dic.t Felyn. in c.cum nobis. secunda colum. circa fin. de præscript. & sequitur Iaso. in dicta authē.qui rem.col.ij.& in prælud. feu. colum.xxviij.& ibi propo.colum.xxij. Fran. Cur.in tractat. feud. char. liiij. colum.iij.versicu.quæro igitur in primis.Iaco.in tract.de Homag. versicu. marchio in Italia. columna. quarta. & viij.Bonus in suo tractat.nobili.in tertia parte nume. ccx. idem bonus in.v. parte dicti tract.num.xix.&.xx.& ideo mirabilibus dixit.S.Thom.In. ij.sent. arti. penul. quod licitum est subditis, imò meritorium, talem dominum vasallos opprimentem occidere. Et quòd dum abutitur dominio, faciat se indignum dominari, dixit etiam Bal.in.c. j.qualiter do.proprie.seu. priui. Iaco. de.S.Georg. in tracta. de homag.vlti. colum. & est text. rectè ipsum intuenti in.l. secunda. ff. de ijs, qui sunt sui vel alie. iu. imò eo casu dominus superior ex officio suo hoc facere debet, eximere vasal.ab huiusmodi dominio etiam vasalli ipsi oppressi non conquerantur. dixit Ioan.Fab.in.§. fin. instit. de ijs, qui sunt sui vel alie.iu. & sequitur Guido Papæ in decisio.parlamēti Grationopoli deci.lxij. incipiē. si quis baro:& ideò mirabilius dixit. S. Tho. in secunda senten.arti.penul.quod licitum est subditis, imò meritorium, talē dominum vasallos opprimentem occidere. Iis ergo sic præsuppositis, redeundo ad thema propositum, quod possit suspensio prædicta dominij & possessionis lite durate concedi, præmittendo perpetrata per prædictum Perottam induxisse manifestam ac legitimam priuationem, reperio quod Luc. de pen. in.l. iudices. C. de digni. lib.xij.tenet quod pendente accusatione contra officialem accusatum de delictis in officio, debet eidem administratio interdici † & interim alius in ejus locum subrogari:argu.l.cum quidem.&.l.de certo.de suspect.tuto.& in cap.scripsit.vij.quæstio. prima &. l. secunda.ff.de decu.argu.l.decreto. ff.de suspe.tuto.& in.§.si qui autem insti.eo. ti.prout in simili etiam dicimus in prælato, vt in.c.venera.extrà.de offic. deleg.&.c.licet Heli.§.quia verò.extrà de simon.&.c.quia.iij.q.ij.& plenè Luc.de pen.in.l.iudices.C.de dignita.Par.de pute. in tract. syndi. in titu. de offic. syndi.in.iiij. char. vbi subdit in particulari, † quod officialis syndicandus debet interim suspendi ab officio:quia distraheret testes scientes veritatem, vel minas inferre:vt in.c.tam literas.§. j.extrà de testi.& in.c. constitutus. extrà de excess.præla.& idem Paris.in eo. tract.

2

3

tract.syndic.in versic.accusatus. j.col. vbi concludit hoc locum habere tam in officiali temporali,quam perpetuo. & idem in specie tenet Bar.in.l. ordine.§.quęstionibus.ff.ad munici.vbi in particulari tenet,quòd quando accusatur,qui deliquit in officio,interdicitur sibi administratio sicut etiam in simili dicimus de notario accusato vt in l.ea.per Bar.ff.ad.l.iuli.repe. & in suo consi.incip.ser.Ioan.Et idem in simili dicimus de tutore:vt in.l. cum. de suspe.tuto.& ibi Barto.& Nico.de Neaeo.in.l.proponebatur.de magistr. conuenien.& plenè Ludoui. in suo consil. ccxcvij.nam vltra,quod præfatus Q. Perocta multos & quod plus res eius vasallos de terra prædicta multis ac quampluribus intollerabilibus grauaminibus affecit, contra ius & iustitiam quo casu ipsius feudi priuatione dignum se fecit,vt in constit. regni præsenti.de homi.baro perpetrauit,& alia quę honestis causa probari potius quã propalari opus est. Nec militaret Respondere præmissa locum habere contra Peroctam qui iam decessit, & non contra eius filium nunc dominiũ dictæ terræ. Nam si Perocta ipse pater talia commisit perqui omnino de iure priuatus erat nedum priuandus feudo præfato,etiam aduersus ipsum que relæ deductæ fuerant sequitur ꝙ omnino locum habere debeat suspensio prædicta in personam eius filij, cùm tractet de simili eius interesse,si ob paternum delictũ & ipse quoq; priuatus erat vt plenè per glo.& And.de iser. & prop.i.c.j.si vasal.feu.priue. quod maximè procedet in casu præsenti, cũ in priuilegio concessionis præfatæ terræ factę eidem Peroctę non mentionetur pro se & filijs & sic nõ fuit facta mẽtio de filio nominatim vt magistraliter ꝑ gl.& And.de iser.in.d.c.j.& ideò cũ in casu ꝓmisso tractet etiã de proprio interesse ipsius filij,ad hoc vt testes absq; metu aliquo deponere possint tam in ꝓcessu ordinariè fabricãdo quã in querelis expositi,dequibus nõ est capta informatio debet oĩno suspẽdi.Et tandẽ ex gratia quondam regis cap.non fuit aliter molestatus.Tho.gram.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Si inter duos inimicos est facta pax sub promissione reciproca, sub pœna, ne vnus aliũ offendat, si postmodùm vnus primo loco alium offendit, offensus poterit absque metu ipsius pœnæ præfatum eius offensorem offendere, & insuper pœnam petere.*

2 *Contrahens qui contractum sequutus non est, non debet ex eo commodum reportare.*

3 *Est in electione creditoris, an ex contractu, cui est contrauentum, velit petere pœnam vel rem.*

4 *Contractus Pedagiorum seu gabellarum, licet sonent in venditionem ad certum tempus tamen est in veritate locatio, & non venditio.*

Consilium XI.

IN Christi nomine Amen. In causa Arrendamenti Salma.regij fisci cum illis de humellinis, licet prætendatur

c 5 pro

pro parte regij fisci, minimè in aliquo ex capitulatis contrauenisse, attamen quando absque veri præiudicio, secus esset. & quod in aliquo ex capitulatis contrauentum esset, ex iuris dispositione, id regio fisco licuisse liquebit. Constat namq; proprius ipsos de humellinis contrauenisse in non dando sal rubeum nec illius bonitatis & qualitatis, prout in capitu. ipsis promiserant. & sic extante priori contrauentione ex parte eorundem de humellinis licuerat, secundo loco regio fisco contraueni-
1 re. imò † & pœnam incursam per eosdem ex causa contrauentionis præfatæ petere, per id quod dixerunt Barto. Bald. & Imo. in lege cum pater paragrapho libertis. ff. de legat. secũdo. Quod si inter duos inimicos est facta pax cum promissione reciproca, sub pœna, ne vnus alium offendat, quod si postmodum primo loco vnus alium offendit, offensus poterit absque metu ipsius pœnæ prædictum eius offensorem offendere, & insuper pœnam per illum incursam ex præambula offensione petere: vt voluit Bald. in l. cùm, proponas. C. de transf. & in lege is, qui fidem. ff. eodem titul. Paul. de castr. in lege semel mora. ff. solutio. matrimo, Barto. in. l. prima. §. cum arietes. ff. si quad. paup. feci. dica. & plenè. Felyn. in. c. peruenit. extrà de iureiuran. in tantum, quod remittendum erit arbitrio petentis pœnam, si vult pœnam ipsam petere, vel contractum rescindere: & sic facere, quod in plus se habet. accedat text. in. l. apud Celsum. §. ij. ff. de doli except. & in. l. prædia. ff. de act. emp. nam is qui cõtractum sequutus non est nõ debet ex eo cõmodum reportare tex. est in. d. l. cũ
2 pater. §. libertus † & i. l. si stipulatus es opus. ff. de fideiuss. ibi in fin. dum dicit: ea enim locatio, quam sequutus nõ es perinde est, ac si interposita non esset imò & fortius, etiam si adesset clausula, videlicet rato tamen manente contractu. tamẽ erit in arbitrio petẽtis pœ
3 nam, an velit ipsam petere † vel rem prout in terminis voluit spe. in tit. de lo. §. nũc aliqua. ver. xxxvj. vbi dixit, quod si inter locatorẽ & cõductorem actum est, quod nisi conductor soluerit certã pœnam annuam, quod soluat certã pœnã rato manente pacto seu contractu, quod tamen cõductor cessauit soluere & voluerit soluere pœnã, & rem retinere: tamen locator poterit ipsum expellere, cũ sit in eius arbitrio, an ad rem an ad pœnã agere velit. Idem tenet hosti. in summa. §. pe. ver. quid si emphyteota. Et idem in emphyteota tenet Bart. in preallega. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. ij. & optimè stringũt preallegata in hac materia, cũ loquantur in locatione & istorũ iurium fiscalium & publicorũ, si cuti gabellarum, pedagiorũ, daciorũ,
4 † & similiũ venditio. licet cõtractus sonet in venditionẽ ad certũ tempus, attamẽ re vera est locatio, & nõ vẽditio, ita Bart. in. l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de pub. & clarius Paul. de ca. in l. insulam & ibi Ias. de may. ff. de præscri. ver. Tho. gramma. reg. fisci proc.

SVMMARIVM.

1 *Testes inimici non probant.*
2 *Testis inimicus licet non capitalis, tamen*

potest dici suspectus.

3 *Inimicitia contracta cum vno de familia, intelligitur contracta cum omnibus de familia: in tantum, quod extenditur vsque ad quartū gradum. & nu.4. & .5.*

6 *Inimicitia ad hoc vt repellat, non requiritur, quod sit iusta, aut rationabilis.*

7 *Testis an potest esse mulier, in causa criminali.*

8 *Testes possint esse consanguinei & fratres: vsque ad quartum gradum, ad defensam pro consanguineo seu fratre ipsorum in causa criminali.*

9 *Inquisitus si fuit conuictus per testes de visu, & tortus negauit perseuerando in negatione, si probationes sunt vrgentes contra eum, non obstante negatione, debet componi: non autem pœna ordinaria puniri.*

10 *Inimicitia ad hoc vt dicatur probata, requiritur probari qualitas inimicitiæ: alias non dicitur probata inimicitia.*

11 *Testis ad hoc, vt tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta.*

12 *Testis tenetur adsignare rationem eius dicto: quia ratio est illa, quæ validat & inualidat dictum testis.*

13 *Testis deponens secundum suum iudicium & videre, an probet.*

14 *Testi animosè deponenti, non est credendum.*

15 *Testis deponens suo iudicio, non præmittendo rationem per accommodatum sensum corporis, non probat.*

16 *Testes mulieres in causa criminali, an probent. Et concluditur quod sic.*

17 *Testes fratres seu consanguinei, quod admittantur pro fratre seu consanguineo in causa criminali, est verum, quando producuntur ad meram defensionem: & innocentiam inquisiti. Secus, si ad repulsam seu impugnationem alterius. & numero. 18. 19. & .20.*

21 *Contumax & bannitus, dum inquiritur de delicto, & nullo existente indicio, potest torqueri.*

22 *Testis de visu delicti, facit vt procedi possit ad condemnationem contra inquisitum, & non ad torturam: quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest. nu.23.*

24 *Conuictus testibus licet neget, & in tortura perseueret negando: attamen debet damnari. & nu.25.*

26 *Testes consanguinei non reprobantur ex hoc quod probentur consanguinei producentis, sed debet probari, quod sint coniuncti ex linea ascendenti vel descendenti. Secus, si probarentur consanguinei ex linea transuersali.*

27 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta intelligitur, quo ad repulsam ipsorum, si inducti sunt in testes pro agnato.*

28 *Testes ob magnam amicitiam in totum repelluntur.*

29 *Lusor testis est, criminosus, cùm ludus sit crimen. & dicitur lusor malè vti substantia sua: & testes lusores, & blasphematores repelluntur à testimonio. & numero. 30.*

31 *Testes reprobatorios repellit repulsa leuis, nedum valida & vrgens.*

Consilium XII.

TRemendi Dei suffragio petito, Amen. In causa istorum fratrū de castiglione, querulantiū contra Bataglinū carceratū pro homicidio cōmisso in personam quondā Amati eorum patris, nouit

uit vestra excellen.illustris.domine Ludouice montalte, regens Regiam cancellariam dignissime, quæ ex aduerso per Magni.V.I.D.dominum Sigismūdum de lofredo, & dominum Andreā gatula, meos in hac causa concurrentes, pro defensione Bataglini inquisiti, in medium adducta fuerunt fundando principaliter inimicitiam productorum testium ad instantiam quærulantium: & ex notissima iuris dispositione testes inimici producti nō pro
1 bant contra eum: † quem odio maximè capitali prosequuntur. glo. est in.c. quāuis. de procu.in. v. ver. inimicus. per quam addo, quod subdit ibi Domi.de sancto Gemi. q ille, qui non est inimicus capitalis, potest tamen dici
2 suspectus. † & dictam glo. sequitur Io. and.in.c. repellantur. extrà de accu. Specu.in ti.de accusa. §. quæ inimicitiæ. & in. §. si verò. in authen.de testi. & ideò dixit Abb.in.c.cū. P. manconella. de accusa. quòd inimicitia contracta cum vno de familia, præsumitur contracta cum omnibus de eadem fami-
3 lia, seu domo. † Idem voluit Bald. in c. si vasallus. el primo. in titu. si de feu. fue. controuer. & ibi dixit, quòd inimicitia contracta cum vno, extenditur
4 vsque ad quartum gradum. † & idem addo fuisse relatum p Fely. in.c. cū. P. Manconella. & in.c. cùm oporteat. de accusa quinta columna sed quòd inimicitia capitalis, repellat testem, vltra plenè allega. per præfatos Magni. con
5 currentes dico † idem voluisse Bald. in leg. athletæ. in ver. dat remissionē. ff. de excu. tutor. glos. & docto. in authentic. si dicatur. C. de testi. Alexan. de imol. in consilio. xcix. primo volumine. plenè Fely. in. c. repelluntur. & in. c. cùm. P. manconella. de accusa. & plenissimè in. c. cùm oporteat. post Hostien. & Ioan. andrę. eodem titul. & tamen in hoc plurimùm versabatur officium iudicis & arbitrium, vt dicit Maria. soci. in. dicto capitul. repellantur octaua column. & ibi subdit, quòd
6 ad hoc, † vt inimicitia repellat, non requiritur quòd sit iusta & rationabilis. refert & sequitur Fely. in. dicto. c. cùm oporteat. quinta columna. Secundò, gloriabantur præfati Magnifici concurrentes, nihil dici posse probatum in facto aduersus præfatum Bataglinum cùm probatio vulnerum: & successiuè homicidij adpareat facta per testes mulieres, quibus in causa criminali iu
7 ra non deferunt: † imò prohibent mulieres admitti ad testificandum. text. est in capitu. forus. extrà de verbo. significa. & idem procedere de iure ciuili, tenet Iaco. de areti. in leg. qui testamento. de testa. prout refert Ioannes andrę. in additio. Specu. in titu. de teste. §. primo ver. item, quòd est mulier, & plenè Fely. in. c. quoniam prima columna extrà de testi. Tertiò adducebant non obstare, quòd inferri posset fuisse productos ad instantiam ipsius inquisiti nonnullos testes eius cōsanguineos, & alios affinitate propinquos quorum examinatio ac productio à iure permittitur ad inquisiti defensionem, super qua produci & examinari possunt, etiā fratres inquisiti seu dela-
8 ti: † & successiuè alij eius consanguinei, vsque ad quartū gradū, prout plenè tenēt Bald. Saly. & cæteri in leg. pa

rentes.C.de testi.Quartò & vltimò,læ
tantes concludebant,quòd si qua ex-
titissent,etiam vrgentia indicia con-
tra prælatum Bataglinum,illa fuerũt
plenè euacuata per torturam illatam
eidem,qui tanquàm innocens semper
perseuerando,negauit & audacter.vn
de quatenus in præsentiarum pœna
aliqua ex meritis deductorum plectẽ-
dus venire, quod non creditur, illa
quidem habita ratione torturæ, esset
9 minima & pecuniaria, saltem † prout
satis pulchrè in propriis terminis alle-
garunt consuluisse Bartho.cæpo.in cõ
sil.xxxij.incip.Rustici vicentini sic ex
his omnibus concludebant Bataglı-
num prædictum crimine homicidij de
latum ac vrgentissimis probationi-
bus conuictum inter parum & nihil
plectendum fore.Sed intonante in au
ribus meis text.leg.tertia. C.de episc.
audi.ibi,dum dicit homicida,quod fe
cit semper expectat,qui originẽ traxis
se videtur ab obiurgabili ac tremendo
verbo nostri Redemptoris ad Petrum
conuersi ac dicentis:pone gladium in
vagina:quia qui de gladio ferit,de gla
dio perit idcirco quatuor fundamen-
tis ex aduerso veluti quatuor ex se-
ptem peccatis mortalibus,cum septem
donis Spiritussancti infrà adducendis
prostratis ac profugatis,si delatus ipse
absoluendus tanquàm innocens, vel
vt reus condemnandus, veniat ex eis
facilimè ac breuiter veritate excussa
ac trutinata adparebit:& seriatim re-
spondendo.Quò ad primum,non ob
sta id quod de inimicitia ex aduerso
obiectum est, cùm minimè adpareat
aliqua qualitas inimicitiæ particula-
ris probata,nisi ita leuiter,quòd erant
10 inimici nulla adiecta qualitate, † nec
causa inimicitiæ quo casu non adpa-
ret probata inimicitia.Ita satis nota.
voluit Imol.in.c. Raynutius.de testa.
vbi in specie voluit, quod requiritur
probari fuisse commissam causam ini-
micitiæ ad hoc,vt testis repelli possit
vt inimicus.& idem voluit Bald.in.l.si
quis testibus.in fin. C. de testi. vbi in
specie subdit, quòd requiritur quali-
11 tas & species inimicitiæ probari. † nec
sufficit ita in genere.idem sequitur Ia
so.in.l.j.quinta columna.C. de testa-
men.imò plus dixit Bald.in.c.Rodul-
phus.extrà de rescri.ꝙ ad hoc, vt te-
stis tanquàm inimicus repelli posit,re
quiritur probari euidens inimicitia &
manifesta.refert etiam & sequitur Ias.
in.l.sororem.vltima.columna. C. de
his,quibus vt indignis.Secundò adpa
ret,quòd testes ex aduerso producti in
redditione causæ scientiæ nullam ra-
tionem saltim bonam in eorum dictis
assignare videntur,vt ex facie deposi-
tionis eorundem testium est videre:
12 † & tamen ratio est illa, quæ validat
& inualidat dictum testis,vt dicit Bal.
in.l.conuenticulam.C.de episco.& cle
ri.& ideò dicit Bald.in.l.edita.in repe
titio.Paduana.C.de eden.quòd testis
siue ratione deponens, dicitur vt pe-
cus,& non vt homo deponere: & præ-
sertim in criminalibus. in quibus de-
bent testes etiam non interrogati, red
dere rationem de suis,alias nõ probãt
dixit Saly.in.l. fina. C. de probatio.
Antoñ.de butr.in.c.fin.extrà de iure-
iuran. Ludo. Roma.& Alexand. de
imol.in.l.ait prætor.ff.de iureiuran. &
consu

consuluit idem Alexan. faciens mentionē de Salyc. duntaxat in consil. xv. in quinta columna in primo volumin. Tertiò, adparet, ꝙ testes præfati ex adverso producti, deponunt de inimicitia præfata, secundùm eorum iudiciū & videre, subdendo in super, ꝙ ex dicta inimicitia testes ipsi fecerunt mille iuramenta falsa contra delatum:
13 †& certi ac indubitati iuris est, quòd testis deponens secundùm eius iudiciū & videre, non probat: quia non dicitur eo casu, vt testis deponere. l. testium. C. de testi. l. qui testamento. §. fin. ff. de testa. Bart. in l. quid tamen. §. arbiter. ff. de arbi. & in suo tracta. de teste Bal. in leg. de quibus. xx. columna de legi. & pulchrè Ange. in l. sciendum. in repe. secunda columna. ff. de verbo. obliga. & sequitur consulendo Alexand in consilio. xxiiij. in secūdo volumine. & consilio. lxxiiij. secunda columna. j. volumine. & Franc. cur. consil. lv. in. viij. columna. Suffragatur insuper, quia testes taliter deponendo absque adgnatione rationis, dum subdunt in suis dictis, ꝙ tales examinati ex adverso facerent mille iuramenta falsa pro illo
14 producente: †adparent ex hoc satis animosè deposuisse: & testibus animosè deponentibus stari non debet, per id quod habetur in. c. ij. extrà de in integrum restitu. & in. c. accedens. vt lit. non contesta. Ita consuluit Alexan. cōsilio. cliiij. in. v. volu. in princip. vltim.
15 colum. ¶† Accedit proximè dictis, ꝙ qn̄ testis deponit suo videre seu suo iudicio, vt suprà dictum est: non præmittendo rationem per accōmodatū sensum corporis, nō probat: vt suprà probatū extitit. Idem firmat Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de teste. §. nunc aūt tractandū. prope finē. Nā videtur in præfatis casibus testes iudicare: & sic excedere notissimos terminos testis quo casu nō probat modo aliquor. Ita in specie voluit Bart. in. l. fi. C. de vsur. & consuluit Fran. de are. in consi. xxxviij. in. ij. col.
16 †Quartò quo ad secundū obiectū nō militare, clarissimū est, ꝙ dictū fuit mulierū testimoniū in criminalibus non admitti, cū id de iure canonico dūtaxat vēdicet sibi locū, vt adparet per tex. allega. in. d. c. forus. secus enim de iure ciuili in foro Cæsaris: ita dixit glos. in. d. c. forus. de ver. signi. & tenet Specu. in tit. de teste. ver. quid si mulier. §. j. nec fit aliquod fundamentū in opi. Iac. de are. ex adverso adducta: cū in foro Cæsaris & de iure ciuili minimè locum habeat: vt voluit Alexan. in consili. xcix. vlti. col. j. volu.
17 imò †magis cōiter tenetur cōtrariū, videlicet ꝙ testimoniū mulieris tenet in causa criminali, per tex. in. l. ex eod. ff. de testi. & idem etiā in specie cōsuluit Alexan. cōsil. xj. pe. col. eo. j. volu. subdens solùm esse speciale in testamēto. vt in eo testis mulier esse nō possit. Idem tenet Alexan. cōsilio. xxiiij. ij. volumi. & ibi dicit, ꝙ in terris ecclesiæ de iure canonico non probant: tamē hoc de facto non seruatur. Ita dicit ibi in iiij. col. & idem tenet idem Alexan. in cōsil. cxiij. in. iiij. col. vbi plenè, in. iiij. volumine. Phili. deci. in consil. cxxxiij. in quarta columna, pro corroboratione. quorum opi. adduco text. in terminis in. l. tertia. §. lex iulia. ff. de testi. vbi lex iulia prohibet mulierem, quæ

ſui corporis quæſtum facit in accuſatione publici teſtificari:ergo ſi eſt mulier honeſta,& quæ nō faciat quæſtum ſui corporis,teſtificari poterit.& idem tenet & ſequitur Iaſ.in repe.l. admonendi.xxx.char.de iureiuran.Et quòd de iure ciuili mulier ſit idoneà teſtis in
18 criminalibus,† tenet Ange.in tractatu maleficiorum.in ver. cõparuerunt dicti inquiſiti,& negauerunt. in tertia columna.verſicu.vide in muliere & in ſuper aduertendum eſt,quia in ſuprà allegato conſilio.xxiiij.dicit do. Alexan.de imola,ſecundùm Ioan.andr.& Specu.in titu.de teſte.§.j.in additio. incip.fertur Iaco.de are.&c.quòd hoc de facto non ſeruatur,ꝗ ſecundū eũ habet æquitatem, quando per mares veritas haberi non põt. Quintò, quo ad ſecũdũ obiectũ,quod minimè eidẽ Bataglino delato ſuffragari poteſt:nã licet fratres & ſucceſsiuè conſanguinei vſque ad quartum gradum admitti debeant in cauſa criminali pro fratre ſeu conſanguineo in teſtimonium
19 producti:† tamen illud procedit, quã do fuerunt inducti ad probãdum ſimplicem ac meram defenſionem & innocentiam inquiſiti, ſecus ſi fuerunt inducti ad reprobationem & impugnationem alterius.Ita voluerunt Bald.& Salyc.ex aduerſo allegati:ſi toruo oculo non inſpiciantur,in.d.l.parentes. & facit not.in.l.lex cornelia.in princip. ff.de iniur.& per Bar.in.l.qui teſtamẽto.§.j.ff.de teſta.per Cano.in.c.cum oporteat.de accu.& ita in particulari conſuluit Alex.conſilio quinto.in tertia columna primo volumine vnde cũ teſtes examinati ad defenſam inquiſiti,non ſint inducti principaliter ad docendum de innocentia ipſius: nec ad meram eius defenſionem probandam ſed ad impugnationem & reprobationem teſtium productorum,per querulantes.ſequitur quòd huiuſmodi conſanguinei nullatenus ſint idonei: nec probent pro ipſo delato. & præſertim vendicant ſibi locum præfata fundamentalis ratio Bald.& Saly. volentiũ, quòd conſanguinei admittantur ſit: quia producuntur contra fiſcum. nec enim pro hoc dicuntur nocere fiſco, qui tractat de pœnali & odioſo lucro cum alterius iactura:argu. eius, quod not.ff.de fur.l.ſi quis vxori. §. fina.& ideò cùm depoſitio fratris ſeu conſanguinei pro inquiſito fratre ſeu conſan
20 guineo,ei proſit, † & nemini noceat: tunc eius teſtimonium videlicet, per text.not.in.c.literas.extrà de pręſum. vbi in purgatione fratris de crimine hæreſis, admittitur teſtimonium fratris,& ideò ſubdit,quod ibidem in d.c.literas.pulchrè dicit Felyc.in tertia columna.fortè præfata non procedere,vbi tractatur de intereſſe alterius,& ſic vbi procedit accuſatio ſeu querela, prout in caſu,in quo ſumus, in quo querulantes vltra querelam fecerunt partem in iudicio: ergo concludendum eſt neceſſariò huiuſmodi teſtes nullatenus admitti poſſe, nec debere. Sextò, quo ad quartum exaduerſo fundatum obiectum quicquàm iuuetur præfatum Bataglinum delatum eius conſtantia & perſeuerantia negationis in tortura: nam certum eſt quòd ōbmiſſa probatione teſtium de viſu,nec non & vrgentiſsimis

mis indiciis maximè de inimicitia capitali inter defunctum & inquisitum, & eius fuga à loco commissi delicti, cum roncha sanguinolenta: & pessima fama ipsius, de quibus plenè in processu: fuit tandem delatus ipse pro huiusmodi delicto, citatus, & contumax effectus, & bannitus more solito in tribunali: ex quo solo banno & contumacia circunscriptis aliis prænarra-
21 tis indiciis † imò nullo existente indicio aut probatione aliqua, poterat torturæ subiici. dixit Bal. in l. j. iiij colū. C. de hæred. instit. vbi refert idem tenere Nico. de math. referunt & sequuntur Moder. Senen. in tractatu de indiciis & tortu. viij. char. ver. v. principaliter idem reperio tenuisse Ange. in l. iniuriam. §. si quis decreto. ff. de iniur. quē refert & sequitur in hoc Amode. Iustin. in suo tracta. syndica. in vltima char. tra. & idem sequitur Marsil. in l. penult. in vltimis verbis. ff. de quæstionib. Paris de pute. in tractatu syndica. in versicu. tortura. in. c. viso. de repeti. Torti. vj. colum. & in. c. sequitur quæstio. v. col. nullam de præallegatis authoritatibus, faciens mentionem. Præterea, succedit, quòd existentibus tot & tantis contra prædictum inquisitum: & præsertim probationibus, imò testibus de visu, non debebat procedi ad torturam: sed ad cōdemnationem: cum ad torturam minimè procedi potest ex iuris dispositione, stantibus te-
22 stibus de visu delicti. † dixit Bald. in l. qui sententiam. C. de pœn. Andr. de Iser. in. c. j. §. scire. si de feud. fuer. controuer. inter domi. & fidel. & in constitutione, regni si damna clandestina. vij. col. vbi subdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficium appellationis à iure permissum, & tenentur ac si essent homicidæ. Idem sequuntur Moder. Senen. in tractatu. de indic. & tortu. in. viij. char. in v. principali quæsito. in ver. sextò iudex considerare debet. & ibi alle. multos hic idem tenentes, subdendo insuper hoc verius esse, quibus suffragatur:
23 quia tortura datur in subsidiū, † quādo veritas aliter haberi non potest. Secus, si per aliam viam res adpareat: quia tunc nō est deueniendum ad torturam: vt est tex. & ibi Barto. in. l. edictum. ff. de quæstionib. sequitur Ange. in tracta. maleficio. in ver. fama publica præcedente. in. iiij. char. ver. nunc videamus de tortura: idem tenet Gandi. in tractatu de quæstio. & tormen. & dicit Ange. in. l. si certus. ff. ad Silleia. quòd eo casu malè facit iudex ponere reum ad torturam, & tenebitur in syndicatu, si aliter probatum fuerit delictum: & sic quatenus præfatus Bataglinus tortus adparuerit & negauerit, huiusmodi tortura non habet in aliquo sibi prodesse: ex quo licet de iure quis fuerit tortus, & institerit, semper
24 in negando purget indicia: † attamen quando fuit conuictus testibus & probationibus, prout iste Bataglinus fuit, debet damnari: licet per tormenta non confiteatur. Casus est singularis in l. qui sententiam. C. de pœn. quem dicit esse ad hoc not. Alexan. de Imo. in l. vnius. §. reus. ff. de quæstio. Ludo. in l. j. §. hoc rescriptum. ff. ad Silleia. Paris de pute. in tractatu syndicatus. in versic. tortura. In vltimo. in. c. quidam

latro

latro famosus.j.colum.in penul.char. tracta.& ideò in propriis terminis dixit singulariter Bald.in.c.ad nostram. per illum tex.extrà de probationibus. quem ibidem sequitur Fely.quòd licet quis semper perseueret tam in tortura,quàm extra torturam,pluries negando delictum perpetrasse : tamen existentibus probationibus legitimis contra eum,potest condēnari ad mortem:& pariter ad mutilationem membri,non obstante eius perseuerantia in negatione:ita Bal.in.d.c.ad nostram. circa fi.in ver.& no.idem refert & sequitur Marsi. præclarus doctor Bononi.in singu.suis in suo singu.cviij. incip.aliàs fui interrogatus à quodam iudice maleficiorum Tirone.cui respondet, quòd indubitanter poterat conuictum testibus, & in tortura negantem, ad mortem condemnare, & quòd de hoc est etiam text.in.d.l.qui sententiam. quem miratur non fuisse à Bal.allegatum in.d.c.ad nostram.& idem tenet Alexā.in.l.repeti. §.vnius. ff.de quæstio.& per hoc adparet Cæpol. in vanum consuluisse: & contra casum in terminis. d.l.qui sententiam. & contra Bald.& suprà relatos authores non modicè fundando ex suo capite quasdam rationes coloratas, innctis remotis decisionibus: quæ ex sui adparentia subsistere non adparent. Septimò & vltimò, quo ad quintum obiectum: licet in replicatione obmissum cum ex aduerso iure fundatum non fuerit, dicebatur in facto fuisse plenè probatum omnes testes productos contra Bataglinum fuisse, & esse adstricta consanguinitate coniunctos. querulantibus hoc, respondeo dupliciter: & primò, quòd multi & quàmplures testes adparent à parētela præfata & consanguinitate exceptuati: vt patet in processu:attamen posito absque veri præiudicio, quòd ita non esset, adhuc dico minimè adparere ex eorum seu aliorum testium depositione, in quo gradu querulatoribus seu querulantibus adiungantur: sed solummodo deponunt: *queli son adstreti parenti & carnali ma non sapeno in che grado*. & ideo succedit aurea & pe-
25 regrina iuris decisio, † quòd ad hoc, vt testis repelli possit, vt consanguineus, non sufficeret in genere probare,quòd sit consanguineus producentis: sed requiritur in specie probari, quòd sit adstrictus seu cōiunctus producenti ex linea ascendenti vel descendenti.nec sufficeret, si probaretur de
26 linea transuersali. Ita dixit † singulariter Innocen.& Ioan.andr.in.c.nonnulli. extrà de rescript. quod dictum pro singu.alleg.Ange.consi.cxciiij.incip.visis processibus.refert etiam & sequitur Marsi.in sing.cxxxiij.incip.affinitas. Et ex his adparet sufficienter satisfactum omnibus obiectionibus ac motiuis Magnific. concurrentium. & præfata etiam sequitur Ias.in repeti. l.admonendi. xix.char.ff.de iureiurā. Qui Magnifici concurrentes & si obmiserint in medium adducere, quòd omnes testes ad instantiam delati præfati testificantes, sunt omnes consanguinei, videlicet eius patrui carnales: item fratres consobrini, & alij in arctiori vinculo consanguinitatis adiuncti,prout tacitum & obmissum. di-

xiffe non erubefcam: vnde fuccedit quòd fi exequeretur iuftitia de præfato inquifito, prout omnino exequi debet, huiufmodi iniuria effet in vilipendium & dedecus maximũ totius agnationis, & parentelæ: & fuccefsiuè præfatis confanguineis in teftes produ-
27 ctos, & fic vnufquifque ipforum † cenferetur in caufa propria teftificari: cùm iniuria facta vni ex confanguineis, cæteris de confanguinitate facta videatur: ac cenfetur: ita Bart. in. l. lex Cornelia. ff. de iniur. Bene facit lex vnica. C. de rap. virg. vbi pulchrè Bald. in. v. not. hoc idem dicit. & hoc ideo, quia agitur de proprio intereffe, ex quo iniuria communis effe videtur. ita in fpecie confuluit præclarus doct. Phil. deci. in fuo confi. cxxxiij. j. volumi. iij. col. nam dico, quòd eo cafu videntur in caufa propria teftificari, vbi adparet verfari vendicatio iniuriæ: idem reperio tenere Anto. de but. in. c. cùm oporteat. extrà de accufatio. Saly. in. d. l. parentes. de teftib. Socin. in confi. xvij. in iiij. colum j. volu. & tenet etiam Felyn. in. d. c. cùm oporteat. de accufationib. iij. colum. & licet iniuria non intelligatur facta toti agnationi, quantum ad hoc, vt cuilibet competat actio iniuriarũ: tamen cenfetur facta toti agnationi, quantum ad hoc, vt nemo de agnatione pofsit in illa caufa pro agnato inquifito de crimine teftificari aut iudicare: per. d. l. lex Cornelia. & ibi Barto. poft glo. ex præalleg. idem dixit Bald. in. l. cùm fcimus. C. de agrico. & cenfi. l. b. xj. Bald. in. l. vnica. C. fi quacun. prædi. pote. & plenè Iaf. in. l. fi ita ftipulatus. §. Gryfogonus. penult. colũ. ff. de verbo. obligatio. Accedit infuper, quia nedum adparet verificatum per nos de confanguinitate dictorum teftium, cum inquifito: verum etiam quòd vltra confanguinitatem funt eidem amicifsimi, & quadam necefsitudine adftricti, & afsiduè conuerfantur adinuicem. Et iure cautum eft, quòd licet amicitia non repellat teftem, per cafum expreffum, in. l. fciendum. ff. de vfur. licet detrahit de fide, fecundum
28 quantitatem amicitiæ: † attamen propter magnam amicitiam ex toto repellitur. ita dixit Flori. in. l. iij. in prin. ff. de teftib. poft Specu. in titu. de tefte. in princi. quem ipfe non alleg. Bald. in c. j. extrà eod. titu. & confuluit Ludo. roma. in confi. ccccv. inci. quæro propofita. refert & fequitur Felyn. in. cap. quoties. ij. colum. extrà, de teftib. Vltimò, conftat liquido ex reuolutione chartarum proceffus, vltra quod præfati teftes ex aduerfo producti funt eiufdem delati confanguinei, & amicifsimi, vt fuprà dictum eft. funt etiam lufores blafphematores Dei, ebrij, frequentatores tabernarum, & aliis elidibilibus repulfis accinti: & tamen fola probatio, quòd fint lufores, & blafphematores, fufficeret cùm ludus fit
29 crimen: † vt not. Barto. in. §. illud. in proœ. digeftorum. nam ludens præfumitur dilapidare bona fua, adeò quòd dicitur malè vti fubftantia fua: dixit Bald. in authen. quod locum. circa fin. C. de collatio. & ideò in caufa matrimoniali, cùm dicatur grauis caufa, non admittuntur: imò repelluntur teftes lufores & blafphematores: ita confuluit Alexan. in confi. clij. colum. iiij. inci

incip.viso processu.v.volu.idem repe-
30 rio † consuluisse Phili.deci.in suo con
sil.cxliij.incip.in causa matrimoniali.
ix.col.idem tenet Laufran.de oria.in
reper.c.quoniam contra. in versic.te-
stium.xij.colū.extrà de probat.& nihi-
lominus testes præfati producuntur
ex aduerso ad reprobationem testium
nostrorum, quos quidem baptizaui-
mus, vt suprà & expeditum est in iure,
quòd nedum valida & vrgens exce-
31 ptio seu repulsa, † verum etiam & le-
uissima repulsa repellit testes repro-
batorios. Ita voluit pulchrè Bal.in.c.
cùm Ioannes.extrà de fide instrumen.
& consuluit excellens doct.Franc.cur.
in suo consi.lv.ij.colum.vbi etiam ad
hoc alleg.Bald.idem tenere in.l.opti-
mam. C.de contrahen.& committen.
stipulatio. quod quidem in libro mei
Bald.in stampis non reperio : & sic ex
præmissis succīdo telam, quam orsus
sum, rectè sentiens. iudicaturus rectius
iudicium proferat:si quid tamen mi-
nus congruè dictum est, supplex vt
ignoscas, oro, quoniam apud virum
nedum eminentis scientiæ magniquе
consilij:verùm etiam & singularis vir-
tutis, huiusmodi & futilia & nulla esse
videntur. dignetur ergo vestra excel-
lentia occurrere, vt molesta ac horri-
da vox sanguinis interfecti acclaman-
tis coram domino:vindictam doimne
retribue de interfectore, desinat ac-
clamare:& tandem reuerso Bataglino
in carcere, qui fuerat iam excarcera-
tus per magnam curiam prætextu,
quia tortus fuerat in duos tractus: &
iterum retortus per quatuor tractus
in castro nouo in præsentia prædicti
excellent. Regentis cancellariam: &
ipso perseuerante in negatione, fuit
condemnatus ad remigandum per
quinquennium in triremibus Regiis:
ex quo licet eneruasset iudicia: atta-
men probationes de visu:licet læserat
per torturam: attamen non in totum
purgauerat.

Tho.gramma.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Mora dicitur purgata ex subsequenti-bus actu diligentiæ.*

2 *Animus & voluntas indicatur ex actis & gestis:& ex actu præcedenti præsumitur animus,& quòd plura de animo.*

3 *Voluntas magis declaratur ex actis, quàm ex verbis.*

4 *Filius Guelfi, potest esse Gebellinus, & econtrà.*

5 *Filius natus ex patre partiali, contra Regem vel pro Rege,eodem modo præsumitur, prout eius pater fuit & multa de filio, quòd sequatur mores & conditionem patris plenè.& numero.6.*

7 *Præsumptio vna tollitur per aliam vrgentiorem.*

8 *Præsumptiones speciales tollunt præsumptiones generales.*

9 *Præsumptiones duæ quando concurrunt, quarum vna est exclusiua delicti:& alia inclusiua,semper attenditur exclusiua.*

10 *Vasallus si tempore guerræ notificat domino se impotentem, aut inermem: vt ipse dominus transmittat ad detinendum castrum: & dominus non curat, eo casu vasallus excusatur, si castrum fuit sibi ereptum ab hostibus.*

11 *Custodia arcis etiam baronum,tempore belli,*

spectat ad regem.

12 Dominus seu custos castri, si tempore guerræ offert illud adsignare Regi custodiendum, non tenetur amplius de eo, quod succedit, si Rex nō mittat ad eius custodiam.

13 Officiali in suo officio credendum est, maximè dum dicit id sibi à superiore commissum. numero, 14.

15 Testi spectatæ fidei, licet vnico standum est.

16 Hominis bonitas facit, vt recedatur ab omni iure, propter eius bonitatem seu integritatem.

17 Testis licet non possit esse frater pro fratre: tamen si esset religiosus & spectatæ fidei, nihil sibi de fide diminueretur.

18 Minatus à consueto minas executioni mandare, dicitur esse in iusto metu.

19 Metus iustus, dicitur metus perditionis honoris: & pariter perditionis bonorum. & metus mortis pariter iustus est. nu. 20. & 21.

22 Metus iustus dicitur, nedum cum instans est periculum: verum etiam, cùm suspicatur, ne res ad id verisimiliter tendat.

23 Metus iustam causam subesse, sufficit verificare, ad hoc vt dicatur iustus metus.

24 Metus iustus est, vbi iusta suspitio inest.

25 Paria sunt, quid fieri per metum, vel per probabilem suspicionem metus.

26 Metus violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus. & ideo non debet quis se subijcere periculo. & numer. sequenti.

28 Metus iustus armorum dicitur, etiam quod armis depositis gestum est.

29 Metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur.

30 Vasallus si quid fecerit contra dominum, per quod veniat feudo priuandus, si id per metum fecisse docuerit, excusabitur.

31 Vasallus si reliquit dominum in prælio, metuē do vim hostium, excusatur.

32 Vasallus tenetur impendere auxilium domino salua sua persona, & vita, quam præponere debet saluti domini.

33 Vasallus dimittens dominum in prælio, priuatur feudo nisi periculum vitæ sibi videatur imminere, vel propter valitudinem sui: & ob parentum & affinium succursum: vel quia nescit iuuare dominum.

34 Metum passus, non tenetur aufugere, si periculum est in fuga.

35 Manens cum hostibus, non in damnum domini, sed vt euitaret periculum, & ipse non sit aptus ad arma, excusabitur.

36 Dissimulandi animo, quòd quis aliquid dixerit, vel fecerit. probatur per coniecturas.

37 Præsumptiones & coniecturæ non sufficiunt ad quem condemnandum.

38 Hæres domini non potest vasallum rebellem reputare, quem dominus dum viueret, non reputauit rebellem.

39 Bona stabilia recuperata in bello, non fiunt occupantium: sed debent restitui prioribus dominis. & nu. seq.

41 Dominus tenetur in omnibus reddere vices vasallo.

43 Vasallus si in seruiendo pro domino expugnauit: & cepit aliquod castrum à posse hostium: licet in eo expenderit pro expugnatione tamen ex quo tenetur seruire Regi, restituet castrum prior domino, & non recuperabit expensas.

44 Rex si facit expensas pro fortificando castrū vasalli tempore guerræ, si demum illud restituit vasallo non poterit ab eo repetere expensas factas: sed debet gratis restituere.

45 Vasallus si pro consecutione gloriæ belligerando contra hostes, vt impetraret id, quod ab hostibus: consequeretur, non obligat illum, in cuius subuentionem accessit.

46 Castrum occupatum à non domino tempore guerræ, debet restitui priori domino gratis, & absque aliqua solutione.

Mel

47 *Metus iustus vel iniustus, quando sit, arbitrio iudicis committitur.*
48 *Metus iustus vel iniustus, excusat à culpa.*

Allegatiões recitatæ pro

maiori parte per me Thomam grammaticum die.xxv.Octobris.1499. coram serenis. Rege Federico de Aragonia in solio regali sedente, adsistentibus eiusdem Maie.S.consilio & auditoribus, respondendo domino Io.Thomasio ianuario & Petrucio de minodois. Vtriusque Iuris Docto. concurrentibus. adsistente quoque meo collega domi. Diomede mariconda, qui peregregiè etiam in causa ipsa allegauit.

Consilium XIII.

IN Iesu Christi Redemptoris Nomine, Amen. In causa Milloniana illius, tantam in dicendo Ciceronis felicitatem aliàs facilitate destituisse accepimus quod ego ipsius, nec, vt sic dicam, fimbria in tam augustissimo sapientissimi principis & legis animatæ conspectu procerumque tantorum & iurisconsultorum cœtu pronuntiando attinguam: apud quos quidem causæ grauitate accedente alterius profecto doctrinæ excellentioris ingenij sublimiorisque eloquentiæ fuisset eligendus orator, Pia quidem superari spero ab hoc diuino, ac sereno tuę Maie. vultu. vnde quantò grauior est sarcina, qua premor, quanto maiori negotiorum fasce, vrgeor, tanto maioris erit clementiæ mecum benignius agere. In præsenti Mag. Hectoris Zurli de Neapo. causa aduersus excel. comitem Pitigliani baiuli ac aui excel. comitis Nolæ eius nepotis de terra Solofre, quæ prætenditur ad Regiam curiam ob prætensam rebellionem ipsius Hecto. deuolutum: & successiuè per eandem sibi concessam. Propositum primo loco fuit per Magnificos concurrentes ex multis ac quampluribus rebellionis causis, eundem Hectorem tanquam rebellem debere in amissione terræ præfatæ: bonorum ac proprię vitę prę sumitur: primo, quia dum serenissimus Rex Ferdinandus secundus, gloriosæ ac celebris memoriæ post eius recessum à Ciuitate Neapo. & regno, diuina sibi fauente clementia, ad Ciuitatem Neapo. reuersus, Hector ipse eius prauam exhibens intentionem, nec valens suas animi passiones dissimulare, fuit negligens redire ad ipsius Regis seremissimi fidelitatem: licet requisitus vt se reduceret ab hominibus: & vniuersitate eiusdem suæ terræ seu castri, respondens velle expectare responsum à Comite montis auri, eius patrui, partes Gallorum tenente: & duce certæ partis exercitus gallici. ob quòd meritò per Iura vulgaria rebellis reputari debet. Secundò, quia vltra consanguinitatem habitam cum prædicto Comite montis auri, & cui literas destinauerat, adparet. insuper subsecutus effectus: quia adueniente præfato Comite cum eius exercitu, Hector ipse nulla præmissa defensione tā

quam Baro, & qui partes serenis. Regis praefati insequi tenebatur, statim à fidelitate Regia defecit: & se dictumque castrum suum tradidit in manibus hostium, nulla per prius offensione expectatam. Tertiò & vltimò, quia tradita arce & terra praedicta in manibus hostium, insuper cum eisdem hostibus moram traxit: & cum eiusdem moram trahendo, in praedicto castro minabatur contra suos vasallos Aragonenses, dicendo: *non ve curati aragonisaci traditori &c.* & sic adparet, quòd nullum est maius mentis nostrae testimonium quam qualitas inspecta verborum: vt dixit Bald. in rubrica. de testib. & in capitulo, super literis. v. column. de testi. & ideò dixit idem Bald. in. l. voluntatis. in fi. C. de fideicommiss. quòd non credimus hominem velle, nisi illud, quod dicit, ex quo vox est mentis nostrae euidentissimum argumentum. dixit Bald. in. l. ea, quae. circa princip. C. quomodo & quando iud. & dixit Bal. in capi. ex transmissa. extrà de restitut. 1 spo. quòd vox est instrumētum datum homini ad significādum per labia cor & voluntatem: & ideò secundum Philosophum, voces sunt notae earū, quae sunt in animo passionum: & idem dixit Bald. in. c. mandatum. j. column. de rescri. & in. l. vnica. §. vbi autem. C. de cadu. tollend. ob quod meritò rebellis reputandus est. quibus non obstantibus ex infrà dicendis liquebit praefatum Hectorem plenaria eiusdem terre seu castri restitutione dignum & in nullum caput criminis praetensae nec alterius rebellionis seu feloniae incidisse.

¶ Et in primis ex processus meritis satis liquere adparet totum oppositum eius, quod obiectum est, cùm statim audito felicissimo reditu praefati. Q. serenissimi Regis ad Ciuitatem Neapo. per praefatum Hectorem eiusdem Maie. inuictissima ac gloriosa vexilla seu insignia erexerit in dicta terra Solofrae: vt animi sui consuetam fidelitatem exhiberet, ad censq; insuper suam Maie. in ciuitatem Neapo. residentem, eidenque debitam fidelitatem, ac obedientiam praestando, permisurusque eandem pariter in futurum: & demum redeundo ad terram Solofrae. eandem vniuersitatem rogauit, vt attenta Regia necessitate in eius subuentionem veluti fidelissimam se exhiberet, aliquam pecuniae quantitatem erogando: prout quam plures vniuersitates fideles idem fecerāt & insuper dum hostes Galli & Eluetij irruissent in nostros in terra Ebuli degentes sub Duce comitis Madaloni: Hector ipse in praesidium exercitus suae Maiest. transmisit quinquaginta pedites: † & sic si qua mora modo aliquo potuisset imputari eidem Hectori, quòd nō ita statim ad Rege ipsum accesserit. satis ex praemisis purgata dici potest: vt commemorat And. de iser. in capitulo primo quo tempo. mil. Bal. in. l. in ipsius. C. famil. erciscund. & probant optimè not. Bald. in. l. athletae. ff. de excu. tuto. & in. l. filio, quem pater. & ibi Paul. de castr. ff. de liberis & posthumis. & sic ex praenarratis executis, & gestis per praelatum Hectorem satis adparet alterius intentionis fuisse, quàm ex aduerso propositum fuit: & sic diuersae vo- 2 luntatis & animi: † cùm animus & volunt

luntas ex gestis inde sequutis, iudicandus sit. l. reprehendēda. cū vulga. C. de institut. & substi. cùm talis præsumi debeat animus, qualia sunt facta: secundum Ludouicum, in consilio. xcvj. incip. super eo, quod quæritur. † & ideò
3 dixit Alexand. de imol. in consilio primo, in. iij. volumin. quòd ex actu præcedenti præsumitur animus. Idem dixit glo. in. l. Fukinius. ff. ex quibus causis in pos. eatur. Hinc dixit Ludouicus, in consilio. cclxxj. quod magis est actu voluntatem declarare, quàm verbis: & fortiora sunt facta ad demonstrandum animum, quam verba, quæ sæpe proferuntur contra intentionem proferentis. c. dilecti. de appella. c. eximant xj. quæstione. iij. secundum Abb. in cõsilio. ccxxiiij. incip. illud de iure quæritur. Nec militat, quòd secundo loco obiectum fuit, vt ob consanguinitatem cum Comite montis auri publici rebellis † & hostis præsumendum sit
4 cùm eo coniurasse, ac vnionem fecisse, cum filius Gauelsi potest esse gebellinus. & econtrà dixit Bald. in. l. si filius. C. de suis & legit. & præsertim, cùm pater ipsius Hectoris semper fuerit serenis. domus Aragonæ deuotissimus, vt
5 plenè demonstratum extitit: † & sic natus ex patre partiali pro Rege seu contra Regem eodem modo præsumitur eius filius esse. Ita consuluit Andræ. Barba. in consilio. xxxiiij. colum. xxiij. in secundo volumine. incip. præclarus optimus. versiculo modò sacratissimus Imperator refert dictum Angelum, in lege si fugitiui. C. de serui fugiti. dicentis, quòd natus ex patre partiali contra Regem, eodem modo præsumitur eius illius contra Regem: & subdit ibidem Angel. quòd quis trãsierit ad hostes, probatur ex eo, quòd sit natus ex progenie de hoc infamata: & facit pulchra dicta Ioannes de platea. in. §. inimicitias. vbi etiam Ias. institu. de excusa. tutor. & ideò dixit Specul.
6 in prœem. Specu. † quòd filius præsumitur gesta parentis imitari ibi in versicu. cæterum. & dixit Bald. in. l. liberti libertæque. C. de oper. lib. quòd filius præsumitur eiusdem intentioni fuisse. qua & pater eius fuit: & vulgò dici consueuit: talis filius, qualis pater: cõcordat glo. in capitulo final. de consec. disting. v. vbi text. dicit, quòd non potest filius à se facere quicquam, nisi quod viderit patrem facientem. concordat tex. in authen. de referen. in fine ibi: ex patribus quidem bonis. & ibi glos. not. idem glos. in. l. quisquis. ibi: in quibus paterni. C. ad legem iuliam maiest. & ideò Bal. in. l. j. C. loca. dixit. & in. l. si quos. in fin. C. de cap. per dictum. §. si mancipia. quòd natus ex mala progenie, est suspectus, quòd sit malus. & idem ibi hoc no. Ang. idem not. glo. in. l. cùm vnus. in princip. in versic. domum. ff. de alimen. vbi dicit, quòd natus ex bono patre, præsumitur bonus: & ideò dixit Alberic. de rosa. in. l. ij. §. quæ omnia. in vers. antiqua stirpe. C. de veter. iur. enun. quod ex eo, quòd quis ab antiqua stirpe procedit, præsumitur de eo: & si qs habuit prædecessores alicuius artis peritos, & ipse eadẽ arte vtatur, præsumetur bene peritus in ea: & præmissa intelligenda sunt, quia nedum in virtutibus, verum etiam & in vitijs solent filij similes esse patribus

bus.l.quisquis.C.ad.l.iul.maie.l.quod si nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil.edi. ita dicit Neapo. sebasti. in consuetud. Neap.& si testator sub rub.de suc.morie.sine fil.ver.disponere.in.vj. colū.& hinc dicunt doct.in.d.l. quod si nolit. in.§.si mancipia. quod ad probationē bonæ famæ consueuit fieri capitulum quod natus est ex bonis parentibus: & ibi etiam subdit glo.non posse arborē malam fructus bonos facere, nec econtrà. Et tanto magis tollit̄ hæc præsumptio, cùm demum Hector ipse conuocatus à præfato Comite eius patruo, ad eum accedere recusauerit. ob quod Comes ipse eundem Hectorem capitali odio prosequutus, castrum ipsum Solofre ipsius Hectoris à Gallorum duce sibi impetrauit: vt plenè in facto doctū fuit: vnde succedit, quod consanguini-
7 tatis illa leuis præsumptio, † sit è medio sublata, per istas præsumptiones vrgētiores, & magis efficaces. ex quo vna præsumptio tollitur per aliam efficacē & vrgentem: ita Cy.in.l. si cùm dotem §.transgrediamur.ff.solu.matri.Bald. in.l.fin.C.de hæredi. instit.Barto.in.l. diuus.C.de in integ.restitu.Bald.in.l. quanuis.C.de impub. & alijs substitu. Alexand.in consil.lxxvij.j.volu. quod maximè procedit in casu, in quo su-
8 mus † vbi sunt præsumptiones istæ speciales. quæ tollunt illam præsumptionem generalem consanguinitatis. ita Barto.in.l.cum de indebito.ff.de proba.Bald.in.l.siue posidetis colum.prima eo.titu.vlti.oppo. Alexand. consil. lxij. incipien. in causa accusationis. in tertia. volu. & maximè præcedere debēt hæ præmissæ præsumptiones, cùm tendant ad exclusionem delicti. Et vbi duæ concurrunt consumptiones, quarum vna est exclusiua doli, seu fraudis & sic delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua. ita consuluit Lud. in consi.lx.incipien.visis. in primo po-
9 sitis. † & huius potest esse ratio, quia semper est capienda via, vt excludatur delictum: vt dicit Bartol. in.l. non solum.§.sed vt probari. ff.de nou. oper. nuntia. Abb. in capit. in præsentia. de proba.Innocen.in.c.dudum.el primo. de elect.& hoc ob notabilem præsumptionem, quæ est, vt nemo delinquere præsumatur: vulga.l.merito.ff.pro socio.c.dudum.de præsump.c.j.de scruti.quod voluit Innocen.in. c. dudum. vt eccle.benefi. Nec obesse ei poterit tertium obiectum ex aduerso, videlicet, quod prædictus Hector se cum hostibus gallicis concordauerit, dando arcem terræ Solofre in eorum posse: nam certum est, prout ex processus meritis datur adparere, quod timens Hector ipse hostium gallorum potentiam, nec valens aduersus eandem se tueri, certiorauit Maiestatem præfati serenissimi Regis gloriosæ memoriæ de literis minatorijs eidem Hectori, transmissis per ducem gallorum, quas originaliter transmisit, in quibus præcipiebatur eidem Hectori, vt deditionem ad ipsos hostes facere debuisset infra certum terminum: aliàs comminabatur ipsum Hectorem ad pœnam sanguinis & ignis: & pariter filos declarando, insuper Hector ipse præfato serenis. Regi eius imbecilles vires, & impotentiam resistendi, seu se defendendi. supplicato insuper suæ Maiesta.

sta. de oportuno præsidio suo loco &
tempore:& sic huiusmodi cautela vsus
excusandus venit à futuro successu,
cùm ex iuris dispositione vasallus no-
scens sibi vires ad resistendum hosti-
bus non sufficere, si notificat suo prin-
cipi, vt transmittat ad eius præsidium.
10 & † princeps seu dominus non curat,
excusabitur de omni successu. Ita pro
cautela docuit nos Ludouic. Roma. in
l. si mora. ff. soluto matrimo. Cardi.
Alexand. tunc præpo. Mediola. in. c.
primo. §. quid ergo. de inuestitu. de re
aliena fa. quod maximè procedere de-
bet: cùm tempore belli custodia arcis
11 pertineat ad regem † seu dominum
superiorem vasalli illius arcis. dixit
Bald. in præfato. §. quid ergo. Angel.
in lege fina. in fin. C. de litigio. & sic ex
præmissis liquet præfatum Hectorem
12 exemptum à culpa: † & ideò voluit
Bal. in. c. primo. qui feu. dare pos. post
Dyn. & Bartol. in dicta lege si mora.
quod si tempore guerrarum habēs cu-
stodiam castri, illud offerat dare in
posse domini custodiendum, non te-
netur in aliquo, si post oblationem
præfatam castrum ipsum fuerit ab ho
stibus captum, & sic resultat, quod re-
bellis minimè fuit: nec pro rebelle re-
putari potuit. Quod maximè conce-
dendum est, cùm habitat notitia per
præfatum. Q. serenissimum Regem
de certioratione suæ Maiestati facta
per literas eiusdem Hectoris vnà cum
literis minatorijs Gallorum præmen-
tionatis, ordinauerit reuerendo fratri
Ludouico carrafa ordinis Herosoly-
mitani suæ Maiestatis intimo, vt si ip-
se Hector resistere non valuisset: sed
cum hostibus concordaret, ne dete-
rius sibi contingeret. Et quod ita ei-
dem Hectori nomine suo Maiestatis
rescriberet, prout rescripsit. & per ex-
tensum cum iuramento more religio-
sorum deposuit: cui, licet vnico, tan-
quam intimo & secreto ipsius Regis
13 credendum est, † saltem ratione sui
officij: argumen. l. si quis decurio. C.
de sal. & in paragrapho si verò. in au-
14 thenti. de instrumē. cau. & fide. † nam
si officiali asserenti aliquid sibi com-
missum à superiore, creditur, vt pul-
chrè consuluit Ludoui. Roma. in con-
sil. lix. quarta colum. incipien. ad dis-
cutiendum veritatem. multofortius
credendum erit præfato reuerēdo fra
tri Ludouico: tantum intimo & secre-
to ipsius Regis: vnde prudentissimè
Rex Maiestas. V. clarissime percipit,
quod non omnia Maiestas. V. præci-
pit nec exequitur: sed per suos inti-
mos ad eius latus re collaterales ad-
stantes suam voluntatem ac iussa exe-
quitur, prout ad decus Regium perti-
net, & consueuit. Concurrente igi-
tur religione, integritate, ac nobilita-
te eiusdem reuerendi fratris Ludoui-
ci, standum est eius dicto: licet vnico
testi: cùm testi integræ fidei & probatæ
15 vitę † licet vnico, creditur. text. est no.
in. c. nobilissimus. & ibi glos. & Archi.
xcvj. distinct. vbi subdit hoc etiam te-
nere Gofre. & est text. similis in capit.
primo. viij. quæstio. tertia ibi, de mo-
rati viri testimonio quis dubitet. facit
glos. in. l. Titio fundus. ff. de condi. &
demonstra. & in. c. expedit. xij. quęstio.
prima & facit text. in. l. à bone fidei. ff.
de rei vendi. & no. per scribentes. in. c.

in nostra.de renun. & in. c. primo de noui ope.nun.& licet regulariter vnico testi minimè credendum sit: tamen propter integritatem & fidem notam
16 hominis, receditur ab omni iure. † ita Bald. in lege sed reprobari. in versic. valde disciplinatos ff.de excusatio.tuto. Ludo.& Alexand in lege cum quid ff.si certum peta. Hinc est, quod licet frater non admittatur in testem pro
17 fratre: † tamen quando esset religiosus seu spectatæ fidei, nihil ei diminuitur de fide. ita dixit Ioan. de imo. in cap. cùm. R. canonicus. de offic. deleg. sequitur Ias.in.l.iubemus. C. de iudi. vbi facit regulam, quod propter legalitatem personæ receditur à regulis iuris. & sic patet quod stantibus præfatis, prædictus Hector satis excusatus adparet: licet se & terram ipsam dederit in posse Gallorum: & optimè attentari posset plenè credendum depositioni præfati reuerendi fratris Ludouici, cùm deposuerit de eo, quod ipsemet fecit. quo casu standum est eius dicto, licet vnico: ita voluit Paul. de cast.in.l.quicunque.vltima colum. C. de ser.fugi. & in.l.seruos.C. de testi. & consuluit idem Pau.in consi. cccxxix. incipien. visa petitione prædicta imò & plus dixit singulariter idem Pau.de cast.in.l.secunda.§.si absens.ff.si ex noxa. causa agat. & ibidem Alexand. in tantum esse credendum vnico testi deponenti de eo, quod ipse fecit, quod etiam si esset infamis, de iure credito. debet.& idem refert & sequitur Iason. in.l.cunctos populos.C.de summa.tri. & fide catholi. penultima. colum. Et quod omnino excusatus adpareat Hector ipse, manifestissimè demonstratur, cùm iustissimo metu ductus id fecisse adpareat, maxime cùm minatus fuerit, & consuetus minas crudeles executioni mandare: quo casu dici-
18 tur fuisse in iusto metu: † vt dicit Bal. in consil. scismatis secunda columna. idem Bald. in lege interpositas. C. de transact. & in. l. metum. quod metus causa. & ante eum Cyn. in lege prima C.si quis impera. maledixerit. Barto. in. l. minæ. quod me. cau. vnde cùm Galli præconia voce eundem Hectorem, & suos ad sanguinem, & ignem, dum deditionem ad eos non fecisset, declarassent, dicitur causam iustissimi metus, & non vani habuisse. Eratq; insuper prædictus Hector in iustissimo metu honoris, cùm in eodem castro eius vxorem iuuenem pariterque & sororem retinuisset, & metus per-
19 ditionis honoris, † dicitur iustus metus.l.isti quidem. ff. quod me. cau. ita consuluit Ludoui. in consil. xxx. ix. colum.& est bona glos. in.c. cùm dilectus.quod metus causa.& Bald.in lege vt vim ff.de iusti. & iu. Fuitq; insuper Hector ipse in metu iustissimo mortis, qui etiam constantissimos terrere consueuit. Quis ergo tam fortis animi sit, cui mortis terrore proposito
20 non exanimetur? certè nemo: † vt dixit Bald. in præallegato consil. scismatis positum post.l.secunda.ff.si quis ali.testa.prohibue.

¶Habuit & quarto prædictus Hector metum amissionis bonorum, qui iustus metus est: & æquiparatur timori mortis lege propter litem. ff. de ex-
21 cusatio.tut. † per quem ita dixit Bartol.

tol. in lege si ob turpem. ff. de condi-
tio. ob turpem causa. & consuluit Al-
beric. bru. in suo consilio.lxxxij. Nec
suffragaretur parti aduersæ obiicere,
quod ex solis verbis minatorijs non
debebat moueri, etiam quod Galli
nondum venerant ad obsessionem ca
stri prædicti: nam huic respondetur,
quod non debebat se periculo com-
mittere, & sic expectare, quia iustus
metus dicitur, nedum cùm instans est
periculum, verum etiam, cùm suspi-
22 catur, † quod res ad id verisimiliter
tendat. dixit Bartol. in prædicta lege
metum, quod me. causa. & ideò dixit
Baldus in lege finali. C. de iure deli-
23 bera. quod † sufficit probare subesse
iustam causam metus. Idem voluit
Alexan. in consilio.cxliiij. in secundo
volumi. alibi dixit Bald. in præfata le-
gē finali. prima columna. quod iustus
24 metus est, vbi iusta suspicio inest,
† Idem dixit Innocent. in capit. cum
olim. de electio. & ideò dixit Angel.
in præfata lege metum. quod metus
causa, quod paria sunt aliquid fieri
per metum, vel per probabilem su-
25 spicionem metus: † & ideò consuluit
Alexand. de imola. in consil. nonagesi-
monono. in tertio volumi. incipiente,
quoniam per excellentissimum, quod
non debet quis se subiicere periculo,
26 ex quo timor violentiæ inferendæ † di
citur iustus metus. Accedit etiam ter-
ror armorum, quem quis habens, di-
citur esse in iusto metu. lege tertia. pa-
ragrapho armis. ff. de vi & vi arma. &
ibi Barto. & in lege continet. quod me
tus causa cum sequenti glos. in. l. pri-
ma. C. vnde vi. & Bald. in præfato con
silio scismatis. Inde sequitur, quod li-
cet non sit illatum bellum: tamen ad-
huc suberat timor inferendi bellum:
27 † & peior est bello, iam timor ipse
belli: dixit Sene. in suis tragœd. quem
refert, & sequitur Petrus de Ancha-
rano. in suo consilio. lxxxvij. & ali-
bi, dicitur etiam iustus metus armo-
28 rum, † quod armis depositis factum
est, dixit Alexand. de imol. in consi-
29 lio. xlv. in quarto volumi. † Et sic con
cludendo, iustus metus sufficit, licet
eius effectus non sequatur. glos. in cap.
bonæ. el primo. de electio. & glos. in. c.
ad auditiam. quod metus cau. & sic
ex præallegatis liquere adparet, quod
non debebat Hector ipse hostes ex-
pectare, ad eos appropinquare, ex
quo proculdubio eundem inermem
captiuassent: & castrum diripuissent:
& licet vasallus committens causam
priuationis feudi, veniat feudo pri-
30 uandus: † tamen si id per metum
fecisse adparet, excusabitur: vt di-
cit glosa. quam communiter sequun-
tur scribentes præsertim Aluarot. &
Præpositus in capitulo primo para-
grapho, sed qui delator. quæ fuit pri-
ma causa beneficij amitten. glosa. in
paragrapho similiter. de consuetudi.
31 recti feu. Hinc est, quod si † vasallus
reliquit dominum in prælio pericli-
tantem, causa euitandi periculum,
metuendo vim hostium, excusatur.
Ita voluit Iacobus de ardizo. quem
refert Præpositus in capitulo primo
§. est & alia, quæ fuit prima causa be-
nefici. amit. Ad quod bonus text. in. l.
Fulcinius. ff. quibus ex cau. in pos. ea-
tur inde excusati fuerunt subditi, Fe-
deri

derici qui ob ipsius Federici tyrannidis metum, non paruerunt mandatis Papæ, qui erat eorum superior, etiam in temporalibus. facit text. in. c. ad apostolicæ. & ibi Petr. de ancha. de re iudi. in. vj. Et hoc, ex quo vasallus tenetur impendere auxilium suo domino, dummodo propriam vitam & personam
32 nam solubrem reddat: † quam præponete debet saluti domini, cùm iurauerit debitum & possibile pro domino facere: prout dixit Andr. de iser. in. c. j. secũda columna in princi. quibus modis feu. amitta. & in. c. si à morte de aliena. feu. pater. & sic quòd vasallus tenetur domiuum iuuare, debet intelligi, si commodè potest: & id dicendnm est nos posse, quod commodè possumus. l. nepos. in. §. à proculo. cum vulgari. ff. de verbo. obliga. ita dicit Andr. de iser. in. c. j. §. sed nunc. quæ fuit prima causa benefic. amittẽ. & in. c. ij. in fine. de feu. sine culpa non amitten. & ideò dixit Ioann. blanchi. in sua summa feu. in secunda parte. in char. xj. in rubric. quibus modis feud. amitta. columna. tertia. quòd vasallus dimittens domi-
33 num in prælio, priuatur feudo, † nisi periculum vitæ videatur sibi imminere, vel propter valitudinem sui: & ob parentum & affinium succursum: vel quia nescit iuuare dominum argumẽ. l. is, qui cum vno. in fin. ff. de re milita vnde cum Hector ipse vt inermis aliter se tueri non valuisset, oblata prius castri custodia, cui Maiestas Regia ordinasset: & demum non transmisso sibi aliter præsidio, in iustissimo metu existens, attenta hostium potentia & praua cõsuetudine, Solofram dereliquit in posse hostiũ iuxta dicta per Barto. in. l. j. §. penul. ff. quod vi aut clàm. & & in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope. nũ. Nec aliquid firmamenti habet quintum obiectum rebellionis signum: ꝙ scilicet Hector ipse cum hostibus conueniret, derelinquẽdo eis arcem, & terram ipsam Solofræ & eadem dictis hostibus tradita, nõ debebat amplius cum præfatis hostibus permanere, sed recedere: nã dũ Hector ipse vereretur offendi tam ab ipsis hostibus. quàm ab eius vasallis eius maliuolis, & ab aliis conuicinis, ibidem deguit, & iuris dispositiõe tue-
34 tur: † ex quo metum passus non tenetur aufugere, si periculum est in fuga: dixit. Bal. i. l. j. i fi. ff. de cõd. ob tur. cau. Bald. in. l. si ob turpẽ. ff. eo. titu. Itẽ nõ stetit ibi cum hostibus, vt eos adiuuaret seu arma sumeret in eorum præsidium, cùm vt notorium est. Hector ipse erat, prout est inhabilis ad arma: item ibi moram trahebat non in dam-
35 num domini: † sed vt euitaret prænarrata, ne offenderetur. quo casu dicitur dolo caruisse. tex. est in. l. fluminum. §. videamus. & quod ibi no. ff. de dam. in fec. c. cùm ecclesia. extrà de decimis. l. si mihi & tibi. & ibi Barto. ff. de lega. j. no. in. l. si fundum. §. si Titius. eo. titul. Alexan. consi. cxiiij. ij. col. in. iij. volu. & sic non potuisse se tutè Neapo. ad eius domum conferre, excusandus venit: vt per Pau. de castr. ad excusandũ delictum, plenè in consilio. xviij. in. ij. volumine nouo consiliorum. & Alexan. in consilio primo, columna quarta in secundo volumi. Et minimè stare posse apparet sextum signum rebel-

lionis

lionis figuratum ex aduerso, videlicet ꝙ dum Hector ipse permaneret post eius deditionem cum Gallis in dicto castro Solofre, iratus contra suos vasallos Aragonenses, dixerit: *non ve cura ti aragonisaci traditori, nam &c.* Hoc non adparet, ꝙ eis minabatur, vt Aragonẽsibus: sed tanquã suspectus & detentus ibi à Gallis id simulare cogebať. quod quidem satis probari videtur ex coniecturis suprà relatis in contrarium, ꝙ id simulauerit: nam ꝙ quis simulatè quid fecerit vel dixerit, probatur per
36 coniecturas. † dicit Inno. in. c. dilectus quod metus causa, nam videtur eidem Hectori licuisse ita dicere respectu metus vitæ, honoris, & bonorum se ostendere hostibus obsequiosum: vt dicit Barto. in tractatu de tyran. col. v. Ange in. l. liber homo. ff. de hæredi. insti. & sic vbi dolo caruerit, non est censendus rebellis, cùm eo casu non sit in crimine læsæ maiestatis. leg. prima. ff. ad leg. iuliam maiestatis. Andr. de iser. in c. j. quibus modis feu. amitt. & consuluit Soci. in consi. xx. consi. ix. inter cõsilia Cur. & sic licet de malo omnia ipsius Hectoris aliter non adpareat, nisi per aliquas coniecturas penitus euacuatas tam in facto, quàm in iure: attamen quando adhuc prædictæ cõiecturæ obsisterent, non ex hoc posset Hector ipse damnari, cùm nemo ex cõie-
37 cturis † seu præsumptionibus damnari possit. dixit Andr. de iser. in. c. j. §. de viro. de cõtro. inuesti. & quod voluit Bald. in. l. secunda. C. de his. quæ pœnæ nomi. vbi dixit: quòd coniecturæ non sufficiunt ad pœnæ commissionem, sequitur Iaso. de mayno in leg. seruum fugitiuum. columna. iiij. C. de serui. fugiti. subdens, quòd etiam violenta præsumptio in criminalibus non sufficit ad quem condemnadum. Vltimò pro explorata prefati Hectoris nostri clientis victoria, non obmitto, ꝙ dato absque veri preiudicio, quòd prędictus Hector fuisset in rebellione aliqua, at si asserta rebellio cõmissa fuit, adparet fuisse tempore gloriosæ memoriæ serenissimi regis Ferdinandi secundi nepotis. V. Maiestatis: & in ipsius persona si ita dici potest, à quo quidem serenissimo Rege nunquàm Hector ipse pro rebelle reputatus fuit: vnde succedit, quòd eo casu nec vestra prudentissima Maiestas, eundem Hectorẽ rebellem reputare posset, cũ hæres seu successor non posset reputare vasallum pro rebelle, quem dominus
38 in vita sua rebellem fuisse tacuit: † ita dicit Ange. in. l. excusantur. §. primo. ff. ad sille. Bald. in capitu. primo columna quarta versic. quæritur. quibus modis feu. amit. Alexan. consil. lx. secũda columna in tertio volumine. glos. in. l. omnimodo. C. de inoffici. testa. in princip. Ioan. andr. in additio. Specu. in titu. de feu. §. nunc dicamus. in additio. magna. Franc. de are. in consilio. xiiij. in fine. Nec in aliquo partem aduersam releuaret, obiicere, quòd cùm castrum prædictum fuisset ab hostibus occupatũ: & demum ab excellente comite Nolæ belligerando, & suo ingenio & opere recuperatum, non posset eidem auferri: ex quo bona stabilia recuperata in bello non fiunt occupan-
39 tium, † sed debent restitui prioribus dominis text. est in leg. si captiuus. §. expul

expulsum.ff.de capt.& postlimi.reuer.
& in.leg.ab hostibus.C.eodem.titul.
Bald.in titu.de pace Constan.in ver.
possessiones.per illum text. & Marti.
de laud.in tractatu de bello.in vij.no.
40 † Et si obiiceretur,quòd castrum ip-
sum, quando veniret restituendum,
non deberet restitui,nisi refectis expē-
sis,cùm vtiliter negotium ipsius He-
ctoris gestum fuerit,dum fuit eius ca-
strum à possessione hostium recupera
tum per id,quod dicit Ang.in sua di-
sputatione incip. renouata guerra &
maximè,quia eius mala cura & custo-
dia ipsum amisit:ideò tenetur ad resti
tutionem pretij:nam respondetur cer
tum vasallum esse obligatum seruire
domino,ac teneri eidem auxilium im
pendere:ita & econtrà dominum tene
ri vasallo,cùm in omnibus tenetur do
minus reddere vices vasallo: per text.
in.cap.primo in fine.de for. fidelita.&
not.Andr.de iser.in.c. primo qualiter
41 dominus proprie.feu. priue. † & sic
cùm præfata expugnatio Solofræ fa-
cta fuerit per Comitem Nolæ pro sta
tu & seruitio Regio,& qui tanquam
Baro & vasallus ac armorum Capita-
neus id facere tenebatur,ratione guer
42 ræ:† ita dixit Specu.in titu.de feu. §.
quoniam.versi.ij Bald.in.l.liberti.co-
lumna quarta.C.de operis liberto.&
in.l.penul.in fine.eodem.titu. & in.c.
ad hæc.columna.penul.in prin.de pa-
ce iuramen.fir.& in.l.Meuia.ff.de an-
nuis lega.& consuluit Oldra.in consi.
suo.ducentesimo vigesimo tertio. in-
43 cip factum tale est † sed sic est, quòd
vbi aliquid quis expendit ex necessita
te,illud non recuperat:quia non com
petit sibi actio nego.gesto.dixit Bart.
in.l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.de
publica.& in.l.damni.§.ij. ff.de dam.
infec.gloss.in.l.supra iter.§.cassius.ff.
de aqua pluuia.arcen.

¶ Ad confirmationem præmissorum
accedat,quòd etiam si præfatus sere-
nissimus Rex gloriosæ memoriæ fecis
set aliquas expensas ad fortificatio-
nem prædicti castri Solofræ, ne ho-
stes castrum præfatum,ita de facili ca-
pere possent,easdem expensas repete-
44 re non possit:† sed debet castrum ip
sum gratis restituere proprio domino:
ita dixit singulariter Bald. in lege si
in aliquam.ff.de officio proconsu.& le
ga.refert & sequitur Francis.de are.in
suo singulari.xxv. incipiente si prin-
ceps.Imò & aliud, quod magis strin-
git, infestat: quia prædictus Comes
Nolæ accessit belligerando contra
Gallos existentes in castro præfato:
& ad eius obsidionem non animo ge-
rendi negotia prædicti Hectoris:sed
sua propria, vt consequeretur glo-
riam & honorem: dum hostes ipsos
conculcasset:& vt impetrasset castrum
præfatum,prout impetrauit.quo casu
45 non obligat eum † in cuius subuen-
tionem accessit:ita dixit pulchrè Ioã.
de ligna. in suo tractatu de bello.
in tertia parte.in xviij.capitulo versic.
restat videre: nam non potest agere
actione mandati: quia illa non ori-
tur neque negotiorum gestorum:quia
non accessit animo gerendi illius ne-
gotia,sed propria. Et sic ex prædictis
liquet non competere sibi actionem
aliquam repetendi expensas. Ita in
terminis consuluit Alexand. consilio
clxvij.

clxvij.in secundo volumine incipiente requisitus vt breuibus dicam † & plus dixit Baldus in lege prima in fi. C.de condictione ob tur. cau. quòd castra occupata à non domino, tempore guerræ, debent priori domino restitui gratis & absque aliqua solutione. Nec obmittam suprà dictis meis de metu, quòd an dicatur iustus vel iniustus metus, iudicis arbitrio relinqui consueuit lege tertia in fin.ff. ex quibus causis maio.ibi: huiusmodi inquisitio iudicis est, † Ita in specie tenet Innoc.in capit.cum dilectus.extrà quod me.cau.glo.in dicta lege interpositas.C.de transac.in versicu. cruciatu. Bald. in lege secunda. C. de his, qui per me. & in rubric. de rescindi. vendic. & in consilio. suo.tricentesimosexagesimoquarto,incip.quia quæstio.in tertio volumine Petr.de anch. in consi.ccxcix.incipien.visa suprà scripta facti narratione. columna prima Bald.in consi.xxvj.incipien. punctus. in tertio volumine & in.l.si quis in hoc genus.in versic.adde tamen vnum.C. de episcopis & clericis Barto. in lege de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff. de noui operis nuntia.& tradit Alexand. consi.xlviij.in quarto volumine incipiente quoniam per excellētissimum. idcirco satis poterit arbitrari sapientissima tua Maiestas, cuius prudentia & sapientia per totum terrarum orbem hodie decantatur, adeò vt externæ nationes & colant & admirentur, illique non immeritò Regium nomen Regijque culminis ac solij Regalis sceptrum auita atque patria huius Regni corona diuinitus concessa,

46 (margin, beside line 2)

47 (margin, beside line 13)

Astræam ad superos euolatam rediisset existimantes quæ pro suæ benignitatis & clementiæ cultum dignabitur prædictum Hectorem in iustissimo timore ac metu fuisse iudicare, cùm de iure metus iustus vel iniustus excuset à culpa.glos.est in. l.sed & si quicunque.ff.ad.leg.aquiliam.& in.l.tertia.§. armis.ff.de vi & vi arma.& in.§. recuperandæ institu.de interdic. Non possum sapientissime ac serenissime Rex permaximè hodie non lætari, gloriari & incredibili gaudio affici: mihi licet indigno tyroni ac minus discreto homini ex tuæ Maiestatis innata humanitate atque clementia licuisse coram sua heroica Maiestate in solio Regali sedente de re tam ardua verba facere. Quamobrem Deum immortalem bonorum omnium largitorem supplico, vt longæuos, prosperos ac felicissimos annos tuæ Maiestati elargiri dignetur, vt suæ fidei ac coronæ deuotissimi perpetua iustitia, ac innata clementia suæ serenissimæ Maiestatis fruantur. Et quia qui pluribus & inutilibus verbis vtitur in iacturam temporis cadit, & mentes auditorum disturbat, vt pulchrè inquit Alberic. in lege quisquis. de postula. Idcirco Magnificus collega, mihi dominus, & præceptor obseruandissimus dominus. Diomedes marigdam, ac excellentissimi in hoc sacro consistorio Iurisconsulti adstant supplere poterunt in obmissis. Dixi ò decus Regum.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

Sum

SVMMARIVM.

1 De furto ad hoc, vt probetur, requiritur verificari, quòd in illo loco, in quo prætenditur furtum commissum fuerint aliàs visa extare bona illa, quæ debentur furto subtracta: & ostium repertum fractum. & nu. 2.

3 Res furto subtracta, si reperitur penes leuem personam, facit indicium ad torturam contra eam.

4 Si de furto inquiritur contra aliquem, & socii ipsius inquisiti aufugerunt, fuga illorum facit indicium contra inquisitum carceratum.

Testis vxor non potest testificari pro viro. ibidem.

5 Testis esse non potest vxor pro viro, nec vir pro vxore, secundum communem opinionem.

6 Testis examinatus tanquàm principalis in se, & vt testis, in alium facit indicium ad torturam contra illum, contra quem deposuit.

7 Indicia quando dicantur sufficere ad torturam, remittitur arbitrio iudicis.

Consilium. XIIII.

Redemptoris gentium suffragio petitio, Amen. In causa pulcherrimę mulieris violantis Portugallensis, aduersus Petrum Corberiam & Francescam eius vxorem, querelatos de furto commisso in bonis eiusdem violantis. Reperitur principaliter vestis ipsius violantis furto subtracta penes eosdem coniuges querelatos, quæ simul cum aliis bonis ascendentibus ad valorem ducat. trecentorum subtracta fuit. Et quando res furto subtracta, reperitur penes aliquem, non demonstrando à quo ipsam habuerit, habet

1 indicium ad torturam contra se. dixit Bar. in. l. fi. penul. col. ff. de quæstio. & in. l. ij. & in. l. milites. C. de quæstio. Ange. in. l. ancillæ. C. de furt. Ang. are. in suo tract. malefic. in versi. fama publica. ij. char. in ver. quæro, an vnum indicium: & istud maximè procedit contra ipsum Corberiam hominem malæ famæ, vt probatum est: & aliàs carceratum pro furto in eadem magna curia: vt probat text. in. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. & voluit Bar. in. l. fi. de quæstio. Spec. in titu. de præsump. §. species. Gandi. in titul. de præsumpt. in. ij. indi. indubita. & in specie in propriis terminis Alexã. de Imo. consi. xciij. ij. col. j. volu. Præterea, liquet ante omnia de furto commisso: videlicet quòd commissum est etiam eo modo & forma, prout iura requirunt: quia fuit repertum ostium domus seu cameræ fractum: & quòd illa bona furto subtracta in eadem

2 camera conseruabantur, seu conseruari consueuerant: prout docet nos Bar. in. l. si quis ex argẽtariis. §. an hæredi. ff. de æden. & idem Barto. in. l. si quando. C. vnde vi. imò dixit Ange. in præfato. §. an hæredi. quòd non erit necesse probare res illas extitisse in domo. vnde non docto per prædictos inquisitos, vnde vestem ipsam habuerint, sequitur de necessitate, quòd ipsi eandem furto subtraxerunt, & sic resultat indicium ad torturam ex prædictis contra ipsos coniuges, maximè

3 cùm non sint personæ graues & maturæ: sed leues, imò leuissimæ: vt probatum est. Ita voluit glo. in. l. inciuile.

& in

& in.l.ciuile. & vtrobique Cyn.Bal.& Salyc.C.de fur.& maximè oritur sinistra & magna suspicio contra præfatum Corberiam, cùm fecerit vestem eandem deuastari ac transformari, & redigi in aliam nouam formam longè diuersam à prima per quendam sartorem. Prætereà, post eiusdem Corberiæ capturam, cæteri eius socij inquisiti, & contra quos fuerat querelatum de furto præfato, aufugerunt & amplius visi minimè fuerunt.& licet citati fuissent, comparere neglexerunt.
4 †& sic resultat aliud indicium contra præfatos coniuges inquisitos. Ita in specie consuluit Alex.in consi.lxv. in.j.volumi.& ibi subdit, quòd si non prosunt singula, multa iuuant. l.sancimus. in fi.de testamen.l.spadonem. §.qui iura multa.ff.de excusa.tuto.c.j. cum simil.extrà de testib.idem consuluit Alexan.in consil.xlj. ij.volumi.in vlti.colum. Item, præfata vxor Corberiæ examinata, deposuit qualiter præfatus Corberia eius vir, sibi ordinauerat, vt vestem ipsam absconderet:quia furtum iam erat publicatum: & quòd omnino eandem vestem deferret indutam suprà se extra domum subtus suam gonnellam & alibi ipsam absconderet, & quòd eius pedissequa, quæ secum accedebat ad domum, ad quam accessura erat, remanere debuisset in parte inferiori domus præfatæ, quæ erat terinæ suæ commatris, cui fuerat vestis ipsa data in custodiam & assignata,& penes eandem reperta, & pariter prædicta famula attestatur vestem eandem ibidem remansisse, vbi iam reperta fuit. Nec militabit ex aduerso responsum, videlicet quòd vxor non potest contra virum testificari, pariter nec pro viro.nam quòd contra virum testificari non potest.non reperitur iure cautum, sed quòd pro viro testificari non potest, tenet Bal.& Salyce.in.l.ij. C.de testib. & ratio est, secundum eos,quia est domestica viri.& in eam videtur vir habere superioritatem & potestatem modicæ coertionis, & sic castigandi. & ideò pro viro testificari non poterit.sed Specu.in titu.de testamen. §.j. versicu. nunquid deteriore. dicit, quòd aliqua lege non prohibetur vxor pro viro testificari. ideò probabit, si talis mulier est, quæ virum non pertimescat, & idem tenet Abb.in.c.in literis. de testib.communis tamen opinio.est in dubio, quòd nec vxor pro viro, nec vir pro vxore
5 testificari poterit: †quia non admittitur ad testificandum vnus pro alio, & non est idoneum testimonium.ita plenè consuluit Socy.in suo consi.xvij.v. colum.j.volumi. & allegat Specu.vbi suprà Bal.singulariter in.d.c.in literis. de testib.vbi subdit,quòd etiam si esset expulsa à viro, non probat, ex quo posset id fictè fieri & simulari,idem tenet glo.in.§.sanè.in fi.C.de iis, qui ad eccle.confug. & alia glo.in.§.in testibus. institu.de testamen.& facit quod not. in. l.parentes. C.de testibus. per quas glo.ita in specie consuluit.domi. Hierony.de gentilis de Nursia doctor antiquus, quem habeo in lib.meo diuersorum consiliorum ad pœnam. & idem reperio consuluisse Alexan. de Imo.in consil.cliij. iij.colum.in.v volumi.sed in casu, de quo agitur, cessat

ista ratio, retéta quāuis opinione prædictorum, & ista Francesca vxor testificata est contra virum: & non pro viro: item demum in eius factum affrontata & perseuerauit in eius depositione, & perseuerat. vnde non potest ratio reddi, qua de re non probet, siue dicamus quòd tanquàm socia & particeps criminis ita deposuerit. & cùm simus in furto, in quo potuit interrogari de sociis. & sic valet & tenet eius depositio contra socium siue participem, per glo. vulg. in l. fi. C. de accusa. siue præsupponamus, quòd præfata Francesca fuerit exanimata, vt principalis in se: & vt testis in Corberiam eius virum. & tunc probat contra Corberiam, vt testis, & facit indicium suffi-
6 ciens ad torturam: maximè, † iunctis adminiculis, de quibus. s. vt dicit Cy. in l. fi. & ibi plenè Salyce. C. de accusa. Moder. Senen. in tract. de indi. & tort. iij. char. xj. col. & in. vj. col. ij. char. Sed quia quando dicantur indicia sufficientia ad torturam, relinquitur arbitrio iudicis, secundum Cy. in l. fina. de quæstio. Ioan. andr. in regula: cùm in
7 contemplatione. † de regu. iur. Bal. in l. ij. C. quorum appel. Alexand. consil. lxv. ideò quis iudicabit præmissa non sufficere etiam ad condemnationem. & ita iuri communi conformari arbitror. Qui Corberia tādem tortus negauit, & se concordauit cum prædicta violante, & bona sibi restituit. Tho. gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Constare minimè dici potest de delicto, nedum per vnum testem de visu, sed etiam si essent mille testes examinati parte non citata: & si ex processu informatiuo. & numero. 2. 3.*

4 *Pœna pro delicto vbi imponenda venit, infrà relegationem non potest tortura inferri.*

5 *Indicia ad torturam vbi extant, contra aliquem pro delicto, debet etiam concurrere leuitas vitæ, ad hoc vt torqueri possit.*

6 *Tormentum dicitur illud, per quod corpus cruciatur.*

7 *Confessio dicitur facta in tormentis, nedum ipsis tormentis adhibitis: verùm etiam, quando esset facta prope tormenta.*

8 *Confessio dicitur extorta metu tormentorum, dum iudex facit, ipsum spoliari, vt torqueret: & ille interim confitetur.*

9 *Confessio dicitur extorta metu tormentorum, dum quis est ductus ad locum tormentorum, seu ligatus ad ipsa tormenta.*

10 *Confessio non nocebit inquisito, quando non præcedentibus indicijs fuit processum ad torturam, etiam si sit perseuerata & ratificata. & nume. 11.*

12 *Blasphemans Deum, non potest testes repulsare, nisi ex capite inimicitiæ: vel nisi calore iracundiæ blasphemauerit. & numero. 13. & 14.*

15 *Index indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis, secundum vnam opinionem: secundum aliam tenetur eadem pœna, qua carceratus puniretur pro eo delicto, pro quo tortus est. Item tenetur actione iniuriarum. Quartò, secundum aliam opinionem damnatur ad carcerem per certum tempus. & cum ista pœna concordat capitulum regni quo datur carceratio biennalis, & publicationem tertiæ partis bonorum. & numero. 16. & 17.*

Consil

Consilium. XV.

CONDITORIS machinæ mundialis auxilio petitio, Amen. Viso processu mihi transmisso per magnific. ducalem gubernatorem status montis Fusculi,& baroniæ vici, super querela torturæ indebitæ: vt prætenditur, illatæ cuidam Francisco de terra præfata per egregium Vincentium cutillum, iuris peritum & assessorem curiæ terræ præfatæ in defectum semiplenæ probationis vnius testis deponentis eundem Francisc. blasphemasse omnipotentem Deum. ob quod eundem Franc. in tormentis ligatum & alciatum per quatuor palmos, manibus post terga reuinctis, suprà terram tandem blasphemasse Deum, confessus est, & ductus postmodum ad bancum iuris, negauit querelando de indebita ac iniuriosa tortura, aduersus præfatum assessorem. Contingit igitur in præsentiarum de pluribus dubitari. Et primò, an ex processu informatiuo parte inaudita potuerit inquisitus ipse torqueri. Secundò, an potest dici tortus, cùm tantummodo alciatus fuerit? Tertiò, an confessio prætextu huiusmodi torturæ de iure teneat? Quartò & vltimò, præsupposita indebita tortura, qua pœna veniret prædictus iudex indebitè torquens
1 plectendus? † Et quo ad primum, certum est, quòd ex processu informatiuo non poterat dici semiplenè constare per vnum testem parte non citata receptum, nec in suis iuribus audita: vt inquit Innocen. in c. dudum. extrà de præsumptionibus. Abb. in c. conquerente. extrà, de restitutione spoliatorum. iij. colum. & in c. si confiterit. & ibi etiam Felyn. extrà de accusationibus. imò talis processus informatiuus, est nullus, tanquàm contra formam iuris: iuxta cap. cum dilecta. de rescriptis. Idem tenet Abb. in cap. sacro. v. colum. extrà de sententia excommunicationis. & ibi etiam glo. & ideò dixit pulchrè Salyce. post Barto. in l. fina. in fi. C. de quæstionib. quòd testis receptus parte non citata, non
2 † potest facere indicium sufficiens ad torturam. idem voluit Angel. in l. si vacantia. C. de bonis vacantib. Bald. in l. congruit. in fi. de offic. præsid. & plus subdit Salyce. in loco prædicto, quòd cauti debent esse iudicantes, vt licet possint recipere testes parte non citata, quo ad finem capiendi inquisitos, ne instruantur ad fugam. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudem creditorum. tamen antè, quàm captus torqueatur, debent iterum
3 † examinari testes parte citata. Idem refert & sequitur Alexander de Imo. consilio. clxxix. secundo volumine; imò etiam si essent mille testes recepti parte non citata & inaudita, non possent facere indicium sufficiens ad torturam contra inquisitum: ita pulchrè consulendo tenet Franciscus de Aret. in consilio. clxiij. ij. colum. incip. sicut Ioan. in apocha. per textum. in l. si quando. C. de testamen. & in cap. ij. extrà eodem titulo. Vnde cùm ex processu informatiuo duntaxat adparuerit per vnicum testem de præ-

dicta blasphemia, sequitur quòd Fran. ipse torqueri nō poterat nec debebat. Item, ex dispositione constitutionum regni huius, cautum est blasphemātem Deus, puniri pœna truncationis linguæ: quam pœna notoria ac inueterata consuetudo & practicata à tēpore, in cuius initij contrarium memoria hominum non existit, in perforationem linguæ cum acu ferrea interpretata est & quotidie videmus. quæ quidem pœ-
4 na non excedit † pœnam relegationis, si rectè consideretur. sed vbi pro aliquo delicto non venit imponēda pœna vltra relegationem, non potest quis torturæ subijci, per cap. regni: quod incipit: tormēta. ergo minimè debebat præfatus inquisitus torqueri. ¶ Præterea, licet posit procedi ad torturā subsistentibus legitimis indicijs contra aliquem: attamē requiritur insuper, quòd concurrat leuitas vitæ ipsius torquendi: aliàs non torqueretur. ita dicit pulchrè And. de iser. in constitutione regni, si damna clandestina. ij. colū. & ibi etiam glo. ante And. sed cùm vltra di-
5 spositionem illius vnici testis. † qui indicium sufficiēs faceret in processu ordinario, non elisum, non concurrat leuitas vitę ipsius inquisiti, cùm de ea aliter non adpareat, ergo minimè torqueri potuit.

¶ Circa secundum dubium, an ex quo ligatus & alciatus fuit, & non tractus, posit dici tortus: & certè dicēdum est, quòd sic. nam tormentum tū dicitur il-
6 lud, per † q corpus cruciatur, vel quocunque modo læditur. l. item apud Labeonem. §. quæstione &. §. quamuis. ff. de iniur. & in. l. j. §. quæstionis. ff. ad sille. in quibus probatur, quòd dolor corporis, & tormenta corporis, idem sunt: vt est bona gl. in cle. j. de hære. in ver. si. tormenta. ita consuluit Alex. de Imo. consil. xlvij. j. col. in. iiij. volu. & consil. xcviij. & xcix. in. iij. volu. & ideo dixit Abb. in. c. cùm in contemplatione. v. colum. de reg. iur. quòd tormentum dicitur, quasi torquens mentē, à torqueo torques. & sequitur Bologni. Ludo. Bolog. in additio. ad Guido. de Suza. in tract. de tormen. j. col. vnde cùm præfatus Fran. fuerit ligatus, & alciatus senserit corporis dolorem, & tormentum, sic torturam passum fuisse negare non possumus.

¶ Quo ad tertium, an teneat confessio prædicti Franc. torti, quæ respectu tor-
7 turæ præfatæ emanauit? & nulli † dubium est, quòd non cùm fuerit metu ac dolore tormentorum extorta, & dicitur confessio metu tormentorum extorta, nedum adhibitis tormentis, verum etiam, quando est facta prope tormenta, vel in loco tormentorum, vel inquisito ligato duntaxat in tormentis: ita dicit Barto. in. l. prima. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio. doct. in. l. ij. de custo. reo. & est tex. singu. quem not Barto. in. l. nouissimè. ff. quod fals. tut. autorita. etiam in proprijs terminis consulendo tenet Francis. Cur. in consilio lix. viij. colum. imò plus voluit Saly. in l. iij. C. de custo. reo. quòd si iudex fe-
8 cit aliquem spoliari, † vt torqueret. & ille interim confiteatur id, de quo interrogatur per iudicem, certè dicetur confessio illa extorta metu tormentorum. & ideò dicit Ange. in. l. item apud Labeonem. §. quęstionis. ff. de iniur. quòd

ꝙ ductio ad torturam & ligatio, bene
9 facit confessionem † videri extorta in metu tormentorum quia ibi inest terror euidens in constantem virum: vt in l. interpositas. C. de transf. idem voluit Gand. in tract. malefi. in rubri. de quæstiu. in versicu. dictum est. vnde quando non præcedentibus legitimis indicijs fuit processum ad torturam, non nocebit confessio, inquisito. glo. est in
10 l. penul. & ibi plenè Barto. † & omnes. ff. de quæstio. Bar. in suo. tract. de quæstio. Petr. de anchara in clementi. j. de homi. Ioan. de Imo. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirenda hæredi. vbi etiam allegat Gand. ita tenere in tracta. malefi. & consuluit Aleran. in consil. clxxix. ij. volum. imò plus, licet prædictus Franci. ductus ad bancum iuris, confessionem ipsam reuocauerit: attamẽ dato absque veri præiudicio, ꝙ huiusmodi cõfessionem ratificasset, & in ea perseuerasset, nihilominus sibi non nocuisset: cùm confessio extorta absq; legitimis indicijs, etiam perseuerata & ratificata, non obest inquisito torto.
11 glo. est singu. † & ibi Bartol. in l. prima de quæstio. Innocen. in c. cùm causam matri. de offici. delega. Andræ. de iser. in constitutione, si damna clandestina. iij. columm. & allegat constitutionem: tormenta, cum alia sequent. Idem tenet Par. de put. in tract. syndi. in antepe. char. libri, in versicu. sequitur quæstio quotidiana. iij. colum. Ang. Io. de Imo. & Pau. de cast. in d. l. qui. in aliena. de acquiren. hæredi. Bar. in l. penultî. de condi. ob tur. cau. Petr. de ancha. in consi. xxij. Par. de put. in tract. syndi. in versicu. tortura. in c. an stetur dicto torti. vj. colum. & consuluit Alexã. in consil. v. in j. volumi. & consilio. lij. iij. volu. & consilio. cxlij. in ij. volum. & hoc, ex quo semper præsumitur subesse eadem causa iusti timoris. & idcò nõ tenet talis confessio. & idem plenè tenet Alexand. consilio. xciij. j. volumi.
12 † Nec suffragatur dicere, quòd cùm blasphemans Deum, non potest testes repulsare, argu. l. famosi. & in l. in quæstionibus. & quòd ibi etiam Barto. not. ff. ad legem iuliam ma. & dixit Par. de put. in tract. synd. in versic. condemnatio. in c. an potestas. iij. col. sicut in simili dicimus in crimine læsæ maie. & hæresis, in quibus admittuntur infames, & alios inhabiles. vt ibi dicit Bar. in loco prædicto. & plenè Alexan. in consil. xj. j. volu. attamen in similibus non admitterentur testes inimici. Ita dicit
13 † Specu. in titu. de accu. § 4. versicu. si. Alexan. consil. cxxvj. in. iiij. volumi. in fin. vnde cùm in eius petitio, oblata Franci. ipse petierit se admitti ad suas defensiones, ex quo potuisset fortè probare testem illum productum contra se esse suum inimicum: aut potuisset ꝓbare negatiuam coarctatã loco & tẽpore: aut aliquam aliam speciem de-
14 fensionis, aut † quòd calore iracundiæ blasphemauerit ꝓuocatus: & sic potuisset repulsare vel facere suas defensiones, prout de hoc vltimo inquit pulchrè domi. Ioan. Francisc. poncinibus Placentinus in tract. de lan. in penulti. charat. tracta. ad limitationem Par. de put. vbi suprà dicentis, quòd blasphemans Deum, non potest testes repulsare: quia si calor iracundiæ prouocatus admittetur ad suas defensiones, & sic

omnino ad eas admitti debuit, & torqueri nullatenus poterat.

¶ Quartò & vltimò, qua pœna veniat præfatus Hector plectendus: reperio textum, in lege decuriones, codi
15 ce de quæstionibus. † & ibi Baldus, dicentem, quòd iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis: Secundò reperio, tex. in lege nemo carcerem. C. de exacto. tribut. libro decimo, quo cauetur iudicem iniustè torquentem, debere puniri eadem pœna, qua puniretur carceratus vel tortus: pro eo delicto. Tertio, dicit Baldus, in rubrica. de pœn. iudi. qui malè iudica. quòd iudex indebitè torquens, tenetur actione iniuriatum. l. iniuriarum estimatio. ff. de iniur. Angel. tamen in dicta lege nemo carcerem. dicit, quòd talis iudex indebitè torquens, damnatur ad carcerem ad certum tempus, & cum hac opinione Angel. concordare videtur cap. regni, incipiens: si iustè sub rubric. quòd recipiatur appella. à
16 tormentis. † quo condemnatur iudex indebitè torquens ad carcerem biennalem, & ad publicationem tertiæ partis bonorum suorum, & cum hac dispositione præmentionati capitu. regni, pertranseo, consulendo partes magni ducalis gubernatoris status: montis Fusculj, esset in condemnando præfatum Vincentium assessorem terræ prædictæ ad carcerem biennalem, necnon & ad publicationem tertiæ partis bonorum. & ita sentio de iuris censura. Et ita exequutum fuit.

Thomas grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Minor confessus delictum, de quo aliter nō adparet, nisi per dictam confessionem, debet aduersus ipsam in integrum restitui absque aliqua probatione erroris, quoniam dubitatur de eius dicto ob minoritatem.*

2 *Confessio inuerisimilis non nocet confitenti.*

3 *Iudex non verisimili non debet fidem adhibere.*

4 *Confessioni sole inquisiti iudex non debet de facili credere: sed debet verificare de veritate dictæ confessionis, & mittere exploratores ad verificandum furta seu homicidia confessata per inquisitum. & numero quinto.*

6 *Minor accusans, potest demum reuocare accusationem, ex quo non tenet accusatio absque curatore.*

7 *Confessio emanata à minore absque curatore, est nulla. & nu. 8.*

9 *Mente captus seu furiosus, probatur ex suis dictis & gestis.*

Et quomodo & qualiter probetur vide ibidem plenè. Et quomodo probetur, quod quis sit fatuus. numero. 10. 11. 12. 13. & per totum.

14 *Furiosus & fatuus, in quo differant. nu. 15. & 16. 17. 18.*

19 *Demens æquiparatur mortuo.*

20 *Confessio dementis contra se, non tenet. & nu. 21.*

22 *Mente captus, æquiparatur minori & pupillo.*

23 *Confessus licet quis fuerit delictum contra se, ob quod condemnatus fuit per sententiam, si demum adparet de eius innocentia, non debet talis sententia exequi, nonobstante confessione sua.*

Conf

Consilium XVI.

INcomprehensibilis Dei suffragio iterato, Amen. In causa inquisitionis formatæ in magni.curia vicariæ aduersus Francisc. notarij Nardi ob eius fatuam confessionem nefandi criminis carcerati, ex eis defensionibus liquet ipsum esse minorem.xviij.annis.

¶ Item, quòd nō aliter adparet de prætenso delicto, seu crimine nisi per eius præfatam confessionem, & ideò succedit, † quòd vbi minor fatetur delictū, de quo aliter non adparet, nisi per eius confessionem, aduersus ipsum debet in integrum restitui, si læsus est absq; alia probatione erroris: quia ex hoc solo, quòd ita confessus est, adparet ipsum esse læsum. ita singulariter dixit Angelus, in.l.certum.§.in pupillo.ff.de confess. vbi ad hoc allegat textum.cum gl. in capitulo secundo, de in integr.restitu.in.vj.& reputat Angelus, hoc valde not.& quotidianum, quod dictum exclamat consulendo Alexand.de Imol. in consilio.cxv.in.iij.volumin.incip. in causa inquisitionis formatæ contra dominam Helenam vlti.col.vbi dixit, hoc solum sufficere ad defensionem illius minoris, xxv.ann.& in hoc dicit se facere maximum fundamentum, & q̄d illud habet pro tutissimo remedio. idē sequitur Marsi.in.l j.& in.l.de minore.in.§.tormenta.ff.de.qō. & ideò fuit per nos petita restitut.in integrum, qui eo casu peti potest absque aliqua probatione erroris. idem tenet Alexan.in l.si is, qui temporali.§.si minor.ff.de iureiur.& ibidem pulchrè refert & sequitur Ias. qui subdit diligenter esse aduertendum, pro defendendo adolescē tem in causa criminali. idem sequitur Ludo.Bologni.in consi.suo xxxvj.ij. col.circa principium. vnde cùm nihil sibi obstet confessio præfata per restitutionem in integ.petitam, quæ sibi peti permittitur absq; aliqua probatione erroris multò fortius concedendum est adparente de notorio errore, qui est, vt locus, in quo fassus fuit delictum ipsum commisisse, nō reperitur esse nec vnquam in rerum natura, vt multi testes attestantur, & somniatum est vt ex oculari inspectione dignosci potest, vt petitum est, bene intueri & perscrutari, si talis locus per ipsum confessus, reperitur, aut si vnquam fuit. & ideò cùm confessio ipsa non adparente de loco confessato commissi delicti minimè vera adpareat, sequitur † quòd confessio ipsa verisimilis non sit, & sic non nocet confitenti: secundum Bald. in.l.si quis in hoc genus.C.de episcop. & cleric. Petr.de ancharan. in consilio xxiij.incip.visa inquisitione formata. & facit text.in capitulo: quia verisimile.de præsumpt.& ideò voluit Petr.de anchar.in consilio.ccxlvij. incip. extra ordinem contractuum, † quòd iudex non verisimilibus eisdem fidem dare non debet.& Bald.in.l.fin.in fin.C.de edend.dicit, quòd probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est. & ideò satis ad propositum dixit Bal. in l.quoniam.de infami.quòd istæ confessiones criminū debēt esse cōformes, &

continentes verisimilitudinem. & ideò assessores debent cautè agere, & non de facili credere confessionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis. Et inde
4 est, † quod si quis fateatur occidisse hominem, & in tali loco iam sepultum, cautela est, vt iudex mittere debeat ad talem locum inspiciendum, & si ibi sit homo mortuus vel ossa sepulta. Idem sequitur Paris de puteo. in tracta. syndica. in versicu. confessio circa medi. vbi etiam subdit, quod debet iudex inquantum potest, verificare delictum confessatum, esse verum per not. per Barto. in. l. j. §. si sibi. ff. ad Sille. & ideò in simili dixit Angel. in tracta. malefi. in versi. & vestem cælestrem abstulit. vj. charta. versi. quid si quis confitetur, quod si reus confiteatur plura furta, non erit confessioni prædictæ standum, nisi verificentur
5 † res subtractæ, & ideò iudex debet esse bene cautus, ne damnet animam suam, & corpus suum, & non credere talia confessata, sed prius verificare cõfessiones furtorum. & deputare nuntium ad capiendum informationem de veritate. & si alienauit vel distraxit, vel pignorauit, vel quid fecit de rebus subtractis, & ideò iurisconsulti. in. l. prima. ff. de quæstio. in versicu. neque adeò, statuit confessioni factæ in tormentis non esse passim credendum. & idem dixit in. §. si quis vltrò. & in. §. quæstioni. in ea. l. Ex quo interdum reperiuntur aliqui intantum timentes torturam, quod omnia etiam, quæ nunquam fecerunt, fateantur ob hoc inquit pulchrè sapientissimus Seneca, quod etiam innocentes cogit do lo mentiri. idem tenet Par. de pute. in tract. syndi. in char. xcix. in ver. tortura ra & etiam in char. xxx. j. colum. & meminit de illo nobili inculpato qui visa tortura præ timore se amisit & digestionem emisit. & tamen repertus fuit innocens, & quod alius delictum illud commiserat. Idem refert & sequitur Marsi. in. l. j. ff. de quæstio. vj. char. et in rub. de proba. in sua repe. imò subdit. in. d. l. j. ff. de quæst. quod vbi aliter nõ constat de delicto per processum, sed per solam confessionẽ inquisiti, debet iudex transmittere exploratores ad verificandum delictum esse commissum per. d. l. j. §. item illud ad sille. & quod ibi no. Barto. & alij per no. per Bald. in authen. sed nouo iure. C. de serui. fug. ver. sed pone, quod quis confitetur, & probant bene no. per Angel. in. l. vnica. C. de confes. per Bal. in addit. Spec. in titu. de confes. in versi. Titius. aliàs sequeretur, quod quis esset dominus membrorum suorum, adeò quod absque delicto posset facere se ad pœnam mortis damnari, contra. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. &. l. non tantum &. l. si non defendantur. ff. de pœ. & ideò dicunt soli confessioni standum non esse l. j. diuus. ff. de quæst. & in. l. inde. Neratius. §. fi. cum. l. seq. ff. ad. l. aquil. cum simi. debet enim confessio esse verisimilis, vt ex ea quis damnari possit, inquit Bald. in. l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cle. & consuluit in terminis Alexand. de Imo. in consil. xix. in. vij. volu. & quod non sit standum confessioni, & ex ea sola quis damnari nõ potest, nisi aliter constet de delicto. tenet etiam Fely. multa referens in. c. auditis

tis.xvj.extrà de rescri.Io.Franci. poncimbius in suo tracta. de lan. in antepe.char.ver.vij.quod licet & ibi subdit ex prædictis. propterea dicunt docto. quod iudex debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando aliqui confessi sunt delictum,& posteà reperti sunt non deliquisse,& idem consuluit Rapha.cu.in consi. cxxxviij.

¶ Nec obstabit in aliquo delatio seu depositio primo loco facta contra ipsum Franc. per Alonsicum hispanum impuberem & minorem nouẽnio,prout etiam ex eius aspectu aliter iudicari non posset, cùm ipsemet Alonsicus depositionem suam præfatam reuocauerit, dicendo ex metu ita confessum fuisse prout déposuerat:licet men daciter.& quod talis eius depositio seu delatio contra præfatum Francis. delatum seu inquisitum non fuit, nec est

6 vera.† Et ideò hinc succedit,quod sicut minor accusatus & confessus, aliter non probato delicto, nisi per eius confessionem,ex ea duntaxat læsus ad paret,debet in integr.restitui, cùm nihil sibi noceat confessio. Pariter etiam est dispositum,si minor accusauerit aliquem, quia poterat reuocare, ex quo non tenet accusatio absque curatore. ita pulchrè consuluit Bal.in consil. lx. incipien.factum sic proponitur.v.vol. refert, & sequitur præclarus doctor Marsi.in.l.j.v.colum.ff.de quęst.aduerte.quia dictum consi. Bald. in nouissi. impressione est in.iij.vol. nu. ccccviij. Nec est obmittenda notoria nullitas processus attenta confessione prædicta emanata à minore,& absque curatore prout dicit Angel. in tracta. maleficio.in versicu. comparent dicti in-

7 quisiti † in versi.necnon,sis bene cautus.idem allegat voluisse Cynus in lege clarum.de auto. præstan.Salyce.in lege vnica. C. de confessio. Alberi.de rosa.in quarta parte statu. quæstione. lxxxij.Bald.in capitulo primo. §.item sacramenta. de pace iur.firmi. penult. colum. Angel. in prædicta lege vnica. C.de confessio. Rapha.& Angel. in.d. l.clarum.& refert Rapha. Albericum dicere hoc de facto obtinuisse. & tenet do.Alexander in.d. consil. cxv. in tertio volumi.& sequitur Marsi.in dicta.l.prima quinta colum.de quæstio. Et hæc sufficiant dicta, quo ad minorem ætatem & restit.in integr. quæ de negari non potest, etiam nulla data probatione delicti confessati, nisi per propriam confessionem. Nunc autem dato absque veri præiudicio quod delictum istud fuisset verè perpetratum, prout minimè in æternum adparebit dico quod satis liquidè probatum fuit ipsum Francis.esse ac fuisse semper de mentem ac fatuum ex multis. J. dicendis. Et Primò adparet ex copia infinitorum testium Francis.ipsum semper in præteritum vsque in præsentē diem ostendisse pudibunda in publicum absque aliqua verecundia, multis personis inspicientibus ex consuetudine ista, ac etiam alia potius animalis irrationalis gessisse ac protulisse, de quibus in processu ex quibus clarissimè liquet de eius dementia, & sensuum carentia.nam ex gestis & dictis adparet quem esse mente captum,

8 aut furiosum.dixit Hostien. † & Cardina.in clemen.prima de homi. & ple-

c 5 nè

nē Alex.in.l.furiosum. C.qui test.fac. posf.bene facit tex.in.l.is,qui.§.diuus. ff.de tut.& cur.da.ab iis. & ibi Bar.idē Bar.in.l.iij.C.de bo.pos.infan.vel fur. dela.& plenè Lanfr.de oria.in.c.quoniam contra.in ver.testes. antepe.col. ver.vltra prędicta quæro.extra de pro ba.vbi subdit,† quod probatur ex ex-
9 trinsecis quę esse fatuum, vt ex factis qui non cōtingunt hominē sanę mentis. Et si adpareret interdum fortè aliquid more hominis sanæ mentis fuisse loquutum,tamen ex iuris dispositione licet quis aliquando fatuè & aliquando sapienter loquatur, non ex hoc desinit esse fatuus, seu furiosus. ita dicit Alex.in.d.l.furiosum.& Bar.in tracta. de testi.ver.opposita prudentiæ.& cōsuluit Alex.cōsi.lxxxv.&.lxxxvj.ij.vo. item cōstat ex meritis processus: quod si tu dicis eidem Franci.nonne hoc ita est?& ipse respōdet,quod sic:& si paulo momēto,posteà tu dicis sibi contrarium eiusdem, quod per prius sibi dixerat ipse quoque illud afirmat, nullā habendo memoriam prę̨cedentis dicti.
10 ¶† Secundò adparet,iunctis prædictis & ex præmissis ipsum Fran.habere memoriam inordinatam: quod est maximum signum dementiæ.tex.est secundum dom.de san.Gem.in.c.fin.de hæred.in.vj.quod dicit esse no. pro testibus inductis ad probandum quem esse mente captum. idem etiā voluit Alex. in consi.lxxxvj.iiij.colum. secunda volumi.& idem Alex.in.l.cum seruus.§. constat de lega.primo. ¶ Tertiò, probant ex consuetudine, prædictū Francis. lapides proiecisse multis ac diuersis vicibus,more insanorum, vt multi
11 & quamplures testes testam.ob† quod longe satis de eius dementia & furore ostensum esse inficiari non potest.l.secunda.C.de iudę.ita dixit Bald.in. §. item furiosi.institu.quibus non est per missum face. testa. glos. in lege si cum dotem.§.si maritus.in ver.ferendus.& ibi Bald.& Angel.& Alexan.ff. soluto. matrimo.& plenè Alexan.cōsi. lxxxvj. in secundo volumi.& plenius in consi. liiij.in primo volumi.& vtrobiq; subdit, quod pariter dicitur furiosus seu fatuus, qui fatuorum more loquitur seu si à patre seu consanguineis fatuus siue demens publicè, & communiter reputatus fuerit, prout satis plenè ostēsum fuit, quod ita publicè & communiter reputabatur,& tenebatur ab eius
12 parentibus. † & ab omnibus existentibus in eius conuicinio seu contrata. Ita dixit Bald.in prædicto.§. item furiosi per. l. de minore.in. §. tormenta. ff. de quæstio. per. l. Octaui. C. vnde cogna.& tenet Alexan. in prædicto cōsilio.cliiij.in.j.volumi.& consuluit præclarus doctor Philip. deci. in consilio. lxxxvj. in. vj. colum. & tenet ante omnes Barto.in tracta.de testi. in versi. opposita prudentiæ, & bene probat tex.in.l. si furioso puberi. C. de cura. fur. & licet multa iura ex prædictis videantur loqui in furioso, attamen de-
13 mens seu mente captus, † dicitur furiosus: vt voluit Bald.in.l. certum.x. colum.C.vnde agna. idem Bald. in.l. secunda. C. de cura. fur. dicit mente captum, furioso æquiparari. & idem tenet Alexand.in prædicto consi. liiij. primo volumi.& deci. in præfato consilio. lxxxvj. & probatur bene text. in

c.fi.

e.ff. de succes.ab intesta. vbi bona glo. dicit, quod ista affirmatiua, videlicet Titius est furiosus, habet in se implicitam, videlicet quòd Titius non est sanæ mentis. idem voluit Lanfran. de ona.in repe.cap. quoniam contra. in ver.testis antepe.colum.versi.vltra præ dicta. &c. & in hoc differunt, quia fu-
14 riosus est cum rabie, † sed mente captus, est cui mens & consilium deficit, tamen nullam rabiem furoris ostendit:sed extrinsecus in quodam habitu mentis quietæ. ita voluerunt docto. maximè Bald.in.l.si furio.C.de nupti. & in lege. humanitatis quarta colum. C.de impubc.& ali.substitu. & in lege sed & milites. ff. de excusatio. tutor. Angel.& Imo.in.l.ex facto.ff. de vulg. & pupil.colum.xliij. Alexan. in prædicto.consilio. liiij. & plenè Iaso. in. l. furiosum.C. qui testamen. face. poss. sicq; quòd Francis. ipse sit mente captus ac fatuus, inficiari non potest ex infinitorum testium depositione liquidè assignatis congruis & concludentibus rationibus fatuitatis seu demen
15 tiæ † & in specie omnes testes testantur Francis. ipsum communiter reputari fatuum ab omnibus communiter ipsum cognoscentibus. quæ quidem probatio sufficit ad ostendendum ipsum non potuisse conficere actus, in quibus, requirebatur intellectus, vt probatur in lege prima iunctis ibi not. per Barto. C.de testamen. & ibi Bald. in tertia quæstio.& not. in. l.cum quidam.§.qui dicitur.ff.de acquir.hered. Bart.in.l.de minore.§. ij. in. ij. & vlti. col.ff.de quæst.per Ange.in.l.ad testiũ §.j.ff.de testa.Alexan.in consi.xcij.pe. col.in.v.vol.Et tamen sufficeret testes solummodo dixisse Francis.ipsum esse mente captum quia ita videtur. Ita
16 dixit Ang.in authen.† vt cum de appel.cogno.§.si quis concurrente insup quia Franc.ipsum sic semper fuisse recordantur tex.est in.l.ob quæ vitia.ff. de ædil.edict.& in.l.is.qui.§. fin. ff.de tuto.& cura.dat.ab iis, & ibi Barto. & not.in.c.legimus. xciij.distin. & Bald.
17 in.d.§. item furiosi. † Quintò longè quoq; demẽs adparet,cùm minimè intelligat quid ipse dicat:quia si intelligeret, quid dicat, non variaret.vt. 3. c.primo.§.si vera.de elect. in. vj. & ibi ad hoc illum textum. no. do. dc. sanct Gemi.& Alex.in.d.consi.liiij.quod satis adparet probatum in isto. Francis. concludenter.& ideò dixit Barto.in.l. qui ad certum. ff. loca. quod demens, non habet consensum: quia vbi adest furor seu dementia,ibi intellectus abest.& no.in. l. j. C. vnde vi secundum Bal.in.c.clerici. extrà de vita & hone. cleri.Hinc Bald.in præfata.l.humanitatis.viij.colum.versi.quarta differentia. dixit, quod demens æquiparatur
18 mortuo † idem dixit Bald. in. l. si quis alicui.ff.de acqui.hære.Alexã.& Ias.in d.l.furiosum. sed mortuus puniri non potest,nec debet in persona per tex. in l.ex iudiciorum.ff.de pub.iud.& in.l.j. &.ij.C.si reus vel accus.mor.fue.& inde dicitẽ demens voce carere,quia cùm loquit̃ non intelligit,quid loquat̃ sicut dormiens.dixit Bal.in.l.sancimus. C. ad treb.Et idẽ sanctissimè iura sanxe-
19 runt mente captũ nõ obligari † ex delicto, nec pœnis à iure traditis affici sed excusari.tex est in.l.diuus.ff.de offi.præ

fic.præfid.Barto.in.l.congruit.ff.eod. titu.& in.l.ex facto.vj.colum.ff.de vulga.& pup.Bald.in prædicta.l.furiosum.& in.c.primo.an ille,qui interfec. fra.domini sui.in vsi.feud.& ideò dementem satis suo furore ac demen-
20 tia puniri † & delicti perpetrati voluerunt.l.pe.ff.de parri.l.diuus. præallegata.attamen in casu,de quo agitur nullum adparet perpetratum delictũ, nisi per confessionem ipsius fatui seu furiosi,cuius confessio sibi nullo modo præiudicat,cùm confessio dementis non teneat regula in negotiis.ff.de regul.iur.& in leg.secunda.ff. de iure
21 codi.ita voluit † Specul.in titu.de cõ-
22 fess.§.secũdo verf.xiij.si facta est.† Accedit insuper,quia mentecaptus æquiparatur minori & pupillo, etiam quo ad omnia priuilegia iuris:vt dicit Bal. in leg.secunda.C.qui admi.& in.c.primo.secunda columna de benefi. Iaco. in vsi.feu.Ioan.andr.in addit. Specu. in rubric.de præscriptio.Alex.in.l.Fulcinius.in.§.adeò.ff. ex quibus cau. in po.ea.adeò quòd mente captus in integrum restituitur,sicut minor.l.sanctionis. & ibi Bald. C. de excu.tuto. l.ergo & ibi Bartol.C.ex quibus cau. Paul.de castr.Bald.& Alexan.in. leg. Marcellus.de fideiuf.Bar.in.leg.j.de bono.possessio. infan. vel fur. dela. Bald.in.l.fin.in fin.C. qui admi. sed
23 sic est,† quòd minor restituitur aduersus propriam confessionem delicti: vt s.probatum est, etiam nullo allegato nec verificato errore confessionis ergo pariter & mente captus seu demẽs, qui tam ex capite minoris ætatis omnino restituendus venit,nec debet sibi in aliquo obesse cõfessio criminis,de qua suprà ex præallegatis, maximè cùm post eius confessionem prædictam liqueat ex præfatis de eius innocentia. quo casu & si esset lata sententia contra ipsum,non deberet nec posset exequi:vt dicit Innocen. in.c. quoniam. doct.sequuntur in.c.significantibus,in fin. de purg.vulg. Bald.in.cap.vnico.
24 † in vltima.columna.de confes. Fely. in.c.consanguinei. prima columna de re iu.& plenè Marf.in sua pracán ver. oportunè.tertia columna. Ex quibus omnibus & eorum singulis, concludo præfatum Frãc.debere liberari, tanquàm innocentem & absolui ab impetitione regij fisci omnibus mora post posita:cùm satis grauatus longissimo carcere per trimestre & vltrà fuerit. Et tandem licet communi voto magnific.iudicum ipsius magnæ curiæ vicariæ decretum fuisset eundem Franc. liberandum:& ægrè ferens illud exequi magni. miles dominus Franc. de tarsia,regens dicto capo de ferro,licet verè ex zelo iustitiæ tamen superuenientibus aliis duobus iudicibus intrã tibus de mense Martij, inter quos fuit magnific.Matthęus de afflicto, & sic voto & decreto ex iudicum publicato,ita exequutum fuit,& Francis. ipse liberatus.

Thomas, Grammaticus. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Fractura parietis seu ianuæ aut cassiæ facit præsumi furtum fuisse commissum respectu illius fracturæ.*

Res

2 *Res furto subtracta, licet non appareat quæ fuerit, probato furto stabitur iuramento patroni.*

3 *Furtum dum adparet de nocte fuisse cõmissum est difficilis probationis: & in secretis, & in ijs, quæ de nocte fiunt, sufficit probatio per coniecturas & nu. 4.*

5 *In delictis, quæ secretè fiunt, iudex debet esse promptior ad torturam & quæ de nocte fiũt, dicuntur secretè fieri & occultè. & nu. 6.*

7 *Mutatio coloris in facie inquisiti, erubescere, pallere, & inconstanter loqui, sunt signa malæ conscientiæ. & ideò iudex debet omnia facere redigi in actis. & nu. 8.*

9 *Mendacium inducit magnam suspicionem contra inquisitum, & potest torturæ subijci ex mendacio.*

10 *Fama publica de delicto contra inquisitum, an faciat indicium ad torturam.*

11 *Loci qualitas satis attenditur ad reddendũ quem suspectum de delicto.*

12 *Testis pauper & malæ famæ, non probat, sed repellitur.*

13 *Testis alias carceratus pro delicto, vt vilis propter carcerationem repellitur à testimonio.*

14 *Conuersatio mala, facit quem præsumi suspectum: & econtrà bona conuersatio, facit quẽ præsumi bonum.*

15 *Iura transgedi licet ex causa.*

16 *Delictorum frequentia facit, vt quis ad mortem damnari possit licet pro vnoquoque delictorum commissorum ille nõ posset pœna mortis puniri, sed pecunialiter. vt quia pro vnoquoque ex delictis non veniebat pœna mortis imponenda: sed pecuniaria.*

17 *Torqueri potest de iure communi homo malæ famæ data leuitate vitæ ipsius: maximè, vbi proceditur ex officio, & non ad querelam.*

18 *Indicium vnum bonum sufficit ad torturam contra inquisitum de crimine. & ita iudices maleficiorum practicant.*

19 *Fuga sociorum facit indicium ad torturam contra carceratum.*

20 *Et si non prosunt singula, multa iuuant.*

21 *In indicijs nulla potest dari recta doctrina. & ideò iudicis arbitrio relinquuntur. quando sunt sufficientia.*

Consilium XVII.

COnditoris machinæ mundialis suffragio petito, Amen. In causa furti cusentini cõmissi in apotheca Petri florenti. in ciuitate Cusentiæ cõmorantis, per Bernard. & Ioan. Baptistam inquisitos, vltra ea, quæ deducta sunt in allegationibus mihi transmissis per magni. V. I. D. Albericum poerium calabrum, assessorẽ curiæ Cusentinæ, in qua de causa prædicta tractatur, nec non & vltra mihi in facto, & relata per Illust. Ferdinandum alarconum ipsarum prouinciarũ Calabrie regium gubernatorem seu proregem. Considero in primis furtũ ipsum fuisse commissum cum fractura, prout ex cataracta reperta fracta die commissi furti demonstratur. & propriè de mane subsequenti, in nocte cuius præcesserat furtũ? Et ꝙ ex fractura ipsa reperta præsumatur furtũ, voluit Pau. de ca. in. l. si creditor. C. de
1 pig. acti. † ꝙ ꝑ p̄dictas mẽtionatas cõiecturas, videlicet ꝙ hostiũ fuerit apertũ, & cassia sit fracta probat furtũ fuisse cõmissum. & plus subdit: ꝙ licet non
2 adpareat de rebus furto subtractis † attamẽ stabitur iuramento q̃relantis. seu domi

domini rerũ ſubtractarũ.dixit Bart.in l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi.ff.de eden. Cano.in.c.bona fides.extrà de depoſi.& ibi ſatis no.Panor.vbi etiam ponderat in præfatis & in latrocinio de nocte cõmiſſo.qualitatẽ perſonæ & temporis & ſimilium,& fracturam stationis,ſeu loci,vbi res erat. Et vltra prædicta ſatis conſiderandum eſt, ꝙ furtum ipſum tanquã factum cũ fractura,maius eſt aliis furtis & inter caſus fortuitos connumeratur: vnde habet ſpecialem titu.ff.de effrac.& expilato. ex quo conſtat ſpeciale crimen eſſe.ex quo per ſpecialem rub.voluit iuriſcõſ. illud denotare,& grauius illud reputare.& non ponere in titu. generali de fur.concurrente præſertim nocturno tempore. Inde eſt,ꝙ effractores nocturni in perpetuũ in metallũ damnãtur: fures autem diurni non in perpetuũ:
5 l.ſi.C.de effrac.l.j.ff.de effra.† & expila.& multum ſuffragatur præfatis furtum fuiſſe de nocte commiſſum: quo caſu eſt difficilis probationis & inquiſitionis:vt voluit Bald.in.l.de quibus.pe.colum.ff.de leg.& tenet glo.in l.ſi cum excep.§.in actio.ff. quod me. cauſa quàm ad hoc allegat Bald in.c. porro.qui fuit prima cauſa beneficij amit.& plenè Alexan.in conſil.xxiiij.
4 iij.colũ.j.volu.& ideo in ſecretis.† & in iis,quæ de nocte fiunt,ſufficiũt probationes per coniecturas dicit Bartol. in.l.ſi qui ex argentariis.& in l.ſi quando.C.vnde vi.& in.l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.viij.q.ff.de ope.noui nun.Fed.de ſen.in conſil.cix.incip.nulli dubiũ.Hoſti.in.c.ſi.quod me cauſa. Hinc dixit Bald.in.l.iij.C.de epiſco. audi.ꝙ in delictis,quæ ſecretò fiunt, iudex debet eſſe promptior ad tortu-
5 ram:† & quãdoq; ad cõdẽnationẽ & idem tenet Ange.in.l.fi.C.de proba.
6 † Et quæ de nocte fiunt,debent occultè fieri & ſecretè:vt inquit Ang.in.l.ſi cũ ex perſona.§.in actio.ff. quod me. cauſa Bald.in.l.ſi cum fratrẽ.in ſi.ff.de iis,quibus vt indig.Ang.in.l.j.§.occiſo res.ff.ad ſille.Secundò conſidero mu-
7 tationem coloris † ipſius inquiſiti in facie prout in actis notatũ comperio in affrontatione facta cum Franceſca muliere teſte de viſu.& pariter perpendo eiuſdem inquiſiti trepidationem & inconſtantiam in loquendo,quod ſatis conſiderandum eſt iuxta doctrinã Barto.in.l.de minore.§.tormẽta.aliàs, plurium.ff de quæſtio.& ibi ſubdit,ꝙ iudex non debet parcere calamo. ſed omnia in actis redigere:prout iſte magnific.aſſeſſor Cuſentinus fecit. Idem voluit Luc.de pen.in.l.j.C.de cur. publi.& in.l.quotiens.C.de digni.lib.xij.
8 ſubdens † ꝙ erubeſcere, pallere,& inconſtanter loqui,ſunt ſigna malæ conſciẽtiæ.& ideò dicebat Inn.in.c. quoniã cõtra.extra de proba.ꝙ pallor vultus,eſt ſignũ falſi teſtimonij ad quod facit illud Virgilianũ: ò quã difficile crimẽ eſt nõ prodere vultu. ¶ Tertiò, prædictus Ber.inquiſitus adparet notoriè deprehenſus in mendacio, maximè varius & vacillans dum interrogatus extitit.quot vicibus fuit carceratus & ſi comedit in domo lucæ Ioan. ex quo mendacio inducitur magna
9 ſuſpicio contra ipſum:† vt dixit Barto.in.l.fin.circa princi.ff. de quæſtio. Alex.in cõſilio.lxij.incip.in cauſa accuſ.

cuſ.in tertio volumine. Barto.in ſuo tract de quæſtio.Lud.in cõſi.viij.inci. viſo facto intantũ.ꝙ mendax ex mendacio põt torturæ ſubijci.dicit Ange. in tract.malefi. in ver. fama publica. in materia torturæ.ver.nonò quæro.& conſuluit Franc.Cur.in cõſilio.xlj.in fi.verbis.Et quòd ex mendacio reſultet magna ſuſpitio contra mendacẽ, tenet Fely.in.c.literas.extrà de p̃ſum.

10 in.j.columna.¶† Quartò,accedit publica fama contra ipſum inquiſitum, & ſocios de furto præfato, ex qua reſultat indicium ad torturam: vt not. Cy.in.d.l.fin.C.de quæſtio.Bal.in.c.j. viij.colum.de pace iur.fir.Barto.in cõſilio.xcij.incip. domino paci de burgo.& facit gloſſ.in.l.iij.§. eiuſdem de teſti:qui dixit,ꝙ fama facit ſemiplenã probationem.¶Quintò,conſideranda eſt qualitas loci, in quo fuit furtum commiſſum & habitationis ipſius Ioannis bapt.prope locum prædictum,

11 †& ideo dixit Barto.in.l. præſid. C. de cur.publi.lib.xij.quod qualitas loci ſatis attenditur, quo ad reddendũ quem ſuſpectum de delicto.Idem voluit Bartol.in.l.qui fiſcalis.C.de nauic.lib.xj.not.Iac.but.& Bald. in.l.ſi quis nõ dicam rapere.C.de epi.& cle. Bald.l.ſi fugitiui.C. de ſerui.fugi.& in.l.cũm proponas.C.de nau.fœmi.

¶Sextò, ſuffragatur paupertas ipſius inquiſiti,iuncta eius mala fama ac leuitate vitæ bene probata,etiam in genere furtorum,quæ in ſpecie dici po-

12 teſt probata & inde ſuccedit,† ꝙ teſtibus pauperibus & malæ famæ iura nõ deferunt,ſed ipſos à teſtimonio repelluut.l.tertia in priucip.de teſti.c. licet cauſam.de probatio.ita dixit pulchrè Hoſti.& abb.in.c.ſuper eodem. el.ſecundo de teſti.

13 ¶†Septimò,conſtat etiam de eius vitæ leuitate,vt dictum eſt,& etiam vilitate,maximè ob eius carcerationem, aliàs reiteratam pro delictis.& ideò tex.in.§.item.l. Iulia. iuncta gloſ.ſuper ver.in vinculis.quarta quæſtio. tertia.repellit à teſtimonio illos,qui aliàs carcerati fuerunt pro delicto. Ad idẽ tex.in.l.tertia.§.item.l.Iulia.ff.de teſti.vbi glo.dicit,quòd iſti vinculati repelluntur.

14 ¶†Octauò, concurrit mala conuerſatio cum lenonibus & leuioribus hominibus,ac malæ famæ,& etiam furibus, & conuerſatio mala facit quem præſumi ſuſpectum Barto.in.l.ſi plures.§.quãuis.&.§.ſi parens.ff.de admi. tuto.c.ad hæc.& ibi Abb.de iudi.c. clericus.lxxxi.diſtin.c. diffinimus. xviij. quæſtio.ſecunda.& pulchrè Cardi.in clemen.j.in quinta not.de conceſ. præben.& ideò dicitur in pſalmo:Cùm bonis bonus eris,& eum peruerſo peruerteris.& talis ſocietas notificat homines vt not.in.c.innotuit.de electio.& ideò ex conueſatione. quam quis habuit, præſumitur bonus vel malus. ſecunda quæſtio.ſeptimo cap.peruenit.&.c. ſæpe.xxvij.quæſtio.j.&.l.ediles.§.ſi procura.C.de ædil.edic.vbi glo.dicit: cũ bonis ambula.quàm ſequitur.Gan. in titu.de quæſtio.in ſecunda colũ.in fi. per multa & pinguiora iura.

¶Nonò præcedit frequentia, delictorum in ipſa ciuitate Cuſentiæ, & maximè furtorũ tam præſenti anno. quã præterito,quo quãdo.s.dicta ceſſarét, & aliàs

& aliàs nõ potuiſſet ad torturam pro-
cedi contra prædictos,ſaltem ex cauſa
præfata,poſſet magnific.locumte.Cu-
ſentię ad torturam procedere, cùm ex
15 cauſa liceat † iura tranſgredi : vt dicit
Innoc.in.c.j.de conſti.Bal.in.l.& ſi ſe-
uerior.& ibi Saly.C.de infa.vbi in ſpe-
cie dicunt vnà cum glo.pœnam auge-
ri, vt multis graſſantibus ſit exemplũ.
& ideò dixit pulchrè Barto.in.l.j.C.de
ſuperexacto.lib.x.quòd ex frequentia
delinquendi, quis ad mortem puniri
16 poteſt.† vbi etiam aliàs pro illis deli-
ctis pœna mortis non veniret ingeren-
da:& probat etiam bene tex.& ibi Bar
to.in.l.omnes. C.de delato.lib.x.& li-
cet Ludo.roma.ſolus dixerit eo caſu
conſulendum eſſe ſuperiorẽ per prius.
Cuius opinio.non tenetur, prout re-
fert Iaſ.in.l.j. C.de precib.impera.of-
fer. attamen prædictus magnific.lo-
cumte.id ſeruauit.ob quod fuit eidem
reſcriptum per Illuſtriſs. dominum
proregem generalem, & impartita ſibi
præeminentia magnæ curiæ vicariæ,
qua etiam circũſcripta potuiſſet ipſe
locumte. Cuſentiæ ad torturam pro-
cedere ex proceſſu informatiuo præ-
dicto, data leuitate vitæ ac mala fa-
ma inquiſiti:de qua in dicta informa-
tione per ſuprà dicta,etiam nulla data
17 copia indiciorum: † ita voluit Guid.
de Suza.in tracta.maleficio.ſub rubr.
qualiter fiat inquiſitio.in princ.Gan-
dj.in tracta.malefic.ſub rub.quomo-
do cogn de malefi.per inquiſitionem.
ver.ſed quæro facta, & completa. &
idem tenet & ſequitur Auguſt.arim.
in addi.ad Ange.in ver.fama publica.
in.v.char.& ſic virtute ſolius præemi-
nentiæ præfatæ vltra iuris communis
diſpoſitionem,potuiſſet, prout potuit
ad torturam procedere exequentibus
tot præmiſsis prænarratis indiciis,
18 † vltra illam teſtem de viſu. Et tamen
vnum bonum ſolum indicium ſufficit
ad torturam ad eruendum confeſsio-
nem, & ita iudices maleficiorum pra-
cticant, vt dicit Specu.& Ioan.and.in
titu.de probationib.§.fina.Alexan.in
l.fi.ff.de quæſtionib.& ibidem pulchrè
Marſi.vbi refert etiam Par.de put.in
tract.ſyn.idem tenuiſſe & nihilominus
adparent tot indicia præceſsiſſe : inter
quæ non obmittam, quòd præfatus
inquiſitus nominauit ſecum adſtitiſſe
in eodem furto quatuor alios ſocios
ipſos in ſpecie nominando, qui ſocij
cœpta inquiſitione & carcerato præ-
dicto inquiſito fugam ſtatim arripue-
19 runt,& non viſi amplius fuerũt:† vn-
de ex hac fuga ſociorũ reſultat quo-
que indicium:prout conſuluit Alexã.
de Imo.in conſi.lxv.j.volu.& ibi ſub-
dit,quòd ſi non proſunt ſingula, mul-
ta iuuant:& idem Alexan.in conſi.xlj.
in.ij.volumi.vlt.colum.Ex quibus re-
ſultaret.quòd quando abſq; veri præ-
iudicio vnumquodque de per ſe non
eſſet ſufficiens indicium : attamen o-
mnia ſimul iuncta exuberarent & iun-
gerent,iuxta not.per Bar.in ſuo tract.
de quæſtio.in fi.per Bal.in.l.ſi quis ex
argentariis.in princi.ff.de æden.Abb.
& cano.in c.cum cauſam. de teſtib.&
fac.t.illud vulgatum,de quo ſuprà. Et
ſi non proſunt ſingula, multa iuuant.
l.ſancimus. in fi.C.de teſtamen.l.ſpa-
20 donem.§.qui iura † multa.ff.de excu-
ſa.tuto. Ita dixit Alexan.in conſi.cl.v.
volu.

volu.in vlti.ver.& in præallegato consil.lxv.& est text.in.c.cum causa.& ibi not.de probat. Et maximè procedunt præmissa, cùm in indiciis nulla certa doctrina dari potest.ideò iudicis arbitrio relinquuntur, quando sint suffi-
21 cientia, ita † vel ne.not.Cyn.in.l.fina. C.de quæstio.Bart.in.l.fi.ff.eod.titu. Bald.in.l.ij. C.quorum appel.non recip. Ioan.Andr.in.c.cum in contemplatione. de regu.iur. Ludo.roma.in consil.ccccxcj.incip. quædam mulier. Ex quibus concludo fuisse de iuris censura ad torturam processum per curiam magnific.locũte.ciuitatis Cusentiæ,& vallis grati. Et sic fuit declaratum per magnam curiam vicariæ, cum interuentu excellen.domini Ludoui. montalti regentis cancel.in qua causa fuerat introducta per viam grauaminis per ipsum inquisitum causam ipsam esse remittendam,prout remissa fuit ad prefatam curiam Cusentinam: ex quo nullum fuerat grauamen illatum per eandem. Tho.gram.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Insultatus eo ipso, quòd fuit insultatus si occidit insultantem, adparet homicidium ipsum ad offensam fuisse commissum.*

2 *Insultatus occidens insultantem, eo ipso quòd probat se insultatum euitat pœnam homicidij. imò & plus, ex sola preparatione ad offendendum, licet occidere preparantem se ad offensionem.& nu.3.*

4 *Si occidi venientem cum ense contra me, satis dicitur probatum me ad defensam illum occidisse.*

5 *Homicida excusatur ab homicidio, eo ipso, quòd probat se probabiliter dubitasse de offensione contra se,ne occisus ipsum occidisset.*

6 *Occidere licet nedum, quando timeretur periculum mortis:verùm etiam si timeretur periculum iniuriæ personalis.*

7 *In homicidio pro excessu non imponitur, nisi pœna pecuniaria.seu relegatio,quæ non poßit inferri vltra quinquennium.*

8 *Pro homicidio culposo & non doloso non potest dari nisi pœna relegationis temporalis, etiã stante statuo,quòd pro homicidio imponatur mors.& hoc arbitrio iudicis circa tempus.*

Si inter duos corrixantes non adparet de initio, quis primò rixam incœperit, præsumendum erit contra iuniorem,& sic robustiorem, quòd fuerit insultator.

Consilium. XVIII.

SAluatoris Mũdi præsidio petito, Amen. In causa Petri siluagi inquisiti & carcerati pro homicidio, cum regio fisco, in personam Antonij alguzetij magnæ curiæ vicariæ, cùm & ipse quoque Petrus Alguzetius sic proponitur mihi in themate, quòd dum ex verbis iniuriosis inter eosdem rixantes ad manus deuenissent, præfatus Antonius iuuenis ensem euaginauit cõtra præfatum Petrum senen, qui Petrus præuidens eũdem Anto.euaginato mucrone,aduersus ipsum accedentem cum quodam baculo, eundem Anto.in capite percusit,& tandem apprehensi ad inuicem in terram ceciderunt, & dum subtus Petrum permaneret Anto.ipse

idem Petrus apprehēso prædicto Anto. per capillos percutiebat caput eiusdem Anto. in terram, & tandem ægrotante Anto. præfato ex percussione sibi data cum baculo per eundem Petrum: ex infirmitate ipsa decessit. sicq; fuit Petrus ipse cōdemnatus per eandem magnam curiam ad deportationem perpetuam, & sic ad remigandum eius vita durante in triremibus regiis: à qua cōdemnatione dum fuisset appellatum ad S. regium cōsilium & excitatum fuisset de subsistentia condēnationis prædictæ requisitus à quibusdam nobilibus, vt cōsulerem quid de condemnatione præfata sentirem, ex infrà scriptis facillimè liquebit. Et obmissis iis, quæ colorari possent pro dicti decreti fundamento, eundo per veras iuris conclusiones, dico nimis properanter cum reue. fuisse perdictam magnam curiam processum in causa ipsa, prout ex, infrà scriptis mediis patefiet. Nam eo ipso, quòd adparet quem fuisse insultatum, & quòd ipse insultatus occiderit insultantem, liquidò constat homicidium ipsum ad
1 defensam fuisse commissum. † ita voluerunt Bald. & Floria. in l. j. §. cùm arietes. ff. si quadru. pauper. fecis. dica. licet ante ipsos idem voluerit glo. in c. perfodiens. de homici. quod maximè procedit, si incontinenti fieret, prout in casu premisso fuisse compertum est. ita dixit Bald. in l. iij. C. ad leg. Cornel. de sica. & consuluit Alex. de Imo. in consi. cl. in j. volumi. hinc dixit Bal. in l. si certus. §. si vnius. ff. ad Silleian.
2 † quòd probato insulto, euadit insultatus pœnam homicidij: imò & plus, ex sola præparatione ad offendendum licet occidere præparantem se ad of-
3 fensam: vt dixit † pulchrè Bal. in l. lege. in lectu. antiqua. ff. loca. referens ita fuisse de facto iudicatum. refert & sequitur Ias. de May. in. l. vt vim. ij. colum. ff. de iusti. & iur. & ideò eo ipso, quòd probatum est, prout in casu pre-
4 misso, videlicet † quòd Anto. veniebat cum ense contra ipsum Petrum, dicitur manifestè probatum prædictum Petrum occidisse eundem Anto. ad sui defensionem: & erit prædictus Petrus excusatus ab homicidio. ita voluit in propriis terminis Bart. in l. sed si quacunque. in princi. ff. ad leg. aqui. Nec erit necesse probari, quòd aliter euadere Petrus ipse non potuisset, ex quo lex præsumit, quòd si quis assurgit cum cultello contra aliquem, eundem omnino occidere velit, per text. in l. is, qui cum telo. ff. ad leg. aquil. de sicar. ita consuluit Barto. in suo consi. incip. Vanutius Petri. quem consulendo sequitur Alexan. in consi. cix. pen.
5 colum. j. volu. ¶ † Secundò, dico quòd ad hoc, vt quis excusetur ab homicidio, sufficit probari, quòd poterat probabiliter dubitari de offensione. ita dixit Imo. in c. si verò. extrà de sen ten. excommu. Ange. de Aret. in. §. ius autem gentium. institu. de iure natu. gent. & ciui. imò plus dico, quòd nedum licet occidere, quando est periculum mortis, verum etiam quando est periculum aliquod iniuriæ perso-
6 nalis: dixit Barto. in l. j. C. vnde vi † & in prædicto consil. Vanutius. Anto. de but. in c. olim. el. j. de restitu. spoliato. Alexan. in prædicto consi. cix. in. j. vol. Ias.

Iaſ.in præfata.l.vt vim.ij.col. Et cùm in caſu, de quo agitur, minimè poſsit dolus imputari,ſed culpa duntaxat,& ſic exceſſus ex eo, quòd præfatus Petrus caput ipſius Anto.in terram percuſſerit, dico minimè verificatum ex præfata percuſsione capitis in terram, fuiſſe mortuum: ſed ex percuſsione cum baculo, cum quo licitè potuit ſe defendendo, eundem Anto.offendere & occidere. pro quo exceſſu ſiue culpa non eſſet niſi pœna pecuniaria ſeu relegatio, quæ non poſſet dari vltra
7 quinquénium.†ita dicit Azo in ſumma ad legem Corneliam de ſicariis. Pau.de caſt.in.l.j. C.vbi ſena.vel clari.Flor.in.l.ſcientiam.ff.ad leg.Aquil. Sign.de homi.in ſua diſputa.incipien. quæſtio talis eſt.Cæpo.in conſiliis ſuis conſil.xxix.& conſil.xxx.in fi.vbi ſubdit, quòd non poteſt eo caſu condemnari ad pœnam relegationis, vltra quinquennium. Et quòd pro homicidio culpoſo & non doloſo, etiam ſtante ſtatuto, quòd homicidium puniatur pœna mortis, non debeat dari niſi relegatio temporalis, arbitrio iudicis:
8 †tenet Raph.cuma.in conſi.cxxxiiij. incipien.viſis denuo.in fi.Bal.in.l.data opera. C.qui accuſa. non poſ. vbi ſubdit,quòd aſſeſſores ignorantes inhærentes verbis ſtatuti conſueuerunt contrarium dicere. Pau.de caſt.in.d. l.j. C.vbi ſe.vel cla. vbi ſubdit ſe ita pluries cõſuluiſſe,ac defendiſſe quàmplures & idem tenuit Bald.in.l.quicunque. C.de ſeruis fugitiuis. Non obmitto, quia non adparente de initio rixæ & inſultus, prout iam adparet contra ipſum Anto. quòd primò
incœperit,& inſultatus fuerit Petrum
9 præfatum: attamen dico,†quòd iuris præſumptio eſt contra ipſum Anto. tanquàm iuuenem & ſic robuſtiorem, quòd primò ipſe incœperit, & inſultauerit præfatum Petrum Senen.vt dicit pulchrè Floria.poſt Ray. in.l.j.§.cum arietes.ff.ſi quadru.pauper.fecíſ.dica.& ſequitur Fely.in.c.capitulum. el primo.xvj.colum.extrà de reſcriptis.& in.c.j.ij.colum.ſeu in rubri.extrà de treuga & pace. & conſuluit Cæpo.in conſil.xxviij.& conſilio. xxix.incip.vno &c. Ex quibus omnibus remanet concludendum, ipſum Petrum minimè debuiſſe ad pœnam deportationis perpetuæ condemnari. ſed pœna duntaxat relegationis puniri ad tempus arbitrandum.ita quòd quinquennium non excedat. & vereor, quòd magna curia ita condemnando errauerit,ni fallor.

Thomas,grammaticus Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Clauſula: non adſtringens ſe &c. in articulis contenta, non adparet articulantem ſe voluiſſe adſtringere ad verificãdum omnia in articulis contenta.*

2 *Teſtis deponens quid fuiſſe præſente Seio poteſt eſſe, quòd fuerit Seius præſens, ſed quòd illud non viderit, ſed audierit.*

3 *Falſi probatio debet de neceſsitate concludere, & tali modo, quòd aliter res ſe habere non poſsit.*

4 *Teſtis etiam ſi ſcienter falſum deponit, non tangens illud falſum, ſubſtantiam negotij principalis, eius dictum valet & tenet.*

5 *Falsitas non tangens negotium principale, in quo est substantia negotij non facit quod dicta testium reprobentur.*

6 *Testes sufficit esse concordes in facto principali, in quo consistit substantia negotij: licet in alijs discordent.*

7 *Testes licet sint in facto principali, in quo consistit substantia negotij discordes, adeò quòd contradicant inter se: si tamen in modico contradicant, non ex hoc ipsorum dicta reprobantur.*

8 *Falsum dici non potest, quod iuuatur primordio veritatis.*

Consilium XIX.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato. Amen. In causa Vincentij spicæ, cum Hieronymo rubeo de Neapo. super accusatione falsi porrecta per eundem Hieronymum contra ipsum Vincentium: constat præfatum Vincentium potuisse in suis articulis causæ ciuilis, ꝙ Baldasar de ceruinata habuerit ab eodem Vincentio apodisam, in qua cauit cessionem sibi factam de quadam pecuniæ quantitate, minimè verã, sed fuisse simulatè inter eos confectam: & hoc quia licet in rei veritate Baldasar esset eius debitor ex alia causa: attamen ex causa in cessione contenta nihil debebat: & Hyerony. ipse debitor cessus promiserat illico debitum exoluere: & tamen Vincentius ipse examinatus deponit, vt principalis fecisse dictam apodisam. ex quo Baldasar non confidebat de eo, veritus ne in primam causam debiti: sed in expressam in cessione facta vellet debitum præfatũ intelligere. Secundò: quia testis vnus præfati Vincentij deponit, quòd præfatus Baldasar & Vincentius facto computo inter eos, in domo Saluatoris billi, prędictus Baldasar recepit certam pecuniæ quantitatem ab eodem Vincen. & quasdam pecias zamello, quas à pfata domo eiusdem Saluatoris detulerat vnà cũ Francis. de nicoleta: ipse verò Fran. examinatus deponit dictas pecias zamello, adportasse ad domum Saluatoris eisdem prius receptis à domo præfati Vincentij venditoris ipsarum eidem Saluatori: & sic videntur adinuicem contrarij seu contrariari. Quibus non obstantibus, dico nihil officere: ꝙ præfatus Vincentius videatur aliter deposuisse, quã in eius articulis posuerit: 1 † nam per clausulam non adstringens se &c. positam in articulis, non adparet se voluisse abstringere ad verificandum contenta in eis, prout in specie dicũt doc. maximè Alex. in. l. is, qui reus. de publi. in. gl. & Bart. in. l. circa eum. ff. de probat. de quo etiam per Bar. in. l. diuus. §. q. in fi. & ibi doct. de re iudi. & in. l. actor. C. de proba. Item nihil refert, quòd Iacobus casarizi non deponat se interfuisse in laceratione apodisæ, prout paschalis alter testis attestatur, quòd Baldasar dixerit Vincẽtio: *va & recogli la cessione che te ho fata che te lacero la polisa*: & sic ipsam lacerauit. & licet adserat Iac. ipsum fuisse secũ ibidem: non tamẽ deponit, quòd Iaco. intellexit. aut aliquid Iacob. ipse dixerit, ex quibus potuisset comprehendi vidisse dictam lacerationem

nem:aut quòd verba prolata per Baldasarem intellexerit: & licet testis dicat aliquid fuisse factum seu dictum ip
2 so teste præsente:& intelligente:† tamẽ quãdo deponit id fuisse præsente alio, non intelligitur de præsentis,cum intellectu :quia potuit ibi Iaco.adesse,& non intelligere,vel non aduertere.l.j. §.fi.& ibi hoc no.Bart.ff.de autho.tu. not.gl. & Bal.in.l.ij.§.fi.ff.solu.matri. Io.and.in.c.præsentium.extra de testi. Bald.in.c.j.de contro.inter do.& vasal.Ange.& Bald.in.l.hæredes palam. in princip.ff.de testa.Alexan.de imol. in consilio.clxxix.incip.in causa Angelorum hebræorum.prima colum.in.ij. volumi.

¶Quo vero ad secundum & vltimum obmissum.compatibile enim est,quod Peciæ zamellot, captæ fuissent à domo Vincentum per prius, prout dicit Fran.& fuerint adportatæ ad domum Saluatoris, quæ iam prope erat:& de qua non fuit interrogatus Franc.quia ita deposuisset, cùm ita veritas se habeat,& articulus nihil dicat de hoc.& pariter alter testis non excludit in eius dicto easdẽ pecias zamellot,per prius non exiuisse à domo præfati Vincentij:cùm duntaxat easdem viderit in domo Saluatoris.ob quòd nulla falsitas colligi, aut considerari potest,cùm ꝓbatio falsi debeat de necessitate concludere:& tali modo, quo res aliter se
3 habere non possit † Ita, dicit Bald.in l.iurisgentium.§.quod fere.ff.de pact. Angel.& Baldus,in.l.Imperator.ff. de statu hominum.Salyce.in.l.de tutela. C.de in integrum restitutio. & consuluit Alexan.in consilio.lxxiiij.in.j.volumi.Nec militat,quòd vnus testis dixerit,quòd dictas pecias zamello, fuerint restitutæ eidem Balda.per præfatum Vincen.cùm veritas ita se habeat, quòd restitutæ fuerint Balda. præfato,qui per prius easdem pignorauerat præfato Vincentio:& sic quatenus testis ille de venditione deposuerit. hoc enim Vincentius non articulauit: nec probauit:& licet ipse solus testis ita forte crediderit & ex suo capite id deposuerit,non obst.cùm si testis & scien-
4 ter falsum deponit,† non tangens substantiam negotij principalis,valet & tenet eius dictum: nec reputabitur falsum voluit Ant.de Butri.in capitulo cùm causam.in fin.de testib.vbi refert id contigisse in personam Ioan.and.& tantum ipsum:ita tenet Specul.in titu. de teste.§.primo versicu.item quod addit aliquid de suo,& rectè intuenti:idẽ tenet Barto. in.l.eos.ij. columη.de fal. Bald.& Imo.in.l.his verbis.ff.de hęredi.institu.& ideò dixit pulchrè Bald. quem sequitur Saly.in.l.penul.circa fi. C.de transact.quòd falsitas non tan-
5 gens negotium principale,† in quo est substantia negotij,non facit,quòd dicta testium reprobentur: Idem tenet Imo.& Ioan.de ana.in.c.fraternitatis. de test. sequitur & refert consulendo Alexand.in consilio.v.in.j.volumi.incid.in causa inquisitionis.sequitur etiã præclarus docto. Philip.deci.in consilio.c.in.iiij.columna primo volumin.
6 † Sufficit enim testes esse concordes in facto principali,vbi consistit substantia negotij, dato quòd in alijs discordent.text.est in.c.dudum.& ibi glo.in versicul. substantia. extra de conuer.

conui.& in.c.cùm ecclesia.& ibi glo.in versicul.vacillasse.de causa pos.& propric.& in.l.qui sententiam.& ibi ad hoc not.Barto.& Angel.C.de pœn.& in.c. nihil ob.& ibi not.Cano.extrà de verborum significa.& consuluit Alexand. consilio.cv.vltima columna.iiij.vol. & pulchrè Ioan.de ana.in consil.lxxvj.in cip. visis & consideratis attestationibus:& ibi hoc ponit pro regula & subdit,quod eo casu videntur tunc testes melius deponere, & non præmeditato sermone: & sic contra regulã.l.ij.& ibi Bar.de testi.imò & plus dixit singulari
7 ter Anto.de But.in.c.ij.de reg.† quòd etiam si in facto principali,in quo con sistit substantia negotij,testes in modico contradicant adinuicem,nõ ex hoc dicta testium reprobantur,nec censen tur varij.Idem tenet Alexand.in præfato consilio.cv.inci.reuer. domine.in ij.vol.& in consi.v.in.j.vol.refert & sequitur Ias.in.l.ij.C.de bon.pos.secundum tabul.in sexta columna.Felin.in capitulo cùm tut.iiij.column.extrà de testi.suffragatur insuper euidẽtissima rei veritas:nam liquet Hierony.præsatum esse debitorem Baldasari præfato per instrumẽtum publicum in actis productum,& successiuè adparet Baldasarem ipsum esse debitorem Vincentio prefato in longè maiori summa:vn de inspiciẽdum est initium ac primordium veritatis:& sic non potest dici fal
8 sum † id quod iuuatur primordio veritatis.l.cum filius.§.hæres.de lega.ij.& l.iij.§.Iulianus.ff.de pecul.aliàs est.§. sed si filius.ita dixit Neapo.sebasti.in consuetu Neapol.si quis,vel si qua.in versicul.materna:& sic concludo nullam inesse nec figurari posse falsitatem:sed potius indeliberatum animũ soluendi,quod debetur: & sic fuit decretum non procedendum in quærela ipsa.

Thomas Grammati.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Mandans aliquem verberari licet dixerit,vt non occidat:tamen si sequitur mors,tenetur de occiso.*

2 *Mandans quem percuti alapa vel ligno,& ille ferro percussit,non tenetur,nisi de eo,quod mã datum est.& licet mandatarius illum occiderit,tamen mandans non tenetur.nu.3.*

Mandans tenetur ex genere instrumenti apti vel non apti ad mortem inferendam.ibidem.

Delictum commissum,vbi non tendebat ad il lam speciem delicti,quod posteà sequutum est, non tenetur quis de eo, quòd sequutum est:vbi suprà.nu.2.

Mandans non tenetur in delictis,vbi mandatarius excessit fines mandati.ibi.

4 *Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali.*

5 *Delictum dicitur haberi per me ratum, quando fuit nomine meo gestum.& ita dictum tẽpore actus gesti.*

Consilium XX.

SVmmi rerũ opificis adiutorio petito, amẽ. In causa Vincentij maioni de panicoculo cum Regio fisco, prætenditur Vincentium ipsum mãdasse Ioanni eius cognato vt Petrum baculo ve

lo verberaret, nec eundem modo aliquo ense vel ferro percuteret, sic expressè inhibendo: qui Petrus demũ & non à præfato Ioanne cum ense percussus decessit: licet qs ipsum percusserit ignoret: & tandem carcerato præfato Vincentio in magna curia vicariæ allegantur infrà scripta pro eius liberatione. Et primò, dato absque veri præiudicio ꝙ Ioannes cognatus eiusdem Vincentij præfatum Petrum cum ense vulnerasset: licet non probetur, dico ꝙ Vincen. ipse non tenetur de vulnerato, nec de occiso: Constant nanq; ex proprio fundamento Regij fisci ipsum Vincẽ. expressè inibuisse præfato Ioã. de ense aut ferro percuteret: & ideò voluit pulchrè Bal. in. l. si quis mihi bona. §. si coram. ff. de acquir. hære. ad limitationẽ. c. fi. de homi. in. c. in quo dicitur teneri mandans quem verberari: licet dixerit, vt non occideret, † si tamẽ illis ver-

1 beraudo modo aliquo occidit: nam dicit Bald. mandantem alicui, vt quem percuteret alapa vel ligno, non teneri, si ille ferro percussit: nam ex genere instrumenti, quod verisimiliter non est aptum ad mortem inferendam, dominus siue mandans non tenetur licet ipsum mandatarius occiderit cum hastono: Ita dixit singulariter Bal. in. l. cùm mandati. circa finem. C. manda. limitando pulchrè textum. in dicto capitu. fin. de homi. in sexto idem refert & sequitur Iaso. de may. in. l. prima secunda charta. C. de ser. fugiti. & ideò dixit pulchrè Bartol. in lege diuus. §. fina. ff. ad legem corneliam. de sica. ad limitationem. dicto. c. fina. in sexto, quòd vbi delictum commissum non tendebat ad

2 illam speciem delicti, † quod posteà sequutum est, non tenetur quis de eo, ꝙ sequutum est: & ideò voluit not. Bald. in. l. non ideò minus. penulti. columna, ad finem. C. de accusa. quòd mandans non tenetur in delictis, si mandatarius excessit fines mandati: & hoc, quando verisimiliter erat in potestate, mandatarij, ne excederet: vt puta mandaui, quòd percuteres pugno, alapa, vel ligno, & tu ferro percuteres & oc-

3 cideres: † nam eo casu ego mandans non teneor. idem sequitur Angelus, de Aret. in tractatu maleficiorum. in versiculo. Sempronium mandatorem. in decimaoctaua quæstione, refert & sequitur Iaso. in dicta lege prima, suprà allegata: idem tenuit Imol. in capitulo sicut dignum. de homicid. Felyn. in capitulo vniuersitati. extrà de senten. excommu. Si autem non erat in potestate mandatarij, vt quia mandaui ego, quòd tu vulnerares tantùm, certè ex quo vulnera non possunt inferri ad mensuram, si occideres mandans teneretur eo casu de homicidio: Ita dicit Baldus, vbi suprà & præallegati Doctor. & ita intelligitur textus. in præfato capitulo finali, qui textus, procedit, quando genus instrumenti, quo quis mandauit percuti, erat aptum ad occidendum. Secus, si cum claua vel alio instrumento, ex quo non consueuit deprehendi animus occidẽdi: quia tunc non haberet locum textum, in dicto capitulo fina l. argu. l. prima. §. sed si claua. ff. de sicar. ita dixit Bald. in lege, cùm mandato. C. mand. & ideò dixit idem Bald. in procemio digestorũ.

4 iij. col. ꝙ † etiam percutiens cum bacu-

f 4 lo, no

lo, non tenetur de vulnere mortali, sequitur Felyn. in. c. significasti. lo secundo tertia colum. extra de homi. Item text. in dicto. c. fina. de homi. in. vj. si rectè inspiciatur, non loquitur de pœna homicidij: sed de pœna irregularitatis: quæ de iure canonico imponitur non autem de pœna sanguinis, in quibus pœnis magna est differentia: vt per glosa. & docto. in dicto capitulo significasti. de homicid. el secundo in versicu. quid si discernatur. & sequitur Alexander. in consilio. cxl. secundo volumi. Nec obstat, quòd dum Ioannes ille retulisset ferro seu ense occidisse, quòd Vincentius ipse respondenrit ipsum bene fecisse: & sic quod ratum habuerit dictum homicidium per prædictum Ioannem perpetratum: nã licet hoc non constet sufficienter, cùm vnus solus testis id deposuerit de confessione ipsa prætensæ ratihabitionis: tamen non probat ratihabitionem ipsam, vt clarum est.
5 † Item, quia ad hoc, vt ego dicar ratum habere tanquam nomine meo gestum, requiritur, quod sit gestum nomine meo. Item, & quod ego ratum habuerim. dixit Bartol. in lege prima paragrapho cùm quis. ff. de vi & vi arma. imò dixit pulchrè Salyce. in lege non ideò minus. vltima columna. C. de accusatio. quod dicitur, quid factum seu gestum nomine meo. Idem sequitur Angel. si illud gerens tempore actus gesti dixit se facere nomine meo. Idem sequitur Ange. de are. super dicto versicu. Sempronium mandatorem. xviij. quæstio. Et sic ex præmissis non video quo nam iure Vincentius ipse non debeat à carceribus liberari, saltim sub fideiussoribus admitti ad faciendum suas defensiones. & ita iuris esse arbitror, & executum extitit.

Thomas Grammaticus. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Socius criminis, potest in criminibus exceptis duntaxat de socijs interrogari.*

2 *Socius criminis etiam in criminibus exceptis de se confessus non aliter facit præsumptionẽ, quàm cum tormentis.*

3 *Socius criminis, etiam si esset presbyter vel aliter malæ famæ non probat contra socium, nisi in exceptis criminibus. quanto fortius, si esset malæ famæ & vitæ.*

4 *De socijs potest in illis criminibus quis interrogari, quando principaliter committuntur ad commodum delinquentis, id est, committentis, vt in furto, falsa moneta, & cæteris similibus. Secus in his, quæ committuntur principalitar in odium & offensam alterius.*

5 *Confessus de se, si sua sponte alium nominat in socium, minimè super eo interrogatus talis nominatio suspecta habetur à lege.*

6 *Testis sponte se offerens, est suspectus.*

7 *Socius criminis, si deponit contra infamatum de illo crimine, interrogatus, facit indicium ad torturam.*

8 *Socius criminis etiam in exceptis, si deponit contra aliquem, ipsum nominando, non facit indicium ad torturam sola eius nominatio: sed solum operatur, vt inquisitio formari possit contra illum, & ideò requiruntur alia concurrere.*

9 *Imò si nominatus esset malæ conditionis & famæ minimè ex sola nominatione posset torqueri, vnde iudex inquirat de fama & de con*

ditio

ditione nominati, & non moueatur ex sola confeßione, etiam in exceptis. Et si reperiet ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam ex quo debent esse præsumptiones, & argumenta. & quod nominatus sit leuis vitæ, vt plenè And. in constitutione, si damna. & nu.10.

11 *Socij inculpatio seu nominatio in casibus exceptis, quod sit sufficiens ad torturam, debet intelligi, si alia adminicula seu indicia præcedant: & non aliter. nu.12. & .13.*

12 *Testis vnus de visu delicti absque alijs adminiculis non facit indicium ad torturam.*

13 *Indicium ad torturam in criminalibus non faciunt ea, quæ non faciunt semiplenam probationem in ciuilibus.*

14 *Quando sumus in remotis à maleficio, requiruntur duo testes, vt faciant indicium ad torturam.*

15 *Tortus non debet retorqueri, non superuenientibus nouis indicijs post torturam. Et quod debent cauere iudices tanquam ab igne, repetere torturam absque nouis indicijs. & numero,16.*

Et quid debet facere iudex postquam torserit inquisitum, & negauit. ibidem.

17 *Torqueri quis non debet vltra tertiam vicem.*

18 *Torti confeßio non præcedentibus indicijs, est nulla. nu.21.22.*

19 *Testium tormentatorum depositiones, absque indicijs, nihil valent nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.*

20 *Indicia si superuenerunt post torturam & cõfeßionem confeßio est nulla.*

23 *Confeßio dicitur extorta metu tormentorum nedum quando quis fuit tortus: sed etiam quando fuisset ligatus vel constitutus in loco tormentorum, seu exhibitis tormentis sibi.*

24 *Tormentorum probabilis suspitio, idem operatur, ac ipsorum illatio.*

25 *Tortura non est repetenda, non existentibus nouis indicijs superuenientibus & nisi indicia præfata essent multum vrgentia.*

26 *Testis extra iudicium dicens contrarium eius quod dixerat primo loco in iudicio deponendo facit vt eius primum dictum sit suspectum.*

27 *Confeßio inquisiti tempore, quo damnatur ad mortem, in qua exculpat aliquem per prius à se inculpatum, & etiam seipsum exculpando, creditur in exculpationem alterius, sed non in propriam exculpationem.*

28 *Testes quando sunt suspecti, datur cautela, vt iudex ipsos interroget super circumstantijs ad effectum, vt cognoscat si eis deferre debeat.*

29 *Varietas in principali non obest.*

30 *Indicia si sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium, illa elidit: adeò vt torqueri inquisitus non poßit.*

31 *Rustici seu vasalli angarij obligati ad seruitia personalia non possunt contra nobilem testificari.*

32 *Confessus assaßinium contra seipsum, non probat contra mandamtem, si aliter non appareat per alia adminicula.*

Consilium XXI.

Redemptoris gẽtium præsidio petito, Amen. In causa magnifi. Barto. de tufo baronis tufi, inquisiti de assassinio in personã quæstio. presbyteri Galeatij de auelleno occisi prope tabernam salicis, & ob hoc carcerati in castro nouo pro-

ducuntur per Regium fiscum mandatarij ipsius baronis, videlicet Francis. de altauilla: & Stephanus de monte milero, deponentes tam extra tormenta, quàm in tormentis, homicidium perpetrasse in personam præfati præsbyteri ad instantiam ipsius baronis, eosdem rogantis, vt illum occiderent, & sic vt complacerent eidem baroni, id executi fuerunt. Constat igitur in primis, quod non sumus in his delictis de quibus posset particeps criminis de
1 socijs interrogari † cùm illa crimina sint excepta per gl. magistrã in.l.fi.C. de accus.& in.c.j.extra de cõfes.& vbi socius criminis nominat aliũ in sociũ, in casibus non exceptuatis, per.d. glo. nedum non probat, imò nec indicium facit. gl. est no.in.l.si filiũ.in gl.magna in fi.C.de lib.cau.Cy. & Saly. in præfata.l.fi.C.de accusa.post glo.ibi Ant. de butri.& Imo.in.c. primo de confes. Rapha.fulgo.in consi.clxxiij. incip.in causa inquisitionis formatæ. & ibi dicit notan. esse specialiter per. d. Cyn. quod interrogati rei criminum de se confessi, in criminibus non exceptis, præsumptionem non faciunt contra eum: contra quem minimè interrogari potuerunt. quinimo, vt refert Albe. de Pergamo commentator egregius, quidam doctor vocatus Gabriel de osoletis, in tractatu de fama tenet optimis rationibus, quod etiam in exceptis
2 criminibus de se confessi † responsio alterius criminosa non aliter facit præsumptionem, quàm cum tormentis, quanto igitur magis erit in casibus, nõ exceptis dictum de se confessi, contra aliquem, quem inculpet, nullius erit momenti & ita dicit tenere præfatos Gabri. Albe.& Old. in suo tract. quem posuit Gandi. in opere suo in titu. de quæstioni.& tormen. in.§. nunc restat
3 formare. † & procedunt præmissa, etiã si confessus crimen proprium, esset præsbyter, & fortius, si aliàs esset malæ famæ & vitæ, vel non tantæ dignitatis. Ita dicit do. Abb.in.c.primo.j. colum. extra de confes.& idem prout consultum fuit per Rapha. reperio consuluisse Alexandrũ. de imol. in consilio. lxxxix.tertio volumi.& maximè, cùm in illis delictis posit inquisitus de socijs interrogari, quando principaliter committuntur ad commodum committentis: vt est in furto, falsa mone-
4 ta, & in cæteris similibus. † Secus in his, quæ principaliter committuntur in odium & offensam alterius, vt est in casu nostro: quia tunc non potest de socijs interrogari. l. diuus.ff. de custo. reo. ita Bartol.in. l.repeti. §. is, qui.ff. de quæstio.& ibi Bald. Cano.in. c.primo extra de confes. vbi etiam Bald. ibi dicit, quod hæc opinio. Barto. est satis æqua: & idem sequitur Alexand. de imo. plura alleg. in dicta .l. repeti. §. is qui.& in consi. lxx. secundo volu. & in consi. xcix.& consi.lx. in tertio volumi. & consil.cxxvj. in. iiij. volumi. licet si bene aduertatur in casu, in quo sumus Francis. præfatus examinatus in tortura, & interrogatus an transierit *vno di de questa septimana de quadragesima passata per Baiano con la roncha in collo*.& monitus pluries super dicto interrogatorio, vt veritatem diceret certo modo, satis impertinẽter respondit, quod de ordinatione præfati baronis tusi occidis

dit præfatum presbyterum Galeatium & hoc nulla facta eidem mentione de morte, nec de nomine præfati præsbyteri: nec de barone præfato. Et hinc succedit iuris dispositio, quod quando inquisitus de se confessus sua sponte alium nominat minimè super eo interrogatus, talis nominatio suspecta
5 † habere. alleg. ita pulchrè dixit Mod. senen. in tracta. de indicijs & tortu. in iij. char. xij. col. in ver. qualis autem sit
6 modus interrogendi † sicut aliàs dicimus in teste sponte se offerente, quòd est suspectus: vt no. glos. & Barto. in. l. post legatum. §. his verbis. ff. de his, quibus vt indi. & sic quatenus absque interrogatione nominet alios, & sic deponit de facto aliorum, non stabitur eius dicto, nisi alia præcedant indicia contra nominatos, etiam in casibus, in quibus quis interrogari potest voluit Guid. de suza. in tract. de tormen. viij. colum. versi. sed quid de quæst. occurrente: sed nunc dato absque veri præiudicio, quod essemus verè in casibus exceptuatis, per dictam glo. in. l. fi. adhuc dico, quod etiam in illis casibus depositio socij criminis, licet in tormentis, non probat nec facit iudicium ad torturam, sed qualemqualem præsumptionem duntaxat, vt probat glo. in dicta. l. fi. & ibi firmat Salyc. & Ioan. de imo. in. c. primo de confes. licet quando concurreret infamia contra nominatum de illo crimine, posset socius criminis interrogari, qui si deponeret contra infamatum de crimine il-
7 lo, faceret indicium ad torturam, † vt dicit Hostien. quem sequitur Abbas in dicto. c. j. de confes. quod deficit in

casu, de quo agitur, cùm nulla præcedat infamia contra baronem præfatum: & dato absque veri præiudicio, quod essemus in casu speciali, in quo quis de crimine interrogari posset tamen eius depositio non faceret indicium sufficiens ad torturam prout dicit Angel. in. l. & si certus. ff. ad sille. in ver. & no. diligenter. sed solùm opera-
8 tur, vt inquisitio formari possit: † & idem tenet Sal. vbi suprà in. d. l. fi. col. fi. & Philip. corneus in consi. lviij. primo volu. circa fi. Alexand. in consi. xc. iij. volu. Fulgo. in consil. clxxvij. Philipus decius in consil. lxxxix. plene in vj. colum. Gandi. no. sub. rub. de quæstio. & tormen. in ver. bonas questiones concludit veram esse opi. Azo. in. d. l. fi. quod socius non faciat fidem contra socium, nisi in certis casibus specialibus, enumeratis per gloss. in dicta. l. fi. in quibus etiam, si non præcedant alia indicia? non creditur socio criminis. dixit Guido de suza. in tractatu de tormen. viij. columna versicu. sed quid. in fi. verbis. & idem Guido. in tractatu maleficiorum. sub rubri. qualiter reus subiiciatur tormentis. in fi. prima col. vbi plus ambo præfati docto. conclu-
9 dunt, quod † etiam si persona nominata, esset malæ famæ & conditionis, ob talem nominationem non poterit tormentis subiici. idē de præfatis omnibus tenet Augu. magnus practicus, in addi. ad Ang. in tract. malefi. in ver. fama publica præcedente. vij. col. vbi relatis opi. dixit, ꝙ quicquid sit in practica, ipse nō recederet à gl. d. l. fi. de accu sa. approbata & declarata ab illis summis doctoribus qui fuerūt magni pra-

ctici

ctici in malefi.videlicet Gandi.& Gui
do.de suza.subdens etiam bene facere
quod dixit do.Abb.in.d.c.j. de con-
fess.dum reprehendit in aliquibus Bar
to.in hac materia in.d.l.repeti.& idem
reperio consuluisse Alex.in consilio.
cxxvij.in fina.in.iiij .volumine . plenè
And.de iser.in constitu.si damna . vbi
præ cæteris melius loquitur.& ibi sub
dit non facere,nisi qua qualē præsum-
10 ptionem:† quia confessus est contra
se vnde iudex inquiret de fama &con
ditione huius socij nominati:& nō mo
ueatur ex sola confessione,etiam in di
ctis casibus exceptuatis enumeratis ꝑ
glo.in.d.l.fi.& si inueniet ipsum esse
bonæ famæ talis cōfessio nō operabi-
tur quicquam,ex quo pende præsum-
ptiones suspitiones & argumenta:& di
cta constitutio,si damna . requirit , vt
torquendus sit leuis vitæ : imò subdit
ibi Aud.in.v.colum.ꝙ talis depositio
socij torti erit talis,qualis præsumptio
seu probatio.etiam si plures sint con-
fitentes de nominato,& nō valebit tā-
tum,quātum dictum vnius testis, quæ
facit torqueri:vt in.l.maritus.de quæ
stio.sed solùm ex confessione plurium
videtur probatum,vt de indiciis de-
tur eorum copia parti,idest , nomina-
to,vt iuuet se probando talia,per quæ
eneruetur efficacia confessionum.quę
quidem satis eneruata adparet non cō
currentibus aliis probationibns seu
indiciis,& adparente notoriè ex pro-
cessu de optima fama baronis,& nulla
subsistente causa,ex qua homicidium
committi mandare debuisset. Et quod
quando nulla concurrit legitima præ-
sumptio seu indicium contra sociū no
minatum non sit credendum illi no-
minati,nisi solùm quo ad inquirendū
contra nominatum,& non ad tortu-
ram: tenet Domi.de sancto Gemi.&
cap.in.c.clericos.de sen . excommu.in
vj.Bal.& Ang.in.l.& si certus.in prin.
ff.ad sille.& ibi subdit Roma.ꝙ hæc
est opin.cōmunis.Saly.in.l.fi.C.de ac-
cusa.sequuntur Moder.senen . in di-
cto tractatu de quæstioni . & tormen.
iij.char.x.j.col.& licet Ange.in tracta
tu malefi.in ver.fama publica præcedē
te.in ver.decimò quæro,an inculpatio
11 videatur aliter velle.videlicet,† quam
in casibus,in quibus potest interroga-
ri de sociis,talis inculpatio est sufficiēs
ad torturam: tamen illud intelligen-
dum est,si alia indicia præcedāt.Ita te
net gloss.in.d.l.fi.& consuluit.Alex. in
consi.lxxxix.in.iij.volumi.& sequitur
Lud.Bolo.in addi.ad Gui.de suza. in
dicto tractatu.de quæstioni.& tormen
in.viij . col . vbi idem tenet præfatus
Guido magnus practicus: & subdit,ꝙ
Ange. nimis longa verba effundit : &
ꝙ dicit contra tex.in.l.j.C.de quęstio.
Et quòd sola inculpatio mandatarij
non sufficiat,sed requirantur alia in-
dicia,vt possit ad torturam procedi,
facit ratio vrgentissima:nam vnus so
12 lus testis de visu maleficij,† non facit
indicium ad torturam,absq; aliis indi
ciis.ex quo vnus solus testis non facit
semiplenam probationem in ciuilibus
absque aliis indiciis & sic ea,quæ non
facit semiplenam probationem in ciui
libus,non facit indicium ad torturam
13 in criminalibus† Ita dicit Cy . in.l.fi.
C.de quæstioni. sequitur Alexand.in
consilio.cccxiij.incip.viso themate.in

se un

ſecunda columna. refert & ſequitur Iaſ.in repe.l.ad monendi.lxvij.colum. ver.x.poſt regulam.ff.de reg.iur.& facit dicta per.Phili.deci. conſi. xxxvij. incip.in cauſa.iiij.colum.in princip. & ſequitur Marſi.in ſing.ſuo.cccxlij. incip.quando teſtes.& in ſuo conſi.cj.incip.illumina,quæſo,me ſeruum tuum in.ix.char.Cùm ergo talis mandatarius ſit ſolus,& ſecum alia non cōcurrant,ergo contra mandantem non facit indicium ad torturam.

¶Secunda ratio, eſt talis:mandatarius non deponit de dicto homicidio, quia commiſſum ſit per baronem:ſed ſolū de mandato ſibi facto. & ſic adparet deponere de remotis à maleficio,& nō deponit de ipſo maleficio conſummato:& ideo nō probat.nam quando ſumus in his,quæ ſunt remota à malefi-
14 cio,requiruntur duo teſtes:† vt reſultet indicium ſufficiens ad torturam: vt dicit glo.no.in.l.fi.C. fa.erciſc. quā ibi valde no.Bart.&.doct. & etiam in l.fin.ff.de quæſtioni.

¶Tertia & vltima ratio,& quæ præ cæteris aſtringit,eſt : ex quo ſi depoſitio ipſius mandatarij eſſet ſufficiēs ad torturam contra mandantem,abſq; aliis indiciis,ſequeretur maximum incōueniens & abſurdum,ꝙ volens alicui obeſſe,propter odium ſeu aliter, poſſet ipſum de facili necare.Et etiam quos vellet deſtruere deponendo,ꝙ talis ſibi mandauit,quòd hominem occideret ſeu vulneraret:& quòd ipſe noluit acceptare.Quod quidem non eſſet cōcedēdū ſeu tollerādū, cùm abſurditas ſemper ſit euitāda.l.nā abſurdū.ff. de bo.lib.cle.ij.de magi.c.cū ſit.de iudæ. & plene Cur.in cōſi.lx.incip.dux Philippus.xiiij.colū.& maliciis hominum eſt obuiandum.c. ſedes apoſtolica. de reſcri.l.in fundo.ff.de rei ven. Nec eſt aliquid permittendum,per quod quis inuitetur ad delinquendum:in.l. conuenire.ff.de pac.dota.& in.l.ambiguitates.in fin.C.de indic.vidui.tollen. & ita in ſpecie decidit Marſil.in ſua practica cauſarum criminalium.in.§.diligenter.in.iij.char.d.§.numer.40. vbi concludit ex nonnullis præmiſſarum rationum,ſibi videri dicendum, quòd non concurrentibus aliis indicijs, præſumptionibus,ſeu coniecturis contra mandantem,niſi dictum mandatarij, ꝙ non reſultet ex eo indicium ad torturam & ſubdit Marſi.eſſe hoc tenendum menti:quia ſæpe in facto iſta contingunt. Idem tenet Afflictus noſter Neapo.in dicta conſtitutione regni, ſi damna.in.v.col.in.iiij.char.dictæ conſtitutio.& ibi ſubdit,ꝙ tunc ſocius criminis,facit indicium contra ſocium, quando contra illum concurrit alia præſumptio.vel aliud indicium,quòd fuerit ſocius in illo crimine: aliàs ſola eius teſtificatio non faciet indicium ad torturam.licet aliud adferant aſſeſſores:ſecundùm Ange.in.d.l.fin.C.de ac cu.& malè, ſecundùm meum iudicium vt firmat Sali.in.d.l.fin.& tenet gloſ. xv.queſtio.iij.in.c.nemini.& ibi Arch. per.l.diuus.de cuſto.reo.imò etiam in aliis caſibus ſpecialibus exceptis, in quibus licet interrogare de ſociis, & mandantibus,& participibus, in quibus dictum ſocij criminis facit indicium ad torturam, debet intelligi, ſi concurrat alia præſumptio vel indicium:

cium:aliàs dictum socij criminis absq; alio indicio, non sufficit ad torturam, etiam in criminibus exceptis & positis in.d.l.fin. Ita firmat Sali.in.d.l. fi.& Alex.consil.lxxxviij.in tertia volumine.incip.viso themate.secunda columna.& in consil.lxix.secunda colũ. secundo volumi.incip.visa facti.& cõsil.cxxxij.circa fin.eod.volumi.& subdit præfatus Afflictus, quòd in contingentia facti vidit per plures sapientes ita fuisse conclusum in crimine læsæ maiestatis, quòd principalius & magis graue est. Et præmissa omnia allega. per Fran.vendicant sibi locum in Stephano, cum minimè de iure ad depositionem Francisci præfati nominantis ipsum Stephanum in socium & participem criminis poterat Stephanus ipse ita vt sic inquam crudeliter torqueri, qui & si postquam fuit prima vice quinquies alciatus & tort⁹, & per longissimum spacium pendens in chorda interrogatur super dicto homicidio, semp in negãdo perseuerauit, dicẽdo: *voliti, me fare dire la busia? nõ me ne parlate piu: occiditi me: fate me quel che volite, che lo fate contra de iusticia.* & successiuè eodem die per trinas alias vices alciatus in tortura minimè aliter deposuerit, satis euacuata adparebat depositio præfati Francisci nominantis eundem Stephanum, cùm ex ea solummodo inducebatur talisqualis præsumptio, ex qua nedum non poterat reiterari ad torturam: verum etiam nec primo loco torqueri: vt ex infrà dicendis adparebit: cùm etiam in casibus, in quibus quis torqueri de iure potest, non est tamen ei reiteranda tortura, non super-

14 uenientibus aliis indiciis † & tamen in casu isto, nec ante torturam erant indicia aliqua: nec etiam sequuta fuerunt, nec superuenerunt post torturam. Ita dixit Bartol.in lege prima.§.vnius. de quæstioni. Bald.in.l.milites.C.eodem titul. Salic.in lege secunda in fine. C. de custo.reo. Ange.in tracta. malefic. in ver.fama publica. versiculo tertio. quæro, an tortus. Rapha.cuma.in consilio.cxxxviij.prima columna Alexan. consilio.clxxix.quarta columna secũdo volumine.maximè, quia etiam, quando confessio illius Francisci de alta villa induceret sufficiens indiciũ ad torturam, prout nullatenus inducit: vt tamen Stephanus ipse fuerat plus, quàm sufficienter tortus: vt suprà & ideò dicit Cyn.in lég.fin.C.de quæstioni. quòd adsessores repetẽtes torturam sine nouis indiciis & argumentis. non habent nec Deum nec legem præ oculis: & dixit Angel.in.leg.prima.§.si quis moriens. ff.ad sille. quòd cauere debent iudices, ne iterum torqueant:

15 † idem dixit Bald.in.l.prima septima columna.C.de confes.& ideò dixit Lu do.bologn.in addi.ad Gui.de suza.in præfato tractatu de tormen. in.x.columna.in ver.licet dominus author, ꝙ iudicio suo adsessores debẽt cauere:

16 † sicut ab igne, procedere ad repetitionem torturæ absque nouis indiciis.& ideò dixit satis pulchrè Ange.in dicto tractatu maleficiorum, in ver.fama publica.vltima columna per no.per Barto.in.l.fin.ff.de quæstioni. quòd etiam ꝙ quis sit legitimè tortus: si tamen nõ confitetur, debet tunc iudex ipsum reponere carceratum & expectare, si posset ha

ſet habere noua indicia.& tunc ſi ipſa habebit,poterit ipſum torquere.Sinau tem debet aſsignare querulanti termi num ad producendum,quicquid voluerit cum comminatione, quòd niſi aliud non produxerit ſufficienter,eundem relaxabit.& idem referunt & ſequuntur Mod.ſeuen.in tracta.de indiciis & tortura.xj.char.col.xlv.ver. ſed ponamus,Et hoc tantò magis concludendum eſt,quòd vltra tertiam vicem quis torqueri non debet, nec poteſt: quia eo caſu iudex vltrà torquendo,
17 diceretur immoderatè procedere.† dicit Pau.de caſt.in conſil.cxcvij. incip. viſa inquiſitione. circa fi. argumen.l. fideicommiſſa.§.ſi quis decem.ff.de lega.tertio.Idem refert & ſequitur Marſil.in ſua pract.cau.crimi.§. quoniam. tertia columna.& in.l.repet.quinta columna.ff.de quæſtioni.vbi in ſpecie dicit,quòd reus non debet vltra tertiam vicem torqueri & refert idem tenere Pari.de pute.in tracta.ſyndic.in char. cviij.tertia columna.& ſi rectè aduer-
18 tatur confeſsio dicti Stephani, † taliter per illicita tormenta extorta,& reiterata nullis præcedentibus indiciis, ex quibus torqueri potuiſſet, eſt ipſo iure nulla:nec poteſt obeſſe modo aliquo eidem ſic confitenti: per .l. pe.& ibi gloſ.ff.de quæſtioni.& pariter nec contra alium,quem vt teſtis deponeret.Ita in ſpecie dixit Barto.in præfata.l.pe.& Bald.in.l.fin.C.de accu. Iaco.de belui.in ſua practica cauſarum crimi.ſub rubric.de quæſtio. & quali. tor. columna vndecima. poſt princi. ij.colum.ſequitur Alexan.in conſil. v. j.colum.j.volu.& conſi.lxxix.iiij.colū. ij.volumi.& ideò dicebat Deci.conſil. lxxxix.col.pe. ꝙ depoſitiones teſtium
19 abſq; indiciis tormentatorum,† nihil valent,nec faciunt indicium contra illum,contra quē deponunt. Idē tenet Bartol.in.l.j.§.idem Cornelio. aliàs, ſeruus bona fide.ff.de quæſtio. Marſil.in ſua practica cauſarum crimi. §. diligenter.columna.xxiij.in fin.& vendicant ſibi locum præalle.etiam ſi talis confeſsio eſſet ratificata:imò etiam ſi poſt ipſam ſuperueniſſent noua in-
20 dicia,† non ex hoc defineret eſſe nulla:& nihil præiudicaret,nec ipſi confitenti,nec alteri.Ita Barto.in .l. maritus.ff.de quæſtioni. Bald.in.l.fin.C.de accuſa.& in.l.ea quidem.C.eodem titul.penulti.columna.Ange.in.l.vnica. C.de confeſsio.& in tractatu maleficiorum.in ver.fama publica.in. quarta char.verſicul. aduertatur. & plenè Par.de pute.in tractatu ſyndica.in antepe.char.libri.verſicu. ſequitur. tertia columna.& tenet etiam Andrę. de iſer.in conſtitutione regni:ſi damna. Alexand. in conſilio primo.in tertio volumine.& in conſil.clxxxvij.in ſecūdo volu.& plenè Marſil.in.l.penul.iij. co.ver.modo redeūdo.ff.de.q.&ſic nō exiſtētibus indiciis cōtra ipm Stephanū nō poterat torqri:& ſic quatenus ꝑ torturā cōfeſſus,cōfeſsio ipſa ſibi non præiudicat.Ita Ang.in trac.malefi.in ver.fama publ.vlt.col.vbi latè ꝑ Aug. arimi.Alex.in cōſ.clxxv.viſo themate. ij.col.in.j.vol.Sed qs opus eſt ire per mendicata ſuffragia,cùm in facto clariſsimè ex proceſſus meritis liqueat nullum indicium,imò nec prēſumptionem nec proximam nec remotā extitiſſe:

tisse: aut extare aduersus præfatum Franciscum, ex quibus potuisset torturæ subiici: & successiuè nec aduersus præfatum Stephanum, & ideò quatenus nullis præcedentibus indiciis fuerit illata tortura & extorta, huiusmodi confessio ab ipsis inquisitis,
21 †etiam quòd pluries ratificata fuisset, nihil habet obesse aut præiudicare nec præfato Bartholomæo barono, nec ipsis inquisitis. glo. est singularis. & ibi Barto. in. l. j. ff. de quæstio. Innoc. in c. causa matrimonij. de offi. deleg. Ange. Imo. & Pau. de ca. in. l. qui in aliena. ff. de acquiren. hæred. Bart. in. l. penul. de condi. ob turp. cau. & consuluit Pet. de ancha. in consi. xxij. & Alexan. in consi. lij. in. iij. volu. & consi. cxlij. in ij. volumi. Ex quo semper præsumitur durare ac subesse eadem causa timo-
22 ris. † & ideò non tenet talis confessio licet ratificata. idem plenè sequitur Alexan. in consi. xciij. j. volu. Andr. de iser. in cõstitutione regni: prosequentes. sub titu. de pugna. subla. & optimè per multa media, & magistraliter Andre. de iser. in constitutione regni: si damna. iij. col. ver. vbi verò sine indiciis. vbi plenè. & subdit in. v. colũ. quòd iudex absque indiciis torquens, non euadit pœnam legis Iuliæ: vt in. l. lege. ff. ad leg. Iuli. de vi publi. imò videtur dolo malo id facere, quo casu iudex torquens aliquem dolo malo, capite puniri debet: arg. l. decurio. vbi hoc voluit Bal. C. de quæstioni. Bal. in. l. j. C. de priua. car. Lud. Bolog. in dicto trac. Guid. de suza. in trac. de tormẽ. in addi. quas ibi facit. in ver. licet dominus author. in. viij. colum. ¶ Nec militaret, quatenus pro fisco diceretur, quòd Franc. ipse non fuerit formiter tortus in tractus, prout moris est: nam non ex hoc inficiari potest, quin cõfessio ipsa dicatur extorta metu tormentorum: nedum quando quis est formiter tor-
23 tus: † sed etiam quando fuisset ligatus vel constitutus in loco tormentorum, seu demonstratis sibi tormentis: vt declarat Bar. in. l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæstionib. no. Do. in. l. ij. C. de custo. reo. & est tex. not. quem ibi not. Bar. & Bal. in. l. nouissimè. ff. quod fal. tu. authen. per quem dicit Bal. in. l. interpositas. C. de transac. circa fi. quòd idem operabitur probabilis suspicio tormẽ-
24 torum: † quod & ipsorum illatio: secũdum Dy. Suffragatur insuper, quia Stephanus licet confessus in tormentis in tertia tortura vltimo loco ei illata, nihilominus postmodum ipsam re-
25 uocauit: † & tamen non superuenientibus aliis, iterum fuit tormentis suppositus. quod quidem nullatenus fieri potuit: per. l. vnius. §. j. ff. de quæstioni. Ita Cy. in. l. fi. de quæstioni. Bart. vero in. d. §. j. distinguit, si indicia præfata essent multùm vrgentia. Tunc enim esset repetenda tortura. sinautem, minimè. & ita dicit seruari in practica. idem tenet Saly. in. l. j. C. de custo. reo. vnde cùm aduersus Stephanum nullum fuerat indicium, nedum vrgens verùm etiam nec simplex, non poterat torqueri, vt perseuerasset in sua prima depositione absque indiciis extorta. Opitulantur insuper præfatæ negationes præfati Franc. & Stephani ante & post torturam abnegando & iurando etiam coram imagine Crucifixi se esse

esse innocētes,& minimè homicidium præfatum perpetrasse:sed dolore tormentorum se ipsosmet & præfatū baronem mentita confessione seu depositione peremisse:& ideo in simili dixit pulchrè Inno.in.c.prætereà. de testib. cogend.quòd si testis extra iudicium dixit contrarium eius,quòd in iudicio deposuerat, facit vt primum eius dictum reddatur suspectum,quod maxi-
26 me procedit in casu pręsenti,† in quo primum dictum emanauit per torturam: & non præcedentibus legitimis indiciis: & idem in propriis terminis occurrentis casus tenet And.de iser.in constitutione regni, si damna. in.iij. col.vbi dicit, quòd si inquisitus deposuit cōtra se & alios,si antequàm damnetur vel in ipsa dānatione se & alios
27 exculpet, † stabitur huic vltimo dicto in fauorem aliorū,& non suiipsius. sicut idem dicimus in teste:licet sit minus,quàm testis:& ideò vbi non cōstaret aliud de delicto,non posset de iure procedi contra illum, contra quē primò dixit: & posteà negauit.plerunque enim inquisiti fatentur de alio, credentes se inde iuuari.l.fi.de accusa.& ideò huiusmodi confessiones pro exploratis facinoribus non habentur.Ita concludit And.de iser.post multa in loco præfato, & quòd verisimiliter huiusmodi delictum inquisiti ipsi minimè perpetrauerint: & quòd eorum cōfessio sit suspectissima & falsa,ac mendosa: & sicut Iudas scarioht, vltra reuocationem præfatam suadent circunstantiæ suarum confessionum diuersissimæ inter eosmet, imò contrariæ: nam Frāciscus deponit,quòd pręfatus baro tusi, ex causa inimicitiæ habitæ cum præfato quondā præsbytero Galeatio respectu cuiusdam mulieris eorum amasiæ, mandauit huiusmodi homicidium committi mediante promissione pecuniæ ducatorum.xx.de quibus soluit ducatos duos pro quolibet: & sic accesserunt per prius ad Salicem: & ibidem expectauerunt prædictum præsbyterū, qui superueniens fuit occisus ab eis, & in secunda depositione dicit,quòd præfatus baro eis soluit ducatum vnum pro quolibet, & in tertia depositione in tortura incōtinenti facta post affrontationem cum Stephano,deponit quòd ipse Franciscus non intulit aliquod vulnus præfato præsbytero. Stephanus vero in tortura deponit,quòd parū post Salicem iunxerunt se cum præfato præsbytero: & primus in vulnerando fuit Franciscus pręfatus,qui etiam postmodum ipsum occidit: & quòd baro eisdem promisit dare.xxx.aut.xl.ducatos,seu quicquid voluissent & in vltima depositione facta post ratificationem deponit, quòd baro dicebat multum mereri occidentem dictū pręsbyterum:quia erat leno miserrimus & pessimus homo:& sic nō adsignat eandem rationem cum Francisco, videlicet, quòd ex causa mulieris erat inimicitia: & pariter extantibus tot prænarratis cōtrarietatibus & diuersitatibus inter ipsos in circūstantiis prænarratis, etiam in facto principali,redditur eorum testimonium suspectissimum: maximè cùm ipsi etiam non interrogati,ita contrarij & diuersi in suis depositionibus deprehendātur: & tamen quando testes aliquo modo

sunt suspecti, datur cautela, vt iudex illos super circunstantiis interroget ad
28 effectum cognoscendi, † si eis deferre debeat, ita vel ne. glo. est no. in. l. iiij. §. testibus. ff. de testib. Azo in summa de testi. pen. col. glo. in. c. causam, quæ. in ver. tempore. de testi. & ibi plenè Fely. Alex. in consi. xc. in. iiij. vol. vbi in specie consuluit testes esse interrogãdos, an starent vel sederent: & de qualitate vestium, & de colore, & de forma loquendi: & an simul vel separatim peruenerint ad locum, vt sic data diuersitate eorum depositionibus non stabitur. Idem cõsuluit Alex. consi. cliiij. v. col. v. vol. Nec suffragatur fisco dicere, quòd baro dixerit non cognouisse Stephanum præfatũ, nec cognoscere, & sic ꝙ certo modo videatur in mendacio deprehẽsus, cũ visus fuerit aliàs eum alloqui: nam non est inconueniens dicere, ꝙ non cognoscã hominem, cũ quo alloquutus sum, & maximè nomine proprio: & tamen quando verè hoc dici posset mẽdacium inexcusabile: tamen esset remotũ à facto: & tamen va-
29 rietas hodie in principali nõ obest: † vt voluit And. de iser. in cõstitutione Regni, si damna. vij. col. & sentit Bar. in. l. fi. de quæstio. quia varietas in principali, nõ facit indicium: vt ibidem dicit And. Accedit insuper; quia vterq; ex ipsis inquisitis deponit. q. præsbyterũ Galeatium fuisse cũ barone prædicto in eius domo Neapo. die præcedenti ante homicidium cõmissum, qui actus inimicitiã non designat, imò amicitiã, & pariter Iacobellus testis ad instantiã Regij fisci examinatus deponit, ꝙ nocte præcedente ante eius mortem dum præsbyter ipse secũ dormiret, sibi dixerat, ꝙ dum voluisset expẽdere ducatos quinquaginta in ornamẽtis ecclesiæ suæ: & rogasset baronẽ, vt interueniret secũ in emptione præfata: idem baro sibi dixit: *che si guardasse che non li fosse facta qualche burla per dicti denari che tenea*: & successiuè Andræas de tufo similiter testis productus pro fisco, deponit quòd dum fuisset reuelatũ barono præfato de morte dicti præsbyteri, respõdit: *ô pater de Dio: ali preti poneno mano*: quæ omnia satis stringere videntur in fauorẽ ipsius baronis, maximè cùm ex informatione ad instantiã Regij fisci colligãtur: & ideò quando in causa aliàs extarent indicia, contra inquisitũ ad torturã sufficientia: tamen vnumquodq;, quod vigeret in cõtrarium, il-
30 la eneruaret: † adeò vt virtute illorũ indiciorũ torqueri non possit. Ita voluit Io. an. in regula, cũ in contemplatione. de reg. iur. Bal. in. l. fi. C. de proba. & in. l. aj. C. quo. appel. ita consuluit Alex. in cõsi. clxxix. iij. col. ij. vol. incip. in causa angelorum Hebræorum. Vltimò non obmitto probatũ fuisse præfatos Franciscum & Stephanũ esse villicos angarios, & ad personalia seruitia obligatos eorum vtilibus dominis; quo casu non possunt cõtra nobilẽ testificari, attenta eorum vilitate: imò à
31 præfato testimonio repelluntur: † vt voluit pulchrè And. de iser. in constitutione regni, prosequentes, sub tit. de pugn. subla. ij. col. imò in specie sancitum est, per præalleg. constitutionẽ. vt nullus angarius vel villanus cõtra baronem aut simplicem militem capitaliter accusatum in testẽ possit induci:

aut inductus fidem aliquã in iudiciis vel extra iudicia faciat: sed habeatur ac sic nõ esset inductus: sed cõtra prænominatas personas comitis baronis seu militis: milites tãtummodo & burgenses bonæ & honestæ opin. inducantur in testes, seruato hoc ordine: vt cõtra barones, duo barones: probent aut quatuor milites, loco duorum baronum: & vice quatuor militũ octo burgenses: pauciores verò numero testes in personis præfatis & caũsis, nullam omnino fidem inducant. Ex quibus omnibus cõcludendum arbitror præfatum Magnificum baronem obiecti criminis innocentissimum esse absoluendum & liberandum. Prodeat ergo de vultu Dei iudicium, vt oculi iudicantium veritatem respiciant, ne famelica querulantium voracitas inebrietur de sanguine innocentium.

Thomas Gramma. V.I.D.

ET ego Colutius copula. V.I.D. Minimus, concurro cum præfato Magnific. do. Tho. collega in causa: & ita iuris esse censeo.

ET in eandem sententiam accedo ego Ioan. Simon pusanna. V.I.D. & addo, quòd confitentes de assassinio contra seipsos non faciunt indicium contra mandantem ab eis nominatum. Ita in propriis terminis tenet Bald. in consi. lxxxiiij. in. iij. volu. incip. Betonus de couo. ij. col. versic. nunc viso: sed secundum vltimam impressionem est in consi. xcviij. j. vol. & aliquid per eundem Bal. in consi. inci. an mandatarius. in. v. volumi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Incendium si non adparet vnde habuerit ortum non potest sequi condẽmnatio.*

2 *Si de principio ignis clarè non constat, debet sequi sententia absolutoria.*

3 *Incendium si habuit causam ab incerto authore seu ex culpa incerti hominis, non debet imputari habitanti.*

4 *Vniuersitas tenetur reddere sua loca tuta: aliàs tenetur resarcire damna passis, nisi probet se summam diligentiam adhibuisse. numero. 5.*

6 *Qui minus bene facit, quàm facere potuit, vel debuit, si ex eo sequatur damnum alicui, illud resarcire tenetur.*

7 *Lucrari satis dicitur, quando quis voluntatem suam adimplet.*

10 *Testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure admittuntur, procedit vbi ex natura regulari illius facti, verisimiliter alij testes actu & habitu haberi non potuerunt.*

Testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure admittuntur: tamen eis non plenè creditur, nec erunt integri: & maximè, quando supportant illi de vniuersitate de communi onera litis. & si condemnarentur, similiter in communi condemnarentur. ibidem. numero. 8.

11 *Testes de vniuersitate in casibus, in quibus inducti per vniuersitatem probarent, intelligendum est; si alij testes ex aduerso producti contrarium non deponerent: quia tunc contrarij preferuntur illis de vniuersitate.*

Præsumptio vna tollit aliam. ibidem.

Verisimile tollitur per aliud magis verisimile. ibidem.

12 *Diligentia in casu incendij exculpat præsumptionem culpe.*

13 *Incendium ad hoc,vt præsumi posSit cõtra habitantem requiritur probari negligentia aut desidia ipsorum inhabitantium.*

14 *Doctoris dictum,debet intelligi secundum iura quæ ipse allegat.*

Incendiarius si reperiatur non soluendo,tenetur vniuersitas emendare damnum.ibidem.

15 *Coniecturæ habentur loco plenæ probationis in clãdestinis & occultis:maximè in his,quæ de nocte fiunt.*

Consilium XXII.

Diuini numinis Præsidio petito, Amen. In causa strenui militis Rodorici hispani de societate Illustris.magni Capitanei, aduersus vniuersitatem & homines terræ Præsenzani,super incendio & combustione æqui grauis armaturę,pretij ducatorum quingentorum,vt prætenditur,& noctis tempore combusti. videtur prima consideratione dicendum vniuertatem ac homines eiusdem de incendio prædicto minimè teneri, cũ minimè adparere videatur, vnde incẽdium ipsum ortum habuerit:quo casu

1 videtur, † quòd sequi non potest aliqua condemnatio:vt consuluit Bal.in consilio incipiẽ.quidam de Gortona. Ang.in consi.cxc.& sequitur do.Anto. de Alex.in additio.ad Bart.in.l.j.ff.de offic.præfect.vigil. Et quando clare nõ constat de initio ignis,sequi debet sententia absolutoria.consuluit Roma.in

2 consi.cccccj.† & pariter,si ex culpa incerti hominis:vt dicit Bald.in consilio clvij.incip.punctus,super quo consiliũ petitur.in secundo volumi.& alibi dixit Bal.in consilio.ccclxxiij.incip.quidam magister grammaticæ.in.iij.volumi.quòd quando ignis habuit causam ab incerto authore,non debet imputari habitanti.l.quæ fortuitis.C.de pig. actio.quòd certi hominis factum,pro-

3 bandum est. † facit bene collecta per Afflictum in sua decisione. lvij. Sed præmissis non obstantibus, tanquam in suo casu locum habentibus,contrariam sententiam arbirror de iure veriorem : cùm simus in delictis clandestinis. Adparet enim fundata intentio actoris præfati,cùm damnum semel datum sit.vnde succedit dispositio constitutionis regni : & ratione munita ac iure communi,cùm teneatur vniuersitas reddere sua loca tota:aliàs tenetur ad resarciẽdum damna passis.Ita Barto.& Bal.in.l.j.§.summa.ff.de his, qui deiece.vel effude.Bartol.in.l.nec quid ff.de incendio,rui.nafrag.&quòd not. Cano.in.c.j.de restit.spol.& ibi Anto. de But.facit.l.j.§.familiæ.& ibi Barto.

4 ff.de pub.& hoc quia interest † reipublicæ,vt ciuitates,villæ & castra purgentur malis hominibus.l.iij.&.l.congruit.de officio præsidis.Ad quod iudex debet esse valde pronus:nec considerare solennitates seu subtilitates.l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publica.& practica huiusmodi constitutionis Regni,cessante de facili pateret aditus ad offensas & incendia,ob rusticorũ præsertim audaciam,in quibus facilitas veniæ est incentiuum delinquendi. pro quo facit no.Bart.in.l.j.§.occisorum. ff.ad sillc.& Bald.in.l.si ideò.ff.de his, quib

quibus vt indignis. Adparet insuper de negligentia, ac desidia vniuersitatis prædictæ in per quirendo & inuestigã do incẽdiarium: super quo omnis fuit omissa diligentia, & nulla via est vniuersitas ipsa: nec particulares etiam vocati cùm scirent, vel scire debuissent damnum ad eos pertinere: argumen. l. prima. C. de periculis tutorum. l. quidam decedens. §. fin. cum. l. sequenti. ff. de administra. tuto. & propterea con suluit pulchrè Barto. in suo consilio in cip. Carissimè domine: isti Nucerini,
5 quòd vniuersitas ad hoc, † vt nõ tenea tur ex delicto, quod nascitur à quo cõmissum sit, necesse est, quòd ꝓbet summam diligẽtiam adhibuisse: & sic quòd nedum fuit negligentia commissa in non perquirendo ilico: sed etiam quia accenso igne, nullum prestitum fuit ad iutorium: & culpa non caret, qui scit, & non prohibet. l. culpa caret: cum vulgari. de regu. iur. maximè, quia non præstando auxilium seu non portando aquam ad extinguendum, vel aliter se non intromittendo circa ignis accensi extinctionem, igitur damnum emen-
6 dare tenetur: † quia qui minus bene fa cit, quàm facere potuit, vel debuit, si ex eo sequatur damnũ alicui, illud resarcire tenetur. l. si seruum. §. si ex plaustro. ff. ad legem aquiliam. & sic ex huiusmodi negligentia arguitur: vt quasi secundum voluntatem ipsorum vni uersitatis, & hominum incendium fuisse immissum. Pro hoc tex. in. l. si ex dolo. ff. de dolo. & quod not. Bal. in. l. j. C. loca. vbi enim adest vtilitas, præsumitur dolus in illis. Satis enim dicitur qs lucrari, quando voluntatem suam adimplet. l. fin. C. de vsu. & habi. l. penul. & ibi glos. ff. de conditio. ob causam. &
7 in. §. prætereà. institu. de actio. † Concurrẽte odio ac inimicitia præsumpta aduersus ipsos Hispanos ibidem hiber nantes per illos de vniuersitate præfata ob homicidium commissum in personam cuiusdam ciuis Præsenzani occisi à quibusdam Hispanis militibus, dum ibi hospitarentur, vt probatũ est: ac etiam concurrentibus modernis mi nis seu nouissimis factis aduersus milites consocios prædicti Rodorici hospitantes in burgo terræ præfatæ per homines de eadem terra, de quibus mi nis plenè per infinitos testes: ex quorũ depositionibꝰ clarissimè liquet de odio ac inimicitia præfata: ideò cùm ignore tur quis incendium præfatum immisse rit, præsumendum erit omnino contra ipsos de vniuersitate: per not. in. l. prima. §. si quis in villa. ff. ad sille. & ideò dixit Spec. in titu. de præsump. §. j. ver. Sed pone, quòd reperitur, ꝙ si reperitur aliquis occisus in villa, qui ibi habebat inimicũ, præsumendum erit ab ipso inimico occisus: adeò quòd torquẽ ri potest, etiam quòd similia facere nõ consueuerit: attentis præsertim minis præfatis, quæ multum considerandæ sunt, cùm nemo presumatur dixisse, ꝙ prius mente nõ agitauerit. l. Labeo. in fine. ff. de supel. lega. l. si donationis. ff. quod vi met. caus. ibi capitales. l. milites. C. questioni. & sic cùm de incendio iam adpareat: & in burgo vniuersitatis prælatæ: & nescitur à quo, concurrentibus suprà dictis, præsumendũ est fuisse factum per homines vniuersitatis præfatæ: & maximè concurrente in

obseruantia:& nō paritione Regiæ cōmissionis, qua fuerat cautū milites in locis & domibus habitatis & commodis hospitari, cuius contrarium probatum est, sequitur quòd vniuersitas ipsa & particulares illi condemnari debent saltem ad damni emendationem. cùm ex istis pluribus præsumptionibus resultat plena probatio, vt iudicari potest. c. illo vos. de pigno. c. ad nostram. & ibi Imo. extrà de emp. & ven. gl. Bar. & doct. in. l. admonendi. ff. de iureiur. gl. Albe. & Bart. in. l. instrumenta. ff. de proba. Bald. in. l. cùm causam. extrà de proba. & ita in simili casu reperio consuluisse in proprijs terminis claris. doćto. domi. Iacob. de put. papien. in quodam suo consilio incip. ventura &c. & idem pariter reperio consuluisse eximium docto. domi. Catho. saccum Comitem & militem in consilio suo. incipien. & placet suprà scripta conclusio, vbi firmat & sequitur præcedens consilium præfati domin. Iacob. & ambo consilia præmissa sunt inter consi. Calca. numero. lxiij. Et licet vniuersitas ipsa & particulares nullatenus se releuare possint in aliquo ob inobedientiam, & non paritionem Regiarum commissionum, quibus cautum erat & mandatum, vt debuissent stipendiarij Hispani hospitari in mansionibus habitatis & commodis cum alijs prouisionibus oportunis: vt patet ex schedula domini secretarij, & deponunt etiam testes in numero oportuno: quibus commissionibus & mandatis minimè paritum fuit. ex quo vniuersitas ipsa minimè permisit milites ipsos hospitari intus terram præfatam: sed duntaxat in burgo ipsius, in quo dederunt mansiones eisdem stipendiarijs incommodas & inhabitatas, & absque vtensilibus necessarijs: & qui non valentes aliter facere, in eisdem hospitati sunt: & ideò succedit depositio quàm plurimorum testium & verisimilis ac iuri consona, dum dicunt: *che quando dicti stipendiarij fossero sta: i allogiati instantie habitate intra la terra*, iuxta tenorem commissionis *non faria successo dicto incendio*. quorum omnium dictorum testium depositiones in nihilum adparent elisæ per probationes factas ex aduerso: tum quia remanent testes præfati omnes validi, & absque repulsa: tum quia licet quicquid ex aduerso probatur, nihil stringit, & quicquid probatur, probat per testes vniuersitatis: quibus non est credendum per iura vulgaria, cùm tractetur de eorum proprio interesse vniuscuiusque particulariter, & in specie attenta emendatione damni, ad quod tenentur. Et tamen in illis casibus, in quibus testes de vniuersitate admittūtur
8 in causa vniuersitatis: † tamen eis non plenè creditur: nec erunt integri testes: ita voluit Alber. in. l. in tantum. §. vniuersitatis. de rerum diui. Anto. de Butri. in capitulo cùm nuntius. extrà. de testib. Alexand. consilio. xliij. in. iiij. volumin. Iaso in. l. in ius vocan. §. patronum. ff. de in ius vocā. lo. secundo, vbi subdit ita esse tenendum: & idem tenet & sequitur dominus Antonius, de Alexand. in addi. ad Bartol. in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. eodem titulo, & maximè procedunt præfata in casu, de quo agitur, vbi ipsi de vniuersitate supportant onera litis in commun

muniter: & pariter soluere habent de communi quatenus condemnarentur. 9 † quo casu licet non agatur de magno praeiudicio: tamen plurimum de fide ipsorum diminuitur. gloss. est in §. cogitandum. in authentic. de mona. Baldus. in l. secunda. ff. quod cuiusque vni. & ibi Alber. Francisc. curt. in suo consilio. xxiiij. tertia column. & ibi subdit, quòd talibus testibus tanquam domesticis multum de fide diminuitur. Item, accedit, quòd in casibus praefatis in quibus testes vniuersitatis admittuntur, debet intelligi, vbi ex natura regulari illius facti eo tempore verisimiliter alij testes actu & habitu inter-
10 esse non potuerunt: † voluit Anto. de butr. in c. iij. loco. de proba. per glo. ibi quam consulendo sequitur Alexand. imol. in consilio. clij. viso processu in v. volumin. & consilio. cxlviij. eod. volumin. & in eo, quòd plurimum sperat vniuersitas ipsa circa probationem illorum trium vel quatuor, qui viderũt lumen intus domus, vt deposuerunt: Nam non concludunt de necessitate, quòd illud lumen fuisset candela. nam potuit esse lumen lunae: ita reuerberãs potuit etiam esse principium ignis impositi. Item, quando verè dicerent de candela, adparet quòd testes ipsi fuerit de eadem vniuersitate, quibus non est credendum per praemissa, maximè cùm totum contrarium adpareat pro parte ipsius Magni. Rodorici probatum, videlicet, quòd illi famuli praedicti Rodorici, ex quo non potuerunt habere candelam: *se colcarono de di*: prout quam plures testes testantur: & sic succedit, quòd in casibus in quibus testes vniuersitatis producti apparent, si probarent: si tamen alij testes ex aduerso producti, contrarium deponerent,
11 † praeferuntur illis de vniuersitate ob verisimilem affectionem, quam ibi habent erga vniuersitatem: Ita nor. tenet domin. Abba. in capitulo insuper statuimus. extrà de testi. quem ibidem refert & sequitur Felin. in. ij. fal. Nec militat obijcere, quòd incendium praesumitur culpa inhabitantium, cùm ista sit suspicio duntaxat: vt dicit Angel. in suo consilio. cxcv. incipien. incendium per. l. Imperator. de offic. praefect. vigi. tamen in contrarium adparent praeallegata nec poterat incendium ipsum praesumi ex igne accenso de die intus cortinam, cùm sit probatum, quòd distabat per viginti passus à domo. & nõ potuisset euagari. tum etiam, quia erat circundata muris, & ignis erat in quadam cornice, adeo: *che lo vento non lo hà uerta possuto menare intra la stancia*: maximè, *che fu extinto per lacqua quale fiovio de continuo*, vsque ad noctẽ: & sic concurrentibus suprà relatis: ista est maior praesumptio, quòd fuerit ignis studiosè immissus, quàm sit dicta legis suspicio, quae iam tollitur & eneruatur, per suprà dicta per legem, si qui adulterium. C. de adult. per tex. in capitulo, per tuas, literas. extrà qui filij sint legitimi. & per id quod dicit Bald. in. l. siue possidetis. C. de proba. Bar. in lege diuus. ff. de in integrum restitutione. ex quo vna praesumptio tollit aliam: per dictã legẽ diuus. & verisimile tollitur per aliud magis verisimile. dicta lege si qui adulterium. ergo &c. Nec obmittam, quae plenè pro-

bas

bata sunt de prudentia, diligentia, & sollicitudine illius Iacobi lombardi inhabitantis cum equo,& bonis ea nocte, vt quamplures testes super approbatione eiusdem producti testificantur: & sic remanet omnis præsumpta culpa extincta seu suspicio ipsius Iacobi lombardi inhabitantis cum diligentia extinguat præsumptionem cul
12 pæ † in casu isto incendij.ita Bald. in consilio incipienti. quidam Riscorus. quem refert & sequitur Alexan. in suo consilio.l.in.j.volumi. in fi. verbis duplicato. in consilio. ccxvj. in secundo volumi. & sequitur idem. Alexander. in.l.si domos.ff.de lega. primo & pulchrè Ias.in.l. sed & si quis.§.quæsitum x.colum.ff.si quis cau. Et sic ex præmissis inficiari minimè potest, quin vniuer. ipsa nõ teneat ad emendã damni equi præfati: cõbusti iam pretiũ ipsius liquidati extante etiam dispositione præfatæ constitutionis regni, & iuris communis,vt.§.circa princ.ex negligẽtia quia res tua agitur,paries cùm proximus ardet: & neglecta solent incendia sumere vires. Et præmissis accedat quod nulla fuit probata negligentia ac desidia ipsorum famulorum præfati Rodorici prope ignem, quæ requiritur in specie probari tempore incen-
13 dij,ad hoc vt præsumi † posit contra inhabitantem. Ita Ang. & Augusti.in tracta.malefi.in ver. incendiario. Nec obstat dictum Alber.in secunda parte statu.in quæst.lxxx.quam etiam refert Augu.in addi.ad Ange. dum dicit Alberi. quod requiritur probari immissum fuisse ignem ad hoc,vt vniuer.de dam.teneatur stante statuto,quod vniuer.teneatur de damno, quia respõdetur quod dictum doctoris intelligi debet secundum iura, quæ ipse allegat, vt dicit Bart.in.l.non solum. §.si libe-
14 rationis † verba.de lib. lega.ff. Bald. in authenti.sed iam necesse. C. de donante nu. Salycetus in.l.si excau.C.de non nu.per.sed sic est,quòd Albericus non facit aliud fundamentum. nisi de textu in.l.j.§.occisorum.ff. ad sill. vbi dum text. dicit seruos non teneri de morte domini, si ei opem ferre non potuerunt:vt si clam veneno interijt, &c.et sic aparet quòd loquitur textus in homicidio: quòd Albericus æquiparare intendit cùm incendio clam imposito, in quo cùm detur diuersa ratio:vt.§.non recta fit illatio cum reueren. constat autem, quod sumus in diuersis casibus, tum ratione maioritatis debiti, quia incendiarius imponendo ignem, incidiatur vitæ multorum: tum ratione maioritatis pœnæ: quia flammis exiri debet incẽdiarius. & probatur in.l. eum, qui ædes.ff.de incen.rui.naufra. Item in homicidio, si reperitur malefacto, nõ tenetur vniuer.vt adparet in quæstionibus & capitulis regni, super damnis cladestinis, & homicidijs puniendis, sed in incendiario. licet reperiatur tamen, si non est soluẽdo, damnum tenetur vniuer. ipsa vt adparet per ca.regni, quod incipit Carolus.sub rubri.de non imponendo ignem in restuchijs. ergo adparet quòd cùm tam virtute constitutionis regni, & capitulorum, quàm iuris communis,& delictum & pœna sit grauior,quam in homicidio,non rectè igitur succedit illatio Albe.maximò cùm simu s

ſimus in incendio clandeſtino & occulto, & ratione clãdeſtinitatis pœna alteratur de qua clandeſtinitate nõ loquitur Alber. & in clandeſtinis & occultis
25 † coniecturæ habentur loco plenæ probationis, maximè in ijs, quæ de noctæ fiunt. ita plenè Bart. & Moder. in lege ſi quis ex argentarijs. de eden. & in. l. ſi quando. C. vnde vi. Et quòd ob nocturnum tempus dicatur clandeſtinũ dixit Bal. in. l. cum fratrem. C. de ijs, quibus vt indig. Alex. in conſi. j. in. iij. volumi. & maximè, cùm clandeſtinum & occul
26 tum dicatur id † quod probari non poteſt dicit Card. in cle. j. in ver. nota. extrà de hære. Felyn. in. c. ſcripturam. extrà de fide, inſtrumen. vnde ſufficit præſumptiuè demonſtrari de dicti incendij immiſsione eo modo, quo melius de iure poteſt, quod ſatis videtur probari ex præcedentibus minis probatis: necnon ex præcedenti inimicitia ob homicidium in perſonam illius de vniuerſita. commiſſum ex qua ſatis adparere videtur ignem fuiſſe dolo impoſitum. l. capitalium. §. qui ob inimicitias. ff. de pœ. & ita etiam dixit Angel. in tract. malefi. & ibi etiam Augu. Arrimi. in addi. in ver. incendiario. & ita de iuris cenſura ſentio ego: & tandem ſucceſsit concordia inter partes antè, quàm lis dirimeretur. Tho. Grammaticus. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas actuum præſumenda eſt, ad euitandum falſitatem ſeu excludendum.*

2 *In falſi criminis probatio debet de neceſsitate concludere.*

3 *Teſtis poteſt vno tempore recordari, & alio tempore non recordari, & econtra.*

4 *Falſitas ad hoc vt excludatur debet in dubio præſumi potius ignorantia quàm dolus.*

5 *Qualitas hominis multum operatur ad remouendum præſumptionem falſitatis.*

6 *Ruſticus ſibi contrarius excuſatur à falſo.*

7 *Periurium non committitur abſque dolo.*

8 *Teſtis deponens falſum non in ſubſtantia negotij principalis, non ex hoc irritabitur eius dictum & nu. 9.*

10 *Teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, dato quod in alijs diſcordent.*

Conſilium XXIII.

Redemptoris gẽtium ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa notarij Berardini caſtaldi, cum nobile Alphonſo cõpula de neapo. ſuper querela falſi porrecta, per ipſum Alphonſum contra Petrũ marchenſem. ruſticum in teſtem productum per præfatum Berar. ex quo prætenditur prædictum Petrum primo loco depoſuiſſe, quod Alphonſus copula pluries venit ad locum nominatum lepenete, & in ſecunda eius depoſitione dixit non vidiſſe præfatum Alphonſum, niſi ſemel ſecundum eius recordium: item in ſecunda eius depoſitione videt depoſuiſſe, ꝙ non agnouit. d. Carolum copulã, nec fuit tibi nominatus. ſed dicebat ibidẽ, hic eſt pater Alphõſi copulę: dico quo ad primũ quod ex huiuſmodi depoſitione nulla poteſt impingi aut figurari falſitas, imò nec

cōtrarietas,ex quo licet deposuerit primo loco, quod Alphonsus pluries venerat ad locū Penetæ, non tamen cōcludit,quod semper quando Alphonsus venit testis ipse eundem Alphonsum viderit. nam stat. possibile..quod pluries venerat.& tamen quod ipsum semel tantum viderit, prout de vnica visura tantum deponit in secūda eius depositione:& sic licet in primo dicto dixerit, quod etiam loquutus fuerit pluries cum ipso teste,non tamen dicit in diuersis vicibus. & sic potuit esse eodem die, quo ipsum vidit, maximè
1 † cùm pluralitas actuum præsumenda sit, vt testes euitent falsum, vt inquit plenè Felyn.in cap.cùm tu.prima colum.extrà de testi. & hoc vt probatio sit concludens per text. in capit. in præsentia extrà de proba.& præsertim in crimine falsi, in qua probatio debet de necessitate concludere falsita-
2 tem:vt dixit † singulariter Bald.in.l. iurisgētium.in.§.quod ferè.ff.de pact. vbi etiam dixit, quod semper interpretatio fieri debet, vt falsum excludatur. & idem dicit Bald. in.l. Imperator.ff.de statu homi.columna.tertia versi.& not.& consuluit Alexand.consilio.lxx.in secunda colum.j.volumi.& in consi.lxxiiij.incipien. viso testamento.colum.pe.eod.volu. &consil. xciij. colum.pe.v.volumi.& quòd not.Imo. in consi.ciiij.incip.visis Barb.in consi.
3 lxxvij.in.iiij.volumi.¶ † Præterea,potest testis vno tempore recordari, & alio nō recordari,vel econtrà vno tempore non recordari, & alio recordari. dixit gl.vlti.in.c.cum causam.de testi. & gl.in.c.cū causam.eo.ti.& ideò dixit Iaco.de are.Bar.& Ang.in.l.qui bona §. si quis stipulatus. ff. de dam. infect. quod si testis interrogatus de loco, dicat se nō recordari, & iterum alio tempore interrogatus dixerit id fuisse certò.non ex hoc dici potest incurrere falsum.quia potest esse, quod ipse secundi dicti de hoc habuit memoriam, & non ipse primi.& sic non mutat,sed potius addit.Idem probatur in.c.j. quid sit inuestit.& ibi Bal.& Fely.in. c.præterea.extrà de testi.vlti.colum. vbi dixit,quod si testis heri dixit:non credo. potest hodie dicere:credo.facit glo. in l.de tutela.C.de in inte.restit.mino.& quod ibi no.Bal.& Saly.præsertim,cū à prima depositione ad secundam defluxerit tempus duorum annorū cum dimidio,& plus& minimè potest argui falsitas,aut contrarietas ex alia eius depositione,dum dixit,quod non cognouit.do.Carolum:*ne li fu nominato a nome:ma quelli dixero questo e lo patre de Alphonso copula*.nam hoc non contra dicit primæ depositioni,in qua deposuit vidisse do. Carolum copulā patrem prædicti Alphonsi. nam potuit vidisse illū hominē sibi exhibitū seu ostēsum pro patre Alphonsi,& ab alijs per prius sciuisse,quod ipse pater Alphonsi nominaretur Carolus copula vel audiuisse aliàs illū ita nominari. & sic nō concludit ista pbatio de necessitate,ꝙ ab alijs quā ab illis ibi existentibus non potuisset scire ipsum nomē patris præfati Alphonsi ꝙ nominabatur Carolus,& sic cū omnino non concludat falsitatē de necessitate,debet ita intelligi,vt. s. diffi-
4 nitum ac declaratū fuit.† Quod maximè procedit, cùm in dubio semper

præ

præsumi debeat potius ignorãtia, quã dolus ad hocvt falsitas excludatur. voluit Bar.in.l.quoties.§.j.ff.de hære.insti.quẽ sequitur Fran.de Are.in consi. xlvij.visis.v.col.& idem not.Bal.in.l.j. colom.fi.ver.quorum no.ff.de leg. dicens quod in dubio potius præsumitur error,quàm malitia, concurrente præsertim qualitate personę rusticę prout iste est,cùm qualitas personæ multùm operet ad remouendũ præsumptionẽ falsitatis.no.Bal.in.l.ij.C.de fals. & in
5 l.quoties.§.si nõ † in corpore.ff. de hære.insti.& maximè,cùm rusticus excu-
6 set à dolo.tex. est in.l.si quis id † quod ff.de iur.om.iudi.& in.l.ij. ff. si quis in ius voc. non ier. & ideò dixit Ange.in authen.de testi.§.& licet, quod rusticus sibi contrarius excusatur à falso.& subdit,quod ideò iudex multũ aduertere debet,ex quo periurium non committitur absq; dolo vt dicit Pau.de ca.
7 in.l.fi.ff.qui † satis.cog. Pau. de cast.& Alex.in.l.q iurasse.ff.de iureiur. Alex. in consi.xcij.in.j.vol. & ideò concludẽdum est, quòd cùm excusetur à dolo, excusatur etiam à periurio: cùm periurium absq; dolo committi non possit. Item aduertendum est, substantia negotij principalis causæ inter præfatos Alphonsum & notarium Berard. non consistit:quod dominus Carolus fuerit cognitus, & visus ab ipso teste vel non cognitus,seu visus, necquod Alphonsus ipse plories venerit *: à la peneta*, vel quod semel tantum venerit. & sic dato, quod absque veri præiudicio figurari posset aliqua falsitas,prout minimè excogitari potest in præfatis,attamen huiusmodi prætensa falsitas non esset in substantia negotium
8 principalis:& ideònon irritabitur † dictum ipsius testis,vt dixit satis no.Anto.de butri.in.cap.cum causam. in fin. de testi. vbi refert id contigisse in personam Ioan. Andr.& ante eum idem tenuit Specu. in titu. de testi.§. primo versi.item, quod addit. aliquid de suo & rectè intuenti idem tenet Barto. in l.eos.secunda colũ.de fal.Bal. & Imo. in.l.his verbis.ff.de hære.instit. & ideò dixit pulchrè Bal. quem sequitur Sa-
9 lyce.in.l.pe.circa fi.C.de transf. † quod falsitas non tangens negotium principale,in quo est substantia negotij,non facit, quod dicta testium reprobentur. idem voluit Innocen. & Ioan. de ana. in cap. fraternitatis.de testi. refert, & sequitur consulendo Alexand.in consilio. v. in primo volumi. & præclarus doctor Philip.deci.in consi.c.in quar-
10 ta colũ.in.j.volu.sufficit enim † quod testes concordet in facto principali: in quo consistit substantia negotij, dato quod in alijs discordent. & est text. in c.dudum.& ibi glos.in versic.substantia.extrà de conuers. coniuga. & in. c. cum ecclesia.& ibi glo.in ver.vacillasse.de cau.pos.& proprie.& in.l.qui sententiã.& ibi ad hoc no.Bar.& Ang. C. de pœ.& cõsuluit Alex.in cõsi. cv. vlti. col.in.iiij.vol. ¶ Vltimò audio, ꝙ testis ipse tam in secunda quã in tertia eius depositione, semper se retulit primæ suæ depositioni per non errare prout ipse in specie dicit.& ideò cùmvsus fuit consueta iuris cautela,semper eius primæ depositioni standũ erit ꝑ iura vulgaria. Nec poterit ex hac cautela dici testis sibicõtrarius,aut falsus & ideò si-

leat

leat, amabo, querelator. & ita firmiter teneo iudicandum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM

1 *Notario adserenti se aliquid ex errore scripsisse, stari non debet, etiam quod fuerit seu sit bonae famae,*

2 *Notarius dato quod de errore adpareret, non possset ex seipso non praecedente partis citatione & iudicis authoritate, ac causae cognitione, corrigere seu emendare, maxime quando scripturam ipsam compleuit & publicauit. & nu 3.*

4 *Notarius variando notam contractus sine iudicis authoritate, tenetur de falso.*

5 *Falsitas praesumitur ex diuersitate seu varietate scripturarum, & contrarietate.*

6 *Instrumenta duo repugnantia faciunt vt neutrum ex ipsis instrumentis probet.*

7 *Contractu completo & publicato, non potest error corrigi per notarium, etiam quod ipsius copiam non dedisset. & nu. 8.*

9 *Notarius dum adsignauit instrumentum partieest adeo functus officio suo, quod nec punctum nec syllabam mutare posset.*

10 *Instrumentum vbi diceretur falsum, vel falso fabricatum, & sic vbi non esset quaestio erroris, sed fidei, prout in dicto casu, tunc etiam de mandato iudicis non posset corrigi.*

Consilium XXIIII.

SAluatoris mundi nomine petito. In causa mag. bernar. de. S. blasio de licio. V. I. D. cum magni. Ioan. Petro theotino de eadem ciuitate Licij similiter. V. I. D. quatenus dubitari contingit super falsitate contractus initi inter eosdem super alienatione feudi ex. ꝭ. scriptis. apertissime liquebit. Nam aut volumus praesupponere additiones in illis locis dico substantialibus, in quibus factae fuerunt, ex dolo processisse: & erimus in claro: aut quod notarius praetedens errasse, se ipsum correxerit, aut emendauerit: ita & in idem recidit: vt ostendam. nam volens notarius venire ad correctionem seu mutationem contractus. & necesse esset praesupponere ipsum errasse, & de errore ipso principaliter ad parere debet, cum minime credi debeat notario adserenti se aliquid ex errore
1 † scripsisse, licet bonae famae sit. dixit Bald. in. l. proponeretur. ff. de lega. ij. & in. l. imperator. ff. de statu homi. subdens in super non sufficere vnum testem cum notario, imo nec etiam iuramentum suppletorium. Idem tenet Specu. in. §. postremo. in titu. de instrumen. edi. in ver. sed nunquid confecto & sequitur Vital. in clausula. xxij. inci.
2 restat † vide. attamen quatenus de errore adparere, non posset notarius ex seipso non praecedente partis citatione, & iudicis autho. ac causae cognitione corrigere seu emendare, praesertim ea. quae spectant ad partes & sunt de circunstantiis facti: maxime postquam notarius ipse scripturam compleuit & publicauit: quia talis diuersitas facit ipsum suspectum sicut in simili dicimus in teste. per tex. in. l. qui falsa. ff. de fal. ita dixit Bald. in leg. generaliter. vltimo. C. de non nu. pecu. Barto. in. l. filibrarius. de regu. iur. Bald. in. leg. cum propo

proponeretur.& in.d.l. imperator.de statu homi.Alex.in.l.si vnus. C.de testa.Imo.in.c.ex literis. de fide instru.
3 Vita i clausula.lxj. inci.restat † videre annota. & ideò dixit.Ioan.and.in data.vj.lib.ꝙ postquam notarius fecit cõtractum,cauere debet à correctione erroris,cùm semel sit functus officio suo quia aliàs posset ei impingi falsitas.& ita seruatur de facto.sequitur Imo.in c.ex literis & in.c.inter dilectos.v. col. extrà de fide instrumen.& ideò voluit Ioan.andr.in additio.Specu.in tit. de instru. edit.§.postremò.ver. nunquid. confectoꝙ in tantũ contractus est fal-
4 sus.†ꝙ notarius ita variando notam contractus sine iudicis autho. tenetur de falso.idem tenet Bald.in sæpius al legata.l.cum proponeretur.& in.l.fin. C.de eden.ver.quartò quæritur.& cõsuluit Alex.consi .lxxxix.incip. viso themathe.col.j.in.iij.volu.& inter cæteras opiniones ponderãda est ista,qa magnific.Ber.ipse expressè sibi cauit nolle de euict.teneri,vt adparet ex tenore contractus, quem ipse produxit in actis.& tamen in alio contractu additionato ex aduerso producto aliter cõtinetur vnde stante dicta diuersitate, imò contrarietate scripturarum, præsumitur falsitas in eis,per not.per Bal.in.d.l.cum proponeretur. de leg.
5 ij.& in.l.scripturæ † de fide instru.& in.c.imputari.Extrà eo.titu. & quod pulchrè dixit.Fran.de are.in consilio. septimo. incipien. in Christi nomine. Amen.Procedendum est breuiter. & sic stante dicta diuersitate,imò contrarietate,per vnam scripturã. derogatũ est fidei alterius.Ita Specu.in titu. de instrumen.edit.§.postremò ver.sed pene.Barto.Bald.& Saly.in.d.l. scripturæ.Abba.& Fely.in.c.imputati.in.j. limit.adeò quòd respectu repugnantiæ prædictæ neutrum ex dictis instrumen
6 tis † probat,nec valet.Ita dicit Bald. in.d.l.imperator. & consuluit Alexã. in consilio.lxxj.primo volumine incipien.viso processu. item constitut.de errore absq; veri præiudicio, in casu, de quo in præsentiarum agitur, cùm semel fuerit data copia parti, videlicet,eidem domino Ber. non poterat notarius ipse mutare seu corrigere cõtractum.nam completo contractu & publicato, non potest error corrigi,
7 etiam † quòd copia data non sit,vt rectè intuenti tenet Bald.in.d.l.cũ proponeret.& licet aliqui dixerint, quòd si non est data copia, potest notarius mutare siue emendare,tamen id est intelligendum,vbi talis emendatio seu mutatio fieret incontinenti.secus,si ex interuallo:vt sentit Spec.in.d.§.postrema.ver.sed nunquid.dum vult, quòd illa distinctio,an ex interuallo vel incontinenti procedat, apte datam copiam parti.Et sic sentit,quòd post datam copiam,nõ potest dicta correctio
8 fieri,etiam incontinenti,& † quòd similiter ex interuallo fieri non potest etiam si parti copia data non esset. Vtrunque dictum firmat Alexan.in consilio.lxxj.primo volumine. incip. viso processu.Bald.in.leg.ambiguitatem.in fin.de testa.dum vult,quòd notarius bonæ famæ. existens, potest se corrigere incontinenti.sed non ex interuallo.& ideò voluit satis not. Bald. in.c.ex literis.extrà de fide instrumen. quòd

9 †quòd traditio instrumento parti, notarius illud tradens, est adeò functus officio suo, quod nec punctum nec syllabam mutare potest. refert & sequitur Fely. in d. c. ex literis. iiij. col. extra de fid. instrumen. sed quid opus est elaborare in correctione seu emendatione erroris, vt. s. cùm non adpareat copiam contractus repugnantē alteri copiæ, fuisse factam causam corrigendi errore? quinimo nec ipse notarius hoc attestatur, & sic simus in puris terminis falsitatis. quo caso non habet locum aliqua emēdatio seu correctio. Hinc dixit singulariter Bald. in rubri. de fide instrumen. in versi. vnum scias. quòd vbi est quæstio non erroris, sed fidei, vt quia diceretur instrumentum falsum, vel falsò fabricatum. tunc etiā
10 †de mandato iudicis non possit corrigi: cùm propter delictum talis notarius sit priuandus authoritate scribendi. & sic super eodem instrumento est sibi impositum silentium corrigendi per tex. in l. si aliquid. C. de susceptio. præposi. & archa. libr. x. refert & sequitur Lanfr. de oria. in repe. c. quoniam contra. in ver. instrumentorum. col. vj. ver. quæro de vtili. q. quotidiana, nun quid notarius &c. ad ꝙ vltimum vltra cætera satis supponitur aduertendum esse, per S. Con. cùm ita mihi visum sit de iure concludendum.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Banna non comprehendunt nec ligant forensus seu exteros, vbi exterus præsumitur ignorare bānum in regno. nu. 1.*
3 *Bannum non ligat absentes, nec ignorantes.*
4 *Princeps vnius loci, non potest imponere seu facere legem sibi non subditis.*
5 *Pœna hodie etiam per statuta Italiæ locum nō habet in eo, qui voluit delinquere. nec sufficit affectus, nisi sequatur effectus. &, sic non sufficit voluntas, nec propositum.*
6 *Lupus, que exit syluam, non tamen dicitur exiuisse, sicut & qui vult ascēdere arborem, non tamen dicitur ascendisse. nec qui vult eligere, non ex hoc dicitur elegisse, & numero. 7.*
8 *Testis deponens per verbum, credo. licet non probet: tamē assignando rationem probabit.*
9 *Portans rem contra deuetum extra regnum, tamen captus antè, quàm exiuisset regnum, non est in pœna.*
10 *Coniectura vbi capi potest, quòd non sit dolus vel fraus, illa capi debet.*
11 *Actus vbi potest se habere ad delictum, & nō delictū, in dubio fit interpretatio, vt delictū non contineat.*

Consilium XXV.

REdemptoris Gētium suffragio iterato, Amen. In causa honor. mercatoris Michaelis de braui Mātuani, cum regio fisco super interceptione pecuniarum delatarum contra deuetum extra regnum, minimè adparet intentio regij fisci fundata, quòd bannum præfatum modo aliquo fuerit publicatum per tubicines seu in propatulum affixum, aut aliter relatum: vt consueuit, nec aliter adparet de

ret de eius publicatione per aliquem testem, qui illud audiuisse attestetur. Secundò, dato absque veri præiudicio, ꝙ fuisset publicatum, dicitur ꝙ verba banni seu decreti extenduntur duntaxat ad commorantes & habitātes in regno: & qui verisimiliter tempore probationis banni in præsenti regno seu Neap. degebant, non autem ad exteros tūc absentes, prout iste Michaël, qui pridie Neapo. aduentauit.
1 † & ideò bannum de iure nō comprehendit forenses seu exteros, cùm verba banni ita exprimant, ex quo forensis seu exterus ex iuris dispositiōe præsumitur illud ignorare. quòd probatur eo ipso, quòd de contrario non adparet, vt in l. verius. de probatio. & cōcordat iuris regula, videlicet, quòd præsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur & inde, quòd ignorans, delinquere non videtur: vt in l. ex maleficiorum. cum vulga. ff. de actio. & obliga. & alibi decreta ignorantes non ligant. l. fin. ff. de decre. ab ordi. facie. vnde si hic, vt forensis & exterus non deliquit, res suas amittere non debet: quia res & pecuniæ non deliquerunt: vt in §. oportet. in authen. de man. princip. l. si quis posteà. C. de edi. priua. & sic cū ignorauerit, in aliquo non punitur. tex. est in l. iubemus. C. de testa. & in d. l. fin. C. de decre. ab ord. facien. Bene facit. l. fideiusso. §. item. ff. manda. & in leg. fin. §. fin. ff. de leg. tertio. sed hic Ioan. Michaël erat, prout est Mantuanus, & sic exterus, & de loco remoto, & non trahebat nec trahit domicilium in regno, probabiliter præsumitur ignorasse: & sic non debet amittere

2 pecunias † prædictas, per dictā legē iubemus. C. de testamen. & dictā legē fina. de decreta. ab. ordi. ita dicit Bartolus & clarius Iason. in leg. cunctos populos. in repetitio. C. de summa trini. & fidè. cato. in. decimasexta columna. quia tunc præsumitur forensis seu exterus scire, quando diu fuisset conuersatus in locó illo: per tex. in lege secunda in versicul. degit. cum glos. in tertio intellectu. C. vbi de crimi. agi oportet. ita Bartolus in dicta lege cunctos populos. & Iaso. post ipsum. sed cùm in specie probatum fuerit per multos testes, præfatum Michaelem esse exterum & Mantuanum, & à duobus annis & minus solitum conuersari in regno idest in aliquibus nundinis regni, cum cæteris exteris mercatoribus, cum suis mercibus, & in eis tantum moræ trahebat, quandiu nundinæ permittebantur. & recolligebat pecuniam mercium distractarum: & bannum fuisse emanatum idest compilatum, sunt iam quatuor anni elapsi, nec aliter adpareat de eius publicatione; sequitur omnino præsumendum, imò concludendum, Michaelem ipsum fuisse & esse in iustissima ignorantia, maximè cùm bannum ipsum non liget absentes, &
3 sic ignorantes † ita dixit Andreæ. de isern. a. in consti. regni, cùm per partes Apuliæ per dictā legē fin. de decreta. ab. ordi. facien. & præsertim cùm sit constitutio noua, vt adparet ex eius data, per tex. in cap. secundo. extrà de cōsti. Itē adparet, prout etiam. ē. dictū est, quòd decretum seu bannū prædictū extenditur dūtaxat aduersus habitan

tantes in regno, & in eodem moram trahentes: vt adparet ex eius tenore. & sic non potest extendi contra exteros, cùm in illos nõ sonet: & maximè, cùm princeps non possit facere legem non subditis. l. cunctos populos. C. de sum.
4 trini. † & fide catho. l. fin. C. de incest. nup. l. iij. ff. de offi. pręsi. & c. cum à nobis. extrà de sentẽ. excom. Item ex clarissima iuris dispositione pœna hodie locum nõ habet ex affectu, nisi sequatur effectus. Nec sufficiet propositum seu voluntas: vt sancitum est etiam per
5 huius regni constitutiones, † & hoc vltra consuetudinem generalem totius Italiæ: vt dixit Spe. in tit. de accusatio. §. j. ver. quid si primò. & Cy. in. l. is, qui cum telo. C. ad leg. Cor. de sica. glo. in §. iniuriarum. in. x. col. de pace teuen. Et sic licet prædictus Michaël ex dicta pecunia omnino merces emisset in regno, quatenus ipsas reperisset, prout semper consueuerat, vt omnes testes testantur: attamen quando absque veri præiudicio fuisset ipse propositi & intentionis exortandi pecunias præfatas extra regnum, tamen adhuc non appropinquauerat confines regni, sed erat satis à lõgè ab eis, etiam per vnam dietam legalem, & plus: prout ex attestatione omnium ferè testium roboratur vltra depositionẽ nobilis Marchet regij capi. producti in testem, per regium fiscum, & qui ipsum Michaëlem cœpit & duxit ad carceres, & deponit eundem cœpisse in taberna rocie montis draconis, qui distat à confinibus regni vltra vnam dietam, vt notorium est. & sic non potest dici extraxisse pecuniam extra regnum, cùm re-
6 gnum non exiuerit, † nec appropinquauerit ad confines: vt dicit glo. in l. arboribus. §. idem. ff. de vsufruc. de lupo, qui exit syluam: quia tamen non dicitur exiuisse: de qua glo. meminit Ias. in repet. l. admonendi. xxvj. char. ff. de iureiuran. sicut dicimus in simili, in eo, qui vult ascendere arborẽ: nam non ex hoc dicitur ascendisse. ij. glo. in l. in ementis. C. de contrahen. emptio.
7 † nec qui vult eligere, ex hoc dicitur elegisse: iuxta glo. in. l. serui electione. in princ. ff. de lega. j. & facit relata per Ias. in. l. more. xiiij. colum. ff. de iurisd. om. iudi. & maximè, quia interim potuisset merces reperire in itinere, & illas emere: vel etiam se pœnitere exire regnum, si fortè deliberasset exire, & sic excusaretur, argumẽ. l. qui falsam. ff. ad legem Corneliam. de fal. & in. l. quòd ita. in fi. ff. de ædil. edic. Et licet testes deponentes, quòd si præfatus Ioan. Michaël reperisset merces in itinere, illas emisset, videantur deponere per verbum, credo: videlicet, dum dicunt, quòd ita credunt ipsum fecisse: tamen adsignant rationem conclu-
8 dentem, dum dicunt, † quòd ita semper prædictus Ioan. Michaël consueuerat facere, & testis deponens, per verbum, credo licet non probet: tamen adsignando rationem probabit. dicit Cyn. in. l. testium. v. quęstio. C. de testib. Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de teste. §. j. super ver. item Anto. de but. in. c. quoties. de testib. Alexan. in consi. cix. in. j. volumi. in. vj. colum. Prætereà bannum, seu deuetum, per quod prohibentur exportari pecuniæ extra regnũ, loquitur per verba præsentis,

ſentis,perfecti ſeu plus,quàm perfecti. quo caſu requirunt actum conſummatum.l.j.§.j. c.verba. ff.quod quiſq; 9 iur.† & ſic cùm præfatus Ioã.Michaël fuerit repertus in via,non dicitur exportaſſe per id, quod paulò antè dixi de lupo.& ita reſpondet Gand.in tracta.malefic.ſub rub.de rebus non porta. contra deuetum. Bald.in.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſco.& cler. & in.l.ſi fugitiui. C.de furt.Bald.in.l. iiij. C.de nauti.fœno.& in.l.non dubium.C.de legi.Fely.in.c.ſignificauit. .l. fi.de iudi. & idem Iaſ.in.l.ſi quis id quod.vj.colum.ff.de iuriſd.omn.iudi. & plenè. domi.Ioan.Franc. de ſancto Nazar.in ſuo tracta.de peſte,poſt medium.char.liiij.ver.ſeptimò quæro, an repertus in via. vbi plenè exorditur quæſtionem.Nec militat illud, in quo fiſcus multum ſe fundare videtur, videlicet quòd præfatus Ioan.Michaël fraudandi animo ſe gerens exportabat pecuniam intercælatam & abſconſam intus arcionum ſellæ ronzeni ob quod videtur eius intentio & animus fraudandi detegi. nam huic reſpondetur, non ignotum de diſtantia itineris à ciuitate Neapo.vſque ad fauces regni.& pariter notorium eſt, quãtum vigeat hodie in regno latronum & depredantium incurſus:qui in tantum quotidie vbique graſſantur, vt ianua ciuitatum & locorum,in quibus degimus, exire non audeamus: quorum habita ratione non ab re prædictus Ioan.Michaël prudentiſs. ſe gerens circa delationem cautam & ſecretam dictarum pecuniarum tam intra regnum, quàm extra, ſi alibi eam deferre voluiſſet. & ideò videtur omnino ceſſare animus fraudandi, & 10 ſic dolus. † quia vbi poteſt capi alia coniectura,quàm fraudis ſeu doli, illa capi debet. Ita conſuluit Alexand.in conſi.xviij.in.iij.volu.& conſi.cxiij.in iiij.volu. Hinc Ludo. in conſil.lxviij. incip.in Chriſti nomine, Amen. Viſis in propoſitis.conſuluit, quòd vbi duæ concurrunt præſumptiones, quarum vna eſt excluſiua delicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur excluſiua, ob notabilem præſumptionem, quæ eſt, vt nemo delinquere præſumatur.l.me 11 ritò.cum vulg.ff.pro ſocio.† Et facit: quia in dubio vbi actus poteſt ſe habere ad delictum,& non delictum, fit interpretatio, vt delictum non contineat.ita Bart.in.l.non ſolum.§.ſed vt probari. ff.de noui oper.nuncia.Abb. in.c.in præſentia.de probat.& Alexan, in conſi.xv.in.iij.volu.& conſi.cxj.eo. volu. Non obmitto, quòd plenè per infinitos teſtes probatum eſt inter mercatores exteros ſemper conſueuiſſe, & practicatum fuiſſe, pecunias prouenientes ex mercibus per eos delatis ſemper fuiſſe exportatas per eoſdem extra regnum abſque aliqua contradictione ſeu obſtaculo, & hoc à tanto tempore, in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit. In cæteris ſuppleat excellent. dominorum regentium cancel.religio ac cap.æquitas,cum capi.principis ac iuſtiſsimi vice fungantur. Et ita prout.ſ.per me concluſum eſt, iuris eſſe arbitror ego: & ita pronuntiatum fuit per regiam cameram ſummariè cum interuentu domini Lud.montalti regentis cancel.

In fauorem Michaëlis præfati.
Thomas gramma. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium licet possit inferri per copulam carnalem fuisse contractum, quòd per prius per verba de futuro fuerat: tamen id procedit, quando probatur, quòd post promissionem per verba de futuro fuisset copula carnalis subsequuta. & nu. 2.

3 In sponsalibus probari requiritur mutuus consensus contrahentium.

5 Copula, conuersatio, & habitatio, infert concubinatum: & non matrimonium.

6 Matrimonium præsumitur ex consuetudine insimul cohabitandi, in eodem lecto & mensa. & nume. 7.

8 Matrimonij tractatus, est, quòd se tractauerint, vt coniuges, in eodem lecto & mensa: concurrente etiam fama viciniæ, nõ sufficiunt ad plenam probationem matrimonij.

9 Matrimonium cùm sit maximi præiudicij, non debet iudicari ex leui præsumptione.

10 Tractare quis non dicitur mulierem, vt coniugem, si nõ tenet ipsam in lecto, & ad mensam in domo.

11 Fama non probatur, nisi dicant testes ita audiuisse per famam à maiori parte populi illius loci. Item, vnde fama originem traxit. Item, à quibus audierunt, videlicet, quando non deponunt audiuisse à maiori parte populi: vbi multa & plenè de fama, quando dicatur esse probata. & nu. 12.

13 Melius est esse popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilis mediocris ciuitatis.

14 Anuli delatio per mulierem non sufficit ad præsumptionem matrimonij, nisi probetur, quòd videntе & patiente viro, illum mulier detulerit.

15 In matrimonio in possessorio recuperandæ, dato quòd probaretur verè & præsumptiuè de matrimonio, nunquàm obtinebit agens possessorio, nisi excludatur cládestinitas, vt quia in faciem ecclesiæ sint contracta sponsalia, emissis bannis, & seruatis contentis in capitulo: inhibitio. extrà de cland. despon.

16 Agens ex vna causa, & probans de alia, non potest in illo iudicio obtinere.

17 Matrimonialis causa, est grauis & ardua.

18 Mulier quando petit aliquem in virum, si non probat plenè de matrimonio, vir debet absolui.

19 Probationes in causa matrimoniali sunt necessariæ, quæ in causis criminalibus requiruntur, cùm eis æquiparentur.

20 Testis allegans aliquem in contestem in actu, in quo contestis negat se interfuisse, non probat.

21 Testis vnus si contradicat alteri, neutri credi debet.

22 Testis singularis est, vbi non est numerus testium. vnde tantum probant mille, quantum vnus.

23 Testis malæ famæ & pauper, repellitur à testimonio.

24 Copula & etiam habitatio, infert concubinatum, & non matrimonium.

25 Testis criminosus repellitur à testificando.

26 Testi inhonestæ ac reprehensibilis vitæ, non creditur.

27 Testis ob inhonestatem est infamis.

28 Testis non potest esse seruus, etiam reputatus liber.

29 Testis seruus nõ admittitur pro domino absque tortura.

30 Testes non possunt esse viles personæ in causa graui.

31 Testis domesticus dicitur, nedum qui subest ratione patriæ vel dominicæ potestatis: sed etiam

etiam, qui cohabitat: vel aliquo modo est inferior, vel subiectus capiti familiæ: vt mercenarius, libertus. & similes.

32 *Domestici testes etiam dicuntur, qui ad vnum panem & vnum vinum viuunt.*

33 *Testes familiares & domestici nedum non probant: verùm etiam nec indicium faciunt, nec præsumptionem.*

34 *Testes domestici in causa matrimonij, regulariter non probant.*

35 *Testes viles non probant.*

36 *Testes vbi sunt suspecti, & in circunstantijs non concordant, non probant.*

37 *Testes de collegio, vel de ecclesia: vel de vniuersitate, quando admittuntur, est verum in subsidium, videlicet quando ex natura actus alij testes non reperirentur. & quomodo hæc intelligatur.*

38 *Testes in subsidium quomodo & quando sunt admittendi, licet inhabiles, & in quibus casibus.*

39 *Testes domestici licet non probēt, nisi in subsidium: tamen vbi agitur de dirimendo vel probando matrimonium, non probabunt.*

40 *Testis mater non repellitur in causa matrimonij filiæ, vbi vir non superat filiam in diuitijs, potentia, vel honore. & etiam si essent pares in conditione, testimonium matris est suspectum & nu. 41. & 42.*

43 *Testes consanguinei non admittūtur in causa criminali pro consanguineo: tanto minus, quando insimul habitarent.*

44 *Testis nō potest esse filius pro matre. & 45.*

46 *Iuris canonici dispositio attendi debet in causa matrimoniali.*

47 *Causa matrimonij, est grauis & ardua: & æquiparatur criminali causæ.*

48 *Testes in causa matrimoniali requiruntur esse omni exceptione maiores, & non sufficeret, quòd aliàs essent idonei.*

49 *Testes in causa matrimonij requiruntur esse probatæ vitæ, optimæ opinionis, & fidelis conuersationis: ita quòd non sit verisimile ipsos deierare ex causa aliqua.*

50 *Item debent esse præclaræ famæ & conuersationis.*

51 *Testes plures infames, etiam de facto nō probant, in causa matrimonij.*

52 *Testium numerus supplet defectum in causa graui, licet ciuili.*

Consilium. XXVI.

INcomprehensibilis ac maximi Dei suffragio postulato, Amē. In causa matrimoniali vertente inter nobilem Hyppolitam mazeam de Nola, ex vna, & magnifi. Franc. seripandum de Neap. conuentum, & se defendentem ex altera. innititur præfata Hyppolita in eius depositione promissioni sibi factæ per prędictum magni. Franc. deducendo ipsam in vxorem. cuius promissionis virtute matrimonium legitimè postmodū per verba de præsenti subsequutum esse prætendit & quòd deinceps postmodum quoque fuerit copula carnalis subsequuta: eodem Francis. ex aduerso negante, Videtur prima fronte de promissione matrimonij præfata in ipsa scriptura contenta per verba de futuro, necnon & de copula prædicta, & coniugali tractatu, ac fama publica matrimonij cōtracti ex depositione nonnullorum testium productorum per eandē: prout. J. adparet. de quibus omnibus seriatim pertractando ad dilucidationem

quæstionis deueneri poterit. Adparet ergo in primis scriptura recognita per prædictum magni. Fran. in iudicio producta per prædictam dominam Hyppolitam: quæ vt ex eius calendario apparet, fuit scripta die. xvj. Febru. x. indi. virtute cuius prætenditur per prædictam do. Hyppolitam matrimoniũ ipsum contractum. de quo quidem nihil scriptura præfata loqui adparet de matrimonio de præsenti: sed de cõtrahendo dũtaxat. Nec suffragabitur prætensa copula, per quam dici potest matrimoniũ ipsum confirmatum seu omnino contractum: quia licet per copulam carnalem inferri posit matrimo-
1 nium esse cõtractum, † quod per prius per verba de futuro fuerat, per text. in c. veniens. el. ij. & in c. is, qui de sponsa. tamen illud habet locum, quando probaretur, quòd copula ipsa fuerit subsequuta, post ipsam promissionem factã per verba de futuro: vt no. doc. maximè Anto. but. & Abb. in d. c. veniens. el ij. & consuluit Alex. in consi. clij. iij. co. in. v. vol. in versi. & si contra ea: cũ aliàs in dubio copula non probaret matrimonium. tex. est iuncta gl. in c. illud. extrà de præsumptio. Præpo. in. c. ex parte. iiij. col. extra de spons. vnde cùm ipsa domina Hyppolita non probet in specie, ꝙ post tempus prætensę promissionis matrimonij per verba de futuro coiuerit cùm præfato Franc. sequitur ꝙ ex copula ipsa nihil infertur ad matrimo. præfatũ. nec ex ea posset dici contractum. Accedat pro corroboratione copulæ præfatæ, & successiuè matrimonij, quod Hyppolita ipsa ex prædicto Fran. filium procreauit de mensæ Augusti sequentis, & propriæ in die sancti Laurentij, qui est in. x. Augusti eiusdem anni, quo prætenditur facta promissio ipsa. quæ adparet ex sui data die. xvj. Februa. à quæ die vsque ad xj. mẽsis Augusti eiusdem anni, in quo probatur filium peperisse, non adparet cucurrisse legitimũ tempus seu spacium in partu. & tamen præsupponitur filium illum superuixisse per multos ac quàm plures dies & menses. & sic clarissimè infertur, quòd ex copula subsequuta non posset dici hic filius genitus: sed ex præcedenti: qui coitus non adparet præcessisse. & tamen non sufficeret quatenus dici posset, quòd præcesserit. sed requiritur, quòd subsecutus fuerit. vt dicunt iura præfata quibus: etiam accedit verisimilitudo, ꝙ post dictam scripturam per menses tres deuenerunt ad capitula matrimonij conditionata, & conditione defecta ex culpa & causa præfatæ dominæ Hyppolitæ nõ adimplentis ex parte sua matri. nõ potuit sortiri effectũ: vt ex facie dictorum capitulorum subscriptorum per ambas partes liquidò claret. ex quibus etiam probatur de promissione matrimonij contrahendi per verba de futuro, quòd nõ fuit: nec per prius, nec per posterius contractum. & tamen cũ fundamentum prædictæ dominæ Hyppolitæ consistat in tempore scilicet, quòd post matrimonium cõtractum per verba de futuro copula fuerit subsequuta
2 debuit illud probare, † per tex. in l. matrem. C. de probat. & in l. eum actum. ff. de neg. gest. & in l. ij. cum ibi not. C. de peti. hær. per Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nunt. ita cons

consuluit Alexan.in consi.cl.viij.colū. v.vol. Præterea, licet magni.Franci.fecerit dictam scripturam, dico quod minimè ex ea adparent contracta sponsalia
3 per verba de futuro: cùm in eisdē † sponsalibus requiratur ex iuris dispositione mutuus consensus contrahentium: per text.in.c.tuæ.extrà de sponsa.cum vulg.vnde cùm non adpareat Hyppolitam ipsam tunc temporis dictam promissionem acceptasse: & in ea consensisse.vel quòd alius pro ipsa dictā promissionem receperit iuxta.l. generali. ff.de ritu nup.c.fi.de procu.in.vj.quæ habent locum nedum de matrimonio de præsenti, sed etiam in sponsalibus de futuro: vt ibi not.doct. Cū ergo nec ipsa nec aliquis pro ipsa probetur promissionem ipsam recepisse, sequitur quod nullum ius adparet, nec sit in effectu quæsitum eidem Hyppolitæ per no.in l.illud.C.de sacrosanct.eccle.& in.l.ab præsenti.& ibi Barto.ff.de dona.& consuluit Alexā.consil.clvj.circa fi.in.v.vol. Nec obstat, quòd Franc.ipsa fuerit visus conuersari cum prædicta Hyppolita in domo eiusdem Hyppolitæ, & etiā in lecto cum ea repertus: quia ex ijs nō infertur fuisse contractum matrimonium: tum quia non probatur id fuisse post promissionem præfatam factā per scripturam ipsius Fran. tum quia
4 dato, † quòd ille actus in lecto, tendere videatur ad inducendam præsumptionem copulæ carnalis.c.iij.loco.& c.literis.extrà de præsumpt.& no.in.c.j præterea.de testi.quia copula & etiam conuersatio, & habitatio.infert concubinatum: & non matrimonium.capitu
5 lo, illud † & ibi ponderant docto.maximè Anto.de Butr.extrà de præsumpt. & in.c.j iij.quæstio.v.& ibi not.& licet testes producti ex aduerso, videantur deponere, quòd Franc.ipsa accedebat ad domum Hyppolitæ neapol. tamen
6 non deponunt, † quòd Franc.ipse communiter erat consuetus esse in mensa & in lecto communiter facere cùm ipsa Hyppolita, & per lōgum tempus, put probari requiritur ad præsumendū matrimonium, secundum doct.in.c.illud.de præsump.& plenè Alex.in consi.clj.iiij.col.in.v.volu.

¶ Nec similiter in aliquo officere potest, quòd aliquis ex testibus deposuerit dominum Fran.nominasse eandem Hyppolitam in vxorem, quia licet adpareat, quòd aliquis enuntiatiuè nominet mulierem in coniugem, etiam in instrumento, quam ipse carnaliter cognouisset, & cum qua etiam cohabitas
7 set, non induceretur † sufficiens præsumptio matrimonij contracti inter eos.tex.est cum glo.& ibi doct.in præfato.c.illud.& in.l.neque fine nuptijs. C.de nupt.quia vt dicit Innocen.in capitulo ex parte.extrà de restitu.spolia. vlti.colum.quòd adulteri vt cooperiāt peccatum, quandoque se vocant coniuges.& sic non sufficit copula seu concubitus: & plus dixit Hostien.& Ioā. andr.in præfato.c.illud, quem omnes
8 sequuntur, † quòd etiam tractatus matrimonij, videlicet quòd se tractauerint, vt coniuges iacentes in eodem lecto, & in eadem mensa, concurrente etiam fama viciniæ nō sufficiet ad plenam probationem matri. Idem sequitur Ioann.de Imol.in dicto.c.illud. & subdit, quòd Aut.de Butr.ibi malè re-

fert Hostien.aliter dicere. & hoc idem tenet Abba.ibi per illum text.& clarè Bald.in.l.ij.ix.col.C.de fer.& aqua.in versicu.nunc de quinto puncto.& in.l. prima.ff.de proba.in lect.antiqua vbi dicit,quòd quasi possess.matri.non inducit præsumptionem veritatis: quia hoc quasi possessio non potest haberi absque vero titu.matrimo.qui aliàs est concubinatus.Allegat not.per Innoc. in dicto cap.ex parte.& pro hoc est bonus text.in.c.ex transmissa.extrà de restitu.spolia.& idem in proprijs terminis reperio,per suprà dicta consuluisse Alexan.in præfato consil.cl.colum.
9 in.v.vol.& ibi subdit,† quòd cùm matrimonium sit sacramentum maximũ, & maximi præiudicij,non debet iudicari ex leui præsump.c.literas.de præsum.&.c.licet ex quadam.de testi.Nec adparet modo aliquo probatum,quòd prædictus Franc.& Hyppolita insimul habitauerint:imò adparet totum contrarium,videlicet quòd Franc.ipse semper habitauit Neapo.& prædicta Hyppolita,in ciuitate Nolæ vt noto.est,ob quod excluditur prætensus tractatus,
10 vt maritus † & vxor:quia non dicitur quis tractare mulierem vt coniugem, si non tenet ipsam secum in lecto,& ad mensam in domo sua:vt not.doc. maximè Anton.& Abba.in prædicto capitulo illud.vbi subdit Hostien.Ioan.de Imo.& Antoni.de Butri.quòd si vir habet locum à muliere separatum,& similiter si mulier habet locum separatum à viro,& vir quando sibi placet, declinat ad locum mulieris, & non ipsa ad locum viri,vt in casu præmisso ex aduerso probatur: tunc non censentur vir & vxor,sed censetur inter eos committi stuprum . allegat id quòd habetur in.c.aliter.xxx. quæstio.v.concurrente insuper disparitate probata,cùm adpareat prædictum Francis.nobilem Baronem Neapol.& de sedili Capuanæ & Baronem Casepuzanæ: & econtra adparet præfatam Hyppolitam nolanam & si de terra Baronis viduã & vxorem aliàs quondam Francisc.de Nola , ac etiam declinantem ad senectutem,cùm liqueat ætatis ferè.l.ann. & cum modica dote , & multo præcedente amore , seu actis amatorijs per prius inter eos . & sic præsumitur om-
11 nino stuprum,quatenus de copula dici posset adparere:vt concludit † Alexand.in consilio.clj.iij.col.in.v. volumi.& consilio.cliij.in fin.verbis.eod.v. volumi.& consilio.clv.ij.column.eo.v. volumin.& satis considerandum arbitror,quod dixi,quòd vir sit Neapolita.nobilis de sedili Capuanæ, & demanialis,& vasal.regius:& mulier sit nolana,& subdita baroni:nam voluit pulchrè Philip.deci.in capitulo clerici.colum.vj.extrà de iudi.quòd ciuis alicuius supremæ ciuitatis, præferri debet primario mediocris ciuitatis . quanto magis dicendum est in tanta disparitate,cùm sit Francisc.ipse nobilis, & de
12 principalibus suæ ciuitatis. † Et facit bene,quòd dixit Bal.in.l.prima.C.de Alexan.primat.libro vndecimo , quòd melius esse popularem nobilis ciuitatis,quàm nobilem esse mediocris ciuitatis.& ibi etiam Iacob.rebuffi.& Ioan.de plate.& facit text.in authent.de hære.& falci.in princip.colum. prima & sequitur Ludo.Roma.in.l.si verò.§. de vi

de viro.xj.fallen.ff.solut.matrimonio, Nec posset militare pro præfata domi na Hyppolita prætensa probatio famæ publicæ dicti matrimonij contracti, vt prætenditur: cùm nemo concludenter ex testibus super ea deponit, cùm non deposuerint illam extortam fuisse à maiori parte populi: vt not.gl.
13 in.l.iij.§.eiusdem.ff. de testib. † & ibi docto.Barto.in.l.de minore.in.§.si plurium.ff.de quæstion. & in.l. cùm quidam.§.quòd dicitur.ff.de acquiren.hæredita.Innocen.& alij in.c.veniens.de verborum significatione.innò non sufficerent testes deponere famam ita esse, nisi exprimerent & declararent causam, vnde fama ipsa originem traxerit: & à quibus audierint: vt sic inspici posit, an fuerit vana vox populi, cui non est credendum vel an sit fama pro-
13 babilis. † ita concludit magistraliter Barto.in.l.de minore.vltim.columna, Bald.in.l.proprietatis.C.de probatio. & in.l.diffamari.in princip.C.de inge. & manu.Angel.in.l.ea quidem.c.colum.C.de accus.Abb.in.c.causam, quæ inter archiepiscopum.j.column.de testa.& sic vt comprehendatur, ne sint vanæ voces populi, debent testes in specie dicere, à quibus audiuerunt, saltim quando non deponunt se audiuisse à maiori parte populi. Ita Anton.de Butri.in capitulo cùm oporteat.de accu. Angel.in præfata.l.ea quidem de accusa.iij.colum.Ludo.in.l.prima in princip.ff.de noui oper.nunti.& ibi tenent quòd testes deponentes de fama, debent exprimere personas, à quibus audiuerunt, etiam si non sint interrogati.per no.Inno.in.c.qualiter & quando cl.ij.de accusa. Ita consuluit Petr. de ancha.in consi.cliiij.incip.in quæst. præsbyteri.Ang.in.l.solam.C.de testi. Alexã.in consi.lxxxiiij.in.iij.volu.& in consi.xxv.in.iiij.volu.& consil.cliiij.in fi.col.v.volu.ij.consi.clv.ij.col.eo.v.volu.sed sic est, quòd testes ipsi omnes super fama prætensi matrimo.deponentes, aut dicunt publicè audiuisse dici Nolæ, quòd etiam ab vno solo potuerunt audiuisse hoc publicè dici: tamē nō erit probata fama: vt dicit Bar. in.l.iij.§.eius.de testi.Bal.in addi.Specu.in tit.de sentent.xxiiij.colum. circa fi.Io.de Imo.in dicto.c.cùm oporteat. Aut deponunt à pluribus audiuisse de fama, quod verificari potest in duobus vel tribus: vt in.l.prima.§.hoc rescriptum.& ibi no.ff.ad sill.& no.in.§.fin. institut.de iure perso. Aut deponunt, quòd audiuerūt per publicam vocem & famam, non declarando aliter apertè nec per famam sigillatim causas, vnde fama ipsa originem traxerit: prout requiritur. Ergo nullatenus probat. ita etiam consuluit Alexan.consil.clj. in.v.volu.& ita communiter tenetur, vt dicit Imo.in.l.hæredes palã.in prin. ff.de testa.& tradit etiam Alexan.in cō si.ij.incip.in causa appellationis.in. vj. col.in.iiij.volu.

¶Nec elidere in aliquo posset defensiones præfati mag.Francisc.id, quod probari videtur per testes productos ex aduerso penitus repulsatos: vt.j.patebit, videlicet, quòd Fran.ipse transmiserit anulum eidem Hyppolitæ & licet nō deponãt: *che fosso annello ò fede: ma che era con vna corniola*: & minimè deponunt hoc fuisse post dictam promissio-

 nem

nem matrimonij cõtentam in scriptura, attamen non adparet Hippolitam ipsum nec illum, nec alium anulum detulisse: aut deferre visam fuisse, quod etiam non sufficeret, nisi probaretur Hypolitam eundem portasse anulum sciente, vidēte & patiente ipso Franc. viro. alias nō infertur ad præsumptionem matrimonij. ita includunt Anto. de butrio. & Abbas in sæpius allegato c. illud. extrà de præsumpt. cum mul-
14 tis concord. † Præterea, licet magni. Franc. ipse fecerit dictam scripturam de promissione matrimo. contrahendi: attamen non ex ea adparet contracta sponsalia aliqua per verba de præsenti, cùm requiratur mutuus consensus contrahentium. & non adparet quod hyppolita ipsa tunc temporis assensērit dictæ scripturæ, vt s. dictum est. & in præsentiarum adparet quod de matrimonio contracto & sic non potest iudicari aut pronuntiari matri fuisse contractum, prout petitum est per ipsam Hyppolitam in eius petitione. & sic in petitorio, quod est deductum, constat præfatum mani. Franc. esse absoluendum. tamen dato absq; veri præiudicio, esset deductum possessorium, & quod petijsset se restitui ad possessionem matrimonij, seu quasi quod deductum nō est. tamen fuisset necesse probari de matrimonio contracto per consensum: vt in. c. ex transmissa: & ibi glos.
15 extrà de restitu. spol. ¶ † Quinimò & plus, in possessorio recuperandæ dato, quod probaretur verè & præsumptiuè de matrimonio, nunquam obtinebit agens possessorio, nisi excludatur clandestinitas, vt quia in facie ecclesiæ sint contracta sponsalia emissis bannis, seruatis ijs quæ habentur in. c. inibitio, extrà de clandestinita. de spon. aliàs non solum ecclesia non faceret restitutionem fieri, sed etiam si simul habitarent, separaret ad tempus sicut faceret si contra interdictum ecclesiæ contraxissent dicto. c. cum inhibitio. ita no. concludit Hostien. in cap. ex parte. de restitut. spol. quem ibi omnes sequuntur. & est glosa. ab ipsis non allegata in dicto. c. ex transmissa. in glos. prima quam ad hoc ponderat pro not. Ioan. de Imo. in dicto cap. ex transmissa]. sed hæc non seruata sunt, nec deducta. ergo ex nullo capite obtinere potest prædicta Hyppolita. ita in specie dixit Alexand. in. d. consil. cl.
16 penult. colum. quinta volumi. † Item agens ex vna causa & probāns de alia, non potest in illo iudicio obtinere. l. habebat. in principio. ff. de iusti. l. Beblius. ff. de pact. dotali. c. Abbate fanè de re iudic. in. vj. Bartol. in. l. prima in princi. ff. de eden. Innocen. in. c. ex parte. de priuileg. sed præfata Hyppolita egit contra prædictum Francisc. deducendo, causam in petitione, scilicet quod contraxerat cum ea legitimè matrimonium verum per verba de præsenti. & sic dato, quod probaret de alia causa, videlicet quod contraxerat per verba de futuro, quod per copulam carnalem transierat in matrimonium præsumptum istud est probare aliam causam, quàm deductam in petitione. ideò obtinere non potest. ita in specie consuluit Alexand. in prædicto consil. cl. in proprijs terminis in
17 quinto. volumi. in penulti. col. † Sufra

fragatur insuper, quia causa matrimonij, de qua agitur, est causa grauis & ardua, vt dicit glos. & ibi doct. in c. mulieri extrà de iureiur. & facit text. in cap. non debet extrà de consang. & affi. ita etiam dicit Abb. post Anto. de butri. in cap. si pro debilitate. extrà de offic. delega. Alexan. in consi. clij. quarta. colum. in sexto volumi. & ideò de stylo curiæ plerunque episcopus committitur, vt dicunt doct. in dicto cap. si pro debilitate. & no. Specu. in titu. de rescript. præsen. §. ratione formæ. ver. nunc ad instructionem & refert Abb. in capitulo causam matrimonij. extrà de offic. delega. Et ideò dicit præfata glo. no. in dicto cap. mulieri de iureiurand.
18 † quod quando mulier petit aliquem in virum, si non probat plenè matrimonium, vir debet absolui, ex quo agitur quasi de statu hominis, cùm ex hoc seruitus in ipso constituatur. Ita formaliter dicit ibi glos. quam doct. ibi communiter sequuntur Ant. de butri. in cap. fin. eod. titu. & Imo. in dicto cap. mulieri. Bald. in. l. in bonæ fidei. C. de rebus cre. Paul. de castro. & Alexand. in. l. tertia. in principio. ff. de iureiur. Alexan. in consilio. cxliij. in secundo volumi. vbi propter hoc infert
19 † quod in tali causa sunt necessariæ probationes, quæ in causis criminalibus requiruntur, cùm causæ ipsæ matrimoniales eis æquiparent. no. Bal. in c. ad nostram. prima colum. extrà de probatio. Ex quibus omnibus concluditur de matrimonio ipso minus sufficienter adparere, & successiuè præfatum magni. Francis. absoluendum ab impetitione prædictæ. dominę Hyppolitæ, eo quod eius testes producti essent in eorum personis, & dictis adprobati. Verum vt iudicare debentis religioni, nulla dubitatio in absoluendo prædictum Francis. oriri contingat, sed aperto tramite ad id procedi possit, vt iuris est. Ideò de qualitate testium ex aduerso productorum ac eorum depositionibus succinctè, quoad potero, verba faciam, singulorum dicta discurrendo, & ponderando, & qua repulsa attincti elisiq; reperiantur in medium adducẽdo. quibus erat ratis de occurrentis. quæst. decis. de facilimè veritas clarissimam ac serena liquebit. Et incipiẽdo primò à teste quadam nomine clarella: quæ deposuit se interfuisse tempore contracti matrimonij inter prædictos magn. Francis. & Hyppolitam per verba de præsenti subdens duo ponderanda, scilicet quod id fuit præsente præsbyte. Baptista filio donne Agnetis, & quod de dicto matrimonio contracto præfata Hyppolita voluit scripturam manu propria ipsius Francis. ad hoc, vt matrimonium ipsum esset validum, & vlterius deleri non potuisset: quæ scriptura fuit ilico facta & assignata prædictæ. Hyppolitæ, constat namque, quod præditus præby. Baptista examinatus ad instantiam prædictæ dominæ Hyppolitæ & interro. super. c. interrogato. producto per eundem Francis. respondet se nescire de dicto matrimonio contracto. vnde succedit depositionem prædictæ Clarellæ esse suspectissimam & inualidam, cùm allegauerit contestem interfuisse in actu, in
20 † quo contestis ipse minimè interuenis

uenisse,seu scire deposuit.ita dixit pulchrè Bald.in.c.cum causam quæ inter archiepiscopum. quinta colum.de testi.per textum.in.l.prima in fi. ff.quéadmodum testamen.aper.& consuluit Alexand.in consi.xc. vltima colum.in iiij.volumi. & ideò propter contrarietatem,quia adparet ex prædictis quod vnus alteri contradicit, nemini ex ipsis credendum est,ex quo quãdo vnus testis contradicit alteri, neutri credi
21 debet † vt not. Ioan. Andr. & magis. communiter doctor.in.c.in nostra. de testi.fede.de sen.in consilio.cxlij. incipien. domine Griffose. & consuluit in proprijs terminis Alexand. in consilio xxxiiij.vltima columna in.iij.volumi. & idem Alexan.in consil.xliij.in quarto volumi. Item deponit testis ipse aliud, videlicet quod prædicta Hyppolita voluit scripturam manu ipsius Francisc. de præfato matrimonio contracto pro eius cautela adparet enim dictam scripturam productam ex aduerso, continere nudam promissionem contrahendi matrimonium per verba de futuro, quam Hyppolita ipsa ignorare non poterat,cùm peroptimè sciat legere & scribere, vt adparet ex subscriptione per eam facta & recognita in capitulis matrimonialibus, & sic cùm scriptura ipsa contrarietur depositioni ipsius testis & quam testis ipse allegat, tanto magis concludendum erit præfatæ testi nullatenus esse credendum, & maximè ob eius singularitatem,cùm vnica testis sit & singularis in eius depositione, dum deponit de dicti matrimonij contractu, & de fide & osculorũ quę cùm contestem non habeat,non probat. c. bonæ. el. j. extrà de electio. c. licet causam extrà de probat. Cùm enim testis singularis est ibi, non est numerus testium. vnde
22 tantum † probant mille,quãtum vnus vt dicit Bal.in.l.iurisiurandi.col.iij.C. de rebus cred.& dicit ibi Bal. quod singularitas operatur,quod minus probetur per plures,quàm per vnũ: sed cùm ex iuris dispositione omnis probatio siue indiciũ & præsumptio requiratur probari,per duos testes saltem,vt not. glo.& docto.in.l.fi.C.fami.ercisc. & declarat Bald.in.l.cum circa. C. de iure doti.Angel.in.l.fin. ff. quod me.causa ergo.&c. Accedit etiam quod probatũ est ad repulsam ipsius Clarellæ,videlicet, quod est pauperrima ac malæ famæ, & ob eius paupertatem stat seu morat ad seruitia aliena,& testis malæ famæ & pauper tanquam inhabilis re
23 pellitur à testimonio. c. licet † causam de proba.l.iij.in princip. ff.de testimono.Hostien.& Abb.in.c.super eo.lo.ij. de testi. & ita in causa matrimoniali in specie ex prænarratis qualitatibus testis redarguit, consulendo Alexan. in suo sæpius reperito cõsil.cl.iiij.colum. in.v.volumi.versi.nunc discutiendum & idem Alexand.in consil.clij.incipié. viso processu eo.volumi.in.iiij.colum. Quo verò ad primam testem in ordine productam,per prædictã Hyppolitam nomine Cubellã rosam, deponentem quod dum moraret ad seruitia pręfatæ Hyppolitæ in ciuitate Nolę,quadam die de mane vidit præfatũ Fran. in lecto iacentem cum prædicta Hyppolita,& ꝙ deinceps vidit ambos solos in quodam retretto spacio vnius horę clau

clausos, & reseratos. & quod audiuit à quã pluribus tam in ciuitate Nolæ, quàm Neapo. de cõtractu matrimonij inter eos. Aduertendum tamen est, quod in prædictis Cubella ipsa non allegat aliquẽ contestem & in eo, quod dicit illos stetisse in retrecto solos, est vnica & singularis & nihilominus, quod Fran. ipse absq; veri præiudicio fuerit visus in lecto cũ Hyppolita. ex hoc enim non infertur fuisse inter eos contractum matrimonium, dato quòd ille actus tendere videatur ad inducendam præsumptionẽ copulæ carnalis. c. iij. loco. &. c. literas. extrà de præsumptio. & no. in. c. præter
24 eà. de testi. quia copula † & etiam habitatio, infert concubinatum & non matri. d. c. illud & ibi ponderant doct. maximè Anto. de but. extrà de præsump. & in. c. j. iij. q. v. & ibi not. & tamen aduersus prędictam cubellam probatum est, quod cõuocata ante præfatam eius depositionem per prædictum magni. Franc. coram fide dignis testibus, & interrogatã, an ipsum Francis. cognosceret. & si aliquid sciebat de ipso Franci. Hyppolita respondit præfatum Fran. minimè cognouisse, nec cognoscere. & pariter nihil scire de ipso, nec de Hyppolita prædicta. Probatur insuper prędictam cubellã fuisse & esse mẽdacem vilem, ac malæ famæ adeò quod aliàs aufugit, cum quodam famulo ipsius Hyppolitæ de nocte ab eius domo: & ab eodem si carnaliter cognosci fecit, dum staret ad eiusdẽ Hyppolitæ seruitia, & furto sibi subtraxit quandã chlamidẽ, & quædam linteamina ex secum exportauit, vt plenè doctũ est. & sic tan
25 quam † criminosa de iure repellitur, & præsertim canonico à testificando, cui iuri canonico in causa matrimoniali standum est. c. si. de secun. nupt. Nec requiritur, quod fuerit dãnatus per sententiam, vt in. c. super eo. el. j. & in. c. testimoniũ extrà de testi. Item probatur insuper eadem cubellã esse pauperrimã & vilem, adeò quod ostiatim mendicãdo incedit, & vltrà præallegata aduersus Chiarellam, quæ etiã aduersus prædictã cubellam militare adparent, occurrit quod testi inhonestæ ac reprehẽsibilis vitæ non creditur. c. testimoniũ.
26 de testa. l. iij. in prin. ff. eo. ti. † Alex. in consil. prædicto. cl. in. iij. col. in. v. volu. & maximè, concurrente etiam paupertate, quæ facit, vt testi non credatur: si aliàs non sit minus honestæ vitæ, vt in. c. si qui. & ibi not. de testi. & not. iiij. quæstio. iij. in. c. si testes. in versic. item testes. & Specu. in. titu. de teste. §. primo. versic. item quod est pauper: vnde ratione vilitatis & paupertatis non creditur, vt. d. l. iij. in princip. de testi. & in c. in literis. extrà de testi. & præsertim in causa matrimoniali prout ista not. Hosti. in. c. super eo. el. ij. de testi. & ibi etiam Abb. consuluit in proprijs terminis Alexan. in sæpius allega. consil. cl. in ver. iam discutiendum. Et pariter eodem morbo, quo præfatæ duæ testes, adparet laborare Sabella Sauina, tertia testis, quæ deponit vidisse præfatum Franciscum cum dicta Hyppolita in lecto, & quod die sequenti volẽs recedere donauit eidem Hyppolitæ anulum aureum. promittendo ad eandem redire, & tamen nihil de matrimonio deponit: aduersus quam Sabellam obiectum fuit & probatũ de

extrema paupertate:& insuper, ꝙ est
seuis & inhonesta persona.& sic omni-
no ex præmissis decisionibus repel-
litur: & cùm sit pauper & inhonesta,
in honestatem est infamis ipso iure
per.l.athletas.in.§.ait prætor.ff.de his
27 qui no.infa.& ibi not.† & consequen-
ter non est idonea testis.l.iij.§.lex iu-
lia.ff.de testi.l.Cass.ua.& ibi no.ff.de
senato.& plenè in præfato.c.testimo-
nium.extrà de testi.& præsertim in
hac causa matrimoniali non proba-
bit,vt dicit Hosti.in d.c.super eodem.
el.ij.de testi.& ibi Abb.& Alex.in præ
fato consi.&.in.v.volumi.Item cõuin
citur ysabella ipsa de mendacio p suos
contestes:nam in eius depositione di-
cit,ꝙ præfatus Fran.in eius recessu de
dit anulum aureum præfatæ Hyppo-
litę promittendo redire: & Helias al-
ter testis eiusdem Hyppolitæ deponit
quòd Fran.in eius recessu dedit anulũ
aureum sibi vt ipsum consignaret præ
fatæ Hypoli.& Helias ipse habito anu
lo eundem cõsignauit Margaretæ suæ
vxori,vt illum cõsignaret eidem Hyp
poli.ob quorũ discordantiam neutri
credendum,per iura.s.allega.aduer-
sus præfatam testem in ordine.
¶Quo verò ad præfatũ Heliam quar
tum testem, perductum ex aduerso,
qui in eius depositiõe attestatur se vi-
disse præfatũ Fran.pluries cum præfa
ta Hyppolita coire.& eosdem adinui-
cem dormire,comedere,& bibere:& ꝙ
ex eis genitus est filius,& multa alia:
& præsertim, ꝙ Fran.ipse transmisit
anulum eidem Hyppo.per mediã per-
sonã ipsius testis:quem testis ipse dedit
Margaretę suæ vxori,vt eundem an-
lum præfectæ Hyppolitæ consignasset.
hoc Helias testis,quãtum sinodalis exi
stat,ex multis,ac quãpluribus repulsis
infrascriptis accinctus est,dignosci po
terit:& in primis adparet,ꝙ est mau-
rus & seruus:vt in princ.suę depositio
nis adparet,ac etiã super secundo in-
terrogatorio producto per eundẽ Ma
gni.Fran.in quo præfactus Helias pro
fitetur se pauperem:licet subdat se in
præsentiarũ esse liberũ & libertati tra
ditum per præfatam Hyppolitã & Iu-
lium eius filium,de quo nihil adparet:
& tamen clarum est,ꝙ seruus etiam re
28 putatus liber,testis esse nõ potest: † vt
dicit Spe.in ti.de teste.§.j.ver.quid si,
tantum.Suffragatur insuper:quia cũ
in rei veritate sit seruus,nec adpareat
de contrario,non admittitur pro do-
29 mina absq; † tortura,vt dixit Bald.in
l.milites.C.de quæstio.& melius in au
then.si dicatur.vl.col.ver.tertio casu.
C.de testi.Item adparet ex testium de
positione,quòd si vilis persona tam ip
se,quàm eius vxor,nomine.Margare-
ta similiter testis producta ex aduer-
so,& viles personæ,non possunt testifi-
cari in causa graui,in qua nos esse ad-
30 paret,nisi cùm tortura † vt dixit pul-
chrè Bald.in dicta authen.si dicatur.
vltima columna.de testi.ver.tertio ca
su.& in.d.l.milites.C.de quæstioni.
Præterea,adparet tam præfatus He-
lias,quàm Margareta eius vxor,esse
seruitores præfatę Hyppolitę in præ-
sentiarum,sicut per prius erant com-
morantes in eius propria domo, ad
eius seruitia:& sic domestici domus &
dicitur domesticus inter alios,nedum
qui subest ratione patriæ & dominicæ
pote

potestatis:sed etiam,qui cohabitat seu alio modo est inferior,vel subiectus ea
31 piti familiæ † vt libertus mercenarius & similes,vt habere per Bald.in l secũ da.C.de testi.Spe.in ti.de teste.§.j. secunda columna.ver.item quòd est domesticus.eod.titu.Ioan.andr.in.c. fin. .v.columna.de ver.sign.in.vj.& dicuntur etiam domestici,qui viuũt ad vnũ panem,& vnum vinum.dicit Bald.in
32 c.in literis.extrà de testi. † & pariter familiaris,dicitur domestic⁹:quia quicunque est familiaris,dicitur domesticus.patet in.l.secunda.ff.de in ius voc. iuncta.l.sed & si quis.§.præterea. quia familiaris & domesticus dicuntur synonima,vt sentit.d.Ant.in.d.c.in literis.de testi.& ibi expresśius Franc .de are.& Fely.& sic cùm sint ipsę Helias, & Margareta eius vxor familiares & domestici præfatæ Hyppolitæ: & eius seruitores, qui veniunt adpellatione domesticorum:vt not.per gloss.in.§.in testibus authē.in ver.ea re.in fin.institu.de testib.omnino reprobantur:& fidem non faciunt.voluit Bald.in.l.etiã quinta columna.C.de testi.& in . l . in testamento.§.quicunque.ff. de testib. Bald.in.leg seruos.C. de quæstioni.& ideò admitti non debēt,cùm non probent:vt in specie firmat Cy . & Bald. in.l.secunda.C.de testi.& in.c.in literis.extrà de testi.Spe.in titu.de teste,§. primo.vers.item,quòd est domesticus Ang.consilio.ccxxviij.incipien . in facto proponitur.Innoc.in.c. insinuãte. extrà de officio delega.& cõsuluit Alexan.in dicto consi.cl.columna.vj. ver. non probat etiam.in quinto volumi.
33 imò † nedum non probat verũ, etiam nec indicium aliquod nec præsumptionem facit.Ita Bald.in.l . testimonium. in apostillis.ff.de testi.alleg . Specu.in dicto ver.quid si testis domesticus . & probatur in.§.testes.iiij. qõ.iij. ibi interrogari non potuit.& voluit etiam Abb.in.c.in literis.extrà de testi. Bald. in.l.seruos.in princip. per illum text. C.de testi.vbi dicit,quòd testis qui nõ facit indicium,non debet interrogari, prout dicit tex.in.d.§. testes.iiij . q.iij. & quòd testes domestici in causa matrimoniali regulariter repellantur,
34 † tenet in specie Car.Alex.aliàs propo.in.c.regulæ.xxix.dist.& insuper accedit.quia vltra famulatum sunt viles
35 personæ,quibus nullatenus † credendum est:per gl.in.§.in testibus.institu. de testa.in ver.ea re.& not. per Cy.& Bald.in.d.l.ij.C.de testi.per Barto.in l.seruos.C.de quęstioni.Bald.post Cy. in.l.qui testamento.§.quæcunq;.C.de testa.&.&.in iure plenisśimè demonstratum est,&alle.aduersus alios testes. Non obmitto notoria mēdacia ipsius Margaretæ dum deponit præfactam Hyppolitam esse ętatis.xxv.an . quòd est contra depositionem septem testiũ deponentium ipsam excedere ętatem. xl.anno.& plus,prout etiam ipsamet Hyppolita in eius depositione non negare videtur,maximèdum dicit,quòd tempore quo remansit vidua,erat ætatis.xxiij.ann.& fluxerunt iam.xiij.annis à tempore mortis.quæstio.Fran. de Nola eius viri , vt ipsamet deponit: & sic fatetur ingenuè esse ætatis.xxxvj. ann.& testis adparet deposuisse contra depositionem ipsiusmet principalis:& sic quantum eidem stari debeat, confide

consideretur:& pariter deprehenditur in mendacio alio & conuincitur, dum deponit, ꝙ sunt.iiij.anni elapsi, quibus amplius Helias ipse non stetit nec stat in seruitiis præfatę Hyppolitæ:& tamē sex testes spectatæ fidei deponunt contrarium:videlicet quòd Margareta ipsa semper & vsque in præsentiarū stetit & stat ad seruitia ipsius Hyppolitę: item conuincitur.quia deponit, quòd illi nobiles, qui venerunt cum præfato Magni.Fran. Nolam accesserunt ad dormiendum extrà domum illo sero: & quòd Fran.ipse solus remansit in domo cum eius nepote:& tamen conuincitur per depositionem eorundem nobilium deponentium, ꝙ ibidem dormierunt illa nocte: & à domo præfata nullatenus exiuerunt. Suffragatur insuper, ꝙ inter præfatum Heliam, & eius vxorem Margaretam præfatam circa anulum datur contrarietas:quia Helias deponit anulum ipsum dedisse eidem Margaretæ eius vxori, vt consignaret præfatæ Hippolytæ,& Margareta ipsa aliter deponit: videlicet ꝙ Fran.præfatus consignauit anulum ipsemet præfatæ Hippolytæ, cum quadam Corniola tempore quo recessit à ciuitate Nolæ,eidem dicendo: *tenitiue questo da mia parte* & sic neutri credendum erit per iura superius alleg.aduersus primum testem in ordine allegatianum. Nec militaret,quatenus alle. contigerit,ꝙ præfata contrarietas nō videtur adparere in principali substantia facti,de quo agitur:sed in circunstantiis.& sic quòd dictum testis vitiari non debeat,secundùm Innoc.& panor.in cap.fraternitatis.extrà de hære.& Old.in suo consilio.cccvij. nam respondetur, quòd vbi subest aliqua suspitio in testibus.prout in casu præmisso,attentis suprà relatis:etiam si in circunstantiis sint contrarii, eorum

36 †dicto non stabitur.dixit Azo in summa de testi.gloss.in.c.causam, quæ in versi.tempore.extrà eodem.titu.Spec. in tit.de teste.§.quid iam de interrogatoriis.& plenè Alex.in consi.xc.in. iiij. volumi. Nec obstaret,quòd dici posset quòd saltem in subsidium deberent testes.suprà relati.ita viles & domestici admitti:maximè in causa matrimoniali:per id,quod habetur in.c. super eod.el.secundo de testi.& in.c.videtur. extrà qui matri.accu.pos.& in.l.consensu.C.de repu.& in.l.serui.de testa. vbi etiam in subsidium admittitur pro teste ille, qui aliàs non admitteretur.

37 †Nam respondetur per id,quòd no. glo.in.c.iij.loco.de proba.in gloss.secūda quàm ibi multum no.Ant.de but. quòd illud,quòd dicitur pro ecclesia admitti ad testificandum illos de ecclesia,vel pro vniuersitate illos de vniuersitate,hoc est verum in subsidium, vt quādo alij testes non reperirent verisimiliter ex natura illius actus: & id quod dicitur credēdum esse testi aliàs non sufficienti,quādo alia deficit probatio,debet intelligi verum esse, quando ex natura regulari illius facti alij testes verisimiliter accurrere non potuerunt, Secus,si potuerunt alij haberi:licet casualiter non interfuerint. Vnde ad probandū gesta in.c.ecclesiæ,ad mittuntur illi de ecclesia seu capitulo: quia ex natura regulari eorū,qui gerūt in capitulo,est,ꝙ nō solēt interesse ex-

se extranei.d.c.veniẽs.cl.ij.in fi.de testi.& ideo tales de capitulo admittuntur:vt ibi:& ita illa glo.multũ ad hoc no.Ant.de bu.in consi.suo incip.quæstio hæc dubia habet vulgaria.vbi dixit,ꝙ iura præfata intelligunt in actibus,in quibus actu & habitu,attẽto communi cursu de eo non potuerunt alij testes haberi,licet fortè non habeantur actu:quia tunc non reperiuntur testes non integri aliàs semper testes nõ integri sufficerẽt:quia pars alleg.illud esse factum in domo, sed matrimonia communiter consueuerunt palam ac publicè fieri:ergo huiusmodi testes nõ integri nullatenus probare habent. Ita in propriis terminis & specie consuluit Alexan.consil.clj.ij.colum.in.v. volumi.Ioan.de imo.in.d.c.iij.loco.& ad hoc etiam tendunt,quæ no.d.Abb. in.c.fi.ij.no.extrà de testi.cogen.& idẽ consuluit Alexan.consil.cxlviij.iij.colum.in.v.volu.& consi.clj.eo.volu .ij. col.sed ex natura regulari ipsius matrimonij non est,quòd adhibeantur testes illius conditionis & notæ cuius isti testes esse probantur:sed potuerũt adhiberi testes optimæ conditionis & famæ ac omni exceptione maiores.Bene facit,quod habetur in.c.j.de consang. & affini.& in.c.j.xxx.q.v.ergo non potest dici , quòd in subsidium debeant admitti.Ita etiam consulendo tenet Alex.in consi.clij.in.v. volu . subdens, ꝙ posito ꝙ extra dictum casum posset procedere id,quod dicitur in subsidiũ admitti testes,qui alias non admitterentur:posset esse verum,quando tibi nõ posset imputari culpa,si nõ adhibuisti testes idoneos:vt quia fuisti vulneratus corã testibus,qui non essent omni exceptione maiores:& tunc poteris in subsidium probare.ad hoc, quod

38 †legitur & not.xiiij.q.ij.in.c.quãquã. & in.d.c.j.de testi.cogen.& quod nor. Io.and.in addi.Spe.in ti.de teste.§.j. ver.item excipitur,ꝙ est impubes. super ver.itẽ,ꝙ est mulier.cum si.sed qñ fuit in culpa,quia potuit adhibere testes idoneos ad actum,ad quẽ deliberatè seu ex proposito procedit:& tunc est sibi imputandum,si se nimium arctauit lege secunda.§.si quis tamen . ff.si quis cau.leg.si fideiussor.§ . primo.ff. qui satisda . coga . Debuit ergo dicta domina Hyppolita,si volebat matrimonium contrahere cum præfato Magni.Franc.adhiberè testes quidẽ idoneos:aliàs de facili testes inhabiles & suspecti possent admitti ad probandum id,quòd nunquam fuisset, dummodo allegaretur alios testes non interfuisse:& ideò non debet aperiri via malitiis.leg.in fundo.cum simil . ff.de rei vendicatio.& sic prouisio legis repellentis testes suspectos,& inhabiles, redderetur inanis & elusoria contra id,quod habetur in lege secunda.C. communia de lega.& in. c . commissa. de elec.in vj.verba sunt hæc formaliter relata per Alex.in dicto consil.clij. septima colum.in.v.volu.in quo pro consimili causa matrimoniali,ita consuluit in istis propriis terminis . & sic nullatenus allegari posset testes ipsos fuisse receptos in subsidium , maximè cum Hyppolita ipsa in articulis suis:& præsertim in articu.quinto.& xvij.deduxerit & posuerit,quòd Franciscus ipse sæpe & sepius confessus fuerit

coram

coram testibus contraxisse secum matrimonium: ergo non posset nunc dicere contrarium.l.cum precium. C.de libe.causa.l.ij. C.de insti.& substi.l.ij. C.de fur. Quinimò licet domestici vel familiares non sint idonei testes, nisi in subsidium in his, quæ domi aguntur, prȩsertim quando agitur inter virum & vxorem, per tex.no.secundum Abb.in.d.c.literis.de testi. Secus enim erit, vbi ageretur de dirimendo vel probando matrimonio: quia tunc non probāt. Ita voluit pulchrè Abb.& post ipsum Fely.in.d.c.in literis.vbi dicunt esse not.casum de hoc in.d.c.in literis.

39 † Quò verò ad alium testem Iulium mazeum, filium ipsius Hyppolitæ minimè eius depositiò eidem Hyppolitæ in aliquo opitulari potest, inquantum deponere videtur super circunstantiis matrimonij, & copula maximè, cùm super prætensa copula habita, vt dicitur Nolæ inter ipsum Franc.& Hyppolitam sit testis ipse singularis: tamen etiam quia filius: sicut dicimus econuersò in matre, quòd licet testimoniū matris non repellatur in causa matrimoniali filiæ, quando deponit pro filia: tamen hoc est verum, si ille cū quo deponit filiam contraxisse matrimonium, non superabat filiam nobilita-
40 te, † diuitiis, potentia, vel honore: vt not.Io.And.Hosti.& alij in.c.videtur. extrà qui matr.accu.pos.per tex.ibi & per tex.in.c.super eo.el.ij.de testi.imò etiam si essent pares in conditione, te-
41 stimonium matris est suspectum: † vt dicit Hostien.in summa in titu.de teste.§.si quis posit.ver.vbi autem.quare Specu.in titu.de teste.§.primo.ver. item quòd est parens. Or multò magis erit in filio, qui est inferior matre: & eiusdem matris honori deferre tenetur: & si matrimonium ipsum non sortiretur effectum, ipse quoque maxima iniuria afficeretur, cùm iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videatur intantum, quòd à testificando repellit agnatos. Or quartò magis
42 † filium pro matre, dixit Bar.in.l.lex cornelia.per illum tex.ff.de iniur.post glo.idem Bart.in.l.cum scimus.C.de agri.& censi.lib xj.Bal.in.l.vnica.C.si quacun.prædi.potest. Bal.in.l.j. C.de
43 rap.virg. ¶ † Accedit insuper, quia testis consanguineus saltim in causa criminali non admittit pro consanguineo: vt tenet Bart.in.l.qui testamento. col.fi.in.§.quæcunque.ver.sed quȩro, quid in criminalibus.ff.de testamen.& probatur in.c.accusatores.iij.q.v.& in c.j.& in.c.absens. lo.ij. iij.q.ix.& not. Abb.in.c.literas.col.iij.extrà de præsump.Bal.in.l.fi.ij.col.de proba.vnde pariter & in causa matrimoniali repellendus venit, quæ criminali æqui paratur, vt suprà probatum est.&.ꝭ.dicetur & eo magis vendicabūt sibi locum præmissa, quando præfati consanguinei insimul habitarēt: quia eo casu talis cohabitatio auget suspicionem pa-
44 rentelæ: † vt no.Bal.in.l.parentes.ij. col.C.de testib.Ant.de but.& Ioan.de ana.in.c.cum oporteat.de accusa.Pet. de anch.in consi.ccxlvij.incip.in causa agitata.ij.col. Or quantò magis dicendum erit in hoc Iulio teste, qui filius est ipsius Hyppolitæ: & si matrimonium præfatum non sortiretur effectum, prout nullatenus sortiri potest de

de iure? Hyppolita ipsa non modica iniuria affecta remaneret cum articulauerit, & probauerit per suos testes repulsatos se fuisse carnaliter cognitam à præfato Franc.& sic ageretur de proprio interesse ipsius Iulij filij, quo casu iniuria communis esse videretur. Ita in specie consuluit Philip.deci.in consi.cxxxiij.in.iij.colum.& sic eo casu videtur Iulius ipse in causa propria
45 testificari: † vbi adparet versari vindicatio iniuriæ: vt dicit Anto.de but. in.c.cùm oporteat. de accusatio.Saly. in.l.parentes. C.de testib.& consuluit Soci.in consi.clxxiiij.colum.ij.& Fely. in.d.c.cum oporteat.& plenè Ias.in.l. si ita stipulatus.§.Crysogonus. penul. colum.ff.de verbo.obliga.Et aduerte: quia Decius in dicto consilio.cxxxiij. præallega.consuluit in particulari in causa matrimoniali:& sic remanet firma conclusio,quòd nullatenus præfatus Iulius tanquàm filius in aliquo præfatæ suæ matri testificando opituletur. Prætereà,in suprà relatis aliis testibus, in quibus difficultas probationis matrimonij consistere videtur, aduertendum arbitror, nos esse in causa matrimoniali, in qua attendi debet
46 dispositio iuris cononici † .c.fina.de secun. nupt.cum vulgari. Cuius notissimi iuris est, mulieres in causa criminali testificari non posse. c.forus. §. fina. vbi glo.in ver.fœmina. extrà de verbo.significa.c.mulierem.& ibi glo. ver.nec testes.xxiij. quæstio.v. & no. Hostien.in summa de testib.§.si quis testis esse possit. in princi.& not.glo.& docto.in.c.quoniam aliqua. de testib. & ideò succedit consequentia, quòd si mulieres in causa criminali in testes
47 non admittuntur: pariter † nec admitti debent in causa matrimoniali, quæ grauis est & ardua, & causæ criminali æquiparatur. dicit Bal.in.c.ad nostram. j.colum. extrà de probatio. consuluit Alexan.consi.cxliij.in.ij.volumi.& suprà aliàs dictum est concurrente maximè suspicione aduersus mulieres præfatas ex pluribus rationibus atque causis, de quibus suprà.quo casu omnino repelluntur à probatione prætensi matrimonij, propter suspicionem:vt not.per Hosti.& Abb.in.d. c.super eo. el.ij. de testib. & præsertim procedunt præalleg.cum in causa matrimoniali requirantur testes omni
48 exceptione maiores: † & non sufficeret, quòd aliàs essent idonei.text.est & ibi docto.in.c.in literis.in glo.fina.extrà de testibus.& in.c.j.& ibi Præposi. extrà de cansangui.& affini.quòd vendicat sibi locum, tam quando agitur de probando matrimonium, quàm quando agitur de infringendo: vt dixit And.barba.in suo consi.liij.colum. iij.in fi.& in consi.xlv.colum.j. j.volu. Decius in suo consil.clxiij. vj.colum. vbi plenè & tenet glo.in.d.c.j.de consangui.& affini.& ibi Abb.panor.per illum tex.in.ij.nota.& consuluit idem Phili.Decius, in consi.cccx.& insuper testes in causa matrimoniali deponentes, requiruntur esse probatæ vitæ & optimæ opinio.& fidelis conuersationis: ita quòd non sit verisimile ipsos deierare ex aliquo respectu seu causa: & sic quòd in effectu sint omni exce-
49 ptione maiores: † vt in.c.licet.& in.c. literis.de testibus. & ita consulendo in

ſpecie tenet Alex.in conſi.xlvij.in.iiij.
vol.& conſi.xcix.in.iij.vol.& conſi.clij.
in.v.vol.vj.col.& conſi.clj.vlti.col.cir-
ca prin.col.v.vol.& tenet etiam Fely.
in rub.de ſponſa.in collectione priui-
legiorum cauſæ matrimonialis.in.iiij.
priuilegio.in ver.poſtremo. vj.colum.
nullam de præalleg. faciens mentio-
50 nem: † imò debent teſtes producendi
in cauſa matrimoniali eſſe præclaræ
famæ & conuerſationis, vt habetur in
c.inſuper.& ibi Præpo.extrà qui ma-
tri.accu.poſſ. ¶ Vltimò, minimè ſe iu-
uare poſſet præfata domina Hyppoli-
ta de illa generali regula glo.in.l.iij.§.
j.in verſi.numerus.ff.de teſtib.videli-
cet quòd numerus habeat ſupplere
defectum teſtium, cùm hoc nõ habeat
locum in cauſa graui, prout eſt iſta: vt
clarè ſentit Bal.in.c.ad noſtram. extrà
de proba.vbi determinat, quòd etiam
ſi eſſent plures teſtes infames, etiam de
51 facto non probant: † & idem, vt infrà
tenet Phili.Decius in propriis termi-
nis cauſæ matrimonialis, in conſilio.
cxxxiij.penul.colum.& ibi alleg.Bald.
in loco præalleg.vbi Bal.determinat,
quòd etiam ſi eſſent plures teſtes infa-
mes, etiam de facto non probant: &
hoc idem de pluribus teſtibus dome-
ſticis not.tradit Pet.de anchara.conſi.
ccxlvij.& ibi dicit, quòd ea ratione,
qua vnus teſtis ſingularis non probat,
ſimiliter vnus infamis vel domeſticus
reprobatur: eadem ratione ſi ſunt plu
res, omnes repelluntur: quia ratio re-
pellendi, quæ eſt in vno, eſt in pluri-
bus. vnde cõcludit, quòd plures teſtes
inimici & plures domeſtici, repellun-
52 tur: † & quòd numerus teſtium, non
ſuppleat defectum in cauſa graui, licet
ciuili: ſicut nec etiam in cauſa crimi-
nali. tenet etiam Marſil.in ſua practi.
cau.cri.in.§.expedira. xiij.colum. ver.
iſtud tamen limita. Et conſuluit idem
Hyppoli. in ſuo conſi.cix.vj.colũ.vbi
alleg. idem tenere Fely.in.c.teſtimo-
nium.v.colũ.in fi.de teſtib.& Ange.in
conſi.cxxviij & idem tenet ipſe Mar-
ſil.in ſingu.ſuo.ccccl xxvij.& ſic maxi-
mè concedenda ſunt præalleg.in præ-
ſenti cauſa ardua & graui, concurren-
tibus tot & tantis defectibus aduerſus
præfatos teſtes, non poteſt dici de prę-
tenſo matrimonio, modo aliquo pro-
batum legitimè adparere. ex quibus
præfatus Magni.Franc.ſeripanus ve-
nit rationabiliter abſoluendus ab im-
petitione præfatæ dominæ Hyppolitæ
in cæteris facundiſsima doctrina Ma-
gnifi.iudicantium ſupplere poterit: &
ita videtur mihi Thomaſio Gramma-
tico. V.I.D. eſſe de iuris cenſura. Et
ita prout ſuprà per me concluſum eſt,
fuit iudicatum per curiam Reuerend.
Vicarij Archiepiſcopi Neapo.cum vo
to Magnific. V.I.D. domini Colucij
coppulæ, & domini Franciſci de affli-
cto.V.I.D.de Neapo.& domini Ga-
brielis de Blaſio, de beneuento conſul-
torum electorum per dictam curiam,
attenta importantia cauſæ & confida-
torum per ambas partes.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Talis qui vult admitti ad probandum vt talis, debet primò probare ſe talem.*
2 *Sequeſtrum fieri nõ poteſt, niſi conſtito primo de debito. vbi dicitur etiam, quòd debet conſtare*

stare per publicum instrumentum.

3 *Fideiussoria cautio de stando iuri, datur adversus sequestrum, id est, coram iudice competenti. & nume. 4.*

5 *Subditus alterius iurisdictionis quis dici non potest, nisi eius, sub qua retinet domicilium in loco.*

Forus domicilij est generalis & ordinarius. & concurrit cum quolibet foro. ibidem.

6 *Iudex originarius potest citare subditum vbiq; sistentem, Et in hoc differt à iudice loci delicti seu contractus.*

Iudex, qui non est ratione domicilij vel originis, non potest petere delinquentem sibi remitti. ibidem.

Criminosus puniri potest per iudicem loci, in quo criminosus reperitur ipse, cùm idem sit in contractibus. tamen hoc intelligitur, si ipse delinquens reperitur ibi habere domicilium. ibidem.

7 *Iudex loci delicti, quòd habet iurisdictionem in delinquentem, intelligitur, quando delinquens reperitur in loco delicti.*

8 *Accusatio seu querela perit seu extinguitur per lapsum viginti annorum.*

9 *Iudex loci delicti, vbi de crimine ciuiliter agitur, non petit sibi accusatum remitti.*

10 *Præses in duabus prouincijs, non potest negotia vnius prouinciæ, in alia prouincia expedire.*

11 *Fideiussoriam cautionem præstans de stando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri seu puniri.*

12 *Testes in dubio præsumuntur contestes, & de eodem actu deponere.*

13 *Probatio plena resultat ex pluribus coniecturis & præsumptionibus.*

14 *Probationes vbi quæ sunt difficilis probationis, verisimiliter lex est contenta omni probatione, etiam per argumenta & verisimiles coniecturas.*

15 *Probatio vbi liquida & clara, haberi non potest, sufficit quòd iudex ex vehementi opinione se informet.*

16 *Iudex vbi habet præsumptiones vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem vel suspicionem, quòd res ita sit, prout dicitur, potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre.*

Consilium. XXVII.

TRemendi Dei præsidio postulato, Amen. In causa Magnifi. Nicolai Archietæ Hispani Regij alumni, cum honesta & nobili muliere Hyppolita pirocia de Neapo. Est principaliter fundandum pro ipso Magni. Archieta, quòd præfata Hyppolita egit tanquàm hæres Anelli pirocij ac Simonis Ioan. Fran. & Diomedis fratrum. de quo quidem nihil adparuit nec adparet: & ex vulgata iuris dispositione, qui vult admit-

1 ti tanquàm talis, debet primò † docere se talem esse: prout præsupponit. l. quidam referunt. de iu. codicil. l. si quæramus. ff. de testa. ita Bar. & Bal. in. l. non ignorat. C. qui accusa. non pos. & ideò qualitas, quæ est causa, vt quis audiatur vel admittatur, probari debet. l. ait prætor. §. docere. vi bono. rapto. Bart. in. d. l. id, quod pauperibus. C. de episco. & cler. & faciunt not. per Barto. & scriben. in. l. Titius. de testamen. mili. Accedit & aliud, quòd non constito quòd hęres fuerit per magnā curiā vicariæ fuit processum: licet indebitè ad

coertionem personalem ipsius Archie
2 tæ pro assecuratione iudicij:& † successiuè ad sequestrum, ad quod procedi non poterat, non constito de debito.& sic de expositis ex aduerso. Ita Bart. in l. litibus. C. de agri.& censi. libr. xj.& l. per hanc. C. de erog. mil. ann. libro. xij. Bal. in c. olim ex literis. extrà de referi.& Matth. in tract. de carce. vbi plus tenent, quòd requiratur de debito con-
3 stare per publicum instrumentum: † & maximè grauatus adparet Magni. ipse Archieta, cùm declinatoriam fori allega. pro Indico patre suo adserens, quod si quid pars aduersa prętenderit, illum in ius vocari faceret coram iudice competenti in partibus biscaię, cùm ex vulgata iuris dispositione actor forum rei sequi debeat. c. cùm sit generale. cum vulg. de foro compet. Offerendo insuper cautionem quòd præfatus eius pater sisteret iuri in eius foro: licet ad eã præstandam minimè teneretur: & tamen etiam, quando præfatus Magni. Indicus principalis hoc Neap. esset & pro remobili conueniretur,& super ea peteretur sequestrum oblata cautione de stando iuri coram iudice competenti, in foro suo, nō potest res sequestrata sibi detineri, aut sequestrari:& maximè, quando esset res, que hic non esset perpetuò permansura, nisi causa custodiæ duntaxat ad tempus: prout in casu
4 de quo agitur: † ita in proprijs terminis dicit Barto. in l. fina. C. vbi in rem actio. Angel.& Pau. de castr. in d. l. si fideiussor. §. si satisdatum. ff. qui satis. cogan.& ibi loquuntur in transeuntibus per hanc ciuitatem cum rebus alienis. nam domini eas recognoscentes obtinebũt sequestrum,& data cautione de stando iuri in foro transeuntis liberabitur:& erit iudex competẽs, iudex originis seu domicilij, qui reputatur ordinarius super cognitione obiecti criminis: prout dicunt Inno. in c. licet de fo. compe. glo. in cle. j. eo. tit.& hoc ex quo forus iste domiclij, est generalis & ordinarius,& concurrit cum quolibet foro prout dicit pulchrè Felin. in c. licet. ix. col. extrà de fo. compe.& intantum, quod non potest quis dici subditus alterius iurisdictionis, nisi eius, sub qua retine-
5 tur domicilium † in loco. gl. est in cle. j. in ver. subditos. extrà de fo. comp. quẽ sequitur Mar.& Abb. in c. j. extrà eod. titu. Alexan. in l. pen. ff. de iuris. omni. iudic.& in l. adsumptio. ff. ad municip. vbi plenè:& ideò dixit Ab. in c. nuper. ad fin. extrà de senten. excom. quòd forensis non dicitur subditus ratione delicti: nec comprehenditur in statuto loquente de subditis. Idem tenet Car. in cle. j. §. j. de fo. compe.& maximè: quia si Magni. Indicus pater deliquit, prout ex aduerso p̃supponitur, potest puniri in suo foro: licet præsupponitur in alieno territorio deliquisse. l. fin.& ibi Bald. C. de commer.& merca.& voluit Bart. in l. ij. ff. de offi. præsid.& Car. in cle. ij. §. denique. de re iudi.&. §. rursus. j. oppo. eo. tit.& hic, quia vt dixi, iudex originis seu domicilij est generalis & ordinarius, intantum quòd delatus seu inquisitus, non cogitur comparere in loco delicti, prout dicunt Inno.& doc. in d. c. licet de for. compe.& tamen iudex originis potest citare subditũ. vbique sistentem: quia semper est subditus
6 † & in hoc differt à iudice loci delicti, ve

vel contractus.ita dicit Car.in clemen ti.pastoralis.de re iudi.in.§.illud. pen. colum.Felyn.in dicto.c.licet.xij. colũ. in versi.scias.de foro competẽ.& ideò successit iuris dispositio, quòd in delictis remissio peti non potest per iudicẽ qui non est iudex ratione domicilij vel originis:per text.in capitulo primo de priuileg.in.vj.quem dicit singu. Fran. de are.in dicto capitulo licet de fo.cõpeten. & sequitur ibidem Felin.in.iiij. colum.in versicul.ex dictis doctorum. & licet iure cautum sit,quòd criminosi puniri possunt,vbi reperiuntur:quia sic est in contractibus per ea,quæ habẽtur in.l.ij.C.de iurisdictio.omnium iudicum,vt dicit Plac.& gl.in.l.j.C. vbi de cri.agi.oportet.tamẽ illud verbum, videlicet vbi reperiuntur, intelligendum est,vbi reperiuntur habere domicilium:ita declarat Saly.post glo.in dicta.l.prima.ij.colum.C.vbi de cri.agi oportet.subdens quòd hęc opin. communiter approbatur.& id, quod dicitur quòd iudex loci delicti habet iurisdictionem in delinquentem, intelligi-
7 tur,† quando delinquens reperitur in loco delicti:vt in.c.postulasti. & quod ibi dicitur.extrà de foro competen.ita dicit Abb.in dicto capitu.licet.ij.colũ. eo.titu.& sic etiam est in iudice ratione contractus vel quasi:nam quatenus reperitur in loco suo seu sibi subdito, ratione iurisdictionis,illum conuenit: per text.in.l.hæres absens.ff.de iud.cũ si alibi esset, remissionem petere non posset.est enim regulare, quòd in contractibus non fiat remissio:vt dicũt docto.in.d.c.licet.& Saly.in authen.si verò contigerit.de adul.quia sic inuitus nõ extrahitur quis de domo:vt in.l.plerique.ff.de in ius voc.ita nec de ciuitate propria vel prouincia:ita Saly.ibi & Felyn.in.d.c.licet.Et insuper aliud cõsiderandum,quòd prætensum delictũ ex aduerso in memo.porrecto,enarratur fuisse commissum anno.1486.& sic sunt decursi anni.xxv.vsque in præsentem diem.quo casu accusatio non procedit,cùm sit extincta per lapsum.xx.
8 ann.cùm accusatio regulariter † viuat annis.xx.l.querela.cum vul.C.de fal. & hoc,quia delictor seu accusator prosequitur ius fisci,& iura fisci spacio.xx. ann.præscribuntur:vt not.in.l.primã §.diuus.ff.de iure fis.& not.per Cy.in authen.quas actiones.C.de sacrosanc. ecclesi.& plenè Bald.in.d.l.querela. & sic quatenus ex aduerso prætenderetur sibi licere prosequi prætensum interesse ciuiliter, succedit quòd vbi de
9 crimine ciuiliter agitur,† etiã in atrocioribus iudex loci delicti non petit sibi delatum seu accusatum remitti: vt no.Calde.in.c.j.de rapto.Abb.in præfato.c.licet.viij.col.extrà de foro competent.Nec posset suffragari in aliquo parti aduersæ,quòd sumus sub eodem principe: cùm clarum sit,quòd præses habens iurisdictionem in duabus prouincijs,non potest negotia vnius pro-
10 uincię.† in alia prouincia expedire.gl. est in.l.iij.ff.de offi.præsi.quam ibi sequitur Bald.per rationem Titius glo. per text.in.l.penul.ff.de iusti.& iur. & eam referunt & sequuntur Mod.subaudi,videlicet Clau.de testi.in.l.extrà territorium.ff.de iurisdi.omnium iudicũ & ibi subdens istam opinionem veriorem de iure:licet aliqui aliter dicant:&

i 3 sic dat

sic data incompetentia sui iurisdictionis cognoscendi de causa aduersus præfatum Magnificum Indicum patrē huius Nicolai, sequitur quòd si actrix ius aliquod habere prætendit, debet illud experiri coram iudice ipsius Magni. Indici: & in suo foro: maximè cum Magni. Nicolaus ipse obtulerit cautionē præstare, vt præfatus Indicus eius pater in suo foro sistat iuri, cùm præfata
11 actrice: & iure cautum est, † quòd & vagabundus offerens satisdare de stando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri seu puniri. glo. est in. l. hæres absens. in princip. glo. magnæ. ff. de iu. & ita etiam dicit Thomas de forli. magnus doctor, vt refert & sequitur Bald. in dicta lege prima. C. vbi de cri. agi oportet: & ibidem Cyn. & nihilominus probauit Magni. Nicol. ipsas literas cambij habitas transmisisse eo modo, quo verisimiliter probari potuit ꝑbauit enim habuisse literas ꝑfatas ante citationem sibi factam, & confestim eodem contextu & hora scripsisse literas eius patri: & ibidem cùm literis, quę scribebantur per ipsum, posuisse literas ipsas mercatorum: & insuper ipsum proprius modicum ante dixisse velle literas ipsas cambij in Hispanias destinare, cùm ibi veniebat facienda solutio: vt mercatores quoque examinati deposuerunt: & eodem quoque contextu visus fuit ponere certas scripturas intus literas scriptas per ipsum & incontinēti trāsmissas cauallario recedenti, adeò quòd scripturæ ipsæ non fuerunt amplius visæ penes ipsum: & vnus in specie de testib⁹ deponit de visu: videlicet quòd vidit literas cambij imponi intus literas scriptas per ipsum Archietam, sequitur quòd per alios testes præfatos depositum & testificatum est, vt declaretur per ipsum testimonium de visu: prout dicit Baldus in lege de quibus. de legib. Ex quo in dubio testes
12 præsumuntur contestes: † & de eodem actu deponere. dixit Baldus, in lege secunda. C. de bonorum possess. secundum tabulas. Abba. in capitulo cùm Ioann. extrà de fide instrumento. Ias. plenè in dicta lege secunda. & ibi subdit esse notan. quia valde quotidianum in practica. quam obrem ex pluribus
13 coniecturis &, † præsumptionibus resultat plena probatio. gl. est in lege secunda. §. ætas. ff. de excusa. tuto. quam exclamat Baldus, in rubric. de proba. tam codicis, quàm decreta. gloss. in lege instrumenta. de proba. & in lege tertia. §. eiusdem. de testib. Ludouic. Romanus, in consilio. vij. Francisc. curtius consilio. lxxvj. v. columna, quis ergo ex præmissis coniecturis, imo probationibus non arbitrabitur literas transmissas fuisse, & quæ omnino transmittendæ erant, ratione destinatæ solutionis. Et per vlteriores manifestas probationes, quòd fuerint transmissæ, probare difficile est: quia transmittere literas ipsas, non erit actus, in quo verisimiliter de sui natura requireret multos testes: imò nec testes adhiberi: maximè, quia id pluribus notificando, de facili potuisset in his fraus adhiberi aliqua, contrafaciendo manum scripturę mercatorum, &c. & ideò in his, quæ verisimiliter sunt difficilis probationis, text. contentatur omni probatione, etiam per argumenta & verisimiles coniecturas.

ras.lege non omnis.§.à barbaris .ff. de re militari.& pulchrè Paul.de castro, in lege admonendi.ff.de iureiurando,
14 †talis ꝓbatio per coiecturas sufficiet pro plena probatione. Ita Baldus, in lege quicunque.C.de serui fugitiui. Angelus, in lege, si quis ex argentarijs.ff. de edendo.& ibi plenè Moder. & ideò dixit pulchrè Bartolus, in lege in illa stipulatione.in fin.ff.de verborum obligationibus, quòd in omnibus, in quibus non potest haberi clara seu liquida probatio, sufficit quòd iudex ex vehementi opinione informationem ha-
15 beat:†& sic ex præmissis præsumptionibus seu coniecturis poterunt, imò debent excellentiæ.V.D.O Mag. domini Regentis Regiam Cancellariam, ex iuris dispositione iuramentum supplectorium exigere ab eodem Magni. Archieta: ex quo vbi iudex habet præsumptiones vel aliquas coniecturas, per quas inducatur ad opinion.vel su-
16 spicionem, quòd res ita†sit, prout dicitur potest ex hoc solo iuramentum suppletoriū deferret. Ita dixit Bartolus rectè intuentibꝰ in.l.admonendi.ff.de iureiurand.v.columna, post Iacob.de aret.in.l.si fundum.de rei vendi.idem consuluit Alexand.consilio quinquagesimotertio, in primo volumine incipien.in causa vertente inter Michaelem & sequitur Iaso.in repeti.legis admonendi. vndecima charta. subdens hoc nunquam esse obliuioni tradendum. In cæteris supplere poterunt vestræ Excellentiæ: quibus me commendo.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Legans fundum, cuius dimidiam partē habet duntaxat, videtur illam partem, quam habet, duntaxat legasse.*
2 *Scriptura minus solennis producta in iudicio, non probat etiam contra producentem.*
3 *Id est habendum pro expresso seu statuto, de quo si quis fuisset interrogatus, ita respōdisset seu statuisset.*
4 *Adsertioni prīcipis aliquid adserētis, stādū est.*
5 *Lis dicitur pendere per solam suppositionem oblatam principi. aliàs per solam citationem.*
9 *Instantia non currit, etiam si staret per mille annos in his, quæ fiunt ante litiscontestationē.*
7 *Instantia perempta ad principem spectat, eidem spiritum vitæ insufflare.*
8 *Iudices si plures esse possunt contra inquisitum de crimine, si vnus ipsorum aditus est, erit inquisitus, ipse ab alio iudice tutus, cùm alter præueniat. vbi vide pulchram cautelam Angel. quando inquisitus affectat de se cognosci per aliquem ex ipsis iudicibus.*
9 *Dominus potest agere pro interesse seu iniuria suo vasallo illata.*
10 *Præuentio non pōt allegari virtute inquisitionis formatæ, vbi nō fuisset subsequuta citatio.*
11 *Inquisitio cessat, tanquàm remedium extraordinarium subsequuto remedio ordinario accusationis.*
12 *In præuentionibus iudex realiter præueniens, præfertur.*

Consilium XXVIII.

EIusdē magni Dei suffragio petito, Amen. In causa eiusdem Magni,

Nicolai Archietæ Hyſpani cum præfata Hyppolita prætendente Regias literas nouiſsimè productas, in nihilum eidem Archietæ ſuffragari, ſuper remiſsione cauſæ, quam cap. Rex mandauit remitti, & de iure attenta litis pendientia in partibus Hiſpaniæ: & hoc prætextu, quod præfatus Archieta expreſsit nauim ſeu carraccam venditam, eſſe ſuam, & in hoc nulla cadit dubitatio: cùm per inſtrumentum in actis productum, ex aduerſo adpareat, nomine ſuo ac nomine præfati Indici eius patris, carraccam ipſam vendiderit: & ſic cùm adpareat pro medietate ſaltim ſua minimè ſubreptitiè ac obreptitiè literas ipſas obtinuit, cum reſpectu partis poterat dici ſua, per iura vulgaria. Nec opitularetur parti aduerſæ adſerta ratificatio præfati Magnific. Indici, vt prætendatur in actis producta, in qua enarrari dicitur carraccam ipſam fuiſſe ſuam: nam illud adſerit ratione partis ipſum tangentis, cùm bene poſsit ſuam adſerere reſpectu illius partis: per text. in. l. quæ de tota. de rei vendi. vbi legans fundum, cuius dimidiam partem habet, illam

1 duntaxat legaſſe videtur. † & idem, ſecundum ipſum in teſte, in terminis conſulendo tenet Ludo. Ro. in conſil. clxxx. incip. ſi admittimus, & nihilominus ſcriptura ipſa ratificationis adparet eſſe minus ſolennis, & minimè teſtibus ſubſcripta, prout requiritur in ſcriptura, quæ à longinquis partibus venit, ex diſpoſitione conſtitutionum huius regni, & ſic tanquam minus ſolenne & non probante nulla fuit fides adhibita, per exceſ. d. veſtrarum, vnde ſuccedit clara iuris diſpoſitio,

2 quod † ſcriptura minus ſolennis producta in iudicio, non probat, etiam cõtra producentem ita dixit Bald. in. l. alia ſecunda columna. C. de his, quibus vt indi. per. l. ſi veritas. C. de fideicommiſ. & tenet Abb. in. c. cum venerabilis. extrà de excep. Barto. in. l. prima. §. ſi quis ita. ff. de verbor. obligat. Bald. in. l. ſecunda. C. de erro. aduo. Angel. in. l. j. de præſcrip. xxx. anno. & tamẽ in eadem ſcriptura dicitur quod Magni. Indicus ipſe ratificat, adprobat, & acceptat venditionem ipſam, cum omnibus conditionibus & pactis in eadem appoſitis: ſed in contractu venditionis fuit carracca ipſa vendita, tanquam propria eiuſdem Nicolai, necnon & præfati eius patris: ergo &c. & tamen ratio motiua domini noſtri Regis fuit reſpectu litis pendentiæ in partibus, & ideo ita reſcripſit, vt adparet ibi in literis, dum dicitur, & quanto, *mas chel dixo ſu padre trato pleto in noſtro real conſeio*: & pariter infrà in literis præfatis dicitur ſuæ Maie. cõſtare ſeu ligitimè conſtitiſſe hoc, ex qua probatione, & fide de litis pendentia in partibus Hiſpaniæ ſi fuiſſet ſuæ Maieſta. expreſſum carraccam ipſam fuiſſe præfati Magnifi. Indici integram, proculdubio attenta dicta litis pendentia, idem diſpoſuiſſet per regulam vulgarem, quod vbi ceptum eſt iudicium,

3 ibi finem capere debet † & clarum eſt in iure, quod id habendum eſt pro expreſſo ac ſtatuto, de quo ſi ſtatuens eſſet interrogatus, idem ſtatuiſſet ſeu expreſsiſſet. glo. eſt no. in. l. tale pactum. ff. de pact. tex. in. l. fi. ſecundum Barto.

Bal.

Bal.& Angel.ff.de postu.hære. institu. & in.l. Barbarius. & ibi Bald. quinta columna.ff.de offi. præto. Nunc dato absque veri præiudicio, quod literæ Regiæ præfatæ nihil probarent, saltim inficiari non potest, quin probent litis pendentiam in partibus, cùm Rex ipse affirmet in suo regali consil. ibi sistente præfatum Magnifica. Indicum fuisse compulsum dare fideiussoriam cautionem, prout dedit, quod quandocunque comperiretur ipsum Indicum aliqua bona cepisse sereniss.q. Regis Ferdinandi, seu vasallorum suæ Maiesta. illa restitueret, prout de dicta fideiussione attestatur, idem dominus
4 Rex sibi legitimè constituisse† & notissimi iuris est, standum esse adsertioni principis in suis literis. c. in memoriam xix. dist. clemen. j de proba. Bald. in.l. ex his verbis C. de testama. mi. Bald. in procemio. in. ix. colū. & maximè, cùm circa eiusmodi stetur literis cuiuslibet
5 priuati iudicis, vt clarißimum est. †& tamen litis pendentia in principe seu coram eo, inducitur per solam suppositionem oblatam ipsi principi.l.j.&.ij. quando libel. prin. da. alias per solam citationem, vt dicit glo. in. c. vt debitus de appel. & patet in clemen. prima vt lit. pen. Nec posset fieri fundamentum ex aduerso, quod ob lapsum seu decursum. xxv. an. à die cœpti iudici, præfati, sit instantia perempta cū triennio perimat. l. properandum. cum vul. de iu. Nam respondetur satis adparere instantiam non fuisse peremptam, cū lis minimè contestata fuerit in causa ipsa, quod satis adparet ex verbis dictarum literarum, dum Rex enarrat, quod data fideiussione præfata nihil amplius petitum fuit ex aduerso, & subdit Rex in dictis literis *che si esto agorra se pide a da esser a ca enel nostro Real cōsejo*, ex quibus verbis clarißimè concluditur instantiam non fuisse peremptam, cùm lis minimè cōtestata fuerit, & princeps nō præsumitur habere iuris ignorantiam, imo. habere scrinia iuris in suo pectore, existentibus præsertim præambulis prænarratis ex quibus clarè patet de litis pendentia & cùm constet nos esse in his, quæ fiunt ante lit. contesta. in quibus etiam si quis staret
6 per mille annos, nunquā currit † instātia, vt dixit Bald. in. l. post edictum. §. circunducto. ff. de iur. quod dicit esse no. & quotidianum. Gui. de cu. in. l. properandum. C. e. ti. Alexā. & d. Anto. de alex. & communiter scribentes in. d. l. properandū & ideo dicit pulchrè Spe. in ti. de appel. §. breuiter quod cū ipse esset ætatis. xxiiij. ann. Romæ fuit sibi quidam causa commissa, quæ fuerat inchoata ante eius natiuitatē. & tamen dato & non concesso, quod adparaet, de litis. contestatione, prout minimè in æternum de ea ad parere poterit, attamen satis adparet principi enarratum, quod sunt. vigintiquatuor anni elapsi, & sic quod tempore Regis Ferdinandi primi id fuerit, prout etiā liquet ex tenore dictarum Regiarum literarum, & sic princeps ipse habēs rectam iuris notitiā, prout de iure præsumit, cùm sibi incumbat litibus seu instantijs litium peremptis vitā insufflare, iuxta gl. in. l. ab hostibus. ff. ex quib. cau. ma. ex certa scientia adparet litē
7 ipsam reuixisse, † quatenus. mortua

dici posset, cuius cõtrarium est ex præmissis: vnde cùm ibi per iudicem originis fuerit præuentum, & ad querelam eiusdem partis id est patris eius, quin in præsentiarum querulatur, non potest inimicus ipse, nec eius bona hoc in regno molestari, præstita maximè per ipsum fideiussoria cautione in partibus, vt. š. ex quo vbi plures sunt iudices inquisiti, si vnus aditus est, erit inquisitus ipse ab alio tutus, cũ alter præ
8 uenerit. † voluit Inno. in c. cùm M. ferrariensis. extrà de consti. Bald. in l. j. de of. consu. & pulchrè Ang. in l. pe. ff. de pe. hære. vbi dat optimã cautelã, quod si duo diuersi iudices possunt cognoscere de criminoso, si ipse optat conueniri seu inquiri potius ab vno iudice, quã ab alio supponat accusatorẽ: qui eum accuset coram iudice desiderato, quia eo casu erit tutus petendo se remitti ad priorem iudicem: & hoc per illud dictum Inno. vt. š. idem refert & sequitur Fely. in d. c. cùm. M. ferrariensis. xiij. col. Nec opitulabitur parti aduersæ, prout ab eadem inferri auditur in literis ipsis minimè enarrari Anellũ pirocium intentasse dictam litẽ, sed nomine Regis Ferdinandi primi fuisset intentatum per mediam personam sui oratoris, ibi existentis, qui compelli fecit eundem Indicum ad præstandum fideiussoriam cautionẽ, vt si adparuisset ipsum Indicum cepisse bona præfati Regis Neap. seu suorum vasallorum illa restitueret. Et sic clarè adparet, ꝙ ad instantiam querulantis siue accusatoris fuit iudex aditus. Item ex su-
9 perabundãtia dparet iure cautũ † dñm seu superiorẽ agere posse pro interesse seu iniuria suo vasallo illata. dixit Bar. in l. sancimus. C. de sacrosan. ec. Card. in cle. j. extrà de reliqui. & vene. san. & in cle. j. de rescri. Bald. in marg. in ver. dñs. circa fi. & sic licet sufficeret, ꝙ præcederet inquisitio, iudicem originis vel ꝙ fuerit aditus iudex à quolibet querulante, qui sit tam Nolæ regis, quã suorum vasallorũ adparet in specie quod Regius orator querelã exposuit. Nec ob. præhensa capitula Neapo. ex quo non extendunt ad lites pendentes in illis partibus, & sic extra regnũ, & sic cõcludendum est, ꝙ cùm ibi lis pendeat, & fideiussoria cautio præstita, non potuit ipse Archieta filius ꝓut nec Mag. Indicus eius pater, hodie hoc molestari in eius bonis quę hoc degerent: & sic debet iudicium assecuratũ per præfatũ Archietam hoc deleri & cassari. id est fideiussoria cautio præstita hoc coactè. Et maximè, cùm adhuc nihil adpareat de inquisitione hac fabricata, vt ex aduerso fundatur aduersus pręfatũ Magni Indicum, nec de citatione aliqua virtute inquisitionis, per quã dici posset præuenta iurisdictio hæc cũ per inquisitionem dici non posit iudicẽ præ
10 uenisse nisi sequuta citatione † vt dicit Bal. in l. j. viij. col. C. de confes. quẽ refert & sequitur Alexan. in l. sepulchri. ff. de sepul. vio. attamen per Regias literas adparet, ꝙ in partibus illis fuit Indicus ipse accusatus, & realiter compulsus in regali consi. Hispaniarũ dare
11 cautionem de stando iuri: vt. š. & † sic subsequuta accusatione, quod est remedium ordinarium, cessat inquisitio quod est extraordinarium, ita voluit Bar. in l. siue cõtra. ij. col. circa. fi. ff. de lib.

lib.agno.& in.l.post finitã.ff.de suspec. tu.Bald.in.l.edita. xiiij. colum. C. de eden.& maximè si sequeretur accusatio ipsa coram alio iudice,quo casu cessat inquisitio coram primo. dixit Innocen.in.c.super literis.de rescri.Bar. in.l.tertia.ff.de adulte.Bal.in.l. ea quidem de accusa.Angel.in. l. si vacantia. C.de bo.vac.lib.x.& sic cum regale cõsilium Hispaniæ præuenerit realiter compellendo Indicum præfatum ad cautionem, & ibi fuerit res cœpta geri,vt literæ Regiæ testantur, sequitur, quod hic nullatenus molestari possit, cum ratione præuentionis realis ipse
12 †iudex realiter præueniens præferatur.ita voluit Angel. in tracta. malefi. in versicu. iudex commisit. Alexan. in dicta. lege sepulchri violati. Barbat. in dicto capit.cum. M. ferrariensis. de constitutio. Bald.in.l.senatus.in fi. C. qui accusa.non pos.& in authenti. sed nouo iure.C.de ser.fugi.& ideo iudex realiter præueniens, præfertur in cognoscendo.& dicitur potentior, quia potest ad eius libitum executionem facere aduersus delinquentem, seu delatum & præsertim cùm hodie de consuetudine non fiat remissio:& ita Bartol.& Alexand.in dicta. l. sepulchri. & Angel. in dicto tractatu maleficio. in versicul. iudex commisit. In cæteris suppleat prudentia ac facundissima, doctrina excellentissimorum dominorum Regentium Cancellariam per quos tandem fuit causa remissa, vbi cœptum iudicium fuerat vt suprà.

Thomas Grammaticus.V.I.D.

Schedula Magni. Hieronymi Moroni regentis Cancellariam directa mihi Thomasio Grammatico.

Magni. M. Thomasio Grammatico, non obstante *che siate iudice de la Vicaria non restarite impero de aduocare in la causa de Mossen tristan docto. perche al collateral Conseglio piace & ne contentamo che tal vostro patrocinio si preste, non obstante che stare Iudice vt. suprà Neapo. à xxj. de Marzo.1529.*

Ali piaceri de.V.S.

Hieronymo Morono Regen.

Consilia gesta per authorem, post quinquagesimumtertium annum suæ ætatis, vsque ad sexagesimumsecundum: quo anno desitit à consulendo, quia per Cæsarem Carolum quintum Romanorum Imperatorem, fuit adsumptus in Regium consiliarium in consilio. S. Claræ regni Neapo.

SVMMARIVM.

1 *Occidere mihi licet aggressorem, nedum instante mortis periculo, verum, etiam, si immineret periculum iniuriæ personalis.*

2 *Occidens aliquem ad hoc, vt excusetur, sufficit quòd probabiliter dubitare poterat de offensione.*

3 *Metus iustus, dicitur timor violētiæ inferēdæ.*

4 *Metuendum est quod absque periculo esse non potest.*

5 *Aggressus si verisimiliter se tueri non potest absque periculo iniuriæ personalis, licet se cum armis tueri & occurrere, non aliter considerato moderamine inculpata tutelæ.*

Per

6 *Percussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non potest ab iniuria personali: vt ab altero pugno, pro quo euitando & pro qualibet iniuria personali, licet occidere.*

7 *Senex potest armis se defendere contra iuuenem se robustiorem licet inermem.*

8 *Prouocatus occidens prouocantem, præsumitur illum occidisse ad defensionem.*

9 *Offendens præsumitur habere animum iterũ offendendi.*

10 *Occisus ab aggresso, & se defendente, præsumitur occisus ab ipsomet magis, quàm ab aggresso. & nu. 11.*

12 *Si percutio te antè quàm tu percutias me, dũ es in actu me offendendi, certe dicor fecisse ad mei defensionem.*

13 *Insultatus semper præsumitur fecisse id, quod fecit, ad sui defensionem.*

14 *Insultatus in dubio potius quicquid fecit, præsumitur fecisse ad defensionem potius, quàm ad vltionem.*

15 *Insultatus habet præsumptionem iuris pro se, quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecit. quod maximè procedit, quando aggressor esset rixosus.*

16 *Rixosus præsumitur per prius aggressor seu rixa incœpisse & subdit quòd præsumitur pro eo, qui est pacificus & quietus. & nu. 17.*

18 *Aggressor in dubio præsumitur qui, est iunior.*

19 *Occidendi animus declaratur ex coniecturis.*

20 *Percutiens in capite, præsumitur habere animum occidendi: quia est locus periculosus. & ex vno ictu in capite quis letaliter lædi potest. & nu. 19.*

21 *Occidendi animus non præsumitur, vbi percussio fit in loco, in quo verisimiliter percussio facta non facit periculum.*

22 *Occidendi vel non occidendi animo, quòd quis percusserit potest etiam adparere, vbi nõ constat quòd percutiens sit rixosus, vel frugi, & optimæ vitæ. & nu. 23.*

24 *Dolore iniuriæ vel metu promotus, non est in plenitudine intellectus. & sic ei tollitur rectum iudicium deliberandi. & nu. 25.*

26 *Defendens se, non potest habere stateram in manibus, & vulnera non dantur ad mensurã.*

27 *Minatus non debet expectare se percuti: sed melius occurrere in tempore, quàm post tempus vindicare.*

28 *Minatus mortem alicui, potest in illo actu à præfato minato occidi: quia non debet expectare se percuti.*

29 *Occidens aliquem ex solo terrore armorum seu insultus excusatur.*

30 *Iniuria vbi fit alicui, pro qua non solet adiri prætor ob conseruationem honestatis, & iniuriatus reputaretur vilis: & quia diceretur sibi cornutus: potest propria authoritate se vindicare, & iniuriam repellere: nec debet puniri, licet multum excedat ad propulsationem iniuriæ.*

31 *Honor debet cunctis rebus præponi.*

32 *Inquisitus absens si voluntariè comparet: & se ponit in fortiam iudicis seu in carcerem, videtur demonstrare maximum signum innocentiæ.*

33 *Moderamen inculpatæ tutelæ quando nõ fuit excessum ex proposito, nulla incurritur pœna.*

34 *Moderamen inculpatæ tutelæ non est in consideratione, si insultatus indeliberatè & accẽsus furore iracundiæ excessit modum in defendendo: quia tunc non imputatur.*

35 *Testis deponens secundum eius iudicium & videre probat, vbi adsignat rationem.*

36 *Testis deponens de sua credulitate seu iudicio super re, quæ non subiacet sensui immediatè sed mediante discursu intellectus probat.*

37 *Testis de credulitate deponens id, actum ad defensionem, probat.*

38 *Ad defensionem quod quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quae iudicis arbitrio committuntur.*
39 *Delictum capitale committens, si sit strenuus & utilis respublicae, abolenda est sibi poena.*
40 *Delictum committens, ex quo fuit condemnatus ad mortem, si est homo utilis reipublicae seu bene meritus de ea, quilibet poterit executionem talis sententiae impedire.*
41 *Iudex debet moueri ex rationabili dicto. sicut si allegaretur sibi tex. iuris.*

Consilium XXIX.

IN comprehensibilis Dei suffragio petito, Amē. In causa Magni. Tristani doc. olim Regentis magnae curiae vicariae cū Regio fisco super homicidio, ut praetenditur commisso in personā Magni. Ioā. de masso iudicis eiusdem Magnae curiae, breuitati inhaerendo, superfluis resecatis, breuibus quoad potero, me expediam. Et quia ex processus meritis inficiari non potest per testes met productos ad instantiam Regij fisci, non adparere quòd dū Io. ipse coram prefato Magni. Tristano tunc Regent. & Magni. Iudicibus ac fisci patrono irreuerenter ac impertinentissimè loqueretur: dicendo *che tuto va como dio vole: e che le furie si dauano in vicaria per li canto ni per vno iudice & per lo regente e che ipso regente culpana in questo.* & dum regens respondisset dirigendo eius verba versus fisci patronū, dicendo: V.S. *vede la temerita di questo vigliacco.* & iudex ipse replicasset: *tu ne menti per la gola:* & insuper manu violēta eripuisset bacheiam seu sceptrum iustitiae à manibus praefati regentis: & dum Tristanus ipse praeuidens Io. ipsum iratum & penè amētem contra ipsum, ne sibi deterius contingeret, exiuisset foras extra sticcatum, in quo degebat: ne offenderetur à praefato Io. existente satis cholerico & animoso contra ipsum, maximam vim faciendo, ut euaderet à manibus Alexādri iudicis sui collegae, eundem Io. detinentis, ne sticcatum exiret cōtra praefatum Tristanum, in quo sticcato Io. ipse tutissimè permanebat Io. ipse inter iudices & fisci patronum, adeò ut offendi minimè potuisset. & inde est, quod dum praedictus Tristanus extraxisset ensem, tanquā debilior & senex, ut incuteret metum eidem Io. sic irati, ne ipsum offenderet, ulterius cùm Io. ipse existeret iunior & robustior: ita ut cum impetu & furiosè eundo contra praefatum Tristanū, & sic cum impetu euasus à manibus praefati Magni. Alexandri sui collegae irruens contra praefatum Tristanum, vel ipsum offenderet prout ex multorum testium depositione comprobatur: reperitur Io. ipse vulneratus in scia, & successiuè ex eodem vulnere infra breuissimum spacium mortuus. Haesitatur ergo an teneatur Magn. Tristanus de homicidio seu de aliqua culpa, vel an tanquā ad necessariam defensionem innocens iudicandus veniat. Et certò nulli dubium ex iuris dispositione sancitum esse, quòd nedum instanti mortis periculo liceat alium occidere: vulg. cle. j. de homi. & l. ij. C. de sica. versum † etiā, qñ immine-

ret ali

ret aliquod periculum iniuriæ personalis.dixit Bald.in.l.j.vj.columna. C. vnde vi.ver.sed pone.& ibi etiam optimè Barto.in.ij. col.& idem consuluit Barto.in suo consi. incip. Vanutius. Ant.de butr.in.c.olim.el.j.de rest.spo.pe.col.& cõsuluit Alex.suo cõsi.lxxvj.in.j.volu.& cõsi.cix.eo.j.volo. v. colũ. Ange.in.l.is.qui cum telo.C.ad.l.cor.de sica.per glo.quam ibi reputat singu.& meliorem de mundo.& subdit, ꝙ in practica erratur. Et ꝙ si sciẽs practicare, vt decet, lucraberis de pecuniis:& ꝙ ipse in ciuitate Venetiarum practicauit & defendit quendam accusatum

2 de homicidio.¶ † Constat autẽ, ꝙ ad hoc, vt quis excusetur, sufficit probari ꝙ probabiliter dubitari poterat de offensione, ita voluit Inno.in.c. si verò. de sen.excõ.& refert & sequitur Ange. de aret.in.§.ius autẽ gentium.insti. de iur.natu.gen.& ciui. Et ꝙ imminebat periculum iniuriæ personalis, satis liquet ex conditione personæ ipsius iudicis Io.rixosi & scandalosi & impetuosi, ac cõsueti alios percutere,& vulnerare:vt plenè probatum est. Liquet autem ex his, quæ paucis diebus anteà Ioan.ipse dixerat, *che deliberaua darnele vna maniata intra la audientia*:in qua ipse occubuit subdens:*che la era loco astreto*, quasi dicat: *che non li poria scampare*: & insuper alias satis cholericè dicerat: *non sia io Ioan.de masso si auãnte la fine del officio non ne la faccio vnaltra aualche di*: vt deponit Ioan.Francisc.copula.xxx. testes & Anto.de aiutono.xl. testes in xlj.exceptione.qui plus subdit ipsum Ioan.dixisse:*che auanti la fine del officio li volea fare cognoscere chi era ipso Io*. & hoc vltra alias atrocissimas iniurias & minas, de quibus per Magni.Ioan. de paschalibus. Vtriusque Iuris Doctor. quadragintavnum testem in.xlj.exceptione,& per Fran.barbã.xxxix.testem ibidem:& sic attenta senili ætate ipsius Tristani ac nobilitate conditionis & prosapiæ ipsius existenti ipso Ioan.iuniore robustiore ac fortiore, ac humiliore conditione vt plenè deductum adparet:& in tantũ asserunt testes, ꝙ semper eundem Tristanum superasset, non debebat magni. Tristanus ipse expectare se percuti aut iniuriari:& sic se periculo committere: ma-

ximè, † quia timor violentiæ inferendæ iustus metus dicebatur:prout dicit Alexan.de imo.in suo consi.xcix.incipien.quoniam per excellentissimum. in tertio volumine. Et quòd non debebat se periculo committere, tenet Inno.& Bald.in.c.j. quod me. causa ex quo tenendum est, quòd absque peri- 3

culo esse non † potest.c.j. de baptis.in cle.secũdùm Bald.in tertia columna. ibidem. ob quod ita senex & sexagenarius existens verisimiliter se tueri non potuisset absq; metu seu periculo suæ iniuriæ personalis, quo casu licebat eidem Tristano cum armis se tueri & occurrere, non aliter considerato moderamine inculpatæ † tutelæ, secundùm Barto.in.l.furem.§.de sica. Anto.de butri.in cap.olim. de resti. spo. qui subdit pro doctrina Bartol. in dicta leg.furem.quòd percussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non poterat ab iniuria personali, vt ab altero pugno †.pro quo euitando, & pro qualibet iniuria, licet occidere, 4 5 6

secun

secundùm eos:quod est perpetuò not. ità etiam in specie tenet Barto.in præfata.l.j.C.vnde vi.in repeti.vj.colum. etiam cousuluit in propriis terminis Alexan.in consil.lxxvj. incip. visa inquisitione contra fortimerium.penul. colum.quod maximè dicit procedere, vbi aggressor fuisset robustior, prout est in casu præsenti:quia tunc propter inæqualitatem virium præsumitur, ꝙ aggressus non potuerit aliter se tueri, per not.in gloss.magna.in.d.l. prima. C.vnde vi.& subdit Alexan.in dicto consilio.lxxvj. quòd licuit fortimerio aggresso facere illud,quòd fecit,ne Ioan.andreæ eius offensor perseuerasset in ipsum offendendo:prout in casu,de quo agitur:& sic præsupposito præfato Io.iuniore ac robustiore & fortiore,& præfato Tristano seniore & debile,prout clarissimè demonstratum
7 fuit,licuit eidem Tristano † armis vti: vt per gloss.& Barto.in.l.j.C.vnde vi. & ibi per Bald.in.vj.columna.& plenè per Alex.in dicto consi.lxxvj.j. volumine vbi consuluit in propris terminis in eo,qui se defendit cum armis contra insultantem sine armis: quia licuit etiam eundem occidere,prout occidit,concurrentibus qualitatibus prę narratis:prout in propriis terminis cōcurrunt in præsenti causa, etiam cum Ioan.ita nominato,prout in præfato consi.Quinimò & filio Andreæ prout in casu do. Alexan.in quo ille offensor nominabatur Ioan.an.& in casu nostro hoc offensus nominatur Ioan. fi-
8 lius Andreæ de masso † & sic satis adparet præfatum Magni.Tristanū suisse prouocatū ab ipso Io.quo casu præsumitur.eundem occidisse ad suā defensionem:secundùm Bald.in.l.j.§.cū arietes.ff.si quadru.pau.fecis.dica. Gādi.in tractatu maleficiorum sub rubr. de defen.à reo facien.ij.columna.ver. sed ponam⁹,tu es Bar.& Bal.in.l. si ex plagiis.§.tabernarius.ff.ad.l.aqui. Angu.ari.in addi.ad Ang.in ver.& dictus Titius se defendendo.ij.char.Et tantò fortius considerandum est,quòd dict⁹ Io.iniuriauerat grauiter,vt. ŝ. ostensum est,eundem Tristanum & diuersi modè,ex quo præsumēdum erat,quòd habebat animum persistendi,& simili-
9 ter offendendi: † ita in particulari dicit Angu.ari.in addi.ad Ang.in tract. malefi. in dicto ver.& dictus Titius in ij.char.in.j.addi.secunda colum. post princ.dum dicit,ꝙ qui primò percussit,videtur habere animū iterū repercutiendi.idē refert & sequit̄ Marsi.in sua pract.cau.cri.in ver.qm̄.xiiij.colū. ver.& tātò magis hoc procedit & sic cū occisus fuerit ab ipso Magnifi.Tristano aggresso iam ab eo,& se defendente,dum Ioan.ipse in ipsum Tristanū
10 impetuosè irrueret, † videtur Ioan.ipse à semetipso occisus magis, quàm à prefato Tristano aggresso. ita dicit Abbas in.c.clerici el.j.post principiū. de vita & ho.cleri.& sequitur prædictus Marsi. in præfata sua practic.in versi.quoniam.xv.columna. & hoc p raionem:quia occidens aliquem se defendendo,nō dicitur committere ma-
11 leficium: † secūdū Bald.in.l.data opera.iiij.col.C.qui accus.non pos.& alibi occidens aggressorem se defendendo,non dicitur committere maleficiū, nec tenetur de occiso:vt tenent cōiter doc.

ter docto.in.l.j. C.vnde vi. vt in.l.vt vim.ff.de iusti.& iur.& in.l.j.C.quando licet sine iudi.se vindi.& plenè Alexan.in consi.cxix.incip.viso processu. iiij. colum. in.vij.volu. vnde exeunte ipso Ioan.aduersus præfatum magni. Tristanum ita cholericè & animosè,vt eundem offenderet, licuit eundē Tristano percutere & occidere,cum ex iuris dispositione si percutio te, antè, quàm tu percutias me, dum es in actu
12 me offendendi, † certè dicor fecisse ad mei defensionem.dixit Bart.in.l.si ex plagiis. §.tabernarius. ff.ad legem Aquil.refert & sequitur Ang.de aret. in.§.iniuria.j.colum.in fi.insti.ad leg. Aquil.Ang.in.l.quemadmodum.ff.de inoffi.testamē.Anto.cur.no.in suis in ver.metus.Ang.in tracta.maleficio.in ver.& dictus Titius se defendendo.j. char.in ver.vlti.circa med. Et ex quo dominus Ioan.ipse tutissimè permanebat tutus sticcatum cum iudicibus & fisci patrono, vt sæpius dictum est, nec ibi offendi poterat à prædicto Tristano, vt dictum est,non debebat igitur ipse Ioan. exire ad insultandum prædictum Tristanum. & ideò cùm aliter fecerit, & insultatus fuerit eundem Tristanum,potuit Tristanus ipse ad sui defensionem eundem Io.percutere,& sic occidere,prout occidit.ex quo quòd quis occiderit ad defensam, probatur statim, quòd adparet insultatum fuisse:ex quo insultatus præsumitur fecisse,quicquid fecit ad sui de-
13 fensionem † licitam.dixit Flor.& Bal. in prædicta.l.j.§.cum arietes.glo.in.c. si perfodiēs.extrà de homi.Quod maximè procedit,vbi incontinenti fieret, vt in casu præsenti:prout not.Bald.in l.iij. C.de fica.& consuluit Alex.in cōsi.cl.incip.visis & oportunè consideratis.in.j.volu.& dicit Bald.in.l.multis. C.de libe.causa. quod sufficit probare, quòd aduersarius ruit in ipsum.
14 † Et quòd inuasus in dubio potius videatur fecisse ad defensionē, quàm ad vltionem, consuluit Cæpo.in suo consi.xxix.col.v.& consi.xlij. &.xliiij. cum sequen.Bal.in consi.lxxxij.incip. quidam enim insultatus.Ange.& Augu.in.d.ver.ij. dictus Titius. col.vij.& subdit,quòd insultatus habet præsumptionem pro se, quòd quicquid fecit,
15 ad sui defensionem fecit: † quod maximè procedit.quando ille qui aggreditur,est rixosus. prout dicit Cæpo.in præfato suo consi.xxviij.in.ij.colum. Item vltrà,quòd adparet ipsum Ioan. incœpisse rixam, verba illa, vt sic inquam temeraria proferendo contra prædictum regentem, eleuando sibi hachettam violenter. Extat etiam iuris præsumptio, quòd ipse incœperit rixam, ex quo iura semper contra ri-
16 xosum præsumunt,† quòd ipse prouocauerit ad rixam:vt dicit Alb.de rosa. in.d.l.vt vim. Card.in cle.j. de homi. Cæpo.in.d.consi.xxviij.in.iiij.colū.ad
17 hoc facit. nam aliàs † attenditur consuetudo & qualitas hominis.l.vel vniuersorum. ff.de pig.act.l.qui semisses. ff.de vsur.l.non omnis.§.à barbaris.ff. de re mili.& in.c.illo vos.de pignori.& sic concludit Cæpo.per prædicta esse econtra, quòd præsumendum sit pro eo, qui est pacificus & quietus.de quibus quidem contrariis in vtroque plenè ostēsum est in facto, quòd præfatus

Ioan

Ioan.fuerit ſemper rixoſus, & econtrà prædictus Triſtanus pacificus & quie-
18 tus.†Item etiam præſumendum erit, contra ipſum Io.tanquàm iuniorem & robuſtiorem,ita dicit Fely.in.c.j.colū. xvj.extrà de treuga & pace.¶Nec obſtaret dicere, quòd ex præmiſsis non merebatur Io.ipſe occidi prima facie, ita conſideranti. Nam dato pro nunc abſque veri præiudicio, quòd ita ſit, aduertendum eſt,quòd prædictus magnifi. Triſtanus non videtur eundem Io.percuſsiſſe animo occidendi,conſiderato loco percuſsionis : quia in ſcia & nō in capite percuſsit:qui locus ſciæ
19 non eſt locus periculoſus. † & ſic ex coniecturis declaratur animus occidēdi, vel non.glo.in.l.j.C.de ſica.& in.l. Fulcinius.§.j.ff.ex quib.cau.in poſ.ea. & in.l.apud Celſum.in prin.ff.de doli
20 except. †vnde ſi voluiſſet occidere, percuſsiſſet in capite, in quo eſt locus periculoſus. & ex modico ictu ſolet quis letaliter lædi, per tex.in.c.ſignificaſti.el.ij.de homi.& Ang.in trac.maleſic.in ver.ſcienter & doloſè. circa fi. An.de roſ.in.c.conſuluiſti.ij.q.vj.percutere enim in capite,eſt magis periculoſum,quàm in alia parte corporis.dixit Raph.cuma.in conſi.cxxxiiij.Ant. de but.in.d.c.ſignificaſti.& ibibem Io. de ana.vbi ſubdunt,quòd percuſſus in capite, rarò liberatur.& ideo in ſpecie conſuluit ipſe Franc.de are.in ſuo cōſi.lxxx.in.ij.col.per no.per Bar.in.l.j. §.diuus.de emen.ſeruo. & tex.nota.in l.omne delictum.§.ſi quis commilitonem. ff.de re mili.quòd vbi percuſsio fit in loco,in quo veriſimiliter percuſ-
21 ſio facta, non†facit periculum, tunc non præſumitur animus occidēdi:aliàs ſecus. ¶Item, quòd non percuſsit animo occidendi,liquet : quia non adparet,quòd Triſtanus ipſe ſit rixoſus vel ſcandaloſus,aut malæ vitæ,prout ſatis probatum eſt de præfato Io.imò plenè liquet prædictum Triſtanum eſſe frugi ac optimæ vitæ, ita quòd veriſimiliter talia attentare noluiſſe præſu-
22 mēdum eſt:†vt dicit Saly.in.l.j.C.de ſicar.& conſuluit Cæpo.in conſi.xxxj. col.iij.&.iiij.& conſi.xxxiij.colum.iij. ¶Nec tenebatur magnific. Triſtanus prȩuidens impetum præfati Io.contra ipſum aufugere, ſubſiſtente ſua nobilitate, maximè conſiderata infima ac tenui conditione ipſius Io.qui ſatis humilis proſapiæ erat,& ſic fuiſſet eidem Triſtano magna verecundia & dedecus,ſi ex fuga euaſiſſet.vilis & crudelis eſt,qui negligit famā ſuam.dixit Cyn. in.l.ſi ex plagiis.§.tabernarius. ff.ad legem Aqui.& in.l.ſcientiam.§.qui cum
23 aliter.†eo.tit.in ſuis addi.refert & ſequitur Bal.in.c.j.vij.colū. ver.dicunt quidam. de pa.tenen. Ioan.de ana.in c.porro.pen.col.ver.refert etiā.de cle. pug.in duello.Ange.in præfato ver.& dictus Titius ſe defendendo.ij.char.j. col.in fi.& in eodem tracta.in.iij.char. eiſdē ver.iij.col.ver.ex iis infert.vbi Bal.& eo maximè, cùm metus improuiſus inſtātis periculi tollat rectum iudicium deliberandi. nam quis eſt im-
24 menſo dolore illatæ iniuriæ†vel metu permotus,nō eſt in plenitudine intellectus. Bald.in.c.j. §.j. in fi.de pace iur.firm.ſequitur Ang.arim.in ver.& dictus Titius.ij.char.& ſic non tenebitur de occiſo ex cauſa iuſti timoris,cū

 Ioan.

Ioan.prędictus ita impetuosè in ipsum irruerit, & sic non voluntariè fecisse præsumitur, si coactè. ita inquit Ange.
25 in.l.quid si fugitiuus.† in prin.per illum tex.ff.de ædi.edic.sequitur Marsi.in.l.j.§.prętereà col.v.ff.de quæstio. Et multò fortius præmissa procedere adparent, cùm ictus seu vulnera non dentur ad mensuram: & se defendens non potest habere stateram in manibus, & mensurare ictus seu percusio-
26 nes.† ita dicit pulchrè Bald.in.d.l.vt vim. refert & sequitur Cæpo. in suo consi.j.iij.col.Augu.arimi.in addi.ad Ang.in ver.& dictus Titius se defendendo.iij.char.in.j.addi. Et nihilominus circunscriptis. §.relatis, habebat, prout habuit magnific.Tristanus ipse legitimam causam eundem Ioā.occidēdi vltra præmissa. Et primò, ex quo pluries & coram diuersis personis minatus est contra eundem Tristanum. & ideò aduersus minas præfatas non
27 debebat expectare se percuti:† sed melius est occurrere in tēpore, quàm post tēpus vindicare no.Bal.in.l.j.C.quando licet sine iudi.se vind.Alb.de ros.in l.j.C.vnde vi.Motus ratione, quia difficile esset scire, an minas inferens, velit percutere ita vel ne, & quādo. Idem voluit Io.Fab.in.§.ius autem gētium. insti de iure natu.gen.& ciui.vbi dicit Are.si minans erat potens ad occidendum illum minatum, & cōsuetus percutere, ita quòd verisimiliter poterat timeri, tunc potest præueniri.ita declarat Pau.de ca.in.d.l.j.quādo lic.absq; iud.Ias.in.l.vt vim.iiij.colū.de iusti.& iure.& ideò decidit Bal.pulchrè in.d.l.j.quòd minatus mortē alicui, potest in illo actu à prædicto minato occidi:
28 quia non debet expectare † se percuti. Idem tenet Bal.super statutis, in ver. pax.§.in primo ver.Ang.in.l.quemadmodum ff.de inof.testa.quem refert & sequitur Corse.in no.suis.in ver.metus. Vnde cùm pluries Ioan.ipse minatus fuisset eundem Tristanum, vt ex depositione plurimorum testium roboratur, & demom irruisset in ipsum, vt eundem offenderet, & sic minas ad effectum perduceret, extante eius consuetudine plenè verificata de pluribus excessibus per eundum commissis, licuit eidem impunè occidere propter dictas minas & aggressiones, prout in simili dicimus, quòd priuati milites, qui itinera frequentata insidiis aggressionibusque obsideant, licet vlciscendo interficere: vt mortem, quam minabantur, accipiant.& ad id, quod incurrebant, occurrant. dicit text.in.l.j. C.quando lic.absque iudi.& alibi, si occidero seruum mihi insidiantem, securus ero: nec tenebor: quia aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere.l.itaque.in prin.ff.ad legem Aqui.facit.l.deuotum.C.de metu.lib. xij.& consuluit Cæpo.consi.xliiij.circa fi.& secūdum quosdam sufficit so-
29 lus terror armorum † seu insultus, licet percussus non fuerit. ita dixit Cæpo.in suo consi.xliij. Prætereà, ex alio potuit impunè occidi: videlicet propter atroces iniurias prolatas per prædictum Io.contra præfatum magnifi. Tristanū, dum dixerat publicè, quòd prædictus Tristanns erat publicus latro *ex tenore de la iustitia cornuto eche era andato recuperando la muliere per li burdelli*. & iuris

& iuris dispositione sancitũ est, ꝙ vbi fit iniuria alicui, de qua nõ solet adiri prætor, fortè propter cõseruationẽ honestatis seu aliter, cũ prætor illam audiẽs fortè poneret rẽ in derisum, & iniuriatus reputaret vilis seu cornutus, tũc licet propria authoritate propulsare, & iniuriã repellere ob verecũdiam, quã pati nõ poterat, & sic iustã habuit causam. vnde non debet puniri de tali
30 † vindicta ad propulsationẽ iniuriæ: licet excedat multũ. ita cõsuluit Pau. de ca. in cõsi. cxc. inci. in causa carceratorũ. per totũ illud cõsilium. & sequitur Augu. arimi. in addi. ad Ang. in tract. malefi. in ver. Andræã auxiliatorẽ. pe. col. in ver. Andræas armatus. in addit. ij. col. in ver. appẽsatæ. in fi. verbis vlti-
31 mæ additionis. † & hoc maximè ob honorẽ, qui quibuslibet rebus præponẽdus est. l. iul. vbi no. ff. si qs obmis. causa test. quẽ ad hoc alleg. Ias. in. l. reprehẽdenda. ff. de insti. & substi. & in. l. admonẽdi. col. xiiij. ff. de iureiu. Bal. in. c. ex ratione. ij. col. extrà de app. & ideò tex. in. §. socer. in. l. miles. ff. de adul. dicit verecundũ esse, honorẽ suũ inultũ relinquere. & dicit tex. in. c. nolo. xij. q. ij. ꝙ is crudelis est, qui famã suã spernit. & adeò honor & honestas habendi sunt pretio, vt pari passu cũ vita ambulent. l. iusta. ff. de manu. vindi. Nec puto obmittendũ, ꝙ prædictus Tristanus noscẽs quanta cũ modestia & patientia se gesserit circa eius defensionẽ aduersus importunas accessiones, imò temerarias cũ reuer. ipsius quondã Ioã. cui omnipotens Deus eius peccata dimittat, statim post casus contingentiam se contulit ad domũ illustris. dñi prorégis, quem nõ reperiens, quia ad venãdum accesserat, se cõtulit ad domum quondã excel. dñi Io. de vibina, cui casu proposito cõparuit in eius libertate persistens, vt eius innocẽtia pate fieret, spõte se præsentauit, & posuit in carcere in castro nouo: quod quidem fuit & est maximũ indiciũ suæ innocẽtiæ, cũ nemo sit ita fatuus & insanus, qui noscẽs se nocentẽ ac reũ criminis, velit se priuare libertate, & ponere se in carcere, putãs celare veritatẽ, quæ tandẽ cõculcari nõ potest, nisi sciat se innocentẽ. & loquor vbi tractatur de pœna vi-
32 tæ. † ita dicit Bar. Cæpo. in cõsi. xxxj. inci. super homicidio. iiij. col. ver. decima & vltima. refert etiã & sequit̃ Mar si. in sua prac. causarũ crimi. ver. diligẽter. in antepe. col. ver. aliud est indiciũ nõ debile. & subdit formaliter. ṽ. scripta verba. Et verè ego multotiens in diebus meis præsentaui multos ad carceres sua spõte, & semper reperti sunt innocẽtes. & fuerũt absoluti & liberati. & nõ credo, ꝙ aliud cadere potest in capite sani & prudẽtis viri, quã ꝙ talis se sponte cõstituens ad carceres sit innocens. Nec suffragaretur fisco dicere, ꝙ in hoc casu videtur excessus modus inculpatæ tutelæ, per præfatũ Tristanũ, cũ si ita dici posset, prout nullatenus dici potest, attamẽ adparet nõ fuisse ex proposito. quo casu tenẽdũ est in nullã pœnã incurrisse. Dixit singulariter
33 † flo. in. l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad. l. Aquil. vbi ita per illũ tex. dicit tenere glo. xiij. q. in summa ad fi. quod est sing. dictũ prout refert & sequit̃. d. Ant. de alex. in add. ad Bar. i. l. j. C. vnde vi. idẽ cõsulendo tenet Alex. in cõ-

fi.cix.j.volu.vbi allegat etiam hoc tenere Petr.de anch.in clemen.j.de homi. & idem tenet Alexand.in consi.cxl.ij. volu.& consil.lxxvj.j.col.primo volu. & sic cùm nō ex proposito,sed iusto dolore iniuriæ prouocatus, nec non ad euitandum, ne vlterius offenderetur, cùm euasus prędictus Io.per vim à manibus domini Alexandri iudicis ipsum detinentis,ne in eundem Tristanum irrueret,causa ipsum offendendi, vt testes omnes testantur, non videtur nec est alicui pænæ obnoxius.

¶Quod etiam comprobatur, cùm moderamen incupatæ tutelæ non sit in cōsideratione,si indeliberatè & accensus calore iracūdiæ insultatus excessit mo-
34 dum in defendendo.† quia tunc non imputatur excessus: quia ibi hoc casu nō potest vti hac moderatione,ex quo primi motus non sunt in potestate nostra & sic nō potest tūc discerni verū à falso.c.ita.xj.quæstio.iij.ita voluit Abba. Panor.post glo.in.c.significasti.de homi.vnde in rixa,prout ista fuit, non potest considerari dictum moderamē. l.j.in rub.ff.de excep.l.ij.ff.de dam.infect.licet totum hoc sit in arbitrio iudi.secundum Abb.sicu.& Ioā.de ana. in.d.c.significa.& nulli dubium, quòd considerata persona ipsius magn. Tristam nobilis & de generosa prosapia, nec non & eius senili ætate ac debilitate,& dignitate officij,in quo erat,& superioritate in ipsum Ioā.qui tunc erat iudex in ipsa magna curia,& Tristan⁹ ipse regent,& econuersò inspecta qualitate infirmæ conditionis ipsius Ioan. plebei iam iuuenis,& robustioris ac scādalosi,& malè morigerati,vt plenè ꝓbatum est,nemo dubium arbitrari deberet moderamen inculpatæ tutelę nō esse in aliqua consideratione. Et minimè militaret ꝓ fisco, quatenus obijceretur,quod testes deponentes præfatū do.Io.irruisse in ipsum Tristanum causa eundem offendendi,non videantur deponere certitudinaliter & præcisè, sed per verbum credulitatis, videlicet ꝙ ita credunt secundum eorum iudicium & videre, quòd Io.ipse irruebat causa illum offendendi. nam cùm adsignauerint rationem eorum dictis, satis adparent probasse,quòd quondam do.Io.intendebat prædictum Tristanum offendere, & sic plenè probant.
35 † licet ita secundum eorum credulitatem seu iudicium & videre, deposuerit.ita voluit Bald.in.l.qui tamen.§.si arbiter.ff.de arb.Cy.Bald.& Saly.in.l. testium.C.de testi.Bal.in.l.conuenticulam.C.de episco.& cler.Io.and.in addi.Specu.in titu.de teste.§.j.super ver. item,quòd deposuit de sua credulitate Anto.de butr.in.c.quoties.extrà de testi.& aliquid per Alex.in cōsi.lxxiiij. j.vol.quibus suffragatur potissima ratio,quòd eo casu testes deponere adparent de re,quæ non subiacet sensui immediatè,sed mediante discursu intellectus.ita dicit in specie Bar.in suo cons.
36 incip.Ray.Petri,† quem allegat Alex. in suo consi.lxxvj.aliàs.lxxvij.incip.visa inquisitione.in vlti.col.in fi.j.volu. & in consi.cix.vbi multa adducit,quæ maximè procedunt,cùm testes ipsi de-
37 ponanat ad defensionem:† quo casu ꝓbant,licet de eorum credulitate deponant.dixit Bald.in.l.solam.de testi.& ibi Saly.in.iij.colum.vbi ambo allegāt

dict

dictum consilium Bartol.& facit bene text.quem ibi not.Anto.de Butr.in.c. vnico.extrà de seruti.ver.quantum humana fragilitas.& præallegatum consi.Alexand.lxxvij.refert etiam & sequitur Iacob.de.S.Georg.in.l.testes eos.j.column.ff.de testi.vbi formaliter dicit & amplius dico vobis,quòd si sum inculpatus de homicidio, & ad probandum meam innocentiam & quòd illud feci ad defensionem,si testes examinati deponant se credere,quòd feci ad defensam erunt boni testes:quia an fecerim ad defensionem,non potest videri per testes,sed bene potest cognosci animus meus ex actibus.Ita cõsuluit alex. vbi suprà,& facit insuper optimè dictũ Baldi,in.l.vnica.xj.seu vltima columna.C.de confes.vbi singulariter dicit,
38 †quòd fecisse ad defensionem probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur,quod dicit esse notandum.

¶Vltimò,licet audacter concludi posset prædictum magni. Tristanum exemptũ ab omni pœna & culpa ex præmissis:attamẽ tãto magis ad id tenedũ est,eũ semper inseruierit.cap.quondã regi gloriosæ memoriæ & successiuè Cæs.Maiestati,tam de præterito, quã de præsenti pro capitaneo in triremibus regijs regni Siciliæ: in quibus diu inseruiuit,prosequẽdo Turcas & Mauros,sæpe sępius de eis trophæa ac victorias reportando in pluribus conflictibus & bellis naualibus, tum etiam de præsenti anno in obsidione ciuitatis Neapol.& in classe maritima,vbi strenuè ac fortiter pugnauit cõtra Gallos & inimicam ligam.& tandem interempto Illustris.don Vgono de moncada se pro prorege gerente ipse quoq; Tristanus cùm alijs proceribus regni captus fuit ab hostibus in triremibus pessundatis,in quibus strenuè belligerando captiuus effectus est.& tandem suo proprio ære se redemit.& Neapol.rediẽs licet senex & imbecillis,prout erat & vires suppletierunt continuò, exiuit extra vrbem cùm alijs militibus castra metando,ac prælíãdo cũ hostibus vsq; ad consequutionem felicissimæ victoriæ:ob quod quando verè culpa aliqua sibi imputari posset, prout minimè potest,cùm strenuè semper se gesserit pro seruitio regio, & beneficio ac vtilitate
39 reipub.abolenda † est:per no.per gl.& doc.in.l.ij.si seuerior.C.ex quibus cau. infam.irrog.& in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.eo.titul.& facit optimè tex. in.l.ad bestias.ff.de pœn. vbi not. per Dyn.quòd in huiúsmodi casu.quando
40 esset delictum,in † quo veniret pœna capitalis imponenda,quilibet de populo posset talis sententiæ executionem impedire, respectu qualitatis similis personæ,vt refert & sequitur Ludo.in singu.suo.ccccxlviij.&.ccccxlj.incip.tu Senensis.& tenet etiam Nico.de Neapo.in.l.hos accusare.§.pen.ff.de accus. Et quòd quis propter eius excellentiã seu eminentiam alicus exercitij nõ puniatur ad mortem,vbi alius puniri deberet ob commissum flagitium, vltra tex.in.d.l.ad bestias.plenè Ias.in.l.j.ij. col.ff.de legi.Bar.cassane.in suo tract. gloriæ mundi.in.x.parte in.xxx.consideratione.pen.col.chart.xviij.Et hinc est,quod licet princeps non possit damnatum ad mortem absq; partis iniuria liberar

berare:tamen si eius liberandi persona sit strenua & vtilis reipublicæ,id facere poterit.ita ex aliquibus ex præmissis concludit Par.de put.in tracta.syndi.in ver.pœna.ver.an iudex potest ad clamorem. Quod maximè procedere dicẽdum est in casu præmisso,cũ Abiatar licet esset dignus morte,tamen veniam obtinuit à Salamone,vt scribitur tertio Regum.ij.c.ibi Abiatar quoque dixit:Rex vade in agrum tuum,& quidem vir mortis es:sed hodie te non interficiam.quia sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laborauit pater meus.& pro hoc adduco optimam glo. in ver.ob meritum in.§.planè.iusti.de iure natu.gen.& ciui.ab omnibus approbatam.quę dicit,ꝙ fit remissio pœnæ,quãdo quis multum seruierit principi.& sic iusta causa remittendi pœnã alicui etiam delinquẽti,est propter seruitia multa,quæ contulit principi vel reipublicæ.ita etiam ibi no.hoc Ange. in.d.§.nam quod ob meritum.refert etiam & sequitur Bar.cassan.in suo tracta.gloriæ mundi.in.vj.parte in.xix.cõsideratione.ij.col.& in eadem.vj.parte in.xxviij.consideratione.in fin.

¶Nec obmittendum censeo in præsenti causa ad instantiam ipsius magnific. Tristani fuisse productos omnes ferè testes Italos,& signanter Neapol.qui in eius fauorem verissimum testimonium perhibuerunt,& non absq; maxima cõsideratione & admiratione,attento capitali odio inter Hispanos & Neapolitanos cõcepto ex malis,imò prauis moribus armigerorum,qui tempore obsidionis hospitati sunt intus ciuitatem ipsam Neapo.qui & si veridicè aliquid deponere potuissent in fauorem patris ipsius quondam Ioann.querelantis, & contra præfatum magni. Tristanum, equidem non dimisissent tanquam in Hispanum,& in fauorem partis aduersæ Italæ & pœnæ Neapo.cùm non possit in dubium refricari odium ac maliuolentia prædicta concepta inter Hispanos & Neapol.præcedentibus tot & tantis offensionibus & iniurijs personalibus illatis per eosdem stipendiarios contra Neap,qui & si testificari potuissent contra prædictum magnific. Tristanum proculdubio. non dimisissent: prout ita de iure præsumendum. quod
41 quidem rationabile est dictum:† & sic debet mouere iudicem,sicut si allegaretur tex.legis.Ita dixit pulchrè And.de iser.in procem.feu.in vlti.col.& sequitur Ias.in.l.j.vij.col.C.de rei ven.& in authen.si qua mulier.vij.col.C.de sac.san.ec.maximè,quia quærere text.vel legem,vbi habemus rationem, non est nisi infirmitas mentis & intellectus, secundum Aristo. quem ad hoc allegat Ang.in consi.cccxvij.incip.in.q.vertẽte inter illos principes.iij.colũ. & ideò text.solennis, quem ad hoc ponderat Bal.in.l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excus.tut.dicit,ꝙ satis est allegare rationem naturalem,& naturalem iustitiã. idem tenet Ang.in consi.cclxxiiij.incipi.thema,super quo cõsilium petitur. In reliquis suppleat excellen.dominorum.S.Colla.Com.doctrina exactissima integritas.ęquitas maxima,ac summa & consueta religio, quæ ab omni pœna & culpa prædictum magni.Tristanum ex præmissis exemptum declarare dignetur.& ita iuris esse arbitror

sal

saluo semper eorundem dominorum rectius sentientium iudicium, cui me submitto.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

Et tandem facta relatione per magnific. do. Io. Martialem, Illustrisi. domino Proregi Principi Orãgiæ. ex ordinatione Suæ Illustrisi. d. fuit Magnific. Tristanus ipse liberatus & transmissus pro castellano ad castrum inexpugnabile insulæ Brundusij.

SVMMARIVM.

1 *Captura inquisiti non debet concedi per iudicem, nisi per prius adpareat per informationem de delicto, de quo fit inquisitio.*

2 *In falsi crimine semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur.*

3 *Falsi probatio debet de necessitate concludere.*

4 *Probationes clariores, quæ in criminalibus requiruntur, in causa falsi sunt necessariæ.*

5 *Suspicio sola in causa falsi habetur pro veritate. intelligitur, vbi est ciuiliter mota: quia quando criminaliter fuit mota, requiruntur probationes, sicut etiam in cæteris causis criminalibus.*

6 *Testium dicta debent interpretari, vt sustineantur: & quòd nec falsum deposuerint.*

7 *Testis si quid minus aduertẽter deposuerit præsumendum erit potius ex ignorantia, quàm ex dolo, vt falsitas excludatur.*

8 *Testis non dicitur falsum deponere, quãdo eius dictum potest aliqua interpretatione verificari.*

9 *Fama bona inquisitorum de falso, multum operatur ad exclusionem falsitatis: vbi qualitas personæ multum operatur ad remouendum falsitatem. & nu. 10.*

11 *Testis adserens aliter deposuisse, quàm scriptũ est, si in ciuili causa creditur magis notario. Si autè in criminali, magis creditur testi, maximè in causa falsi.*

12 *Testis dictum ad hoc vt saluetur à falso, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè.*

13 *Falsum minimè dici potest id quod innatur primordio veritatis.*

Consilium XXX.

IN comprehensibilis Dei auxilio petito, Amen. In causa Io. Thomasij piscivindoli, & Bartho. eius socij inquisitorum de falso, ad instantiam regij fisci & partis querulãtis, cùm prætendatur falsum testimonium protulisse aduersus obligationẽ 1 liquidam in actis magnæ curiæ existentem; in qua adparent obligati q. Antoni. de philippel. & eius vxor, quæ prætendens per vim & metum præfati q. eius viri se obligasse, produxit testes præfatos deponentes prædictam eius vxorẽ requisitam ab eius viro, recusasse se obligare. & ꝙ lugendo recesserat à præsentia eius viri prædicti, redeundo ad eius cameram, intantum ꝙ magister actorum, qui accesserat ad capiendum obligationem, recessit, dicendo quòd si ipse cepisset huiusmodi obligationem, non teneret: ob quod Ant. ipse eius vir gladio euaginato accessit iterum ad eam. vnde reuocatus iterum magister

 actor

actorum, qui recesserat, rediit & dictã obligationem stipulatus est, adserendo sponte vxorem ipsam pro præfato eius viro se obligasse. Et ad fundamẽtum prætensæ falsitatis subditur quod cum prædictus Anto. stipulatus fuerit in eadẽ obligatione tam pro se, quã pro parte eius filij absentis, & vnus ex prædictis testibus deponit eademmet die ibidem vidisse prædictum eius filium in prædicta domo prædicti Anto. eius patris, in qua obligatio prædicta stipulata fuit, & sic ex præmissis duobus prætenditur ipsos testes falso modo deposuisse, & ob id captos & carceratos. ¶ Constat namque ad capturam & successiuè carcerationem prædictam minimè de iure deueniri potuisse, nec posse non præcedente prius informatione de prætensa falsitate, & sic quod adpareat prætensum delictum commissum fuisse, vt inquit Salyce. in. l. nullus. v. no. C. de exhibend.
1 re. secundum † quem consuluit Deci. in consilio. clxxxix. in fi. verbis incipiẽ. lætatus sum. in primo volumi. vbi loquitur in proprijs terminis in materia falsi. & licet non potest nedum præsumi, verum imò nec suspicari aliquid falsitatis ex prædictis. attamen quatenus testis, vnus deposuerit vidisse tunc temporis filium prædicti Anton. id est eodem die in domo prædicta, pro quo tanquam pro absente promiserat Anto. ipse pater in prædicta obligatione de rata. nam si rectè aduertatur, hoc non habet implicare aliquid falsitatis, cum vtrunq; stet pro possibili, videlicet quod filius ipse staret hic Neap. & ꝙ fuerit visus per eundem te

stem in domo die prædicto. & pariter quod prædictus Ant. pater promiserit pro præfato eius filio tunc à domo absente vel fortè, quòd illum adhuc non induxerit ad eius voluntatem, vt se cũ eo obligaret & hoc præsupponendum est de necessitate, ex quo compatibile est, & semper debet fieri interpretatio,
2 vt falsum excludatur † & non sit falsitas, vt inquit Bal. in. l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact. Bald. in. l. Imperator. ff. de statu homi. Alex. in consi. lxx. in. ij. volu. & consi. lxxiiij. in. iiij. volu. Imo. in consil. ciiij. visis &c. Ex quo probatio falsi debet de necessitate concludere, vt dicit pulchrè Bal. in
3 d. §. quod ferè. imò † in causa falsi requiritur magis stricta & concludens probatio, quàm in alijs causis. c. in præsentia. & ibi Bald. extrà de proba. & in dicta. l. Imperator. Saly. in. l. de tutela. C. de in integ. restitu. & ideò consuluit Philip. deci. in prædicto suo consilio clxxix. quod clariores probationes,
4 quæ in criminalibus requiruntur, † in causa falsitatis sunt necessariæ & idem consuluit Pet. de anch. in. consil. xxiij. aliàs. xxiiij. Fulg. in consi. clxxiij. & ideò non est simpliciter verum, dicere indi-
5 stinctè, † quod in causa falsitatis suspitio sola habebeatur pro veritate, per ea, quæ habentur per gl. & doct. in cap. in memoriam. xix. distinct. nam illud procedit in causa falsi ciuiliter mota, non autem, quando criminaliter intentatur, quia eô casu requirũtur probationes, sicut & in cæteris causis criminalibus. imò & liquidissimè ita consuluit Ful. in consi. clxxiiij. incip. super eo, ꝙ quærit. & latius refert & sequitur

Phi

Philip.deci.in consi.clxxv.incipien. in causa falsitatis.in.j.volumi.& in prædi
6 cto consi.clxxix.eo.j.volu.† Quod maximè concedendum est, cùm dicta testium debeant interpretari, vt sustineantur, vt dicit Bart.in.l.ij.per illum text. C.de ijs, qui ex publi.rōci.lib.x.Barto. in.l.iul.ff.de hær.insti.glo.in.c. periculosè.de pœniten.distinct.j. imò si quid
7 † minus aduertenter per testem deponeretur, præsumendum est potius ex ignorantia, quam ex dolo, vt falsitas excludatur. Ita consuluit Fran.de are. in consi.xlvij.inci.visis.ij.colum. Bal. in.l.j.ff.de leg. in fi. colū. & ideò dixit pulchrè Inno.in.c.causam quæ de re-
8 scrip.quod † testis non dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari, per cap.cum tu.extrà de testi. & consuluit Bal.in consi.cccxxiij.in.iiij. volu. inci. pręmittendum est ad euidentiam.imò impropriari debent verba testium, vt concordentur.l.ij.& ibi Bar. C.de ijs, qui ex publi.ratioci.lib.x.& Alex. in.l. j.de operis no. nun. ¶ Suffragatur insuper in fauorem istorum inquisitorum bona fama, quæ multum operatur in falsitatibus præsumendis vt dicit Bald.in.l.ea quidem. C. qui accusa.non pos.& consuluit Cæpo. in con-
9 si.xl.incip. Lucius † & licet in specie nō probentur, cùm adhuc non sint datæ defensiones, attamen satis est, quod fiscus nō potuit aliquid probare de mala fama contra ipsos. ergo de necessitate præsumitur bona cùm quilibet in dubio præsumatur bonus.l.merito. ff. pro socio. c. primo de scruti. & voluit Innocen.in.c.dudum. vt eccle. benefi.

ibi dum dicitur, per not. præsumitur, quæ est, vt nemo delinquere præsuma
10 tur.& sic succedit † quod qualitas personæ multum attenditur ad remouendum falsitatis præsumptionem. dixit Bald.in.l.secunda.C.de fals. &.l.quoties.§.si non in corpore.de hæredi. instiitu. Item, inquantum reperitur scriptum prædictum Barthol. tanquam testem examinatum deposuisse, quod prædictus.q.Antoni.accessit cum gladio euaginato contra prædictam eius vxorem eandem, minando, vt se obligaret, quod est contra tenorem obligationis, ibi dum dicit, quod sponte & voluntariè respondit, quod ibi in causa ciuili fuit idem Barto.examinatus per actuarium solum absque interuentu iudicis: & in præsentiarum in iudicio criminali examinatus deposuit non ita dixisse de cultello euaginato per Philippellum contra vxorem nec de vi aliqua seu minis illatis per ipsum cōtra eandem: sed solum quod illa recusauit se obligare, & recessit, accedendo ad eius cameram, relinquendo eundem Barto. testem ac virum & actuarium, qui accesserat causa capien
11 di obligationem, vnde resultat † quod licet aliàs quando testis adserit se aliter deposuisse, quàm scriptum reperitur, credendum videatur magis notario actorum, quàm testi. tamē hoc nō vēdicabit sibi locū in criminalibus. Ita in specie dixit Barto.in.l.si quis legatum pe.q.ff.de fal. Specu.in ti.de testi. §.primo versi.quid si testis. Felyn.in.c. ad audientiam.de præscrip. Abb.in.c. cum causam. de testi. & in. c. cum autem.eo. tit. maximè quando prædicta

k 5 pri

prima depositio, quæ non negatur per ipsum testem, non fuisse facta iudice præsente, prout debent prædicti doct. & idem tenet Specu. in prædicto titu. de teste. §. primo versic. sed pone, ecce iudex. & in titu. de instru. edi. §. restat. ver. sed quid si vnus, & ibi dixit, quod omnes doctores Bonon. in sua priuata examinatione, ita concordarunt, quod non credatur tabellioni contra testem, quando testis fuit accusatus de falso, quia in criminalibus debent esse probationes luce mediana clariores. per. l. sciant cuncti. C. de probati. quod etiam sequitur Ludoui. Roma. dicens esse verum dictum, & singulare in. l. j. §. fina. ff. de verbo. obligat. & sequitur Panormi. in. c. ad audientiam. extrà de præscript. prima colum. versi. & facit iste text. ad. q. & in. c. causam, quæ inter archiepiscopum in fin. de testi. vbi dicit istud dictum Specu. esse multum nota. Idem tenuit Angel. & Imo. in. l. prima. §. si quis neget. ff. quemadmod. testa. aper. Imo. in cle. prima de hære. & ibi Cardi. in. §. fin. Saly. post. Cyn. in l. si quis decurio. versi. pone, quod testis. C. de fal. Alex. de Imo. in consi. lxx. incip. viso processu inquisitionis. in. j. colum. versi. ij. respondeo in. j. volumi. & in consi. xlix. incip. visis processibus in causa inquisitionis formatæ quasi per totum. ij. volumi. Idem refert & sequitur Thom. ferra. de Brixia in caute. suis caut. xxvj. sub rubri. cautela ad euadendum testem falsarium à pœna falsi. ¶ Nec obmittendum est, quod prædictus actorum notarius non negauit, imò annuit, & dixit prædictam vxorem à principio recusasse se obligare. & quod recessit ad cameram, & ipse notarius pariter recessit, & postmodum iterum vocatus fuit & sic recessus est, & cœpit obligationem præfatã ex quo vxor acquieuerat voluntati viri, & se obligauit. & sic. depositio ipsius actorum notarij conformatur, & non in modico depositioni ipsorum testiũ

12 & ad hoc, † vt dictum testis saluetur, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè. glo. est no. in. c. si quando in versi. rationabili. & ibi But. in apostil. j. in recollectis. de rescrip. & firmat Bertha. in repe. suo, in versi. impugnatio. secunda colum. in. v. ver. Prætereà adparet, ex prædicta depositione notarij actorum, quod depositio dictorum testium iuuatur primordia veritatis, quo casu falsum dici minimè potest id, quod primordio veritatis inuatur: dixit Bart. & Pau. de cast. in. l. cùm filius. §. hæres meus. ff. de legat. ij. vbi Pau. subdit, quod id, quod habet aliquid veritatis admistum, non potest dici falsum. & idem consuluit idẽ Pau. de cast. in consi. cl. & And. de iser. in cõstitutione, si dãna in. iij. col. Fran. Cur. in consi. lvj. v. col. incip. super processu inquisitionis, ex quibus debent inquisiti prædicti nullatenus detineri, sed liberari: & ita executũ fuit per magnam curiam vicariæ viso pręsenti Consilio. Tho. Gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Hostis dicitur veniens contra proprium regem, dum sibi præstiterat iuramentum fidelitatis.*

2 *Recognosciens alium in dominum petendo ab eo con*

eo confirmationem feudorum, venit feudo priuandus.

3 *Animus & voluntas datur factis intelligi.*

4 *Filius præsumitur gesta parentis imitari. & ibi multa infinita de hoc.*

5 *Filius præsumitur eiusdem affectionis sicut & pater fuit. & etiam, si pater fuit partialis contra regem seu fidelis, ita præsumitur & filius & nu. 6.*

7 *Nullum maius mentis nostræ testimoniũ quã qualitas inspecta verborum.*

8 *Testis deponens quod in aliquo negotio Titius fuit secum in tali loco. & Titius examinatus negat cum eo interfuisse, ibi testis talis non probat.*

9 *Præsumptionibus & coniecturis verificatur, quòd quis aliquid simulauerit, vel ficte scripserit. & sic simulatio probatur per coniecturas.*

10 *Præsumptio vna tollitur per aliam.*

11 *Præsumptio specialis tollit generalem.*

12 *Præsumptiones duæ vbi concurrunt, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua.*

13 *Rex Francorum, si faceret confiteri vnam ciuitatem esse suam faciendo sibi iurari fidelitatem talis confessio & etiam iuramentum præstitum, non tenet.*

14 *Notarius si fecit instrumentum falsum. & obmisit in eo apponere diem vel locum, ob quod instrumentũ non tenet, nõ tenetur pœna falsi. Testis si deposuit falsum vltra capitula, ob quod eius dictum non valet, non punietur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure. ibidem.*

15 *Deliberatio colligitur ex præparatoriis & gestis.*

16 *Credens verbis boni viri, seu magni, aut fide digni, excusatur de successu.*

17 *Seruiens de pecunia principi veluti soluendo, ad hoc non tenebitur personaliter seruire.*

18 *Vasallus debet de necessitate interpellari à domino. & requiri de seruitio. nec tenetur vltrò se offerre.*

19 *Vasallus infirmus non potest arctari, vt personaliter seruiat domino.*

20 *Bannum pœnale præbet iustam excusationem. & nu. 21.*

22 *Metus perditionis bonorum seu amissionis vitæ & honoris, præbet iustum metum.*

23 *Bannum pœnale seu mandatum, licet effectum suum contra aliquem sortitum non fuerit, nihilominus metus illius pœnæ excusat.*

24 *Metus sufficit & dicitur iustus, vbi quis scit de facili se posse compelli.*

25 *Metus amissionis bonorum & mortis, æquiparantur. & dicitur iustus metus. & numero. 26.*

27 *Metus mortis dicitur iustus metus.*

28 *Rebellis dici non potest existens cum hostibus & qui originarius est terræ occupatæ per hostes.*

29 *Accedens ad hostes, non vt eis auxilium impendat, sed vt sibimet prosit, & ne offendatur, dicitur dolo carere: & non est in pœna.*

30 *Homagium præstans hosti præcedente protestatione, quod metu præstabat, excusatur.*

31 *Metus iustus dicitur, timor violentiæ inferendæ.*

32 *Metus iustus dicitur, timere violentiam inuasoris.*

33 *Metus iustus dicitur, nedum cùm instans est periculum. verùm etiam cùm res ad id verisimiliter tendit.*

34 *Metu paria sunt quod aliquid fiat vel per probabilem suspicionem metus.*

35 *Timere sufficit saltim probabiliter, etiam si non iuste ad excusandum quod propter metum quid factum sit.*

36 *Vasalius committens causam priuationis feudi,*

feudi, licet veniat feudo priuandus, tamen si id metum fecerit, excusabitur.

37 *Vasallus timens vim hostium, si tamen vt eui taret periculum dimisit dominum in prælio periclitantem excusatur.*

38 *Vasallus tenetur iuuare dominum salua sua persona & vita, quam præponere debet saluti domini.*

39 *Crimen læsæ maiestatis non potest imputari carenti dolo.*

40 *Vasallus accedens ad hostes de loco infideli ad infidelem, non potest dici transfuga seu hostis.*

41 *In crimine læsæ maiestatis non fit extensio de vno casu ad alium: sed fit stricta interpretatio.*

42 *Metus iustus excusat à iuramento fidelitatis præstito alteri inuasori seu tyranno.*

43 *Metus iustus est, nedum compulsio, sed timor coactionis.*

44 *Metus iustus facit, vt vasallus non perdat feudum, si ex metu ductus contrahat amicitiam cum hostibus. Secus, si in damnum sui domini amicitiam præfatam contraxit.*

45 *Metus iustus siue iniustus, excusat à culpa.*

Consilium XXXI.

TRemendi Dei pͤsidio petito, Amen. In causa magni. Io. Bapti. de Abenabulo, cum regio fisco, audio tam subtiliter & copiosè fuisse allegatū per magnifi. Io. Angelū pisanellum. V.I.D. & collegā in causa, & qui eādē vsq; ad publicationē inclusiuè instruxit: vt nihil melius nihilq́; apti⁹ pro explorata cliētis victoria adduci potuisset. Attñ vt eidem clienti morē geră, eius cōclusionē velut veridicam & iuri consonā adprobo, & ne illotis manibus ad rem ipsam accessisse videar. ĩ. scripta ad eiusdem conclusionis corroborationem subijciam. Et in primis, licet ipse magni. Ioan. bapt. iuramentum fidelitatis præstitisse adpareat duci gallorum & inimicæ ligæ domino de lotrech: & literas suis vasallis destinasse, in quibus confirmationem seu conseruatorium possesionis suorum castrorum ab eodem belli duce obtinuisse adserere videatur. quæ omnia prima facie in cri-
1 men rebellionis sonare videntur, † & etiam hostilitatis: cum pro hoste habeatur præstans iuramentum fidelitatis contra regem proprium: per tex. in. c. j. de noua for. fideli. nam dicitur eo casu in crimine læsæ Maiestatis, per. leg. quisquis. ad. l. iul. Maie. prout dicit Andre. de yser. in titu. quæ sit prima causa in. §. rursus. ij. colū. & in. l. hac edictali. de pac. iur. fir. §. conuenticulas. & in. l. iiij. in prin. ff. ad. l. iul. maiestatis.
2 † quia recognoscens alium in dominum, petendo ab eo confirmationem feudorum, & ipsam obtinens, venit feudo priuandus. ita dicit Abb. in. c. cùm olim. de re iudi. & sequitur Iac. in trac. feudo. & intātū dicit p̃missa gerēs, crimē læsæ maiestatis incurrisse, per tex. in. l. ij. ff. ad. l. iul. Maiesta. ꝗ pp tale iuramētū fidelitatis hosti p̃stitū, veniat pœna capitali plectēdus: vt dixit Luc. de pe. in. l. deuotū. C. de meta. lib. xij. at tamē Magni. Ioan. Bapti. re ipsa & facto contrarium demonstrauit, dū notoriè semper eius castra & vasallos sub Cæsareis vexillis, licet ab eis absens, morari iussit, vt quā plurimorū testimonio

monio roboratur: maximè cũ ita eos morari mãdauerit, prout etiã vsq; in hodiernũ diẽ permanere adparent. &
3 sic videt̃ cõtrariæ volũtatis † & animi fuisse, quã fiscus prætendat, cũ factis detur voluntas intelligi & animus. l. reprehendenda. cum vulg. de instit. & subst. quia talis præsumitur animus, qualia sunt facta: secundũ Lud. in cõs. xcvj. incip. in Christi nomine, Amen. super eo, quòd quæritur, & alibi magis est actu volũtatẽ declarare, quã verbis. dixit Ludo. in consi. cclxxj. ij. colũ. & fortiora sunt facta ad demonstrandum animũ, quã verba. quæ sæpe proferuntur cõtra intẽtionem proferentis c. dilecti. de appel. c. æstimant. x. q. iij. ita dixit Abb. in consi. ccxxiiij. incipiẽ. illud de iure quæritur. & ibi subdit, ꝙ plerũq; proferunt̃ cõtra intẽtionẽ proferentis, prout fuerũt ꝓlata seu scripta in dictis literis transmissis. Quod etiã corroborat̃ de cæteris probationibus existẽtibus in processu. cõstat nãq; ipsum Io. Bapti. semper fuisse cordialissimũ Aragonensem, & successiuè Cæsareũ, & ꝙ eius pater & eius patruus pariter, vt deuotiss. Aragonenses inseruierunt semper personaliter Serenis. retro principibus de domo Aragonum, & signanter. q. capi. regi gloriosæ me-
4 moriæ † & sic ipse vt filius gesta parentũ & prædecessorum imitatus extitit, prout ita de iure etiam præsumendũ est parentum gesta imitasse: vt inquit Spec. in prooemi. Spec. ver. cæterùm. & ideò dicit Bal. in. l. liberti. ij. colũ. C. de oper. liber. ꝙ filius p̃sumitur eiusdem affectionis & volũtatis fuisse, sicut & pa-
5 ter fuit. Hinc est, † ꝙ sæpè solet filius similis esse patri, ita in virtutibus, sicut in vitiis. l. quisquis. C. ad. l. iul. maiesta l. ꝙ si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edict. Idem dicit Neapo. seba. in consuetu. Neap. incip. & si testator. in ver. dispo. sub rub. de succe. mor. sine fil. & ideò consuluit Barba. in suo cõsi. xxxiiij. in. ij. volu. xxiij. colum. incip. præclarus optimus ver. modò sacratissi-
6 mus Imperator † ꝙ natus ex patre partiali contra regem, eodem modo præsumitur eius filius. idem refert & sequitur Alb. bru. in suo consi. xiij. x colum. & sic cùm non ex infecto sanguine, sed fideli digressus fuerit, succedere debet præsumptio. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. quòd non debet ad dolum imputari, si quid successerit cõtra id, quod fieri debebat, iuxta nunc dicta per And. in. c. j. §. porrò. quæ fuit prima causa benefi. amitt. Item liquet ex processus meritis, ꝙ tempore obsidionis Neap. ipse Magni. Ioan. Bapti. demõstrabat se satis tristẽ ac mœstissimum emittendo tacitos clamores inter seipsum ac suspiria: exhibendo suã anxiam voluntatem, ac desiderium victoriæ Cæsareæ aduersus Gallos erogando diuersa potagia, referentibus prosperos successus Cæsarei exercitus & tãdẽ subsequuta victoria, satis supq; gauisus extitit. Hinc est, ꝙ statim eius magni. vxor nudis pedibus comperta fuit accedere ad propinquiorẽ ecclesiã, Deo gratias referẽdo, ꝓut ex infinito numero testiũ cõprobat̃. Hinc succedit, quod pulchrè dixit Bal. in rubr. de testi. & in. c. super literis. v. col. de rescrip. ꝙ nullum est maius mentis no-
7 stræ testimonium, † quàm qualitas inspecta

specta verborum. Et dixit Bald.in.l. voluntatis ad fin.C.de fideicommi. ꝙ non credimus hominem velle, nisi illud, quod dicit, ex quo vox est mentis nostræ euidentissimũ argu. dixit Bal. in.l.ea, quæ circa princip.C.quomodo & quando iud. Hinc dixit Bal.in cõsi. scismatis.xj.colum.ꝙ lingua, est organum intellectus, tuba, & eius præco. & ꝙ verbum voce prolatũ, est nuntius intellectus. idem dixit Bal.in.c.extrãsmissa.extrà de resti.spoli.ꝙ vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem & ideò secundùm philosophum, voces sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionum. & idem dixit Bald.in.c.mãdatum.j.col.extrà de rescri.& in.l vnica.§.vbi autem.C.de cadu.tollẽ.& est bonus text.in.l.Labeo.§.idem Tubero.de suppelle.lega.& vltra, ꝙ quã plures testes deposuerunt ita simulatè & fictè scriptum fuisse in dictis literis repertis, ꝙ iam obtinuerat conseruatorium seu confirmationem: attñ cõtrariũ suadere debent in animum cuiusli bet ritè sentientis. T. scriptæ vigentes præsumptiones &c. Prima, quia stante inimicitia & odio cõtracto cum Leonardo rumbo cognato Ferdinãdi Malda, acerrimo aduersario ipsius Ioã. Bapti. & qui obtinuerat prouisiones à prædicto Duce gallorum, fultus fauore præfati eius cognati de capiendo possessionem castrorum præfati Ioã. Bapti. & hoc opera prædicti Leonardi. q̃ erat satis potens & de supremis officialibus in colla.consilio Gallorum.& sic nullatenus potuisset Ioan. bapti. ipse nec confirmationem nec conseruatorium obtinere. Secunda, quia tentus & reputatus prædictus Ioan.bapt.cæsareus fuit destitutus à prædictis Gallis possessione sui castri Sallucij, vltra dictam prouisionem expeditam in fauorem prædicti Ferdinãdi Malda de aliis castris in prouincia Calabriæ eius Io.Bapti. Tertia, quia si confirmatio aliqua fuisset expedita, iam reperta fuisset vna cum dictis literis, in quibus fiebat mentio confirmationis prædictæ repertis iam penes nobilem Ioan. pepe, & in quibus adserebatur, ꝙ per eundem Ioan. pepe transmittebatur. & tamen idem Ioan.pepe examinatus deponit nedum confirmationem prædictam non detulisse, imo nec vidisse nec scire fuisse expeditam.

¶ Vnde succedit, quòd satis ad propositum dixit Bald.in causam, quæ inter archiepiscopum.v.columna. de testit. quòd si testis deponit. quòd in aliquo negotio Titius erat secum in tali loco & Titius examinatus negat ibi interfuisse, quòd eo casu inualidum erit te-
8 stimonium illius adserẽtis, † quòd Titius secum fuerat: per tex.in.l.j.ff. quẽ admo.testa.aperi. Bene facit not.per Bald.& Saly.in.l.testium. C. de testi. Idem etiam consuluit Alex.in consil. xc.vltima.colum.in quarto volumine & consilio trigesimoquarto. in tertio volumine. & ibi subdit, quòd huiusmodi contrarietas inter ipsos duos facit, vt nemini credatur ex ipsis: vt habetur not.per Ioannem.andre.& docto. communiter in cap.in nostra. de testi. Et sic ex præmissis adparet, quòd fictæ & simulatæ literæ procedebant, dum contineretur in eisdem confirmationem

nem prædictam rranſmiſiſſe per medium ipſius Ioan.pepe.ex quo, quòd
9 quis aliquid ſimulauerit, vel † quòd fictè ſcripſerit, aut fecerit, probarur per coniecturas & præſumptiones. dixit pulchè Inno.in.c.cum dilectus. quod met.cauſa & ſic iſta leuis præſumptio, videlicet, quòd ita ſcripſerit, tollitur per præallegatas præſumptiones ma-
10 gis vrgentes: maximè cùm † vna præſumptio tollat aliam: vt dixit Bartol. in leg. diuus. de in integrum reſtituen. Cy.in.l.ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſo.matri. Bald.in.l.fin. de hæredi.inſtitu.& in.leg. quamuis. C. de impub.& ali.ſubſtit.& conſuluit Alexand.conſilio. ſeptuageſimoſeptimo, & præſertim, cùm præmiſſæ præſum-
11 ptiones ſint ſpeciales, † quæ tollunt illas generales. dixit Bart.in.l.cùm de indebito.C.de probat. Bald.in.l. ſiue poſsidetis. prima columna eodem titulo.in vltima.oppo. Alexand. conſilio lxij. incip. incip. in cauſa inquiſitionis. in tertio volumine.& præſertim attendi debent præmiſſæ præſumptiones, cùm ſint delicti excluſiuæ. † & vbi duæ
12 concurrunt præſumptiones, quarum vna eſt excluſiua delicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur excluſiua. ita Ludo.in conſilio.lxviij.incipien.in Chriſti nomine. Amen. Viſis in propoſitis.& hoc ex quo ſemper eſt capienda via, vt excludamus delictum: vt dixit Barto.in.l.non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de no.oper.nunt. Abb.in.c.in præſentia. de probatio. Inn.in.c.dudum.el.j. de ele.& in.c.j.de ſerui.& hoc ob notabilem præſumptionem, quæ eſt, vt nemo delinquere præſumatur: vulg.l. meritò.ff.pro ſoci.& in.c.dudū.de præſump.& voluit Inno.in.c.dudū. vt eccle.benefic.& hoc: quo ad literas ſcriptas per p̄dictū Io.Bapt.de quibus videtur fieri caſus per fiſcū. Quo verò ad iuramentū fidelitatis per eūdē p̄ſtitū duci Gallorū, dicitur in primis iuramentū ipſum fuiſſe, & eſſe nullum & inualidū, per id quod dixit Bal.in.l. nec ſi volēs.C.de libera.cā. vbi dixit, ꝙ
13 ſi rex Frācorū faceret cōfiteri † vnā ciuitatē eſſe ſuā, faciēdo ſibi iurare fidelitatē, talis confeſsio & iuramentū non tenet.& facit dicta Bald.in.l.ij. vlti. colū.in ver. vlterius quæro, quid ſi per metū iuraui.C.quòd me.ca. Idē refert & ſequitur Iaſ.in p̄lud.feud.col.xvj. ver.no.etiam & ſæpe venit in facto. & ſequitur Cocta in memora.ſuis in ver. Imperator vel papa.& idem refert & ſequitur Marſi.in.l.quæſtionis haben dę. quæ eſt lex pe.xiij.col.ff.de quęſtio. in ver.pro qua opinione facit. & ideò pulchrè infert.d.Ant.de Alex.in addi. ad Bar.in.l.vnica.C.de confeſ. dicēdo not.contra regem Francorum Carolum octauum, qui vt tyrannus venit in hoc Regnum, & potentia illud occupauit, & fecit ſibi præſtart iuramentum fidelitatis ab hac ciuitate Neapol.& à toto regno.& hoc per dictum Bald.in.dicta leg.nec ſi volens. & ſic data nullitate & inualiditate iuramenti prædicti, præſtiti, non inciditur in pœnā, per id quod in ſimili dicit̄ de notario, ꝙ fecit inſtrm̄ falſum, & in eo obmiſit apponere diē vel locū, vel aliud ob quod inſtrumētū non valet, vel ali
14 qs depoſuit falſum vltra capitula † & ſic ī hoc eius dictū nō valet nā huic nō

impone

imponetur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure: quia nihil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum.l.j.in fi. ff.quod quisque iur.l.ea quidem. C.si mancip.ita fue.alie.vt manumit.l.impuberem.§.si eo seruo.ff.de falsi.quæ est aurea decis.ad hoc, & quia instrumentum dicimus id, quod est validum & ritè perfectum sic etiam condemnatum, esse dicimus ritè condemnatum. l.iiij.§.cõdemnatum.ff.de re iudi. Nec suffragaretur fisco, dicere, quòd debebat Io.Bapt.ipse se conferre tanquàm fidelis, si ita erat in ciuitate Neap.seu Caieta.& ibi personaliter seruire Cæsa.Maiestati tanquàm baro seu feudatarius, ex quo vt ostensum est in facto, per ipsum nõ stetit, & ex legitimo impedimento fracturæ stratarum cessauit, quo minus id faceret.nam trãsmiserat omnia eius mobilia Caietam & Neap.& maximi pretij & valoris, vt ad easdem terras fideles seu ad aliam ex eis se conferret.& sic ex eius præcedentibus gestis & præparatoriis considerandum,

15 †imò iudicandũ est id, quod exequi deliberauerat.l.& si amicis. in fi.iuncta.l.quod ait. in prin.& ibi glo. ff.de adult.Bal.in.c.tuæ.de procu.decis.in rub.de iudi.ij.col. nec debebat aut tenebatur venire Neapo.à qua omnes habitantes, celeri cursu aufugere nitebantur: maximè ob verba Illustr. q.don. Hugonis proregis adserentis, quòd si milites Cæsarei venirẽt ad hospitandum intus ciuitatem Neap.eisdem ingredietibus per vnam Ianuam, ipse prorex exiuisset per aliam, & recessisset. & hoc ob prauos mores ipsorum stipendiariorum, maximè Heluetiorum, prout demum magis veridicè in facto verificatum fuit: vt & nostri Parthenopæi passi varias calamitates & langores, fide dignum testimonium perhibere poterunt.tex.est in.l. fi.ff.de hæred.insti. Ex quibus rumore & fama satis prædictus Io.Bapt.excusandus venit.l.Titius fundus.ff.de cõdi.& demon.l.fi à bonæ fidei.ff.de rei vendi.& consuluit Alex.in consi.j.vj. col.in.iiij.vol.Lud.ro.in consi.cccciij. &.lix.vnde si credendum fuit prædicto domino proregi, minimè sibi imputari posse adparet eius recessus à pri-

16 stina deliberatione † veniendi Neapo. cùm crediderit fide digno: per glo.in d.l.Titio fundus.& sequitur Alex.in l.j.col.j.ff.de eo, per quẽ fa.erit.& maximè, existẽte ipso tunc officiali & prorege. ita Bar.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.j.q.in fi.ff.de noui oper. nũc.Bal.in.l.indicia.circa fi.ver.quartò quæro.C.de rei vendi.dũ dicit adsertionem prouidi viri præbere iustissimum terrorem.& nihilominus circũscriptis prædictis vltrà, quod soluit adoham requisitum per regiam curiam, non tenebatur seruire de perso-

17 na, respectu † electionis factæ per regiam curiam de adoha, & sic de seruitio reali, vt dicit Andr.in.d.c.§.firmiter.de prohib.feud.alie.per Fed.Iacob.in tracta.feud.in clausula:& promiserunt.col.x.ver.vicesimò quæro.& tamen dato absque veri præiudicio, quòd adoham non soluisset, prout soluisse docuit, dicendum est, quòd non tenebatur personaliter seruire, nisi requisitus fuisset per regiam curiam, vt

perso

personaliter seruire debuisset, prout requirit, omnino tenebat: aliàs nõ erat obligatus illud præstare, id est, seruire personaliter: vt firmat And. de iser. in c.j.§.sed nec est alia iustior, quæ fuit prima causa benefi. amitt. vbi dicit in specie, de necessitate requiri, quòd feu
18 datarius requiratur † seu interpelletur, nec tenetur vasallus vltrò se offerre, nisi fuerit à domino interpellatus, quòd seruitium præstet. idem voluit Iac. de belui. in c.j.§.ad hoc per illum tex. in tit. hîc finit Lex. Corr. refert & sequitur Ias. in prælud. feu. in. vj. char. Et insuper erat, prout est, Ioan. Bapt. ipse inhabilis ad seruitium personale, cùm adpareat, imò sit debilis ac infirmus, maximè in oculis & longa infirmitate: & sic minimè aptus armari, vt
19 plenè doctum fuit. † quo casu arctari nõ poterat personaliter inseruire: per tex. cum glo. in. c. ij. de feud. sine culp. non amittẽ. ver. potuerit. glo. in. c. j. in prin. quibus mod. feu. amitta. ¶ Nunc tamen redeundo ad iuramentum fidelitatis, inficiari non potest ipsum Magnific. Ioan. Bapt. non fuisse in iustissimo metu, tum ex causa banni notarij, & pœnalis sub pœna rebellionis & confiscationis bonorum, stante ipso ac commorante in ciuitate Trani, cuius oriundus & habitator erat: & sub dominio Gallorum, in quo degebat, cum eius vxore, filiis & filiabus ex causa banni prædicti formidabilis excusandus venit: vt dixit Bar. in tract. de
20 tyran. in. v. col. † in medio, & non modo præconium, sed iustus quilibet excusat ab omni culpa, & dolo in prohibitis. dixit Bal. in. c. j. in ver. vel furtũ. de pace iur. firm. Cy. in. l. j. C. vnde vi.
21 Affli. in sua deci. ccl. ¶ † Nam banno seu præconio eidem inductus est iustus metus. dixit Ang. in. l. liber homo. in fi. de hære. insti. Alex. consi. lx. j. col. j. vol. & sic ab huiusmodi cõminatione pœnarum à solitis minas executioni mandare, prout de more Gallorum, dicitur fuisse in iustissimo metu. firmat Cyn. in. l. j. C. si quis Impera. maledi. Bal. in consil. scismatis. & in. l. interpositas. C. de trans. & in. l. metum. quod met. cau. Verba enim prolata in banno sub pœna rebellionis & perditionis bonorum, includebant iustum metum
22 vitæ & honoris: † & sic iustum metum inducebant. ita dicunt docto. in. l. ad inuidiam. C. quod met. cau. Alexan. in consi. xvj. in. iij. vol. Et licet dici possit bãnum ipsum minimè adparere, quòd contra aliquem executioni mãdatum
23 fuisset, non † ex hoc inferri possit Ioã. Bapt. ipsum caruisse iusto metu, vt dicit glo. in. l. habitatores. §. fina. ff. quod met. causa. & Alex. consi. xcix. & seq. in iij. vol. stante maximè illa consuetudine primi motus hostium, vt concludunt doctores in. d. l. metũ. quod met. causa. & Bar. in tracta. de tyran. in. iiij. col. & Soci. in consi. xxvij. in. j. volu. &
24 sufficiebat metus ille, † vbi qui scit se de facili posse compelli, Bar. in. d. tracta. in. v. col. ver. mihi autem videtur. & sequitur Ana. in. c. sicut. de simon. &
25 in. c. ij. xiij. colũ. de delic. puer. † Habuit etiam Magnifi. Ioã. Bapt. iustum metum amissionis bonorum, qui metus æquiparatur timori mortis. l. propter litem. ff. de excusa. tuto. per quem ita dixit Barto. in. l. si ob turpem. ff. de

condict.ob turp.cau.& consuluit Al-
26 be.bru.in consi.lxxxij.† Habuit etiam
iustum metum amissionis honoris,re-
spectu suæ vxoris iuuenis nobilissimæ
& pulchrę,ac filiarum: & timor amis-
sionis honoris, dicitur iustus metus.l.
isti quidem.ff.quod met.cau.& consu-
luit Ludo.roma.in suo consil.xxx.in
ix.colū.& est bona glo.in.c.cùm dile-
ctus.quod met.cau.& Bal.in.l.vt vim.
ff.de iusti.& iure.Habuit etiam iustum
metum mortis, tāquàm notorius Cæ-
sareus.& ita reputatus à Gallis,vt pro-
batum est.& sic sub eorum dominio
subditus existens,non præstando fide-
litatem,reputatus fuit rebellis à regni
inuasore: per quem spoliatus fuerat
possessione sui castri Gallucei.& quòd
insuper occideretur: & sic cùm metus
mortis etiam constantissimos terreat.
Quis enim tam fortis animi reperiri
27 contigerit,† cui proposito mortis ter-
rore non exanimetur: cùm etiam con-
stātissimos terreat? vt dicit Bal.in præ-
dicto consil.scismatis. Vnde existente
ipso in ciuitate Teani eius originaria
patria, quæ demum ad manus Gallo-
rum & inimicæ ligæ deuenerat, retro-
cedente Cæsareo exercitu ad se reclu-
dendum Neapo.non ex hoc dici po-
test prædictum Ioan. Bapt. ad hostes
accessisse,qui cum hostibus erat: citra
28 tamen armorum vsum & opem † &
sic non potest dici in crimen rebellio-
nis aut læsæ Maiesta.incurrisse. Ita in
specie consulendo tenet Oldr.in con-
sil.xliij.ij.colum.versic.circa sextam.
29 ¶ † Et licet accesserit ad hostes existē-
tes in castris contra Neapo.vbi hostes
armati aderant, dico quòd non in ia-
cturam seu damnum Cæsareum ac-
cesserat,sed vt se releuaret,ne ex præ-
missis offenderetur ab impetu Galli-
co.& sic adparet dolo caruisse: per tex.
in.l.fluminum.§.videamus.& quod
ibi not.ff.de dam.infec.& in.c.cùm ec-
cle.de deci.& in.l.si mihi & tibi.& ibi
Bart.ff.de lega.j. Alex.in consi.cxiiij.
ij.col.in.iij.volu.& maximè cum præ-
cedente protestatione coram honestis
personis, quòd metuens banna pœna-
lia accedebat ad præstandum homa-
gium,ne pœnarum laqueis innodare-
tur.& sic excusatus venit ex præmissa
protestatione, vt inquit in.c.olim.ij.
col.ver.in authen.de rest.spo.cùm ad-
pareat per ea homagium ipsum potius
30 metu præstitum,† quàm aliter, cùm
ex protestatione præmissa adpareat
declarata voluntas & ius conseruatum
in futurum,vt declarat Luc.de pen.in
l.curiales.pen.col.C.de prædi.cur.lib.
x.Bar.in tract.de tyran.j.&.ij.q.quod
potissimè procedit eo tempore, quo
viribus armis ac campestri exercitu
carebamus,adeò vt aduersus hostes mi
nimè videatur resisti posse: cum etiam
ex inopinatu successu necis Illust.pro-
regis in bello nauali.& ideò non debe-
bat aliter morari aut expectare, & se
31 periculo committere: † quoniam ti-
mor violentiæ inferendæ, dicitur iu-
stus metus: vt dicit Alex.in consi.xcix.
incip.quoniam per excellentiss.in.iij.
volu. Et quòd non debet quis se peri-
culo committere tenet Innocē.& post
ipsum Bald.in.c.j.quod met.cau.cùm
timendum sit,quod absq; periculo esse
non potest.c.j.de baptis.in cle.secun-
dum Bald.ibidem in.iij.colū.Et quòd

talis

talis metus duret, donec durat iurisdi-ctio illius dominij, tenet Cy. in. l. ij. C. quod me. cau. & Bal. in. d. c. j. & ea, quæ per iustum metum fiunt, excusationē merētur: vt in. c. fi. de app. iustus enim
32 metus † fuit, perhorrescere potētiam inuasoris: vt in simili tenet Card. flor. in cle. pastoralis. §. notoriū. de re iud. & ideò dixit Bal. in. c. j. in ver. pactiones. de pace Constā. ꝙ id, quod fit per metū principis, nō valet. & inficiari nō potest, quin fuerit ipse Io. Bapt. in metu
33 iustissimo, cū iustus † metus dicaᷓ, nedum cū instās est periculū, verùm etiā cū res ad id verisimiliter tēdat. ita Cy. & Bar. in. l. metū. prælleg. & ideò sufficit subesse iustam causam metus. dixit pulchrè Bal. in. l. fi. C. de iur. deli. j. col. & cōsuluit Alex. cōsi. cxliiij. ij. vol. vbi dicūt, ꝙ iustus metus est. vbi iusta suspicio inest. & idē ante eū Inno. in. c. cùm olim. de elect. & nō ab re dicit Ang. in d. l. metū. quòd paria sunt, aliquid fieri
34 per metū, † vel per probabilē suspicionem metus. & dixit gl. satis no. in. c. bonæ. el. j. de elec. ꝙ iustus metus sufficit, licet eius effectus nō sequatur: & idē dixit glo. in. c. ad audiētiam. extrà quod me. cau. & ideò satis ad propositū dixit Luc. de pen. in. l. si coloni. x. col. C. de agri. & cēsi. lib. xj. ꝙ sufficit tenere saltim probabiliter. etiā si non iustè. l. rectè. cū ibi no. C. quod me. cau. & sic cō-
35 cludēdū est, † ꝙ nō debebat modo aliquo se periculo cōmittere. Vnde licebat ex causa metus amissionis vitæ & bonorū, cùm nullus fuisset eo tēpore salutis locus, nisi se hosti obsequiosum liberaliter ac promptè exhibere, vt dicit Bar. in tract. de tyran. col. v. & Ang. in l. liber homo. ff. de hære. insti. ¶ Accedat insup, ꝙ licet vasallus cōmittendo aliquā causam priuationis feudi, veniat
36 feudo priuādus: † tñ si id per metū fecerit, excusabiᷓ, ita firmat glo. quā ibi doc. sequunᷓ, maximè Alua. & Præpo. in. c. j. §. sed qd delator. quæ fuit prima causa benefi. amit. gl. in. §. similiter. de consue. recti feu. & dicit Alua. in. c. j. §. itē qui. quæ sit prima causa bñfi. amit. ꝙ si vasallus deseruit dñm nō turpi de causa, sed fortè timēdo vim hostiū, seu crudelitatē tyrāni, excusaᷓ ab amissione feudi. Idē tenet Bar. in. l. si ob turpē. ver. idē dico. ff. de cōdi. ob tur. cau. sequiᷓ Bal. in. l. j. in fi. C. eo. ti. subdēs, ꝙ nō est imputandū metū passo, si nō fugit ad aliā ciuitatē, vbi haberet arbitrij libertatē: idē firmat Ful. & Saly. in d. l. si ob turpem. Hinc est, ꝙ si vasallus timēdo vim hostiū, vt euitaret periculum, reliquit dñm in prælio periclitā-
37 tem, excusatur. † voluit Bal. in. c. j. quibus mod. feu. amit. & Iaco. de ardizo, quē sequitur Præpo. in præfato. c. j. §. est & alia. quæ fuit prima causa benefi. amit. & Ioan. blanchi in. sua summa. in ij. parte. in char. xj. in rub. quib. mod. feu. amit. col. iij. ad quod bonus tex. in l. Fulcinius. qui. ex cau. in pos. ea. & inde excusati fuerunt subditi Federici Imperatoris, qui ob ipsius Federici tyranni timorē, non potuerūt mandatis Papæ, qui erat eorū superior, etiam in tēporalibus. tex. est in. c. ad apostolicæ. vbi etiā Pet. de anch. de re iud. in. vj. & hoc ex quo vasallus teneᷓ iuuare dñm,
38 salua sua persona & vita, † quā preponere debet saluti dñi, ex quo iurat debitū: & possibile dño impendere dixit

And.de Iser.in.c.j.ij.col. quibus mod. feu.amit.& in.c.si à morte.de alie.feu. patro.& plus dicitur etiam ex alio fuisse in iusto metu, considerata hostium potentia,& praua consuetudine,vt inquit Barto.in.l.j.§.pen.ff.quod vi aut clam.& in.d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui ope.nun.& sic concurrentibus præalleg.inficiari non potest eundem Io.Baptistam dolo caruisse:& carenti dolo non potest crimen læ
39 sæ maiestatis † imputari.l.j.ff.ad.l.iul. maie.ita Andrę.in.c.j.§.item,si fidelis. quibus mo.feu.admit.& consuluit Soci.in consi.xx.&.xix.inter consi.Cur.& quaten⁹ obijci posset,quòd accessit ad hostes vltra ea,quæ suprà dicta sunt ad huius motiui confutationem,est aduertendum, quòd non accessit de loco fideli ad infidelem ad hostes,adeò quòd potuisset dici transfuga:vt in.l.si quis §.transfugæ.ff.de pœ.l.postliminij. §. transfugæ.ff.de capti.& etiam in.§.filius.l.proditores.ff.de re mili.& de hoc
40 † accessu And.in.§.rursus.loquitur p iura,quæ alleg.in.l.ij.C.de seruis fugiti.ita declarat Barthol.cæpo.in consil. xvij.vnde dici non potest per talem accessum crimen læsæ maiestatis incurrisse:vt dicit Old.in suo consi.xliij.ij.col. versi.circa sextam.& tenet Bart.in extrauaganti.versi.quoniam nuper.ver. tenore.ibi dum dicit,si aliquis rebellat mutando locum,hoc est recedendo de terris,subiectis,& eundo ad hostes:& in crimine læsæ maiestatis non sit exten-
41 sio de vno casu ad alium:† sed sit stricta interpretatio:vt voluit consulendo Deci.in consil.viij.in.iiij.vol.Andr.de Iser.& præposi.in.c.j.§.item si fidelis. versic.turpiter luserit.quib. mod. feu. amit.idem And.in.c.j.§.committentiũ crimen læsæ maiestatis.colũ.xiij. quæ sint rega.Saly.in.l.quisquis. ad.l.iuliã maie..Vltimò.non obmitto, ꝙ ex præstatione præfati iuramenti fidelitatis seu homagij præstiti per præfatũ Magnifi.Io.Baptistam prædicto duci Gallorum domino Delotrech, in nullam pœnam incursum fuisse,cùm ex metu ex præmissis ad id ꝓcessum fuisse præsumendum est:ita in proprijs terminis consulendo voluit Panor.in suo consi.iij.in.ij.volu.incip.nitar.in præsenti causa.in ver.facit,quod in simili no.de emphyteota. vbi concludit Squinatũ
42 & Constantiam excusatos † ob iuramẽtum præstitum duci Aquitaniæ regis Angliæ:quia id fecerunt ob iustissimũ metum,timentes illius potẽtiam : quia inuaserat cùm exercitu magno. Idem in proprijs terminis reperio consuluisse Soci.in consi.xxxix.pen.col.incip.in quæst.quæ vertitur.in.j.vol.impresso Bononiæ.Idem sed Imo.in suo consil. xxxiiij.incipi.visis & ponderatis. Calca.in suo consi.lxxx.inci.in causa,quæ quæritur seu vertitur.col.iiij.& mouetur Ab.in præfato consi.iij.præsertim, quia per illud iuramentum fidelitatis metu præstitum, nulla iurisdictio fuit in illum Regem seu ducem translata: quia in iurisdictione conferenda metus vitiat ipso facto.l.ij.de iudi.& not. Bart.quasi sit istis proprijs terminis in tract.de tyran.ver.vj.& seq. & ideò dicit Petr.de anch.in.d.c.ad apostolicæ.
43 de re iu.ꝙ † isti de regno Siciliæ compulsi per Imperatorem debellare ecclesiam,non perdunt feudá:quia per metum

tum

tum id feciſſe adparet:& nedum actua lis compulſio,ſed ſolùm metus coactio nis ſufficit,p text.in.l.nouiſsimè.quod fal.tuto.auth.& ideò Mar.de lau.in.d. c.j.§.item,ſi fidelis.ver.no.glo. quibus mod.feu.amit.dicit,ꝙ vaſallus nó per dit feudum,ſi iuſto metu ductus, contrahit amicitiam cum inimicis domini & ſequitur Iac.in.qõ.feu.poſt lectu.ij.
44 partis.ff.vete.in.xv.q.&† ſic ex metu futuri mali & metu honoris, & metu amiſsionis bonorũ ac vitæ acceſsit ad hoſtes,& non,vt læderet in aliquo Maieſtatem Cæſaream, quod principaliter attendendum eſt.Ita dicit Bald.in l.j.in fi.C.de priua.carc.quia tunc crimen tale læſæ maieſtatis committitur, quando principaliter læditur publica Maieſtas.ſequitur Bru.in ſuo conſilio lxix.ver.tertiò quæro.Nec ſilentio prę teribo id, quod in ſpecie dixit noſter Afflic.in conſtitutione regni :iuriſperitorum,&c.ſub titu.de contu.vniuer.in pen.& vlti.col.vbi nullam de præalleg. deciſionibus,nec conſilijs faciens mentionem,ponit formaliter.q.dicẽdo,pone,ꝙ venit magnus exercitus alicuius dñi potentis,de facto in territorio alicuius ciuitatis:& ſi ipſa vellet reſiſtere, proculdubio deſtrueretur,quod vt euitaret,venit contra iuramentum præſtitum per prius regi:& dedit ſe illi domino petenti:vtrum poſsit Ciuitas illa rebellis reputari apud Regem,& dici venisse contra iuramentum fidelitatis.Et tenet ꝙ non alle.Bar.in extrauaganti. quoniam nuper.in verſi.rebellando.& ibi multa alle.iura & rationem ad hoc
45 †& ſic ex premiſsis concludo præfatum Magnifi.Io.Bapti.ab omni culpa & pœna excuſari ex cauſa metus iuſtiſſimi,cùm ex iuris diſpoſitione metus iuſtus ſiue iniuſtus excuſet à culpa glo. eſt in.l.ij.ſi quæcunque.ff.ad.l.aquil.& in.l.iij.§.armis.ff.de vi & vi ar.&in.§. recuperãdæ.inſti.de interdi.Prodeat ergo de vultu Dei iudicium,& oculi iudicantium reſpiciant veritatem ipſum Magnific.Io.Bapt.notoriè Cæſareum nedum abſoluant, ſed priſtino honori ac famæ reſtitutus noſtri benignißimi ac inuictiſsimi Cæſari munificentiam conſequatur.Et ita de iuris cenſura reſpondendum cenſeo,ego.

Thomas Grammati. Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *In rixa ſi Titius rixabatur cũ Seio, & ſuperuenit frater Seij & occidit Titium:quòd tamen Seius ipſe non tenebitur de homicidio.*
2 *Occidens aliquem me præſente & non præſtante auxilium,cùm poſſem,non teneor in aliquo niſi aliàs probaretur me eſſe participem.*
3 *Homicidium ſi eſt commiſſum præſente Titio, & armato ad hoc,vt poſſet procedi de homicidio cõtra Titium, requiritur probari.quòd ibi erat præſens ex propoſito & animo ſe immiſcẽdi in maleficio:Secus,ſi caſualiter ex accidenti & in dubio,præſumitur quòd caſualiter ibi ſe reperit.& nu.4.*
5 *Adſocians aliquem poſt delictum commiſſum, facit,vt magna præſumptio oriatur contra eũ occulti auxilij:imò & conſilij, per quam præſumptionem coguntur inquiſiti probare contrarium,*
6 *Fuga ſubſequuta citatione & contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam.*
7 *Fama publica cùm adminiculis aliquibus, facit ind*

cit indicium sufficiens ad torturam.

8 *Bannum seu contumacia facit indicium sufficiens ad torturam.*

9 *Confessio extraiudicialis facit semiplenam probationem in criminalibus.*

10 *Indicia multa licet probarentur per testes singulares: tamen ex talibus indicijs probatis resultant plures praesumptiones, quae faciunt indicium ad torturam.*

11 *Testes consanguinei, si testificantur in causa criminali pro consanguineo inquisito, quòd si reportarent sententiam, contra fieret iniuria consanguinitati, eo casu non probabunt.*

12 *Testes consanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defensam: maximè, vbi ex officio procederetur in causa. Secus si ad querelam & nu. 13.*

14 *Testes in causa criminali, si sunt plures, & reperiuntur repulsati: licet non sufficiant ad condemnationem, sufficient tamen ad torturam.*

15 *Testes si in causa criminali deposuerunt de visu delicti, & aliqui alij testes deposuerunt de fama, si illi deponentes de visu repulsantur, remanent alij de fama, publica, illaesi certè testes praefati de fama, sufficiens ad torturam.*

16 *Testes consanguinei ad hoc, vt repelli possint in causa consanguinei in criminalibus, requiritur quòd sint consanguinei de linea descendenti, vel ascendenti: Secus si de linea transuersali. ibidem.*

Consilium XXXII.

REdemptoris gẽtium auxilio petito, amẽ. In causa mota ad querelam Antonij cioffi de ciuitate cauę, contra & aduersus Alphonsum & Antoninum de crisentis, & Petrũ colam de' Anfora de eadem ciuitate, super homicidio commisso per Baptistã de crisentio eorum fratrẽ absentẽ mediante adsistentia, auxilio & cõsilio, ac fauore eorundem inquisitorum ibidem adsistentium tempore homicidij pręfati, & tenentium eundem occisum per capillos nomine Syluestrũ de cioffi, filium ipsius Anto. querulantis. videtur prima consideratione dicendum, eosdem inquisitos minimè de dicto homicidio in aliquo teneri, cùm ibidẽ armati nõn adstiterint: sed ex casu ipsis rixantibus cùm pręfato. q. Syluestro ac eundem Syluestrum tenentibus per capillos & percutientibus cùm pugnis, superuenerit Baptista eorum frater cùm ense euaginato, & eundem Syluestrum vulnerauerit & occiderit, vnde successit, quod in proprijs terminis dixit satis no. Bal. in. l. data opera. pen. col. C.
1 qui accus. nõn pos. vbi dixit, † ꝙ si Titius rixabatur cùm Seio, & superuenit frater Seij, & occidit Titium: ꝙ tamen Seius ipse non tenebitur de homicidio praefato, ex quo frater non tenetur ex delicto fratris. l. sancimꝰ. C. de pœ. Nec principalis ex delicto auxiliatoris, nisi mandauerit vel ratum habuerit. c. cùm ad seden. extrà de resti. spo. & ista est veritas, & no. xxiij. q. j. c. fi. in gl. nam homicida. & maximè, quia ille Seius non adstabat cum pręfata eius fratre: nec in in eius auxilio eundem inuocauit pro se: vt in. l. si familia. ff. de iuri. om. iudi. & ideò consuluit Bal. ꝙ fiat capitulum per quod adpareat ordo facti, aliàs pręsumeretur contra adstantem, vt det auxilium: arg. l. cum dominus. ff. ad sille.

& al

& aliqui formant.c.verbis negatiuis,& alijs affirmatiuis,quòd res fuit absque eo.Ita dicit formaliter Bal.in.d.l.data opera.in pen.col.ibidem refert & sequitur Alex.in addi.in.l.si in rixa.ff.ad.l.cor.de sica.& ibi plenè Marsil.& maximè,cùm regulariter occidens aliquem me præsente,& non præstante auxiliū, cùm possem,non teneor in aliquo,nisi aliàs probaretur me esse participem
2 † aut socium criminis.text.est,quē ibi ponderat Bart.ad hoc quem sequitur Lud.in.l.j.§.sed si meo.ff. ad sille.imò & plus consuluit satis pulchrè Petr.de ancha.in consi.ccxvj.incipien.nos Bartho.de Saly.ꝙ etiam si præsens maleficio staret armatus,ad hoc,vt puniatur
3 debet probari,ꝙ ibi erat præsens † ex proposito & animo se immiscendi maleficio:Secus,si casualiter & ex accidenti.Imò plus dico,ꝙ in dubio præsumēdum erit,ꝙ quis casualiter interfuerit
4 maleficio: Ita † singulariter Bal.in.l.j.in lectur.antiqua.ff.de ser.corru.& sequitur Fely.in.c.sicut dignum.iij.col. extra de homi.& plus dicebat Petr.de anchar.in præfato consi.ꝙ in re dubia debet inspici.id quod naturæ negocij conuenit,& quod careat suspitione inimicitiæ,& ex his.quæ rei aptiora,& vero proximiora putaueris esse.Sed præfatis non obstantibus,contrariam sententiam arbitror de iure veriorem: & in primis dico,non obstare præallegatum dictum Bal.ex pluribus infrà scriptis:& in primis liquet ex processus meritis,quòd paulum ante homicidium ꝑpetratum præfatus Baptista homicidia ingressus fuerat apothecam præfatorum inquisitorum,& cum eisdē allo-quutus fuerat,& demum ab eadē apotheca exeundo reperit præfatum Petrum colam de anfora vnum ex inquisitis,cùm quo pariter alloquutus spoliando se saiono,quod deferebat,vt habilius homicidium committere posset, illud adsignauit eidem Petro colæ,qui vnà cùm alijs inquisitis eundem Syluestrum trāseunte cùm cocurbitis in manu aggressi sunt capiendo eūdem per capillos,& pugillis verberando, quousque superuenit præfatus Baptista,qui eundem Syluestrum verberauit & occidit ense euaginato,& statim recessit vnà cùm præfatis inquisitis carceratis: vnde manifestè adparet,ꝙ nedum præstiterunt opem in homicidio præfato, detinendo eundem Syluestrum per capillos,quousque ad eos applicuit præfatus Baptista armatus & vulnerauit: sed etiam eundem adsociauerunt:& cū ipso aufugerunt.vnde succedit,ꝙ contra adsociantes post delictum commissum oritur magna præsumptio occul-
ti auxilij,† imò & consilij:per quā præsumptionem coguntur inquisiti probare contrarium: Ita voluit singulariter Fely.in.c.sicut dignum.extrà de homi. dicēdo ita se intelligere,quod no.Bal. in.l.nonsideò minus.pen.col.de accus. & idem sequitur Marsi.in repet.l.vltimæ.C.de rap.virgi,vj.char. nu.lxxxv. in ver.& ratio non potest esse,quia tūc. & etiam in char.x.in ver.no.etiā secundū Bald.vbi latius.&idē Marsi.in sua prac.cau.cri.in versi.constante.in. viij. char.in ver.quartò limitat.Secundò accedit fuga præfatorū inqsitorū,in qua perseuerauerūt ꝑ annum cū dimidio,ꝗ fuga subsequuta citatione. & cōtuma-

l 4 cia,sa

cia, facit indicium sufficiens ad torturam. voluit Barto. in l. cùm probatio. ff. de probatio. & in l. admonendi. ff. de
6 iureiur. Barto. in l. lex Cornelia. † & ibi Doct. ff. ad sillc. Saly. in l. vnica. C. de raptu virg. Andr. de iser. in constitutione regni, si damna clandestina. Tertiò, corroboratur intentio ipsius querulantis ex fama publica, orta à maiori parte hominum villæ Casulariæ cythariæ vbi delictum ipsum com-
7 missum fuit: † quæ fama cum aliquibus adminiculis pariter facit indicium ad torturam. dixit Cy. in l. fi. de quæstioni. Bal. in c. j. de pace iura. fir. Bar. in suo consil. xcix. incip. domino Paci de burgo. Quartò suffragatur, quod dum persisterent in fuga, fuerunt citati inquisiti ipsi, & ex quo minimè comparuerunt, fuerunt banno suppositi & contumaces reputati, quod quidem bannum & contumacia duntaxat circunscriptis alijs indicijs esset sufficiens
8 indicium † ad torturam. voluit Nico. de math. & post ipsum Bald. in l. j. C. de hære. instit. Ang. in l. iniuriam. in §. si quis decretis. ff. de iniur. Amod. iusti. in suo tract. syndi. in vlti. char. Franc. bru. in suo tracta. de indic. & tortur. in viij. char. concurrente maximè consuetudine ipsorum inquisitorum in similibus, vt liquet ex processu. Quintò, opitulatur confessio ipsorummet inquisitorum extraiudicialis, dum starēt Calabriæ iam verificata per quam plures testes: nam adserebant eos persistere in fuga, ex quo interuenerāt in in homicidio præfato, dicendo, *dio lo per doue a Bapstita che li possea dare solum due coltellate & non bisognaua peciderlo*, ex qua quidem confessione extraiudiciali
9 resultat semiplena probatio. † in criminalibus vt in c. fi. de succes. ab intesta. & not. glo. in l. capite quinto. ff. de adul. quam ad hoc alleg. Bart. in. l. admonendi. ff. de iureiur. in. ix. & iij. col. & consuluit Alexan. in consil. cxiiij. in iiij. volumi. in iij. colum. Sextò, fortificantur præmissa ex verbis prolatis per Alphonsum vnum ex inquisitis, aduersus præfatum Syluestrum diebus præcedentibus, dum eidem dixit: *non basta ua che hieri sera fustiuo fine ad otto contra Baptista & hogie le hauite fatto peggio: me gliore saria stato che lo haue ßiuo amazato.* Et pariter altera die dixit eidem Syluestro: *de questione de Baptista con Ludouico non è nullo che me voglia cacare piu carne salata de te di questa causa che te ce vai impatiando.* &c. Item adparet, quod die prȩcedenti in rixa habita per Baptistā cū Allegrante inquisiti ipsi cucurrerunt in fauorem ipsius Baptistæ contra Allegrantem, & sic erant soliti impendere auxilium eidem Baptistæ. Item, ꝙ tempore quo Petrus cola ibat cum saiono Baptistæ in collo, sibi obuiauit quidam qui sibi dixit, si volebat emere quoddam saccum bombacis, & diuidere inter eos. respondet ipse Petrus cola qui properanter accedebat *lassame fare questo.* Ex quibus omnibus resultare adparet tria alia indicia seu quatuor, & si non probatur vnumquodq; ipsorum per duos testes, prout requiritur, iuxta glo. in l. fi. C. fami. ercis. attamen, quando essent multa indicia, prout in
10 casu de quo agitur, † & probarenẗ per testes singulares, succedit quod ex talibus indicijs sic probatis resultant plures

res præsumptiones, quæ faciant indicium ad torturam posuit Raph. Fulg. in.d.l.fin.C.fami. ercis. quem refert & sequitur Soci.in consi.liiij.in.iij.volu. & sequitur Franc.bru.in suo tracta.de indicijs & tor.ij.colum.¶ Nec obstaret obijcere, quod maior pars testium nostrorum deponentium super crimine & indicijs præfatis adpareant repulsati per testes quamplures inductos ad defensam inquisitorum, cùm super huiusmodi repulsa fuerint producti pater, socer, patrui, & fratres consobrini, præfatorum inquisitorum, necnon & alij adstricta consanguinitate adiuncti eisdem inquisitis, & sic si inquisiti ipsi venirent iustificandi, cederet in iniuriam totius agnationis, & sic esset iniuria communis. quo casu videntur in
11 causa propria testificari † intantum, quod non probant: vt firmat Barto.in. l. lex Cornelia.ff.de iniur. Bald.in.l.j. C. de raptu virgi. vt ex quo agitur de proprio interesse, iniuria communis toti consanguinitati esse videtur. Ita consuluit præclarus doct. Philip.deci.in suo consil.cxxxiij.iij.col.in.j. volu. Barto. in.l.cùm scimus.C. de agri. & censi. libro.xj.Bal.in.l.vnica.C.si quacunque prædi.potesta. & plenè Iaso.in. l. si ita stipulatus.§.grisogonus.pe.colū. ff. de verbo.oblig.¶ Præterea, licet possit ex aduersò fundari, quod testes consan-
12 guinei etiam fratres admittantur † in criminalibus ad defensam, per text. in l.parentes.cum vulg.de testi.& in. c.literas.extrà de præsum. attamen id vendicat sibi locum, vbi ad meram defensam ac probationem innocentiæ inducerentur, secus vbi ad reprobationem testium essent producti, prout in casu, in quo sumus, prout in terminis voluerunt Bald.& Saly.in.l.parentes. C. de testi. & sequitur consulendo Alexand. de imo.in consi.v.in.iij.colum.j. volu. per not.in.l.lex Cornelia. ff. de iniur. & per not. Bart.in.l.qui testamento de testamen. Prætereà regula.l.parentes. videlicet quod consanguinei possint produci in testes in causis criminalibus consanguineorū ad defensam ipsorum, & ad probationem innocentiæ vendicat sibi locum fortè, vbi ex offi-
13 cio curiæ procederetur † in illa causa ad instantiā fisci, quia nec per hoc diceretur nocere fisco, qui tractat de pœnali & odioso, lucro cum alterius iactura, argu.eius quod not. in. l. si quis vxori.§.fin.ff.de fur. vbi dicitur, quod in interesse non habere ratio lucri, quod perciperetur cum alterius iniuria: vt ibi est glo. quæ non est alibi secundum Bal.in.l.parentes.C.de testi. cum quo Saly. ibidem concurrit, & est aureum dictum secundum Fely.in.c.literas.extrà de præsump.in vers.quintus casus. vbi singulariter subdit hoc fortè non procedere, vbi in causa criminali esset accusator, quia tunc nedum ageretur de præiudicio fisci, sed etiam partis, & est præiudicium maximum. Nunc autem dato, absq; veri præiudicio, quod possit dici valida repulsa, & quod proximè alleg. non obstarent, adhuc dico, quod licet testes non integri seu repulsati non sufficiant ad condemnationē, dum deponunt de crimine contra ali-
14 quem: attamen sufficient † ad torturā dixit Bald.in.l.cunctos populos. C.de sum.tri.& fide cath.& in.l.j.ff. de quæ-

ſtioni. Alb. de manc. in ſuo tract. de teſti. xxix. col. Ludo. ro. in conſi. cccclxx. incip. quædam mulier. Franc. bru. in ſuo tract. de indi. & tortu. iij. col. quod maximè dicendum eſt procedere in caſu, de quo quæritur, in quo vltra teſtes deponentes in ſpecie de delicto, deponũt tam ipſi, quàm plures alij teſtes etiam de fama publica, quo etiam caſu licet teſtes ipſi repulſati adpareant, dico de ponentes de viſu delicti: tamen remanent alij deponentes de fama publica,
15 † nõ eliſi. quo caſu procedi poterit ad torturam cõtra inquiſitum. Ita in particulari voluit pulchrè Iaco. but. vt refert & ſequitur Alb. in. l. iij. § eiuſdem ff. de teſti. & cõſulendo ſequitur Calca. in ſuo conſi. cix. inci. quia cauſa iſta pro victoria, &c. Nec obſtaret, quod nonnulli ex noſtris teſtibus aſſerantur conſanguinei noſtri, cùm non adpareat quod ex linea deſcendenti vel aſcendenti adiungantur in conſanguinitate ad hoc, vt repelli poſſent, ſed ex linea tranſuerſali quo caſu in teſtimonium producti in cauſa conſanguinei
16 bene probant, nec repelluntur † Secus ſi eſſent ex linea aſcendenti vel deſcendenti, prout noſtri non ſunt prout latè nos docet Inno. & Io. and. in. c. nonnulli extrà de reſcrip. & conſuluit Ang. in conſil. cxciiij. Iaſo. in. l. admonendi. in repe. xix. char. ff. de iureiurã. Marſi. in ſuo ſingu. cxxxiij. & in ſing. incip. affinitas. Ex quibus concludo debere intrepidè per eandem magnam curiam vicariæ procedi ad torturam contra ipſos inquiſitos ad ſciendum delibera tionem præcedentem ipſorum inquiſitorum tempore delicti commiſſi, & propoſitum cum præfato Baptiſta homicida in necem pauperis interfecti & ita de iure cenſeo. Thomas Grammaticus. V. I. Doct.

¶ Nec valuit tantum bene cantare, vt ad torturam cõuenire iudices inter ſe diſſidentes valuiſſent. Et tamen aliter fieri non poterat ex præmiſſis.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſi depoſuerunt maleficium fuiſſe commiſſum præſente* Titio *&* Seio. *& demũ iterum interrogati qui fuerint præſentes, reſponderunt quod nullus. certè debet intelligi, niſi exceptis prænominatis.*

2 *Teſtis ſi interrogatus ſuper aliquo facto, depoſuit quicquid ſciebat, ſi demum iterum interrogatus ſuper eo, reſpondet, quod neſcit, certè debet intelligi illud neſcire, id eſt aliter quã vt ſuprà dixerat.*

3 *Teſtis poteſt variare à primo dicto dummodo incontinenti id faciat, non autem ex interuallo.*

4 *Teſtis ſi dicat aliquid factum tempore vindemia, dicitur bene probare, etiam ſi id factum probaretur parum ante vindemiam. ſicut rectè dicitur factum tempore guerræ quod fuit parum ante guerram, & in ipſius guerræ trepidatione. & nu. 5.*

6 *Teſtis ſi dixerit aliquid fuiſſe factum ſimul, alius verò depoſuit fuiſſe factum per prius, & ſic non ſimul, id eſt eodem tempore, & ſic intelligitur ſimul, id eſt, eodem die.*

7 *Teſtium dicta debent impropriari, vt ſuſtineantur.*

8 *Teſtes duo ſi videntur adinuicem contrarij, debent reduci ad concordiam, Secus, ſi eſſet vnus & idem ſibi contrarius.*

In

9 *In causa falsi semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur.*

10 *Et potius in teste præsumenda est ignorantia, quàm dolus ad exclusionem falsi.*

11 *Falsitas testium non existens in negotio principali, in quo consistit substantia negotij principalis. sed in accessorijs, non facit, vt dicta testium reprobentur.*

12 *Contrarietas in testibus, etiam in facto principali, si modica est non vitiat dicta testium.*

13 *Falsum dici nõ potest id, quod innatur primordio veritatis.*

14 *Falsarius non potest dici testis, quando eius dictum põt aliqua interpretatione verificari.*

15 *Falsitatis probatio debet de necessitate concludere, & requiritur magis stricta & concludens probatio in falsitatibus, quàm in alijs.*

16 *In falsitatibus præsumendis attenditur multũ qualitas personarum testium.*

Consilium XXXIII.

REdemptoris gẽtium prẹsidio inuocato. In causa querelæ falsi porrectæ per Magnifi. Galeotam carrafam de Neapo. nunc Comitem sanctæ Seuerinæ, in magna curia vicariæ, aduersus nobilem Gurellum de simonello, necnon & Ioan. baptistam fidelẽ de Auersa testes productos per Magni. Iaco. de tufo comestabilem ciuitatis Auersæ in causa ciuili vertente in. S. Regio consil. inter præfatos Magni. Galeotam & Iac. ad verificandum iurisdictionalia præfati officij. comestabilis & capitaniæ, etiam in casali Pascarolæ, quod est ipsius Galeo. & præsertim ad probãdum plures executiones fieri fecisse prẹfatus Iaco. authoritate præfati eius officij, aduersus Macellatores carniũ in casali præfato Pascarolæ nobilis Gurellus ipse testis productus deposuit, quod tanquam Grasserius ciuita. Auersæ plures executiones fecit, diuersis temporibus aduersus macellatores carnium in casalibus eiusdem ciuitatis, & signanter Pascharolæ in quo vnicam executionem fecit contra quendam macellatorem non vendentẽ carnem secundum asisiam impositã per Grasserios: quos ius cõmune ædiles curules vocat. deinũ verò in eodẽ contextu depositionis super sequentibus articulis examinatus, deposuit plures executiones fecisse in casalibus Auersæ sed in casali Pascarolæ non euenit casus, seu non successit casus. & sic videt̃ contrariari ei, ꝙ paulo antè dixerat, nam rectè intuenti nulla adparebit contrarietas seu varietas, quia secundũ eius dictũ de iure intelligendũ est, ꝙ in casali pascarolæ nõ euenerat aliter casus. id est nisi vt suprà deposuerat. Et ꝙ ita intelligi debeat, adducit̃ ꝙ voluit satis no. Alb. in. l. nõ erit in. §. dato. ff. de iureiu. vbi per gl. no. dicit ibi, ꝙ si testes deposuerũt maleficiũ fuisse cõmissum prẹsente Titio & Seio

1 † demum interrogati, qui fuerunt præsentes rñderunt quod nullus. certè debet intelligi, nisi exceptis præfatis. Et refert, quod ita dicebat Pau. de leaza. per illã gl. & idem refert & sequitur cõsulendo Alex. de imo. in consil. clxxx. in. v. volumi. Bartho. soci. in consi. lvj. vlti. colum. in. iiij. volu. referens ita tenere Francis. de are. eius præceptorem in cap. cùm tu extrà de testi. & ideo satis

tis ad propositum inquit Bart.in.l. de ætate.ff.de mino. quòd si testis deposuit super aliquo facto:& successiuè ite
2 rum † sub eodem facto interrogatus respondit, ꝙ nescit certè intelligi debet illud nescire aliter, quàm vt suprà dixerat:& idem satis plenè sequitur & consuluit excellens doc. Phili. deci.in suo consil.c.in.j.vol. incipiē.in causa inquisitionis formatæ.in.iij.col. Præterea,dato ꝙ possit modo aliquo dici, prout minimè conceditur hunc nobile Gurellum testem variasse à primo dicto,ita de ponendo,vt suprà,dico ꝙ licuisset,dùm de iure potest testis variare à primò dicto,dummodo in-
3 cōtinenti id faciat.non † autem ex interuallo.Ita docet nos Bart.in.l.quicquid adstringēdæ.ff.de verbo. obliga. glo.in.c.præterea.di testi.cogen.& dicitur incontinenti, qñ nondum dimissus est à iudice ab examinatione, prout fuit in casu præsenti.dixit Bald. in l.lecta.ff.si cer.pe.Secūdo,quo ad aliū testem,videlicet Io.and.fidelē, inquātum prætendatur falsum deposuisse, dum dixit,ꝙ dum fecisset executionē aduersus macellatorem in dicto casali fuit vocatus pro parte vxoris præfati Galeotæ:ad quam accessit,& rogatus ab eadem se concordauit cum illo macellatore à quo pro concordia consequutus fuit duas spatulas porci, vltra quod macellator præfatus de spatulis porci præfati consignatis eidem testi plenè fateatur:sicque prætendit ex aduerso testis ipse falsarius prætextu, ꝙ tūc tpis Galeota præfatus nō habebat vxorē:sed longè postmodū eā duxit: nā rectè intuēti testis iste non deposuit affirmatiuè Galeotā habere vxorem: sed se vocatū nomine & pro parte vxoris:nec affirmat cognouisse illā,quæ secū loquuta est, fuisse vxorem præfati Magni.Galeo.Et minimè obstat eidem testi Io.anto.inquātum deposuerit,quòd facta executione præfata fuit vocatus ad instantiā vxoris præfati Mag. Galeo.alius verò testis deposuerit. ꝙ dū voluissent facere executionem, fuerūt vocati pro parte vxoris p̄fatæ:& sic videtur prima facie inferri varietas seu contrarietas adinuicē:quia vnus dicit facta executione:alius verò videtur p̄supponere id factū ante executionem, quod nihil officit:prout satis pulchrè determinat Bal.in.l.diuortio.in princ. ff.sol.ma.vbi est tex.in ver. neqꝫ enim iuncta glo.dicente ex larga significatio-
4 ne id fieri tempore vindemiæ, † quod factum fuerit parū ante vindemiam, & dicitur rectè id factū tempore guerræ quod factū fuit parū ante guerrā:& in ipsius guerræ trepidatiōe,& sic testē ita dicentem,non incidere in falsum, quoniam ex larga & impropria significatione quod factum fuit parū ante guerrā & in ipsius guerræ trepidatiōe
5 tempore guerræ † factū fuisse dici potest. Pro quo etiā est tex.valde nota.in l.Pedius.in princ.ff.de incen.rui. naufrag.dū dicitur posse etiā dici ex naufragio rapere ei,qui nondū naufragiū fecit,si naufragij trepidatione rapiat: ita etiā per præfata in propriis terminis consulendo ad euadendum testes à falso,consuluit Lud.ro.in consi. cccj. incipien.in proposita cōsultatione .ij. columna.in.j.parte suorum consiliorum.pro quo etiam bene facit, quòd

voluit Bald.in titu.de pace Constan. ver.die lunæ.ꝙ si dicitur instrumentũ fuisse factum .xj.die Ianuarij,& testes examinati dicãt,ꝙ illa die partes fuerunt absentes debent reduci ad cõcordiam dicta testium & instrumentorũ, vt intelligatur.xj.die Ianuarij.j.exeũ-
6 te † & non intrãte. Et faciunt benedicta eiusdem Bal.in.l.optimã.C. de cõtrahen.& commit.stipu.Et ad idem facit,quod voluit Bar.in.l.in operis.ff. loca.dum dicit,ꝙ si testis deposuit aliquid fuisse factũ simul,alius verò deposuit fuisse factum per prius & sic nõ simul.idest eodem tempore, ꝙ intelligetur simul idest eadem die. & subdit Barto.hoc esse vtile ad defendendum testes,ne incidãt in falsum.Et pro hoc benefacit: quia dicta testium debent
7 † impropriari,vt sustineantur,ita Barto.in.l.ij.per illum tex.C. de his, qui ex publi.rõci.lib.x.Barto.in.l.Iulianus.ff.de hære.instit.glo.in.c. periculosè.de pœniten.distin.j. & istud fundamentum est verissimũ.quãdo essent duo testes,prout in casu nostro qui videntur adinuicem contrariari : nã debent reduci ad concordiam , Secus si
8 esset vnus & idem sibi cõtrarius.† Ita in specie tenet Ias.nullam de prælle. faciens mentionem decisionibus in.l.j iiij.col.ff.de noui oper.nun . Vnde ex præfatis non potest aliqua falsitas dictis testibus impingi,cũ ex iuris dispositione semp interpretatio fieri debeat vt falsum excludat.dixit Bal.in.l.iuris
9 gẽtiũ.§.ꝙ ferè.ff.de pac.& † in.l. imperator.ff.de statu homi.col.iij. & cõsuluit Alex.in cõsi.lxx.& lxxiiij.in.j.vol. & consi.xciij.in.v.volumi.& in dubio

potius præsupponẽda est in teste igno-
10 rantia,† quã dolus:vt falsitas excludatur,voluit consulendo Frãc.de are . in cõs.xlvij.visis &c.ij.col.Bal.in.l.j.ff.de legi.colũ.fi.& quando dato absque veri præiudicio posset falsitas baptizari prout nullatenus potest,illa nõ esset in negotio principali,in quo consistit substantia negotij.quo casu non facit,vt
11 dicta testium reprobentur,† nec ꝙ falsitas reputari possit ita dixit Bald.& Saly.in.l.pe.circa fi.ver. item hoc verũ.C.de transac.vbi Saly.subdit,ꝙ ita in practica clamant quotidie aduocati.idem not.Innocẽ.in.c. fraternitatis. vbi Io.de ana.refert & adprobat.extrà de testi.& consuluit Alexan.in consil. v.in.j.vo.& ibi subdit plures testes hoc modo à contrarietate defendisse,& subdit esse singu.& valde not.ꝙ etiã modica cõtrarietas in testibus etiã in facto
12 principali,† vbi consistit substãtia negotij,si est modica,non vitiat.& alleg. sing.dictũ Anto.de but.in.c.ij.de reg. & cõsi.etiã Phi.dec.in suo cõsi.c.in.iiij. col.j.vol.Itẽ Macellator præfati casalis.p.de quo.s.examinatus fatetur dedisse spatulas porci præfatis grasseriis, & sic conformatur depositioni dictorũ inquisitorũ,quæ satis videtur ex præ-
13 missis iuuari primordio veritatis † & id,quòd primordio veritatis iuuatur, non potest dici falsum ita Bar.& Pau. de ca.in.l.cùm filius.§. hæres meus.ff. de legat.ij.vbi Pau.subdit,ꝙ id, quod habet aliquid veritatis admistum,non potest dici falsum.Idem cõsuluit Pau. de ca.in cõsil.cl.& Aud.de yser.in cõstitutione regni,si dãna.iij.colũ.& Fran. cur.in cõsi.lv.in.v.col. Præmissis etiã admi

adminiculatur, q̄ ex iuris dispositione
14 testis non dicit falsum deponere, † q̄n eius dictum potest aliqua interpretatione verificari: vt in c. cum tu. extrà de testi. not. Inn. in c. causam. quæ. extrà de rescri. & consuluit Bal. in consi. cccxxiij. in iij. vol. inci. præmittēdū est ad euidentiam. Suffragatur potissimè, quia probatio falsitatis debet de necessitate cōcludere, & requiritur magis stricta & concludens probatio in causa
15 falsitatis, † quã in cæteris causis criminalibus. c. in præsentia. & ibi Bald. extrà de prob. & in l. imperator. vbi Bal. ff. de statu homi. Saly. in l. de tutela. C. de in integ. regi. Et hinc est, q̄ clariores probationes, quæ in criminalibus requiruntur in causa falsitatis, sunt necessariæ: vt inquit Phi. deci. in cōsilio. clxxix. incip. ætatis. §. sicut. & consuluit etiã Pet. de anch. cōsi. xxiij. & Fulgo. cōs. clxxiij. Vltimò, nō est obmittēdū, q̄ in falsitatibus præsumēdis suffragabitur multū cōsideratio qualitatis psonarū testiū, q cū sint nobiles & opti
16 mæ famæ † prout etiã de iure p̄sumuntur, per l. meritò. cū vulg. ff. pro soc. nō ad parente de cōtrario, multū operab:t bona fama ad remouendum præsumptionẽ falsitatis: ita dixit Bald. in l. ij. C. de fal. & in l. quoties. §. sed si non in corpore. ff. de hære. instit. & consuluit Deci. in prealle. cōsi. & quia ita magnū sicut paruum iudicabis, prout etiam diuinitus institutum est, ex quo omnis spiritus laudat dominum. Ideò intrepidè cōcludo præfatos inquisitos, licet indebitè à dicta querela falsi absoluendos. & ita de iure sentio ego.

Thomas Grammaticus. V.I.D.

Et quia magna curia ipsos detinuerat in palatio, sicque habito recursu ad S. Consilium per viam grauaminis & audita relatione causæ ac aduocatis: tandem ex præmissis fuit per S. Cōsilium decretum ex præmissis non esse molestandos, sed liberandos.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Princeps non potest remittere pœnam corporalem delinquenti in praiudicium partis: nec etiam id, quod interest parti pecuniali ter absque vrgenti causa & absque partis voluntate: aliàs peccat mortaliter: cum id faceret de absoluta potestate.*

2 *Princeps, quòd potest remittere, dum remittit pœnam, intelligitur de ea qua veniet applicanda suo fisco, non autem parti.*

3 *Principis mens præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet.*

4 *Princeps concedens aliquid, nec dicat motu proprio, præsumendum est ad partis postulatio nem concessisse: nisi dixerit ob eius benemerita concessisse.*

5 *Consuetus delinquere quis dicitur per binum actum.*

6 *Infamis ob delictum seu infamatus de delicto satis dicitur, vbi extat confessio sua.*

7 *Princeps indulgendo delictum, non remittit infamiam ex eo in curiam.*

8 *Princeps concedens inferiori aliquid de sibi reseruatis, in dubio videtur concedere, vt eã exerceat cum debita causæ cognitione, & non cum illa plenitudine potestatis, quam habet ipse concedens.*

Restitutio ad famam fieri non potest, etiã per generalem vicarium imperatoris ibidem.

9 *Principi sunt exprimẽda omnes causa, ex quibus moueri posset ad non concedendum, vel difficilius*

facilius concendendum. nec sufficit in genere fieri expressio, sed requiritur notabilis expressio. numero.10.

11 *Subreptio seu obreptio modica, vitiat rescriptum.*

12 *Iudex potest se informare de fama alicuius absque iuris & iudicij ordine, & etiam à testibus inhabilibus.*

13 *Tortura potest dari homini malæ conditionis & famæ ex processu informatiuo.*

14 *Contumax bannitus ex sola contumacia & banno alijs non existentibus indicijs, potest torturæ subijci.*

15 *Princeps non consueuit remittere pœnam delinquenti, nisi parte concordata. & de qua cõcordia constet per instrumentum.*

16 *Habendum est pro expresso id, de quo si statuens fuisset interrogatus, idem respondisset.*

17 *Tortura de facili adhibenda est in delictis nocturnis.*

Consilium XXXIIII.

REdemptoris gẽtiũ suffragio petito. Quod Panarello de Nola non suffragetur indultus seu abolitio criminum sibi concessa per Illustris. ac Reueren. Cardinalem columnam locumtenentem generalem Cæsariæ Maiestatis, adparet ex eius inet lectura, dum in eo dicitur. *per non ce essere interesse de parte.* quo casu manifestè datur intelligi, quòd non aliter fuisset intentionis principis concedere, nisi parte concordata, cùm princeps non possit remittere pœnã corporalẽ delinquẽti: nec etiã, quod interest parti pecunialiter absq; vrgenti causa, & sine partis 1 aduersæ voluntate: † alias peccat mortaliter cùm id faciat de absoluta potestate: voluit Andr. de yser. in titu. quæ sint rega. in versic. committendum. & idem Andr. in c. similiter. de capi. qui. cura. vendi. & sequitur Par. de puteo, in tracta. syndica. in. ij. char. in ver. cõpositio. in. c. quia plures. in. quarta columa. & licet glo. in. l. rescripta. C. de preci. impera. offe. videatur aliter dixisse & in. l. defensionis. C. de defenso. 2 ciui. similiter tamen † glo. præfatæ intelliguntur de pœna applicanda fisco suo, id est ipsius principis, & non partis: per. l. venia. C. de in ius vocand. secundùm Bald. in. leg. fin. C. de precip. Imperato. offe. & in. l. quicunque. C. de serui. fugitiui. Sed hoc non fuit aliqua partis remissio aut concordia: ergo indultus ipse seu remissio non tenet: & ideò dicit pulchrè gloss. not. & ibi Bald. in. leg. venia. C. de in ius vocand. & ibi Bald. quòd rescriptum, in quo princeps ius partis læsæ remittit, est nullum & ita etiam consulendo refert & sequitur Bartol. cassen. in suo consilio. xxvij. in secunda columna. maximè cùm princeps nunquã præsumatur concedere non concedenda: vt dicit Bal. in prælu. feu. in. xj. col. ex quo 3 mens † principis præsumitur esse talis qualis de iure esse debet. dixit Bald. in l. ex facto. in. iiij. no. & ibi Alexand. de imol. ff. de vulg. & pu. & facit. l. quoniã. C. de nat. lib. & nihilominus viuit artifex, à quo potest de facili veritas eius intentionis haberi, maximè cùm antiqui moris fuerit Regis Cap. ac etiam nostri Cæsaris, nunquã remittere delinquentibus. nisi partibus per prius concor

concordatis.quod multò magis seruãdum est per eius vicarium. Item & tantò fortius, cùm huiusmodi indultus nuncupatus adpareat esse quædã simplex chartula non emanata à Regia Cancel.nec cum subscriptione dominorum Collate. consi.nec alicuius ex ejs: nec sub nomine Regio expeditus nec cũ Regio sigillo.Præterea,ex productione ipsius inductus satis liquet Panarellũ ipsum criminosum ac malæ famæ, imò pessimæ, dum in eo adparet,quòd ad eius supplicationem eidem crimina expressa indulgẽtur:nec dicitur aliter quòd proprio motu: sed ad ipsius postulationem:& tamen præsumitur etiã de iure, quòd ad eius postulationẽ,dum non exprimitur,quòd
4 proprio motu † vel propter eius benemerita id fecerit. Ita dicit Gul.de cu. in.l.iij.§.si procurator. ff.quod quisq; iur.& ibidem Alex.de Imo.quod reputat menti tenendum: & Albe.in.l.j.in princ.v.col.ff.quod quisque iur.& existente eius reiteratione,tot & tãtorum delictorum,infertur dicendum, quòd sit solitus & cõsuetus delinquere, cùm per binum actum dicatur consuetus. glo.in.c.ita nos.xxv.q.ij.& tenet Bal.
5 in.l.iij.C.de episco.audi.& † si per tres vices eo casu dicitur sæpius deliquisse: vt patet in.l.seruos.C.ad leg.Iul.de vi publ.& firmat Luc.de pen.in.l.j. C.de superexact.& ibi subdit sibi videri,ꝙ duæ vices sufficiant:nam cùm dicitur sæpissime, id ter agi satis est. c.omnes decimæ.xvj.q.vlti.& not.in.c.ergo. ij. q.vij.glo.verò in authen.de testib.dicit quòd sæpe duas aut tres vices requirit.idem not.Archi.in.c.sæpe.de elect.

in.vj. Vnde resultat, quòd cùm ex productione ipsius indultus adparet ꝙ confessus fuerit delicta, de quibus in
6 indultu, satis dicitur infamis, † & sic infamatus de delictis.Ita cõsuluit Pet. de anch.in consi.clxxxix. incip.tribus de causis, vbi dicit in specie, quòd ad hoc,vt quis remaneat infamis requiritur confessio ipsius in iudicio, vel sententia iudicis, &c. alleg.idem voluisse Ioã.And.in.c.si qui.de præscrip.in.vj. refert & sequitur Masi.in sua practica cau.cri.in ver.aggredior.xxj.col.in lxj.char.& facit bene:quia licet indulgentia criminum concessa, remittat pœnam delictorum:non tamen remittit infamiam.l.fi.C.de gene.aboli.ita dixit Par.de pute.in trac.syndi.in ver sicu.tortura grauior est pœna. & ibi subdit, quòd licet indulgentia principis interueniat:tamen aggrauat noua delicta ad inuestigationẽ veritatis per tormenta, ex quo illa causa criminalis remissa incalescit criminalitati,quo ad aggrauandum ad torturã concurrente maximè, quia ex indulgentia prin-
7 cipis nõ remittitur infamia. † Ita pulchrè Alb.in.l.quid ergo.§.pœna grauior. ff.de infa.& ad quam infamiam pro suis præcedẽtibus ac reiteratis delictis iam diffamatus, pro quibus indultum obtinuit:nec adparet restitutus per huiusmodi simplicem indulgentiam,absque aliqua alia restitutione ad famam,vt eius verba sonãt:cùm solus princeps hoc facere possit,quando factũ fuisset,prout non est:imò generalis vicarius Imperatoris ad famã
8 † restituere non posset: prout consuluit Pet.de anch.in cõsi.cccxxvij.incip.

visis diligẽter actis & actitatis.iiij.col. vbi loquitur in specie in domino Veronæ tunc generali Vicario Imperatoris,& alle.c.fi.de offi.vica.in.vj.& in l.j.de offi.eius,cui man.est iurisf.Idem refert & sequitur Fely.in.c.quæ in ecclesiarum.xij.col.ver.sed hanc declarationem.extrà de consti. Pro quibus facit rationabilis & pulchra ratio: ꝙ
9 †ita sit, ex quo princeps concedendo inferiori aliquid de sibi reseruatis, intelligitur semper cõcessisse,vt ea exerceat cum debita causæ cognitione: & non cum illa plenitudine potestatis, quam ipse habet cõcedens, secundum Inno.in.c.ad monasterium.in glo.nisi ex causa.in fi.extrà de statu monac.& in.c.dudum.vltĩ.col. ver.item & si papa.extrà de elec.& in.c.veniens.in glo. extrà de fil.presby.Abb.in.c.at si clericus.§.adulteriis. extrà de iudi.Imo.in c.de multa.extrà de præben. Et si dici posset, quòd negatur quòd princeps posit indulgere delictum criminoso cum reseruatione iuris partis offensæ, intelligendũ erit de ipso proprio principe,& non de inferiore ab eo,& nihilominus adparet quòd indulsit', si ita indulsisse dici potest ad suggestionem ipsius Panarelli adserentis nullũ verti interesse partis: & sic subreptitiè obtinens,carere debet impetratis,maximè dum non expresit de infinitis delictis & criminibus reiteratis, de quibus si fuisset aliqua mentio facta, verisimiliter princeps non concessisset,vel difficilius concessisset:ex quo omnes qualitates sunt exprimendæ principi, ex quibus posset princeps moueri ad non concedendum, vel difficilius concedendum.c.postulasti.extrà de rescrip. Bal.in.c.cùm dilecta.eo.tit.Abb.in.c. in præsentia.& in.c.cæterũ.eo.ti.Ludo.ro.in consi.cccxxvj.& in consi.xxxviij. vbi subdunt, quòd requiritur notabilis expresio: nec sufficit in genere fari:vt impetratio saluetur à subreptio-
10 ne seu obreptione.† Nec sufficeret generaliter exprimi factum,nisi exprimatur modus.glo.in.c.dilectus filius.extrà de rescrip.& tenet Old.consi.xiiij.
11 maximè, cum modica † subreptio seu obreptio vitiet rescriptum. c.si motu proprio.de præbẽ.in.vj.Bal.in.l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.pub. & in.c.de causis.de re iudi.Benedi.de plumb.in.l.j.ff.de natal.resti.Io.And. in addi.Spec.sub rub.qui fil.sint legi. His sic præmisis, clarum est quòd dispositio capitulorum regni,sonat contra illos, quos fama grauat, & contra sæpius frequentiusq; peccãtes, vt verba ipsorum cantant:cõtra quos iubent procedi obmisso iuris ordine, & ex processu informatiuo: imò plus poterit iudex de huiusmodi fama se informare, etiam absq; iuris & iudicij ordi-
12 ne:& etiã per testes inhabiles.† ita pulchrè Bal.in.l.qui testamẽto.§.per cõtrarium.ff.de testa.alle.Inno.in.c.cùm in tua.extrà de spõsa.refert & sequitur Iaco.de sancto Geor.in.l.testiũ.§.eiusdem quoq;.iiij.col.C.de testib.& bene faciunt verba literæ arbitralis: si cum sceleratis,&c.ibi dum dicitur,si tibi cõstiterit per indicia,vocem,vel famã publicam,& circũscriptis capitulis regni: quando nunquàm fuissent dicta capitula in rerum natura, nonne ex iuris
13 communis dispositione † contra ho-

m minem

minem malæ conditionis & famæ, potest iudex procedere ad torturam ex processu informatiuo: & sic non datis defensionibus. certè sic ita singulariter tenet Guid. de suza. in tracta. malefic. sub rubrica, qualiter fiat inquisitio. in prin. Gandi. in tract. malefic. sub rub. quomodo cognoscatur. de malefic. per inquisitio. ver. sed quæro, facta & completa. vbi alle. hoc voluisse Spe. de quo ibi per eum. Item cōcurrit bannum & contumacia aduersus præfatum Panarellum, pro delicto vulnerum per ipsum illatorum alcuzerio curiæ Nolanæ. Ex quibus claudus euasus est in tibia, & vix deambulare potest. & de quo crimine nulla extat cōcordia partis, & sic ex solo banno & contumacia circūscriptis alijs probationibus & indicijs rationabiliter quæstionari po-
14 tuit: † & mihi, iuxta doctri. Bal. post Nico. de matha. in l. j. iiij. col. C. de hęre. insti. & sequuntur Moder. senen. in tract. de indi. & tortu. viij. char. A mod. insti. in suo tract. syndica. in vlti. char. Marsi. in l. pen. in vltimis verbis. ff. de quæstioni. & maximè non extāte concordia seu remissione partis offensæ, & ex vulneribus deformatæ & claudæ: & princeps non consueuit remittere seu indulgere delictum, nisi parte concor-
15 data seu satisfacta: † de qua cōstet per instrumentum: vt per glo. in l. venia. C. de in ius voc. cum ibi not. & vbi aliter faceret, nō teneret, & pars aduersa posset agere: id est, offensus: per no. Lucæ de pen. in l. j. C. de deserto. in fi. & sequitur Par. de pute. in tract. syndi. in ver. compositio. ij. col. Nec suffragatur eidē Panarello, indultus ex alio, cum non expresserit infinita crimina, & reiterata per ipsum perpetrata, de quibus princeps si informatus fuisset, verisimiliter non concessisset: cùm id sit habendum pro expresso vel statuto, de quo si statuentes fuissent interrogati,
16 † ita respondissent seu statuissent: vt dicit glo. in l. tale pactum. ff. de pactis. tex. in l. fi. secundum Bar. & Ang. ff. de posthu. hære. instit. & in l. Barbarius. & ibi Bal. v. col. ff. de offi. præto. & sic recidiuando Panarellus ipse in præsentiarum in nouissimo furto iumenti in strata publica, prout inquiritur, necnon in fractura ostij domus mulieris honestæ ac maritatæ seu coniugatæ, vt ipsam adulteraret, & de nocte, cùm tortura de facili sit adhibenda in delictis
17 nocturnis, † vt dicit Bald. in l. nemo. C. de episco. audien. Moder. senen. in tractatu de indic. & tortu. in penulti. char. quis dubitabit non fuisse nisi sanctissimè processum ad torturam per Capitaneum Nolanum, contra præfatum Panarellum? & qui Capitaneus quando aliter fecisset, & torturam non adhibuisset, minimè iuris censuræ laqueos euasisset: & ita intrepidè iuris dico ego.

Thomas gramma. V. I. D.

ET sic causa per remedium grauaminis pro parte præfati Panarelli introducta in S. Consilio fuit causa ipsa remissa ad eundem Capi. Nolanum: quia non grauauerat adhibendo torturam: & quia confessus, fuit ad vltimum supplicium condemnatus per eundem Capitaneum: & superueniente permutatione pœnæ ex gratia præfati

fati Illustris. locumtenẽ. generalis, fuit transmissus ad seruitia Regiarum triremum ad remigãdum in perpetuum: & dum inde ad paucos dies machinatus esset in occidendo patronum triremum, fuit in eisdem triremibus existentibus in mole magna laqueo suspensus, ordinatione eiusdem Reuer. & Illustris. locum tenen.

SVMMARIVM.

1 Corruptelæ crimen, in iudice est satis detestabile: intantum, quòd reputatur inter magnas & capitales causas.

2 Corruptelæ crimen, in pluribus adsimilatur crimini læsæ maiestatis.

3 Corruptelæ crimen, committitur per iudicem, si pecuniam cepit, vt ferat sententiam iustam siue iniustam. Item, siue vt iudicet, siue vt non iudicet. Item siue pecuniam capiat, & nihil promittat. & pariter si sibi dari promittitur. etiam si promiserit aliquid non facere, quod tamen facit & pariter, si sibi permissum fuerit aliquod debitum, ad quod tenebatur relaxari. nu. 4. 5. 6. 7. & 8.

9 Pœna in iudice corrupto, quæ sit.

10 Iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falsi & pariter punitur pœna exilij: id est, deportationis. & nu. 11.

12 Pœnæ quando plures imponuntur pro vnomet delicto, per diuersa iura diuersis temporibus facta, stant cumulatiuè & vna censetur addita alteri: & sic vel omnes imponi possunt, vel potest iudex ipse de omnibus pœnis imponere illam, quam maluerit.

13 Corrumpens iudicem, tenetur pœna falsi & etiam. l. iulia repetundarum.

14 Corrumpens iudicem, & iudex corruptus, sunt correlatiua. & dispositum in vno, censetur dispositum in alio, etiam respectu pœnæ.

15 Corrumpens iudicem, debet maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens.

16 Depositio correi seu socij criminis cum aliquibus adminiculis, vt est conuersatio & habitatio facit indicium.

17 Probationes contra iudicem debent esse claræ & manifestæ. vbi subdit hoc procedere, quo ad cõdemnationem. Secus, quo ad torturam: in qua sufficient indicia concludentia in subsidiũ plenæ probationis: & subditur, quòd pro iudice præsumendum est, dum debito ordine procedit. & non aliter. & nu. 18. & 19.

20 Confessio socij criminis adminiculata, facit indicium ad torturam.

21 Testes infames, licet non sint habiles, quo ad condemnationem, sufficiunt tamen ad torturam.

22 Testis socius criminis in casibus, in quibus non potuit interrogari de alijs, nisi de se tantum, si eo casu nominauit alios talis nominatio suspecta habetur à lege: sicut dicimus in simili de teste sponte se offerente.

23 Socio criminis non statur, etiam cum tortura, & etiam in casibus exceptuatis. & nisi alia concurrant: nec sufficiet, si persona per ipsum nominata, esset malæ conditionis & famæ. & etiam si essent plures confitentes de nominato, & si nominatus esset bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquàm. & nume. 24. 25. & 26.

27 Socius criminis, in casibus in quibus admittitur, debet intelligi in socio criminis: aliàs non infame seu criminoso.

28 Socius criminis non admittitur, vbi aliàs absque illo crimine, in quo fuit particeps, pateretur etiam aliòs defectus.

29 Testis criminosus repellitur à testamento, si condẽnatus de illo crimine incurreret infamia. Crimina obiecta cõtra testes ipsos repellũtur,

etiam si per prius non sint conuicti vel confessi.ibidem.

30 *Testis conuictus de crimine, per modum exceptionis, nõ potest puniri pœna ordinaria: quia satis est ipsum repelli à testimonio: maximè in causa criminali.*

31 *Testis falsus non probat, etiam si deponeret cõtra falsarium.*

32 *Testis, qui fuit aliàs carceratus, ob carcerationem euadit infamis.*

33 *Testis vbi tractat de se onerando vel exonerãdo, non probat.*

Testis lusor propter ludum repellitur à testimonio. in si conf. & subscriptionis maximè in criminalibus. ibi.

34 *Iudex dum impetitur de corruptela, debet legitimus probationibus conuinci.*

35 *Testis omni exceptione maior, dicitur ille, qui superat omnem friuolam exceptionem. & numero. 36.*

37 *Probationes multum euidentes requiruntur cõtra officialem.*

38 *Testes vbi in aliquo casu requirũtur esse optimæ opi. requiritur, vt optima sit opi. & quòd tales si testes, articuletur & probetur ita ipsos esse. aliàs non poterit quis obtinere.*

Testium optima opinio vbi esset, ipsa causa inductiua plenè probationis, tunc de plena & optima opi. testium esset articulandum & probandum. ibi.

Iudex dum impetitur de corruptione, debet conuinci per testes legitimos, & omni exceptione maiores. ibidem.

39 *Testes contra officialem deponentes de corruptione, requiruntur esse omni exceptione maiores: aliàs non debent admitti.*

40 *Probatio vbi à iure legitima requiritur, non sufficiet probatio priuilegiata: vt est illa, quæ fit per iuramentum seu aliter simili mo.[1] Et que dicitur priuilegiata probatio.*

41 *Iudex si impetitur de iniustitia vel damno, debet probari euidens iniustitia vel manifesta, & non occulta, nec præsumpta.*

42 *Adserenti cum iuramento dedisse aliquid officiali, credendum est Hocdebet intelligi, quando officialis: ipse dum staret in syndicatu, aufugisset: Secus autem, si non aufugisset: quia tunc requiritur probatio testium.*

Iudex vt puniri possit de corruptela, requiritur, quòd is, qui dicit sibi aliquid dedisse, illud probet aliàs debet puniri. ibidem.

43 *Testes singulares probant de corruptela contra officialem: hoc tamen verum, considerata prius qualitate officialis, & eius fama, & conditione: & pariter fama illius adserentis dedisse officiali, & nu. 44. & 45.*

46 *Iudex dum impetitur de corruptione, facit vt stetur dicto tertij, qui in hoc fuisset mediator. & hoc si ciuiliter agatur contra officialem: Secus, si criminaliter. Et pariter minimè ciuiliter hoc procedit, vbi officialis esset bonæ famæ.*

Probatio bonæ famæ elidit fidem indiciorum. ibidem.

47 *Inquisitio non procedit contra hominem bonæ famæ & vitæ.*

Si contra inquisitum sit vnum indicium sufficiens ad torturam. si tamen sit bonæ famæ; nõ procedit inquisitio, nec poterit torqueri ex illo. & nu. 48.

49 *Socio criminis ad hoc, vt credatur, vltra alia adminicula requiritur, quòd vel ex numero testium vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum, contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri.*

50 *Testes producti super inquisitione contra non diffamatum, licet deponant de ipso crimine de visu: tamen quia non adparet diffamatus, non præiudicant inquisito.*

51 *Iudex non debet procedere ad examinationem inquis*

inquisiti,nec ad eius detentionem,nisi prius de delicto ipso constet ipsi iudici.

52 *Inquisitio de crimine non potest formari ad dictum solius socij criminis.Etiam & plus.si essent duo socij criminis.*

53 *Pœna exilij cùm publicatione bonorum de iure communi imponitur pro crimine corruptela.*

54 *Pœna vbi imponitur pro delicto infrà relegationem,non habet locum tortura.*

55 *Torqueri vbi quis non potest, minimè potest detineri.*

56 *Pœna statutaria tollit pœnam iuris communis.*

57 *Lex noua vbi expressè non tollit legem communem veterem,tamen tacitè videtur illá tollere:& ita Ianua obtentum per consilium peritorum.vbi plenè ad saturitatem.*

58 *Testes infames producti contra aliquem, non audiuntur,nec probant sine tortura.*

Consilium XXXV.

IN comprehensibilis.Dei suffragio petito,Amen.In causa Magni.Ant.Barnar.V.I.D. siculi ac vnius ex iudicibus delegatis in regno Siciliç vltra farum cùm regio fisco,super obiectis corruptelis,ac subornatione contra ipsum transmisso processu causæ præfati excellenti domino Sigismundo de Ioffredo de Neapo.regenti Regiam Cancellariam per Illustris.proregem præfati regni Siciliæ vltra farum,& requisitus ab eodem Excel.domino Regente in maioribus occupato,vt quid de ipsius casus decisione de iuris censura sentirem,eidem Illustris.proregi ac duci montis Leonis rescribere & consulere debuisse:idcirco visis his, quæ non minus subtiliter, quàm copiosè in iure deducta sunt,per Magni.& exi.Montaltum Regij fisci patronum in regno præfato aduersus præfatum Magni.Anto.barna.inquisitum & carceratum: consideratis insuper ac bene ruminatis iustificationibus Magnifi.Iudicum magnæ ac Regiç curiæ Regni præfati in exonerationem præfati inquisiti,videretur prima consideratione dicendum præfatum Magni.Ant.debuisse torturæ subijci ex infrà,scriptis.& primò liquet hoc,nefandum crimen corruptelæ,esse detestabi-
1 le†in iudice.Hinc est,quod reputatur inter magnas & capitales causas:secundũ Bal.satis no.in.l.obseruare.§. proficisci.ix.q.ff.de off.procon.licet etiam in minimo cõmittatur:iuxta no.per Bal. in.l.furti.§.si pactus.ff.de his,qui not. infa.& tenet Par.de pute.in tract.syndi.in ver.barataria.in versi.in crimine
2 †baratariæ.& in ver. fideiussor.ij.col. & in pluribus videtur adsimilari crimini læsæ maiest.secundũ eundem Paris in ver.corruptio.in prin.& in versi.testes.c.fui semel interrogatus.j.col.vers. in contrarium fortiter facit:& habet locum pœna criminis præfati,etiam si iudex cepit pecuniam, vt ferat iniustam
3 †sententiam siue iustam.l.ij.in fi.cum seq.ff.de condi.ob tur.cau.cum ibi no. per gl.& doc.& Pari.in ver.corruptio. iij.col.Et pariter habebit locum pœna criminis præfati,si iudex capiat,vt iudicet,siue vt non iudicet,vel aliquid ad
4 eius officium pertinens maius†vel minus faciat.l.iij.cum.l.seq.& .l.lex Iulia.

in fi.princ.ff.ad.l.iul.repetun.& in.l.j.
5 ff de calumn.siue etiam † principaliter capiat,nihil promittēdo.l.j.ff.ad.l. iul. repetun.ita Par.in.d.ver.corruptio.ij. col.in fi.in versi.si quid datur iudici, & non dicatur.¶ Et pariter incurritur in hoc crimen, si datur pecunia iudici.sicut si dari promittitur.l.Iulianus. hodie ibi,vel licet † non acceperint.ff.ad
6 l.iul.repetun.l.iubemus.C.eo.titu.ibi: vel vitio cupiditatis ingestam.cū vers. seq.& expresius in authē.sed nouo iure.C.de pœ.iudi.qui malè iudica.& in constitu.regni corruptelæ.& constitu. litigator.eo.tit.&.l.generaliter.§.si igi
7 tur.in fi ff.de calum.† Et hoc vendicat sibi locum,etiam si iudex corruptus.ꝑmiserit aliquid non facere, & tamen fecerit vt ibi est tex.no.& ꝙ sola promissio pecuniæ facta iudici,sufficiat:tenet expressè Par.in prædicto versi. corruptio.ij.colū.Saly.in.l.qui explicandi.j. col.C.de accus.& ibi adsignat bonā rationem.& Philip.Franc.idem tenet in discursu,in.c.j.de testi.in.vj.& ideò di-
8 cit Par.in.d.ver.barataria.† ꝙ in hoc sufficit sola promissio. & æquiparatur crimini assasinatus.Item committitur etiam crimen hoc,si iudici fuerit aliqđ debitum relaxatum, & alijs pluribus modis,de quibus in.l.ij.cūm seq.ff.de calumn.quia non refert,quia ex causa improbitas vel corruptio iudicis detegatur: quia in delictis non attenditur modus,sed effectus,per.l.j.§.occisores. ff.ad sill.Et in terminis istis est tex.no. in.d.l.iubemus.C.ad.l.iuliā.repet.per quem ita tenet Iac.de bel.in.§.si quis authē.in authenti.vt iudi.sine quoquo suffra.ij.col.Item committitur hoc crimen,si iudici fuerit aliquid mutuatū, & tam si fuerit mutuata pecunia, quā aliæ res.Ita vide text.in.l.quisquis.vbi expressè Bal.C.si cert.pet.vbi dixit,ꝙ in officiali pecuniam recipiente baratraria præsumitur,licet admittatur ex ti. mutui.Et idē Bal.in.l.j.per illum tex. C.de calum.dixit,ꝙ mutuans pecuniā officiali,dicitur eum corrumpere,subdens idem esse in alijs rebus. Idem sequitur Paris de pute.in tracta.syndi.in ver.corrumpens.in.c.an si tempore sententiæ.ij.col.Sed quæ sit pœna in hu-
9 iusmodi delicto,dico † ꝙ vno modo est extraordinaria iudicis arbitrio remissa vsque ad deportationem inclusiuè, vt dicit gl.in.l.j.C.ad.l.iul.maiest.quā sequuntur Iac.but.Cy.& Saly.ac cæteri,per.l.lex iulia.§.hodie.&.l.j.§.j.vbi gl.no.ff.de calum.gl.ordi.in.§.in summa.insti.de iniur.cum qua dicit esse cōmunem Ias.in.l.qui iurisdictioni.j.col. ff.de iurisdi.om.iudi.& de eius veritate latè Fely.in.c.ex literis.de constitu. Par.in.d.trac.syndi.in ver.pœna.c.an si statutum reliquit.Item & plus dicit
10 gl.prædicta,† ꝙ iudex corruptus pecunia,tenetur etiam pœna falsi,per text. in.l.j.§.& qui iudicē.vbi est similis glo. cum seq.ff.ad.l.cor.de fal.& tenet Bal. in.l.fi.j.col.C.de pœ.iud.qui malè iudi.& Par.de pute.in eodem trac.in versi.fideiussor.j.col.in prin.quę pœna est deportationis:vt in.d.l.j.§.fi.ff. de fal. & sequitur gl.prædicta Marsi.in.d.l.j.
11 §.si quis.in fi.eo.tit.† De iure verò authen.imponitur pœna exilij.i.deportationis,propriè intelligendo.l.exilium. cūm ibi no.gl.in gl.ff.de interdi.& relega.ac etiam pœnam confiscationis bo-

nor

norum,& pœna corporis afflictiua: qa dicit text.no.in.§.si quis autem.in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.col.ij. cōfiscationem & exilium sustinebit.& in corpus verbera atque supplicium. quem tex.ita intelligit Iac. de belui.& scribentes ibi,maximè Ang.dicens no. ex tex.isto pœnas officialium commit tentium baratarias.i. vendentium iustitiam auro:vt ipsemet Ang.declarat ibi in prin.ti.Nec obstaret,ꝙ tex.in.d. l.j.C.ad.l.iul.Maiest.dicat,ꝙ teneatur pœna quadrupli,& in.d.authē.sed nouo iure videntur statutæ,aliæ pœnæ lōgè minores per capitula illius regni:videlicet priuationis officij,inhabilitationis,ac perpetuæ infamiæ,& publicationis tertiæ partis bonorum , vt patet in capitulis regis Alphonsi sub rub.de salar.iudi.& sub rub.de ordinatione viceregis circa exactionem officialiū seruanda.Quia respōdetur,ꝙ pœna prædicta quadrupli imponitur,quando ciuiliter agitur de crimine prædicto,secundum omnes in locis præallegatis

11 †aliæ verò pœnæ stant cumulatiuè,cū pœnis prædictis deportationis, & corporis afflictiuis.& censentur aditæ priscæ seueritati.l.iij.C.de sepulc.viola.& plenè Bar.in.l.sanctio legum.ff.de pœ. & idcò vel omnes imponi possunt:secū dum Iaco.de belui.in.§.si quis autē.in iij.oppo.vel potest iudex infligere de omnibus pœnis prædictis, quam vult: vt no.voluit Ab.in.c.ij.in fi.de emp.& vendi.per text.in.c.quoniam frequenter.§.fi.vt lite non contestat.& bonum tex.in.l.quoties.de actio.& oblig.Præterea pœnæ statutæ per constitutiones & capitula regni, sunt minores, quàm pœnę iuris communis.ergo nō tollūt iura communis.sed omnes pœnæ debētur,vt consuluit Cæp.in consi.xiiij.in iiij.col.in fi.Et quādo de prædictis vna pœna esset infligendā,deberetur maior pœna,& sic illa,quæ magis timeretur.d.c.quoniam frequenter.§.fi.& c. prodest.xxiij.q.v.

13 †Et simili modo dicendum est in corrumpente iudicem, quòd pœna falsi teneatur.l.j.§.& qui iudicem.ff.de fal.item tenetur.l.iulia. repet.l.fi.C.ad.l.iul.repe.quorum criminum pœna est arbitraria , vsque ad deportationem inclusiue.d.l.j.§.fina. de fal.&.d.l.lex iulia.§.hodie.&.l.j.§.j. cùm ibi no.in gl.&.§.sed & si constitutio.ff.de calumn.Quinimò etiam quo ad aliàs pœnas contra iudicē statutas, sunt etiam parificatæ.d.§.si quis autē. cum ibi no.per gl.& doc.in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.& licet Par.in ver.barataria.& in ver.corruptio.ij.co. & nō immerito,quia corrumpens iudi-

14 cē,†& iudex ipse corruptus,sunt correlatiua,& dispositum in vno,censetur dispositum in alio,etiam respectu pœnæ:ita Ab.in.c.quia clerici.de iurepat. vbi refert esse communem opinionem & sequitur Ias.in.l.fi.iiij.co.C.de indiuidui.col.Nec militaret dicere,ꝙ ex dispositione cōstitutionum & successiuè capitulorū illius regni,sit imposita pœna amissionis causæ & vnciarum quinquaginta.quia dictæ pœnæ non stant correctiuè ad iura cōia,sed cumulatiuè vt.s.dictū est cōtra iudicē.nec videtur obstare text.in.l.qui duobus.de fal.dū ibi dicit,ꝙ remissius puniri solētvt ad tempus relegētur,quia tex.dicit, solēt non autem dicit,debent.& sic impo-

tat arbitrium non autem necessitatem
vt de necessitate debeat remissius pu-
niri.l.j.C.quomodo & quando iud.vbi
ad hoc est text.valde no. Et plus dico,
15 † quod vbi corrumpens & corruptus
sunt ambo seculares, debet corrum-
pens maiori pœna puniri, quàm iudex
accipiens: secundum Iaco.de belui.no.
in.d.§.si quis autem.in authent. vt iu-
di.sine quoquo suffra. Prætereà, extat
depositio Petri familiaris & domestici
ipsius dñi Anton.inquisiti, in qua ad-
serit habuisse ducat. c.videlicet quin-
quaginta ex eis pro se, & alios quin-
quaginta, vt daret prædicto domino
Anto. suo patrono: quos eidem adsi-
gnauit & sic est correus & particeps cri
minis cum eodem suo. d. & depositio
socij criminis cum aliquibus admini-
16 culis, prout est cohabitatio † & conuer
satio ipsius Petri cum ipso domino
Anto. sufficere videtur. ita pulchrè cō-
suluit Bald.in suo consi.xcv.incip. re-
gula iuris est.in.j.volumi. Nec suffra-
garetur quod contra officialem debét
esse probationes claræ & manifestæ, vt
dicit Bald. in. §.proficisci. ff. de offic.
proconsulis. & in pluribus Paul.in.d.
17 suo tract.syndi.quia hoc potest † esse
verum, quo ad cōdemnationem, quod
est commune in omnibus criminibus,
vt requirãtur claræ probationes, quo
ad eorum punitionem, sed quo ad tor
turam, sufficient indicia concludentia
in subsidium plenè probationis, vt to-
to tit.de.q.& in casu, de quo agitur te-
nent hoc doct.maximè Philip.Fran.in
d.c.j.de testi.in.vj.vt.s.dictum est, ma
18 ximè cùm pro iudice pręsumendū † sit
per tex.in.l.ij.C.de off.ciuili.iud.l.He
rennius.§.Seia.cum ibi no. ff.de euict.
Quare respondeť hoc esse verum, vbi
index cùm debito ordine processisset,
19 & non ita pręcipitanter. † quia eo casu
tollitur ab eo omnis bona præsumptio
secundū Bal.post Cy.in.l.sancimus.in
fi.C.de iud.quos sequitur Par. in ver.
appellatio.in.c.subiicio vnam pulchrā
quæstio. Nec suffragareť dicere, quod
prædictus Petrus famulus tanquā so-
cius criminis non potest testificari, ma
ximè dum criminaliter agiť prout in
casu præsenti per text.in.c.j. de testi.in
vj.& not.Bal.in.l.quoniā liberis testis.
C.de testi.quia rñdeo, quod prędictus
Petrus famulus non producitur vt te-
stis habilis ad condemnationem sed vt
correus, & cum tortura, & ideo eius cō
fessio adminiculata facit indicium ad
20 torturam † secundū doct.in.d.c.j.ma-
ximè Pphilip.fran.in prin.iiij.col. etiā
quod sit vilis persona, iuxta no. plenè
per doct.in.l.ex libero homine.ff.de.q.
& ideò dixit Bal.in.l.j.C.de sum.tri.ꝗ
licet testes infames sint inhabiles, quo
21 ad condemnationem, † sufficiunt ta-
men ad torturā idem tenet Par.in tra-
cta.de syndi.in ver.testis.in.c.fui semel
rogatus in pe.colū.& maximè in deli-
ctis, quæ secreto fieri consueuerunt, &
istud secundum Bar.in.l.qui ea mente
ff.de fur.nam in ijs proceditur ex con-
iecturis & præsumptionibus. Bal. in.l.
fi.C.de prob.& in.l.si qui adulterij.C.
de adul. Ex quibus omnibus pro parte
regij fisci illius regni videbatur cōclu-
dendum posse aduersus prædictū Ma
gnifi.Ant.barnam carceratum ad tor-
turam procedi, quibus quidem non
obstantibus, contrariam sententiam
arb

arbitror de iure veriorem.¶ Et in primis, quod confesio seu depositio prædicti Petri famuli non sufficiat ad torturam inferendam prædicto magni. Anto.considero, quod imò talis confesio & nominatio nullius fuerit roboris & momenti. nam non sumus in casibus, in quibus potuisset Petrus ipse de alijs interrogari, nisi de se tantũ quanuis non fuerit iam interroga. per curiam de alijs nisi de se tantum. & sic nominauit alios, quo casu talis eius cõfesio suspecta habere à lege. Ita dixit
22 †pulchrè Mod.sen. in tract. de iudic. & tor.in.iij.char.xij.colum.ver. qualis autem sit modus interrogandi, sicut alias dicimus in teste sponte se offerente, quod est suspectus vt no.gl.& Bart. in.l.post legatum.§.ijs verbis. ff.de ijs, quibus vt indigni. & sic quatenus absque interrogatione aliqua eundem. d. Anto.nominauerit, non stabitur eius dicto, non præcedentibus alijs indicijs contra ipsum ita nominatum. & hæc procedunt etiam in casibus in quibus quis interrogari potest. Ita tenet Gui. de suza.in tract.de tormẽ.viij. colum. ver.sed quid de.q.occurrenti.sed nunc dico, & plusquod socio criminis etiam in casibus exceptuatis non staretur etiã
23 mediante tortura ad faciendum † indicium, nisi qualemqualem præsumptionem; vt probat glo.in.l.fi.C. de accusa.vbi idem in specie format Saly. & tenet Gui.de suza.vbi.s. & idem Gui. in tract.male.in rub.qualiter reus subijciatur.in fi.j.colum. vbi plus subdit, quod etiam si persona nominata esset
24 malæ conditionis † & famæ propter talem nominationem non poterat torqueri. Idem firmat Augu.ari.in additio.ad Ang.in tracta.malefi. in ver.fama publica præcedẽte.ij.colum. Alex. consi.cxxvij.in fi.in.iiij. volu. & plenè ac magistraliter Andr. de iser. in constitutione regni, si damna clandestina. vbi dicit non facere, nisi qualemqualem præsumptionem: quia cõfessus est contra se: vnde formaliter dat doctri-
25 nam, † vt iudex inquirat de fama & conditione socij nominati, & non moueatur ex sola confesione, etiam in casibus exceptuatis per dictam glos. in.l. fi.& si inuenerit ipsum bonæ famæ talis depositio non operabitur quicquã ex quo debent esse præsumptiones, suspiciones, & argumenta. & dicta constitutio requirit, quod torquendus sit leuis vitæ. Ita ad literam dicit And. qui plus ibidem subdit in.v.col.quod talis depositio socij torti erit qualisqualis præsumptio seu probatio, & quod etiã si essent plures confitentes de nominato, non valebit tantum, quantum dictum vnius testis, quæ facit torqueri, vt in.l.maritus. de quæstio. sed solum ex confesione plurium videtur probatum, vt de indicijs detur copia nominato, vt iuuet se probando talia per quæ eneruetur efficacia confesionis, & vendicant sibi locum præmissa, etiã si confessus crimen nominando sociũ, esset præsbyter. vt dicit Abb. in. c.j. de confes.quæ maior qualitas est & considerabilis, quã ꝙ sit famulus, vt in casu præmisso & tamen de præsbytero præsumendum esset, ꝙ mendacium nõ dixerit per tex.in.c.absit.xj.q.iij. ibi absit.vt quanquam sinistrum de ijs arbitremur. & sic non obstabit consilium

m 5 Bal.

Bal.xcv.in.j.vol.dum adminiculum,si erat domesticus,vel habebat conuersationem cum nominato:nam ibi Bald. loquitur in crimine hæresis, quod est exceptuatum.& ideò, quia conuersabantur adinuicem præsumebatur non mentiri concurrente ergo detestabilitate illius criminis,non mirandum, si Bal.ita consuluerit. At in casu præmisso secus dicendum,cùm nominatio talis non fuit de se sola sufficiens,ex quo est particeps criminis: & in hoc differunt dicta testium, & dicta quæstionatorum,quia depositiones testium contra inculpatum probãt depositionibus verò tormentorum absq; alijs indicijs non statur seu saltim absq; alijs adminiculis.l.j.inj. responso.ff. de quæstio. refert Alb.in.d.l.fi.de accus.in prin.fi. col.qui concludit post multa, quod in ijs casibus,in quibus nominatio seu cõfessio confitenti noceret,nunquam faceret indicium ad torturam, nisi concurrerent alia adminicula & præsumptiones contra nominatum ita concludunt Saly.& omnes in.d.l. fi. vt refert & sequitur Marsi.in.l.j.§.diuus.Anto. ff.de. q.& in sua practica criminali, in §.diligenter.maximè cõcurrentę.quia non sumus in casu,in quo potuisset de alijs interrogari,cùm sint casus limitati,in quibus depositio correi nocet nominato.de quibus per gl.in.l.fi. de accusa.vt est in crimine hæresis,falsæ monetæ, ac lesæ Maiesta. quorum nullus est hoc in casu præsenti.& doct.in. d.l. fi.sicut sunt Bal.& Saly.& Albe.ac etiã Par.de put.in suo trac.synd.in ver.tortura.in.c.cõfessio.intelligendo dictam gl.volunt,ꝙ quando delictũ nõ potest fieri seu committi, nisi cum cõplicibus semper est licita interrogatio, ar. legis

26 † in prouinciarum de fer. vt latrocinijs,assassinijs,& falsæ monetæ, vbi nõ sufficit vnus ad perpetrationem delicti.& quando furtum cum scalis reperiretur factum, quia tunc accedit verisimilitudo,quod socij interuenerint.at in casu de quo agitur subornationis, quæ fit per corrumpentem ex sui natura,non requiruntur plures.& ideò confessio correi non faciet præsumptionẽ nec indicium aliquod, quia est nulla. vt concludunt omnes in.d.l.fi. & istam regulam ponunt doct. ibi & quia sunt aliqui alij casus vltra contentos in.d.l. fi.vt est crimen sacrilegij, coniurationis & lenocinijs,de quibus per Saly. in lege quoniam liberi.C.de testi. & ideò Alber.in.d.l.fi. ponit illam generalem limitationem,quæ est ad instar regulæ videlicet, quod quando delictum non potest fieri,nisi cum complicibus & ponunt etiam cano.maximè Imo.in. c. j. de confes.& sic cùm casus iste nõ sit talis,qui cõplectať in prædictis ergo &c. Item in casibus exceptis, in quibus nõ sumus,attamen in ijs iura disponentia ꝙ particeps criminis in aliquo casu admittatur contra participem, intelligi-

27 tur † in socio criminis. alias nõ criminoso seu nõ infame ex alio delicto: per doctrinã no.Ang.in.l.qui in iudicio.ff. de accu.vbi dixit,ꝙ si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati vel alteri⁹ criminis,quod si ipse accusator esset infamis infamia facti sibi non erit credendũ,& subdit Ang.ꝙ cũ hæc quęstio occurrisset de facto tpe suo, ꝙ ita fuit iudicatum.& ita per prælatũ doct.

Ang

Ang.in particulari in socio criminis cõ saluit Marsi.in suo consi.lxxiiij.in.iij. col.in.j. vol. & de dicta doctrina Ang. meminisse reperio.d.Ant.corsc.siculú in singu.suis in ver. integ. Et pro corroboratione & suffragio præfatæ opinionis Marsi. ego nouissimè adduco. nam stante statuto,quod libris mercatorum plena fides adhibeať pro scribẽte,id intelligi debet nisi mercator aliàs esset infamis vel suspectę vitæ.ita dicit Bald. in repe.l.cunctos populos. C.de sum.tri.& fid.cath.in.xv.col.ver.v.exẽplum.Bal.in.l.Cassius.vlt.col.ff. de senato.ver.vlti.quæriť si libro mercatoris.refert & sequiť Ias.in repe.l.admonendi.ff.de iureiu.sed hic Petrus adparet alijs criminibus seu exceptionibus attinct⁹ vt.j.& sic infamis,ergo &c. Et præsuppono primò, ꝙ dũ Petrus ipse deposuerit consignasse prædicto. do. Ant.iudici delegato pro causa corã eo vertente eo casu ex huiusmodi depositione incidit in crimen falsi per tex.in l.j.ff.ad.l.cor.de fisa.& tenet Bart.in.l. si quis vxori.§.fugitiuum.ff.de fur. bene verum est,ꝙ iurisconsultus in.l.qui
28 duobus.ff.eo.ti.de fal.dicit † ꝙ in exilium damnari solẽt, & sic remissius pu
29 niri.† Quicquid tamen sit ad ferendo pecuniã seu aliud dedisse officiali, reddit se criminosum, & sic à testimonio repellitur, ex quo ex illo crimine quis à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur ex eo incurreret infamiã dixit Inno.in.c.testimonium.extrà de testi.& probat bene text.in.c.super eo. extrà eo.ti.vbi pontifex respondendo. q.propositæ dicit,quod crimina obiecta testibus,ipsos repellũt, etiam si antea non sint conuicti vel confessi.idem sequitur Abb.in.d.c.testimonium.concludendo post multa,probat testes repelli à testificando, quando criminaliter potest accusari,& puniri, & dicit fa
30 cere tex.in.c.j.in fi.vbi dicit, † quod si testis conuincitur de crimine per modum exceptionis,nõ potest puniri pœna ordinaria,quia satis est ipsum repelli à testimonio, & idem tenet Alber. in tract.de testi.in.iiij.char.sub rub.quando testes repellantur ratione criminis vel infamiæ circa princip. vbi in specie dicit,quod testis de crimine conuictus seu confessus, repellitur per text. in dicto.c.testimo. quod potissimè habet locum in causa criminali, ex quo per illud crimen efficitur vilis. l. j. C. vbi senato.vel clari.ita Bal.in authen. si dicatur.circa.fi.C.de test.& idẽ Bal. in.l.cunctos populos.viij.colum. C.de sum.tri.& fide cath.& ibi etiam Ias. in fi.& tantò magis,cùm incurrerit crimẽ falsi vt. ǂ. quo casu minimè probatio aliqua ex eius depositione induci potest:etiam si deponeret contra falsariũ
31 † quod plus est, vt no.voluit.Inn.in.c. j.extrà de confes.refert & sequitur præla.doct.Steph.aufre.in tract.de reproba.testium in versic.falsitatis & sequitur.Pe.de monca.in supplemẽto tract. de testi.d.Io.Croti ver. circa istã quartam partem,in.v.seq.char.ver.ij.fallit nisi amicitia sit maxima.in addit.magna in ver.maxima.in litera.b.circa fi.
32 Item & plus aduertendum est † quod pro causa prædicta Petrus præfatus stetit carceratus per multos dies & mẽses, ex qua carceratione dicitur infamis, & ideò etiam ex hoc repellitur.

no.de testi.ita dicit Alexan.in præfato
36 consi.lxxxix. ¶ † Item non est credendum ex alio, & quinto taliter adseren ti, ex quo contra officiales requiruntur probationes multum euidentes: secundum Bald.in repe. illius. §. proficisci.in.x.q.ff.de offi. proconsul. cum pro eis satis iura præsumant: vt in.l.si quis.aliàs la.ij.C.de offic. ciuil. iudi. ita quòd ad officiali semper præsumitur abesse omnis dolus & fraus.l.j. C. de prædi.curia.lib.x.& in.l.si quos. C. de decurio. Bald.in.l.pacta nouissima. ff.de pac.Ita dicit Par.de pute.in tracta.syndi.in tit.de offi.syndi.ij.colum. & plenius in eo.trac.in ver.prob.in.c. contra officiales.& facit.l. Herennius. §.Caia.C.de euic. Et plus subdit in.d. versi.probatio. quòd ideò constitutio regni enruptelæ, sub rub.de pœna iu di.qui malè iudic.in ver.constiterit.requirit legitimas probationes in proba tione corruptelæ contra officialem, cũ eo casu debeat officialis legitimis pro bationibus conuinci.l.iudices.C.de di
7 gni.lib.xij.l.fin.& in authen. † ibi posi ta.C.de pœna iudi.qui malè iudi. vbi expressè cauetur, ꝙ deferens iudicem de corruptela debet eam probare per testes legitimè examinatos.c.primates ij.q.j.& per duos aut tres.c.qm̃. xlviij. distin.Ita dicit Par.in.d.c. cõtra officiales.vlti.col.& ante eũ est tex.in.c.regni, vulgaris famæ preloquiũ, quo cauetur crimẽ ipsum esse probãdum per duos aut tres testes conditionis electæ & sic legitimæ.vnde infero, ꝙ vbi ad probationem alicuius casus requiruntur testes optimæ opinionis, prout in d.c.disponitur, ꝙ testes esse debeãt cõ-
38 ditionis electæ, eo casu requiritur. † ꝙ articuletur & probetur tales testes ita esse, aliàs nõ poterit quis obtinere. Ita dicit Ange.& idem dixit idẽ Angel.in l.vel necare.ff.eod.titu.& ibi dicit, ꝙ vbicũq; optima fama testium seu opinio est causa inductiua plenæ probationis, quæ aliàs plena nõ esset, tunc de plena & optima opinione testium prædictorum est articulandum & probandum.& ideò cùm statutum Bonoñ.disponat, vt ad probationem mortis alicuius, qui extra territorium decesserit sufficiat probatio per tres testes optimæ opinionis & famæ, ꝙ hoc casu si quis vellet probare mortem alicuius, qui decesserit extrà territorium, & illã probet per tres testes, ꝙ tamẽ non erit mors probata, nisi probetur illos testes deponentes esse optimæ opiniõis & famæ.& sequitur Alexã.consil.lxxxij. in causa vertente.in.j.vol.iij.col.& consu luit.Marsi.in consi.xcvj.ij.volu.nume ro.iij.&.Cæpo.in consi.lviij. incipien. Franc.in.l.j.§.si quis neget.ff.quemad mo.testa.aperiã.& consuluit Alexã.in consi.xliij.in.iij.vol.& idem vt.s. tenet & sequitur Affli.in.d.consti.regni corruptelæ.vbi subdit esse no. ꝙ non omnes testes admittuntur ad probandum corruptionem officialis: sed dedent esse testes legitimi & omni exceptione maiores.& ꝙ ita tenet glo.in.c. at si clerici. de iudic. in ver.legitima probatione, & tunc quãdo est probatũ per testes omni exceptione maiores, dicitur conuictus: vt dicunt Moder. in.d.c.at si clerici.in princ. quod dicit menti tenendũ pro officiali, cui opponitur de corruptione, vt non admittã tur con

tur contra ipsum nisi testes omni ex-
39 ceptione maiores.†Quod corroborā
do,dico,ꝙ constitutio regni corrupte
læ,requirit expresse legitimā probatio
nem,& illa dicitur legitima probatio,
quæ fit per testes omni exceptione ma
iores:per.d.glo.in.d.c.at si clerici.iun-
cto tex. Pro qua facit optime dicta per
40 Abb.ibi dum dicit,†ꝙ vbi lex vel sta
tutum requirit legitimā probationē,
intelligitur de probatione omni excе-
ptione maiore.& ideo dicit Ioan.an.in
noue.per gl.suā ibi in ver. apertissimis
documentis.& in.c.pia.de excep.in.vj.
ꝙ vbi requiritur legitima probatio,nō
sufficiet probatio priuilegiata,vt est il
la,quæ fit per iuramentum . istud etiā
voluit in terminis glo.iuncto text . in
l.cum de indebito.in prin.ff.de proba
tio.& ibi flor.quam gl.pro sing.allegat
Alex.in consi.cxix.incip.testes quæstio
nis.iiij.col.& tenent in specie domini
derota in decisi.cclxj.incip.si quis di-
cat beneficiū aliquod se legitime pos-
sedisse,in nouis.vbi concludunt id di
ci legitime probatū, quod probatum
fuit per testes omni exceptione maio-
res,aut per instrumenta publica.quod
etiam tenet Hosti.Inno.& Io.andr.in
c.fraternitatis.de testi.& ideo dixit Ia
co.de belui.in authen.vt iudi.sine quo
quo suffra.§.si quis autem in versi. in-
iustitia.& in versi.damnis, ꝙ si iudex
imputatur de iniustitia,vel dāno, de-
bet probari euidens iniustitia & mani
festa,& nō occulta,nec ꝑsumpta:vt in
§.illud.& dicit etiā ꝓbatio priuilegia-
41 ta illa,q̄ fieret ꝑ vnū testē.nō†aūt dici
posset probatio legitima.Ita Bal.in.c.
j.§.j.alias in princ.de cōtro. inuestitur.
Bal.in.c.j.§.sacramētū.col.j.de cōsue.
recti feu.& in.c.j.§.si vasallus.si de feu.
fuer.cōtrouer.& in.c.j.§.si vasallus. si
de inuesti.feud.lis oria.inter domi. &
vasal.Alberi.& flor.in.l.cū de indebi-
to.C.de ꝓba flor.in.l.patronum.ff.de
probatio.Barba. ad hoc multa indu-
cens,in.c.fint.col.xij.versi.no.ibi, cùm
aliæ legitimæ probationes. de proba-
tio.Iaso.in repet.l. admonendi . xxx-
viij.char.ff.de iureiu.colū.iiij. versicu.
octauò principaliter nō defertur istud
iuramentū.vbi lex requirit legitimas
probationes.& idem,si requiratur le-
gitima probatio,& consuluit Stepha.
ber.in cōsi.cclxxxij.vl.col.in.ij.volu.&
licet glo.in.d.authen.vt iudi.sine quo
quo suffra.in.§.oportet.alias in.§. ne-
cessitatem.in ver.ostenditur.ij.col.di-
xerit credendum esse adserenti cū iu-
ramento se aliquid dedisse officiali, id
tamen intelligi debet,quando officia-
42 lis†dū staret in syndicatu,aufugisset.
secus autē si non aufugisset.quia tūc re
quiritur probatio testiū:vt.s. ita dixit
pulchre Ang.in.§.si oportet lo.ij. sup
dicta.gl.in.d.authē.vt iudi.idē voluit
Ioan.de plate.in.l.si aliquid.C.de su-
sceptor.lib.x.& ideo voluit Bald.in au
then.sed nouo iure. C.de pœna iudi.
qui male iudi.quod ad hoc; vt iudex
puniri possit de corruptela,requiritur
43 †ꝙ is,qui dicit sibi aliquid dedisse, il
lud probet alias puniri debet.vt ibi in
tex.& ideo si non probauerit admittit
iudex ad purgationē ꝑ solū eius iura-
mētū,quod etiā disponit cap.regni in-
cipiens:itē ꝙ in omni casu,quo cauet.&
cōcordat tex.in authē.vt litigā.iur.§.si
g. ex litigātibus.& aliud cap.incipiēs
item

itē ꝙ officialis inuēt*.dicit.ꝙ cōtra officialē probaē p testes singulares, vt si sunt multi asserētes, quod recepit ab eis.sed cap.regni prædictū vulgaris famæ,dicit aduertendū esse qualitatē officiales,& eius famā,necnō cōditionē,
44 & famā eius.qui † dicitur dedisse officiali.& indicia,qui essent contra officialē,qui dicitur accepisse ita magistra liter declarat Pari.de pute.in.d.ver.probatio.in.d.c.cōtra officiales.& ideò subdit,ꝙ officialis qui impetiē de cōmissis in officio,debet cōuinci legitimis & certissimis probatiōibus.c.ep.factum.v.q.vj.in.fi.&.d.c.at si clerici.de iudi. ita in particulari tenet Luc.de pē.in.l. iudices.C.de dignit.lib.xij. ¶ Et licet quādo agitur contra officialē de corruptione,staretur dicto tertij.qui in hoc fuisset mediator in corruptela,vt consueuit allegari ita dixisse Ioan.mon. in.c.j.de testi.in.vj.attamen dicit Par. ꝙ Ioan.mon.ibi loquitur,vbi ciuiliter
45 agetur.secus,si criminaliter. † & nihilominus subdit Par.minimè hoc verū esse,qñ officialis esset bonæ famæ,& solitus mūdas habere manus.qa pro bono officiali lex semp p̄sumit:argu. legis,non omnis.ff.de re milita.ibi:ꝙ nō p̄sumiē cōtra inuentū in itinere. ꝙ vadat contra deuetū,si alias esset bonæ famæ,& nō assuetus in similibus. Facit bonus tex.in.l.iij.ff.de libe.exhibē. si-
46 cut dicim* in simili, † ꝙ probatio bonæ famæ elidit fidē indiciorum cōtra hominē bonæ famæ:& ecōtrà, vt dicit Ang.in.l.milites.de qō.& Bar.in.l.desertorē.§.ex improuiso.ff.de re mil.ita in particulari per p̄dicta & alia magistraliter ad literā concludit Par.de pu te.in prædicto trac.syndi.in vers.testis in.c.fuit semel interroga.iij.col.& allegat dictū cap.regni vulgaris famæ,cōcordare in hoc & idem tenet ipsemet Par.in eo.tract.in vers.pbatio.Quod corroboro in tātū esse verū id, quod
45 s.dictū est de bona fama, † ꝙ contra hominē bonæ famæ & vitæ nō procedit inquisitio sed corruit. ita pulchrè cōsuluit Rap.cu.in suo cōsi.cxxxv. incip.ad primū.ij.col.& allegat Bal.in.l. ea qdē.de accu.in antep.col.ver.itē q̄ro an infamat*.& in tātū hoc est verū, ꝙ licet cōtra inqsitū sit vnū indicia sufficiēs ad torturā,si tñ inquisit* sit bo-
47 næ famæ nō poterit torqueri † dixit Bal.in.l.fi.in fi.vlti.col.in fin.de pba. refert & seqē Alex.in.l.fi.iiij.& pē.apostol.l.ff.de qō.& idē Alex.in consi.xc.viso themate ante scripto. pe.col.in .iij. vo.catald.in tra.syndi.in ver.cxlij. incip.Adde qa sepe corne.in.cōsi.lviij.incip.visa inquisitione.iiij.col.ij.vol.Cæpo.in consi.xl.incip.Titius.ix. colum. decisi.in consi.clxxxix. incip. lætatus sum.pe.colum.vbi allegat Bald.in.l.j. in fi.C.luca.dicentem,quòd præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ.& plenè Marsi.in sua practi.causarum crimi.§.diligenter.numero.cxcvj.imò huiusmodi indicium quando esset ad torturam sufficiens, si adparet esse contra hominem bonæ conditionis & famæ extinguitur in to-
48 tum ob bonam famam † ita Bald. & Ioannes.de Imo.in.l.fin.ff.de hæredi.institu.Saly.in.l.fin.vltima.colū. de quæst.Augu.in addi.ad Angel.in ver.fama publica.in addi.magna, incip.tu autem in hac materia, & plenè Marsi.

Marsi.in consi.lxxiiij.in.iiij.col.j.vol. Præthereà, addendo præmissis, dico ꝙ in simili crimine prout est simoniæ, quæ multum adsimilatur corruptelæ, quando in eo seu super eo agitur criminaliter socius criminis seu correus non facit indicium, & sic eius cōfessio non prȩiudicat aliquo modo nominato per ipsum.secus, quando ageretur ciuiliter.ita dicit Saly.in.d.l.quoniam liberi.ver.in crimine simoniæ.de testi. per tex.in.c.j.de testi.in.vj.Nec obmitto, quod magistraliter dicit Franc.de arc.in.c.cùm.p.manconella. vij.col.de accusa.vbi aurea verba loquitur,dum dicit quòd ad hoc, vt credatur socio criminis vltra alia adminicula & con-

49 iecturas,requiritur vel † quòd ex numero testium, vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum, contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri.ad quod allegat casum in c.fidei.§.fina.de hær.in.vj.& sequitur Marsi.in sua practi. causarum crimi. §.diligenter.& in.§.dinus. Sed cùm in casu præmisso nulla cōcurrat præsumptio,aut adminiculū contra istum nominatū,nisi sola confessio ipsius principis criminis, & contra doctorem & officialem,pro quo satis & multū iura præsumunt,vt tenent docto.in.c.inter monasterium.de re iudi.& Par.de puteo, in suo tract.syndi.in ver.iudex.& in ver.sententia. Vnde satis ex prædictis coniecturari potest & præsumi, ꝙ prędictus Petrus ita adserēs,& eo modo deponēdo mentiatur.& sic dictum Franc.de aret. vbi.ꝯ.optimè deseruit casui nostro. Item vltra præmissa, de bona fama ob quam inquisitio non procedat, aut in totum extinguatur, corruit inquisitio ipsa ex alio, ex quo non adparet,quàm contra prædictum do.Ant.Barna inquisitum præcesserit mala fama seu infamia delicti pręfati. vt habetur in.c.qualiter & quando.el ij.extrà de accu.& in.c.j.&.ij.eod.ti.in vj.& in.c.licet Heli.de simo.ita dicit Spe.in titu.de inquisi.§.j.in prin.Saly. in.l.quod promulgatis.de offic.præfe. vrb.Raph.cu.in consi.cxxxv.incip.ad primum.in princ.& in tantum est verum.quòd inquisitio nō procedit contra non diffamatum.quòd licet testes producti super huiusmodi inquisitio-

50 ne probent crimē, de quo tamen † inquisitus non erat diffamatus.tamē tales testes illi inquisito non præiudicāt. Ita Spe.in titu.de inquisitione.§.nunc videndum.iij.col.in princ.refert & sequitur Bal.ibi in addit.in vlti.verbo. pro quo est tex.expressus in.c.inquisitionis.§.tertię dubitationis.de accusa. idem Spec.magis expressè in tit.de inquisi.§.nūc tractemus.xj.col.ver.nam si aliqua.& ideò dicit Bal.in.c.j.de offic.ordi.quòd si statutum dictat, quòd potestas in criminalibus liberè potest inquirere.quòd tamē propter hoc non poterit inquirere non præcedente infamia.refert & sequitur Ias.in.l.milites.C.de testa.mili.vbi subdit,quòd licet Papa mandet inquiri contra aliquos in genere:tamen hoc mandatum Papæ debet intelligi & limitari infamia præcedente,& non aliter.& idem, quod Bal.in.d.c.j de offic.ordi. tenet Ioan.And.in.c.cùm oporteat.in prin. extrà de accusa. Quinimò non tenet statutum superioris mandans, quòd

poss

posſit inquiri cōtra non diffamatum. ita Car.in cle.j. vj.col.ver.nonò quæro.de offi.ord.& vltra diffamationem, de qua de neceſsitate debet præcedere,non debet iudex procedere ad examinationem inquiſiti, nec ad eius detentionem, niſi prius de delicto ipſo
51 †conſtet ipſi iudici. ita pulchrè Fran. bru.in ſuo tract.de indic.& tortu.xiij. char.ij.col.& ante eum Tancr.de cor. in ſua compendi.xvij.q.Bar.in.l.fin.j. col.de quæſtio.Ang.in trac.malefic.in verſi.fama publica.xviij.char.verſ.xij. ver.an iudex.& idem in ſpecie conſuluit Mar.in ſuo conſi.xij.nu.xxiiij.j. vol.& conſi.xiiij.nu.xiij.& conſi.xviij.
52 nu.iiij.& in pleriſque aliis.†Item, & ex alio dicta inquiſitio corruit & non procedit, cum fuerit formata ad dictū ipſius Petri ita adſerentis & correi, & de iure ad dictum ſolius ſocij criminis,de iure non poteſt formari inquiſitio.dixit Raph.Fulg.in conſi.cxxxvj. incip.in cauſa criminationis.vlti.colū. verſi.nouiſ.verò.& conſi.cvij.incip.ſuper eo.iiij.col.quem refert & ſequitur Philip.deci.in conſi.clxxxix.incip.lætatus ſum.in.v.colū. poſt principium. Et idem in terminis conſuluit Marſil. in conſi. lxxviij.incip. ſalus omnium. iiij.colū.in verſi.quinimò dico vnum.
53 vbi tenet, † quòd etiam ad dictum duorum ſociorum criminis non poteſt inquiſitio formari.& eſt in.ij.volumi. & quòd adſertio ſocij criminis noſtri faciat etiam indicium ad inquiſitionem formandam. tenet Fulgo. in.d. conſi.cvij.colum.iij.& ſequitur Deci. conſil.clxxxix. Ex quibus omnibus & vnoquoque ipſorum concluditur,non eſſe ſtandum adſerenti donaſſe officiali prædi. & ſucceſsiuè inquiſitionem formatam corruere, nec eius virtute procedi poſſe in cauſa præfata vt iuris eſt. imò nec potuiſſe ad ipſius detentionem procedi,præſuppōnēdo vnum in iure veriſsimile quod pro huiuſmodi crimine imponitur de iure commu ni, pœna exilij, cum publicatione bonorum: per tex.in authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.per quem dicit Bal.in authen.ſed nouo iure.C.de pœn.iudi. qui malè iudi.quod in hoc ſolo habet ſimilitudinem cum crimine læſæ maieſtatis.in quo bona publicantur,ſicut in ipſo crimine.text.verò in.l.lege iulia. §.hodie. ff.ad leg.Iul.repetun.pœnam exilij duntaxat imponit, niſi talis iudex ob corruptelam condemnaſſet innocentem ſeu abſoluiſſet nocentem:
54 †quia tunc imponeretur ſibi pœna deportationis,per tex.in.d.l.Iulia.ſed per tex.in conſti.regni corruptelæ imponitur officiali corrupto pœna,vt tātūdem ſoluere debeat deferēti ipſum, quātum accepiſſe probetur,aut quantum ſibi promiſſum fuiſſet:demum ſuperueniente capitulo regni vulgaris famæ præloquium,quod fuit ad beneplacitum:prout in eo continetur in fi. fuit per ipſum impoſita pœna, vt iudex talis triplū fiſco ſoluat. Vnde ſuccedat,quæ vis pœna ex præmiſsis,nulla ex eis erit vltra relegationem in caſu, de quo agitur.& vbi pro delicto nō venit imponenda pœna vltra relegationem, non habet locum tortura per cap.regni tormenta.& per cap.de tormentis.& in tantum, quòd ſi in criminibus non infligentibus pœnam vltra

relegationem iudex ad torturam processerit, punietur pœna carceris biennalis, cum publicatione tertiæ partis bonorum: vt in c. si iustè. sub rub. quòd recipiatur adplicatio à tormẽtis. nunc
55 verò succedit, † quòd is, qui non potest torqueri pro aliquo delicto, minimè poterit pro eodem detineri. & hoc ex dispositione ritus magnæ curiæ vicariæ, qui incip. item si accusatur aliquis sub rub. quod detinetur inquisitus si incip. constare vbi formaliter dicit. item si accusatur aliquis ex officio, & contra ipsum proceditur de aliquo crimine statim, quòd cõstat per vnum testem contra eum de visu de persona aliàs de fama publica detinetur. in talibus tamen, in quibus ipsa curia consueuit ponere reum ad torturã, & ritus iste est in .vj. char. rituum. Et quòd vbi quis non potest torqueri, non possit detineri, tenet in specie Augu. ari. in trac. malefi. ad Ang. in additionibus suis, in addi. in ver. fama publica. in .vj. char. in ver. adde & intellige prędicta.
56 † Quinimo & plus teneo, quòd nec pœna iuris cõmunis prænarrata. i. exilij, hodie locum habeat aduersus iudicem corruptum, sed pœna. s. narrata in constit. seu cap. regni cùm tanquàm lex statutaria in regno adpareat tollere pœnam iuris communis: prout tenet Bal. in. l. data opera. vj. col. ver. itẽ not. C. qui accu. non pos. & in. l. j. in fi. C. de reb. cred. & in. l. qui sepulchra. in fi. C. de sepul. viola. & ibi plenè Saly. in v. col. Ang. in authen. de sanctis. episcopis. §. fi. Ange. de aret. in. §. quadrupli. col. viij. ver. an autem. insti. de actio. & ita aliàs disputatum fuit & conclusum Ianuæ. & totus mundus ita obseruat. dicit Albe. in. j. parte statuto. in. viij. q. Pau. de castro in. l. j. §. dixerat aliquis. ff. de publi. vbi subdit, quòd ita seruatur in practi. idem sequitur Petr. Philip. corn. in suo consi. cxiiij. incip. licet primo aspectu. j. volu. & videtur idem tenere Cu. in consil. clxiij. & idem refert & sequitur Philip. Deci. in. c. de causis. viij. col. extrà de offic. deleg. qui subdit, hoc minimè habere locum in potestate, qui iurauit statuta seruare, prout hodie iurant hîc regens & iudices. & ita credo iuratum in eadem magna curia regni Siciliæ. nam iurant seruare iura communia, constitutiones, & capitula regni, vt sic ab illis recedere non debeant: vt no. Bal. in. l. non est nouum. ff. de leg. & in. l. quid ergo. §. pœna grauior, col. ij. ver. iuxta hoc quæro. ff. de iis, qui not. infa. & in. l. j. C. si aduer. delic. & in authen. hodie. C. de iud. idem sequitur Affli. in constitut. regni, si quis aliquem. ij. col. quæ constitutio est vltima in libro, per ipsum commentata. vbi alleg. Io. and. in addi. Spe. in tit. de pœna teme. liti. dixisse in fi. quòd per cõsilium peritorum diuersarum ciuitatum fuit Ianuæ obten
57 tum, † quòd si lex noua expresse non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illã tollere. posteà refert Guid. de suza. in. d. l. qui sepulchra. dixisse, quòd ambabus pœnis puniri non debet: & tamen refert Deci. vbi. s. bene commendandum. de donis scientiæ, & in idem concurrit Alex. in l. qui rem. ff. vi bo. rap. post Bar. ibi vbi formaliter dicit Bar. se putare tũc pœnam iuris cõmunis esse sublatam per

l. no

l.nouam. quando per.d.l.nouam. expressa pœna imponitur:prout in casu constitutionis prædictæ.& cap.regni.& sic succedat, quæuis pœna, nulla ipsarum excedit relegationem, secundum ius commune in præsenti casu, circunscriptis præalleg.& sic nullatenus potest habere locum detentio. debet tamen se purgare per iuramentum tam ipse officialis, quàm ille, per cuius manus dicitur recepisse: iuxta tex.in.§.si quis ex litigantibus.in authen.vt litig. iur.ita dictat etiam ca.regni, incipiẽs: item quòd iustitiarij in omni casu.& cap.regni vulgaris famæ præloquium. & plenè Par.in.d.tracta.syndi.in ver. probatio in.c.contra officiales.ij.colũ. vbi allegat plura capitula regni. Nec militaret, quod.s.dictum est pro parte fisci, quòd licet non sufficerent probationes testium repulsatorũ ad condem nationem, sufficerent tamen ad torturam:quia hoc non habebit locũ in officiali, aduersus quẽ non existentibus legitimis probationibus iura induxerũt iuramentũ purgatorium, & tam iura cõmunia, quàm cap.regni, quod nõ est in aliis delictis, nec in aliis personis, in quibus vendicant sibi locũ præmissa. Item & ex alio:quia à iuris dispositione specialiter inductum est, vt.s.plenè ostensum fuit, vt contra officiales & ad ipsum conuincendum requiratur legi timæ probationes. & ideo cessant hæc remedia subsidiaria:prout est tortura, & pariter cessant probationes priuilegiatę:vt.s.tum maximè, quia testes infames producti cõtra aliquẽ, non probant absq; tortura tex.est in.c.illi qui.
8 v.q.v.& in.c.in primis.†ij.q.j.in fi.& voluit glo.in.c.cum.p.de accusa.& in c.per tuas.de simo. Ita etiam consuluit Alex.in suo consi.xj.ij.col.in.j.vol. incip.circa prin.& latè Marsi.in sua practi.causarum crimi.char.xlvij.& consuluit Marsi.in suo consi.lxxviij.inci.salus omnium.iiij.col. Et licet dici posset, quòd in tortura prædictus Petrus id affirmauerit.nã dico, quòd ipse Petrus primo loco examinatus, & interrogatus de se, & de prædicto dño Anto. nihil dixit de prædicto domino Anto. & licet contrarium deposuerit secundo loco in tortura: attamen stabitur primæ eius depositioni, licet contrariũ deposuerit secundo loco in tormentis. Ita dixit Bar.in.l.j.§.quæstioni.per illum tex.ff.de quæstio. Fran.de aret.in c.cùm in tua.col.v.extrà de testi.& idẽ Are.in consi.lxj.inci.in causa istorum. & consuluit Phili.Dec.in consi.clxxv. in.j.volu.ex quibus omnibus & eorum singulis consulo partes Illustrif.domini Ducis montis leonis pro regis regni Siciliæ, esse in liberãdo prædictum magnifi.Anto.Barna à carceribus præstita fideiussoria cautione de stando iuri, & se præsentando in forma.& ita de iuris censura concludendum cẽseo.

Tho.gramma.V.I.Doct.

Demum trãsmisso Consi.per quod fuit prædictus Magnificus Anto.Barna liberatus:vt suprà peruenit ad mei auditum prædictum Petrum esse lusorem ad ludos prohibitos quo casu à testimonio repellitur: maximè in criminalibus:vt inquit Lanfran.de oria. in cap.quoniam contra.in versicu.testium. xlvj.colum.in fi.extrà de pro-

n 2 bat.

ba. Alex. in conf. clij. iiij. col. in. v. volu. deci. in conf. clxiij. ix. col. cùm ludus sit crimen. vt dicit Bar. in procem. ff. orum & ludus fortunæ producit multa, & perditionē proprij patrimonij. & facit homines venire in desperationem, & eos prouocat ad blasphemiam Dei, & sanctorum, & ad periurias: vt dicit text. in authentic. alearum vsus. C. de religio. ob quæ Deus prouocatur ad iram contra nos: vt in authen. cui relictum. C. de indi. vidui. tol. & ibi Bal. & licet tex. videatur loqui de ludo alearum: attamē omnis lud' fortunæ, dicitur ludus aleæ vt dicit Azo. in summa. C. de religio. & Odofre. in. l. j. C. de aleato. lusor enim ludendo dicitur agere turpem vitam: secundum Hosti. in summa, in titul. de exces. præla. Hinc est, quod aleatores sunt exosi legibus, vt inquit Alb. in. l. j. ff. de aleato. §. item no. quæ maximè procedunt in hoc regno per consti. mores dissoluti. sub rub. de aleato. vbi cauetur, quod omnes ludentes, & qui de ludo viuūt & nulli alij officio vacāt, sunt infames, ita quòd non possunt esse testes, nec facere testamentum, nec admitti ad aliquod officium publicum.

SVMMARIVM.

1 *Affectus ita punitur in veneno non sequuto effectu sicut in homicidio.*

2 *Veneni crimen, est grauius homicidio, & detestabile.*

3 *Venenum vendens & emens, puniuntur, & veneni crimen, habet admistam proditionem in se.*

4 *Mandatum licet in delictis non excuset: tamen facit, vt delicti pœna leniatur.*

5 *Confeßio inquisiti de veneno alicui tradito, quòd ex hoc sit mortuus, non præiudicat inquisito, vt ipse ex tali confeßione poßit condemnari & ideò capitulari debet quod dedit malum venenum. & nu. 6.*

7 *Consuetudo Italiæ & totius mundi est, vt affectus non puniatur, nisi sequuto effectu.*

8 *Mandans non potest puniri, vbi mandatarius obmisit exequi mandatum.*

9 *Man ās dum dicitur, quòd extraordinariè puniri debet, intelligitur procedere in mandante committi adulteriū, vel stuprum. quæ delicta frequentius committuntur.*

10 *Furtum, dicitur delictum attrox.*

11 *Obligatio, quæ oritur contra mandantem non oritur ex mandato, sed ex delicto subsequuto.*

12 *Delinquens in delicto, in quo peruenit ad actū facti remotum vel actum verbi, non punitur eadem pœna. sed extraordinariè.*

13 *Venenare volens aliquem, si non fecit nisi præparatoria, nec peruenit ad actum facti proximum, non debet nisi pœna extraordinaria puniri.*

14 *Mandans delictum committi, non tenetur ex mandato, si mandatarius id non agat. & numero. 15.*

16 *Delinquens non debet puniri pœna delicti consummati, etiam vbi esset deuentum ad actum delicto proximum: sed minori pœna & debet esse minor pœna mortis. & nu. 17.*

18 *Mandatum quantumcunque sit res atrocißima, tamen attenditur eius executio, & non susceptio sola mandati & tali casu extraordinariè arbitrariè puniendum. & nu. 19.*

20 *Etiam in atrocioribus delinquens licet venerit ad actum proximum effectui, non tamen punietur eadem pœna, licet puniri poßit eadē lege, qua punitur, qui consummauit delictum.*

21 *Pœna, quæ ex iudicis procedit arbitrio, non debet esse capitalis.*

Atten

22 *Attentatus in casibus, in quibus punitur non sequuto effectu, punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis: in quo iudex debet eligere & se inclinare in mitiorem pœnam, & non excedere relegationem.*

23 *Pœna mortis, quando veniret imponenda pro aliquo delicto, & ex aliqua causa venit pœna minoranda, tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit corporis afflictiua.*

Consilium XXXVI.

Summi opificis Adiutorio petito, Amen. In causa Camilli blondi de cuccaro cùm regio fisco, dum Camillus ipse deposuisset de man. Reue. protonotarij eius patroni detulisse flascum plenum vino venenato, vt prædictus eius patronus sibi dixerat, vt illud adsignaret cuidam Io. petro. cùm quo Ioan. Petrus ipse promiserat venenare nobilem Isabellam de scortiatis, degentem in monasterio. S. Claræ Neapol. præuidens Camillus ipse alguzerios magnæ curiæ vicariç versus ipsum venientes, vas seu flascum ipsum in terram proiecit ac fregit. & captus ab eis, tandem præmissa de plano fassus est. hæsitatur igitur in præsentiarum, qua pœna plectendus veniat, maximè cùm magna curia ipsa eundẽ. Camillum ad seruitia regiarum triremum ad ibi per lustrum continuum remigandum condemnauerit, & interposita per eundem appellatione à decreto condemnationis præfatæ videretur prima consideratione dicendum prædictum Camillum pœnæ mortis obnoxium: cùm ita puniatur affectus, licet non sit sequutus effectus in veneno, sicut
1 † & in homicidio. nam qui detulit venenum, vt ipsum alicui traderet, punitur pœna legis corneliæ de sicar. vt in. l. eiusdem. ff. ad legem corneliam. de sicar. & eo modo, ac si dedisset. ita probat text. in. l. eiusdem. & probat etiam tex. & ibi Barto. in. l. prima in fin. ff. de patri. & in. l. j. C. de malefic. & Matthe. & tenet Angel. de aret. in tracta. malefi. in versicul. ex interuallo dictus Titius. & idem tenet Augu. in suis addit. ibi vbi dicit Ioann. Fabr. in. §. alia instit. de public. iudi. tenet hanc opinionem. & idem videtur tenere Saly. in. d. l. j. de malefi. & mathe. & in. l. j. §. j. ff. ad l. cor. de sica. & in. l. eiusdem. ff. eo. titu. & in constitutione regni, quæ inci. mala noxia. & in alia, quæ incipit, quicunque toxicum.
2 † & ideò dixit gl. insti. de publi. iudi. §. eadem. l. quòd plus est hominem veneno occidere, quàm gladio extinguere, per tex. in. d. l. j. de malefic. & mathe. Et ratio est, quia occidens veneno proditoriè, id agit, vt ille se defendere non possit. quod secus est in eo qui gladio occiditur, cùm se tueri possit. ꝙ ideò Bal. in. l. nemo clericus. C. de summa trinit. & fide catho. dixit, quòd venenans aliquem, dicitur ipsum proditoriè occidere. & idem in. c. j. vij. col. versic. quid de rebus. quibus mod. feu. amit. & in tantum execratur hoc deli-
3 ctum. † quod. ẽ. dictæ constitutiones regni. suprà allega. capitaliter puniunt etiam vendentem & emensem, maximè cùm habeat in se admistum delictum

proditionis:vt dicit Bald.in.l.cùm fratrem.C.de ijs,quibus vt indign.& in.l. nemo.C.de summa trini.& fide catho. cum vulg.Quibus omnibus non obstãtibus rectius cõsiderans in casu,de quo agitur,contrariam sententiam arbitratus sum de iure veriorem. † Et principaliter considerando, ꝙ hic Camillus mandato præfati eius patroni, & non ex se ipso delictum ipsum perpetrauit: quod mandatum licet in delictis non excuset:tamen facit,vt eiusmodi delicti pœna leniatur:respectu ipsius mandati.ita Bald.& Saly.in.l.seruos.C.ad l.iul.de vi publi.Alexã.in.l.non solùm §.si mandato.ff.de iniur.vbi in specie dicit,ꝙ etiam in grauioribus minoratur pœna respectu mandati.& idem tenet Bal.in.c.j.§.iniuria.de pace iur.fir. Socin.in fallen.ccij.& ibi subdit not.vt scias adiuuare illos,qui interficiunt homines mandato dominorum.Idem tenet Deci.in regula,velle non creditur. & in regula,quod iussu.de reg.iur. Itẽ est considerandum,quòd non adparet aliter de veneno imposito in vase, seu quòd ibi venenum fuerit adpositum, nisi per confessionem præfati Camilli videlicet,quòd protonotari⁹ ita sibi dixerat. quo casu non est standum, ex quo non apparet probatum, ꝙ ibi venenũ fuerit,per id,quod in simili, imò fortioribus terminis voluit Alex.in cõsil.suo.cxvj.incipi.in causa inquisitionis formatæ.in.iij.vol.vbi dixit,ꝙ licet dicatur,ꝙ nulla maior probatio,quàm partis confessio:† & in confessis nullæ sunt partes iudicis,nisi in condemnando:vt in.l.proinde.ff.ad.l.aquil.&.l. si confessus.ff.de custo.reo.Et satis est ad

4

5

aliquem condemnandum,ꝙ sit confessus vel conuictus: vt habetur in.c.nos in quẽquam.& in.c.multi.ij.q.j.& in.c. Lotharius.xxxj.q.ij.& in.l.qui sententiam.C.de pœn.attamen in casu veneni cõfessio rei inquisiti de † veneno alicui tradito,non præiudicat inquisito: vt ipse ex tali sua confessione possit cõdemnari.Idem refert & sequitur Mar si.in.l.j.§.p.pen.col.ff.ad.l.corne.de sicar. Præthereà,deponendo Camillus ipse,prout deposuit, ꝙ prædictus protonotarius eius patronus dixerat in prædicto vase esse vinum venenatum,non ex hoc dixit toxicum,sed venenum. & tamen reperitur venenum bonum, & venenum malum: vt per constit.regni mala noxia. & probatur.in.l. sæpe.§. veneni.ff.de contrahen.emp.& in.l.qui venenum.ff.de verbo.signific.† & ideò consuluit Alexã.de Imo.in consi.ccij. incip.super themate.j.col.ꝙ debet capitulari & allegari,ꝙ dedit malum venenum,& non simpliciter dicere, ꝙ dedit venenũ.quia in dubio intelligitur de bono veneno vt excludatur delictũ. Idem sequitur Mathæ.de affli.in consti.pfata,mala noxia. Prætereà, liquet ex præmisso themate prædictũ Camilli non esse in pœna.cùm res non fuerit effectum sortita.& hoc secundum formam statutorum Italiæ,& generalẽ totius mundi consuetudinem,quæ est,vt affectus non puniatur, nisi effectus sequatur.& sic adparet derogatum.l.is,ꝗ cũ telo.ad.l.cor.de sica.& etiam iurib⁹ loquẽtibus de veneno.Ita dicit Augu. arim.in addi.ad Ang.in trac.malefi.in ver.ex interuallo dictus Titius ex dictis vulneribus mortuus fuit.in ver.aduert.

6

7

uertas,ne erres.& allegat Spec.in tit.de accusa.j.parte.§.j.versi.sed pone primò.aliàs,quid si primò.qđ dictū Spec. sequitur Ang.in.l.j.§.hoc vera.ff.quod quisq; iur.Bal.in.l.iij.C.de ser.fug.Lu do.in.l.damni.§.Sabini.ff.de dā.insec. refert & sequitur Marsi.in.l.eiusdē.iij. col.ff.ad.l.cor.de sica.& affli.in.d.cōsti tutione regni,mala noxia.ij.col.Addu citur insuper ꝓ corroboratione præfa
8 torum.nam † vbi mandatum est obmissum exequi,ibi mandans puniri nō debet:vt probatur in.l.is,qui rem.§.si tu Titiū.& in.l.si quis præferendam.ff.de fur.& in.l.itē apud Labeonē.§.si curauerit.ff.de iniur,& in.l.sæpe.in fi.ff.de verb.sig.sed hic Camillus,qui debebat deferre & adsignare vas cū vino præfato illi Io.Petro aliàs non adsignauerat nec delictum perfecerit,ergo &c.Et sic vbi non est substantia,ibi delictum esse non potest:ibi qualitas.i.mandatū cōmittendi delictum,vel qualitas nō potest esse,vbi non est aliqua substantia, super qua cadat ipsa qualitas: vt in.l. eius,qui in prouincia.ff.si cert.peta.& no.in.l.ij.C.de bono.pos.secundū tabulas.

¶Nec obstaret.l.j.ff.de extraor.cri.vbi
9 videtur decidit,† ꝙ mandans,extraordinariè puniri debet:quoniā ibi loquitur in mādante adulterium vel stuprū quæ delicta frequentius cōmittuntur: vt no.doc.in rub.de adulte.nec dicunt Bartolistæ, ꝙ istud operetur atrocitas delicti:quia hoc non est verū.nā furtū, est atrox delictū,ex quo pro eo imponi
10 tur † pœna furcarū:vt in.l.capitaliū.ff. de pœn.in.§.famosos.argu.sumpto ab effectu,quod validum est,vt no.in.l.iij. C.de sum.tri.& fide chato.& in regula iuris:cuius effectus.ff.de reg.iu.& tamen in furto non punitur mandans ni si furtum commissum fuerit:vt in.d.l. si is,qui rem.§.si tum Titium.&.d.l.sępe.Præterea,obligatio,quæ oritur contra mandantē,non oritur ex mandato sed ex delicto sequuto : vt probatur in l.prætor.§.hoc autem ędicto.ff.vi bo
11 no.rap.& probatur † insti.de obli.quæ ex delic.nasc.§.ope.&.l.j.§. persuadese.& per Bar.in.l.non solū.§.si mandato.ff.de iniur.in ver.quæro.vnde quæritur obligatio.sed hic nullū delictum fuit sequutum.ergo nulla pœna sequi debet.ita repetio in particulari consuluisse dominum Aitordinum de Aluáro.de Padua,in fauorem cuiusdam Cichi fante,in suo consil.incip.in Christi nomine,Amen.Super inquisitione cōtra Cichum fante,quod consilium ego habeo ad pœnam in libro meo diuersorum consiliorum,per me munu propria exemplatum à libraria.q. domini Antonij. de Alexandria . tunc existente in monasterio. S. Mariæ montis Oliueti. & volens sequi opinionem doctorum volentium prædictum Camillum esse in pœna,dicendum est nullatenus puniri posse , ac si dictum maleficium perfecisset , sed extraordinariè arbitrio iudicis:per textum,in lege prima.ff.de extraordinarijs.crimin.in principio.§.qui puero.& lege si fugitiui.C.de seruis fugitiuis , nam quando quis peruenit ad actum facti remotum
12 † vel actum verbi, non punitur eadem pœna , sed extraordinariè: secundum opinionem vltramontanorum : vt refert Cy.in dicta.l.si quis nō dicam ra-

n 4 per

pere.C.de epiſ.& cle. quã opi. videtur
tenere Bart.in.d.l.j.in princ.& ſi dica-
tur, quod peruenit ad actum facti, qa
recepit venenum. certè dicitur perue-
niſſe ad actum remotum, & non tenet
eadem pœna ſecundum talem opinio-
nem:tunc enim perueniſſet ad actum
proximum,quando venenum dediſſet
ſibi bibere,vel comedere,licet mors nõ
fuiſſet ſequuta. Præterea ſecundũ aliã
opinionẽ,quæ magis mihi placet, quo
modocunq; quis peruenit ad actum fa
cti præparatorium,non punit, eadem
pœna, ſicut ſi fuiſſet ſequutus effectus
vt.d.l.ij. in princ. & voluit hoc ſentire
gl.ibi dum dicit, ꝙ fuit peruentum ad
colloquia & baſia,quæ ſunt pręparato
ria pręcedentia veneris ſecus,ſi aliquis
perueniſſet ad actum proximum ipſius
negotij principalis: quia tunc puniret
eadem pœna,vt quia volo aliquẽ inter
ficere, & facio arrotare gladiũ,& præ-
13 paro me omnibus neceſſariis, † certè
non debeo puniri de homicidio. vt. d.
l.j.in prin.Secus ſi cũ gladio admena-
uiſſem,licet nõ interfeciſſem: quia tũc
perueni ad actum proximum ipſius fa
cti principalis.vt.C.ad.l.cor.de ſica. l.
is qui cum telo,& ſic cũ ipſe Camil-
lus circa perſonam prædictæ Iliſabelle
quæ venenari ordinabatur,nihil fece-
rit,niſi præparatoria,non debet pœna
veneficij puniri,ſed alia extraordina-
ria. Ita ex præmiſſis & quampluribus
alijs iuribus & rationibꝰ reperio in pro
prijs terminis conſuluiſſe dñm Roſel.
de roſe.de are. Illuſtriſ.doct.in ſuo cõ-
ſi.incip.in nomine dñi. Amen. Hic eſt
effectus inquiſitionis.pro cuius corro-
boratione adducitur.nam qui mandat
delictum fieri,nõ tenetur de mandato
vel propter cũ ſi mandatarius id non
14 agat † quod mãdatum eſt.l.is,qui rem
§.ſi tu Titium.ff.de fur.in fi.ſ.allega.
facit.l.ſi pecuniam. ſi quis vxori.&. §.
neq; viro.e.ti.Nec obſtaret ad hoc.l.ſi
quis id,ꝙ circa verbum.ſi alius. ff. de
iuriſd.om.iu. Ex quo ibi mandãs non
tenetur, quia quod mandatũ fuit, per
mandatarium fuit executioni manda-
tum.ſed album prætoris corruptũ, ꝙ
eſt meri facti,nec faciẽtis animũ requi-
rit,vt album corruptum ſit. Secus aũt
eſt in furto,quod quidem non eſt in fa
cto nec eſſe poteſt ſine animo agẽtis, &
iſtam ſolutionẽ ſentit ibi gloſ.in vlt.gl.
nec obſtat.l.ſi qs.vxori.in prin. de fur.
quia ibi per vxorem fuit factum furtũ
licet ipſa furti non teneatur hic, quia
mandans nõ tenet. nec probatur ratio
15 ne.certũ eſt † quod mandans delictum
fieri, non tenetur ex mandato vt not.
inſtit.de oblig. q̃ ex quaſi delict. naſc.
§.ope.in glo.ſuper ver.nõ tenetur. no.
doct.in.l.ſi vt proponit.ff.de fideicom.
& ibi per Bar.ex quibus. & alijs ita te-
net in proprijs terminis præſentis. q.
dñs per.dñi Albicis de Piſis, ꝙ in caſu
præmiſſo ille Ciccus non eſſet punien
dus, prout in omnibus in ſimili eſſet
iſte Camillus.& ſubdit, quod præſup-
poſito abſque veri præiudicio, quod
mereretur aliquam pœnam,quod qui
dem excludunt iura præmiſſa, non eſ-
ſet puniendus pœna corporali, ſed ſi
verum eſſet, quod deberet puniri pœ-
na,erit extraordinaria & arbitraria ex
forma iuris communis. ex quo in pœ-
nis extraordinarijs inter alia duo prin
cipaliter iudex debet attendere. Vnũ,
eſt

est euentus delicti.l.aut facta.§.euentus.de pœn. qui si consideretur in isto casu inueniet nullum delicti effectum sequutum,nec ad aliquem actum delicto quod intendebatur proximum, deuentum fore ex quo sequit̃,quod Camillus iste non potest dicti delicti pœna puniri,quia etiam vbi foret deuentum ad actum delicto proximum,non debet pœna delicti consummati impo

16 ni,sed minor.† & ista est regula & doctrina doct.etiam in atrocioribus. no. Cyn.in. l.si quis non dicam rapere.C. de epis.& cler.& ibi doct. communiter & idem tenet Ray.in.l. qui ea mēte. ff. de fur.Bart.in lectu.sua remittit se ad Cyn.& hoc probatur optimè in.l. fi.ff. de extraordi.crim. vbi loquitur in crimine adulterij,quod est atracissimum vt no.glos. in.l.auxilium.ff. de minor. & fuit deuentum,ad actum proximum effectui,secundum quod glo.ibi intelligit,& tamen non pœna adulterij,quę est mors vt in,l.quoniam.C. de adult. sed extraordinaria pœna debet esse minor,quàm pœna mortis, vt est glos.

17 †extra de pœniten.distin j.&.c. solicitatorem.in glo.super ver.extra ordinē vbi dicta lex est canonizata. hoc idem probatur eadem lege,& in atrocissimo delicto loquitur,vt patet ex.l.cum vir. C.de adul.& fuit deuentum ad actum & non perfectum, non pœna mortis vel sanguinis. sed aliter debet puniri, si ergo talis pœna imponitur vbi ad actum proximum etiam in atrocissimis deuentum est, ergo in casu præmisso, vbi non fuit deuentum ad aliquem actum proximum,nec per dictum Camillum vltra in tenebatur quàm adsignare Io. Petro illud vas seu flascum cùm vino venenato, iuxta formā mandati, quod erat demum porrigendum per præfatum Ioan.Petrum. sequitur quod dato, quod Camillus in aliquo puniendus esset,deberet longè maiori pœna puniri,& pecuniaria,in qua con sideranda esset eius persona, quia pauper:per ea,quæ not.in. l. pedius. ff. de incen. rui. naufrag. Ita formaliter per prædicta consuluit dominus Petrus domini Albicis de Pisis, quadam sua allegatione inci.J.scriptæ sunt allegationes.domini Petri, domini Albicis de Pisis, quas habeo in libro meo diuersorum consiliorum ad pennam vnà cum.s.mensionatis, & alijs antiquissimorum doctorum,& authoritatis non modicæ, & subdit plus prædictus dominus Petrus considerandū esse,quod maleficium non fuit commissum id est non habuit effectum, qui effectus con sideratur per consuetudines, vt nota. Cy.in.l.is qui cum telo.C.de sica. Specu.in ti.de accus.§.j.ver.quid si actum quē Cy.ibi allegat & communiter practicatur per Italiā. & sic concludit ex præmissis, & alijs similem casum non punibilē, & præsupposito quod foret puniendū,tamen de iure sibi nō videtur per præfata quòd esset pœna pecuniaria,& conuenienti respectu personæ, quæ pauper erat. & idem reperio etiam tenuisse do. Franc. de Alber.de are.in suo consi.incip.in Dei nomine, Amen.Quod Ciccus fante, quod similiter extat in libro meo diuersorū consiliorum & dictum consilium allegatur per Fely.in.c.inquisitionibus.vj. col.de accusa.dum loquitur de glo. in

§.in summa & mouetur,quod quantũ
cunq; mandatum sit rei atrocissimæ,
tamen quia attenditur executio, & nõ
susceptio sola mandati,vt.ff.de furt.l.
18 quæ seruo. §. plus Pomponius † &. l.
item Labeonem.§.si curauerit.ff.de in
iur.&.l.prima in princ.ff.de extraord.
crimi. nam sicut mandans non expli-
cat delictum ex mandato absque exe-
cutione mandati,vt dictis iuribus , ea-
dem ratione nec mandatarius, cùm
non minus delinquat mandans, quàm
mandatarius , sed magis principalius
delinquit,qui primordialiter mandat,
vt.ff.de seruo corrupt.l. in hoc. &. l. si
ego tibi.ff. quod vi aut clam. & sic cũ
non fuerit executus effectus mandati
præfati,videlicet veneficij,& necis præ
fatæ Isabellæ, neque deuentum ad a-
ctum proximum effectui,sed remotum
ab effectu , cùm non fuerit deuentum
ad actum propinquum,igitur de deli-
cto consummato non est puniendus,
19 † sed extra ordinem arbitrariè. vt. ff.
de exoraordi.cri.l.j.in fi.&.§.fin.&.l.si
fugitiui.C.de ser.fugi Nec ob.l.is,qui
cum telo.de sica.&.l.si quis non dicam
rapere.C.de episc.& cle.&.l.j.§. diuus
ff.de sica.quia illa intelliguntur de eo,
qui deuenit ad actum proximum , ex
quo percussit & non occidit vel actum
rapturæ inchoauit per actus propin-
quos, sed effectum non consummaue-
rit,& hæc est communis gl. & doct. sen
tentia maximè Pet.& Iacob.butr.in.l.
si quis non dicam rapere.&.l.si fugiti.
C.de ser.fugi. multò minus venit Ca-
millus ipse puniendus secundum intel
lectum & opinio. Moder. quam tenet
Cyn.& Gul. de cun. in dicta. l. si quis
non dicam rapere. videlicet quod etiã
in atrocioribus is , qui deuenit ad actũ
etiam proximum effectui, non punia-
tur eadem pœna , licet puniatur ea-
dem.l.qua punitur , qui consummauit
delictum per.l.j. de extraordi.cri. &. l.
aut facta. §. euentus. de pœ. & iura in
contrarium allegat. nolunt quod pu-
niatur eadem pœna , sed eadem lege.
& idem reperio consuluisse Cæpol. in
suo consil.vltit. penul.colum. vbi hoc
formalia refert sic in manifesto furto
deprehensus, cùm nesciuisset somnia-
re aut diuinare verba formalia huius
consilij.& idem etiam voluit Andr. de
Iser.in.c.j.§.si verò secunda colum. de
capi. qui curiam ven. & tamen in casu
præmensionati consi.præfati.d.Franc.
fuerat iam adsignatum venenum illi,
qui promiserat venenare,& fuerat etiã
sibi promissa pecunia,& exhibita,& ta
men non vult ipsum capitaliter puni-
ri,sed arbitrariè extra ordinem. & ni-
hilominus subdit, quod concessio ip-
sius arbitrij , intelligit importare rem
non valde grauem , vel multum præ-
21 iudicialem.† Et ideo id, quod ex iudi
cis dependet arbitrio , non debet esse
capitale.l.aliud est pœna.§.j.ff.de ver.
sig.& not.Ioan.and.in.c.sæpe.extrà de
verbo.sig.& ideò consuluit Alexan. de
imo.in consi.cxj.in.j.volu.quod in ca-
sibus,in quibus punitur attentatus,nõ
sequuto effectu,punietur pœna extra-
ordinaria delicti , arbitrio iudicis , in
qua iudex debet eligere, & se inclinare
22 in mitiorem , partem † & inclinando
non excedet relegationem. & cõsuluit
idem Alex.conf.lxv.vlt.col.iij.vol.pro
quo est bonus tex.quẽ alleg.Old.laud.
in.l.

in.l.j.ff.de fur.& Bald.Et pro præfatis bene facit,ꝙ quando pro delicto veniret imponenda pœna mortis & ex aliqua causa minorari deberet pœna tūc talis pœna minorata non deberet esse corporalis sed pecuniaria,vel alia,quę
23 non sit corporis afflictiua. † Ita dicit Marsi.in.l.j.§.diuus.Adrianus nu.29. ff.ad.l.cor.de sic.char.lxxx. idē Marsi. in.l.diuus Adrianus.de patri.char.xxiiij.ita probaᵗ in.l.si adulteriū cum incestu.§.imperatorē.ff.ad.l.iul.de adul. & ibi doct.& probaᵗ in.l. si qs in graui. §.si tamen maritus.ff.ad sill.& in.l.lex iul.§.fi.ad.l.iul.repetun.quam pro no. alle.Bal.in.l.addictos. C. de epiſ.audi. & in.l.j.v.col.C.ne de sta.defun.Ang. in tract.malefi.in ver.pñte Caio & appellante.ver.quid autē si non obstante el.j.idem Marſ.in,d.l.diuus adrianus. v.col.ad.l.cor.de sic.&in.l.diuus adrianus.ij.col.ff.ad.l.pompe.de parrici. Ex quibus omnibus siue teneamus partē tenentium, ꝙ sit in aliqua pœna, siue non,vt.§.censeo non bene fuisse p magnam curiam vicariæ pronuntiatū, vt §.sed bñ fuisse appellatū ad. S. Regiū consilium per ꝙ nihil dubitandum de retractatione decreti præfati & huius sentētię vt patet ex pręmissis. Et sic demum visis præsentibus meis allegationibus p Magni.iudices. eiusdē magnæ curiæ veriti fortè dicti decreti retractationem,eundem Camillum ad compositionem pecuniariam admiserunt ducatorum.xxv.vt pręfatus Camillus demum mihi retulit.Tho.Gram.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis vnus de visu facit indicium sufficiens ad torturam.*
2 *Contumax dicitur ille qui ritè & rectè contumax effectus est, vt quia ritè citatus, & contumax condēnatus & bannitus. & nu.3.*
4 *Contumacia si fuit accusata, non seruato iuris ordine est ipso iure nulla.*
5 *Torqueri quis non potest ex sola contumacia, nisi alia concurrant.*
6 *Tortus absque legitimis indicijs & cōfessus, facit vt eius confessio sit ipso iure nulla, nec praeiudicet confitenti: etiam si esset millies ratificata, & etiam quod demum superuenissent indicia, & subditur quod nec praeiudicaret eidem confitenti nec alteri. & nu.7.*
8 *Tortus licet cōfiteatur et in eadē cōfessione perseueret ratificando si tamen fuit tortura adhibita absque legitimis indicijs non nocebit confitenti.*
9 *Metus in carcerato durare videtur quousq; durat eius detentio.*
10 *Tortura data absque indicijs facit insurgere praesumptionem violentiae contra iudicem.*
11 *Confessio socij criminis contra aliquem, si reperitur illum nominatum esse bonae famae, talis nominatio non operabitur quicquam.*
12 *Famae bonae si quis fuit in praeteritū ita quoq; & hodie praesumendus est.*
13 *Vita praecedens inquisiti, & indicia magnam partem conferunt ad praesumendum.*
14 *Socij criminis dictum non probat contra sociū nisi quo ad inquirendum duntaxat.*
Socius criminis non probat contra socium in furto. ibidem.
15 *Pœna relegationis similis est pœnae fustigationis, per quam corpus affligitur.*
16 *Tortura an habeat locum in furto minimo.*
17 *Torturae species est carceratio & ideò carceratus confessus, potest talis confessio dici violenta, & non spontanea.*
18 *Confessio vt dici possit emanata metu carceris,*

teris, sufficit probare ipsam confessionem factam fuisse per detentum in carcere. & nu. 19.

20 *Confessioni soli inquisiti non est standum de furto: sed debet iudex mittere exploratores ad verificandum furta confessata fuisse commissa: & de rebus furto subtractis, quod ibi erãt. numero. 21.*

22 *Confessus habuisse tales res penes se, si tamen non adparet habuisse scientiam ipsas res fuisse furto subtractas, non tenetur.*

23 *Receptans furtum ad hoc ut teneatur furti, ratione receptationis, requiritur quod ultra receptationem furti scienter etiam de furto præfato participauerit, ex quo requiritur ad commissionem furti, ut interuenerit animus lucrandi.*

24 *Tortura non potest dari homini bonæ famæ etiam si extaret unum indicium sufficiens ad torturam contra ipsum: quia propter bonam famam tale indicium extinguitur in totum.*

Consilium XXXVII.

CHristi ac eius almæ genitricis gloriosæ Mariæ auxilio implorato, Amẽ. Viso ꝓcessu mihi trãsmisso per excellen. Comitissam Policastri baliam ex eel. Camitis Policastri eius nepotis, in quo reperio quandã mulierẽ nomine Pentã de ariente, inquisitam de participatione furti ducatorũ. xl. commissi, vt prætẽditur in bonis & pecuniis Catharinæ q̃rulãtis, & viduæ detẽtã, si q̃dẽ Pẽtã ipsam & carceratã ad depositionẽ Frãcisci aliàs Capellani famuli Io. Petride cãtẽda, ad cuius seruitia pariter & præfata Pẽta degebat. & q̃ Capellanus aliàs inq̃situs de furto. quorũdam grenearũ grani ab area Sebastiani, qui dum cõquestus fuisset de furto præfato, fuit pariter de nocte aggressus, & acriter verberatus. & tãdem citatus, & contumax effectus. & adstans de nocte extra ciuitatem captus, & carceratus fuit: & examinatus per curiã Capitanei Policastri, cõfessus fuit verbera Sebastiano præfato per eum illata fuisse, ac etiã q̃ de nocte pluries ingressus fuit per meuia vrbis contra formã bãni, prohibẽtis, ne quis bãnitus aut rebellis curiæ, ita ingrederetur de nocte, sub pœna torturæ. qui tãdẽ ratione bãni & cõtumaciæ ac furti pr̨tẽsi in quodam fauum mellis, quòd secum deferebat tortus fuit: & in tortura interrogatus de furtò præfato ducatorum. xl. & bonorum Catharinæ præfatæ furtum ipsum confessus est: & ex eo dedisse ducatos. iij. cũ quadã corrigia argẽtea: & anulo aureo p̃fatæ Pentæ & secũdo loco examinatus, dixit dedisse præfatos aureos. xl. Io. Petro eius domino: cuius mãdato asserit furtũ ipsum cõmisisse: & reliqua remãsisse penes eãdẽ Pentã, & ita pluries ĩ tortura, & extra torturam ratificauit: verũ asseruit eandem Pentã nihil scire de furto: videlicet q̃ bona ipsa fuerint furto subtracta: quæ tandem carcerata in castro, & ibidem examinata per Magni. Vicecomitẽ cõfessa est habuisse res præfatas à præfato Capellano: & ipsas posuisse in quodam foramine domus, quo perquisito ilico nihil compertum fuit: & tandem lato decreto per curiam præfatam eãdem Pentam debere tormentis & quæstionibus subijci: & interposita appellatione

tione per eandem Pentam ad comitalem audientiam, hæsitatur in præsentiarum, an ob præfatam depositionem præfati Capellani socij criminis, possit Penta ipsa quæstionibus & tormẽtis subijci: & sic an bene vel malè fuerit per Vicecomitem ciuitatis præfatæ super tortura ipsa interlocutum? certè prima facie videretur dicendũ, ꝙ bene
1 iudicatum sit: † cùm ex vnius testis depositione resultare videatur indicium sufficiens ad torturam: vt dicit Bald. in.l.fin.C.famil.ercisc. Barto.in.l.maritus.ff.de quæstioni.cum vulga. quod maximè procedere videtur in socio criminis deponente de furto: vt dicit glo. Barto.& Saly.& Ange.ac communiter scribentes in.l.fina.C.de accu.& Cano.in.c.j.extra de confe. ¶ Sed præmissis non obstantibus, ex pluribus infrà dicendis, contrariam sententiam arbitror de iure veriorẽ, præmittendo principaliter ꝙ præfatus Franciscus aliàs Capellanus, non fuit contumax: & sic non potuit contumax reputari, cùm die.iij.Iulij fuerit citatus: & die. iiij.eiusdem accusata contumacia, die. vij.eiusdem fuit effectus seu habitus contumax: qua die perdurante nõ poterat contumax reputari: sed vsque in diem sequentem expectari, iuxta formam ritus magnæ curiæ sub rubrica de contu.accu.incipientis: item seruat ipsa curia, & in alio ritu incipiente: itẽ seruat ipsa curia in primis citationibus vbi dicit, quòd debet labi triduũ: & ideò dum cõtumax dicatur effectus iuris ordine, nõ seruato, nõ debet nec potest contumax reputari, ex quo contumax dicitur illæ, qui ritè & rectè fuit
2 cõtumax effectus: † sicut illum bãnitũ dicimus, qui ritè & rectè bannitus extitit. Ita Barto,& Alex.in.l.iiij.in.§.cõdemnatũ.ff.de re iudi.& in.l.non putauit.§.non quis.ff.de cõtratabu. & sic ad hoc, vt quis dicatur cõtumax & cõdemnatus, seu bãnitus, debet intelligi de eo, qui fuit ritè citatus, & cõtumax:
3 cõdemnatus, & bãnitus: † Secus si non rectè. Ita dicit Fran.cur.in suo consil. lx.incip pro aperienda veritate.viij.colũ.& alleg.Bart.in.l.fi.ff.de adul & sic dum non seruato iuris ordine fuerit contumacia accusata, certè est ipso iure nulla: vt in.c.dilecta.de rescri.ibi cõ
4 tra nostri rescripti formam: † & in.c. examinata.de confir.vtili vel inuti. & tenet Decius in.c.prudentiam.de off. dele.& in.c.de appellationibus. extrà de appel.& sic dum forma non seruatur, actus redditur nullus. Ita Pet. de anc.in consi.xxxvj.incip.visa quadam petitione.j.col. Decius in consi.ccxxix. ij.vol.inci.stante cõstitutione. & latè Fely.in.c.cũ dilecta.versi.gesta contra formã. ¶ Præterea, ex sola cõtumacia quãdo verè incursa fuisset, non poterat torqueri, nisi concurrentibus aliis: vt voluit Bald.post Nico.de mathe.in l.j.ff.de.hære.instit. maximè, cùm vltra contumaciã requirebatur etiã poni in bãno, iuxta formã cõstitutionis. gran-
5 dis vtilitas. † Ita Bald.in præfata.l.j. v.col.versi.sequitur videre.quẽ sequũtur Mod.senen.in tract.de indi.& torcolũ.iij.refert & sequitur Marsi. in.l. j.nu.3.ff.de quæstioni.& in suo singulari.cxvij.incip.ad torturã. quod maximè procidit in casu, de quo agitur, cũ tortura ipsa nõ fuerit illata ad eruendam

dam veritatem ex ore inquisiti,cōcurrentibus indiciis ad eam:sed fuit torturtura ipsa irrogata in pœnam banni:vt suprà,ex quo menia vrbis de no ćte trāscenderat,contra formam bāni, pœnā torturæ imponentis . qua illata erat iam banno satisfactum:nec debebat aliter vlterius interrogari:arg,tex. institu.quibus mod.tolli. obli.in prin. iuncta glo.ibi.vbi dicit idem procedere in pœnis & obligationibus ex maleficio,vel quasi.quam refert & sequitur Decius in regula:bona fides. de regu. iur.vnde quaten⁹ fuerit processum ad torturā contra præfatū Capellanū id fuit absque indiciis saltim legitimis,& sic ad torturā præfatam procedi nō poterat ad effectum ipsum interrogandi. l.maritus.ff.de quæstioni.cum vulga. & vltra ius commune idē disponit capitulum regni,quod incipit tormenta vbi non aliter, quàm præcedentibus indiciis iubet tormenta adhiberi:& sic quatenus absque legitimis indiciis fuerit Capellanus ipse tort⁹,& per torturam confessus,cōfesio inde emanata
6 fuit:† & est ipso iure nulla:nec præiudicat confitenti.l.penul.& ibi gloss.& Bart.ff.de quæstioni. Nec etiam præiudicat præfatæ Pentæ,contra quam vt testis deposuit.Ita Barto.ibidem. Bal. in.l.fin.C.de accu.Iac.de belui.in sua practica causarum criminaliū.sub rubri.de quæstio.& quali.tor.col.xj.Alexand.consi.v.colum.j.j.volu.& cōsilio. lxxiiij.in.iiij.col.in.ij.volu.& ideò voluit consulendo Decius in suo consil. clxxxix.colum . penul.ꝙ depositiones testium absq; indiciis tormentatorū, nihil valent:nec faciunt indicium contra illū,cōtra quem deponūt.Ita Bar. in.l.j.§.idem Cornelio.aliàs,seruus bona fide.ff.de quæstioni.sequitur Mar. sil.in sua practica.in.§.diligenter .colum.xxiij.in fi.intantū,ꝙ cōfessio in ipsa tortura seu ex eius causa,etiam millies ratificata,etiam si demum superuenerint indicia,est† nulla:nec præiu- 7
dicat confitenti nec alteri.Ita Bart . in d.l.maritus.& Bald.in.d.l.ea quidem. & in.l.fi.C.de accusa.Ange.in.l.vnica. C.de cōfes.Ang.de are.in tractatu maleficio.in versic.fama publica.iij.char. in ver.aduertat.& ibi Ang.Roma. in cōsil.clxvij.inci. Antonius accusat⁹. Par. de pu.in tractatu syndicatus.in antep. char.libri.in versi.sequitur.iij. colum. hic dixit Machesil.in nota.lv.incipien. not.ꝙ quomodocūq;. ꝙ si iudex aliquem non præcedentibus indiciis torsit,omnis confesio extorta,erit nulla: quia præsumitur illicitè extorta , etiā si ex interuallo post dictam torturam confiteretur:quia præsumitur illicitè extorta,& metu tormentorum præteritorum vel futurorum:argu.l. si cui.§. eisdem.ff.de accu.& idem firmat Ludo.roma.in consilio præfato.clxvij.ij. col. Petr.de anch.in cle.j.de homi. Ange.Imo.& Pau.de ca.in.l.q in aliena. §.celsus.ff.de acqr.hæredi.Bar.in suo tractatu de qōni.col.xij . versi . quid si aliqs est tortus legitimè indiciis nō p̄cedētibus.Saly.in.l.ij.C.de custo . reo. vlti.col.Pet.de ancha.in cōs.xxij. inci. prouisione facta in Philippū Flor.in rubr.& in.l.emptorē. ff.de ꝓba.exclaclamās illū tex.iuncta glo.subdēs se ꝑ illū tex.defendisse vnū à morte.idē tenet Fely.in.c.qualiter & quādo.§.licet autem.

autem.col.fi.ver.xj.limita.de accu. idē Fely.in.c.ad nostram.col.j.de probat. And.de yser.in constitutione regni,si damna.Alex.cōsi.clxxix.col.pe.in prin ci.ij.vol.& plenè Marsi.in.d.l.pe.colū. iij.ver.modò redeundo.ff.de quæstio. & in sua practica,in versi.secunda quę stio.& plenè Alex.in cōsi.clxxxiij.inci. in causa Angelorum.ij.volum.& plenius in consi.j.ij.col.&.iij.in.vij.volu. Et ꝙ si tortus non præcedentibus legi gitimis indiciis cōfiteatur, & in dicta
8 confessione pseuerauerit,†& in ea mil lies ratificauerit, ꝙ huiusmodi cōfessio sit nulla,nec præiudicet ipsi confifitenti,est bonus tex.iuncta glo.vt suprà dixi in.d.l.pe.& in.l.qui in aliena. §.Celsus.suprà alleg.& Augu.post An ge.in versicu.fama publica.dicit se ita aliàs in facto obtinuisse. Mod. senen. in tracta.de indic.& tortu.colū.xxxix. versi.sed ponamus. Iaco.de belui. in tract.de quæstioni.in ti.de quæstioni. colū.xiij.Par.in tracta.syndi.in versic. tortura.c.an ex sola cōfessione.Alexā. cōsi.v.j.vol.incip.in causa inquisitiōis. j.col.& cōs.xliiij.ij.vo.inc.post reditū. ij.colū.& in cōs.clxxx.aliàs.clxxxiij.in cā Angelorū,suprà alle.pe.col.& in cō si.j.incip.viso processu.iij.vol.ij.col.& cōsi.lij.viso themate.fi.col.Ro.in cōsi. clxvij.suprà pluries alle.& Marsi.in.d. l.pe.de quæstioni.quia quousque personaliter detinetur,idē metus inesse vi
9 detur:†& refert ex hoc plures euasisse à pœna mortis.& idem Marsi.in sua pract.§.expedita.numero.16.cum sequen.& firmat Andre de ysern.& Moder.scribentes in dicta constitutione, si damna.decimatertia columna. Decius in.c.at si clerici.numero. 8.de iudi.& eo casu,dū iudex torsit,nō præce dentibus indiciis,erit cōtra ipsum præ
10 sumptio violentiæ.†Ita Par.in dicto ver.tortura.c.dat regula,char.lxxxviij iij.col.Alex.in additio.ad Bar.in allegata.l.penul.& Marsi.ibi,qui refert & sequit oīa.nume 26. Nec suffragaret, ꝙ sumus in furto,in quo socius criminis probat contra sociū:quia non suffi cit solius socij dictum:sed debent alia concurrere,maximè contra hominem bonæ famæ,contra quem talis confes-
11 sio socij criminis nō operabitur†quic quam,vt dicit pulchrè Andre.de yser ni.in constitutione,si damna, sed sic est,quòd probatum plenè fuit præfatam Pentam inquisitam fuisse semper in præteritum bonæ & optimæ famæ. sequitur,quòd etiam in præsenti. Ita quoque esse præsumatur,vt olim, bo-
12 na,†ita quoq; & hodie bona sit.vt dicit pulchrè Bald.in consilio.lij.in quin ta volumine.glos.in.l.j.§.probatio.& §.si magistratus. vbi Bald. ff.de magist.conuenien.text.& glo.in.l. nec est necesse.ff.de probatio.tex.& glo. in.c. cùm per bellicam.xxxiij.quæstio secū da nam ex præteritis iudicatur de futuris.dixit Bonifacius de vital.in tractatu maleficiorum.in titulo.de indic. columna.fina. præcedens enim vita,
13 & indicia magnam partem † conferunt ad præsumendum.Bald.in lege. prima quinta.colum. C.de confessio. Gandi.in allegato titu.de præsump.& indic.dubita.j.columna. Afflictus in constitutione,in quæstionibus.fin.columna.Par.in tractatu syndi.in char. lxxxviij.ij.columna.& plenè Marsilius in.l.

in.l.de minor.§.plurium.nume.24.ff. de quæstio.vnde existente bona fama, non est tractandum de tortura:quo circũscripto, quãdo nunquàm esset probata bona fama, regulariter socij criminis dictum non probat contra so-
14 cium: † nisi quo ad inquirẽdum duntaxat:vt cõsuluit Raph.in consi.lxxxj. inci.in causa inquisitionis.Saly.& Ange.in.l.fi.de accusa.Alex.in.l.repeti.ff. de quæstio.Fely.in.c.cùm dilecti.de accusa.Alex.in consil.cxxxij. incip. visa facti narratione.j.volu.Decius in consil.clxxv.incip.in causa falsitatis.colũ. ij.& consil.clxxxix.incip. lætatus sum. Prætereà,nec est verum,quòd in furto socius criminis admittatur contra socium, vt patet ex suprà relatis perscribẽtes in materia.nam glo.in.d.l.fi.numerans omnes casus, in quibus socius criminis probat cõtra socium,non ponit furtum,nec Spe.qui pariter omnes enumerat.in ti.de accusa.minimè ponit furtum.pariter nec Gandi.in rub. de quæstioni.& tor. Nec obstat dictum Bar.in.l.repeti.§.j.de quęstioni.vbi tenet,quòd in crimine furti socius interrogatur:quia Bar.non bene loquitur. ideò ipsum non sequitur Saly.in.l.fi. de accu.& probatur bene:quia dictum docto.debet intelligi secundum iura, quæ ipse alleg.vt dicit idem Bar.in.l. non solùm.in.§.si liberationis verba. ff.de libe.lega.Sed tex.quem alle.Bar. in.d.l.repeti. est in.l.diuus Adrianus. ff.de custo.reo.qui loquitur in latronibus, & non in furibus, vt patet ibi in text.in ver.latrones. nam latrones dicuntur,qui stratas publicas aggrediuntur:& violenter homines deprædãtur: sed fures dicuntur, qui clam bona auferunt: vt in.l.capitalium.§.famosos. ff.de pœ.& voluit Saly.in.l.fi.ij.col.de accu.vbi etiam dicit non mirandum,si interrogatur de sociis: quia non possunt absq; sociis committi latrocinia: secus in furtis, quæ clam committuntur:& idem in particulari reperio consuluisse Marsil.in consil.xxij.iiij.col.j. volu. Nec militaret dicere, quòd fuit Capellanus ipse repertus cum furto faui mellis,quod secum deferebat tempore,quo captus fuit per curiam,& sic legitimè tortus fuit.Nam huic respondetur, quòd fauum illud non poterat excedere valorem trium carleno.& sic respectu modicæ quantitatis non poterat eidem Capellano imponi pœna vltra relegationem:& vbi nõ venit imponẽda pœna vltra relegationem pro aliquo delicto, nõ habet locum tortu-
15 ra:† & in.c.regni tormẽta.& in.c.si iustè. nam pœna relegationis, similis est pœnæ fustigationis, per quam corpus affligitur:cùm omnes sint de mero imperio paruo:vt tenet Bar.& doct.in.l. imperiũ.ff.de iur.om.iud.Bal.in.l.imperatores.ff.de of.præfec.vrb.& tamen non dicitur esse maior seu supra relegationem:& sic per eam non posset deueniri ad torturam per præfata regni capitula:& licet Par.in.d.ver.tortura. in.c.an in causa pecuniaria.dixerit, ꝙ
16 † in furtis minimis,in quibus imponitur pœna sanguinis, potest deueniri ad torturam : tamẽ loquitur sine lege. & expresè contra tenorem dictorum capitulorum.Vnde stante dicta tortura minus legitima confesio eius virtute emanata, & omnia acta demum

subse

subsequuta ruunt, vt plenè Par.in.d. versi.tortura. in. c.an confessio torti, sine indiciis. char.lxxxvj.col.fi.& plenè Marsil.in.d.l.pen. nu.18. ver.vlterius amplia. ff.de quæstionib.& in sua practica.§.secunda quæstio.nume.7.& §.quoniã.nu.43.quod procedit etiam contra socium nominatum, vt suprà plenè deductũ est: quia principali annullato, annullatur & accessorium, & omnia inde sequuta:prout plenè narrat.Marsil.in.d.l.pen.nu.67.cum seq. Nec opitulabitur eius confessio, dum fuisset ad castrum foccæ adportata & carcerata cum maximo impetu: & sic tanquàm muliercula ob sexus fragilitatem meticulosa, cõfessa fuit omnia, de quibus interrogata extitit quo casu
17 videtur ex metu carceris, † & officialis ita confessa:cùm carceratio sit species torturæ:vt dixit Bal.in.l.ij.ij.col. ver.quæritur.C.de epis.aud.& ideò si carceratus confitetur aliquid sine tortura, talis confessio non dicitur spontanea,sed violenta.ita per doctri.Bal. præalle.tenet Marsil.in sua practica.in §.expedita.& sequitur Peru. in.c.super eo.el.ij.de app.intantum,quòd sufficit probare quem fuisse detẽtum ad hoc, vt eius confessio dici possit facta
18 metu carceris, vel torturæ. † Ita Bal. in.l.falsus.prope fi.C.de fur.Mod.senen.in tract.de indi.& tor.col.xxxviij. in fi.in ver.quibus adde Catal.in tracta.suo syndi.ver.ccxij.in ver.adde.an potest probari tortura.& allegat Cyn. in.l.ij.C.quod met.cau.Bal.in.d.l.falsus. & plenè Marsil.in sua practica.in §.expedita. nu.13. ver.item scias. & in
19 §.attingam.nu.18.cum seq.& † quòd quando non præcedentibus legitimis indiciis quis est cõfessus delictum, pro quo carceratus seu captus fuit, & demum adserit se metu cõfessum,Quòd ex sola carceratione seu captura ita præsumendum sit, consuluit Alex.in consi.lij.incip.viso themate. in.iij.vol. sicut in simili dicimus de eo,qui adserit se confessum deliquisse per torturam, id quod nunquàm fecit: nam si non præcesserũt indicia, nec ipse probet de tortura: si tamen liquet ipsum esse detentum tempore suæ confessionis, huiusmodi confessio non sufficiet ad condemnandum, quasi non verisimilis contra seipsum, per tex.in.l.j.§. diuus Seuerus.ff.de quæstioni.ita Pet. de anch.in consi.xxiiij.inci.visa inquisitione.j.col.quia verisimile est, quòd non fuisset confessus contra seipsum, nisi ob terrorem iudicis habẽtis ipsum in fortia:per not.Cy.& Bal.in.l. nouissimè. ff.quod fal.tut.aut.& ibi subdit Bal.quòd presumitur inferri metus ab officiali eius subdito, & præfatum dictum Pet.de ancha.fuit originaliter Bal.in consi.cccclxxix.in.v.vol.incip. tres sunt casus. Par.in ver.tortura. c. quidam fuit tortus.& Marsi.in prefata.l.pe.suffragatur insuper huic inualidæ & nullæ confessioni verisimilitudo,quòd meticulosa fuit, & non vera: nam destinatis nuntiis curiæ & exploratoribus ad capiendum bona per eandem cõfessata ab illo foramine,in quo confessa fuit,recondidisse minimè aliquid reperierunt:& sic adparuit de veritate ipsius mendosæ,imò menticulosæ confessionis, Inde datur pro cautela iudici, vt minimè stare debeat soli

confeſsioni inquiſiti: ſed debeat mittere exploratorē ad verificādum furta, quę confitetur inquiſitus per ipſum
19 fuiſſe commiſſa. † & debet etiam conſtare de rebus furto ſubtractis: ſecundum Ang. in tract. malefic. in ver. & veſtem cæleſtē abſtulit. vj. char. ver. quid ſi quis cōfiteatur. & ibi ſubdit, quòd in hoc iudex debet eſſe bene cautus, ne damnet animā & corpus ſuum: ſed deſtinare nuntium ad capiendum informationem de veritate, & ſic reperire furta confeſſata: ita quòd adparere poteſt, quæ diſtraxerit, & quę pignorauerit: & quæ penes ſe remanſerint. aliàs ſi hoc non faceret, ſæpe innocentes condemnaret. Idem voluit Par. de put. in tracta. ſyndicatus. in ver. confeſsio. vbi dixit in facti contingentia tota nocte vagaſſe in perquirendo loca, in quibus reus fatebatur furta recondita fuiſſe, & demum innocens repertus fuit ille, qui inquiſitus fuerat. & ex metu confeſſus fuerat id, quod minimè fecerat. Idem tenet Augu. in addit. ad Ang. in d. ver. fama publica. Decius in. c. dilecti. in prin. de indi. ſequitur Marſil. in l. j. iiij. col. ſeu char. ff. de quæſtio. & in ſua practica cauſarum criminalium. in char. iiij. & in conſi. ſuo. viij. in. j. vol. ij. col. incip. in cauſa Magiſtri Io. Ferrarienſis. concurrente maximè veriſimilitudine, quòd non fuiſſet Penta ipſa ſponte confeſſa cōtra ſeipſam, niſi per terrorem iudicis detinentis eandem in eius fortiam: per no. Cy. & Bal. in. l. nouiſsimè. ff. quod falſo tuto. aut. & ibi Bald. ſubdit, quòd præſumitur inferri metus ab officiali eius iuriſdictioni ſubdito. Itē eſt & aliud non parui momenti, quia nullum probatur furtum ſaltim in genere fuiſſe cōmiſſum: nec adparet de aliqua fractura aut cōqueſtione aut quòd furtum paſſa, & quæ fuerat paucis ante annis pediſſequa eiuſdem Petri patroni pręfati Pentæ, veriſimiliter in bonis ſuis habere potuiſſet ducatos. 40. in pecunia & argēto: & in eadem caſſa ſeu ſcrineo, à quo dicuntur fuiſſe furto ſubtracta, prout de his omnibus requiritur ad proba-
21 tionem furti: † iuxta dicta per Ang. in d. ver. & veſtem cæleſtem abſtulit. vbi ſuprà. & Marſil. in. d. l. j. de quæſtionib. Alex. plenè in conſil. liij. ij. vol. vbi plura præmittunt ad probationem furti, quæ hîc penitus deficiunt. Sed quid opus eſt ire per mendicata ſuffragia, vbi nullum poteſt imputari delictum furti præfatæ Pentæ, dū expreſsè adparet dictum Capellanum depoſuiſſe eādem Pentam minimè notitiam aliquam habuiſſe: nec habere, quòd bona præfata fuerint furto ſubtracta. quod quidem etiam iuris diſpoſitione fulcitur per vulgatam iuris regulam, præſumitur ignorantia, &c. qua cauetur ignorātiam præſumi, vbi de ſcientia non probatur: & licet res ipſas confeſſa fuerit recepiſſe non tamen ſcienter eaſdem recepiſſe adparet. quo caſu etiam ſi adpareret de veritate præfatæ ſuæ confeſsionis, ſtante eius ignorantia, quòd fuerint bona ipſa furto ſubtracta, in nihilum tenetur: prout dicit in ſpecie Bal. in. l. ſi furti. C. ex quibus cauſis infa. irrog. Ioan. de ana. in. c. qui eum fure. j. colū. extrà de furt. & plenè Afflictus in conſtitutione patarenorū. in verbo, ſequitur. verſi. quintò quæro maxi

22 maximè.† quia in dubio præsumitur ignorantia dicit Roma.in consi.cccclxxiij.incip.circa propositam.Augu.in addi.ad Ang.in.d.ver.& vestem cœlestem.v.col.in ver.quid si furem.Quin imò & plus,ad hoc vt receptans furtũ, teneatur furti,ratione participationis,
23 requiritur, quòd † vltra receptationẽ furti, scienter etiam de furto præfato participauerit, ex quo requiritur ad commissionem furti, vt interuenerit animus lucrandi.l.j.ff.de furt.& plenè Marsil.in.l.fi.ff.de sicar. Non obmitto optimam famã fuisse plenissimè probatam de præfata Penta,& pariter vitam tam præteritã, quàm præsentẽ: & iure cautũ est, ꝙ licet contra aliquem vrgeat vnũ indicium, quod sufficeret ad torturam: tamen existẽte inquisito bonæ famæ nõ poterit torturę subiici:
24 † imò per ipsam bonam famam huiusmodi indicium euanescit, & in totum extinguitur.dixerũt Bal.& Io.de imo. in.l.fi.ff.de hære.insti.Saly.in.l.fi.vlti. col.de quæstio.Augu.in addi.ad Ang. in ver.fama publica.in addit.magna. inci.tu autẽ.in hac materia.Alex.consi.v.inci.in causa inquisitionis.j.vol.& consuluit plenè Marsi.in suo cõsi.lxxiiij.in.iiij.col.j.vol.& quia scriptũ est: ita magnũ,sicut paruũ iudicabis:quia omnis spiritus laudat dñm: ideò sum voti,malè fuisse pronuntiatum per vicecomitem ciuitatis Policastri, circa inferendam torturam eidem Pentæ: sed partes comitalis audientiæ esse, in declarando Pentam præfatam pro nunc esse à carceribus liberandam, & ita consulo iuris esse ego.

Tho. gramma. V.I.Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Socius criminis in casibus, in quibus potest interrogari de socijs, eo casu eius depositio contra socium, facit indicium sufficiens ad torturam, id intelligendum est, si concurrant alia adminicula. & nu. 2.*

3 *Socij criminis depositio sola, non sufficit ad torturam contra socium: etiam si socius nominatus, esset malæ conditionis & famæ.*

4 *Socius criminis tunc probat contra socium, vbi delictum non fuit principaliter commissum in odium alterius: sed propter commodum committentis: vt est furtum, falsa moneta, & his similia. tunc socius deponens contra socium, ex quo non interrogatur de socijs, facit indicium.*

5 *Testis persistens in peccato mortali, repellitur à testimonio. & hoc, quia propter peccatum excluditur à Deo: & sic cùm sit Deo infidelis, præsumitur quòd nec hominibus sit fidelis. & nume. 6.*

7 *Testis de crimine conuictus seu confessus, repellitur à testimonio.*

8 *Testis repellitur à testimonio, dum est mala vita & fama.*

9 *Socius criminis, licet in aliquibus probet contra socium: id tamen intelligitur in socio criminis aliàs non infame ob aliud delictum.*

10 *Testis infamis regulariter repellitur à testimonio nedũ in causa criminali, verùm etiam in ciuili ardua.*

11 *Testis ex illo crimine in testificando repellitur, ex quo si condemnaretur, incurreret infamiam.*

12 *Testis dicitur inimicus capitalis propter minas: & sic propter verba minatoria prolata.*

13 *Socius criminis, si probatur inimicus, non probat contra socium.*

14 *Testis, qui non poterat examinari, examinatus non facit indicium.*

15 *Socij criminis confessio contra hominem bonæ famæ, non operatur quicquam. & numero decimosexto.*

17 *Delicti præsumptio tollitur ex præsumptione bonæ famæ.*

18 *Ad socij criminis solius dictum non potest formari inquisitio.*

19 *Diffamatio vbi non præcedit inquisitionem, corruit inquisitio: & testes deponentes super delicto, de quo fit inquisitio, non præcedente diffamatione non probant. & numero. 20. 22. 23, 24.*

21 *Socij criminis sola assertio non facit indicium, etiam ad inquisitionem.*

25 *Statutum superioris mandantis, quòd potest inquiri contra non diffamatũ, non tenet. & numero. 26.*

27 *Inquisitus quando habet aliqua indicia seu præsumptiones pro se, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra ipsum existerent, intantum, quòd illa quæ contra ipsum essent ad hoc, vt attendi debeant, deberent esse magis vrgentia.*

28 *Testis allegans alium fuisse contestem, qui negat se interfuisse, facit vt neutri credatur. & sic illius depositio erit suspectissima.*

Consilium XXXVIII.

IN Dei nomine Amen. Formata inquisitione contra Matthæum racamatorem de Neapoli, de venenatione Nardæ suæ vxoris, & morte inde sequuta, præcedentibus indicijs contra ipsum, tortus & confessus fuit eandem venenasse: ex qua venenatione sequuta fuit mors: & quòd id fecerat ex persuasione & cõsilio magi. Leonardi azimatoris de caua eius compatris, qui sibi venenũ ipsum porrexit & tradidit. & propriè: *in la casa de lo pane à la logia*: præsente eius concubina, nomine Violate: qui magister Leonardus ad defensiones admissus, verificauit se optimum Christianum, nisi ac misericordem: & ꝙ non auderet ex sua pietate & charitate occidere etiã vnam muscam, eundemq; Matthæum miserrimum ac cõcubinarium & publicè in concubinatu existentem cùm præfata Violante, in tantum ꝙ occidit vxorem vt eandem Violantem in vxorem duceret: & ꝙ post eiusdem Matthæi ratificationem ductus ad carceres ciuiles, eodem Leonardo inspecto, flexis genibus ab ipso veniam quæsiuit, asserendo dolore torturæ eundem Leonardũ inculpasse licet indebitè: & ꝙ præfata Narda erat mulier honestissima & affinis Hieronymi eius filij, intãtum quòd Leonardus ipse eandem summopere diligebat ac visitabat, vt affinem charissimam. Hæsitatur igitur quid iuris: & certè nulla existente ratione dubitãdi, cùm simus in claris, dico præfatum Leonardum nedum excarcerandum sub fideiussoria cautione, sed penitus liberandum ac absoluendum, ex infrà
1 dicendis: & licet prima fronte † videatur dici posse, quòd in criminibus, in quibus socius criminis potest interrogari de socijs, eo casu ipsius depositio contra socium facit indicium sufficiẽs ad torturam: secundum Cy. post Petr. in l. final. C. de accus. Paul. de leaza. in capit

capitulo.grauis.de deposi.vbi ad hoc allega.l.j.§.diuus Adrianus.& quod ibi no.ff.de quæstioni.Anton.de Butr. in capitulo primo de confes.& ita potest intelligi glo.ibi dum dicit talem assertionem facere præsumptionem contra socios?vt dicit glo.in dicta.l.fi.Specu.in titu.de accu.§.j.ver.item repellitur,qui fuit socius & consuluit Alexã. consi.lxxxix.inci.viso themate. in.iij. volumi.& hoc intelligendum est cum alijs adminiculis,aliàs de per se sola etiam in casibus exceptuatis, in qui-
2 bus † poterat interrogari, non faceret indicium ad torturam:vt dicit Salyce. in dicta.l.fi.C.de accu.Ioan.de imo.in c.j.extra de confes.& firmat consulendo Alexan. in consil.cxxvij.inci.quoniam abundè in.iiij.volu.in fi.ver.sed solùm facient qualem præsumptionẽ vt probat gl.in.d.l.fi.vbi in specie idẽ tenet Saly.& ante ipsum Guido de Suza.in tracta.de tormen.viij.colũ. ver. sed quid.in fi.ver.idem Guido.in tract. malefi.sub rubr.qualiter reus subjici. in fi.j.col.vbi plus subdit,quòd etiam si persona nominata à tali socio, esset
3 malæ conditionis & famæ.† ob talem solam nominationem non poterit torqueri.Idem firmat Angel.in addit.ad Ang.in ver.fama publica præcedente. viij.col.attamen in casu,de quo agitur dictum ipsius Matthæi contra magistrum Leonardũ,nihil probat per doctrinam Bart.in l.repet.ff.de quæstio. vbi magistraliter dicit,quòd vbi deli-
4 ctum,de quo † quis inquiritur,non sit principaliter in odiũ alterius,sed propter commodum committentis, vt est furtum,falsa moneta,& his similia,tũc socius criminis deponens contra sociũ, ex quo non interrogatur de socijs,facit indicium: licet sit socius criminis. Idem tenet Inn.in.c.j.de confes.& consuluit Alex.in consi.cxxvj.inci.visa inquisitione formata vlti. colum.in.iiij. volu.Saly.& alij in dicta.l.fina. sed sic est,quòd in casu præmisso delictum tẽdit principaliter ad offensam alterius i.ipsius focij criminis nihil probat contra socium prætensum.Secundò,vt in themate enarratum est liquet ex meritis defensionum præfatum Matthæum esse miserrimum ac publicum concubinarium, persistens in concubinatu, &
5 sic in peccato continuo mortali. † in quo quis persistens,repellitur à testimonio:vt dicit Franc.zaba.in.c.pe.de testi.subdens. c.præfatum procedere in quolibet peccato mortali:cum generaliter loquatur.& subest ratio,quòd per peccatum mortale quis adeò excluditur:& sic cùm sit Deo infidelis,præsu-
6 mitur † quòd nec hominibus sit fidelis. Ita ibidem dicit Abb.Panor. Quinimo dicit Abb. de mane.in tracta. de testi.in char.iiij.sub rub.quando testes repellantᷣ ratiõe criminis,vel infamię. circa prin.quòd testis de crimine con-
7 uictus † seu confessus,repellitur à testimonio per tex.in dicto.c.testimonium & maximè in causa criminali ex quo per illud crimen efficitur vilis.l.j. C. vbi senat.vel claris.ita Bald.in auth.si dicatur circa finem.C.de testi.& idem in.l.cunctos populos.colum.viij.C.de summa trinitate,& fide catholica.& ibi etiam Ias.in fi.Accedit optimè proba-
8 tio plena de mala vita,& fama eiusdẽ Matth.quæ pariter ipsum † etiam socium

cium criminis non existentem repellit c.licet de foro compet.c.super eo.&c. testimonium.extra de Specu. in titu. de teste.§.j.col.xxxv.ver.item quòd est probatæ vitæ & sequitur do. Stepha. aufr.in tract.de probatio. testium. in versi.malæ vitæ.Alexand.in consil.cl. iij.col.v.volu.& sic si malæ vitæ existẽs seu infamis, à testimonio repellitur: multò magis repelli debet vbi est socius criminis. Tertiò,nihil probat eius dictum ex alio:nam iura disponentia in certis casibus esse standum socio criminis,maximè in casibus exceptis,debent intelligi in socio criminis,aliàs nõ
9 infamæ ex alio delicto.† & hoc per no. doctrinam. Angel.in.l.qui in iudicio. ff.de accusa.vbi dixit,quòd si ex forma statuti,debet credi accusatori damni dati,vel alterius criminis, quòd si ipse accusator esset infamis infamia facti,non erit ei credendum. & subdit Angelus quòd cùm hæc quæstio occurrisset de facto tempore suo, quòd ita fuit iudicatum.& idem sequitur Anto. Corse.Sicul.in singu.suo.in versi.integer.idem in proprijs terminis reperio consuluisse Marsi.in suo consi.lxxiiij. iiij.colum.j.volu.& plenius consulendo dixi in consilio meo suprà. Vnde cùm præfatus Matthæus confessus fuerit venenasse vxorem præfatam,& vltra,quòd ipsam veneno necauerat, id fecerat vt potuisset ducere præfatam Violantem suam concubinam in vxorem, cum qua in concubinatu existebat,imò rectius in adulterio:sequitur quòd erat,& est infamis,qui regulariter repellitur à testimonio, nedum
10 dum in causa criminali, † verùm etiã & ciuili ardua:vt dicit Bald. in.c.ad nostram. extra de probationibus. in princip.Barbat.in. c. testimonium.v. colum.de testi. Alexand. in consil.xl. incipiente circa primum dubium.primo volu.& in consi.clxxix incipien.in causa Angelorum.& in consilio quarto incipiente animaduersis.ij.volumi. Deci.in consilio.clxiij.incipien.in causa.viij.colum. Item quòd tanquàm infamis à testimonio repellatur, apparet:nam ex illo crimine,qui à testificando repellitur,ex quo si condemnaretur,incurreret infamiam.dicit Innoc. in.c.testimonium.extra de testibus. &
11 † probat bene text.in.c.super eodem. extrà eo.titu.vbi pontifex respondendo quæstioni propositæ,dicit,quòd crimina obiecta testibus,ipsos repellunt, si anteà non sint conuicti vel confessi. & idem sequitur Abb.in dicto.c.testimonium. Quartò, nullius est momenti depositio eiusdem Matthæi contra præfatum Leonardum,ex quo annis proximè decursis,dum rapuisset Leonardus ipse quandam mulierem in ciuitate Neapo,eandemq́ue ad sportasset ad ciuitatẽ Caue,& propriè ad domum ipsius Leonardi,eodem Leonardo tunc absente,& qui rediens domũ, & comperta muliere præfata,& habita dicti raptus notitia, quàmprimum reuelauit magni.Capi. Cauensi, qui ilico eundem Matthæum carceri mancipauit:nec aliter,& post multos dies ipsum excarcerare voluit, nisi prius habita compositione ducatorum sex ab eodem:& tandem ex præmissis sentiens præfatus Matthæus se grauiter offensum magnoperè conquestus est

de

de ipso magistro Leonardo, non absq;
pluribus verbis minatorijs, ex quibus
deprehensus fuit eius inimicus capita-
lis, quo casu non potuit Matthæus
12 ipse testificari: † aut deponere con-
tra præfatum Leonardum. l. testium.
in principio, ibi vel inimicus. ff. de te-
stibus. & tenet Bartol. in. l. prima §. cum
quis. ff. de testibus. ita in particulari
consuluit Alexander in socio crimi-
13 nis inimico, quòd † non probet in con
silio. cxxvj. in quarto volu. quod con-
silium existens inter consi. Alexand. est
domini Vincentij de palleotis. Illustri.
docto. Bononien. non modicæ autho-
ritatis: & ibi subdit non posse inquiri
contra quendam Ioan. vt socium cri-
minis nominatum à quodam Thoma,
cùm præfatus Thomas esset inimicus
capitalis præfati Ioan. ex quo præfa-
tus Ioan. eundem Thomam accusaue
rat de furto sibi facto de certa quan-
titate sæpi, & alijs rebus, & sic subdit
succedere regulam, quòd testis qui non
14 poterat examinari, examinatus † non
facit indicium. vt dicit Barto. in. l. pri-
ma. §. cum quis. ff. de quæstionibus.
Bartolus in. l. maritus. in principio eo-
dem titulo. Bald. in. l. imperator. la se-
cunda. ff. de statu hominum. Angelus
in. l. inter stipulantem. in. §. Stichum.
in principio de verborum obligationi
bus. Luc. in consilio tricentesimo quin
quagesimonono. vij. colum. Quintò,
adduco nullatenus debere nec posse
in aliquo stari depositioni ipsius Mat-
thæi, contra præfatum Leonardum
optimæ famæ, conditionis & vitæ, vt
plenissimè probatum est: ex quo con-
fessio socij criminis contra hominem
bonæ famæ non operabitur quicquam
15 † prout inquit in specie Andræ. de
yser. in constitutione regni: si damna.
in quæstione ipsa, quam prolixius exa
minat, videlicet an, & quando sit stan-
dum depositioni socij criminis contra
nominatum per ipsum? & idem tenet
Alex. in. l. repet. §. is, qui. ff. de q̃onibus.
& aliquid per Fely. in. c. dilecti. extrà de
accusationibus. Raph. in consi. lxxj. in
ci. in causa inquisitionis. Deci. in cons.
clxxv. inci. in causa falsitatis. ij. colū. &
consi. clxxxix. inci. lætatus sum. Sextò,
dato absq; veri præiudicio, quòd depo
sitio præfati Matthæi & sic socij crimi
nis, faceret indicium ad torturam con
tra præfatum Leonardum nomina-
tum per ipsum, dico quòd vnum tamē
esset indicium, dum aliud non adpa-
reat per informationem captam con-
tra ipsum Leonardum, vt audio, nisi
dictum ipsius prætensi socij criminis,
& vbi contra inquisitum extat vnum
indicium sufficiens ad torturam: si ta-
men probatur ipsum inquisitum esse
bonæ famæ, indicium ipsum tollitur,
16 † & eneruat ob famam bonam, intan-
tum quòd torqueri nō licet. dixit Bal.
in. l. fina. in fin. vltima columna. de pro
batio. refert & sequitur Alexand. in. l.
fin. in. iij. apostil. ff. de quæstionib. Ale-
xand. in consilio. xc. viso themate san-
ctè scripto. penultima columna. in. iij.
volumine. Catal. in suo tracta. syndi. in
versiculo. cxlij. incipien. adde, quia sæ-
pe. Cæpo. in suo consilio. xl. incip. Lu-
cius. Angel. in lege milites. C. de quæ-
stionib. Deci. in consilio. clxxxix. læta-
tus sum. penultima colū. vbi alleg. Bal.
in. l. j. in fi. C. loca. concludentem, quòd

17 † præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ, & plenè Marsi.in sua pract.§.diligenter.nume.196. imò huiusmodi vnicum indicium ad torturam contra hominē bonæ famæ,
18 extinguitur, † imò in totum eliditur ob bonam famam probatam, ita etiam consuluit Marsi. in suo consil. lxxiiij. iiij.col.j.vol.vbi alle.Bal. idem tenentem.& ibi Imo.in.l.fi.ff.de hære. instit. Saly.in.l.fi.vlti.col. de quæstioni. Augu.in addi.ad Ang.in ver.fama publica.in additione magna incip.tu autem in hac materia.adde Alex. in consi. v. in causa inquisitionis.j. volu. Hinc est quod contra hominem bonæ famæ &
19 vitæ non procedit inquisitio, † sed corruit, secundum Rapha. in consilio. cxxxv.Cu.incip.ad primum.ij.colum. alleg.Bal.in.d.l.ea quidem. in antepe. col.C.de accu. ver.item quæro. an infamatus. Septimò & vltimò cùm ad dictum solius socij criminis adpareat inquisitio ipsa formata cōtra præfatum magistrum Leonardum, inquisitio ipsa non procedit, & sic eius virtute minimè procedi potest, cùm ex iuris dispositione ad dictum solius participis
20 criminis non posset inquisitio † formari, vt cousuluit Fulgo.in consi. cxxxvj. incip.in causa criminationis. vlti. col. versi. nouissimè verò & consilio. cvij. incip.super eod.iiij.col. quem refert & sequitur Deci.in consil. clxxxix.incip. lætatus sum.quinta colum.& idem in particulari sequitur consulēdo Marsi.in suo consil. lxxviij. incipien. salus omnium quarta colum. quod assertio socij criminis, non faciat indicium
21 ad inquisiionem, † tenet etiam Fulg. in consilio. cvij.super eo. colum.tertia quem sequitur Decius in præfato consil. clxxxix. Octauò & vltimò corruit inquisitio præfata, cùm contra præfatum Leonardum minimè præcesserit aliqua diffamatio seu infamia prætensi delicti, existente maximè ipso no
22 torio † optimè ac integræ famæ, vt ostensum est.vt habere in.c.qualiter & quando el secundo.de accu.& in. c.j. & secundo.eod.titu.in.vj.ita Specul.in titu.de inquisit. §. primo in principio. Barto.in.l.congruit.de offi.præsi. Salyce.in.l.quod promulgatis. C.de offi. præfect.vrb.Raph.cu.in consi. cxxxv. incipien.quo ad primum.in prin.quod intantum est verum, vt contra non diffamatū non procedat inquisitio:quod
23 † licet testes producti supra huiusmodi inquisitione, probassent crimen de quo inquisitus ipse non fuerat diffamatus, tamen tales testes illi inquisito non præiudicarent, nec ex eorum dictis condemnari posset inquisitus. Ita Specu.in titulo.de inquisi. §. nunc videndum.iij.colum. in princip. quem ibi Barto. sequitur in addi. in vltimo. ver.idem expresśius, ipsemet Specul. in eo.titu.in.§.nunc tractemus.xj. colum.§.nam si aliqua.& ideò dixit Bal. in cap.primo de offi.ordi. quod stante statuto, quod potestas in criminalibus liberè posśit inquirere: tamen ob hoc non poterit inquirere, non præceden-
24 te infamia † Idem tenet Hostien. in cap.oporteat.de accusa. refert & sequitur Ias.in.l.milites.C. de testa. mili. & ideo dixit Cardi.in clemen. prima. vj. colum.ver.nonò quæro.de offic. ordi. quod statutum superioris, mandans

quod

quod possit inquiri contra non diffa-
25 matum non tenet nec valet † & subdit Ias.in.d.l. milites. quod licet Papa mandet inquiri contra aliquos in genere, tamen hoc mandatum intelligi, debet fama præcedente, & non aliter. Prętereà, ad magis elidendum confessionem Matthęi præfati contra præfatum Leonardum nullatenus veram, nec verisimilem adducuntur infràscripta & primò eius bonitas, pietas, & religio, de qua plenè doctum est. Item affinitas inter præfatum Leonardum, & præfatam Nardam venenatam. Itē eius honestas & pudicitia, intantum, quod præfatus Leonardus eandem, vt affinem summopere diligebat. Item nulla subsistit rationabilis nec colorata causa ob quam Leonardus ipse eandem venenari consuluisset, aut persuadere voluisset, & ideo succedit, quod pulchrè, & aureis literis scribendum dixit Franc.de are.in.c. cum. p.mancouella.in.vij.colum. extrà de accusa.
26 quod † ad hoc vt credatur socio. criminis, vltra alia adminicula, & coniecturas, quæ concurrere debent, requiritur, quod vel ex numero testium, vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum. contra quos deponit verisimile sit ipsum non mentiri, ad quod alleg.text.c.fidei.§.fin.de hæred.in.vj. sed in casu præsenti, nec ex numero testium, nec ex qualitate ipsius deponentis, nec ex persona præfati Mag. Leonardi est verisimile præfatum Matthæum non mentiri, nam solus est, & sic non extat numerus testium, Item eius conditio & qualitas misera & infamiæ plena probata per eiusmet confessionem, dum asserit decedente eius vxore Narda præfata ducere in vxorem præfatam Violantem eius concubinam, & ideo eius confessioni contra præfatum Leonardum nullatenus credendum est, maximè dum vltimo loco fassus fuerit indebitè eundem Leonardum inculpasse & præ dolore torturæ ita contra ipsum deposuisse, quærendo veniam à præfato Leonardo. Vnde infertur ex præmissis quod quando inquisitus habet præsumptiones, seu indicia aliqua pro se, debilitantur & eneruant alia indicia, quæ contra eundem existerēt, intantum quod illa quę contra ipsum essent, ad hoc vt præualere possint, & magis attendi deberent esse multò magis grauia & vrgentia, ita quod præponderent dixit Bartol. in.l.prima.§.ad quæstionem.versi.nec facile.ff.de quæstioni. sequūtur Mod.
27 senen.† in tract.de indi. & tortu. viij. char.colum.xx.Angel.in tract. malef. in ver.fama publica.quinta colū.vers. quid si testes. Ro.in consi.clxvij. incip. Antonius accusatus prima colum. Itē pro complemento liquet ipsum Matthæum deprehendi in mendacio non modico, dum deponit Leonardum prę fatum sibi assignasse venenum præsente, quæ Violans examinata negauit id fuisse in eius præsentia. verum deposuit id fuisse sibi relatū à præfato Matthæo. & sic succedit, quod talis depositio ipsius Matthæi remanet suspectissima & inualida. cùm allegauerit contestem interfuisse in actu assignationis veneni. in quo contestis ipse minimè in-
28 terfuisse deposuit. † Ita dixit pulchrè Bald.in. c. cùm causam quæ inter archid

chiepiscopum.v.colum.extrà de testi. per tex.in.l.j.in fi.ff.quemadmo.testa. ape.& consuluit Alexã.in consi.xc.vlt. colum.in.iiij.volu.& sic eo casu nemini ex ipsis credendum est, cùm quando vnus testis contradicit alteri, neutri credi debet, vt not.Ioan.and.& magis communiter doct.in.c.nostra. de testi, Fede.in consi.cxlij.incip.dominæ Grifolæ, & idem consuluit in proprijs terminis Alexan.in consi.xxxiiij.vlti.colum.in.iij.volu.& in consil.xliij.in. iiij. volu. Ex quibus omnibus & eorum singulis, concludo præfatum Mag. Leonardum esse penitus tanquam obiecti criminis innocentissimum. absoluendum. Et ita iuris esse consulo ego. Tho.Gram.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Pœna delicti alleuiatur & diminuitur ex diuturnitate temporis.*

2 *Prouocatus occidens prouocantem, non potest condemnari vera pœna homicidij.*

3 *Prouocatus non punitur de toto facto, sed excessu tantum.*

4 *Pœna mortis, si venit imponenda pro aliquo delicto, seu corporis afflictiua: & ex aliqua causa ab ea receditur, tunc non imponetur minor pœna corporalis: sed conuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliã, dummodo corpus non affligatur.*

5 *Prouocatus excusatur de eo, quod facit contra prouocantem.*

6 *Pœna vbi est arbitraria, eo casu non grauior, sed mitior pœna est imponenda.*

7 *Iudex vbi habet arbitrium in pœnis imponendis, an & quando potest se extendere vsque ad pœnam mortis. & ibi vide pulchram distinctionem.*

8 *Pœna arbitraria seu extraordinaria, non est pœna capitis. & vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis, non debet imponi pœna ordinaria, sed mitior.*

9 *Pœna vbi remittitur arbitrio iudicis, non se extendit ad mortem: sed ad illam pœnam, quæ pro similibus culpis imponi consueuit.*

10 *Et vbi non adparet de consuetudine, quid faciendum.*

11 *Pœna vbi est commissa arbitrio iudicis, debet iudex ipse seruare æquitatem.*

12 *Pœna mortis vbi veniret imponenda pro homicidio, & ex aliqua causa minorari deberet tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit corporis afflictiua.*

Consilium XXXIX.

SVmmi rerum opificis suffragio petito, Amen In causa Andrææ besse, cùm Regio fisco super homicidio commisso per Paulum eius socium in personam.q. Pauli calabri cum adsistentia ipsius Andreæ armati. Constat enim Andræam ipsum, & Paulum socium prouocatos fuisse ab eodem Calabro occiso: dicendo eis, dum adinuicem rixarentur verbis, *vengate vengate cha ve voglio ambi doi adosso, tanto vee stimo.* & arrepto ense recessit, qui Andræas & socij pariter recesserunt sequendo inter ac vestigia præfati Pauli calabri prope ipsum, & dum per prius applicuisset socius eiusdem Andrææ ad Paulum calabrum præfatum cœperunt, armis

armis euaginatis adinuicem digladiari, præfato Andræa ibidem armato existente, nec aliter contra eundem Paulum calabrum admenante seu per cutiente, prout vltra testes ipsemet Calaber in eius depositione antè, quã decederet vulneratus à præfato Paulo socio Andreæ attestat⁹ est, ob quod Andræas ipse captus per magnam curiam vicariæ tandem condemnatus extitit ad remigandum per septennium in triremibus Regijs,& introducta causa per remedium appellationis in. S. Regio, dicebam malè fuisse iudicatum per magnam curiam vicariæ ex
3 infrà scriptis. Et in primis, præsuppono homicidium ipsum cum adsistentia præfati Andræe inquisiti fuisse perpetratum, sunt anni elapsi octo, vt ex Calendario attestationum liquet. Ex quo temporis cursu, & diuturnitate succedit pœnæ ipsius homicidij alleuiatio, etiam in vero occisore. dixit. Iurisconsultus in lege si quis diuturno,aliàs diutino. ff. de pœ. & loquitur
1 † propriè in homicidio, vt dicit ibi glos.in versicu.reatu.id est homicidio, & quod lapsus seu cursus temporis inducat alleuiationem pœnæ delicti.voluit in specie in homicidio dominus Abb. in capitulo. cùm haberet de eo, qui duxit in matrimonium, quam per adulterium. Secundò, præsuppofito
4 præfatam Andræam fuisse prouocatum à præfato Paulo occiso. quo casu dato absque veri præiudicio,quod Andræas ipse occidisset respectu prouocationis præfatæ,non posset condemnari vera pœna homicidij : quoniam ignoscendum est ei, qui prouocatus
2 †deliquit.l.qui cum maior. §.si libertus.versi.ignoscendum est ei, qui prouocatus.ff.de bo.libe.& in cle.j.de homi.Ita per præfata voluit Specu.in ti. de crimi.per modum except. oppo. §. in primis versi.sed quare Pau. de castro.in consil.cxcij.incip. in causa carceratorum.colum.vlt.vbi no. sequitur Gandin. in tract. malefi.sub rubri. de pe.eo.xxiiij.colum. Old. in consil.liij. incipien.cõsueuit.vlti.colum.& in alio consi.lxxj.inci.nunqnid,& ideò voluit Abb.in. c. dilecti filij. extrà de except. & ibi Fely.in.viij.col. versi.ij. declaratio, quod † prouocatus non punitur de toto facto, sed pro excessu tantum. Idem tenuit consulendo Marsil.⁹ in suo consi.cv.pe.colum.& Marsi.in sua practica cau.crimi.in.§.quoniam.xvij. colum.versic.item scias nu.95. & sic si non in totum,tamen minorabitur pœna.Idem voluit Abb. in. c.j. de iniur. & in.c.cum te.xj. colum. de re iudi. & consuluit Marsil. in consil.xxv.nume. 21.j.volu. v.colum. qui subdit in eadẽ colum.nu.28. quod prouocatis semper iura fauent,per.dicta Io. and.in.c. significasti. el.ij.de homici.vlti.colum. & per Gandi. in tract.malefi. in rubri. de pœ.reo.iij.colum. Modò ego habeo quod quando pro delicto aliquo venit pœna mortis inferenda seu corporis afflictiua † & ex aliqua causa receditur à principali pœna capitali ipsi⁹ delicti tunc nõ imponetᷓ minor pœna corporalis sed cõuertetᷓ in pœnã pecuniariã vel aliam dummodo corpus nõ affligatur.tex.est in.l.qui ædes.& in.l. qui for tuitũ.ff.de incen.rui naufr. vbi hoc bene probatᷓ.& voluit Bal.in. l.data opera.

ra.ij.col.in fi.C.qui accu.non pof.Et probat bene tex.in.l.fi adulterium cũ incestu.§.fi imperatores.ff.de adult.& in.l.fi quis in graui.§.fi tamen maritus.ff.ad fille.refert & sequitur Marfil.in suprà alle.practica.vbi suprà. & rectè intuenti probat bene text. in.l. lex iulia.§.fi.ff.ad.l.iul.repetun.quem pro not.alleg. Bald.in.l.addictos.C. de episco.audien.& in.l j.v.colũ.C.ne de statu defun.Ange.in tracta.malefi. in versic.præsente Caio,& appellante. ver.quid autem, si non obstante.el.j.
5 Sed cùm in casu,de quo † agitur, tum ex diuturnitate & antiquitate delicti, tum ex prouocatione, cùm prouocatus excusetur de eo,quod facit contra prouocantem:vt per.d.l.qui cùm maior.§.fi libertus.&.alleg.consuluit Marfil.in consi.lxvij.viij. colum. incipien. dominus Deus cæli,rex veris, existentibus &c.primo.volumi.& consil.lxviij numero.6.& consi.lxxiij.vj. columna. numero.56.tum etiam, quia Andreas ipse non percussit,nec vulnerauit: nec admenauit, nec apparet accessisse ex proposito seu animo occidendi,nullatenus posset habere locum pœna mortis:nec naturalis nec ciuilis,vt suprà & infrà sequitur.Ergo ꝙ succedere debet pœna arbitraria:cùm huiusmodi pœna cõcurrentibus qualitatibus pręfatis non reperiať aliter à iure determinata & ideò succedit.quod dicit Bald. in.l.quicunque.vlti.col.C.de ser.fugi. ver.& sciat.ꝙ in arbitrariis, quòd vbi
6 pœna est arbitraria non grauior, † sed mitior pœna est imponenda,per iudicem,cuius arbitrio commissum est.alleg.not.per gloss.in. c.de causis.in ver si.certa.de officio.delega.Ita etiam nota.Bald.in.l.j.in fi.ff. de his, qui sunt sui vel alie.iur.& licet gloss. reputata sing.in.§.in summa.insti. de iniur.dixerit, quòd vbi iudex habet arbitrium in pœnis imponendis,posset se exten-
dere vsque ad pœnam mortis: † nam illud procedit,vbi tales erant circunstantiæ delicti,quæ pro eo veniebat de iure communi vel ex consuetudine imponenda pœna mortis:alias secus, per præfata:arg.eius,quod habetur in.c.sicut dignum.de homi.Ita dixit pulchrè Ioan.de imo.in.c.inquisitionis. super gloss.in versic.alioquin.extrà de accusa.dando intellectum ad gloss. reputatam singul.in.d.§.in summa.& est de mente Bald.in.l.fin.in fi.ff. de rerum diui.& in.l.j.in fi.C.de his,qui latro.& in.l.incredibile. C.de pœn. Ang.in.l. miles.§.edictum.ff.de testa.mili.Et cõsuluit in specie Alexan.in consil.cxj.j. vol.vbi subdit,ꝙ secundum hoc salua tur alia glo.in.l.sacrilegij.la.ij.in prin. in versi.considerandum.ff.ad.l.iul. pecu.quæ sentit,quòd pœna extraordinaria seu arbitraria,non sit pœna capitis.& voluit etiam Oldr.in.l.j.per il-
8 lũ tex.ff.de fur. † & dicit glo.in.d.c.inquisitionis.in præfato versic.alioquin. quòd vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis,non debet imponi pœna ordinaria:sed mitior. & tamen communis sententia est,quòd debeat attẽdi qualitas delicti,& circunstantiæ, ex quibus de iure communi vel de consuetudine certa pœna imponi potest vel debet.Ita refert Alexan.in præfato consilio.cxj.vbi suprà.& subdit idẽ tenere Ludo.ro.in rubri. ff. de arbi.

circa

circa medium.fateor tamen,quòd in casu præsenti Andræas ipse non fuit absque culpa adstando armatus in societate illius homicidæ: licet ad illius occisi prouocationem,& ideò pro modo culpæ puniendus venit,arbitrio iudicis extra ordinem,& non pœna capitali:prout condemnatus fuit per magnam curiam per septennium ad remigandum:vt in.l.hodie.ff.de pœ.& in.l. cùm autem.ædil.edi. & debet eo casu
9 iudex imponere pœnam,quæ† pro similibus culpis imponi consueuit.l. hodie.cum glo.fin.& ibi Barto.ff.de pœ. & not.in.l.quid ergo.§.pena grauior. ff.de his,qui not.infa.& not.Barto. in l.fin.de priua.delic.& vbi de consuetudine non adparet suo arbitrio hoc posset pro modo qualitatis personarum, & culpæ:iuxta.l.nemo.C.de sum. trinita.& fide catho. &.l.respiciēdum. in prin.ff.de pœn. & videmus interdum quòd pro homicidio culpa commisso, cuius pœna est arbitraria, lex
10 imponit† pœnam relegationis in quinquennium:vt in.l.lege Cornelia.§.j. ff.de sicur.bene potest iudex de similibus ad similia procedere.l.non possunt.ff.de legi.sed semper in mitiorem partem declinandum est:vt in.l.si præses.& in.l.si de interpretatione.fin. de pœn.c.pe.ff.de regu.iur.in.vj.ita formaliter ad literam consuluit Alexan. in consil.lxv.ij.volumine.& ideò dixit Ioannes andræ.in capi.primo de constitu.quòd in his, quæ sunt commissa arbitrio iudicis,debet iudex ipse ser-
11 uare æquitatem† Ita voluit Ioannes, Andræas in capitu.primo.de constitutionib. refert & sequitur Felyn.in.cap. quoniam frequenter.vt lite non contestata. in. §. porro. secunda columna.& quando pro delicto veniret imponenda pœna mortis,veluti pro homicidio, & ex aliqua causa minorari deberet pœna,quòd tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis: sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit
12 corporis afflictiua.† tenet in particulari Marsi.per multa iura in lege.prima.§.diuus Adrianus.numero.29.ff. ad legem corne.de sica.in quinta columna.char.viij.& idem Marsi.in.leg. diuus Adrianus.ff.ad legem pompe. de parri.secunda columna. Ex quibus concludo malè fuisse pronuntiatum per magnam curiam in condemnatione præfati Andreæ condemnati per septennium ad remigandum:& tandem attenta eius persona,quia humilis conditionis,& alicuius famæ non integræ fuit,ex præmissis per.S. Regium consilium reformata sententia præfata magnæ cuiæ vicariæ,& abbreuiatum tempus septennij,ad triennium duntaxat. Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Castellanus perdens castrum captum ab hostibus,ab eius posse nedum,tenetur de dolo & lata culpa, verum etiam de leuissima: maximè de custodia castri mercedem consequitur.*

2 *Castellanus tempore belli,dum stat in castro, gaudet priuilegijs militaribus.*

3 *Iuris ordine non seruato,procedi potest contra inquisitum:ratione enormitatis criminis.*

4 *Iura transgredi licet propter enormitatem delicti*

delicti.

5 Iudex in casu arduo torquens inquisitum ex processu informatiuo est excusatus.

6 Iura licet transgredi, propter casus terribiles.

7 Tortura potest inferri in proditionibus & tractatibus, quæ fiunt secretò ob probationis difficultatem.

8 Testes licet recipere parte non citata in causa assaßinij, & probabunt.

9 Clericus committens atrox delictum, potest absque aliqua degradatione puniri.

10 Indultus seu abolitio criminum concessa delinquentibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum.

11 Nobiles licet furcis non suspendãtur, tamẽ in proditionibus suspenduntur.

12 Nomen turpe seu malum reddit hominem suspectum, & facit indicium iniquitatis.

13 Violentiæ præsumptio, oritur ex confeßione carcerati extorta ab ipso, in qua fatetur delictum: quia præsumitur extorta.

14 Metus præsumitur durare, ubi durat eadem torquendi potestas in officiali.

15 Confeßio emanata per torturam absque legitimis indicijs, & ratificata, est valida, ubi non magna fuit tortura, & tortus non erat infirmus nec debilis.

16 Et ibi habes, quòd leuis tortura non est tortura.

17 Confeßio per torturam non præcedentibus indicijs, licet sit nulla tamen quando fuit expreßè perseuerata & non tacitè, tenet perseueratio.

18 Confeßio sine causa, est inefficax, tamen interueniente iuramento erit efficax.

19 Confeßio extraiudicialis non præiudicat confitenti, quo ad plenam probationem: tamen interueniente iuramento erit valida & præiudicabit confitenti.

20 Confeßio extorta absque indicijs, licet poßit dici nulla: attamen quando tam ante eam, quàm post extraiudicialiter emanauit, eadem confeßio, erit valida.

21 Torqueri potest testis, qui scit aliquod factum, & non vult reuelare, & hoc fieri potest absq; indicijs.

22 Metus omnis ac suspitio cessat data præsentia iudicis, maximè superioris. & ibi vide plenè.

23 Confeßio secunda perseuerata & spontanea post primam, purgat omne vitium extorsionis in prima commissum per eum, in cuius fauorẽ fit confeßio.

24 Confessus delictum, facit, ut stetur eius confeßioni, si perseuerat; ubi præcesserunt legitima indicia: & videtur perseuerare eo ipso, quod non reuocat, & si appellat, non dicitur perseuerare, sed tacitè reuocare. et numero. 25.

26 Solennitas iuris non curatur, ubi constat de veritate facti, in tantum quod sit executio.

27 Executio facta perperam iudicis, autoritate, non reuocatur, si id quod est solutum, apparet fore debitum.

28 Confiteri nemo præsumitur contra se, & sic se ipsum odio prosequi, maximè ubi tractatur de pœna ultimi supplicij, & non est verisimile, quod etiam per torturam velit fateri delictum ex quo est innocens.

29 Confitentes in posse iudicis commisiße delictum, non solent mentiri scientes maximè tractari de periculo eorum vita.

Confessus si reuocat & ratificauit non obstante reuocatione prædicta, debet condemnari. ibidem.

Confeßio facta super processu nullo, est tanti vigoris, ut virtute confeßionis sequi poßit condemnatio. vide nu. 28.

consil

Consilium XL.

AEterni numinis Præsidio petito, Amen. In causa Magni. Tristani doct. Hispani Castellani castri insulæ Brundusij, astantis ad fauces Turcarum per lx. milliaria duntaxat, cum socijs eiusdem castri super inquisitione proditionis castri præfati & alijs, &c. Dum anno proximo decurso increuisset rumor bellorum inter regem turcarum & nostrum Cæsarem, & in eodem castro degeret quidam ex sociis ipsius nomine Quarta Senensis pauperrimus, intantum ꝙ tempore, quo venit ad seruitia castri prædicti sub mercede duc. duorum cum dimidio quolibet mense eius indumenta & ensis non applicabãt ad valorem precij carlenorum septem vt plurimorum testimonio comprobatur, & moram traxisset in castro prædicto interpellatis vicibus per biennium vt ipsemet fatetur est in præsentiarum non habere penes se, nisi vnam septimam. Probatur ex multorum testium depositione mutuasse à paucis diebus retrò actis, multis & quampluribus ex socijs castri prædicti nonnullam pecuniæ quantitatem ꝙ ipse expresse negauit nisi duobus ex eis duntaxat, & duos tantummodo carlenos: & tamen conuincitur, quam multos & plures carlenos mutuasse, nedum duobus ex sociis prædictis, verum etiam, & quinq; nominatis per testes id asseuerantes. Secundò, verificatur, ꝙ existens apud Ianuam præfati castri qua magna pars sociorum castri conuenire consueuerat, Quarta ipse largè ac sponte offerebat cum pecunia in nasitergio, in eius manibus sistẽte mutuare pecunias cuicunq; ex socijs volentibus ab ipso gratis mutuò accipere, vsq; quo percipissent eorum pagam, pro eorum mercede seu salario, & hoc similiter à paucis diebus retrò & præter eius consuetudinem, de quo ipse interrogatus expressè negauit. Tertiò, ꝙ obiurgatus ex parte magni castellani, ne id faceret, ex quo dominus Castellanus vnicuiq; indigenti subueniret ante tempus, id ægrè tulit replicando hoc non esse peccatum in spiritum sanctum. & ꝙ ex hoc nõ desisteret mutuare. Quartò, similiter contra eius solitum & cõsuetum conuiuabat pluries ac diuersis vicibus multos ex sociis prædictis in eius domo intus ciuitatem Brundusij, ac etiam eius vxores comedendo assiduè, gracillas & columbas, prout magnates & nobiles consueuerũt: & prout ita in spem testes quamplures testati sunt, & subdunt nonnulli ex eis, non modicũ admirari de calidis & magnis sumptibus prædictis subsistente paupertate ipsius Quartæ & modico salario prædicto detinendò, insuper duas ex vxoribus sociorum prædictorum proprijs eius sumptibus, per plures dies in eius domo prædicta. Quintò, inualescẽte fama, quòd habebat pecunias, & visis in eius posse per vnum testem duca. douze. & repertis quoque in eius posse, per custodem Ianuæ castri perquirentem, quicquid defer

deferunt exeuntes à castro duca.xvij. in.xviij.intus nasitergium. Sextò & vltimò, insurgente sermone inter socios de fortitudine arcis prædictæ, quam omnes inexpugnabilem asseuerabant, Squarta ipso in contrarium asserente expugnabilem, & facilis deditionis, seu capturæ, quibusdam coloratis rationibus: vt subductos socios magis ad proditionem incalescerent, ac attraherent peruentis præmissis ad notitiam prædicti Magni. Tristani, super quibus interrogãs, eundem Squartam & omnia negantem, sicque mendax & conuictus in omnibus existens Magnifi. castellanus ipse animaduertens, quòd castellanus perdens castrum, nedum tenetur de dolo & lata culpa: verùm etiam
1 de leuissima: per text. † iuncta glo. in l. qui mercedem. ff. loca. & maximè, dum de custodia ipsius castri mercedem consequitur. Ita per ipsum tex. in particulari tenet Marti. Laud. in suo tract. de castella. in penul. versi. incip. si castellanus noscens, etiam quòd tempore bellorum, dum stat in castro, gaudet priuilegiis militaribus, cum verisimiliter non habeat copiam testium & doctorum, vt consulat: per text. in. l: j. in ver. vigiles. ff. de bono. possess. ex te-
2 stamen. mili. † Et dixit idem Marti. in eod. tract. de castella. ver. xxvij. & præuidens fortè, quòd propter enormitatem criminis procedi potest contra inquisitum iuris ordine non seruato, se-
3 cundum † Pari. de pute. plenè in trac. syndi. char. lj. ij. colũ. in fi. quod etiam refert & sequitur Hyppo. in sua pract. causarum crimi. in. §. diligenter. in. ix. char. col. xxxj. ver. item propter enormitatē delicti. & consuluit idem Hyppo. in consi. cxxvij. incip. superioribus annis consultus. in. iiij. col. concurren-
4 te insuper. † quòd propter enormitatem delicti liceat iura transgredi: vt dicit Inno. & alij in. c. j. de constit. Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de iis, qui not. infa. in. iiij. col. & in. c. j. vj. col. qui feud. dare poss. & in plerisque locis. tum etiam, quia in casu arduo offi-
5 cialis torquens inquisitum † ex processu informatiuo est excusatus: vt consuluit Alexã. in consi. lxv. in. j. volu. & consi. xlj. in. ij. volu. incip. habita super contentis. & ideò dicit Bal. in. l. obser-
6 uare. x. q. ff. de offic. proconsul. † quòd propter casus terribiles licitum est iura transgredi; & excusabitur iudex in syndicatu concurrente, maximè quia in proditionibus & tractatibus, qui fiunt secretò propter probationis difficultatem, potest deueniri ad tortu-
7 ram sine indiciis. † Ita adparet voluisse Bal. in. l. quicunque. C. de ser. fugi. & sequitur Franc. bru. Moder. senen. in tracta. de indi. & tortu. in. viij. char. in ver. quinto principaliter quæritur. & maximè concurrente, quia nedum tractabatur de proditione castri, verum etiam de occidendo eundem Magnific. Castellanum & eius vxorem. & hoc mediante pecunia, prout multi ex testibus deposuerunt. quo casu perpetratum adparet crimen assasinij: in quo licet ad eius probationem recipere testes parte nõ citata, & probabunt.
8 † Ita voluit Archid. in. c. vnico. de homicid. in. vj. & ibidem Gemi. in. §. fina. refert & sequitur Felyn. in. c. quoniam frequenter. in prin. vt lite non contest.

pen.

pe.col.idem tenet Host.Lap.& Philip. Franc.in prædicto.c.vnico. & insuper bene facit:quia enormia delicta reperiuntur ab ordine & regulis iuris penitus exclusa : sicut dicimus in simili in clerico committente atrox delictum,
9 †quòd potest absq; aliqua degradatione puniri:vt dicit Io.and.in.c.cùm non ab homine.extrà de iud.& in.d.c. pro humani. quod est vnicum.de homi.in.vj.Pet.de anch.in consi.clvij.incip.ex narratis in facto.v.colū.& alibi. abolitio criminum concessa per statutum delinquentibus,non extēditur ad delinquētes grauiorum criminum se-
10 cundum Ange.†in disputatione sua exorta guerra.Ludo.roma.in.l.si quis in graui.§.si quoque.ff.ad Sylle.& alibi dixit pulchrè Bal.in.c.cùm quidā.
11 extrà de iureiur.in fi.†quòd licet magnates & nobiles furcis non suspēdantur:attamen hoc locum non habet,vbi committerent proditionem : prout in casu præsenti:quia cùm sit enormissimum delictum , suspenduntur furcis, concurrēte insuper crimine assasinij: in quo non requiritur plena probatio: sed sufficiunt probabilia argumēta:vt in specie decidit summus pontifex in d.c.pro humani.& plenè Par.de pute. in trac.syndi.vbi.s.Et sic ex præmissis concurrēte etiam malo nomine ipsius
12 Squartæ,† & turpe nomen reddit hominem suspectū:& facit indicium iniquitatis. Ita refert Io.and.hoc dixisse sororem suam in.c.cùm secūdum. extrà de præben.& Maria.soci.in.c.cùm dilecta.extrà de exces.prælat.& plenè Fely.in.c.j.vij.col.extrà de consti.idem sequitur Fran.bru.Moder.senē.in suo trac.de indi.& tort.char.xij.in.iij.col. subdens ita voluisse Io.and.prout retulit eius magister voce,in.c.cum in cōtemplatione.de reg.iu.refert & sequitur Marsi.in.l.j.xvj.col.ff.de quæstio. licet pauca de præmissis alleget.idcirco Magnific.Castellanus ipse eundem Squartā ligari fecit , & altiari parumper, ob quod statim proditionē ipsam patefecit, & pariter secundo loco belmonte,& alter ex sociis prędictis,cuius vxor per multos & quamplures dies in domo eiusdem Squartæ paucis retro diebus morata fuerat, vt ipsemet Belmonte attestatur , ac etiam pluries in domo prędicta comedisse cum eodem. & plus fassus est,quòd in castro prædicto bis de nocte relicto loco sibi deputato pro custodia , quod est prohibitū relinquere, prout ipsemet fatetur,accessisse ad locum deputatum eidem Squartę ad faciendum excubias in castro prædicto , & cum eo stetisse ad loquendum per horas, suffragante insuper depositione Ioan.vxoris eiusdem Belmonte,quæ sola sufficeret ad inducendum indicium ad torturam cōtra prædictum Belmōte.Fuit igitur & ipse Belmonte ligatus & altiatus parumper , & sic intergram proditionem & assasinium prædictum patefecit.& similiter cæteri & quàmplures ex inquisitis prædictis complicibus idem absq; aliqua tortura attestati sunt. Et licet in præsentiarum,vt audio,eorum confessiones tanquàm nullas & per torturam non præcedentibus indiciis extortas reuocauerint , per ea, quæ habentur plenè per Bar.& alios in.l.penul.ff. de quæstio.cum vulga.per rationem,

maximè, quia ex huiusmodi confessione ita extorta ab officiali oritur prę
13 sumptio violentiæ in officiali, † secundum Alexã.de Imo.in aposti.ad Bar. ibi & plenè Par.de pute.in tracta.syndica. iij.colum.char.ciiij. in versi.da-
14 tur regula. † Est & insuper alia ratio vrgentior: quia intelligitur metus durare, vbicunque durat eadem torquendi potestas: secundum Innocen.in.c.j. quod metus causa.& in.c.causam matrimonij. de offic.deleg. & voluit Catal.de vixo in tracta.syndi.in ver.clv. incip.adde quod diximus in superioribus. & sic concludit, quòd etiam perseuerata non tenet. nam huic pluribus modis arbitror respondendum. Et primò non esse verum ita simpliciter dicere, quòd absque indiciis illata fuerit tortura: vt patet ex præmissis. sed dato absque veri præiudicio, quòd ita fuerit, dico quòd data eorum ratificatione sponte facta & perseuerata confessione, etiam coram Magnific. doctore & consultore adsumpto, & qui propria manu ibidem in actu ratificationis se subscripsit, tenet eorum prædicta confessio. Ita secundum vnam opinionem tenet Paul. de Leaza. in commen.cap.grauis. extra de deposi.
15 † & idem tenet Bald.in.l.vnica.v.colum.C.de confes.& hæc opin.minimè respuenda est in casu præsenti. in qua non magna fuit tortura, sed modica. & tortus non erat infirmus, nec debilis. quo casu data perseuerantia, tenet
16 & valet confessio. † Ita magistraliter per optima iura voluit Par.de pute.in tracta.syndi.in ver.tortura.in.c.an ex sola confessione. pro quo optimè adduci potest: quia modicè tortus, non potest dici tortus: vt dicit Bal.in.l.obseruare. j.colum. C. quando prouoc. non est neces. & consuluit Marsil. in suo consi.lxxx.in.j. volumi.incip.qui cuncta regit.& in consil.clij.cod.j.volumi.incip.in pręsenti casu inquisitionis.iij.colum.& licet confessio per torturam non præcedentibus indiciis sit nulla: tamen si fuit expressè perseuerata & non tacitè, tenet perseueratio:
17 † vt dixit Par.in tracta.syndi.in ver. tortura.iiij.char.in.c.& indiciis & inquisitionibus.circa med.& ad id, quod dicitur de modica tortura, addo Bar. in tracta.de quæstio.dum dixit, quòd leuis territio non est tortura. idem refert & sequitur Par.de pute.in tracta. syndi.in ver.tortura.in.c.de repe.torturę scias.in.iij.colum.ver.nec tibi ista tormenta videantur. & idem Par. in ver.ratificatio. in.c.sequitur modò.ij. colum. & allegat Bald.in.l.ij.C.quorum appel.dicentem, quòd leuis tortura, non est tortura: per text.in.l.ob quæ vitia. ff.de ædil.edic. vbi text.de februla quæ non dicitur febris. & ibi Par.plenè, quòd potest quis terreri, licet non potest torqueri. Et tantò magis concedenda sunt præmissa, cum in perseuerantia & ratificatione prædictorum inquisitorum interuenerit iuramentum: & licet aliàs confessio sine causa sit inefficax: vt per glo.in.l.j.in fin.ff.de interroga.actio.per.l.cum de indebito.ff. de probatio. tamen interueniente iuramento in ea, erit efficax
18 † & probabit. Ita singulariter tenet Roma.in consil.ccclxiij. in casu proposito. circa medi.idem voluit Ioan

Bap

Bapt.de.S.Seueri.in repe.l.admonendi.vij.char.ff.de iureiuran.ficut & pariter dicimus in confessione extraiudiciali, quæ non præiudicat confitenti:vt in.l.capite quinto.ff.de adult.dico, quo ad plenam probationem : tamen si interuenerit iuramentum,erit
29 valida,† & præiudicabit confitenti.ita Barto. & Ange. in. l.generaliter. vlti. colum.C.de non nume.pecu. vlti.col. & melius Barto. in.l.cùm quis decedens.§.codicillis.ff.de leg.iij.in.l.Aurelius. §.fina.ff.de liber.lega. Anto.de butr.& Bal.in.c.fi.de succes.ab intest. cùm iuramentum validet actum aliàs inualidum. c.cùm contingit. extrà de iureiurã.& in authen.sacramenta puberum. & ibi communiter docto.C.si aduersus vendi. cum infinitis similibus. Item offerimus in promptu per plures testes verificare, quòd tam ante eorum capturam, quàm post inquisiti ipsi extraiudicialiter multoties confessi fuerunt deliberatam proditionem inter eos, necnon & assassinium prædictum,quo etiam casu in nihilum eisdem suffragatur obiicere confessiones eorum fuisse extortas absque indi-
30 ciis.† Ita colligitur ex glo.valde not. in.l.capite quinto.ff.de adulter.quam ad hoc pro not.allegat Alexan.in additio.ad Barto.in.l.cùm scimus. in vlti.additio.post princip. C.de agric.& censi.lib.xj.Ioan.de Imo.in.c.at si clerici.de indic.Felyn.in.c.cùm olim. v. colum.de rescrip.& sequitur Marsil. in.l.eos.penul.colum.ff.ad legem Cornel.de fal.& idem Marsil.in.l.j.§.diuus Seuerus.vlti.colum.circa fin.ff.de quæstionib.& in.l.j. §.quæstioni.j.col. & in.l.penulti. ix.colum. ver. vlterius teneas menti.eodem titulo. Et quatenus contra prædictos inquisitos fuerit processum,tanquàm contra principales, in se satis adparet rectè processum ex præmissis , tam contra tanquàm principales in se ipsos , quàm vt testes in alios ad sciendum corrumpentes, & principales proditores, ac subductores, pariter & legitimè processum fuit ad torturã, cum eo casu officialis pos-
31 sit testem scientem † aliquod factum, & maximè arduum,& nolentem reuelare, poterit absque indiciis torquere: dummodo vilis sit : vt inquit pulchrè & in particulari Bald.in.l.milites.post med. C.de quæstionib.& idem Bal.in l.iij.C.ad leg.Iul.de adulte. Sed nunc dato absq; veri præiudicio, quòd acta & processus magni.Tristani essent nulla , ac nullius roboris & momenti,aduertendum est,quòd causa ipsa & eius cognitio fuit penitus abdicata à cognitione & posse ipsius magnifici Tristani,vnà cum personis carceratorum. & hoc per literas Illustris.ac Reueren.q. Cardinalis Columnæ Locumtenentis generalis & tandem amotis inquisitis ipsis à castro præfato insulæ Brundusij , in quo carcerati degebant. & sic à posse & fortia ipsius Magni. Tristani, & ductis ac portatis à longe per miliaria. xl. ad castrum carpignani per Magnific. ac Reueren.commendatorem Vrias principalem Castellanum arcis prædictæ, & cui vltra eius ordinariam iurisdictionem , fuit cognitio causæ præfatæ similiter commissa , & specialiter per prædictum Illustrisi. Locumtenentem generalem ex cer-

ta scientia,& sub certa forma,videlicet vt cùm consilio seu interuentu auditoris status Serenis. Reginæ Apolloniæ procederet in causa ipsa. Et sic repetitis iterum ac examinatis inquisitis præfatis in castro carpignani per prædictos commissarios commendatorem Vrias,& auditorem regionalem prædictos,plenissimè vt audio proditionem præmissam & assasinium cõfessi sunt: ita sponte & voluntariè in eorum confessionibus perseuerando etiam ij, qui torti minimè fuerunt per ipsum Tri-
23 stanum.vnde resultat,† q̃ hæc secunda confessio perseuerata & spontanea post primam purgat omne vitium extorsionis in prima commissum per eũ in cuius fauorem fit confessio ita voluit Ludo.Roma.in consil.cccclxxxj. vbi etiam subdit idem esse,quando esset iurata:prout dicit etiam Par.de pute.in tracta.syndi.in versi.tortura in.c. sequitur quæstio quotidiana in princ. secundæ colũ.& propterea dixit Bal.in l.vnica.C.de confes.quòd si præcesserunt legitima indicia & argumenta, q̃ statur confessioni,præsertim si perseuerat.si tamen nón præcesserunt,sed fuerunt leuia non facientia præsumptionem,non stetur confessioni,nisi in ipsa perseueret,per gl.in.d.l.vnica.de con-
24 fes.& in.l.j.§.diuus.† de quæstio. quia videtur perseuerare eo ipso,quòd non reuocat,quia ille non est iustus metus, eò quòd hoc operatur authoritas iudicis propter executionem iustitiæ:per.l.
25 iij.† quod me.causa.dicens quòd si appellat,non dicitur perseuerare,sed tacitè reuocare:per not.in.l.crebrior.§. iussus.de appel.ita ad literam dicit Pari.de pute.in.d.ver.tortura grauior est x.char.in.c.sequitur quæstio quotidiana.iij.col. vnde frustra in præsentiarũ obijcitur de prætensa violentia,& eundem metum durare cessante ac deficiẽte potestate eiusdem Magni. Tristani, qui asserebatur metum ipsum intulisse cùm ob præsentiam iudicis imò iudicũ superiorum prædictum per Illustrissi. dominum Locutenentem generalem deputatorum,omnis metus ac suspicio cessare adpareat ac exhausta est.dicit Bart.in.l.frater à fratre.vers.iij.quæro quid de contractu emptionis.ff.de condi.inde.Ang.& Imo.in.l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad trebel.Ias.de may.in.l.transactionem.la.j.C.de transact.j.colũ.& ideò inquit Bal.in.l.pacta nouis.C.de pact.quòd omnis metus & dolus præsumitur cessare,quando interuenit præsentia iudicis.idem refert.& sequitur. Petr.Gerar.de petr.sancta,in suo singu.lviij.incip.qualitet tutorem.& bene facit,quia dicitur contractus bona fide fieri quando fit in pręsentia iudicis.vt dicitur Bar.in.d.l.frater à fratre.sequitur Imol.in.l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad trebel.iiij.col.& idem voluit Par.de pute.in tracta.syndi.in versi.iustitia in.c. iudex.in.iiij.col.in versicu.iudex præsumitur.minimè de præallegatis decisionibus faciens mentionem.& ibi subdit,quod iudex præsumitur iustè facere,quæ facit.c.bonæ memoriæ.de elec. Bal.in.l.generaliter.C.de epis.& cleri. & no.in.c.in præsentia.de renun.quod dicit esse verum in ijs,quæ fiunt in iudicijs secus in ijs,quæ fiunt extra iudicium:vt not.Bald.in.l.sancimus.C.de iudi.& not.in capitulo final.de ijs,qui furt

furtim ordi.suscepe.& ideò vbi authoritas iudicis interuenit.præsumitur omnis metus & dolus abesse.l.si quis.C.de prædi.curi.li.xj.&.l.fina.C.quod met. causa.& sic succedit, quòd si perperam torti fuissent, quod minimè conceditur,extante eorum confessione,& imò potius ratificatione vltimo loco facta, quatenus in præsentiarum reuocassent non obstante eiusmodi reuocatione,debent condemnari.cùm in confessis nullæ sint partes iudicis,nisi in condemnando.l.proinde.ff.ad legem aquiliam l.si confessus.ff.de custo.reo.l.qui sen-
26 tentiam.C.de pen.† Et præmissa tantò fortius locum habere debent,cùm licet ex aduerso asseratur præcessisse torturam illegitimam. Attamen inficiari non potest in veritate ipsos inquisitos non esse culpabiles,prout ipsimet cessante metu, & fortia præfati Tristani in actis prædicti reueren. Vrias, & auditoris regionalis regiorum delegatorum, confessi sunt.& sic postquam verè se culpabiles,fassi fuerunt proditionem ipsam commisisse,poterat contra eos procedi non seruatis iuris solennitatibus:argumen.text.no.& quæ ibi habentur in.l.final.§.final. ff.quod metus causa:vbi adparet, quòd tenet executio contra debitorem,etiam si in ea non sint seruatæ iuris solennitates:
27 †quando in veritate ille ,cōtra quem est facta executio , erat verè debitor. nam in casibus criminalibus proceditur ad instar ciuilium.l.absentem.ff.de pœn.sed quando in causa ciuili constat de veritate rei,non curantur solennitates, nec curatur ordo iuris:sed fit executio, non obstante illorum prætermissione,per text.in dicta.l.finali, quod metus causa,ita & eodem modo in casu præmisso,postquam constat de veritate delicti prædicti, non attentis solennitatibus iuris,poterunt ipsi confessi capitaliter condemnari,& alij,cōtra quos indicia imò probationes vrgent,torqueri vt fateantur. Quod etiã confirmatur autho. Petr.de anchara. in consi.xxix.incip. videtur prima facie.dum per ipsum text.in dicta.l.fina. dicit, quòd executio facta iudicis authoritate perperam interposita, non reuocatur,si illud quod est solutũ, adpareat fore debitum,videtur enim iustius,quod factum est per iudicem, licet perperam,firmum confirmari,quã nouo iudicio instituto illud idem consequi:vt in capi.Abba.sanè ad.ff.de re iudica.in.vj. Nam & iudex appellationis,confirmat sententiam nullam,si ipsam ex nouis probationibus reperit cōfirmandam:vt not.Barto.in.l.si expressim.ff.de appella.Innocen.in.c.dilecto. extrà eo.tit.& tanto magis procedunt præallegata, cùm satis dici posit esse probatum de proditione prędicta quã inquisiti ipsi confessi sunt commisisse. Et verificatum fuit ex pluribus socijs criminis prædicti & indicijs vrgentibus,& maximè,cùm nemo præsumatur se ipsum odio habere,& seipsum indebitè inculpare : maximè vbi tracta-
28 tur de pœna † vltimi supplicij: imò vnusquisque,quantum potest, nititur aufugere pœnam mortis,& quis vellet potius omnia mala pati, quàm mori, quoniam omnium terribilium terribilissimum est mors.pro quo facit in argumen. Illud vt corpus redimas,fer-

rum patiaris & ignes.& experientia re
rum magistra,hoc docet. Item nec est
verisimile,quòd quis etiam vigore tor
turæ dicere velit se commisisse delictū,
de quo sit innocens.& si contingat ali-
quando id confiteri,tamen in ratifica-
tione posteà ad bancum iuris, reuocat
illam reuocationem melius cognoscēs,
quòd tractatur de periculo vitæ suæ.
ideò non persistit in ea,imò vult potius
iterum torqueri,& in tortura aliquan
tulum pendere & stare,quàm in furcis
29 continuò pendere. † Et tantò magis:
quia confitentes in posse iudicis se com
misisse delictū non consueuerunt men
tiri seu mendacium proferre, scientes
tractari de periculo eorum vitæ,sed à
communiter accidentibus tales confi-
tentes se deliquisse.dicunt veritatem.
& si vnus reperiatur,qui in tali casu di
cat mendacium, mille alij reperiētur
dicere veritatem:vt experientia docet
quæ est rerum magistra.vt in.c.quàm,
sit.& ibi gl.de elect.in.vj.& in.c.cupien
tes.in prin.eo.titu.Sed locus à commu
niter accidentibus facit indicium indu
bitatum,secundum Bald.in addition.
Specu.in titu.de senten.& his quæ ipsa
sequu.in antepenul.colum. vers.incip.
ad mortem.ergo ita in casu nostro ex
tali confessione reorum,ex quo oritur
indicium indubitatum, poterunt præ-
dicti condemnari.vt tenet Specu.in ti-
tu.de probatio.§.videndum. versicu-
lo.xiij.& ibi clarius Ioan.Andræ.Bar-
tol.in.l.secunda.ff.de fur. Salyce. in.l.
fina.C.de proba.Ange.de are.in tract.
malefi.in versicul.comparent dicti in-
quisiti, & negant totum.iij.columna,
ita plenè ad literam & magistraliter
prædicta referendo tenet Marsi. ma-
gnus ætate nostra criminalista,in sua
prac.causarum crimi.iij.§.ij. quæstio.
in.vij.&.viij.columna.Et ideò cùm in-
quisiti ipsi iudicialiter confessi sint,ra-
tificando etiam , quòd aliàs deposue-
runt,& coram prædictis Magnific.re-
gijs delegatis licet in præsentiarum re-
dierint ad negationem,non debēt am-
plius torqueri,cùm tortura ipsa ob ne-
gationem tunc demum locum haberet
si extraiudicialiter confessi fuissent :vt
dicit glo.& ibi Barto.in.l.capite quin-
to.ff.de adulter.quam sequitur Ange.
in tracta.malefi.in versi.fama publica.
versiculo,quæro, an vnum indicium.
Paul.de Castr.in consi.cxcvij.incip.vi-
sa inquisitione.post principium.Petr.
de anchara.in consilio.clxxxvij.incip.
ex prædictis Alexandr.clxxxix.incipi.
in causa Angelorum in fin.j.columna,
Felyn.in.c.de hoc.de simon.Bal.& An
gel.in.l.vnica.C.de confes.imò & plus
etiam , quòd talis confessio iudicialis
facta coram prædictis Magnific. dele-
ga.si fuisset facta super processus nul-
30 lo est tanti vigoris & roboris , † quòd
debet sequi condemnatio per doctrin.
Singul.Innocen.in capitulo , qualiter
& quando.el secundò,extrà de accus.
& idem Innocent.in.c.per inquisitio-
nem.extrà de elect.Abba.antiquus. in
c.Pisanis.extrà de restitutio.spoliator.
Bald.in.l.ædita.v.column.C.de edēn.
versicu.sed pone,quòd reus.& in.l.pri-
ma.circa fina.ff.de iurisdictio.omnium
iudicum.& hoc dictum Innocent.ma-
gnificauit Angel.in.l.prima.ff.de con-
fes.& sic secunda confessio perseuera-
ta & spontanea post primam purgat
omne

omne vitium extorsionis, quòd forte fuisset in prima commissum per eum, in cuius fauorem fit confessio: vt consuluit Ludoui. in consilio. cccclxxxj. supra allega. & Paris in dicto versicu. tortura. in c. sequitur quęstio quotidiana. Ex quibus conclude prædi. Magnific. Tristanum esse penitus absoluendum. & facta relatione Illustris. proregis per Excellentis. dominos Regentes, necnō & per magnam curiam vicariæ, fuit liberatus.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Furtum probatur ex coniecturis.*

2 *Furtum ex quibus probationibus adparere possit fuisse commissum & nu. 3.*

4 *Furtum, ex quo fit in occulto, ideò ad ipsius probationem admittitur probatio per coniecturas.*

5 *Obliuio cadit in teste. per annos duos.*

6 *Testes si dicunt se non bene recordari de tempore, quicquid circa tēpus dicunt, adparet quòd dubitatiuè dicunt, & non affirmatiuè. & numero. 7.*

8 *Obliuisci de preterito quis de facili potest, etiam de ijs quæ ipse fecit.*

9 *Testium dicta sunt impropriãnda, ad euitandum falsitatem.*

10 *In falsitatibus semper fieri debet interpretatio, vt falsum excludatur.*

11 *Falsitatis probatio debet de necessitate concludere, & in ea requiritur magis stricta & concludēs probatio, quàm in cæteris criminalibus.*

12 *Testes sufficit esse concordes in eo. in quo consistit substantia negotij principalis, de quo litigatur: licet in alijs sint discordes. Nec ex hoc possint censeri varij, aut reprobati. & numero. 13.*

14 *Testes in præmisso casu ita deponendo faciūt, quòd eorum testimonium redatur credibilius: quia non videntur eodem præmeditato sermone deposuisse.*

15 *In testibus contrarietas, etiam in substantia negotij, dummodo sit modica, non facit eos reputari varios seu falsos.*

16 *Commissio de examinandis testibus fit de necessitate, quando testes non sunt de iurisdictione illius iudicis, coram quo causa ventilatur. & nume. 18.*

17 *Testes in causa ardua sunt examinandi per iudicem, qui eo casu non debet causam committere: sed mandare testibus, quibus præcipere potest, vt ad se veniant, si habet ipsos suffectos.*

18 *Testes si sunt in alia prouincia, est in arbitrio iudicis, si viderit iustam causam subesse, committere audientiam testium in causa criminali. nam vbi testes illius loci, in quo degunt, consueuerunt de facili deierare, & iudex ipsorum de ipsis iustitiam non facit, eo casu bonus iudex non committet: sed interloquetur testes coram eo venire. & nu. 19.*

Consilium XLI.

MAgni redemptoris auxilio postulato, Amen. In causa nobilis Iustinæ Brunæ de ciuitate Caietæ, cum Hyeronimo Zancagliono de ciuitate Auersæ recedente exercitu Cæsareo ab vrbe Romæ versus Regnum, in vltimo incursu & inuasione Gallorum, & dum ciuitates & loci conuicini, per quas exercitus ipse per

se pertransire debebat, pertimuissent deprædationes bonorum, ne à transeuntibus stipendiarijs deprædarentur, prout paulò antè Romæ fecerunt, intercelauerunt eorum bona in locis secretis ac penetralibus domorum, & signanter prædicta Iustina persistens in terra palestrini, eius bona supellectilia & mobilia valoris duca. duorum mille, recondidit in quadam Grieta suæ domus, in qua hospitatus prædictus Hierony. die sequenti cum octo mulis oneratis, ab inde recessit, & reperta statim ianua dictæ Grietæ diruta per eandem Iustinam, & bonis ereptis, conqueri & acclamare cœpit aduersus eundem Hieronymum, qui tandem dum non in tempore ius reddendi recessit, sicque de furto præfato aduersus eundem Hierony. statim publica vox & fama insurrexit. vnde hæsitatur, an ex præmissis furtum ipsum probatum fuisse dici posit & nulli dubiũ, quod sic: cùm furtum ex coniecturis
1 probari iura sanxerunt, secundũ † Barto. in. l. si quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de eden. per text. in. l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. & dicit quod ita not. docto. in. l. si crebrior. ff. de pigno. actio. & subdit in dicto. §. an verò, quod tales præsumptiones dicuntur manifestæ, licet ex coniecturis
2 † peruenire appareant, argumen. l. licet ibi euidens. ff. de legatis secundo. & l. si quis locuples manifesta. ff. de manu. testa. refert idem & sequitur consulendo Alexand. in consil. l. incipien. visis & oportunè consideratis. v. colũ. j. volu. & in. d. l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait vltima. colum. vbi etiam ad hoc allegat Barto. in. l. si quando. C. vnde vi Specu. in tit. de fur. in fi. & in titu. de pigno. §. j. versi. & not. Bald. in rubr. C. deposit. & in. l. j. & in. l. certi. C. loca. & consuluit idem Alex. in consi. cxlvj. incip. viso themate. in. vj. volu. & plenè idem Alexã. in consil. lxij. in ij. vol. Et quod adparet furtum ipsum fuisse commissum, deponunt in specie testes ipsi de visu id est, quod ibi fuerunt imposita bona. & demum reperierunt locum prædictum euacuatum bonis, & fractum ac discassiatum, & mulos octo oneratos, quorum duos duntaxat attulerat, quando venerat die præcedenti. & mulierem ipsam acclamantem † ac conquerentem. Ex 3
quibus liquet furtum esse commissum. l. j. §. item illud sciendum. ff. ad sille. & quod voluit Bart. in. l. fi. j. colum. ff. de quæstio. Bald. in authen. sed nouo iure ver. sed pone, quod quis confitetur. C. de serui. fugi. sed in dicto casu concurrunt plures coniecturę, quod furtum prædictum commissum fuerit. nam statim, quod dicta Iustina vidit locum illum Grietæ apertum & discassiatum, & bona, quæ ibidem imposuerat, non existere, sed erepta fuisse clamorosis vocibus prout testes omnes affirmare adparet. ergo resultat vna efficax coniectura furti prædicti commissi, per quam probatur de furto prædicto, vt dixit Barto. & alij vbi. s. alia verò coniectura erit bonitas & legalitas, ac honesta vita præteriti temporis, & præsentis præfatę mag. Iustinę coniugis Mag. V. I. D. Theodori de Gualderonibus, non solita mentiri, vt exemplificat in coniecturis ad verificandum furtum fuis-

fuiffe commiffum do. Alexã. de Imo. in prædicto confilio.liij. incipien. vifo themate.ij.volu.& fequitur Marfil. in fua pract.caufarum crimi. in.j. chart. eiufdem in ver.primum. iij. colum.de qua vita, & honeftate ac bonitate in promptu verificare offerimus. & ex quo adhuc non fuit nobis datus examinator ad inftantiam fifci, prout pluries petitum fuit, fed potius quotidie recepti teftes ad defenfam antequam repeterentur, teftes fifci, nec quod alij vltra examinatos in informatione reciperentur ad offenfam, licet pluries oblatum fuiffet. ideò plenius probatũ non fuit aliter de furto prædicto. nam furta communiter clam & occultè cõmittuntur, vt notorium eft. fed vbi tractatur de probando clandeftina & occulta, & illa quæ funt difficilis probationis, vt eft furtum, admittitur proba
4 tio per coniecturas, † vt habetur in.c. p.de tefti.& voluit Barto.in.l.in illa ftipulatione, fi Calendas.ff.de verbo.obliga.& in.l.de pupillo.§.fi quis ipfi prætori.ff.de no.oper.nunc. Feder.in confi.cxix.incip. nulli dubium Iaf. latè in l.cùm ea.ij.colum.C.de tranf. Alexan. in confil.cxlvj.incipien. vifo themate. in.vj.colu.¶ Nuper verò ad diuertendum probationes querulantis, & vt teftes metu diftrahantur à teftificando veritatem facti, fuit oblata petitio ex aduerfo & antèquam teftes prædicti fuiffent examinati, in qua continebatur teftes ipfos falfarios & ignotos, & ideò compellendos ad præftandum fideiufforiam cautionem, aut carcerandos.& hoc quia, cùm fint exteri à regno, fideiuffores minimè in eo verifimiliter reperire potuiffent, quo cafu cum verifimiliter fideiuffores præftare non valerent, fub iuratoria cautione remitti debuiffent, prout in fpecie tenet Hoftiẽ. in fua fumma de tefti.in.§. quando funt producendi.in fin.verbis & tamen eos enormiter grauando, fuerunt certo temporis fpacio in regia camera perfonaliter detenti, & fideiufforiam cautionem præftarent aliàs cominati, quod carcerarentur, & fic ex mera bonitate Reueren.nuntij apoftolici non permittentis vafallos ipfos romanæ ecclefiæ vexari. eandem cautionem præftari fecit ex qua non modicũ grauati dici poffunt. Per doct.Hoftiẽ. de qua. §.imò, quod deterius eft. poft ipforum examinationem fuerunt maxima cum folertia repetiti ad examen & exhibito Hiero.prædicto cum quãpluribus alijs figillatim, vnus poft aliũ eofdem teftes in præfentia vniufcuiufque exhibiti interrogando, fi cognofcunt eundem Hiero.& fi Hieron. erat vnus feu alter ex illis exhibitis eifdem teftibus, refponderunt eundem Hiero. non cognofcere, fi effet alter ex prædictis & aliquem ex eis dubitatiuè vnus teftis ex ipfis afferebat fortè effe ipfum Hieron.ex quo funt quinque anni elapfi, quod ipfum non viderat, nifi tunc tempore furti prædicti & femel eo die tantum, quem Hiero. minimè cognofcere potuiffent tum ex prædictis, tum quia à duobus annis retro habuit vulnus magnum in facie. Ex quo adparet longa cicatrix ab oculo incipiendo, vfque ad mentum, adeò quod reddit fibi oculum & faciem deformen. quod quidem tempore furti prædicti nõ ha

bebat, nec multo post & sic huiusmodi sumpta occasione regia camera habuit testes ipsos de falso suspectos, & ab eis fideiussoriam cautionem exegit, quod quidem mihi durum visum fuit & à iuris tramite deuiare, cùm non receptis testibus fisci, quàm multi ac quamplures producendi sunt, & oblati, vt examinarentur, ita fisco & eius iuribus deferatur, vt testes ad defensam contra fiscum producti Sinodales reputentur, & aduersus testes fisci falsitatis macula impinguatur ex præmissis, cùm non affirment eundem Hierony. cognoscere in præsentiarum post annos quinque certè non video, nec considerare possum, cur tanti legum vertices & in ipsa regia camera præsidentes, in hanc concurrant sententiam, nisi me oberrare potius præsupponendum sit. attamen exemplo diui Hierony. Registrati in capit. ego solus. ix. distinct. non ideò verum putem, quia ipsi dixerim sed quia per probabiles rationes, quæ à me non abhorreant, id mihi persuadere potuerunt. Nam ad clarissimam excusationem eorundem testium, dico quod licet ipsi non cognouerint in præsentiarum eundem Hiero. attamen in eorum depositione facta antè affrontationem prædictam minimè certitudinaliter deposuerunt eundem Hieron. cognoscere. sed interrogati vt mihi retulerunt, responderunt dubitatiuè, videlicet quod posset esse, quod ipsum cognoscerent, & quod non, ex quo semel eundem videram. & in terra palestrini, & ideò nimirum, si post annos quinque possent eundem recognoscere, & tamen post lapsum duorum annorum potius dicetur res antiqua, quã recens. ℣. quod temporis spacium, videlicet duorum annorum, cadit oblinio in teste, & etiam quandoque in minori tempore seu spacio biennij. vt rerum experientia docet & maximè circa tempus, deponendo, quod plus est, quàm recordari cognoscere hominem quem semel vna vice viderant, vna die

5 per transitum. † Quoniam labilis est memoria hominum, vt in. l. ij. C. de vete. iur. enucle. & in. l. peregrè. ff. de acqui. pos. Ita consuluit Marsi. in suo cõsil. lxxvij. iij. colum. ij. vol. & est primũ consi. sui secundi volu. & ideò cùm testes ipsi dixerint nescire, si cognoscerent ipsum Hieron. respectu temporis quinquennij iam decursi, quicquid circa ipsum dixerint, adparet dubitatiuè dixisse, nec affirmasse, prout in simili consuluit Ang. in suo cõsi. xxv. de quo meminit Alexand. consi. lxv. iij. colum.

6 in. ij. volu. vbi in specie dixit, † quod si testes dicunt expresiè se non recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt, adparet, quod dubitatiuè dicant, & non affirmatiuè. nam possunt testes quodammodo ex temporis tractu fidem variare. tex. est in. l. iij. §. duæ autem sunt causæ. ff. de Carbo.

7 edict. † cum hominum memoria labilis sit, & non de facili diuturna. l. si arbiter. ff. de probatio. ita dicit Albe. de Gandi. in titu. de falsa. in ver. quæstio talis est quidam nota. in versi. econtrà. vt maximè cùm obliuisci de præteri-

8 to † quis facilè posit etiam de ijs, quæ ipsemet fecit, vt inquit Specu. in titu. de loca. ver. lxv. §. sextò dicit. Or quanto

rò magis ita concedendum est in casu istorum testium, qui dum semel vna die viderunt prædictum Hiero.abi adstantem, verisimile est post annos quinque imò quasi impossibile quod ipsius seu de eo memoriam habere possint, maximè, quia nihil habuerunt commune cum ipso, nec cum eo aliter conuersati sunt, aut alloquuti. Quinimò & prædictum Hiero. non aliter cognouisse deposuerunt per prius, nisi quod tunc ipsum viderunt. & quod ita nominabatur. & nihilominus Hieron. ipse non negat, imò expressè affirmat tunc temporis in dicta terra palestrini hospitasse in domo cuiusdam mulieris, cuius nomen ignorat, & die sequenti recessisse, nec deponunt testes ipsi aliter vidisse eundem Hierony. furari nisi quod dicebatur publica voce fama, eundem Hierony. subripuisse bona prædicta. Et sic ex præmissis omnis suspitio cessare adparet contra ipsos testes, & eadem ratione minimè posset aduersus eosdem suspicari, prætextu, quod duo ex ipsis deposuerint vidisse eodem die, qua conquerebatur prædicta Iustina eorum contestem tertium ibi adstantem in loco, vbi Iustina ipsa conquerebatur de dicto furto, & tamen ipse tertius contestis examinatus deposuit eodem die furti commissi. & tempore quo ipsa Iustina conquerebatur ibi non interfuisse, sed alia die, sic. & tamen testis ipse dicit vidisse eandem Iustinam se conquerentem de furto prædicto, nec est præsupponendum, quod conquæstio ipsius Iustinæ fuerit vna die seu vnica vice duntaxat sed infinitis ac reiteratis vicibus & die bus & maximè in muliere, quæ omnes eius vestes, indumenta, & suppellectilia domus amiserat, & testium dicta

9 sunt intelligenda † imò improprianda ad euitandum falsitatem, vt dicit Barto. in. l. ij. C. de ijs, qui ex publi. ratioci. lib. x. & in. l. iul. C. de hæred. instinu. glos. in. c. periculosè. de pœn. distinct. j. cùm semper interpretatio fieri debeat, vt falsum excludatur, dixit Bald. in. l. iurisgentium. §. quod ferè.

10 ff. de pact. & in. l. † Imperator. ff. de statu hominum. Alexand. in consilio. lxx. & . lxxiiij. primo volumi. & consil. xcv. in. j. volu. & Fran. de are. in consi. xlvij. maximè cùm probatio falsitatis de-

11 beat de necessitate concludere, † & in ea requiritur magis stricta & concludens probatio, quã in cæteris criminalibus. c. in præsentia. vbi Bald. extrà de probatio. & idem Bal. in. l. Imperator ff. de stat. homi. Saly. in. l. de tutela. C. de in integr. resti. & Deci. in consil. clxxix. incip. lætatus sum. Petr. de anch. in consil. xxiij. Item potuerunt testes ipsi ex cursu tanti temporis quinquennij prædicti non bene recordari, & obliuio enim non est lata culpa in testibus, quia licet eis dum non recordant, dicere se nõ recordari, prout etiam. & . rñderunt esse possibile, ꝙ Hier. ipsum videndo recognoscerẽt, seu quod non recognoscerẽt. sufficit enim ꝙ testes recordentur de eo, quod est substantia negotij, de quo litigat, dato ꝙ de alijs asserant se non recordari, vel dato ꝙ in alijs sint discordes. Ita expræsè voluit Bal. in. l. ij. C. de bo. pos. secundũ ta

12 bu. † & in. l. ij. post Cy. C. de don. antè nupti. vbi subdit, quod facias longam man

manum ad istud dictum Cy. Et sic licet testes ipsi deposuerint furtũ ipsum fuisse commissum in bonis ipsius Iustinę, & quòd sciebant, quòd sua bona magni valoris absconderat in quadam Grieta in eius domo sistente, à qua fuerunt furto subtracta: vt publica fama laborabat. & per Hieron. Lancaglionum de Auersa. non tamen attestati sunt vidisse prædictum Hiero. subtrahentem bona illa, nec ꝙ eundem Hier. aliter cognouissent. Remanet ergo in iuris dispositione, si probatum dici potest furtum fuisse commissum per eundem Hieronymum ita vel ne, & maximè, cùm omnes concordent in facto principali. s. furtum fuisse commissum. & sic omnes concordant in eo, in quo consistit substantia negotij prin-
13 cipalis, dato etiam ꝙ in aliis † circunstantiis discordarent, non ex hoc possunt cęteri varij nec reprobari, tex. est in. c. nihil obstat. & ibi cano. de verbo. signi. & probat bene tex. cum gl. in ver. substantia extrà de conuer. coniu. & in c. cum ecclesia. iuncta glo. in ver. vacillasse. extra de cã pos. & propriæ. & est text. in. l. qui sententiam. C. de pœnis. quem ad hoc no. Oldra. prout refert Bald. in. l. j. ad fin. C. si plures vna sen. imò eo casu tunc melius testes deponere videntur, ne videantur eodem præmeditato sermone deposuisse. Ita consuluit Ioan. de ana. in suo consi. lxxxvj. dico. lxxvj. incip. visis & consideratis attestationibus. & ꝙ testes discordes in circunstantiis non substantialibus, si in substantiã negotij concordent, faciant ꝙ eorum testimoniũ red-
14 datur credibilius. † quia non videntur eodem præmeditatio sermone deposuisse. Ita inquit Chriso. 8. Matthæ. nam si in istis non substantialibus omnes testes vnanimiter concordarent, viderentur eodem præmeditato sermone deposuisse, quicquid tamẽ sit, relinquitur arbitrio iudicis per illud iurisconsulti: tu magis scire potes. ita inquit. S. Tho. ij. parte. q. lxx. arti. ij. circa fin. refert & sequitur Iac. de. S. Geor. in. l. ij. iij. colũ. in. fi. ff. de testimoniis.
15 † Nunc autem & fortius dico, quòd dato absq; veri præiudicio, quòd potest aliqua falsitas seu contrarietas etiã in aliqua modica substantia negotij figurari, cùm sit modica cõtrarietas seu varietas inter testes, si ita dici potest, non ex hoc censerentur varij seu falsi. nec ex hoc reprobari possunt: vt inquit singulariter Ant. de but. in. c. ij. de reg. per illum tex. cum gl. & sequitur Alex. in consil. xxiij. incip. animaduersis. in. ij vol. incip. reue. Domine, aliud. consiliũ eiusdem Alex. c. v. in eo. ij. volu. Et tãdem ex prænarratis figuratis suspicionibus falsitatis, predictus Hiero. nixus est refricare in dubiũ testes non debere examinari in partibus cõtra ipsum, potissimè cùm causa ipsa sit magna & criminalis, quo casu non debet examinatio testium committi: sed debet iudex ipse, coram quo causa vertitur, ipsos examinare, offerẽdo salarium pro accessu iudicis deputandi ad examinãdum. Et per nos responsum fuit nos cõtentari, vt iudex accedat. & adhuc sunt elapsi dies. xxx. & minimè accessit, nec accedit, & dum vltimo loco insteterit ac instet, vt testes venire debeant, huc Neap. à terra palestrini, vbi degunt extra

tra regnum,ad se examinandum, cùm ipse offerat expensis viatici. Diximus& dicimus partem aduersam minimè in hoc audiri posse, nec debere,cùm in criminalibus licet debeat iudex ipse examinare testes,nec committere possit ipsorum examinationem, prout tenet Spe.in tit.de teste. §. qualiter. ver. potest etiam & sic iudex.Bal.in rub.de conuers.inuesti. & est text. formalis in authenti.apud eloquentissimnm. & ibi etiam Cy.& Saly.C.de fi.instr.And.de Iser. in constitutione regni,inquisitiones generales, attamen quando testes non sunt de iurisdictione iudicis, co-
16 ram† quo dicta causa ventilatur,tunc ex necessitate fiet dicta cōmissio: quia non sunt alij testes, quibus sit notum dictum delictum,nisi illi de illo loco, in quo gestum est seu perpetratum, & nō sunt de iurisdictione ipsius iudicis, vnde non potest ipsos cogere, vt ad se veniant.& sic debet committi ipsorum examinatio. Ita tenent Iac.de aret.& Nico.de Math.Cy. & Bal.in.d.authē. apud eloquentissimum. & ibi subdit Bal.ꝙ ita seruat consuetudo, & idem tenet Andræ.de yser. in constitutione regni,in pecuniariis,& dicit,ꝙ in magna curia vicariæ seruatur,ꝙ sibi faciet præsentari testes.& defert eis iuramentum de veritate dicenda.& demum committit examinationem alicui de curia.Et si testes sint absentes, & sic non possit iurare, committitur etiam illud iuramentum: vt ibi latè per ipsum Andr.& per eundem,in.c.j. si de feud.lis ori.inter do.& vasal.& dicit Pau.de castr.in.l.iudices.C. de testi.quòd si causa est multum ardua, iudex non debet committere examinationem testium,sed debet mandare testibus,quibus præcipere potest, vt ad
17 se† veniant,si habet ipsos suspectos. Ita etiam tenet Ioan.de Imol.in. l.cū ab initio.ff.quemadmod.testa. aperia. & idem ante eos voluit Azo. in summa in tit.de teste.in.§. producendi. & Archi.in.c.præsentium.§.testes.de testa.in.vj.& licet Alb.in. d. authentic. apud eloquentissimū.post Odofr. ibi dixerit, quòd si testes sint in alia prouincia,est in iudicis arbitrio,si viderit iustam causam,committere dictam audientiam in causa criminali, nam hoc
18 poterit locū habere,† vbi testes illius terræ,in qua degunt testes de facili deierare consueuerunt,& iudices de eis ibi iustitiam non faciunt.certè eo casu bonus iudex non committet,sed interloquetur testes coram se venire debere.& in authenti. vt defuncti seu funeorum non iniuriæ.§. illud etiam rectè.colum.v.ita formaliter dicit Hostien.in summa de testi.§.quando sunt producendi.qui etiam subdit distantiam locorum & scientiam, & famam iudicum potius considerandam, quā qualitatem & famam testium.quod verius puto.& in eadem colum.magis.J. dicit,quòd si iudex videret expedire potest mittere personas discretas, qui testimonium recipiant, puta ijs, qui sunt in dignitate constituti.vel si sunt matronæ,quæ non debent se virorum cœtibus immiscere:vt in.l.secunda.C. de iura.calum.in.§.si autem.Et quòd in criminibus capitalibus est committenda examinatio testium existentium
19 sub aliena iurisdictione, † & non sub iudice,

Iudice.sub quo causa vertitur, tenent cano.in.c.constitutus.de fideius. Panor.in.c.causam,quæ inter archiepiscopum pe.colum.& vlti. extrà de testi.Spe.in tit.de teste.§.qualiter. Iaco. de.S.Geor.in.l.iij.§.item diuus.ff. de test.Affli.plenè in constitutione regni: iusthtiarios.& in constitutione,in pecuniariis.& in constitu. inquisitiones. Et quibus datur intrepidè concludendũ destinandum esse commissarium seu examinatorem ad repetendum testes, necnon ad examinandum reliquos testes in terra palestrini. Quod quidem longè minus est,quàm committere examinationem testium ordinariis locorum.& maximè cùm sint multæ mulieres iam examinatæ, repetendæ ac etiam examinandæ: vt liquet ex facie processus informatiui. In cæteris suppleant Magni. delegati super additi per Illustris. dominum proregem regiæ cameræ summariæ.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus captus cum processu prædicto.*

2 *Clericus confessus delictum coram iudice laico, si demum reuocat talem eius confessionem coram iudice ecclesiastico, illa confessio facta coram seculari, nihil operatur: nec faciet indicium ad torturam coram eo, licet in aliis personis confessio extraiudicialis faciat indicium.*

3 *Testimonium mulierum in causa criminali coram iudice ecclesiastico, nihil probat.*

4 *Testis, qui non debuit examinari in aliqua causa, si tamen examinatus est, non faciet indicium. Vbi vide magistralem distinctionem. & nume. 5.*

6 *Testes seculares regulariter in causis criminalibus contra clericos non admittuntur, nisi in defectum aliorum.*

7 *Asserens se occisum vel vulneratum ab aliquo, non probat nec facit indicium. Et ibi satis plenè, an & quando probet assertio vulnerati seu occisi.*

8 *Testes super fama deponentes, vt probent, debent deponere à quibus dictam famam audiuerunt etiam quòd de eis interrogati non fuerunt.*

9 *Testis deponens de fama, tenetur reddere rationem dicti sui.*

10 *Testis deponens de fama, vt probetur fama, requiritur quòd deposuerit famam insurrexisse ante inquisitionem inchoatam. alias non probat.*

Fama ad hoc, vt probetur, requiritur quòd fama ipsa ortum habuerit à probabili & legitima causa: vt quia præcessisset aliqua causa rixa seu insultus, vel inimicitia inter eos. ibidem.

11 *Amicitia semper præsumitur inter aliquos, & non inimicitia, nisi probetur inimicitia.*

12 *Amicitia satis probatur ex conuersatione.*

13 *Fama vt probetur, requiritur quòd testes deposuerint famam ipsam audiuisse à maiori parte populi illius loci, etiam quòd de hoc nõ fuerint interoogati.*

14 *Falsitatis imago est, id, quod distat à verisimili.*

15 *Fama nullum facit indicium, sed solùm confirmat aliàs probationes.*

16 *Famæ probatio, est minus quàm probatio indiciorum, maximè quando non probatur habuisse*

buisse originem à iusta suspicione.& nume-ro.17.&.18.

21 *Fuga inquisiti licet faciat indicium: attamen si inquisitus ipse citatus comparuit, purgat omne indicium ipsius fugæ.*

22 *Iudex ante, quàm procedat ad inquisitionē, debet monere offensum vel alium, cuius interest, si velit accusare, statuendo etiam sibi terminum ad deliberandum. Et ista est magna cautela ad impediendum executionem per iudicem.*

23 *Iudex ante formatam inquisitionē debet facere dictam interrogationem offenso, alias non valeret inquisitio.*

Consilium XXLII.

IN Iesu Christi nomine. Amen, Sūt iam anni elapsi septem, quòd dum clericus Hier. Grāmaticus filius meus accessisset Auersam ad videndum Lignarios & fabricatores operantes in domibus, quas tunc instaurabā & ad ipsum declinasset.q.Io.Ant.Martina ei⁹ amicissimus & secum certo spacio moratus apud Ianuā domorū prædictarum euenit, ꝙ dum hora secunda noctis Hier. ipse tūc puer. & vir decimūquartum annū peragens, cum in præsentiarū non excedat vicesimum, & incedēdo solus per quandam stratam in confinibus suarū domorum seu iuxta, prout iuuenes cōsueuerūt fuit à pte posteriori aggressus, & letaliter in capite vulneratus, & dū sibi fuisset ex cōsilio medici cōsultū vt nullo apposito medicamine capiti debuisset ilico reuerti ad gubernium suæ domus ad ciuitatem Neap. cū ibi nullam retineret familiam in eius gubernio seu seruitio, & vulnere periculoso extante, ita executus est. vnde per menses duos inciso capite in quatuor partes & craneo. prout vulgariter dicitur: *la spera.* & semper prope mortem, die verò sequenti auditū fuit, ꝙ prædictus Io.Anto. Martina fuerat similiter eadem nocte aggressus, & pluribus vulneribus confossus: ex quibus dicit successiuè decessisse. Formata igitur inquisitione per curiam Capita. Auersani, & successiuè per magnam curiam vicariæ aduersus prædictum Hieroni. demum remissum, tanquàm clericum ad iudicem ecclesiasticum, videlicet ad curiā archiepiscopalem Neap. prætenduntur duo vrgere aduersus ipsum indicia. Quæ in veritate sunt remotissima & nullius momenti, & in primis extat depositio duarum mulierum videlicet Philippelle torricelle, & trosolinæ Francis. &c. deponent, quod redeūte domum præfato Ioan. Anto. Martina horā tertia vel circa noctis, se cōquerendo de vulneribus sibi datis, & interrogatus ab eisdem, quis nam eundem vulnerasset, respondit se vulneratum à Hieroni. Grammatico, & pariter Iaco. torricella examinatus deposuit illum dixisse se vulneratum à filio domini Thomasij Grammatici. Secundò. prætenduntur quinque testes examinatos per actuarium magnæ curiæ vicariæ deposuisse de fama publica homicidij prædicti, aduersus eundem Hieroni. sicut sunt Blasius campitelos, Beatrix barrensis eius nurus,

nurus, Sarra eius neptis Bernar. ficulus medicus, & iudex Hiero. de Maurello verum: quia curia ipsa ecclesiastica nunquàm consueuit fidem adhibere processui fabricato in curia seculari. Idcirco dico ex hoc capite nihil ob-
1 stare prçallegata, & † de iure iudex ecclesiasticus non teneatur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus, cum processu, prędicto tenet in specie Philip. in c. at si clerici. iij. col. extrà de iudic. vbi subdit istam esse communem conclusionē omnium doct. quam etiam firmat Affli. in constit. regni, si damna clandestina, in nono no. in ver. iiij. quæro. in. iiij. colum. ipsius noni not. Ex quorum dictis adparet hoc in tantum esse verum, quòd etiam si clericus fuisset confessus delictum, de quo inquiritur coram iudice
2 laico, si demum reuocat † talem confessionem coram ecclesiastico, illa confessio facta in iudicio seculari, nihil operabitur ita Ang. in. l. vnica. vlt. col. C. de confes. Bal. in. c. cùm super. extrà eo. ti. vbi subdit quòd confessio clerici de delicto coram iudice laico, non faciet indicium ad torturam coram iudice ecclesiastico: licet aliàs confessio extraiudicialis sufficeret in aliis personis. & idem tenet Anto. de but. in. c. dilecti. de arbi. j. col. & in. c. fi. de confes.
¶Nunc autem redeundo ad obiecta, super quibus potest aliquod fundamentum fieri, licet fragile & nullius momenti, & in primis quo ad depositionem prædictarum duarum mulierum, dato absq; veri præiudicio, quòd essent repetitæ in curia archiepiscopali, cùm non sint, cùm diu sit quòd decessērint. & idem deposuissent, dico
3 testimonium mulierum † in causa criminali, coram iudice ecclesiastico nihil probare;: cùm mulier in causa criminali de iure cano. testis esse non possit. Text. est in. c. mulierem. xxiij. quæstione. v. & in. c. forus & ibi etiam glo. extrà de verbo. signi. Hosti. in summa de testibus. §. si quis testis esse potest. & not. glo. & doct. in. c. quoniam aliqua. de testib. Alex. in consi. xix. in. j. volu. & consil. xj. iiij. colum. & consil. xcix. iij. col. j. volu. & consil. xxiiij. j. colū. ij. volumi. & clxxv. eod. volumi. & sic quatenus reperiantur, examinatæ, non faciunt indicium aliquod, nec probatio-
4 nem: ex quo si in aliqua † caùsa non debet talis testis examinari, si est examinatus non faciet etiam indicium, nec probat. dixit Barto. in. l. j. §. si cum quis. de quæstionib. Bal. in. l. Imperator. ff. de statu homi. Angel. in. l. inter stipulantem. in. §. Stichum. ff. de verb. obli. Ludo. in consi. ccclix. glo. in constitu. regni, prosequentes. sub titu. de pug. subla. And. de iser. in constit. regni, si damna clandestina. in. iiij. colū. vbi in propriis terminis decidit. q. & consuluit Alexand. in consil. cxxvj. in iiij. volumi. maximè, cùm de iure cano. mulier in causa criminali prohi-
5 beatur recipi † & sic lex resistat mulierem testificari in criminalibus contra clericos, ex quo ipsa esse non potest id, quod clericus est. ita dicit Io. de Turre crem. in. d. c. mulierem. xxxiij. q. v. & sic vbi lex resisht, vt quia dicit: talis non potest testificari, vel non sit admittendus. & tunc receptus in testem, etiam indicium non faciet. dixit Flor. in. l.

in.l.iij. §.lex Iulia.ff.de testib. & rectè intuenti, sentit Barto.in.l.fina.de iis, quibus vt indig. refert & sequitur Felyn.in.c.cùm dilecti. penul.colum.extrà de accusatio. Nec suffragatur depositio Iac.Turricelle, qui idem deposuisse videtur.nam si rectè inspiciatur, non est contestis, cùm non deponit id fuisse præsentibus prædictis mulieribus, & deponit etiam de diuersa hora. & minimè deponit, quod fuit Hiero. Grammaticus ille, qui ipsum vulnerauit, sed solùmodo dicit, quòd fuit filius domini Thomasij Grammatici. & tamen sunt tres filij: vt constat per informationem curiæ. Et vl-
6 tra prædicta adparet, † quòd prædicti testes sunt laici, & seculares regulariter contra clericos in causis criminalibus non admittuntur, nisi in defectum aliorum. c.de cætero. & ibi not. extrà de testib. Quod etiam habet locum, vt etiam contra clericum primæ tonsuræ testificari non posſint: secundum doct. in.c.sicut sacerdotes. ij. q. vij. Et probatur in.d.c.de cætero. in ver.clericum.iūcto.c.cleros.& ibi glo. in ver.salmina.xxj.distinct.& idem ibi. in.d.c.de cætero.refert & sequitur Felyn. Sed circunscriptis præfatis, data absque veri præiudicio, quòd fuissent testes admittendi, & etiam clerici, qui ita deponerent de confessione prædicti.q.Ioan.Anto.Martina defuncti, & quòd hodie ipsemet Ioan.Anto.viueret, & diceret se vulneratum seu occisum ab eodem Hierony.certè indubitati iuris est, quòd nihil probaret contra ipsum Hierony.à semetipso nominatū. Text.est in.l.si quis in graui.§.si
7 quis moriens. ff.ad Sylleia. † quia ad hoc, vt aliqua præsumptio sumatur contra illum, contra quem deponit, etiam ad formandum inquisitionem, prout dicit Bald.in.l.ij. C. de calum. requiritur, quòd licet in articulo mortis existens, dixerit quòd aliquis occidit ipsum: tamen alia verba non inducunt inquisitionem, quæ sit species probationis, sed solum quandam vilem præsumptionem, quæ habet hunc effectum tantum, videlicet quòd excusabit à calumnia accusantem ex necessitate, non autem ex voluntate. Pro hoc facit. l.nostris. in ratione sui &.l. qui non probasse. &.l.fina. C.de calumnia. & talis assertio non facit indicium. ita Angel.in.l.mater. C.de calum. & satis pulchrè & magistraliter consuluit Alexan.in suo consil.xiij.incipien. ponderatis narratis. in.iij. volumi.& licet Ange.in.d.§.si quis moriens. ff.ad Sylleia. tenuerit assertionem vulnerati in mortis articulo probare: attamen ipsemet grauius loquendo se correxit, in.d.l.mater. & idem tenuit Nico.de Neapo.in.d.§.si quis moriens.vbi Ange.refert semel vidisse de facto, quòd ab vno mercatore quidam mercator Perusinus fuerat diffamatus de furto, & posteà compertum fuit fuisse ab alio commissum.& probat bene text. in. d.§.si quis moriens. dum dicit non esse credendum domino vulnerato, si moriens dixerit se fuisse à seruis suis vulneratum. & idem tenet ibidem Ludoui.& Gandi. in tractatu maleficiorum. in rubri.an pax facta de vulnere. in ver.qui iudex ad probationem, & quòd assertio

vulnerati, non faciat indicium, tenet idem Alexan.in consi.xliij.Ias.in.l.de die. in princ.ff.qui satisda.cogan.& in l.j.in princip.ff.de eo, per quem factum erit. Par.de pute.in tracta.syndica. in versi.tortura.colum.xxxix.& ideò Bald.in.l.si instituta.§.j.ff.de inofficio testamen.tenet quòd confessio vel excusatio vulnerati, videlicet quòd talis fuit, qui vulnerauit, non prodest: nec nocet inculpato vel excusato, etiã si fuisset facta in mortis articulo: vt dicit Angel.in.l.rationes.C.de probatio. nam quandoque moriens mentitur, vt dicit Bald.in.c.literas. de præsumptio.& idem, vt suprà, tenet idem Angel. & August.in tracta.maleficiorum.in versi.qui iudex ad probationem suæ inquisitionis. & ideò reperio nouissimè fuisse consultum per domi. Barto.casse.gallicum in suo consilio. lviij.nume.18.in.vj.colum.in quo nõnulla, licet modica de præmissis alleg. Quo verò ad prætensam famam aduersus prefatum Hieronymum de homicidio præfato, dico principaliter, quòd toto tempore vitæ meæ nun-
8 quàm vidi processum, † in quo potuissem reperire probatam fuisse famam publicam:& hoc propter multa, quæ requiruntur ad ipsius famę probationem.& primò.testes enim deponentes de fama, ad hoc vt probent, debent principaliter deponere:& nomina, & à quibus famam præfatam audiuerunt eosdem in specie nominando, etiam quòd de hoc interrogati minimè fuerint. Ita dixit Innocen.in.c. qualiter & quando.extrà de accusat. & in.c.cùm oporteat.eodem titu.Bart. in.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstionib.Francis.de aret.in.c.cùm causam. de testibus. Potuit enim fama præfata traxisse originem à maliuolis & odiosis, ac etiam à supradictis mulieribus & testibus. qui ita de assertione prætensa præfati vulnerati deposuerunt:& ideò non haberet obesse, vt dicit Barto.vbi suprà Angel.in.l.iij.ff. ad Macedonia.Specu.in ti de inquisi. §.nunc tractemus.ver.super probatione.Abb.in.c.veniens.de testibus.& ideò non ab re dixit Ange.in.l.ea quidem.iiij.colum.C.de accusatio. quòd testes deponentes de fama, tenentur
9 reddere † rationem de suis dictis.idem tenet Panormi.in.c.causam, quæ inter archiepiscopum.extrà de testibus. & in.c.consuluit.lo.j.de appellationi. Alexand.in consil.xxv.in.iij.volumi. quod bene debet menti teneri. dicit Iacob.de sancto Geor.in.l.iij.§.eiusdem. de testib.vbi etiam subdit, quòd debet exprimere etiam & declarare causam, vnde originem traxerit fama præfata:vt sciamus, an sit probata fama, an verò vana vox populi, cui non est credendum.l.decurionum filij. C. de pœn.ita Barto.in d.l.de minore. §.tormenta. aliàs incipit: plurium.ff. de quæstionib. Bald.in.l.proprietatis. C.de probationib Bald.in.l.diffamari.C.de inge.& manu.& dixit formaliter Innocent.in.d.c.cùm oporteat. quòd testes deponentes super fama, etiam non interrogati, deponere debent à quibus audiuerunt. aliàs non probant: quia non stat in arbitrio testis iudicare, an illę personæ à quibus audiuerunt, sint graues.& idem tenet

Ioan

Ioan.Andr. in dicto.c.cùm oporteat. dicens ita seruari. quod etiam voluit Abb.in.c.cùm causam.de testib.& sequitur Alexan.in.l.de minore. §.plurium.suprà alleg.& consulit Marsil.in consilio.ij. colum.viij. nume. 43. Nec sufficit, quòd nonnulli ex dictis testibus dixerint, quòd à multis ita dici audiuerunt, cùm hoc non sufficiat:vt consuluit Alexan.in consil.clj.v.volu. Secundò, requiritur ad famæ probationem, quòd fama ipsa insurrexerit ante inquisitionem inchoatam: & ita testes deponere debent, videlicet id au-
10 diuisse ante ortam inquisitioné:† aliàs fama non probaretur:quia non adparent qualitates necessariæ: videlicet, quòd fama præcesserit inquisitionem inquisiti:prout in specie cõsuluit Pet. de anchar.consil.ccliij. incipien.in.q. presbyteri. & licet testes archiepiscopalis curiæ, vt probent, debuissent ita deponere: attamen ex eorum lectura adparet contrarium, videlicet quòd longè post dictam inquisitionem huiusmodi fama insurrexerit: & maximè, quia dum examinati fuissent die sequenti post vulnera & mortem præfatam, Blasius campitellus, Beatrix eius nurus, & Sarra neptis,& interrogati quis nam dicebatur vulnerasse præfatum Ioan. Antonium ac occidisse,responderunt se nescire, nec audiuisse dici: & demum post octo dies iterum repetiti & examinati,deposuerunt quòd dicebatur, quòd præfatus Hieronymus illum occiderat: & sic ecce qualiter prætensa fama orta fuit post inquisitionem: & non ante. Præterea, & tertiò, requiritur quòd fama ipsa traxerit ortum à probabili & legitima causa, vt quia præcessisset aliqua causa rixæ seu insultus, vel inimicitia inter eos,quo casu etiam probata non noceret:iuxta not.per Bar.in.d.§.tormenta.& Saly.in præalle.l.ea quidem. de accu.& Bal.in.d.l.diffamari. suprà allega.Abb.post Anto.de but.in.c.veniens. de testibus.vnde videtur potius quædam vana vox populi, quæ inducitur de facili,& ex abrupto inter leues homines:vt not.Bar.in.l.proprietatis. C.de probat.& ideò exaudiri non debet iuxta illud,quod voluit glo.reprehendens Pilatum, quòd propter vanas voces populi, Christum condemnauit ad mortem: vt in.l.decurionum filij. C.de pœn.& nihilominus nedum nõ adparet etiam infra annos septem, in quibus sumus aliqua causa probabilis seu legitima, per quam præsumi potest dictum homicidium fuisse commissum ab ipso,verũ adparet expresiè contrarium, attenta maxima amicitia inter eos: prout ex quamplurimorum testium curiæ roboratur depositione, vsque ad diem casus contingentis: & vltra testium præfatorum depositiones,& non adparente aliter de contrario, quando nihil adpareret de amicitia.certè in dubio præsumenda est ami-
11 citia inter eos,† & non inimicitia:vt in l.si quis testibus.& ibi Bal.vlti.col.ver. not.quòd ille.C.de testib.tum etiam, quia adparet clarisimè de amicitia: & quòd fuerat eodem sero cum ipso Hieronymo ante domum ipsius Hieronymi,loquẽdo cum eo,& cõuersando. ex qua cõuersatione satis liquet probata
12 †amicitia.Bal.in.c.j.de prohi.feu.alie

nan.per Feder.Alex.in.l.non solum.§. qui alieno.de procura. Item & quartò, requiritur ad famę probationem quòd testes deposuissent audiuisse à maiori parte populi illius ciuitatis seu loci,
13 etiam quòd † de hoc non fuissent interrogati. Ita Barto. in dicto.§.tormenta. y.col.versi.qualiter probatur fama: & ibi subdit, quòd aliter non probatur. Idem tenet Ang.in.l.quid ergo.§.quæstione.ff.de infamibus. Bald.in rub.C. de probation.& in.l.solam.C.de testibus. Florian.in.l.ob carmen.in principio.ff.de testibus. Abbas in.c.cùm causam. extrà eo.titu.& in.c.consuluit.el primo.de appellatio.& Alexã.in dicto consilio.clj.in.v.vol.& licet iudex Bernardinus vnicus testis solus deposuerit id audiuisse à maiori & saniori parte populi, nihil probat: quia solus & vnicus. Item, quia dicit nõ verisimile: imò expressè falsum: ex quo dum casus fuisset hora secunda seu tertia noctis, iuxta eius depositionem, & ipse testis fuisset statim superueniente die examinatus, & deposuisset de fama publica à maiori seu saniori parte populi: hoc quidem non adparet verum: nec verisimile. quòd tam breui potuisset testis ipse deambulasse per totã ciuitatẽ Auersæ, magnam & populosam: & audiuisse id, quod deposuit, nisi fortè de nocte ambulasset. quod nõ dicit ipse: nec etiam de nocte potuisset audiuisse, tantum quòd posset de fama publica testificari. Et ideò probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est: dixit Bald.in.l.fi.in fin.C.de eden. Et tenet etiam Cæpol.in consilio.xxxij.col.v.& consilio sequenti.colum.pen.& sic tantam testimonium non verisimile adparet esse suspectum. Ita consulũit Alexander, in consilio octuagesimotertio, incipiente, circa primum dubium. in quarto volumine. & ideò cùm talis depositio eo modo, vt suprà fa-
14 cta, sit inuerisimilis, † id quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago: dixit Baldus. in lege prima, quarta columna codice de seruis fugitiuis. & in rubrica de probationibus. & sequitur Alexander, in consilio vigesimoseptimo. in causa & lite vertente. in secundo volu. & in consilio centesimodecimooctauo, in quarto volumine sequitur Barbatia, in capitulo significante. quarta columna, extrà de pignoribus. & ideò iura sanxerunt testes non deponentes verisimile, minimè probare. lege tertia in principio. & lege ob carmen. paragrapho finali digestis de testibus. & lege non est verisimile. l. digestis, quod metus causa. & idem voluit Baldus, in lege testium. vltima columna codice de testibus. & consuluit Alexander, in consilio. cxx incipiente, ponderatis. & in consilio centesimoquinquagesimotertio, incipiente. visis & narratis. columna tertia, in quinto volumine.

¶ Sed nunc dato absque veri præiudicio, quòd fama esset plenè probata: & quòd præmissa omnia ad probationem famæ concluderent seu concurrerent, adhuc dico, quòd ex fama nullum resultat indicium: sed solùm fa-
15 ma † confirmat alias probationes: vt dixit Bartolus, in tractatu de quæstionibus decima columna Baldus, in lege milites. codice de quæstionibus.

Cyn

Cynus, in lege finali codice eodem titulo. Abbas in capitulo primo de purgatio. cano. Antonius de Butrio, in capitulo tertio loco, sexta columna de probationibus. Ioannes Andreæ in additionib. Speculator. in titulo, de probatio. §. sed videndum. gloss. Neapoli. in capitulo regni. quod incipit: tormentis. Gandinus, in tractatu maleficiorum. in rubrica de quæstionibus, & tormen. versiculo. sed de vno quæro & refert ita vidisse obseruari per assessorem Abbas, in capitulo. j. de deposit. & ideò dixit pulchrè Baldus, in lege. cunctos populos quinta columna codice de summa trinitate. & fide catholica, quòd probatio famæ, est minus, quàm probatio indiciorum. quod maximè
16 procedit, quando non † probatur famam habuisse originem à iusta suspitione. prout hoc est. & voluit Angelus in lege finali codice de quæstionibus, & Salycetus, in dicta lege si ea quidem. in fine. Innocentius, in lege finali digestis de hæredibus instituendis. Baldus, in lege prima in versiculo. quintò opponitur de summa trinitate & fide catholica, allegã. idem tenere Innocentiù in capitulo sicut. de simo. Sed cùm in causa præsenti nulla adpareat probatio alia: ergo fama ipsa, quando verè probata fuisset, nullam habet confirmare probationem, cùm nulla reperiatur facta probatio: & sic magna curia vicariæ nullum reperiens fundamentum in præfatis indicijs, tanquàm remotis, nunquam processit ad aliquem actum, etiam citationis contra ipsum Hieronymum: licet sit iudex rigorosus cogitans ac bene præuidens, quòd de iure procedere non poterat in causa, absque partis iniuria: maximè cùm nulla præcesserit diffamatio contra ipsum inquisitum de homici-
17 dio præfato. quo † casu inquisitio corruit & eius virtute procedi non potest capitulo qualiter & quando extrà de accusa. capitulo primo & secundo, eodem titulo in sexto, ita Speculat. in titulo de inquisi. §. primo in principio Bartolus, in lege congruit, de officio præsidis. Salycetus. bene in lege quod promulgatis codice de offic. præfecti vrbis. Raphael cumanus. in consilio centesimotrigesimoquinto. incipiente, ad pimum etc. era. & intantum hoc est verum, quòd contra non diffamatum non procedit inquisitio, quòd licet testes producti fuissent per huiusmodi inquisitione probare-
18 rent crimen, de quo † inquisitus ipse non fuerat diffamatus: tamen tales testes illi inquisito non præiudicant. Ita Speculator, in titulo, de inquisi. §. nũc videndum. tertia columna, in principio. quem sequitur Baldus, ibidem in additio. in vltimo versiculo. & clarius idem Speculator, in titulo, de inquisi. §. nunc tractemus. vndecima col. versicu. nam si aliqua. & ita in proprijs terminis consuluit Marsi. in suo consilio. trigesimoquinto, numero sexto in primo volumine, & in consilio quadragesimo, numero octauo. & consilio quinquagesimo numero secundo.

¶ Dicebat tamen mihi pridie vnus ex consultoribus vestræ curiæ archiepiscopalis, quòd cùm Hieronymus ipse discessisset à ciuitate Auersæ, statim post vulnus sibi illatum, & venisset

q 3 Neap

Neapolita. videtur fugam arripuisse: ex qua fuga resultat indicium per iura vulgaria: ego respondi, notorium esse facti permanentis me semper deguisse ac degere cum tota mea familia in ciuitate Neapoli. ab anni quadraginta, continuatis, & plus, & non Auersæ: & præfatus Hieronymus iussu meo accesserat ad ciuitatem Auersæ ad videndum fabricatores, & lignarios quid operarentur: & soluendũ eisdem mercedem præfatorum laborum: & ibi non habebat aliquam familiam, à qua potuisset infirmus gubernari, nisi à quodam seruulo: & tandem ex consilio me dici redijt Neapoli. antequam vulnus curari cœptum fuisset: aliàs non potuisset domum recedere absque periculo suæ personæ. Item remeauit Neapoli. ad eius domum, tanquam ad tutum refugium vniuscuiusque. vulg. l. plerique. de in ius vocando. item venit Neapoli, vbi viget caput iustitiæ: & in ea palam & publicè semper per annos septem continuos à die casus præfati. Firmiter stetit, prout stat. & demum quàm primum citatus fuit per eandem magnam curiam inscijs regente, & iudicibus, ac fisci patrono, comparuit, & se remitti petijt ac obtinuit, ad hanc curiam ecclesiasticam. Vnde quã do verè dici posset, ipsum aufugisse à ciuitate Auersæ, prout minimè dici potest per comparitionem post citationem præfatam, euanescit omnis suspi-
21 cio prætensæ fugę. † Ita in proprijs terminis consulit Cæpola. in suo consilio trigesimoprimo. columna quarta. Bartolus. in lege si quis sit fugitiuus. §. primo, digestis de edilitio edicto. Ioannes Baptist. de sancto Seuen. in suo tractatu, de debit. fugi. in prima quæstione. Par. in tractatu. syndi. in versiculo. fugã. circa princip.

¶ Item 4. pro complemento materiæ concludo, quòd ex alio etiam capite huiusmodi inquisitio ruit, & non tenet, ex quo cùm nullus vnquam ad paruerit accusator, debebat prius antequàm procederet curia ad inquisitionem præfatam, monere illos, quorum intererat ad sciendum, an velint accusare, etiam statuendo sibi terminum
22 ad deliberandum †. voluit glossa in capitulo presbyter. si à plebe. secunda quæstione quinta, de qua facit festum Baldus, in lege. Senatus, codice qui accusare non possunt. Et ita est magna cautela ad impediendum inquisitionem per iudicem. Ita etiam tenet Romanus, in suo singulari. incipiente, de doctrina inquisitionis: & in particulari idem tenet Cæpola in sua cautela. vigesimaquinta, incipiente, tu scis. & vltra eum idem voluit Angelus, in authentica, de tempore non solutæ pecuniæ. in princip. & in repetitione legis, si vacantia. codice de bonis vacantibus. libr. duodecimo, Alexander, in lege secunda. §. si publico. in secunda apostilla. digestis de adulterijs. Amode. instin. in suo tractatu syndicatus. in tertia charta. in tertia columna, post medium: & ideò iudex ante, quàm for-
23 met inquisitionem contra reum, † debet facere dictam interrogationem offenso: aliàs non valeret inquisitio. Ita in particulari, dixit Marsilius, magnus criminalista in sua practica causarum criminalium. in versiculo constante va

dee

decima columna in versiculo primò, interroget partem offensam. numero trigesimonono.& consuluit idem Marsil.in suo consilio trigesimoquinto, columna tertia, numero septimo, in primo volumine, & ibi concludit, quòd ex quo curia non fecit talem interrogationem offenso, non potuit formari inquisitio, vt formata fuit: & sic debet sequi absolutio. Ex quibus concludo contra præfatum Hieronymum minimè ex præmissis procedi posse in causa ipsa, nisi ad meram absolutionem.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

Et tandem ex præmissis per curiā archiepiscopalem per diffinitiuam sententiam absolutus fuit.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis, iuliæ de vi publica, est deportationis, & quæ sit pœna deportationis.*

2 *Pœna violentiæ cum armis, est pœna portationis armorum, & pœna. l. iuliæ de vi publica: & vna per aliam non tollitur.*

Violentiam non dicitur committere, si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, nisi id faciat hominibus coadunatis. ibidem.

3 *Vim faciens solus, sine hominibus coactis vel armatis eodem edicto tenetur.*

4 *Arma tenens ad alium finem, quàm causa itinerandi, vel se tuendi, pariter erit & in eadem pœna.*

Violentia qualibet, quæ fit, punitur. l. iulia de vi publica, si cum armis: & l. iulia de vi priuata, si sine armis. ibidem.

5 *Violentia qualibet quæ fit, punitur. l. iulia de vi publica.*

6 *Crimen l. iuliæ de vi publica, incurritur, nedum si insultus committatur cum cœtu, sed etiam si sine cœtu, etiam per vnum cum armis. & sic tenetur communiter, maximè in curia vicaria.*

Consilium XLIII.

REdemptoris gētium suffragio petito, Amen. In causa appellationis introductæ per remedium ipsius in Sacro Regio Consilio pro parte Magnifici Ludouici de abenabulo vtilis domini Terræ Tricasu à prouinciali audientia Idrontina, super decreto interposito per eundem contra eius Capita. præfatæ terræ Tricasij declarando malè fuisse pronuntiatum per eundem Capita. dum processisset ad bannum & contumaciam magnific. Pomponij de Tricasio, Vtriusque Iuris. professoris. ex quo euaginato ense insultum fecerat contra Antonium, sartorem eundem prosequendo per præfatam terram: & hoc prætextu, quòd fuerit in pœna portationis armorum duntaxat: quæ pœna pecuniaria est per regni constitutiones. & non poterat contumax reputari, dum per procuratorem cōparuisset.

Ego autem dicebam in.S. consilio prę fato, quòd vltra delationem armorum Pomponius ipse extraxerat arma, & insultum commiserat, prosequendo eundem Anto. qui licet querelam non exposuerit, perhorrescens potentiam eiusdem Pomponij, qui nimis potens est in partibus illis, non ex hoc euitare poterit pœnam l.iul.de vi publ. quę
1 est pœna deportationis.† nam danatos de huiusmodi crimine, olim aqua & ignis interdicebatur, de iure ffor um in cuius pœnæ locum hodie pœna deportationis successit, vt in.l.iij.ff.ad.l. iulia.pecu. ita etiam dicit glos. in.l. qui dolo malo.§.fin. in versi. aqua & igni. ff.ad.l. iulia. maiestá. & sic pœna ipsa subsistente, nulli dubium quod poterat capitaneus ipse ex officio procedere contra præfatum Pomponium, & quod Pomponius ipse cōmiserat vim publicam allega. in proprijs terminis Andr. de Iser. hoc tenentem in consti tutione regni intentionis, de illici. por. armo. in prima colum. vbi dicit, quod
2 quando quis impetitur† de violentia cū armis, potest exigi pœna portationis armorum, & pœna.l.iul.de vi publ. & vna per aliam non tollitur. l. nunquam plura.ff.de priua.deli. ita etiam sequitur & refert Affli. in constitutione regni, si quis aliquem. penul.colum. & idem Andræ. in constitutione regni intentionis. & licet in contrarium videatur obstare.l.si criminis.C.ad.l.iul. de vi publi. vbi videtur probari, quod si solus faciat iniuriam cum armis, nō incidit in.l.iul.de vi pub. Secus, si hominibus coadunatis. Nam rectè intuenti text. in.l.secunda.§.si damni. quid prætor. ff. vi bo. rapt. vbi exponuntur dicta verba, videlicet hominibus coadunatis. & hoc fortè voluit dicere dicta.l. si criminis, quod si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, non dicitur committere violentiam, nisi id faciat hominibus coadunatis. Et hoc optimè etiam cōfirmatur per text. in.d.l.ij.§.dolo autem malo.ff.vi bon. rapto. ibi hoc enim, quod vt hominibus coactis. sic accipere debemus, vt siue solus vim fecerit, siue etiam homi-
3 nibus coactis vel armatis,† vel inermibus, hoc edicto teneatur: sed circunscripta pœna.l.iuliæ de vi public. dico quod in casu, de quo agitur, nedum fuerit pœna portationis seu delationis armorum prout audientia ipsamet declarat, verùm etiam & pœna insultus cum armis. Ita voluit Lud. Roma. in suo singulari.ccccclxij. incip. insultus vbi plus tenet, quod insultus factus cum armis licet non extractis punitur ac si arma extracta forent, & factus insultus dicitur, cum armis.l.iij.§. armis. versi. quid accusari. ff. de vi & vi arma & dicit Maria. soci. in cap. qualiter & quando extrà de accusa. el. ij. in articulo. Ix. se ita obtinuisse in facto. Et idem tenet Alberi. in secunda parte statutorum quæstio.xxx. & pro præmissa opinione bene facit: nam eo ipso, quod aliquis est in publico cum armis, etiam quod aliquem non offendat, tenetur. l. iulia de vi publica. vt in.l. tertia. §. eadem. imò si tenet. arma ad alium finem quàm causa itinerandi vel se tuen
4 di, pariter erit† & in eadem pœna, vt in.l. prima. ff. eo. tit. multò magis, si insultauit aliquem cum telo, seu insidia-

tu

tus fuerit & teli appellatione, venit omne id quod manumittitur vt lapis, lignum, Ferrum, vt in. §. telum. institu. de publi. iudi. & communi vsu iudiciorum hodie tenetur, quod committens insultum cum armis contra aliquem, tenetur. l. iulia de vi publi. Hoc videtur sentire Mari. de caram. in apparatu constitutionum regni, si quis aliquẽ & quod crimen. l. iuliæ de vi publ. committatur, nedum si plures cum armis insultauerint in aliquẽ, verum etiam si vnus solus: & ita dicitur communiter, & maximè in curia vicariæ, tenet etiam Nico. de petra, in constitutione, si quis aliquem. de pœna percutient. & non occidentis, & quod talis potest accusari. l. iulia de vi publi. tenet etiam Petr. de monforte in constitutione iustitiarij. de officio. iustitiariatus, & licet quidam voluerint pœnam. l. iuliæ de vi public. locum habere, quando violentia infertur personæ, id dixerunt procedere, quando hominibus coadunatis committitur: vt in præfata. l. qui dolo. §. hac. l. & l. si criminis. eod. titu. licet aliud sit quãdo cõmittitur in rebus, vt in. l. nec interesse. ff. ad. l. Iul. de vi pub. tamen reperio, quod do. Pamphilus mollus de capua, contemporaneus do. Anto. de Alexan. vt ambo mihi retulerunt in quibusdam suis recollectis ab antiquis doctoribus super constitutione Regni, dicebat super dicta constitutione Regni intentionis, hoc se non credere esse verum in violentia quæ fit cum armis, quia vt dictum est, eoipso quod aliquis est in publico cum armis, causa nocendi alicui tenetur. l. iulia de vi publica; vt dictum est, nam

5 † quelibet violentia, quæ fit punitur. l. iulia de vi publica. si cùm armis. & l. iulia de vi priuata, si sine armis. vt institu. de public. iudic. §. si; item lex. vbi enim requiritur, quòd homines sint coadunati, requiritur ad hoc, vt violẽtia præsumatur, vbi non constat, sed si vnius factum interuenit, & constat de violentia, credit quod tenetur dicta. l. & specialiter. quando cum armis præfata ratione. Ad quod facit. l. secunda. §. damni quid. ff. vi bono. rapto. vbi exponuntur dicta verba hominibus coadunatis. Non enim semper habet locum argumentum à contrario sensu, vt. C. de conditio. infer. l. secunda & hoc fortè voluit dicere. l. si criminis. quia si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, non dicitur facere vel committere violentiam, nisi id faciat hominibus coadunatis, sicut & damnum potest dari sine vi, tamen si detur hominibus coadunatis, aliàs coactis, dicitur violentia, vt in dicto. §. damni. & §. doli. ea. l. Ita dicit tenere Luc. de pen. in. c. regni si quis cum roncha. in lectu. capitulorum regni. quam ipse domi. Pamphi. dicit se solum ipsam habere, & sic exhibitis præfatis recollectis Pamphi. cum eius opinio. prę fata in rota. S. Consilij Regij. & satis commendata pari voto Magni. domi. Cicci Vicepronotarij, & pręsidentis. S. Regij Consilij ac cæterorum Regiorum Consiliariorum fuit decretum bene fuisse appellatum per dictum Magni. Ludo. & malè iudicatum per audientiam Idrontinam, & causam eandem esse remittendam ad capitaneum præfati Magni. Ludoui. &c. Demum

q 5 per

per aliquos dies post præfatam remissionem, voluendo plures codices ad alium effectum, reperi, quandam apostillam antiquam in quibusdam meis antiquissimis constitutionibus ad pen nam, in præfata constitutione, si quis aliquem. quæ ita formaliter dicit: not. hic illud de quo sæpe dubitatur, videlicet quod crimen. l. iul. de vi publi. incurritur, nedum si insultus committi-
6 tur cũ cætu, † sed etiã si sine cętu, etiã per vnum cum armis, & sic tenetur communiter maximè in curia vicariæ & hoc per istam glo. licet nihil allegat. attamen posset alleg. pro ea. l. secunda §. hoc edicto. ff. vi bono. rapto. voluut tamen quidam dicere, quod istæ percussor posset teneri. l. iulia de vi publi. isto casu, scilicet vbi ego solus te aggredior armatus, & hoc dicunt, quia insultus excogitatus connumeratur inter magna crimina, vt in constitutione iustitiarij nomen, sub rubri. de officio. iudic. Item, quia reputatur vis solùm habere arma vel portare, vt. ff. ad. l. iuliã de vi publi. l. secunda multò magis debet teneri iste. Sed ad hoc respodetur, quia lex illa est correcta per hanc constitutionem quia portans arma tenetur aliter, & ideò non obst. Præterea, si hoc esset verum, quod si vnus, & solus facit insultum, teneretur lege, iulia de vi publica. eueniret magnum absurdum, quod ille qui percussit cum armis, tenetur pœna manus vt in hac constitutione, & si iste, qui non percussit, tenetur lege iulia. de vi publi. magis puniretur, qui non percutit, quàm qui percussit. ideò cogita, & ita formaliter dicitur in dicta apostilla.

Tho. Gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confessio socij criminis, non nocet, vbi non concurrent alia adminicula.*

7 *Inimicitia ad hoc vt sit considerabilis, requiritur probari qualitas inimicitiæ in specie. Nec sufficit in genere, nulla adiecta qualitate: nec causa inimicitiæ, & sic non est probata inimicitia.*

8 *Inimicus testis ad hoc vt tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta.*

9 *Inimicitia ex qua possit resultare indicium, requiritur quod fuerit capitalis, & ita probetur.*

10 *Testis varius & contrarius inter semetipsum, nihil probat.*

11 *Testi periuro non est credendum.*

12 *Indicium ad torturam vbi existit contra aliquem vnumquodq; quod vrgeat in contrariũ, illud elidit. & nu 13.*

14 *Torquere non licet inquisitum vltra tertiam vicem, quia eo casu dicetur iudex immoderatè procedere.*

15 *Confessio per torturam extorta, si fuit reuocata, licet millies repetita & ratificata, non obest: & ideò perseuerantia debet fieri pluries & diuerso tempore,*

Consilium XLIIII.

SAluatoris mundi suffragio petito, In causa Martini triparij, cum Regio fisco, super assasinio commisso, vt prætenditur per

per ipsum committi mandato in personam.q.Bernardini roncinelli occisi, confessione eiusdem Martini ac ratificatione, existente, dico principaliter eius confessionem præfatam, & successiuè ratificationem in nihilum sibi obesse, tanquam extortam per torturam illatam non præcedentibus indicijs, ex vulgara iuris dispositione. de qua plenè per glos. Barto. & docto. in l. penulti. ff. de quæstioni. & in primis adparet, quod Bernardinus calandra solus socius & particeps criminis vt fas sus est, eundem Martinum inculpat, asserendo quod præcedenti die, dum rixatus fuisset cum eodem Roncinello, concluserunt adinuicem eundem interfecturos, & Martinus ipse adsum psit onus cōperiendi aliquos, qui inferre debuissent eidem Bernard. duo vulnera, & debilitarent ipsum in brachio, & quod Martinus ipse solueret de pecunia societatis, quicquid sibi videretur soluendum. vnde talis inculpatio
1 non habet sibi nocere, cùm alia † non concurrant adminicula, prout requiritur ad concomitantiam confessionis socij criminis, ad hoc vt probet, vt concludit Salyce. in l. fina. C. de accusatio. Ioan. de imo. in c. primo extrà de confessio. Alexan. in consil. cxxvij. quoniam abundè. in quarto volumi. in fin. sed solùm faciet qualemqualem præsumptionem, vt omnes præfati tenent. Item liquet ex defensionibus Martini præfatum Bernardinus. Calandram iam furcis suspensum esse hominem malæ famæ & vitæ, ac furem & de furto vnius equi, & vnius mantæ conuictum in hocmet processu, & licet aliàs

socius criminis in casibus exceptis fa-
2 ciat indicium ad torturam † tamen hoc debet intelligi de socio criminis, aliàs non infamæ ob aliud delictum: per not. doctrinam Angel. in lege qui in iudicio. ff. de accusatio. vbi dixit, quod si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati vel alterius criminis, quod si ipse accusator esset infamis infamia facti, non creditur ei, & subdit Angel. quod cum hæc quæstio occurrisset de facto, tempore suo: ita fuit iudicatum. & idem in proprijs terminis in socio criminis consuluit Marsil. in consilio. septuagesimoquarto. quarta colum. in primo volumi.

¶ Tertiò adparet. inquisitio præfata formata contra eundem Martinum ad dictum solius præfati. q. Bernardini furca suspensi ob delictum præ-
3 fatum. quo casu † non procedit inquisitio præfata, cùm ad depositionem solius socij criminis non possit inquisitio formari, vt consuluit Rapha. fulgo. in suo consilio. cxxxvj. incipien. in causa criminationis. vltima colum. ver. nouissimè verò. & in consilio. cvij. incip. super eo. iiij. col. refert & sequitur idem consulendo Deci. in suo consilio. clxxxix. incip. lætatus sum. v. col. & idem in particulari sequitur consulendo Marsi. in consilio. lxxviij. incip. salus omnium. quarta colum. & subdit plus quod talis assertio socij criminis, non facit indicium etiã ad inquisitionem. Idem ante eum consuluit Raph. Fulgo. in præfato consi. cvij. in. iij. col.

¶ Quartò & vltimò dico non debuisse, nec debere in aliquo stari confessioni præfati. q. Calandræ contra præfatum Mar

Martinum optimæ famæ, conditionis & vitæ bonum, christianũ, pium, eleemosynarium, & misericordem ac pacificum & quietum, & minimè rixosum: vt plenè attestantur decem testes super.iiij.v.&.vj.exceptionibus suis: & cõ
4 fessio socij criminis, † contra hominẽ bonæ famæ non operabitur quicquã prout in specie tenet And.de isernn cõstitutione regni, si damna.in quæstione illa, quam prolixius examinat, an & quando sit standum depositioni socij criminis, contra nominatum per ipsum? & ibi concludit, quòd etiam si plures essent confitentes de nominato cõtra ipsum, non probant: sed solùm indicium sufficiunt ad inquerendum. Idem tenet Alexand.in.l.repeti.ff. de quæstioni.in.§.is qui.& aliquid per Fely.in.c.dilecti.extrà de accu. Raph. in cons.lxxj.incip.in causa inquisitionis. Decius in consi.clxxv.incip.in causa falsitatis.& in præfato consi.clxxxix.incip.lætatus sum. Et nunc dato absque veri præiudicio, ꝙ confessio ipsius.q. Calandræ potuisset alias facere indicium ad torturam, prout nullatenus possunt ex præmissis contra præfatum Martinum per ipsum nominatũ, dico quòd vnum solum esset indicium ad torturam sufficiens: si tamen probatur inquisitum ipsum esse bonæ famæ resultat quòd indicium ipsum tollitur, & eneruatur ob illam bonam famam: adeò quòd torqueri non po-
5 test, † Ita voluit Bald.in.l.fin.vlti.colum.de proba refert & sequitur Alexan.in.l.fi.iij.apostil.ff. de quæstioni. idem Alex.in consi.xc.incipi.viso themate antè scripto.pe.colũ.iiij, volumi, Catal.in tracta.syndi.ver.cxlij.incip. addo, quia sæpe & Decius in præfato cõsi.clxxxix.pe.col.vbi alle.etiam Bal. in.l.j.in fi.C.loca.dicentem, ꝙ præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ: imò cùm sit vnicum indicium ex præsumptione bonæ famæ
6 extinguitur: † imò eliditur in totum, ob bonam famam & vocem. Ita in particulari consuluit Marsi.in cons.lxxiiij.iiij.colũ.j.volu.vbi alleg. Bald.idẽ tenentem.& ibi Inn.in.l.fi. ff.de hære. institutio.vbi pulchrè satis loquitur in materia, Idem voluit Saly.in.l.fi. vlti. colũ.de quæstioni. Augu.in additio.ad Ange.in ver.fama publica.in additio. magna.incip.tu autem. Idem consulu t Alexan.in suo consil.v.incipien.in causa inquisitionis.in primo volumi. Nec posset eidem Martino in aliquo ob esse assertum adminiculũ: videlicet ꝙ rixatus fuerit cum eodem Roncinello sero præcedenti & parũ antè, quã fuisset aggressus, & vulneratus.& sic ꝙ ex hoc inferri posset fuisse effectos inimicos. nam inter eos tempore prætensæ rixæ seu verborum habitorũ inter ipsos, nullum fuit verbum iniuriosum prolatum: nec aliqua inimicitia ex verbis prolatis inter eos verisimiliter contracta.& ad hoc, vt dici possit contracta inimicitia, requiritur probari qualitas ipsius inimicitiæ in specie: nec sufficit in genere, nulla adiecta qualita-
7 tate: nec causa inimicitiæ, † Quo casu non apparet probata inimicitia aliqua. Ita dixit satis no. Imol.in.c. Raynutius.de testa. Bald.in.l.si quis testibus.in fin.C.de testibus.vbi in specie subdit quòd requiritur qualitas & species

cies inimicitiæ probari; nec sufficit. Ita in genere. & loquuntur de inimicitia testium ad hoc, vt repelli possint. Idē sequitur Ias. in. l. prima quinta. colum na. C. de testament. & in simili dicit Bald. in. c. Rodulphus. extra de rescriptis. quod ad hoc, vt testes tanquàm
8 inimici repelli possint, † requiritur probari euidens inimicitia & manifesta. Refert & sequitur Iaso. in. l. sororem. vltima columna. C. de his, quibus vt indignis. maximè, quia inimicitia ex qua resultare potest indicitur,
9 requiritur quòd fuerit capitalis: † & ita probatur. Ita dixit Ludo. roma. in l. prima. §. hoc rescriptum. ff. ad Sillenia. & nota. Barto. in. l. tertia. ff. de adimen. lega. Et potissimè vendicant sibi locum præmissa omnia, concurrente varietate, imò contrarietate ipsius quondam Bernardini Calandræ inter semetipsum in eius confessionibus cōtra præfatum Martinum & Ioan. parazolam: nam in prima eius depositione facta in tortura sub data die. xix. Nouembris, & in alia sequenti eius depositione affrontatus cum Martino deposuit, quòd Martinus vulnerari fecit Roncinellum per Ioan. Anto. vngarum, & Anellū & requisiuit ipsum, si voluisset in hoc interuenire, & ipse remansit contentus: & præfatus Martinus soluit pecuniam præfatis interfectoribus, & retinuit ob hoc partem eidem Calandræ tangentem de pecunia tripparie, & demum in alia eius depositione facta similiter in tortura, die vigesimosecundo. Nouembris. 1532. Calandra ipse confessus est omnia fecisse, & quòd ipse Calandra accessit ad vocandum Anellum & Ioannem Antonium, & concertati sunt cū ipso intus ecclesiam sancti Eligij prope altare, & eisdem post vulnera illata dedit ducatos decem: & quòd præfatus Martinus & Ioan. parazola non fuerunt alloquuti præfatos Ioannem antonium: nec Anellum interfectorem: nec ante nec post vulnera illata eidem Roncinello & interrogatus ibidem, qua de re deposuerat per prius? *chel prefato Martino haueа concertato ogni cosa*: respondet: *lo ho ditto per me aiutare Signor.* vnde succedit, quòd præfatus Calandra tanquam testis in Martinū examinatus, varius existens & contrarius inter semetipsum, nihil probat cō
10 tra dictum Martinum: † vt habetur in. l. qui falsa vel varia. ff. de testi. & in l. j. in princip. eodem. titu. & in. c. cùm ecclesia. de cau. pos. & proprie. & in capitu. super his. de pœn. & quarta quæstio. tertia. §. qui falso. & latè Specul. in titu. de teste. §. j. versicu. item, quòd te stes sunt varij. & consuluit Marsil. con sil. lj. vj. columna. incipien. licet nondū plenè. & consil. lxxviij. incipient. salus omnium. iij. columna. & tantò magis
11 ei credendum non est, tanquam † periuro. l. iij. ff. de testi. c. forus. de verbo. signifi. Specu. in ti. de teste. §. j. versicu. item excipitur, quòd est infamis. & in eodem. §. versicu. item, quòd est periu rus. Innocen. in. c. fraternitatis. de hære. Baldus in. l. si ex falsis. C. de transactio. Nec militaret, quatenus pro fisco diceretur accidere aliud adminiculum cum depositione præfati Calandræ, videlicet depositio duorum testium, videlicet Petri Anto. & Fonsi

pan

pantaleoni deponentium, quòd dum Calandra veniret ad mandram dixit: *malè me sape che Bernardino se more secundo lo medico me dice: io non disse a quelli che totalmente lo amazassero: ma che lo stropiassero de uno bracciora me intendo me scappo che nolo amazi al mercato e mo non scappao ne me potea scappare: to piglia questi denari andamo & portamocelli si non che queli lo poriano scombogliare: & tu & lo ne staria mo male & cussi andaro.* non tamen apparet Martinum acceptasse delictum. Et inuitum accipere debemus, nedum qui dissentit, verùm & qui concessisse non probatur vt in.l.inuitus.C.de procura.cum vulgaribus tamen ex præmissis depositiõibus clarè adparet Calandram id principaliter facturum.

12 †vnde resultat, quòd Martinus non poterat torqueri, ex quo vbi extat indicium ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeret in contrarium illud eliderer, adeò vt torqueri non posset. Ita Ioannes Andræas. in regula, cùm in contemplatione. de regulis iuris. Baldus. in. leg. fin. de proba. Alexand. in consilio. clxxix. tertia. columna. secundo volumine. & ideò dicit Bald. in. l. secunda. C. quorum appel. quòd licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam, id intelligitur, dummodo nisi alia coniectura resisteret in contrarium. Idem consuluit Alexã. in consilio. cxxiiij. in sexto. volumine. & ideò quando torquendus habet aliqua indicia pro se, illa quæ cõtrãse vrgent, debent esse magis grauia. dixit Bartol. in. l. prima. §. quæstionem. de quæstioni. & sequuntur Mod. sententia. in tracta. de indiciis. & torturam. in quinta. char.

¶Itẽ liquet ex meritis processus, quòd præfatus Calandra maximo odio prosequebatur Bernardinum præfatum Roncinellum, ex quo dicebat, quòd pręfatus Roncinellus habebat rem cũ sua sorore: & quòd ipse fuerat occasio seu causa, vt occideretur quidam eius frater consobrinus, vt plenè deponunt. ij. & iij. testes super qua exceptione: &. x. testis super. ix. x. &. xj. & subdunt, quod præfatus Calandra minatus fuit velle eundem Roncinellum occidere, prout etiam deponit primus testis & tertius, super. ix. &. xj. exceptione vltra supràdictos alios testes: & sic adparet præfatum Calandram ex proprio odio occidisse seu occidi fecisse præfatũ Rõcinellum, prout in specie consuluit Cæpo. in suis cautelis, cautela. xxxix. vnde adparet ꝙ cessat præsumptio, contra præfatum Martinum ab ipso Calandra mendaciter inculpatum ¶Nec prodesset fisco, quòd Martinus ipse: ita confessus fuerit, & demum eandem suam confessionem ratificauerit, Dum huiusmodi confessio emanata fuerit in tormentis absque legitimis indicijs, quo casu etiam millies ratificata non

13 obest. † per glo. Bart. & docto. in. l. penul. ff. de quæstio. maximè præcedente adeò immoderata tortura, nedum primo secundo & tertio loco sibi illata, verum etiam & quarto: & ex iuris dispositione non licet vltra tertiam

14 vicem torquere: vbi † tamen sufficerẽt indicia ad torquendum: aliàs iudex vltra torquẽdo, dicitur immoderate procedere: dixit Paulus de castro in consilio.

lio cxc.vij. incipien. visa inquisitione. circa finem.argu.l.fideicommmissa §. si quis decem.ff.de leg. iij. & sequitur Par.de pute.in tractatu syndicatus.in cha.cviij.in ver.tortura.col.xxxviij.in c.viso.de repet.torti.& sequitur Marsilius in sua practica causarum crimi. §. quoniam.iij.col.& in.l.repeti. iij. colũ. ff.de quæsti.vbi in specie subdit, quòd inquisitus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Ex quibus reduco me ad istam conclusionem, ꝙ stante reuocatione suæ confessionis, ad quam minus legitimè ad torturam cõtra ipsum processum fuit, & quæ eidem inferri
15 non poterat, nihil habet † obesse eidẽ
inquisito, etiam si millies repetita & ratificata fuerit. Ita dixit Bart. post glo. singu.iij.l.j. de quæstioni. Inno. in. c. causam matrimonij. de offic. deleg. & ideo ratificatio seu perseuerantia debet fieri pluries, & diuerso tempore. argu.glo.in.l.iiij. de pigno. ac. Ita ad literam dicit. Par.de put.in tracta.syndi. in ver. tortura. c. sequitur quæstio quotidia.in.iij.col.sicq; debet Martin⁹ ipse saltim sub fideiussoribus liberari.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mulieri dicenti se carnaliter cognitam ab aliquo, non debet stari.*

2 *Accusator & testis, quis esse non potest.*

3 *Consanguinei & affines in causa iniuriæ illatæ eorum consanguineo, vel affini, non probant: quia dicuntur in causa propria testificari.*

4 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta videtur.*

5 *Consanguineus pro consanguineo testis non admittitur, maximè ad offensam.*

6 *Cohabitatio in teste, auget suspitionem parentelæ.*

Testis esse non potest maritus pro vxore. ibidem.

Maritus & vxor dicuntur vnũ corpus & vna anima. & alter alterius debet esse particeps in fortuniorum suorum. ibidem.

7 *Testis dicens vidisse hominem de nocte, & nõ dicit accensa candela seu lumine, aut lucente luna non probat.*

8 *Iudex non verisimili non debet fidem dare.*

9 *Testes inhabiles admitti debent, vbi aliter veritas haberi non potest: tamen debet per prius adparere, quòd aliter veritas haberi non potest. & quando & quomodo hoc intelligendum sit. quod veritas aliter haberi non potest. vbi vide multas limitationes. & nu.10.11.12 & nu.19.23.24.*

13 *Testes inhabiles, ac etiam criminosi recipi possunt ad informationem iudicis seu in causa inquisitionis & nu.4.*

15 *Testes affines in criminalibus repelluntur à testimonio, intantum, quòd si sunt admissi, minimè probabunt.*

16 *Testis esse non potest socer pro genero: nec socrus pro nuru.*

17 *Testis cum quo subest causa inimicitia, licet aliter de ea non adpareat, & etiam si testes asserant nullum habere inimicitiam, tamen repellitur.*

18 *In testium receptione idem iudicandum est de inimico præsumpto, quod de inimico vero.*

Testes inhabiles, quòd possint admitti: quando veritas aliter haberi non potest, non debet intelligi, quòd possint admitti in testes

testes partes principales, aut inimici. ibid.

20 Testis mulier in criminalibus de iure canonico, licet non admittatur: tamen quando veritas aliter haberi non potest, admittitur.

21 Delictum si aliter probari non potest, nisi per minorem, si fuerunt examinati duo minores, erit delictum probatum.

22 Testes inhabiles, & à iure reprobati, licet admittantur, quando veritas aliter haberi non potest, id debet intelligi mediante tortura, & non aliter.

25 Contumax bannitus ex sola contumacia & banno potest de iure torqueri.

26 Contumax verus dici non potest, citatus domi: sed qui personaliter citatus est. & numero. 27.

28 Contumax dicitur ille, qui est condemnatus ex vera contumacia.

29 Contumax si tempore contumaciae stabat grauiter infirmus, non potuit contumax reputari.

30 Testium defectus, quòd numerus suppleat, non habet locum in causa graui seu criminali.

31 Fama mala probata contra aliquem, vt sortiatur effectum suum, requiritur quòd fuerit in eodem genere mali.

32 Infamis ex delicto, vel propter delictum, requiritur quòd delictum ipsum confessus fuerit, vel quòd propter sententiam condemnatus sit. Nec sufficeret crimen esse probatum.

33 Principis mens praesumitur esse talis, qualis de iure esse debet.

34 Princeps numquàm praesumitur concedere non concedenda.

35 Princeps mandare non potest, vt quis torqueatur non praecedentibus legitimis indiciis.

56 Confessus per torturam non praecedentibus indiciis, etiam si millies ratificauerit, non tenet confessio. & nume. 37.

38 Iudex debet replicare principi sibi mandanti, vt quid iniustum exequatur. vbi multa de hoc & nume. 39.

40 Testimonium virorum, praefertur testimonio mulierum.

41 Auxiliator non tenetur eadem poena, qua principalis.

42 Delictum, in quo interuenerunt principalis & auxiliantes, & venit pro tali delicto imponenda poena mortis, eo casu principalis ad ipsum condemnabitur: caeteri verò deportantur.

43 Tortus per tres vices, & non confessus, debet relaxari sub cautione.

44 Confessioni facta in tormentis legitima illatis statur, si perseueratum fuerit in ea, nisi indicia per quae fuit tortura illata, fuissent leuia: quae non facerent praesumptionem: quia non staretur illi confessioni, nisi perseueret in ea.

45 Confiteri delictum fecisse, quod non fecit virtute torturae, non est verisimile, si erat confessus innocens. & nu. 46.

47 Poena minor ex pluribus debet eligi per iudicem in condemnando.

48 Iustitia vera est, misereri delinquentibus. Misericordiam qui putant esse negandam peccantibus, & de iustitia sua praesumant, à domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. ibidem.

Consilium. XLV.

Redemptoris gẽtium praesidio petitio, Amen. In causa Santilli de panecteria, cum Regio

gio fisco, super prætésa violentia commissa in personam Cubellæ de iorro prætensæ vxoris Saluatoris ristaldi: necnon & prętensis vulneribus & aliis: prout in processu formato contra ipsum latius continetur, principaliter est discutiendum, an confesio facta per eundem Santillum in tortura, & demum ratificata sibi obstare posit? & certè dicendum est, quòd non: cùm ad torturam nullis præcedentibus indiciis processum fuerit: ex quo aduersus eundem Santillum non adparet, nisi depositio ipsius Cubellæ principalis: necnon & Saluatoris eius viri prætensi, & succesiuè Beatricis matris ipsius
1 Saluatoris. † & incipiendo ab eadem Cubella principali, dico, quòd dum eius assertio contineat turpitudinem suam, dum asserit se fuisse carnaliter cognitam ab ipso Santillo, eidem stari non debet contra seipsam. & nihil probat: vt habetur in l. ij. C. de condict. ob turp. cau. & in c. non sanè. xiiij. q. v. & in c. inter dilectos. extrà de fide instrumen. ita Bertra. in suo consil. cxlvij. in iij. volumi. Bald. in consil. cccxxxvij. in v. vol. & Marsi. in consi. xx. per totum. concurrente maximè querela ipsius Cubellæ exposita contra præfatum Santillum, ex qua resultat, quòd esse
2 non potest accusator † & testis: vt per glo. in l. is, qui in iudicio. ff. de accusa. Gand. in tracta. maleficiorum, sub rubri. qui accusa. pos. vij. colum. Marsil. in consi. xxxiij. nume. 3. & 4. quod maximè procedit in causa propria, in qua nemo testis esse potest: vt habetur in l. omnibus. C. de testib. & in l. nullus. ff. eod. titu. & iiij. quæstio. iij. §. nullus. & voluit Specu. in tit. de teste. §. j. ver. item, quòd est testis in re sua: ita in specie consuluit Marsil. in consi. xij. ij. colum. vt in præsenti casu vbi loquitur in furto pecuniarum commisso quibusdam deponentibus furtum fuisse in corũ pecuniis commissum per quendam Zanotam, quòd nihil probant tanquàm in facto proprio deponentes, per iura præfata. & consuluit idẽ Marsilius in consi. ciij. incip. in præsenti casu inquisitionis. nu. 46. & nedum prohibetur principalis in causa propria testificari: † sed etiam omnes consan- 3
guinei & affines, vbi prætenderetur illata iniuria consanguineo seu affini, quia eo casu videntur in causa propria testificari: vt inquit Anto. de but. in c. cùm oporteat. extrà de accu. Saly. in l. parentes. C. de testib. & consuluit Soci. in consi. xvij. in iiij. colum. j. volu. & tenet Felyn. in d. c. cùm oporteat. & plenè Ias. in l. si ita stipulatus. §. Crysogonus. ff. de verbo. obliga. & idem in specie tenet Blasius de morcono in cõstitutione Regni: maiestati nostræ sub rubr. de quæstione fœminæ. in ver. sed an cõsortes de vno genere &c. Ex quibus infero nihil probari ex depositionibus saluatoris prætensi eius mariti: & succesiuè nec prefatæ Beatricis eius matris, contra præfatum Santillũ: cùm adpareat, in causa propria testificari. Et si querela exposita per ipsam Cubellam de violentia cõtra ipsum Santillum, nõ sortiretur effectum, cùm asseruerit se violentatam ab ipso, ageretur de proprio interesse ipsius Saluatoris asserti mariti: & succesiuè eius
4 matris. quo † casu iniuria communis

esse videtur. Ita consuluit Decius in consi.cxxxiij.iij.col. Marsilius in consil.xxviij.nu.9. Et facit bene, quia iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videtur: intantum, quòd à testificando repelluntur agnati. dixit Bar.in.l.lex Cornelia.ff.de iniur.post glo.idem Barto.in.l.cùm scimus.C.de agri.& censi.lib.xj. Bal.in.l.vnica. C.si quacunque prædi.pote. & in.l.j. C.de raptu virgi.& inde iura sanxerũt consanguineũ in causa criminali pro consanguineo minimè in testimoniũ ad-
5 mitti: maximè ad offensam † alterius. dixit Bar.in.l.qui testamento.circa fi. in.§.quæcunque.ver.sed quæro. quid in criminalibus.ff.de testa.& probatur in.c.accusatores.iij.q.v. & in.c.j.& in c.absens.lo.ij.iij.q.ix.& no.Abb.in.c.literas.iij.col.extrà de præsump.Bal.in l.fi.ij.col.de probat.& tantò fortius in casu præsenti, in quo præfatus eius vir & mater degunt insimul cum præfata Cabella quo casu cohabitatio ipsa au-
6 get suspicionem parentelæ, † & ideò magis repellitur dixit Bal.in.l.parentes.ij.colũ.C.de testib. Anto.de but.& Ioan.de ana.in.c.cùm oporteat.de accusa. Pet.de ancha.in consi.ccxlvij.incip.in causa agitata.ij.col.& presertim vendicant sibi locum hæc in marito, qui pro vxore testificari non potest, vt probet.dicit glo.iij.q.v.in summa.& in l.ij. C.de testib.Alber.galeo.vt refert Spe.in tit.de teste.§.j.ver.sed quid de vxore.& sic nec vir pro vxore nec vxor pro viro idonei testes esse possunt. Ita in specie consuluit Soci.in consi.xvij.v.col.incip.suprà dicta causæ positio.j.vol.maximè, cùm maritus & vxor sint vnum corpus, & vna anima: & ibi subdit text.quòd alter alterius debet esse particeps infortuniorũ suorum. quinimò iniuria facta vxori, dicitur facta viro.l.j. in fi.&.l.ij.ff.de iniur. & in.§. patitur.insti.de iniur.& dixit Marsi.in consi.j. nume.18.iij.char.& tanto magis, cùm si rectè consideretur depositio ipsius Cubellæ, non videtur veritatem continere cõtra præfatum Santillum, dum dixit ab eodem fuisse violentatam seu carnaliter cognitam: nam deponit duos ex eis, qui habuerunt rem cum ea, cognouisse, quos nominat in specie, cęteros verò binos alios ex quatuor, qui ipsam ita violentauerãt, non cognouerat. Verum asserit cognouisse eundem Santillum tempore, quo exibat ab eius domo, cum aliis: & hoc ad lumen cãdelæ tunc accẽsæ.& tamẽ per prius dixerat cognouisse illos duos, quos nominat: & quos extincta candela, prout ipsamet testatur, stante noctis obscuritate, cognoscere non poterat. Vnde videtur semetipsam conuincere de mendacio & falsitate, cùm fuerit, vt ipsa dicit, de nocte, & intus domum, &
7 candela prius extincta. quo † casu non poterat cognouisse eos, qui secum rem habuerant: iuxta not.per Bal.& Ang. in.l.si cum exceptione. ff.quod metus cau.& Imo.in.c.j.§.porro.quæ fuit prima causa benefi.amit.& in.l.Arethusa. ff.de statu homi.& in.l.de quibus. de legi.& in.l.non ignorat. C.qui accu.non pos.in quibus locis refert Bal. Old.pro hoc euasisse quendam inquisitum de homicidio. Idem voluit Ange.in.l.j.§.interdum.ff.si cer.peta.Ias. in.l.si speciali.C.de testamen.Ange.in.

com

consil.cxciiij. visis processibus. Vnde succedit, quòd cùm huiusmodi depositio distet à verisimili, iudex † nō debet fidem dare. inquit Pet. de anch. in consi.lvij.incip.ex ordine cōtractuum. vlti.col.aliàs.clvij.incip.visa facti narratione. & ideò dixit Inno.in.c.auditis.de præscri.quòd testibus deponentibus non verisimilia non est credendum.& plenè Felyn.in.c.licet causam. de proba.¶Nec obstaret,quatenus pro parte fisci dici posset, quòd delictum fuit commissum de nocte, & intus domum:& sic vbi veritas aliter haberi nō potest, nisi per ipsos testes admittūtur testes non integri, & aliàs non idonei:
9 † vt dicit Saly.in.l.ea quidem.l.colū. ver.ad quintam.q.C.de accu.cum simi.nam id posset esse & procedere,vbi per prius constaret,quòd veritas aliter haberi non potuisset: prout in casu,de quo quæritur, & sicquòd aliæ probationes deficiunt, aliàs non debent te-
10 stes inhabiles admitti.† Ita consuluit Alex.in consi.lxiiij.incip.viso themate.j.vol.vlti.col.vbi plura ad hoc alle. sed hoc nō est facta talis probatio,meritò tales testes non debēt admitti. Ita in particulari consuluit etiam Marsil. in suo consil.xxxj.nume.33.j.volumi. & consilio.xlj.nume.6.& consil.lxxx. numero.62.Item & secundò delictum ipsum prætenditur commissum in Ciuitate Neapolitana magna & populosa: item in domo & prope stratam publicam: immediatè & prope domos magnatum,& præsertim dominæ Comitissæ Gulisani,in quibus locis assiduè magna turba hominum confluit: & tam ipsa Cubella principalis, quàm

Beatrix eius socrus deposuerūt, quòd, rumor præfatæ violentiæ fuit auditus à talibus & talibus vicinis: & sic id,
11 quod dicitur, quòd † testes inhabiles admittuntur, quando veritas aliter haberi non potest,intelligitur habere locum,quando ex natura illius facti alij testes verisimiliter non potuerunt occurrere. Secus, si alij testes idonei ex natura illius negotij potuissent adesse & occurrere:licet casualiter non interfuerint. Nam tunc tales testes inhabiles seu minus idonei non admittuntur, etiam si veritas aliter sciri non posset. Ita singulariter voluit Anto. de but.in.c.tertio loco.extrà de probat.& in consilio suo.xxiiij.incipien. quæstio. hæc dubia habet vulgaria: & plus infert, quòd aliàs sequeretur, vt testes non integri, sed minus idonei sufficerent:quia semper litigantes allegarent se aliàs probationes non habere:& ideò tales non admittuntur: & idem consuluit Marsil.in suo consi.xx.incipien. visis igitur in.iiij.colum.¶Item & tertiò non potuerunt nec debuerunt te-
12 stes ipsi admitti seu recipi, † cùm in præsenti causa procedatur ad querelam: & testes inhabiles recipiuntur, dum proceditur per inquisitionem, & maximè generalem: vt dicit Angel.in tractatu maleficiorum.in ver.metitor. *de mal dadi.* prima colum. & hoc post Innocen. quem ipse refert in cap.cum. 1.&.A.de re iudica.vbi Innocen.dicit, quòd in causa inquisitionis etiā crimi-
13 nosi recipiuntur.† & idem tenent Ange.in eodem tractatu.in ver.qui iudex statuit terminum ad opponendum. & firmat Marsil.in consilio.v.in ante-

penulti.col.& ideò dixit glo.in.l.etiam de probatio.quòd iudex potest recipere testes inhabiles adsui informationẽ:
14 †& sic ex officio.idem refert & sequitur Pet.de monforte antiquus doctor in constitutione regni, prosequentes. sub titu.seu rubrica de pugna.subla. ¶ Item & quartò,præfata Beatrix mater Saluatoris viri nõ potuit in testem recipi ꝑ ipsa Cubella eius nuru:& hoc respectu affinitatis præfatæ,cùm in criminalibus testes affines repellantur à testimonio,intantum quòd si sunt admis-
15 si,minimè probatur per text. & † ibi communiter docto.in.l.parentes & in.l.eos.C.de testib.& in.l.testis idoneus. ff.eod.titul.& voluit Specul.in titu.de teste.§.j.versi.item, quòd est parens. & ibi Ioan.and.in additio.Paul.de Cast. in.l.fin.C.de proba.Barto.in.l.aut affinitate.ff.de procur.Abb.in.c.coram. ij.columna.extrà de offic.delegat. & in c.nonnulli.extrà de rescrip. Alexand. consilio.xlv.in secundo volumi.& consilio.xiij.in volumi.Marsil. in consilio xxxj.numer.decimoquarto.& consilio lxxvj.in antepenul.colum.numero vigesimoseptimo.Ioan.de Imol.in.l.qui testamento.extrà de testamen.& magis in specie condescẽdendo,dico quòd socer non potest testificari pro genero: & ita nec socrus pro nuru:quia parentis locum obtinet.Ang.in.l.j.§.si pater. ff.ad sille.Bald.in.l.j.C.de episcop. & cleric. Floria.in.l.testis idoneus. ff.de testi.Ant.de but.& Imo.in.c.insinuan-
16 te.extrà de offic.delega.sed † sic est,ꝙ ipsamet Beatrix socrus ad instantiam fisci examinata,deponit in sua depositione se esse matrem præfati Saluatoris viri præfatæ Cubellę:ergo &c,¶ Itẽ & quintò ex alio nihil probant:nec ipsa Cubella:nec præfatus Saluator eius vir,nec Beatrix præfata eius socrus ꝑ ipsa Cubella,cùm nedumverisimiliter verum etiam certitudinaliter adpareat inimicitia inter eos, & præfatum Santillum,dum deponunt ipsum Santillum per vim ingressum fuisse domũ eorum:& per vim carnaliter cognouisse eandem Cubellam:& ex iuris dispositione quando subest causa inimicitiæ inter testes & partem,contra quam deponunt,semper repelluntur testes ipsi:licet aliter non adpareat de inimicitia,etiam si testes ipsi attestarentur nullam habere inimicitiam.dixit Inno.in c.cùm.I.&.A.in fi.de re iudi.Bal.in.l. præscriptione.in antepen.col.C.si contra ius vel vtili.publi.& in authentic.si dicatur.C.de testi.Abb.in.c.repellantur.& in.c.cùm oporteat.de accu.Bal. in consil.cccvj.incip.præsupposito. in iiij.volu.Alexand.in consi.clxxiiij.inci. visa,inquisitione.j.volumi.& in consil. xcix.eo.volu. & idem iudicandum est
18 de inimico præsumpto,quod † de inimico vero maximè in recipiendis testibus:in quibus idem operatur inimicitia præsumpta,quod operatur inimicitia vera:secundum Inno.in.c.cùm.I.& A.in fin.de re iudi.Bart.in.l.j.in fi.de his,quibus vt indignis.& Bal.referens Inno.in.d.l.præscriptione.& in authenti.si verò dicatur.vlti.col.C.de testi.& in consil.suo.cccxvj.incip.præsupposito statuto.j.col.iiij.volu.& Abb.in.d.c. repellantur.& in.c.cùm oporteat.de accu. Item.sextò,id , quod suprà dictum est,quòd quando veritas aliter haberi

non

non potest, possint admitti testes non integri,& sic inhabiles,non debet intelligi,quòd debeāt admitti in testes partes principales aut inimici: & sic huiusmodi inhabilitate attincti,qui non possint de iure, recipi:sed intelligi debet de alijs inhabilitatibus ratione defe-
19 ctus personæ seu infamiæ,seu†criminis,aut ætatis aut sexus,& similium:ꝑut patet ex not.doctri.Saly.in.l.ea quidem.l.col.versi.ad quintam.C.de accusa.vbi dicit,quòd quando veritas aliter haberi non potest à testibus integris tunc admittuntur testes minus integri. Et ponit exemplum in ludente in postribulo,& decepto per falsos taxillos:nam vt veritas non lateat, poterit hoc probari per lenones & meretrices, quòd sibi interfuerunt verisimiliter. & sic per infames.Idem refert & sequitur Angel.in præfato tractatu maleficiorum.in versic.*metitor de mal dadi*: & per Inno.in.c.cùm.I.&.A.de re iud.& hoc dictum Salyc.refert & sequitur Alexā. in consi.lxiiij.incip.viso themate.j.columu.j.volu.& pariter vbi esset minor. xxv.ann.qui aliàs non debet admitti in criminalibus ad testificandum:vt in l.testiū.ff.de testi.tamen vbi veritas aliter haberi nō potest.admittitur. Ita Ioan.and.in addi.Specu.in titu.de te-
20 ste.§.j.versicu.item excipitur,† quòd est impubes.& pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus vt in.c.mulierem.xxxiij.quæstio.viij.& in.c.forus.de verb.signi.tamen quando veritas aliter haberi non potest,admittitur.Ita voluit ibidem Ioā.and.in versi.item,quòd est mulier.& sequitur Alexan.in.d.consi.lxiiij.in.j.volumin.

& pariter in laico contra clericum, ꝙ licet non admittatur contra clericum in criminalibus.c.laicos.&.c.seq.ij.q.vij.&.in.c.veniens.el.j.de testib.tamen vbi veritas aliter haberi non potest, poterunt laici testificari contra clericum. Ita dixit Abb.in.c.de cætero.j.col.extrà de testi.& hinc dixi satis no.Albert. de rosa.in.l.in testimo.ff.de testi.quòd si delictum aliter probari non potest,
21 nisi per minores,† quòd si fuerint examinati duo impuberes, erit delictum probatum.Idem sequitur Marsil.in.l. infans.x.col.ff.ad.l.corn.de sica.quòd dicit esse sing.verbum,& ab alijs nō tactum,quòd ipse viderit.& quòd hoc dictum refert simpliciter Berta.in reper. suo in ver.testes,qui esse possunt.in vlti.chart.in.j.col.Item & septimò dico, quòd in casibus,in quibus testes inhabiles & à iure reprobati, admittuntur, quando veritas aliter haberi non potest, tunc tales testes non admittentur
22 absque tortura.dixit gl.† & ibi Bal.in l.iij.§.lex iulia.versi.palam.ff.de testa. pro quo est text.in.l.ob carmen.§.j.ff. eo.ita consuluit Marsi.in consil.cix.ij. col.nu.vigesimoquinto.Item & octauo clarum est,quòd tam Cubella, quā beatrix socrus patiuntur plures exceptiones, quia deponunt in facto proprio,& de violentia eiusdem illata:& sic adparent principales iniuriati.Item sunt mulieres, & in causa capitali, in qua mulier quæ sui corporis quæstum facit,prout in terminis nostris,non ꝓbat.in.§.item.l.iulia.de publi.iudi.prout dictum est de ipsa Cubella, præsertim:quo etiam casu dicitur infamis, & est suspecta de falso.& sic vbi testes pa-

tiuntur plures exceptiones, non admit
23 tuntur, etiam † quando veritas aliter haberi non potest. Ita colligitur ex dictis per Socinum in consil. cxviij. incip. visa in antepe. col. ver. postremò. j. vol. Barbat. in consilio. lxv. sapienter, &c. in. iiij. volu. iiij. col. Marsil. in consi. cij. vlti. col. Item & nonò, quòd testes inhabiles admittantur, quando veritas aliter haberi non potest, est verum, quo ad extraneas & tertias personas litigantes: quia tales testes inhabiles poterunt testificari de gestis per eos, ne veritas
24 eorũ, quę fecerunt, pereat. † Sed secus est, quando ipsi testes inhabiles deponunt super eo, quod ipsi fecerunt cum alio, quia tunc eorum dicta non valẽt, & nihil operãtur. Ita in simili multum singulariter voluit Pet. de anch. in consi. xxiij. incip. visa inquisitione. j. col. & Marsi. in consi. cij. nu. vij. Item decimò & vltimò, in casibus in quibus testes inhabiles admitti possunt, quando veritas aliter haberi non posset, est intelligendum, vt admittantur, non vt plenè
25 probent: † sed solùm, vt faciant qualemqualem probationem: vt no. glo. in l. etiam matris. C. de proba. Ant. de bu. in prædicto suo consi. xxiiij. Alexan. in suo consi. lxiiij. in. j. vol. & plenè Marsi. in consi. xxxj. xlj. & lxxx. in. j. volu. in quibus solum allegat Alex. in. d. consil. lxiiij. ¶ Nec militaret pro fisco obijcere, quod hic Santillus fuerit pro alio delicto prætensi homicidij citat⁹, & ex quo non comparuit, contumax effectus, & sic stante sola eius contumacia, poterat de iure torqueri: vt dicit Bald. post Nicol. de matha. in l. prima. C. de hæred. institu. Iac. de Beluis in sua pract. causarum crimi. sub rub. de cri. remisso. Angel. in l. iniuriam. §. si quis decreto. ff. de iniur. refert & sequitur Amod. iusti. in tracta. syndi. in vlti. char. Paul. de Cast. in l. raptores. C. de episcop. & ele. Marsi. in l. pen. de quæstion. ff. & in consi. cxvij. in. ij. vol. Nam huic respõdetur, quòd ex relatione nuntij citantis adparet in calce citationis, Santillũ ipsum non fuisse personaliter citatum sed domi virtute cuius citatiõis ad eius notitiam minimè peruentæ, prætenditur contumax reputatus: & sic non potest ille, qui domi citatur, dici verus cõ
26 tumax, † sed fictus. Ita Bar. in l. diuus ij. colum. versi. no. quòd hoc gloss. ff. de in integ. restit. post glo. ibi & plenè Barto. in l. fin. iiij. col. in versi. fictus contumax est. eo. titu. Cùm verus contumax dicatur, qui fuit personaliter citatus,
27 † & non comparuit: secundum Bart. in l. prima in prin. C. quorum appella. non reci. vel verius, qui dum citatur, respondit: nolo venire. secundum glo. & docto. in l. consentaneum. versi. contumacia. C. quomodo & quando iud. & ibi Bart. in. iij. col. Bar. in l. ex consensu. §. fi. ff. de appell. & in l. prima. §. pœna. iiij. quæstio. ff. de libe. agnos. Bal. in l. falsus. iiij. col. C. de furt. Barto. in l. si finita. §. iul. ff. de dam. infec. & ideò non ab re videtur Bald. post Nico. de matha. ita tenuisse, quòd potest contra cõtumacem ad torturam procedi, cùm contumax verus dicatur esse in dolo, dum citatus non comparet: & declaratur contumax. l. non potest. de reg. iur. dicitur Barto. in l. minor. la. j. ff. de minor. & sic pręsumitur in malitia, donec compareat. Ita Bald. in sua marga. in versi.

versic.contumax .versi.iiij.sed sanè illud intelligendum est, contra verum contumacem procedere,non autem cõtra fictum,per id quod in proprijs terminis dicimus de dispositione seu statuto loquente contra contumacem.nam intelligitur de vero contumace,non autem de ficto.Ita in specie consuluit Ange.in suo consil.cxcv.de quo meminit Alexan.in.l.ait prætor.§.hæc verba.ff. de nego.gest.in vlt.verbis.Et quòd statutum loquens de contumace, intelligi debeat de vero contumace, non autem de ficto,tenet Berthac.in reperto. suo in versi.statuta interpretantur,versi.clx.incipien.statutum de contumace.& benè facit:quia verba legis debẽt intelligi,secundum propriam significationem:vt dicit Barto.in.l.ita vulneratus.§.item non quòd verba legis.ff.ad legem aquil.nam verba sic indistinctè prolata,intelligi debent cum quodam temperamento arbitrio boni viri.dixit Flori.in.l.si cui.ff.de serui.& in.l.si seruus vetitus.ff.de legat.j.absurdum enim esset & ab omni iure alienum, q̃ fictus contumax ex cõtumacia ipsa sola & ficta possit torqueri,ex præmissis, concurrente insuper quòd vbi disposi tio aliqua vel statutum requirit consensum,non verificatur in ficto consensu; sed in vero.voluit Bald.in.l.ij.§.voluntate.ff.solu.mat.Alex.post Barto.in.l. apud Iulianum.§.fi.ff.ex quibus ca.in poss.ea.& ideò dicit Bartol.in.l.j.ff.de sant.quòd statutum prohibens portantem perulas, non intelligitur de fictis perulis.& dicit not.Bald.in.l.transigere.iiij.col.ff.de transac.quòd stante statuto,quòd de omni delicto possit fieri concordia,præterquam de homicidio quòd si quis fuerit condemnatus de homicidio ex contumacia, & sic ex ficta confessione,quòd poterit fieri concordia. & ideò voluit pulchrè Abba. in capitulo gratiæ. de præhend.quòd dispositio pœnalis non extenditur ad casum fictum,per tex.in dicta.l.ait prętor.§.hæc verba.ff.de negotijs gestis, & ideò dixit Baldus,in lege diuus.ff.

28 de in integrum restitutio. † quòd dicitur quis condemnatus ex contumacia,quando esset verè contumax. Nec censeo obmittendum, quòd pro prætenso homicidio, pro quo inquisitus ipse prætenditur contumax,fuit in rixa prædicta taliter vulneratus, quòd stetit prope mortem, prout medici testati sunt, asserendo quòd miraculosè superuixit,maximè quia gutture inciso exibat cibus à foramine, vulneris existentis in pectore, prout plenè dictum fuit.vnde non poterat subsistente tam grauissima infirmitate, adeò quòd laborabat in extremis;ita contumax reputari.vt dicit Baldus, in lege

29 finali vltima columna versicu.† quæro,an pater.C.de bonis quæ liber.maximè, cùm nec contumax dici possit, qui fuit infirmus.lege secũda.§. si quis in iudicio.& ibi Docto.& Alexander. ff.si quis cautio. & sic cùm impeditus non comparuerit, excusabitur à contumacia præfata,saltim ope exceptionis.lege secunda.§.primo.& ibi Alexander. ff. si quis cautio.Nec posset fisco suffragari,quòd numerus suppleat defectum testium, cùm ex præmissis & vnoquoq; ipsorum ittum etiã; qa talis

30 regula:videlicet † q̃ numerꝰ suppleat

defectum testium, non habet locum in causa criminali,imò nec in causa ciuili ardua.dixit not.Bald.in cap.ad nostram.de probatio.allegat tex.in.cap. licet causam.in.§.quidam verò.de probatio.refert & sequitur Felyn.in. c. testimo.v.colum.in fi. de testi. & consuluit Deci.in consilio. cxxiij.incipienti, viso processu.in fin. quarta colum.vbi ad hoc etiam allegat Pet. de ancha.in consilio.ccxlvij.incip. in causa agitata Angel.in suo consilio.cxxviij. & sequitur idem consulendo Marsi.in suo consilio.cix.nume.vj. Nec militaret obiicere,fuisse legitimè processum contra prædictum Santillum ad torturam ex causa,quia infamis ex alijs delictis, de quibus inquisitus extitit, videlicet pro alijs vulneribus illatis, & etiã pro prætenso homicidio, ex quo ad hoc, vt mala fama, ex qua quis infamis euadat,locum habeat, & suum sortiatur
31 effectum,requiritur,† quod præcesserit in eodem genere mali, non autem in diuerso genere ita Barto.in.l.Cassius.de senato.Bald.& Imol.in.l.fina. ff.de hære.institu.vltima colum.& subdit Ioan.de Imo.dicta verba. Bal. esse bene not.pro limitatione dictæ regulæ,semel malus.& idem in specie consuluit Alexan.in consil.v. ij. colum.in j.volumi.incipien. in causa inquisitionis.& sequitur Cotta in memorialibus suis in ver.semel malus.Item, nec potest modo aliquo dici diffamatus aut infamis, ex quo dicatur, quod quendam vulnerauerit, & quendam alium occiderit, quia ad hoc vt dicatur quis diffamatus seu infamis ex delicto, seu
32 propter delictum, requiritur, † quod delictum ipsum confessus fuerit, vel quod per sententiam condemnatus, dixit Petr.de ancha.in consil.clxxxix. incipien. tribus de causis. nec sufficit crimen esse probatum allegat ita tenere Ioan.andr.in cap.si quis. de præscript.in. vj. & sequitur Marsil.in sua pract.causarum crimi. sexta char. ver. aggredior.versic. pro quo etiam facit, &in consilio.lij.numero.xvij.in primo volumi. Nec suffragaretur ad iustificationem ipsius torturæ, dicere quod tortura ipsa fuerit illata eidem Santillo ex mandato Illustrisi. domini, Proregis. nam proculdubio sua Illustrisi.d.non procesit, si procesisse ad paret ad huiusmodi mandatum, nisi præcedente relatione suæ Illustrisi.d. facta de meritis informationis captæ contra ipsum,& sic de indicijs in ea cõtentis,& si fuisset relatum non existere indicia sufficientia ad torturam,vt. s. demonstratum est huiusmodi manda-
33 tum non emanasset † cùm mens principis præsumatur semper fuisse talis, qualis de iure esse debet dixit Bald. in l.ex facto. in princip.quarto notat & ibi Alexan.ff.de vulga.& pupil. & ideò dixit Bald. in plu. feu. quod princeps nunquam præsumitur concedere non concedenda, quod maximè conside-
34 randum est in non mandãdo, † quod procedatur ad torturam, non præcedentibus indicijs, cùm hoc de iure facere non posit,prout in terminis voluit Andræ. de Iser. magnus fiscalis & Euangelista in regno in constitut. pro
35 sequentes.sub rubri.de pug.subla.† & licet posit princeps ex causa excedere modum,quod iudex facere non potest vt

vt testatur idem Andr. in constit. regni inquisitionibus. in fi. tamen non intelligitur in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali, ex quo ipse princeps ligatur iure gentium, vel naturali, vt dicunt omnes in cap. primo de probatio. & idem Andræ. in. d. consti. prosequentes. in fi. vbi in specie tenet hoc principem ipsum minimè mandare posse de potestate ordinaria. & si id faceret de potestate absoluta sine causa, malè faceret, quia suam potestatem excederet ex quo est rex à regendo secundũ iustitiam. c. regũ. xxv. quæst. v. & idem dicit Andr. in. c. j. de pace tenen. & sequitur Affli. in. d. constitu. prosequentes & in alia consti. regni. incip. dira & dura. vbi subdit, quod tempore Sereniss. Regis Federici de Arogania dum sua ma:e. affectasset quendam nobilem torqueri authoritate regia, absque legitimis indicijs, & interrogasset ipsum Afflictum an id facere potuisset: respondit quod non, absq; legitimis indicijs. & hoc per prædictam deci. Andr. & insuper subdit, quod boni cõsiliarij principis semper debẽt dicere principi veritatem, & non quod ipsi princip placeat. & idem dum casus mihi occurrisset de facto tempore decimi noni anni officij mei iudicatus magnæ cu. vicariæ existente. d. Cardin. Colunna Locunte. generali Cæsa. Maiest. similiter reueren. suæ Illustrissi. d. id minimè fieri posset. & sic ex præmissis cùm fuerit tortura ipsa illata indicijs non præcedentibus præfato santillo inquisito, quæ saltim si essent in processu ordinario, fuissent

36 sufficientia, resultat † quod confessio inde sequuta, etiam si millies ratificata foret, non tenet per text. vulga. in. l. j. pe. & ibi gl. & Bar. & communiter scribentes. ff. de quæst. & in. l. vnius. in. §. in ea. ff. de quæst. vbi expræssius Barto. & Imo. maximè concurrente tortura tot vicibus reiterata, quæ in veritate habita ratione profunditatis letatis vulneris, quod gestabat in pectore, prout me dici testati sunt, fuit plusquam immoderata, etiam quando indicia sufficientia fuissent, nõ poterat nec debebat vl-

37 tra tertiam vicem torqueri † & ideò quatenus fuit vltra tertiam vicem tortus, imò vltra quartam, quintam, & sextam tortus, dicitur satis immoderatè tortus. Ita consuluit Pau. de cast. in consi. cxcvij. incipien. visa inquisitione circa fi. ar. l. fideicommissa. §. si quis. x. ff. de leg. iij. & sequitur Par. de pute. in tract. syndi. in char. cviij. in ver. tortura colum. xxxviij. in. c. viso de repetitione torti. & sequitur Marsil. in sua pract. causarum cri. §. quoniam. iij. col. & in. l. repeti. iij. colũ. ff. de quæst. vbi in specie subdit, quod reus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Et nihilominus cùm prædictus santillus attento profundo vulnere prædicto nouissimè saldato, non valuisset sustinere aliquam torturam, etiam leuissimam, vt medici testati sunt sequitur, quod nedum ita atrox & immoderata, prout fuit sed & quælibet alia simplicissima sufficiens fuisset quãdo indicia præcessissent. ex qbus nulla potest aut debet haberi consideratio suæ cõfessionis & ratificationis, & sic magna curia vicariæ pernoscens huiusmodi mandatum Illustri. Proregis fortè minus bene informati non procedere nec locum ha-

bere ex præmiſsis, debebat replicare, iuxta text. in.l.reſcripta. C. de præci.
38 † Imperato. offer. & ita legibus & canonibus expræſſum eſt, vt inquit Petr. de anch.in conſil. cccxiij.incipien.niſi legibus.& dicitur in ſpecie de Theodoſio Imperatore,in.c. apud theſſalonicam. xj. q. iij. quæ propterea fecit.l. ſi vindicari.C. de pœn. & dicit Martin. Laud.in titu.de conſ.princip.ver.vj.vt conſilij.maximè notent, quod ſi princeps iracundia motus, abſque cauſæ cognitione, mandauerit crudeles vindictas contra ſubditos alicui iudici, nō debet permittere executionem, vſque ad. xxx. dies, vt interim ceſſet ipſius principis iracundia, per text. mirabilem in dicta.l.ſi vindicari. qui tex. dicit,quod eſſet auro pingendus.& ſimile dicit de Papa, quando aliquid irra-
39 tionabile mandat † nō debet ei reſcribi.c.ſi quando.de reſcrip. & text. cum glo.in.§.deinde.in authen. de manda. princi.colū.iij. vbi glo. inuehit contra miſeros prælatos,qui in tantum timēt literas Papæ vt non audeant illis contradicere,licet iniuſtis & eſt ſimilis glo. in.§.fi.in authen.vt determi.ſit numerus cleri.colum.j.ver. contradicere. & idē ſequitur Par.in trac.ſyndi.in ti.de exceſ.cōſilia in.v.char.& char. lxxxix. in.c.mandauit ex. & ſic rex præmiſsis ſuccedit prædictum ſantillum ſatis cōſiderandum, cùm maximam partem pœnæ pro ſui exceſſus qualitate aſſequutus fuerit. ¶ Ramanet in ſuper conſiderandum contra prædictum Santillum extat depoſitio prædictarū duarum mulierum,videlicet Cubellę, nurus, & principalis & Beatricis ſocrus, in qua deponūt prædictum Santillum cognouiſſe intus earum domum poſt accenſum lumē candelæ, ſed ecōtra in fauorē ipſius Santilli examinati fuerunt tres teſtes,qui viderunt ipſum cū alijs ingredientibus domum præfatæ cubellæ & ipſo Santillo remanente extra domum, & ingredi nolente, licet
40 euocatus fuerit. † & ſic tanquam teſtimonium virorum,præferri debet teſtimonio ipſarum mulierum,imò & principalium,vt.ſ.dictū eſt ita dicit Abb. in.c.forus.de verbo.ſigni.imò & tantò plus,cùm tendat in fauorem ipſius inquiſiti. quo caſu etiā ſi mulieres eſſent prædicti teſtes noſtri, prout ſunt viri, dum deponunt in fauorem rei deberent præferri.dixit Bellenz.in.d. c.forus.& hoc per glo.in.c.clerici.lxxxj.diſtinct.ſequitur Marſil.in. l. vnius. §.in ea cauſa.ff.de quæſt.in.ij. colū. & ideò dixit pulchrè idem Abb.in.cap.ad noſtram.de probatio, quod licet teſtes actoris ſint aliquantulum digniores teſtibus rei,quod tamen iudicandum eſt pro reo. ¶ Nec obmittendū puto,quod dum Alguzerius adportaſſet nouum de captura ipſius ſantilli eidem Cubellæ,Cubella ipſa ægrè tulit reſpondendo,quod noluiſſet ipſum fuiſſe captū, ex quo Santillus ipſe ſibi non diſplicuerat,ſed voluiſſet captum fuiſſe principalem authorem delicti : videlicet, Ioan.dominicum Ferrarium, qui ille erat eius inimicus, & omnia perpetrauerat ex quibus adparet iunctis alijs præmiſsis,quod Ioan. dominicus fuerat principalis & ſantillus ipſe auxiliator & ſic tenetur duntaxat de auxilio, & non eadem pœna, qua principalis: ſed

41 † sed mitius. Ita dixit singulariter Saly.in.l.j.C.de rap.virg. quem sequitur Cæpo.in suo consil.xxvij.incip. requisitus.vlti.colum.refert & sequitur Marsil.in suo consilio.xxiiij.incip.viso puncto.tertia colum. & dixit in specie An-
42 dreæ.de Iser.in consti.regni. † Sub rubri.de violētia meretri.illa.vbi in proprijs terminis, tenet quod principalis tenetur ad pœnam vltimi supplicij, cæteri verò deportantur. ¶ Vltimò pro complemento materiæ adparet quod Santillus ipse cōfessus dolore tormentorum, dum fuisset portatus ad bancum iuris, reuocauit afferendo id præ dolore tormentorum se cōfessum fuisse. Secundò, iterum tortus, iterum confessus est, & delatus ad bancum iuris, iterum negauit reuocando id, quod per torturam se confessum fuisse afferebat, & non quod illud fecisset. & tandem tertio loco tortus, idem affirmauit, & postmodum reuocauit. & vltimò & quarto tortus, & sic immoderatè & per duos tractus, retificauit, quo casu dum non potuisset vltra tertiam vicē torqueri, vt suprà ostensum est, debe-
43 bat fideiussoribus liberari. † Ita in proprijs terminis tenet Par. de putet. in tranct.syndi.in. cviij. char. in tertia colum. & subdit se hunc casum habuisse de facto, & finaliter ipse talem reum liberauit sub fideiussoria cautione, & hoc ex multis per eum allegatis. & præsertim, quia confessio erronea etiam sæpius repetita, potest reuocari. l. prima.C.de erron. calcu. vbi dicit Bald. quod etiam si fuerit reiterata, potest infringi probato contrario. l. cum falsa.C.de iur. & fac. ignoran. & adducit Bald.in.l.vnica.v.colum.C.de confes. versic. sed nunquid intelligitur, quod confessioni factæ in tormentis legitimè illatis, statur, si perseuerat in ea nisi indicia, per quæ fuit tortus, fuissent
44 leuia, † quæ non facerent præsumptionem, quia non stabitur illi confessioni, nisi perseueret in ea, per glo.in.l. prima.§.diuus.ff.de quæstio. Idem refert & sequitur Mars.in.l.repeti.quinta.colum.char.lix.ff.de quæst. & idem Marsi.in sua pract. causarum crimi. in §.quoniam.tertia colum. ver. sed successiuè quæri potest. pone, quod reus fuit positus ad torturam, præcedentibus legitimis indicijs. & ibi per multa idem concludit, & ideò dicit idē Marsil.in eadem pract.in.§.ij. septima co-
45 lum. quia non est verisimile, † quod quis vigore torturę dicere velit se commisisse delictum, de quo est innocens, & si aliquem ita confiteri contingat, tamen in ratificatione posteà ad bancum iuris reuocat, melius cognoscens quod tractatur de periculo vitæ suæ, & ideò non persistit in ea. imò vult potius iterum torquæri, & in torturam aliquantulum pendere, quam in furca continuò stare, & in.d. l. repeti. vbi suprà dixit se casum istum habuisse de facto. ¶ Nec arbitror omittendum, quod prædicta Cubella peruoscens habere conscientiam informatam, quod prædictus Santillus ipsam non adulterauit: sed tātummodo interfuit cum alijs ad inferendū violentiam in ingrediendo eius domū ideò eidem santillo omnē iniuriam & violētiam remisit ex qua remissione inhumanū quippe videretur procedi possę cōtra ipsum ad alterius

terius pœnæ impositionem, quam legis iuliæ de vi publi. cuius pœna est
46 † hodie deportatio. tex. est in. l. j. §. ité. l. iulia. institu. de publi. iudi. & in. l. j. ff. eodem. titu. loco cuius pœnæ succedit bannimentum hodie. l. amissione. ff. de capit. dimi. cum bāniti nostri temporis æquiparentur deportatis. glo. in. §. relegati institu. quibus mod. ius patr. pote. solui. in glo. j. ver. sed bannitus. Barto. in. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offic. præsid. Bald. in. l. j. in. j. q. ff. de hære. institu. & ista quidem esset sibi pœna conformis delicto; & quælibet alia
47 esset seuerissima: † & iudex in condēnando debet minorem pœnam eligere. l. pe. & fin. ff. de pœn. ita Cardi. Alexan. in. §. rursus. extrà qui cleri. vel voue. v. col. & Cæpo. in. l. si fugitiui. vj. & &. vij. col. C. de serui. fugi. & facit vera no. Ioan. de neuiza. in sua sylua nupt. in vlti. char. j. colū. cùm non semper delinquentī sit sponēda pœna mortis naturalis, etiā lege p mittēte, iuxta illud:
Si quotiēs peccāt homīes, sua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore nullus erit.

Et ideò dicit tex. in. c. vera iustitia. xlv.
48 dist † quòd vera iustitia est, misereri delinquentibus. quem tex. allegat ad hoc Franc. de aret. in consi. clxv. sicut Ioan. & c. vlt. col. & ideò dicit text. in. c. quia plerunque. §. his ita. secunda quæstion. vij. quòd qui putant misericordiam negandam esse peccantibus, & de iustitia sua præsumunt, à domino per cussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illius, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. quibus dicitur per salomo. noli esse nimis iustus, & alibi dixit gloss. in capitu. serpens. de pœni. distinctio. prima quòd, quis nō debet esse nimis iustus. & ideò dicit text. in. cap. nisi cùm priden. ante medium de renuntia. & ibi glos. quòd nimis iustus, quandoque in sua iustitiā perit. allegat capit. de his secunda quæstio. septima. & dicto capitul. serpens. & ita consulo iuris esse. & ita Deum testor, quòd ego facerem, si iudicarem in præsenti causa.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitia capitalis nedum inducitur ex tortura illata, verum etiam ex sola carceratione.*
2 *Carcerati per iudicem repelluntur à testimonio contra ipsum iudicem in causa syndicatus.*
3 *Testis repellitur à testimonio contra illum, cū quo litigauit, seu litigat in causa criminali?*
4 *Testis inimicus dicitur ille, qui accusat aliquem de crimine.*
5 *Testes inimici capitales non debent recipi in testes.*
6 *Testis nedum inimicus repellitur, sed etiam suspectus de inimicitia capitali.*
7 *Testis inimicus repellitur à testificando, etiam si iusta causa fuerit inimicus.*
8 *Testis inimicus repellitur à testimonio, etiam si in vltimis constitutus tenens corpus Christi, ita deponeret.*
9 *Testes inimici etiam in crimine lesæ maiestatis repelluntur. vbi plenè licet infames eo casu & aliàs inhabiles admittantur.*
10 *Testis deponens protulisse falsum testimoniū pro Titio, non probat contra ipsum Titium.*

11 *Testibus dicentibus, precibus & rogatu alterius falsum deposuisse, non creditur.*

12 *Inquisitio non potest formari ad dictum solius socij criminis.*

13 *Qualitas personæ multum confert ad remouendum præsumptionem falsitatis.*

Consilium XLVI.

IN christi nomine. In causa Magni. Tristani doc. cum regio fisco, vltra plene allegata in primis allegationibus meis, de quibus. ō. in numero pro iustificatione capturæ & torturæ inquisitorum de proditione & tractatu aduersus ipsum Magni. Tristanum castellanum castri insulæ Brundusinæ, audio ꝙ duo ex inquisitis & carceratis prædictis edocti de canibus, quæstio, ingeniosi Petri nauarri, vt eorum male gesta non detegerentur censentes ex infrà dicendis euitare tantę notoriæ proditionis supplicium, dum aliàs examinati fuissent in testes, in quadam causa ciuili mota p prædictum castellanum cōtra ciuitatē Baroli, ad eius instantiam deposuerunt, quòd ad instigationē ipsius Magni. Tristani falsum testimonium in causa prædictæ deposuerunt contra ciuitatem seu vniuersitatem prædictam Baroli. & quòd insuper viderunt eundem Tristanum falsam monetam cudentem, & incidentem bonam. hæsitat ergo quanta fides sit testibus prædictis adhibenda, extante inimicitia capitali inter eos, & prædictum Tristanum: cùm ipsos carcerauerit, & torturam intulerit: vt pluries ipsimet conquesti fuerunt in publica audientia, & coram Illustris. Prorege, prout in memorialibus oblatis per eosdem, & in processu præsentatis cōtinetur, ac etiā ex meritis probatorum. Et iuris dispositione cautum est, quòd nedum ex tortura illata, verum etiam ex sola carceratione inimicitia capitalis inducta sit inter ipsos & prædictum Tristanū carcerantem: † & quæ inimicitia semper durare præsumitur, nisi contrariū probetur: secundū Bald. in. l. ignorat. in fi. C. ad exhiben. & in. l. seruus. C. fami. ercis. & in authen. si dicatur. C. de testi. & Fely. in. c. cum oporteat. vj. colū. extrà de accus. & ideò dixit Bald. in. l. in ipsius. C. fami. ercis. † quòd carcerati per officialem, repelluntur à testimonio in syndicatu contra ipsum officialem. & hoc, quia præsumitur ei odiosus, per illum text. & consequenter nō admittitur, sed repellitur à testimonio: vt in authenti. de testa. §. si verò odio sus refert & sequitur Amo. Iustinus in tract. syndi. in ver. suprà dictus dominus potestas. tertia columna. in ver. ad uerte insuper, quia multi. & tantò fortius, cū de pſenti & ante & post pdictā eorū depositionē litigauerint & litigēt de prædicta eorum carceratione & tortura illata eisdem per prædictum Magni. Tristanum in magna cur. vicariæ: in qua eundem puniri & castigari petierunt. ob † quod tanto fortius capitales inimici censendi sunt. dixit Barto. in. l. testium. ff. de testi. Anto. de but. & Abb. in. cap. j. de iudic. & plene Alexā. de Imo. in addi. ad Barto. in. d. l. testiū in ver.

in ver.hoc limita.niſi inimicitiæ ſuper uenerint,concurrente maximè, quia ipſimet teſtes accuſarunt prædictum Triſtanum de tortura prædicta,& fal-
4 ſificatione,†ac etiam inciſione monetæ:& ſic de crimine capitali quo caſu dicuntur capitales inimici.Ita Barto. in.l.iiij.§.fin.ff.de adimē.leg.glo.in.l. iij.ff.de arbi.Abb.in.c.accedens.vt lite non conteſta.glo.inſtit.de excuſa.tuto.§.item ſi propter.tum etiam, quia dum teſtificati ſunt in cauſa criminali,contra ipſum Triſtanum, dicuntur etiam ex hoc capitales inimici.Abb.in c.cum.p.in fin.de accuſa.Alex in.l.teſtibus.ff.de teſti.Marſi.in.conſi.xxxj. iij.colū.j.volu.& ideò tanquā capitales inimici non debuerunt recipi in te-
5 ſtes,†nec examinari. dixit Bartol.in authen.ſi dicatur.C.de teſti.Spe.in tit. de teſte.§.j.in princ.glo.& Bartol.in.l. iij.ff.eo.titu.Inno.& doc.in.c.cū oporteat.de accuſa.& in.c.cūm. p. manco-
6 nella eo.titu.& ibi ſubdit,†quòd nedum inimicū,ſed & ſuſpectum de inimicitia capitali,repelli.& refert Bald. in.d.authen.ſi dicatur.ſufficit enim ad parere de cauſa inimicitiæ,licet inimicitia ex animo non probetur.dixit Inno.in.c.cum.j.&.a.de re iudi.Bald. in l.præſcriptione.C.ſi cōtra ius vel vtili. & publi.& Abb.in.d.c.cūm oporteat. & plus dixit Anto.de but.in.c.vt debitus extrà de appel. inimicum repelli à teſtificando,etiam ſi iuſta cauſa fuerit inimicus:& in tantum teſtis, inimicus
7 repellitur.†quòd etiam ſi infirmus ad mortem exiſtens, & reciperet corpus Chriſti,ſibi non crederetur teſtificando contra inimicum,voluit Bald.in.ti tul.de pace cōſtan.in ver.vaſalli.& ſic
8 ex præmiſis infertur†,quòd tanquā inimici recipi minimè potuerunt,& recepti non probāt inimici,etiam in crimine læſæ maieſta.in quo licet admittantur teſtes inhabiles,& infames ac criminoſi.l.famoſi.&.l.ij.ff.ad.l.iul.maieſta.
9 †& no.glo.in.l.iij.§.lege iulia.ff.de teſti.& plenè Alexā.in conſil. xj.j.volu. attamen teſtes inimici non admittuntur.dixit Barto.in.l.in quæſtionibus. ff.ad.l.iuliam maie.conſuluit Alex.in conſi.cxxvj.in fi.in.iiij.volumi.Specu. in titu.de accuſa.§.j.ver.fina. Pari.de pute.in tracta.ſyndi.in verſi.ſuſpicio. in.c.ſemel fui interro.ij.columna.licet de præallegatis deciſio. nullam faciat mentionem.& idem conſulendo tenet Philipp.decius in cōnſi.clxxv.incipiē. in cauſa falſitatis.iij.columna.in.j.volumine.Et tantò fortius circunſcriptis prædictis minimè in teſtes admittendi ſunt,cùm admiſsi non probent, nec eis credendum ſit.Ex pluribus & primò,quia ſocij criminis ſe faciūt & participes,cùm dixerint ad inſtantiam prædicti Magnifi.Triſtani falſum teſtimo-
10 nium perhibuiſſe.Ita†in propriis terminis conſuluit Pet.de anch.in ſuo cōſil.xxiij.j.columna.& quòd eo caſu in præiudicium prædicti Triſtani nō probant idem conſuluit Fulg.in conſilio. clxxiij.incipien.in cauſa inquiſitionis. prima columna.vbi pariter concludit non eſſe credendum teſtibus aſſerenti-
11 bus ſe falſum depoſuiſſe precibus†& conſilio inquiſiti,de huiuſmodi falſitate & hoc per regulam:quia ſocius criminis non debet interrogari.l.fin.C. de accuſ.in.l.quoniam liberi.C.de teſti.j.

sti.j.columna.& ibi dicit,quòd non est de casibus exceptis.in quibus dicta regula non procedit.& idem tenet Fulg. in consilio.cvij.incipien.super eodem. columna.iij.vbi subdit,ꝙ talis depositio falsorum testium non facit indiciũ etiam ad inquisitionem formandam. Idem tenet Fulgo.in consi.cxxxvj.incipiẽ.in causa criminationis.colum.fi. ver.nouis.verò ,& plenissimè in propriis terminis præsentis casus consuluit Deci.in consil.clxxxix.incip. lætatus sum.in.v.col.j.volumine . vbi quã plures decisiones,& consilia ad idem adducit.& præmissa maximè concedẽda sunt,cùm aliter de prætensa falsitate nedum non adpareat verum etiã nulla insit suspicio. Et ad dictum solius socij criminis inquisitio formari
12 non potest,†vt tradit not.Fulg.in cõsil.cxxxvj.columna.fin.ver.nouissimè verò.& Deci.in consi.clxxxix.v.columna.versi.v.principaliter.& idem sequitur consulendo Marsi.in consi.lxxix. incipien.salus omnium.iiij.columna. ij.volumi.concurrente insuper optima fama ac nobilitate prædicti Magni. Tristani,qui semper optimæ famæ tẽtus & communiter reputatus fuit, etiã per cap. regem gloriosæ memoriæ.& successiuè per proreges præsentis & regni:maximè circa administrationem iustitiæ,in principalibus ciuitatibus regni pluries ad earum officia reiteratus,ob eius bonã famam, & mores ob quòd qualitas suæ personæ multũ operabit ad remouẽdũ præsumptionẽ falsitatis:vt no.Bal.in.l.ij.C.de falsi.& in l.quoties.§.sed nõ in corpore.ff.de hære.institu.Fran.de arc.in.c.cũ.p. mãconella.de accus.& consuluit Deci.in suo consil.clxxv.colũ. v.in.j.vol.& ita iuris esse intrepidè consulo.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testes deponentes se aliter dixisse in suis depositionibus,quàm per notarium scriptum fuit,dum de falso agitur,est potius stan dum eorum dicto,quàm notarij.*

2 *Subscribens se scripturæ per alium factæ,sibi præiudicat,ac si totam scripturam ipsam sua propria manu scripsisset.*

3 *Subscribens se scripturæ alterius,ad hoc vt sibi præiudicet,requiruntur tria concurrere , ad hac vt probent:videlicet primò quòd ita scriptum fuerit de eius voluntate. Secundo , quòd scripturam ipsam viderit Tertiò,quòd ipsam legerit.& nu.4.*

5 *Testium dicta non possunt dici falsa,quando possunt aliqua interpretatione verificari.*

6 *Testis dictum,vt saluetur,sufficit aliquid esse verum,vel non esse implicitè.*

7 *Possessio præsumitur ex perceptione fructuum seu pensionis.*

8 *Testes sufficit esse concordes in facto principali,in quo consistit substantia negotij : licet in alijs sint discordes quia non ex hoc poterũt reputari falsi seu varij,nec reprobantur.*

9 *Testes si contradicunt inter se in modico,& contrarietas etiam non esset concordabilis in substantia negotij facti principalis,non vitiãtur eorum dicta,nec possunt ex hoc falsi reputari.*

10 *Pluralitas actuum in dubio præsumi debet ad euitandum falsitatem.*

11 *Interpretatio semper facienda est, vt falsum excludatur . & ideò datur cautela vt fiat inter*

interrogatio de vnitate actus.& nu.12.

13 *Contrarietas in teste est excusabilis ob decursum temporis, etiam trium annorũ cùm infrà tantum tempus de facili inducatur oblinio.*

14 *Obliuio præsumitur in teste ex tractu temporis, in quo testes possunt quodammodo variare fidem.*

15 *Obliuisci quis de facili potest de præterito, etiam de eo, quòd ipsemet fecit.*

16 *Testis credens dicere veritatem, iurando sic esse, non potest dici periurus, nec falsus: licet veritas fuerit in contrarium eius, quod dixerit.*

17 *Credulitas vehemens, habetur pro certitudine.*

18 *Indicium vnum sufficiens ad torturam, euanescit ob bonam famam inquisiti.*

19 *Personarum qualitas, multum attenditur in falsitatibus considerandis.*

20 *Obliuio cadit in teste spacio duorum annorum. & quandoque minori tempore.*

Consilium. XLVII.

SVmmi opificis, præsidio petito, Amen. In causa honorabilium Io. Ant. Suffulani, Marci de iustitiario, Martini hispani, ac Loisij testium productorum per Illustris. Marchionissam oyræ aduersus Magni. Nico. de summa super promissione de reuendendo domũ cum apothecis facta eidem Marchionissæ exposita querela de falso, contra testes prędictos per præfatum Nico. prætextu, quòd in lite mota contra illos de campora possessores dictæ domus & apotheçę tanquàm habẽtes causam à prædicto Nicolao Io. Ant. ipse & Marcus in testes producti deposuerint, quòd domina Marcella mater Marchionissæ possederit quousque apotheca prędicta peruenit in posse illorum de campora. Prædictus verò Marcus repetitus in magna cur. & pariter Io. Anto. dixerant, quòd fracto exercitu Gallorum apotheca prædicta & domus peruenerunt in posse Io. de vrbina impetratoris ipsorum bonorũ. Et demum Marcus ipse dixit se nescire, ad quem peruenerint: sed credit peruenisse ad eandem Marcellam. & successiuè ad Marchionissam. attamẽ de omnibus se refert scripturis, & insuper ambo prædicti deposuerũt actuariũ errasse, quatenus aliter scripserit, & ipsi se subscripserunt, nõ lectis eisdem per prius eorũ depositionibus per prædictũ actuarium præsupponendo, quòd dixerint se aliter deposuisse, quàm scriptũ fuerat, & sic potius dicto ipsorum, quàm actuarij aliter scribentis standum erit, dũ de falsò querulati sunt. Ita in particulari † voluit Spe. in tit. de teste. §. j. ver. sed pone, ecce iudex. & in ti. de instru. edi. §. restat. ver. sed quid si vnus. & ibi subdit, quòd omnes doct. Bono. in suo priuato examine ita concordarunt, quòd nõ credatur tabellioni contra testem, quando testis accusatur de falso. & sequitur Lud. roma. dicẽs hoc esse verum dictum, & singulare in. l. j. §. fi. de verb. obl. sequitur Abb. in. c. ad audientiã. & ibi Fely. extrà de præscri. & c. cùm causam, quæ inter archiepiscopum. extrà de testib. vbi subdit hoc dictum Spe. esse multũ no. idem tenet

Aug

Angel.& Imo.in.l.j. §.si quis neget. ff. quemadmo.testa.aper.Saly.post Cyn. in.l.si quis decurio.de fal.& consuluit Alex.in consi.lxx.viso processu.j.colũ. in.j.volu.& consi.xlix.incip.visis processibus.ij.volu. Nec suffragaretur fisco obiicere,quòd ipsi testes se subscripserunt, & sic non possent replicare se non ita deposuisse, cùm subscribens se scripturæ per alium factæ,sibi ita præiudicat, ac si scripturam ipsam totam
2 eius propria manu scripsisset:† vt dixit Bal.& Ang.in.l.emptor. §.Lucius. per illum tex.ff.de pact.& plenè Iaso. in.l.prætor ait. §.cogentur.iij.colum. ff.de æden.Ex quo ad hoc, vt subscribens sibi præiudicet, requiruntur plu-
3 ra concurrere. Et primò, † quòd ita scriptum fuerit de eius voluntate. Secundò, quòd scripturam ipsam viderit. Tertiò, quòd ipsam legerit.tex.est in procœ.instit.in.§.igitur.ibi vidimus, legimus, & cognouimus, & plenisimũ constitutionum nostrarum robur accommodauimus, &c. & quod ibi not. scribentes,text.est etiam in.l.fi.C.plus val.quod agi.& quòd ibi dicit Bal.qui in propriis terminis decidit casum istũ.
4 † & insuper subdit, vt examinator cõpleto examine debeat legere depositionem factam ipsi testi, ad hoc vt errores corrigi posint. & facit ad hoc not.consilium Paul.de cast.cccxlviij. incip.de causa.& facit,quod not.Bart. in.l.diuus. §.item senatus. ff.de falsi. quòd tantò magis tenendum est, cùm articulatum fuerit actuarium ipsum non consueuisse in causis, in quibus examinat legere depositiones testibus examinatis per ipsum,& post lecturam ipsarum eosdem subscribi facere. Nũc autem dico, quòd stante depositione testium in puris terminis, etiam quòd non deposuissent contra scripturam actuarij, asserendo non ita deposuisse: negari tamen non potest, quin omnia bona prædictæ Marchionissæ & Marchionis coniugum non peruenerint in posse Ioannis de vrbina impetratoris ipsorum. & ideò quatenus testes ipsi deposuerint Marcellam ipsam possedisse vsque ad tempus, quo peruenit apotheca prædicta ad illos de campora,clarum est,quòd minimè Nico.ipse de summa possederat,sed præfatus Io. de vrbina impetrator ipsorum bonorum prædictorum coniugum, & quæ bona demum restituta fuerunt,eisdem coniugibus,tãquàm propria. & sic adparet cessare suspicionem falsitatis te-
stium,† cùm de iure dicta testium non 5
posint dici falsa,quando possunt aliqua interpretatione verificari,per tex. in.c.cùm tu. de testib.& not.Innoc.in c.causam,quæ.extrà de rescri.ita consuluit Bal.in consi.cccxxiij.in.iiij.volu.incip.præmittendum est ad euiden-
tiam.nam dictum testis ad hoc † vt sal 6
uetur, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè.dicit glo.in.c.si quãdo.in ver.rationabili.& ibi Butr.in recollectis & non in lectura, extrà de rescrip.& sequitur Berta.in reper.suo in ver. testium impugnatio. ij. colum.in v.ver.Nec militaret, quatenus ex aduerso diceretur, quòd imò post Ioan. de vrbina bona ipsa peruenerunt in posse ipsius Magnifi.Nico.à quo causam habuerunt, illi de campora : & sic adparet testes ipsos falsos modò deposuisse

fuisse, dum deposuerunt semper possedisse dominam Marcellam, & successiuè dominam Marchionissam, quousque bona ipsa peruenerunt ad illos de campora. nam hoc clarissimè soluitur ex depositione eiusdemmet magni. Nicolai, qui in. S. consi. examinatus tāquàm principalis deposuit, quòd Marchio tenebat in affictum domum prædictam & apothecam. & sibi respōdebat de affictu præfato. ergo neces-
7 sariò infertur, † quòd ipse Marchio seu Marchionissa percipiebant pensiones, & ex perceptione pensionis & fructuum seu mercedis, præsumitur possessio, imò dicitur possessio penes percipientem, & non penes alium: per id, quod habetur per glo. & Bar. in. l. qui vniuersas. §. qui per colonum. ff. de acquiren. poss. per Bar. in. l. litibus. C. de agri. & cēn. per Bar. & doct. in. l. quàmuis. ff. de acqui. poss. & in. l. Celsus. ff. de vsucapio. & in. l. j. ff. sol. mat. Bal. in. l. si quis. §. fi. C. fin. regun. & in. l. post sententiam. C. de senten. & hoc verisimiliter non poterat innotescere testi, quòd Marchio ipse tenuisset dicta bona affictata, cùm per prius eūdem recognouissent tanto tempore. Quo verò ad secundum caput assertæ falsitatis, cùm prædictus Ioā. Anto. deposuerit, quòd dum moraretur Marchionissa ipsa in domo illorum de paparis prope portam nolanam, & voluisset petere ecclesiam diuæ Mariæ annuntiatæ, testis ipse cum aliis seruitoribus, & signanter cum Martino & Loisio de rosa ibidem degētibus associauerunt eandem Illustriss. dominam ad ecclesiam prædictam, in qua ecclesia prædictus Nicolaus de summa eidem Marchionissæ retro vendere promisit. Martinus verò deponit, quòd dum venisset à terra Marigliani, & esset apud ecclesiā prædictam annuntiatæ, & propriè vbi existunt marmorarij obuiauit prædictæ Marchionissæ, tunc accedenti ad ecclesiam prędictam. & sic ipsam associauit. vnde dicitur contrariari cum Ioan. Ant. deponente associasse vnà cum Martino à suprà dicta domo vsque ad ecclesiam prædictam. ¶ Item Martinus deponit, quòd post promissionem prædictam de retro vendendo, factam per dictum Nico. reliquit eandem Marchionissam intus ecclesiam, & recessit. Ioan. Anto. verò deponit eandem associasse vsque ad domum. nam rectè consideranti non agitur in præsentiarum, si Martinus obuiauerit Marchionissæ, vel associauerit ipsam à domo, sed agitur, an fuerit probata promissio de retro vēdendo per ipsos testes, & ex iuris dispositione sufficit testes esse concordes in facto principali, vbi consistit substantia negotij, de quo litigatur. licet in aliis sint discor-
8 des. † nam non ex hoc reprobantur, nec possunt falsi reputari. tex. est in. l. qui sententiam. & ibi Barto. & Ange. C. de pœn. quem ad hoc originaliter not. Oldra. vt refert Bald. in. l. j. in fin. C. si plures vna sent. Ita consuluit Ioan. de ana. in consi. lxxvj. visis & consideratis attestationibus Idem consuluit Alexan. in consil. cv. vlti. colum in iiij. volumi. & subdit Ioan. de ana. in dicto consil. lxxvj. quòd tunc videntur testes ipsi melius deponere, nec videntur eundem præmeditatū sermonem

attulisse, contra.l.iij.& ibi Barto.ff.de testib.& ideò dixit Bal.in.l.testium.ij. col.C.de testi.quòd quando testes deponunt vnum & eundem sermonem, præsumitur præmeditatus:& quòd ad inuicem fuerint in simul alloquuti,vel quòd sint subornati.& ideò.S.Tho.in secunda secundæ.q.lxx.arti.ij.circa fi. dicit,quòd in minimis non substantialibus discordia testium,facit,quòd eorum testimonium reddatur credibilius: vt inquit Chrysosto.super Matthæum, quoniam si in istis non substantialibus testes vnanimiter concordarentur,videretur præmeditato sermone deponere.Hinc voluit Spe.in titu. de teste. §.j. ver.item, quòd addit aliquid de suo quòd si testis scienter addidit aliquam falsitatem dicto suo, dummodo falsitas ipsa non tãgat substantiam necessariam negotij principalis,super quo deponit, quòd tamen dictum eius valet & tenet.Idem sequitur Anto.de but.in.c.cùm causam. in fi.de testibus. & maximè concedenda sunt præmissa, cùm contrarietas ipsa sit modica inter dictos testes.& de iure contrarietas modica etiam non concordabilis,etiam in iis,in quibus consisteret substantia negotij principalis, non vitiat dicta testium: nec possent
9 reputari falsa. † Ita in specie tenet Anto.de butr.in cap.ij. de regular.& consuluit Alexand.in consil.xxiiij.incipiã.animaduersis. in.ij. volumi.vlti. colum.& in consilio.cv. incipien.reuerend.domine.eod.volumi.idem Alexan.in consi.v.in.j.volumi.Felyn.in.c. cùm tu. extrà de testib. iiij.colum.ver. ij.not. Ias.de May. in.l.bonorum. ix. col.C.de bono.possess.secundum tabu. subdens,hoc alibi non legisse.& maximè cum de facili esse potuisset, vt alia vice Martinus ipse associasset prædictam Marchionissam ab eius domo ad ecclesiam prædictam, ad quam sæpius ipsa declinare consueuerat.& ab ecclesia præfata ad eius domum, tanquàm eius familiaris, seu seruitor:præsertim cùm pluralitas actuum in dubio præsumi debeat ad euitandum falsitatem
10 testium.† text.est bonus in.c.cùm tu. extrà de testibus. & clarum est in iure, quòd semper facienda est interpretatio,vt falsum excludatur. dixit Bal.in l.iuris gentium.in.§.quod ferè. ff.de
11 pac.&† in.l.Imperator.ff de sta.homi. Alexã.in consi.lxx.&.lxxiiij.in.j.volu. & consi.xciij.in.v.volu.Philip.deci.in consil.clxxxix. incip.lætatus sum.in.j. volu.& ideò inoleuit not.cautela ad euitandum,ne testes discordantes concordentur per multiplicationem seu reiterationem actuum.vt potuisset esse in casu præmisso,quòd fiat interrogatio de vnitate actus. Ita per text.in
12 c.cùm† Ioannes. de fide instru.docet nos Specu.in titu.de teste.§.iam de interrogatoriis.versic.quid si vnus testis. & ideò dicit Barto.in.l.j.§.si quis neget. ff.quemad.testamen. aperi. quòd quando est discordia inter instrumentum & testes in ea non descriptos, debet fieri articulus de vnitate actus.Idẽ tenent Bart.& Bal.in.l.ij.C.de bono. possess.secundum tabu.vbi dixit,quòd ex confessione aduersarij potest probari vnicum fuisse testamentum,etiam si probationes viderentur inducere de diuersis testamentis. Idem de præmis-

sis omnibus plenè refert & sequitur Fely.in.c.cùm Io.eremita.iij.co'um.extrà de fide instru. ¶ Et præmissa maximè procedere debēt in ipsis testibus bonæ ac optimæ famæ: vt plenè probatū est tam de eis, quàm de producentibus ipsos, contra quos quidem indicium cō
13 trarietatis est † excusabile: respectu de corsus temporis trium annorum, cùm infrà tantum tempus de facili induci possit obliuio in teste, ex quo testes pos sunt quodammodo variare fidem ex tē poris tractu. tex. est in. l. iij. §. duę autem
14 sunt causæ. ff. de carbo. edict. † cùm hominum memoria labilis sit, & non de facili diuturna. l. si arbiter. ff. de proba. ita dicit Gand. in titu. de falsa. in versi. quæstio talis est: quidam notarius. & in ver. econtrà videtur. & ideò Spec. in ti-
15 tu. de loca. §. vj. versi. lxv. dixit † ꝙ obliuisci quis de facili potest de præterito, etiam de eo, quod ipsemet fecit. & sic quatenus Io. Ant. dixerit in eius de positione Martinum venisse à domo, cum domina Marchionissa, & pariter cum ea ad domum redijsse, & cęteca. s. dicta. Credebat enim veritatem dicere & iurando sic esse, non potest dici falsus nec periurus: licet veritas fuerit in
16 contrarium eius † qđ dixerit, dixit pulchrè Bald. in. l. ij. §. quod obseruari. C. de iura. calum. per illum tex. Pet. de anchar. in. c. ij. de iura. calum. in. vj. refert & sequitur Feli. in. c. j. circa fi. vt lite nō conte. & consuluit Marsi. in suo consil. lxxvij. in. ij. volu. Et licet Bal. videatur
17 sentire id non procedere in teste, † qui debet deponere de veritate, sed tātum sentiat hoc locum habere in iuramento credulitatis, non videtur quod bene dicat, ex quo, si testis iurat aliquid verum esse ductus iusta credulitate. licet veritas sit in contrarium, nō debet ex hoc argui periur⁹ aut falsarius, quoniam vehemens credulitas habetur ꝓ certitudine: vt dicit Imol. in. c. si post me. de iura. calum. & in. c. ex literis. de iureiur. Archi. in. c. beati. ij. q. vij. Io. de Imo. in. l. in repudianda. ff. de acquirē. hære. Alex. in. l. j. ff. si cer. pet. Pet. de ancha. in consi. ccxxxv. incip. visis diligenter. iij. col. & in consil. cclix. incip. super primo quęsito. vbi dicit, quòd vehemēs opinio consona veritati & æquipollet certitudini. allegat. gl. in. l. si extraneus. §. sciendum. & ibi Bal. ff. de acquir. hære. & ibi etiam per Io. de imo. & sic hoc indicium. quòd resultat contra testes de prætensa varietate in circunstantijs eneruatur ac excluditur ob bonam &
18 optimam famam ipsorum testium † cū ex bona fama indicium vnum licet sufficiens ad torturam, excludatur & eneruatur in tantum, quòd torqueri non potest homo bonæ famæ propter vnū indicium. ita voluit Bal. in. l. fi. in fi. vl ti. colum. ff. de proba. refert & sequitur Alex. in. l. fi. iij. col. ff. de quęstio. & in cō si. xc. incip. viso themate antè scripto. pen. col. iij. vol. Catald. in suo tract. syndi. ver. cxlij. inci. adde quia sæpe Ange. in. l. milites. C. de quæstio. & consuluit Deci. in cons. clxxxix. inci. letatus sum. j. vol. pen. col. Quod maximè considerandum est hoc de bona fama in falsi-
19 tatibus, cùm † qualitas personarū multum operetur ad remouēdum præsumptionem falsitatis: vt no. Bal. in. l. ij. C. de fal. & in. l. quoties. §. sed si non in corpore. ff. de hære. insti. & facit quod no.

Host

Hostien.& Io.And.& Ant.de But.in.c. finem litibus.de dolo & contu.vbi dicunt.quòd propter qualitatem personæ,excluditur præsumptio calumniæ: & no. Alex.in.l.properandum.§.sinautem alterutra.C.de iudi.& quòd not. Abb.post Anto.de But.in.c.postremo. de appel.& consuluit in specie Philip. deci.in consi.clxxv.j.volu.incip.in causa falsitatis.v.colū.& ideò dum aliqua contrarietas in non substantialibus cōsiderari posset inter dictos testes ex obliuione potius processisse,adparet stante antiquitate facti,quòd antiquum dici potest factum,nedū ex decursu triū annorum, prout in casu,de quo agi-

20 tur,verum etiam † & duorum annorum duntaxat:vt clarum est,in quo tēporis spacia cadit obliuio,& etiā quandoque in minori tempore seu spacio, vt rerum magistra experientia docet: quoniam labilis est memoria hominū vt habetur in.l.ij.C.de veteri iure enucle.& in.l.peregrè.ff.de acquirē.poss.& consuluit in specie Marsi.in suo consi. lxxvij.inci.in causa assertæ falsitatis in j.volu.& ita consulo esse de iuris censura.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Osculari mulierem per vim est pœna extraordinaria de iure.*

2 *Pœna extraordinaria imponenda,intelligitur illa,quæ est consueta imponi in similibus, seu pro similibus criminibus:& nihilominus iudex conari debetur,vt in quantum minus potest,condemnet.*

3 *Dispositio pœnalis pro aliquo crimine in specie contra aliquam ciuitatem & eius ciues, non extenditur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis:sed solum contra ipsam ciuitatem, & ibi existentes.*

4 *Represaliæ si sint concessæ contra aliquam ciuitatem,vel eius ciues,non extenduntur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis.*

5 *Rapere viro nedum licet sponsam suam, verum etiam illā,cum quo fuit tractatus matrimonij:licet aliàs pœna raptus sit capitalis.*

Consilium XLVIII.

Eiusdem saluatoris. Nomine inuocato, Amen. In causa Christophori cautelam de villa afragolæ pertinentiarum Neapo. cùm regio fisco,super osculo per eundem,illato honestæ mulieri ac virgini diamāti guerræ de eadem villa.est vidēdum primo,qua pœna veniat plectendus ille,qui per vim mulierem honestam deosculatus fuerit,& successiuè,qua pœna affici debeat prædictus Christo.quo

1 ad primum,reperio † quòd ex dispositione iuris communis pœna osculi eo modo,vt dictum est,erit pœna extraordinaria,prout inquit gl.no.in.l.j.ff. de extraor.cri.quàm sequitur & refert Andr.de Iser.in.c.j.quibus mod.feud. amit.vbi narrat de Valerio maxi.referēte,quòd Publius Meuius occidit seruum suum deosculantem suam filiam. Idem quòd sit pœna arbitraria, tenuit Cy.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cle.in.vj.oppo.in sua distinc.&

s 3 idem

idem rectè intuēti tenet Bal.ibi in sua distinctione,dum dicit,quòd si peruenit ad actum remotum,vt osculum,mitius punietur,& refert Bal.glosam præ dictam & Iac.Butr.ita tenuisse.& idem etiam voluit Saly.in.l.is,qui cum telo. C.ad legem corne.de sica.& erit dicta pœna extraordinaria,secundum quod cōsueta fuit imponi in illo loco,vbi ius redditur pro similibus delictis:vt in.l. hodie.in fi.cum glo.ff.de pœn.& facit, quod not.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de ijs,qui no.infam.Ita not.dixit excellens doct.Dominus Petr.do. Albicis de Pisis,in quibusdam suis allegationibus existentibus ad pœnam in libro meo diuersorum consiliorum antiquorum,quæ incipiunt:infrà scriptæ sunt allegationes,&c. Quo enim casu iudex niti debet,vt in quantuncunque minus potest,condemnet,& sic facere debet gl.est no.in.l.fi.ff.de præ-

2 tor.stipul. †Ita consuluit eximius doctor antiquus dominus Dominicus de Viterbo in suo consi.In nomine domini,eiusque matris.in fi.quod est ad pœnam in prædicto libro meo diuersorū. consiliorum.& facit ratio.nam stuprū quod est plus,consummatum sine violentia,non punitur capitaliter,sed alia pœna:vt in.§.item.l.iulia.insti.de publi.iudi.sed per solum attentatum stupri,vbi solùm fuit peruentum ad amplexum & osculum contra virginem in uitam,non maculauit virginitas mentis,nec corporis.Ergo mitius arbitrariè puniri debet,nec poterit tale arbitrium extendi ad mortem,iuxta gloss. in.§.in summa.institut.de iniur.quæ voluit pœnam arbitrariam extēdi posse vsque ad mortem.quæ glo.communiter reprobatur in hoc,& contra illam.tenet Bald.in.l.quicunque.C.de seruis fugitiuis.Anto.de Butri.in.c.de causis.de offic.delega.& in terminis gl. in capitulo inquisitionis.extrà de accusa.& plenè Feli.in.c.in literis.extrà de constitut.& omnes concludunt,quòd pœna arbitraria erit illa,quæ pro similibus imponi cōsueuit. De iure autem capi.regni est in specie capi.quod incipit. Robertus &c. vniuersis præsentis edicti &c.sub rubri.videlicet statutum contra Neapol.rapientes virgines,& parum infrà subdit,in hac nostra ciui-

3 tate Neapol.per quod cap.†quòd est locale in ciuitate Neapoli.imponitur pœna capitis de osculanti virginem: sed certè dispositio dicti capi.non extenditur ad villas,seu casalia ciuitatis Neapol.seu ibi,aut in eis degentes:licet qui de villa est,dicatur esse de ciuitate: per textum in.l. qui ex vico.ff.ad municipa.cùm vulga. cum in materia odiosa appellatione ciuitatis vel ciuiū non veniant nec contineantur villæ seu casalia:vt voluit Baldus,in titu.de pace constant.in.j.chart. versicul. sed hoc dubitatur.& ibi subdit,quòd damnata ciuitate ad aratrum non includuntur casalia.Idem voluit Baldus,in l.prima.§.primo.ff.de offic.præfect. vrbis. Angel.in.l.ciues.C.de appella. Bald.in authentic.& omnino ne vxor pro mari.vbi si sunt represaliæ concessæ contra ciuitatē vel ciues,non intelliguntur contra villas vel casalia.&

4 †quòd dispositio pœnalis contra ciuitatem vel ciues,non complectatur villas vel casalia.tenet Alexand.de Imol. post

post alios in rubr. solu.matrimonio,in secunda chart.& sequitur idem copiosus doctor Ludouic.Bolog.in repe.extrauagan.Theodosi.in vndecima parte,in versicu.vel comitatiuos.in.iij.column.& ita aliàs in facto reperitur fuisse iudicatum in Sacro Regio Con.annis elapsis in causa Santoli de casoria, contra quem constabat de osculo,& fuit liberatus,sub fideiussoria cautione ex quo non veniebat sibi imponenda pœna capitis: ex quo erat de villa seu casali, & non de ciuitate Neapol. vt constat per processum penes honorabilem Ioann.perocta scribam fiscalem ipsius magnæ curt. & in eius banca, & amplius reperio Afflict. in suis decisi. quas dicit esse.S.Con.dicentem,quòd dum sereniss.Rex Federicus, voluisset ab ipso & certis alijs doctoribus,consiliarijs, & auditoribus suæ Maiesta. scire. qua pœna de iure imponenda sit viro deosculanti virginem inuitam & ætate maturam in platea publica extra Neapoli.fuit rescriptum suæ Maiestati prædictum deosculantem virginem contra eius voluntatem in strata publica, & acclamentem contra ipsum esse puniendum pœna relegationis à ciuitate Sarni: cuius erat originarius.& vbi fuerat delictum patratum per triginta milliaria,& ad pœnam pecuniariam moderandam,secundum eius diuitias & paupertatem:non tamen imponit in dicta decisione tempus præfinitum.& credo, quòd ob senectutem oblitus fuit: & est aduertendum hoc fuisse in ciuitate Sarni. & non in casalibus Neapol. tamen idem dicendum esset ex præmissis, cùm capitu.illud odiosum & pœnale contra Neapol.non comprehendat villas seu casalia Neapol.& successiuè,nec degentes in eis:attamen in casu præmisso dico,& plus clarissimè ex defensionibus eiusdem Christophori liquere in processu, qualiter præfatus Christophorus, & Diamantes præfata pluries fuerunt in tractatu matrimonij, & remanserant iam contenti ad inuicem se matrimonio copulare. verum ob impedimentum patrui eiusdem, Diamantis, nullatenus volentis in dicto matrimonio assentire. supersessum fuerat, ideò cùm subtilis sit inuentio mulierum, quæ promptiores sunt ad Venerem, vt dicit Cynus, in lege quisquis.in versiculo,ad filias. & ibi Salicet.codice ad legem iuliam maiestatem.intelligi fecit eidem Christop. ac etiam pluries sibi formaliter hæc propria verba dixit: *si me voi pigliare per mugliere basame in publico altramente lices mei mai mete daranno*: & sic præcedente huiusmodi tractatu matrimonij, & voluntate ipsius Diamantis Christophor. ipse eandem osculatns est, dicendo: *stuime testimonij como io la baso cha me e mogliere*: & sic resultat † quod 5
in fortioribus terminis voluit singulariter dominus Abbas in capitulo cùm causam extrà de rapto.vbi dixit quòd licet pœna raptus sit capitalis. 1
per textum,in lege vnica codice de rapto.virgi.adeò quòd de iure ciuili etiã sponsam propriam rapere non licebat.

¶ Tamen secus est de iure canonico, quòd præualet in matrimonijs: per dictum capitulum, cum causa.

ex quo infertur, quod nedum sponsam impunè liceat viro rapere, verum etiam eam, cum qua fuit tractatus matrimonij. Pariter ergo & in casu, de quo agitur, in quo maior ratio vrget, cùm sit longè minor pœna in osculo, quàm in raptu, vt supra demonstratum est, & tamen si raptus ob præcedentem tractatum matrimonij impunibilis est, multò magis propter præcedentem tractatum matrimonij erit & osculum impunibile; præcedente præsertim ordinatione, & voluntate puellæ: vt suprà dictum est. & hoc dictum Abb. in præallegato. capit. cum causa. refert & sequitur pro not. do. Anto. de Alexan. iurisconsultorum in hoc Siciliæ & Neap. regno proculdubio suo tempore princeps in addi. ad Bald. in prædicta. l. vnica. C. de raptu. virgi. Ex quibus concludo prædictum Christophorum non esse in aliqua pœna, & meritò liberandum, & ita consulo iuris esse.

Tho. Gramma. V. I. Doct.

¶ Et sic fuit prædictus Christophorus absque aliqua impositione pœnæ liberatus, & matrimonium exequutum.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confessio delicti, vbi adparet non est aliter curandum de forma inquisitionis. & nume. 2.*

3 *Vulnus in dubio præsumitur letale, & in dubio vulnerans tenetur de occiso, cùm euentus mortis sequutæ id ostendat. & tamen totum hoc consistit in arbitrio iudicis.*

4 *Vulnus quando est in loco periculoso, & medicus refert esse mortale tunc probatio negatiua, videlicet, quod non decesserit ex vulnere est valde difficilis.*

5 *Vulneratus debet ipse se curari facere, & si non adhibuit sibi salutifera, non excusatur.*

6 *Si super vulnere medici examinati diuersimodè deponunt, eo casu iudicatur contra vulnerantem. & præsumitur ex vulnere decessisse.*

7 *Pœna non mitigatur in seruo.*

8 *Seruus est, ergo fur: seruus est, ergo malus: tenet consequentia.*

9 *Signum, quod quis aliquem animo occidendi percussit, adparet, quia cum gladio percussit.*

Animus occidendi comprehenditur, quādo quis gladio percussit ibidem.

10 *Mortuus præsumitur ex vulnere, si infrà paucos dies post vulnus decesserit, etiā si infrà. lx. dies decesserit, secus. si infrà octo menses.*

11 *Vulnus si probatur fuisse mortale, non iuuant probationes, quod ob malam curam vel negligentiam decesserit,*

12 *Interpretis vnius dicto statur quando alij non interfuerint.*

13 *Vulnerans si accusatus fuit de vulnere, & petitum puniri, dicitur criminaliter actum & videtur petitum de. l. cornelia condemnari.*

14 *Homicida inquisitus, quod occiderit Titium debet condemnari tanquam occiserit: licet Titius fuerit mortuus post finitam inquisitionem & ea pendente mors superuenerit.*

15 *Iudex dum cognoscit vel suspicatur aliquid per calumniam petitum potest petētem ex officio repellere & exceptionem nō admittere etiā si fuerit iuratum quod non animo dilatandi factum sit.*

16 *Iudex vbi nouit aliquid ad procrastinandum litem fieri debet ex officio occurrere.*

17 *Confesso crimē potest defensio denegari cùm ob confessionem dicatur delictum notorium.*

Con

18 *Confessus delictum est confestim condemnandus.*
19 *Homicida dũ instat ad defensam vt res protrahatur debet interfici & postea inquiri.*
20 *Terminus non debet dari querulanti ad probandum contra iudicem in causa syndicatus sed debet grauamen allegans ex eisdem actis & processu illud iustificare imo si ex nouis actis contingerit reuocari quod fecit iudex non poterit dici male iudicasse nec quod teneatur in aliquo.*
21 *Sententia si est iusta ex primis actis ex quibus iudex iudicauit debet iudex ipse absolui licet ex nouis possit impugnari.*

Consilium XLIX.

SVmmi rerũ opificis psidio iterato. Amẽ. In causa querelę expõsitæ in syndicatu cõtra me & cæteros meos collegas, iudices magnæ curiæ vicariæ, per honorabilem Saluato. de ysopo de Neap. super emendatione pretij sui serui ex nostra sententia vltimo supplicio condemnati, prætextu, quod fuerit eidem seruo tortura illata contra formam capitulorũ Neapolitanis concessorum, ex processu informatiuo. Item, quod non fuerit eidem seruo statutus condecens terminus ad faciendum suas defensiones. Item, quod ille vulneratus per præfatum seruum decesserit non ex vulnere, sed ex mala cura, & quod fuerit per eandem magnam curiam & sic per nos sanctissimè pronuntiatũ, constat enim per inquisitionem formatam contra præfatum seruũ, quod ex causa, quod ille pauper occisus ilico ad ipsius serui requisitionem sibi nõ erogauerat duas armellinas seu sectinas sibi debitas ex delatione carnium, quas seruus ipse detulerat ad eius macellum, eundem Nicolaum Frãciscum vulnerauit, ex quo quidem vulnere mors sequuta fuit infra dies. xij. vt hæc omnia ex meritis probatorum, & signanter per ipsiusmet serui confessionem adparet, ac ex eodemmet vulnere decessisse, vt deponunt Magnificus Ioan. de monticello medicus, & chirurgicus, vna cum duobus alijs expertis deputatis ad curam infirmorum venerandi hospitalis sanctæ Mariæ anuntiatæ, in quo infirmus ipse infelix decessit prout etiam adparet per partitam libri hospitalis præfati, in quo describuntur omnia nomina infirmorum, & etiam decedentium in eo, cùm die secundo mense, quo casu non est aliter curandum de forma inquisitionis seu accusationis, 1 † vt not. Innocen. in. c. cùm super. extrà de confessi. & in capit. per inquisitionem. de elect. & pulchrè Bald. in. l. & si seuerior C. de infa. vnde nõ poterat seruus ipse in eius depositione fateri præfatũ Nicolaum Franciscum vulneratum occidisse, ex quo statim non decessit, sed infra dies. xij. & quando nunquam probaretur per testes, prout probatur vulneratum ipsum ex vulnere decessisse, tamen vulnerans in dubio tenetur de occiso, quia vulnus præsumitur letale, 2 ex quo † exitus mortis acta probat. l. rem non nouam. ff. fin. de iudic. & in prima constitutione digestorum, & sic euentus mortis ostendit vulnus fuisse

mortale:argumen.l.aut facta.§.euen-
tus.ff.de pœn.ita Bald.in.c.primo in
versicu.sextò quæritur. quibus modis
feu.amitta.in vlibus feu. Qui enim ne
gligentiam aut malam curam allegat,
probare debet lege quoties. §. qui do-
lo.ff.de proba. Ita inquit Floren.in.l.
qui occidit.§.fina.ff.ad leg. aquil.Al-
beri.in.l.item mella. §. Celsus.ff. eod.
titul.Salyce.in lege prima.C.de emen
da. seruo. Gandin. in tractatu malefi-
ciorum.in titul. de homicid. in fine. &
consuluit plenè Soci.in consilio. clxx-
viij.in primo volum.& ibi subdit quòd
ista est, verior opinio. Et ita putat,
3 quòd † totum hoc consistat in arbi-
trio iudicis considerare tempus, infra
quod si mortuus est, præsumatur ex
vulnere, vel ex negligentia, secundum
iudicium medicorum, per. l. si semel.
C.de re militari.libro. xij. & ita etiam
tenet Bartol.in.l. fina. C.ad.l. cornel.
de sica.Ioan.Andr.& Moder.in.c.pres
byterum.extrà de homicid.Abb. In. c.
secundo de cler. percusso.Ang. in tra-
tractatu maleficiorum.in versic.ex in-
teruallo dictus Titius Alberi.in secun-
da parte statutorum. in quæstio. cxx.
vt ideò dicebat pulchrè Bald. in dicto
capit. primo quibus modis feu. amit.
quod quando vulnus est in loco peri-
culoso, prout in casu isto, quod fuit in
capite prope sparulam & inde est quod
medicus retulit fuisse & esse mortale,
*& che la spalla non tenea quasi niente.*nunc
probatio negatiuè, videlicet quod fue
4 rit mortuus ex vulnere, est † valde dif-
ficilis, & nihilominus in casu isto fuit
allegata mala cura, & minimè proba-
ta, & sic de nouo probari non licebat,
nec licet.imò rectè consideranti lique-
bit, quod ipse Saluator dominus serui
præfatum Nicolaum Franciscum vul
neratum curari facere tenebatur, &
5 † si medicum vel alia salutifera sibi
non adhibuit, non excusabitur. & sic
ex prætensa mala cura ipse fuisset cau
sa, vt dixit Pau.de cast.in.l.si ab hosti-
bus.§.si vir. ff. solut matrimo.& plenè
Soci.in consilio.clxxviij.incipien. pri-
mo aspectu primo volumi.& plus sub-
dit Bald. in præfato.c. primo quibus
modis feu.amit.vj. colum. quod quan
do dubitatur, an vulneratus fuerit ex
vulnere mortuus, & sunt plures me-
dici examinati, diuersimodè deponen
tes, quod eò casu iudicatur contra per
cussorem, scilicet, quod ex vulnere de-
6 cesserit.& † sic in duriorem partem iu-
dicatur. & idem sequitur Felyn. in.d.
cap.presbyterum prima colum.in fine.
de homicidio, & Catal.in tracta syndi-
catus.in versi.cclxxxvij.incipien. adde
quod quando.& sequitur Marsilius in
l.j.§.diuus.ff.ad.leg.cornel.de sicar.in
viij.char.pro quo dicto videtur tex.in
c.significasti.el secundo de homicid.§.
fin. & præmissa præsertim sibi locum
7 † vendicare debent in seruo, in quem
pœna non mitigatur. l. statuliberi. de
quæst.l.prima vt ibi Barto.ff. de pœn.
cùm valeat consequentia, est seruus,
8 ergo fur est seruus, ergo malus, † vt di
xit Bal. in.l.penul.in fine de liber.imò
quando non fuisset præfatus Nicolaus
Franciscus mortuus ex vulnere solo,
tamen attento & cōsiderato, quod per
seruum & infidelem hominem libero
& Christiano vulnus illatum fuerat ex
proposito, & deliberatione, & pro re
mod

modica potuisset pœna ipsa alterari ex qualitatibus præfatis, maximè, quia iam constabat de animo illum occidendi vltra effectum mortis subsequutum, & quando constat de animo occidendi ex adparētibus indicijs, prout in casu præmisso, eo casu alteranda est pœna vt dicit Salycetus. in. lege. is, qui cum telo. ff. ad. legem. corneliam. de sicariis penultima. columna. in fine. vbi etiam allegat Bartolum, ita tenere. Et signa, ex quibus cognosci datur, quòd animo occidendi percusserit, sunt: quia cum gladio percusit, prout inquit Specul. in titulo. de accusatio. versic. sed pone. Item constat,
9 quòd per eiusmet confessionem, † præfatum occisum ante ianuam propriæ domus appostasse & insuluisse: & prout iam vulnerauit, & sic vulneratus decedens, in dubio præsumitur ex vulnere decessisse, nisi adpareat de negligentia, vel mala cura, ita dixit Odofre. in. l. qui occidit. §. penultimo. ff. ad l. aquil. imò secundum iudicium medicorum, etiam si decessisset infra. xl. dies, præsumeretur ex vulnere mortuus, secundum Augusti. in additio. ad Angel. de arct. in versicu. ex interuallo dictus Titius Anton. de butri. in. c. prætereà. de cleri. percusso. & totum hoc erit in arbitrio iudicis, vt dicit Augusti. ibi imò dicit Ioan. Petr. de Ferra. in sua practica Papiensi, in titu. de forma inquisitionis, quod præsumitur quis ex vulnere mortuus infra paucos dies, si infra sexaginta dies decessit. &
10 ita allegat tenere medicos. Secus † enim, si decessent infra octo menses, quia tunc non præsumeretur ex vulnere mortuus, nisi semper malè se habuerit, quia tunc etiam dicendum esset ex vulnere decessisse. Ita dixit singulariter Abbas in capitulo prætereà. de clerico percusso, & si probatur,
11 quod vulnus fuit mortale, † non iuuant probationes, quod propter malam curam vel negligentiam fuerit mortuus. Ita dicit Baldus in consilio incipiente, sapientissimè allegatum, est. & Angelus in tractatu maleficiorum. in versiculo ex interuallo dictus Titius, & licet aliàs dici consueuerit, quod an quis ex vulnere decesserit, stari debeat iudicio medicorum, attamen in casu, de quo agitur, in cura huius vulnerati defuncti, vnus solus fuit medicus, qui ipsum curauit, videlicet dominus Ioannes, de monticello, qui cum iuramento interrogatus, deposuit illum ex vulnere decessisse: & quòd à principio vulnus fuit mortale. Et idem deposuerunt alij testes, & pariter licet conditio, & paupertas extrema præfati vulnerati non requisiuisset plures medicos in eius cura. Et inde est, quod ob extremam inopiam accessit ad se curandum in hospitali Anuntiatæ: nihilo-
12 minus statur dicto † ipsius interpretis, quando alij non interfuerunt, licet vnus sit. lege prima paragrapho primo digestis de verborum obligationi. ita Baldus in lege directas libertates. ff. de manumisso testamento idem Baldus in procemio digestorum. Et plenè Marsilius. in. l. si in rixa. ff. ad. l. cor. de sica. Vnde cùm non interfuerit curiæ, præfati defuncti, nisi solùm medicus præfatus, & conditioni, ac

paup

paupertati ipsius nō requirebatur plures interfuisse medicos, ergo dicto ipsius standum erit, licet vnico. Nec suffragaretur, ꝙ in querela nōn querulatur seruus prefatus de morte, & pariter nec vulneratus querelam exposuit de morte: sed de vulnere, quo casu non debuisset ad mortem condēnari. Et sic vltra pœtita respondet, ꝙ si vulnerans sit accusatus de vulnere,
13 † & petitum ipsum puniri, dicitur criminaliter actū, & videtur petitum de l.cornelia condemnari. Ita Spec.in titu.de accu.ver.sed pone.maximè, cùm fuerit querulatum eundem fuisse grauiter, imo letaliter vulneratum, quo casu videtur actum & querulatum de morte. Ita Bart.post glo.& communiter docto.in.l.damni.in.§.Sabini.ff de dam.infect. concurrente quoq;, ꝙ in criminalibus non habet iudex considerare modum concludendi in libello: sed qualiter lex concludat secundum qualitatem delicti, quod est not.dixit Bald.in.l.& si seuerior.in.iiij.oppo.C. de infami. Sicut dicimus in simili ecōuerso, ꝙ inquisitus de homicidio, ꝙ occiderit Titinm, debet condemnari
14 tanquam occiderit: licet † Titius fuerit mortuus post finitam inquisitionem, & qua pendente mors superuenerit. Ita dixit singulariter Bald.in.l.si rem.in fi.ff.de pigno.act. & idem Bal. in.d.l.damni.§.sabini. suprà alleg. vbi subdit fuisse de facto in domino Odone, qui fuit potestas Florentię: & fecit decapitari quādam, qui vulnerauerat alium antè, quàm ille moreretur, & in syndicatu contra ipsum fuerat datus libellus personalis. Tamen pro ipso bene facit gloss.in.l.si is, qui Stichum. ff. de confes. item licet non appareat seruus ipse interrogatus de morte: at tamen inquisitus est de morte, vt patet in ꝓcessu, in quo verificatur mors subsequuta ob vulnus illatum: & ipse Saluator dominus serui comparens aduersus inquisitionē, respondet velle probare, quod vulneratus decesserit ex mala cura, & non ex vulnere: & nihil probauit, nec se grauauit de inquisitione formata de morte: ex quo inquisitione ipsam de morte non ignorauit: sed vellet nunc admitti iterum ad probandum de mala cura: & quatenus allegauit testes tunc habere in nundinis lanciani & salerni, que nundinæ nō fiunt die.vij.septembris, ꝓut non est, nisi notorium consideratum fuit, per magnam curiam prefatum Saluatorem id ex malitia expostulasse & causa dilatandi supplicium sui serui, cùm nihil allegasset nec produxisset, ꝙ seruum ipsum releuare potuisset. Vnde succedit, ꝙ quando iudex nedum cognoscit: sed suspicatur de malitia opponentis seu calumnia, potest exceptionem præfatam & simi-
15 les ex officio repellere. † Ita dicit Felyn.in.c.ex parte.&.ij.extrà de off.dele ga.in prin.imò vbi iudex vehementer præsupponit contra opponentem exceptione quantumcunq; iustam poterit nedum ipsam non admittere, sed etiam nec iuramentum, ꝙ non animo dilatandi id faciat exigere: imò procedere ad vlteriora, spreta etiam appellatione, quatenus interponeretur. Ita dicit Abb.in.c.nullus. de præsump.in fi.& in.c.ex parte præfato.& ideò dicit Iaco.

Iaco.bu.in.l.ij.C.de fal. quod vbi iudex nouit aliquid ad procrastinãdum litẽ, debet ex officio occurreret.& idẽ tenet etiam Pau.de cast.in.l.properã-
16 dum.ij.colum.de iudi. † quòd maximè dicendum est procedere in isto ser uo, tanquam confesso, cui ex causa confessionis per ipsum factæ potest de fensio denegari, cùm eo casu ob confessionem delictum dicatur notoriũ. Ita dicit Bald.in .l.à procedente.C.de dila.maximè,cùm solenniter ratifica-
17 uerit,† & confessus fuerit in iudicio,ꝑ ea quæ habentur per Bald. in rub.de pac. & alibi, vbi quis confitetur delictum, est confessim condemnandus. dixit Bald. in.l.ij.C. de custo. reo. &
18 † ideo dixit satis pulchrè Bald.in.l.si ita vulneratus.ff.ad.l.aqui. & satis ad propositum nostrum, ꝙ vbi cõstat de crimine, iudices debent esse proni ad puniendum:nec debent multum pon derare omnes iuris solennitates: quia
19 fauor publicæ disciplinæ, suadet † vt maleficia puniantur, & ideò dixit singulariter Bald.in.c.quoniam contra. in antepe.colum.ij.char.extrà de proba.ꝙ si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici:& posteà inquiri.Idem refert & sequitur Fely.in.c.pastoralis.§.quia verò.extrà de of.dele. Et ex his omnibus concludo fuisse bene ac sanctissimè iudicatũ per magnam curiam vicariæ me referente in ea,& dum fuisset appellatum à Magni.electis syndicatoribus ciuitatis Neapo.ad.S.Consilium,ex quo de derant terminum ad probandum,qui dari non poterat in causa syndicatus sed debebat grauamen prætensum illatum per iudices, vt asserebatur,iustificari ex eisdem actis & probatiõibus, & non ex nouis,per cle. appellanti.de app.imò si ex nouis probationibus factis in causa syndicatus contra iudicem contingeret sententia reuocari, tunc non est dicẽdum,ꝙ iudex qui dictam sententiam protulit,malè iudica
20 uerit:imò eo casu nõ teneretur in aliquo,argu.no.in.c.cum Ioannes eremita.extrà de fide instrumen. Ita in specie tenet Pari.de put.in tract.syndi.in titu. de offic. syndi. in.c.an si potestas condemnauit.v.colum. ver.& adde,ꝙ iudex non facit litem suam.& idẽ etiã tenet Amode.iusti.in alio suo trac.syndi.vbi multa alleg.in.viij.char.in ver. item in eo, ꝙ plures innocentes.vj.colum.ver. sed idem Bal.vbi formaliter dicit, quod si ex primis actis, ex quibus iudex iudicauit, sentẽtia est iusta,
21 † debet officialis absolui: licet ex nouis posset impugnari & idem tenet Amode.in penultima char. dicti tract. & sic reuocato termino per.d. S.Cõsilium pro honore dictorum magnificorum electorum,remissa fuit causa eisdem magnificis electis syndicatoribus dato eisdẽ seu eorum consultori prius ordine oretenus, vt ad absolutionem meorum sociorum iudicum, & meam procederent:prout ita ex meritis processus, & actorum fieri debebat & ita exequutum fuit cum consilio magnifici domini Scipionis de summa eorũ consultoris, & aduocati vniuersitatis, nõ obstante nimia importunitate præfati Saluatoris querulantis & ita iuris fuisse censeo ego.

Thomas Grammaticus, V. I. Doct.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 Causa breuis & parua dicitur à duobus aureis infrà hodie tamen in regno dicitur à duobus augustalibus. & numero secundo.

3 Causa modica & breuis dicitur, quando pro re consequenda plus expenderetur, quàm sit valor causæ.

4 Res debitoris capta per creditorem, potest loco pignoris per ipsum creditorem detineri.

5 Famulus non tenetur furti, si dum sibi salarium non soluitur, subtrahit tantum de rebus patroni, quòd sibi satisfiat:

6 Creditor quando accipit rem debitoris, vt sibi satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum.

Consilium L.

AEterni saluatoris auxilio petito. Amen. In causa capitanei Caianelli & vasallorum magni. Benigni de ægidijs, detentorum in magna curia vicariç, cum Regio fisco, & querulantibus super represalijs factis in iumento Pet. de ca. sancti Felicis, quod dictæ represaliæ de iure sub sistunt. J. ostendam presupponendo vnum in facto verissimum, quod dum Damianus de caianello pro suo salario debuisset consequi à patruo præfati Petri, & cuius præfatus Petrus est hæres, ducatum vnum pro eius salario & pluries institisset apud dominũ sancti Felicis super recuperatione debiti præfati, tandem facta quedam executione Petro præfato. per præfatum dominum nulla subsistente causa, exécutionẽ eandem restituit, non satisfacto præfato Damiano, ob quod euidenter eundem Damianum grauando indigebat Damia. ipse auxilio superioris, & sic oportebat superiorem ipsius baronis adire per consecutione iustitiç. ad cuius aditum consequendũ siue debitum plus expensum fuisset, quàm esset valor causæ. modò certum
1 est, quod † causa breuis & parua dicitur. à duobus aureis. J. vt dicit Bartol. in. l. si oleum. §. meritò. ff. de dolo. & hodie in regno dicitur causa modica seu bre
2 uis, dum † est duorum augustalium: vt in constitutione, dilationes. sub tit. de dila. Item dicitur causa modica & breuis, quando pro re consequenda plus expenderetur, quàm sit valor causæ. Ita dicit Bartol. in. l. mediterraneæ. C. de an. & tri. lib. x. sed vbi habendo recursum ad superiorem, expenderetur
3 † plusquàm sit valor causæ, tunc non debet haberi recursus ad superiorem: & sic nõ dicitur posse haberi recursus: & sic possunt fieri represaliç. Ita in proprijs terminis Bar. in. l. mediterraneæ. in vl. addi. C. de ann. & tri. li. x. & Pet. de anch. in c. vnico. extrà de iniur. & dã. da. Vnde capto iumento pro represalijs, licet potuisset vt res obligata tã quam in bonis debitoris existens loco
4 pignoris per capiẽtẽ detineri, † prout dixit no. Barto. in authen. & omninò. C. ne vxor pro ma. attamen dictum iumentum cum bonis desuper existentibus præsentauit iudici, iuxta doctri. Bal. in. d. authen. & omnino. quãobrẽ

satis

satis apparet excusatus à pœna furti: & sic querela furti expositam nullatenus procedit, præsertim cùm si famulo non soluitur salarium seu merces sibi debita, prout in casu, de quo agitur potest famulus ipse subtrahere de pecunia seu rebus domini tantum, quod sibi satisfiat: nec tenebitur actione fur
5 ti, cũ solus animus attendatur † in furto: & furtum absq; animo furandi non committatur: vt in. §. j. insti. vi bo. rap. ibi nec furtum teneri, quæ non eo animo capit & probatur in. l. si quis vxori. §. si quis asinum. in fin. ff. de fur. ibi furti ita demum teneri, si furandi animo id fecisset, id ergo, quod præfatus Damia. fecit, videtur non animo furãdi fecisse: sed animo sibi satisfaciendi, & ideò dixit Rofr. bñuẽ. in libellis suis iuris ciuilis super constitutione diui Marci, quæ est in. l. extat. ff. quod me-
6 tus causa circa finem quod † quando creditor accipit rem debitoris, vt sibi de debito satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum quia nec rapinã voluit committere: & credidit sibi licere, cùm voluntas & propositum distinguant maleficia. l. quæ in iure. circa principium cum vulgari. ff. de furtis. præsertim, cùm etiam fatua credulitas excuset à pœna doli, secundum Angel. in. l. prima ad finem princip ff. de eo, per quem fac. erit. Et plenè Iason. in. l. si quis id, quod. viij. colum. de iurisdictione omnium iudicum & sic quod actione furti talis famulus non teneatur, sed in specie consulendo alexan. de imò. in consilio. cxxxv. incipiente circa primum dubium. in primo volumine idem refert & sequitur domi. Anto. de Alexan. in additione ad Bartol. in. l. extat. ff. quod metus causa. vbi etiam refert hoc dictum Goffre. & maximè hoc concedendum est, cùm quelibet causa etiam temeraria, & iniusta excuset quem à dolo. gloss. est in. l. plagij criminis. & ibi not. Ange. C. ad. l. flaui. de plagia. gl. in. l. j. in fine. ff. de abige. & ita requisitus vt consulerem, videtur mihi iuris esse. Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Officiali iniustè exequenti potest de iure resisti.*

2 *Officialis si perperam & iuris ordine non seruato mandat aliquem capi, qui se defendit. & euadit manus officialis, quòd non dicitur eo casu resistere. sed se defendere.*

3 *Resistens officiali violenter: aut sine ordine iuris exequendi, potest conuocare amicos & coniunctos, qui etiam ex se absque alia conuocatione concurrere possunt ad resistendum.*

4 *Testes tres instrumentarij vel non instrumentarij probare possunt aliter fuisse dictum & factum in instrumento, quàm in eo contineatur. & pariter probare poterunt falsitatem instrumenti.*

5 *Testis vnus licet non reprobet instrumentum tamen facit indicium ad torturam contra notarium.*

Testes duo vna voce deponentes contra instrumentum, præualere debent notario data paritate conditionis inter eos & notarium. ibidem.

Testes duo reprobant instrumentum, & vnus testis facit vacillare instrumentum. ibidem.

Carce

6 *Carceratus iniuste, potest à carceribus aufugere. & etiam vulnerare custodes, aut occidere, si aliter euadere seu aufugere non posset. & numero. 7.*

8 *Fideiussio praestita pro aliquo, illo absente, & absque eius saputa nec se obligante, vt principalis non tenet.*

9 *Custodiri in vinculis, & fideiussoribus committi, sunt diuersa.*

10 *Carceratus iniuste si aufugit à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verùm etiam nec eius fideiussor.*

11 *Compositio ad hoc vt teneat contra criminosum, requiritur constari de crimine.*

12 *Metus siue terror semper inferri praesumitur per officialem suo subdito.*

13 *Iudex inferens metum, & qui propter hoc extorquet pecuniam, dicitur committere concussionem.*

14 *Iudicis verba, nedum facta, inferunt iustum metum, & concussionem.*

15 *Iudex dicens subdito: grauabo te seu carcerabo, nisi dederis mihi tantam pecuniam, committit concussionem. & nu. 16.*

17 *Metus iustus dicitur, metus cruciatus corporis. & pariter terror armorum, vt si armatus quis adstabat, licet ipsa armà extracta non fuerint. & nu. 18.*

19 *Testes centum, deponentes aliquid fuisse sponte factum, & duo dicentes per metum vel vim factum, praeferuntur.*

20 *Notarius dicens in instrumento quid sponte factum, si duo testes asserant id fuisse, vi & metu factum, praeferuntur illi duo.*

21 *Notarij verba in instrumento contenta, quòd quid sponte & voluntariè gestum sit, & similia prolata tempore metus, nedum non purgant metum, sed potius illum geminant.*

Consilium. LI.

SVmmi rerũ opificis suffragio petitio, Amẽ. In causa honorabilis Tragonectæ de puteolis, aduersus magnificum Montoiam hispanum olim Capitaneum eiusdem ciuitatis, super indebita exactione ducatorum quinquagintaquatuor, ex diuersis causis, videlicet ducatos. xvj. pro prætensa resistentia, itẽ ducatos. xx. pro pœna prætensæ contrauentionis obligationis fideiussoriæ præstitæ per Ioan. de composta, & duca. viij. pro compositione delicti asserti in personam famuli Raphaëlis panararij, per Iacobum cauaIerium eius fratrem: & ex quò Iacob. ipse per prius fuerat ad redimendum vexationem curiæ tantum compositus, non quòd delictum ipsum aliquo modo confessus fuisset, dicendum est namq; primò, quòd quatenus de prætensa resistentia modo aliquo adpareret, illa quidem fuisset iure permittente facta: nam si Iacob. caualerius eius frater de prætensis delictis inquisitus, fuerat per prius compositus per prædecessorem Capitaneum ciuitatis præfatæ Franc. carlinum nomine, vt constat ex depositione ferè omniũ testium super quarta exceptione, non poterat per ipsum Capitaneum successorem, sic de facto capi, ipso prius non vocato & audito: maximè cùm ex actis adparebat de compositione iam ritè facta. vnde † Capitaneo ipsi de facto ac iniustè procedenti ad capturam ipsius Iacobi, poterat de iure & impunè resisti. l.

sti.l.prohibitum. C.de iur.fis. lib.x.& l.defensionis facultas. eod.titu.voluit Dy.in regula, quòd quis.de regu.iur. in.vj.per.l.quoniam iudices.C.de appel. Cy.in.l.j.C.vnde vi.Guliel.in.l.vt vim. ff.de iusti.& iu.plenè Alexan.de Imo.in.l.eximendi.§.item si quis.ij.colum.in fi.ff.ne quis eum, qui in ius. & pulchrè Ias.de may.in.l.j.§.prętor ait. ff.eod.titu.vbi refert etiam Rapha.ita tenere.in.l.proxima.& vltra alleg.pro hoc esse bonum tex.& ibi Bal.in.l.j.§. fi.ff.eod.ti.& subdit ita esse tenendum. & propterea dixit pulchrè Inno.in.c.si
2 quando.de offi.deleg.quòd † si iudex perperam iuris ordine non seruato, mandat aliquem capi, qui se defendit, & euadit manus curiæ, quòd ipse non debet resistere:sed se defendere.l.j.§.si ideò ne vis fiat ei. &.l.j. §.Offidius.ne quis eum.& potest talis resistentia fieri per quemlibet, cuius interest, vt dicit Barto.in.d.l.prohibitum.& in.l.deuotum.C.de meta.& Cy.in.d.l.j.C.vnde
3 vi.& poterunt in huiusmodi † resistentia contra officialem conuocari amici & coniuncti, qui aliàs possent absque conuocatione occurrere ad resistendum:per not.Barto.in.l.si quis in seruitute.in fine.ff.de furt.& quod not.in l.iij.§.cum igitur. de vi & vi arma.refert & sequitur Par.de pute.in tractatu syndica.in ver.resistentia.ij.colum. & sic posito absque veri præiudicio, præfatum Tragonectam seu eius fratrem aliquam resistentiam commisisse,id iure permittente commissum adparet,cùm nullum adpareat pręfatum Iaco.eius fratrem crimen commisisse. Tum etiam, quia quaudo adpareret de aliquo crimine, quod non esset Iacob.ipse culpabilis: sed ad redimendum curiæ vexationem se composuerat, vt suprà dictum est: & sic non poterat iterum ita de facto capi præfatus Iacob.ipso saltim per prius non citato. Nec obstaret, quatenus pro parte præfati Montoia exciperetur, quòd Iacob. ipse caualerius fuit compositus pro vulneribus illatis illi famulo, & non pro morte postmodum subsequuta, ex causa dictorum vulnerum, vt adparet ex tenore compositionis:nam huic de facili respondetur, quòd ex depositione quatuor testium examinatorum adparet præfatum Iacobum se composuisse cum præfato Capitaneo de vulneribus, & morte, ac certis rebus præfati famuli ablatis:per quos testes satis eliditur scriptura præfata compositionis scripta per actuarium dictæ curiæ, cùm ex iuris dispositione, per duos vel tres testes, probari potest aliter se habuisse factum, quàm in in-
4 strumento contineatur: † imò etiam falsitas instrumenti probari potest per duos aut tres testes, etiam quòd non sint de adscriptis in instrumento, prout not.in.l.in exercendis.C.de fide instrumento.& in.l.j. §.si quis neget. ff. quemadmo. testamen.aperian. Bal.in l.optimam.C.de contrahen.& committen.stipulatio.Floria.in.l.cum de ætate.ff.de probationibus.Aret.in.§.item verborum. institu.de inuti.stipulatio. Bald.in.l.Imperator. colum.iiij. ff.de statu homi.& in cap.cùm Ioannes eremita.extrà de fide instrument.& sic si hoc alleg.vendicant sibi locum in instrumento,in quo interueniunt iudex

t nota

notarius,& testes: multò fortius id dicendum erit in dicta scriptura compositionis scripta per solum notarium non spectatæ fidei,aut multum cogniti,& absque testium interuentu. Hinc voluit not.Abb.in.c.tertio loco. extrà de probationib.colum.iiij. quòd data paritate inter contradictionem notarij & testium, duo testes vna voce deponentes.præualere debent notario.& plus voluit Bald.in consil.xxix.incip. probatus &c. in. j. volumi. quòd licet vnus testis non reprobet instrumen-
5 tum: quòd tamen† facit indicium ad torturam.& alibi dixit Franc.de curt. in consil.lv. colum.j. quòd duo testes reprobant instrumentum:& vnus facit vacillare instrumentum:sed scriptura ipsa cōpositionis reprobatur per quatuor testes.ergo &c.potuit enim ex errore plus fuisse dictum & minus scriptum,quicquid sit,remitto me semper veritati & iudicio rectius sentientis. Secundò,exrante prænarrata causa licita & permissa resistendi, minimè poterat prefatus Tragonecta capi & carceribus detrudi:& quilibet ita indebitè captus pluries requisiuisset Capitaneū ipsum pro sua liberatione: ipsum
6 seu eundem liberare recusauit:† & sic existens indebitè ac minus iustè carceratus permittebatur sibi de iure à carceribus aufugere: nec ex fuga ipsa in aliquo tenetur:vt dixit Barto.in.l.vis, eius.C.de probationi.Alexan.in.l.sed eximendi.§.item si quis.præalleg.ff.ne quis eum, qui in ius.idem Alexand.in consil.cxlij.j.colum.ij.volumi.refert & sequitur.domi.Anto de Alex.pater omnium obseruandissimus,in suis ad-

dit.ad Barto in.l.eos.ff.de custod.reo. & intantum est licita fuga indebitè carcerato, quòd si aliter euadere non potest,vt fugiat,permissum sibi erit vulnerare custodiētes ipsum:† imò etiam
7 & impunè occidere,vt voluit not. Luc. de penna in dicta.l.prohibitum.de iure fisci.refert & sequitur Par.de pute. in suo tractatu syndi. in versi.resistentia.in.iij.colum. Tertiò,quòd Ioan.de composta fideiusserit pro præfato Tragonecta, quòd non discessisset à carceribus, in quibus carceratus existebat:& sic quòd ex causa contrauentionis præfatæ se composuerit cum ipso Capitaneo in locum præfati Ioan.de composta pro duca.xx.ex causa fugæ; & sic contrauentionis præfatæ fideiussionis.Adparet nanque ex forma fideiussionis præfatæ, quòd fideiussio ipsa fuit prēstita absque interuentu aut sa-
8 puta ipsius Tragonectæ,† imò eo inscio & ignorante, sicque se non obligauit: nec interuenit,nec iurauit,nec intercessit aliqua stipulatio. prout requiritur.l.blanditus. C.de fideiussor. l.iiij. §.satis. &.l sciendum. de verborum obligationibus.& institu.de fideiuss.in princip. Accedat insuper, quòd nouissimum est, vt non data habilitate leuioris seu faciliōris carceris consueto voluisse cautionem à fideiussore ignoranti, & absenti carcerato,quòd carceratus ipse non discederet à carceribus, in quibus detrusus degebat, sub certa pœna &c. sunt enim hæc diuersa, in vinculis custodiri, & fideiussoribus committi.l.j.ff.de custod.reo-
9 rum.quem text.ad† hoc alleg. Luc.de penna. in.l.si quis decur. C.de decur. libr.

libro.x.vbi plus decidendo præsentis dubij disceptationem, voluit, quòd iniustè carceratus aufugiendo à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verum etiam nec eius fideiussor. &
10 † faciunt not. Barto. & Bal. in. l. qui in carcerem. ff. quod metus causa. Angel. in l. si mulier. §. si dos. eodem titulo. qui dixit, quòd factum ab eo, qui iniustè detinetur carceratus, est ipso iure nullum, aut saltim rescindendum. Idem voluit Francis. de aret. in consil. xiiij. colum. xiiij. de quo etiam per Innocen. in cap. cùm locum. de sponsa. per Bald. in. l. ab eo. colum. iij. C. quomodo & quando iudex. qui voluit, quòd non valet constitutio procuratoris facta ab indebitè carcerato, ad promittendum aliquid detinenti, & præsertim cùm compositio ipsa fuerit facta de omnibus præfatis per ipsum Tragonectam iam existentem in fortiam ipsius Capitanei detentum vulg. l. qui in carcerem. quod metus causa. & non constito de prætensis criminibus contra Iacob. cavalerium, quòd plus est, nec per inquisitionem, nec per accusationem: quo casu fieri non poterat cōpositio, vbi de crimine non constaret, per cap. regni. quod incipit: habet literarum tuarum: quia semper innocens saltim pecuniariter vexaretur, de quo etiam est obseruantia magnæ curiæ vicariæ, qua cauetur, quòd in nullo crimine publico vel priuato potest procedi ad compositionem, nisi probato crimine vel confesso: &
11 † sic vt habeat locum compositio, debet constare de crimine contra inquisitum seu accusatum legitimè, iuxta formam constitutionis: humanitate. &. c. ab illo inchoandū. & sic requiritur, quòd iustè quis fuerit carceratus, & compositus, seu saltim quòd semiplenè constet contra ipsum, prout concludit Par. de put. in suo tracta. syndi. in versic. compositio. vj. colum. c. an si facta compositio delicti. ¶ Quartò & vltimò fuit facta compositio ipsa de nocte, & per impressionem & terrorem ipsius capitanei, cùm probatum sit clarissimè ex plurimorum testium depositionibus de terribilitate & impetuositate eiusdem capitanei, concomitante insuper iuris dispositione, cùm in dubio semper præsumatur terror inferri per officialem suo subdito:
12 † vt dixit Bald. post Cyn. in. l. nouissimè. ff. quod falso tuto. autho. & ibi subdit, quòd præsumitur metus instare, ne iterum compellatur, etiam si reus sit relaxatus: vt ibi per eum, post Cynum, & per Cyn. in l. ij. C. quod metus causa. Idem voluit Pet. de ancha. in consil. xxiiij. in Christi nomine, Amen. visa inquisitione. & Alexand. in consil. lij. vlti. column. iij. volumi. idem sequitur Amod. iusti. in suo tracta. syndica. in ver. suprà dictus dominus iij. colum. & Par. de pute. in tractatu syndica. in titu. de offic. sindi. char. vij. in versicu. seu capitulo syndicantur, etiam officiales, si concussionem fecerint. & alibi dicit text. in. l. ij. C. ne rusti. ad vllum offici. quod officialis dicitur esse terribilis, propter suum officium. Accedat, quòd clarissimè ex meritis processus constare adparet in specie per depositionē quinque testium super. xij. articulo deponentium apertissimè de violentia. &

metu ibi, dum dicũt, quòd hora .iij. noctis capitaneus ipse cum suis satellitibus armatis, & expulsis nõnullis ex his, qui in palatio curiæ existebant, & clausis ianuis ad se conduci fecit eundem Tragonectam sibi vulgariter dicendo: *io lo voglio che te compune: compunete:* aliàs: *te do la corda:* & replicante eodem Tragonecta, & dicente: *voleteme componere per forza: io non me voglio componere*, & replicãte Capitaneus, *componete*. &c. tenẽdo manum ad ensem, & dicendo: *componete, altramẽte te faccio vno mancamento che mai lo hebbe nescimo de toi:* & subdit vnus ex dictis testibus: *che vna mano teneua ala spata e laltra in pecto ad* Tragonecta: quæ respondebat: *voi me volite componere per forza scriuelo mastro de acti che io melo protesto & pagate.* per quæ quidem verba clarissimè & manifestè adparet de compositione ipsa facta per vim & metum ac concussionem: & ideò dixit Bart. in l. j. C. de naui. lib. x. quòd officialis in-

13 ferens metum, vt propter hoc † extorqueat pecuniam, dicitur committere concussionem: per tex. in l. j. de concussio. & videtur tex. & gl. in l. si quis concusserit. C. ad. l. iul. de vi. & in l. iubemus. eo. tit. quæ concussio dicitur quasi intimoratio, secundum Odof. in l. iubemus. C. ad. l. iul. repetun. Hinc est, ꝙ non solùm facta, verùm etiam verba of-

14 ficialis, inferunt † iustum metum & cõcussionem. l. qui in aliena. §. Celsus. de acquirend. hæreditat. & dixit Bald. in §. item sacramenta. de pace iurament. firmã. quòd triplex est concussio. Vna propter minas potentum & per carcerem. Alia, per verba incarcerationis, & metus violentus suspicionis: per. d. l. nouissimè. q d fal. tu. author. & propterea dixit Par. de pute. in tracta. syndi. præ allega. & in. c. syndicantur. in princip. paulò ante relato, quòd officialis dicendo subdito suæ iurisdictionis: carcerabo te vel grauabo te, nisi dederis mihi tantam pecuniam, committit concussionem. l. prima. ff. de concussio. ista

15 † quidem appellabitur concussio, hoc est per vim pecuniæ extorsio: secundũ Barto. in. l. Iulia. §. eadem lege. ff. ad legem iuliam. de vi publi. & sic recipiens tenetur restituere, quòd recepit & criminaliter punitur. l. quod euitandi. de condit. ob turpem causam. & dixit Guliel. in. l. iij. ff. quod metus causa. quòd quando officialis per metum extorsit, tenetur. l. iul. repetun. falsi & concussionis: vt ibidem eum refert & sequitur

16 Bald. & plus dicit ibi Ang. quòd si † iudex dixit, nisi soluas te suspendam ꝙ ista erit illicita extorsio, per text. in titu. de pace tenenda. in fin. & sic verba hæc & suprà alleg. satis adaptantur ad

17 casum nostrum † ibi dum Capitaneus dicebat, eum velle torquere, per quod satis inducitur iustus metus: metus cruciatus corporis. c. cùm dilectus. extrà quod metus causa. l. interpositas. C. de transact. & l. metus. ff. ex quibus causis maio. quod satis est dicendum in officiali, cuius metus posito in carcere semper instat, & ad torturam familiam, & alia instrumenta semper in promptu habet ita quòd potentia torquendi & nocendi in habitu idẽ operatur, quod potentia in actu: vt in capitulo, non solùm. de appella. in sexto, & l. Labeo. de statulibe. ita dixit Petr. de anchara. in consil. xxiiij. visa inquisitione. vbi † subdit

dit hoc habere in se æquitatem.& idem operabitur probabilis suspicio tormẽ torum, quod & ipsorum illatio. dicit Dyn.in.l.nouissimè.ff.quod falso tuto.authen.Bald.in.l.interpositas.C.de transactio.& plenè dicta per Ias.in.l.si ob turpem.iij.columna.ff.de condi.ob turpem causam.Concurrebat insuper terror armorum, ex quo Capitaneus ipse cum suis satellitibus armati extabant.

18 bant. † quorum terror iustitissimum metum inducit: vt in.l.tertia.§.armis deiectum.cum.§.sequen.ff.de vi & vi armata.& not.gloss.in.l.prima.C.vnde vi.Bald.in consilio scismatis.iij.columna.Barto.in dicta.l.iij.§.armis deiectum.vbi subdit,quòd non refert,an extraxerit arma,ita vel ne:dummodò ipsa ad latus habuerit:& sic concludendum est,quòd ex parte ipsius Tragonè ste dicatur,quòd sit passus metum, cũ metus cadat in patiente tantum: ex parte verò ipsius Capitanei appellabitur vis: quia metus appellari non potest:cùm ipse Capitaneus metum non habuerit,sed intulerit. & ita declarat Barto.in.l.prima.ff.quod metus causa in versiculo. metus, vel per metum.& probat etiam text.ibi in fin. Quintò & vltimò posset ex aduerso attentari, quòd totum oppositum eius,quod suprà dicitur de vi & metu,videtur apparere ex inspectione & forma scripturæ compositionis ibi,dum:quòd sponte & voluntatis se composuit: ergo cessare adparet id, quod dicitur de vi & metu. Nam respondetur,posito quòd essent capitulo testes deponentes quid

19 fuisse sponte factum:† & duo solùm dicerent id fuisse factum per vim vel metum,certè ipsi duo præferuntur illis capitulo.vt inquit pulchrè Innocen.in capitulo super hoc.de renun.in glo.quæ incipit.& hoc vult:quia illi centum testes videntur deponere super intentione,quæ soli Deo nota est: sed illi duo de violentia,vel metu deponunt id qđ oculus vidit:argumen.capitulo primo extrà quod metus causa. Idem voluit Abb.in præfato,capitulo primo.quod metus causa.Bald.in consilio scismatis.Angel. in lege prima.C.quod metus causa.& in.l.si quis ad se fundum C.ad legem iuliam de vi publi.Ludouic.Roman.in repetitio.rubtic.de arbi.in.vij.columna.& consuluit Alexã. in consilio.clvj.ij.columna.in.v.volu. & plus subdit ibi Innocen.idem esse in instrumento notarij: quia licet notarius dicat factum fuisse spõte in instrumento: tamen præferuntur duo testes deponentes de vi vel metu & voluit etiam Bartol.in.l.de pupillo.§.si quis

20 ipsi † prætori.ff.de noui operis nuntiatio.Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.ff. de offic.proconsul.Par.de pute.in tracta.syndi.in versicu.tortura.c.quia sæpe iudice: & sequitur Amod.iusti. in tracta.syndi.in versiculo suprà dictus dominus.ij.colum.in vndecima char. tracta.imò talia verba, quòd sponte & voluntariè id fecit,& similia prolata tẽpore metus,nedum non purgant metum:sed potius illum geminant. secundum Bald.in dicto consilio scismatis. argumen.l.doli.§.diuersum.ff. de no-

21 ua.refert † & sequitur Alexand.in præfato consilio.clvj.in.v.volumin. Corroborantur præfata,& actorum omniũ progressus,qualiter & quomodo se ha-

buerit per protestationem factam per Iacobum caualerium tempore solutionis ducatorum viginti pro asserta contraueotione fideiussionis. in qua asserit, quòd animo repetendi soluebat hoc nomine, & pro parte Tragonectæ sui fratris, quæ reperitur sub data mensis Aprilis: partita verò compositionis fuit sub data mensis Maij.xvj.die; in qua die se Tragonecta ipse composuit. & inde ad certos dies soluit, & tamen in eadem scriptura notarius actorum scripsit, quòd Tragonecta ipse renuntiabat protestationi factæ per Iacobū caualerium eius fratrem in solutione ducatorum viginti, quæ longè posteà facta fuit: & quasi quòd à Spiritu sancto illum natus prophetauerit de protestatione ipsa futura in solutione facienda, & credens rem bene aptam, posuit datā Aprilis iu protestatione præcedit mense: Maij. Sed non aduertit, quia eo modo prius præcedit solutio compositionis, & postmodum subsequitur compositio, quod impossibile est. vnde vltimo loco præuidens penitus errasse ignorans nouum successorem in actis exemplasse illius copiam originalem, protestationem ipsam ab actis abstulit, quàm postmodum fuit necesse probare per testes vltra exemplum sumptum per nouum magistrum actorum. In cæteris suppleat prudentia magnifici iudicantis, vt consueuit & innocentē releuet oppressum.

Thomas Grammati. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Annotatio seu descriptio bonorum inquisiti fieri non potest, nisi prius ipso citato & contumace effecto.*

2 *Annotatione bonorum inquisiti & contumacis facta per curiam, debet fieri restitutio. & interim breuiter audire concurrentes seu prætendentes ius habere super eis. & numero tertio.*

4 *Vxor potest repetere dotes id est assecurationem dotium suarum, dum vir ob delictum aufugit, & vadit vagando.*

5 *Vxor habet bona mariti hypothecata pro dotibus suis & nedum pro dotibus: sed etiam pro alimentis præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde se alat: etiam quòd nullam dotem dedisset.*

6 *Vxor debet alimentari à viro, etiam quòd nullam sibi dotem constituisset seu assignasset.*

7 *Vxor cùm habeat hypothecam in bonis viri pro suis dotibus, propter dictam hypothecam competit sibi electio in dictis bonis.*

8 *Fiscus in criminalibus non habet hypothecam in bonis delinquentis ob delictum*

9 *Fructus pendentes vel futuri, censentur esse pars soli.*

10 *Fructus & positiones, quæ nondum cesserunt tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabuntur etiam & fructus. tanquam pars illius rei immobilis.*

11 *Fructus suos facit, qui non sunt separati à solo, ille, qui habet proprietatem in re.*

Consilium LII.

REdemptoris gentium præsidio postulato, Amen. In causa nobilis mul

mulieris Anton.marzatæ, vxoris magnific. Marci Antonij de Alexandro, de Neapoli. delati de homicidio, in personam Berardi de dura: cuius bona mobilia, obmissa citatione & contumacia ipsius, delati fuerunt per magnam curiam vicariæ annotata, & insuper sequestrata: sicque fuit super eisdem petita assecuratio per eandem magnificam dominam Antoniam pro certa parte dotium suarum, soluta contradicente fisci patrono, super tertia parte dictorum mobilium: ad quam fuerat demum ob contumaciam condemnatus, nulla facta prouisione super assecuratione petita prętextu, quòd sibi sit cautum super bonis immobilibus ipsius Marci Antonij pro dictis dotibus, quæ immobilia vxor ipsa non elegit. dico in pluribus meo iudicio coniunctos & etiam comparentes pro præfata domina Antonia fuisse grauatos per eandem magnam curiam, dum magna curia ipsa processit, licet nulliter, cùm reuerentia ad annotationem bonorum mobilium & eorum descriptionem, ad quam procedere nullatenus poterit,
1 nisi citato † præfato Marco Antonio, & eo contumace effecto: vt dicit Bartolus, in lege prima digestis de requir.reis. Baldus, in lege prima codice de prohibitione sequestrationis pecuniæ. Angelus, in authentica. vt nulli iudi.§.si quis verò. Baldus in lege absentem codice de accusa.gloss.in constitutione regni, incipien. pœnam eorum &c. Item grauauit in alio ipsa magna curia: quia bona ipsa post annotationem detinuit penes se: & licet plu-

ries fuisset petita restitutio ipsorum bonorum per coniunctos ipsius Marci Antonij, offerendo insuper cautionem. minimè eam restituere voluit.
2 quod † facere non potuit, cùm annotare duntaxat, & describere debebat, & postmodum restituere: vt inquit Bartolus, in lege prima digestis de requir.reis.per textum.ibi: & per gloss. in constitutione regni præfata, & in constitutione præcedenti: & interim breuiter audire concurrentes super dictis bonis: & super eis prætendentes ius habere contra fiscum, prout etiam Felix de Nola prætendit: & ipsos audire debebat absque aliqua dilatione & summariæ causæ: ita fieri debeat inter creditorem & fiscum
3 † contendentes in similibus causis: vt dixit Bartolus, in lege reos. digestis de iure fisci. Salycetus in lege sed si quis posthac codice de bonis proscriptis. & hoc quo ad coniunctos, & successiuè quo ad præfatam dominam, & vxorem, nulli dubium, quòd principaliter potest petere, & repetitionem dotium & assecurationem: & quòd potest repetere, cùm vir ob assertum delictum vadat peregrinando, & exulet à patria, dixit in proprijs
4 † terminis Bartolus, in lege si constante. digestis soluto matrimonio. Abbas, in capitulo, ex literis. secunda columna, extra de pignoribus, quia dicitur vir malè vti substantia sua: adparet enim bona mariti esse pro vxoris do-
5 tibus hypothecata: † vulgaribus legé assiduis. codice qui potiores in pignore habeantur. lege prima paragrapho secundo, vt plenius. & ibi Baldus,

C. de rei vxor. actio. imò nedum pro dote sunt bona mariti hypothecata, verùm etiam pro alimentis ipsius vxoris, præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde aliunde se alat. Ita tenet Specul. in titulo, de donat. inter virum & vxorem. §. firmatur. in versiculo. nunquid bona mariti. Bartol. in tractatu alimentorum. Bartol. Alexander. & docto. in lege si cùm dotem. in. §. si autem in sæuissimo. ff. soluto matrimo. Paulus de castr. in suo consilio octauo & consuluit excellens doctor dominus Petr. de vbaldis. de Perusio in suo consilio incipient. viso præfato, in hoc consistit, quod consilium est in libro meo diuersorum consiliorum ad pennam, & ibi subdit, quod si mulier non habet aliunde, etiam quod nullam dotem dederit, tenebitur maritus ad alimenta. Ita demum reperi consuluisse
6 † Alexander. de imola. in consil. lvj. tertia colum. in quarto. volumi. & plus subdit Paulus de cast. in præfato consilio octauo, præfata procedere, videlicet, quod bona viri sint obligata, & hypothecata pro alimentis vxoris, nedum pro dote data constante matrimonio duntaxat, vt in casu de quo agitur. Et
7 † sic succedit, quod cùm mulier habeat hypothecam, ipsius est electio, cùm electio sit creditoris habentis hypothecam. text. est in authen. hic nisi debitor & ibi Bald. C. de solu. Bald. in lege. prima. §. & plenius. C. de rei vxor. actio. & ibi dicit, quod habet ius prælationis, & quæ nota. in. l. penulti. quando
8 decre. opus est. † Sed fiscus non habet hypothecam in criminalibus, in bonis delinquentis ob delictum Barto. in. l. aufertur. §. fiscus. de iure fisci. Bald. in l. si quis post hac. C. de bo. proscri. Ergo præfertur mulier nedum tanquam anterior creditrix, sed etiam respectu hypothecæ tanquam contra non habentem hypothecam. textus est, & ibi Bald. in. l. pro debito. C. de bon. authori. iudi. pos. intantum, quod vi hypothecæ potest vxor defendere bona mariti confiscata. Ita dixit Berta. in repertorio suo in versi. vxor. hypothecam. per text. in dicta. l. si quis post hac. Quinimò & plus audio, quod fuit mãdatum colonis seu partionarijs, vt nõ vindemient absque licentia curiæ, prætendendo etiam virtute præfatæ contumaciæ, & condemnationis ad tertiã mobilium contineri seu complecti fructus pendentes, quod est contra iuris
9 dispositionem † cùm fructus pendentes vel futuri censeãtur esse pars ipsius rei immobilis, ex qua vel in qua pendent. l. fructus pendentes, de rei vendi. l. fina. §. penul. quæ in frau. credi. Ergo fructus ipsi sunt censendi tanquã pars rei immobilis, ex qua proueniunt, quæ res immobiles non possunt confiscari virtute capituli Neapolitanis concessi pariter & eodem modo fructus prouenientes ex ea, cùm eiusdem naturæ reputentur, vt dictum est. & hinc dixit Bald. in. c. primo de pace tenen. circa finem commenti positi, in princ. quod
10 fructus † & pensiones, quæ nondum cesserunt tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabitur etiam & fructus tanquam pars, rei immobilis, ex qua proueniunt. Item patet, quod ille facit fructus suos antè,

quam

quam sint separati à solo & agro, qui habet proprietatem in re.text. est glo. & Bartol.in.l.si is,qui. §. fin.ff.de fur. & consuluit Francis.de aret.in suo cōsilio.x.secunda colum.sed † fiscus non
11 habet aliquod ius virtute capituli præfati Neapolitanis concesi.ergo &c. & ita iuris esse sentio ego.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium si reperitur commissum in aliqua domo, præsumitur ab existentibus sub eodem tecto commissum.*

2 *Et in dubio præsumitur contra dominum domus de homicidio præfato.*

3 *Delictum vbi committitur in aliqua contracta in dubio præsumitur contra vicinos & domesticos & ideò capi possunt & torqueri vicini & domestici.*

4 *Indicia dum sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, & per ipsum allegantur talia: quæ si essent probata,non haberet locū tortura ex eoerit supersedendum in tortura.*

5 *Indicia si sunt sufficientia ad torturam, contra aliquem,tamen vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa eliderет.*

6 *Testis vnus bonus, licet faciat indicium ad torturam, id intelligi debet, nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium.*

7 *Excalpatio offensi, elidi indicia, quæ essent ad torturam, contra inquisitum exculpatum.*

8 *Moriens asserendo inculpatum de eius morte, non esse eius inimicum facit,vt etiam existentibus indicijs ad torturam contra ipsum minime torqueri possit.*

Consilium LIII.

TRemendi Dei, suffragio petito, Amen. In causa homicidij commissi in hospitio Sesti Ianuensis tabernarij intus ciuitatem Neapo.in personam Nicolai Hispani dum fuisset per magnā curiam vicariæ processum ad capturam & carcerationem ipsius Sesti, ac eius vxoris,& filiæ ac cæterorum famulorum degentium in hospitio, ex quo præsumendum est homicidium ipsum fuisse perpetratum ab existentibus sub eodem tecto. Resultare igitur adparet indicium sufficiens ad torturam contra eos, & principaliter contra domi-
num domus. † & sic aduersus præfa- 1
tum Sestum, prout plenè deciditur apud senatusconsultum silla. in lege prima per totum. ff. ad silla. Dico in primis non potuisse procedi ad capturam, & successiuè nec ad carceratione vxoris, nec filiæ præfati Sesti tabernarij, cùm nihil adpareat contra ipsas, cùm in dubio præsumatur contra dominum domus,& non contra eius vxorem, nisi data diuturna absentia viri, quia tunc præsumptio erit contra do-
2 minum domus, absente † viro,vt suprà. Ita dixit Dyn. in lege prima. §. si quis in villa.ff.ad silla.Bartol. brixien. in quæstio.domini. prout refert Ioan. andr.in cap.significasti.de homi. el secundo & sequitur domi.Catho. saccus doctor & miles inter consilia Lau.calca.in suo consilio.lxi.incipien. & pla-

cet suprascripta conclusio & idem do. Catho. in consilio. lxj. incipien. ventura & fratres, & ideo dixit Bal. post Iacobum. de aret. in l. dominus horteorum. ff. loca quod quando in aliqua cõtra. Ita committitur maleficium aliquod debent potius vicini & domestici
3 capi & poni † ad torturam. & qui habent notitiam hominum, quàm qui non habent. Quo verò ad præfatum Sextum tabernarium fuit oblata petitio pro eodem die, quo captus & carceratus fuit, in qua fuit oblatum, prout de nouo offertur datis etiam nominibus testiũ verificari in promptu per sacerdotem, qui tunc confessus fuit vulneratum, demum mortuum, necnon & per sex alios testes, coram quibus paulòantè præfatus Hispanus occisus sua peccata confessus fuerat, veritus fortè, ne de eius futura nece Sestus præfatus, aut eius familia innocens vexaret seu molestaretur: adhibito præfato sacerdote don Marinello nomine, & sex testibus ibidem adhibitis ad hoc declarauit ipsos Innocentes, & quod nihil mali contra ipsum commiserant. Vnde succedit iuris dis-
4 positio, quod licet † sint indicia sufficientia ad torturam contra aliquem, si tamen allegantur talia, quæ si probarentur, non haberet locum tortura, tunc talia allegans, debet audiri seper sessa tortura. voluit Gandi. in tracta. malefi. in rubri. quis sit effectus quæstionis. in versic. sed quid erit de quæstione de facto. subdens, quod ita super hoc sibi consuluit domi. Lambertus rampolus, Paul. de leaza. in commen. c. grauis. extrà de deposi. in vltim. col. Alexan. consi. lxv. vol. j. & idem ante eum reperio tenuisse Barto. de capua logotetam & protonotarium regni huius, in. c. regni incipien. si iuste quis appellauerit. sub tit. quod recipiatur appellatio à tormentis. & ratio supersedendi in tortura, erit: quia si post torturam differretur defensio, nunquã post defensiones factas posset recuperare detrimentũ membrorum causatum per illam torturam, & sic serò daretur defensio, si prius poneretur ad torturam. vnde constito eidem magnæ curiæ de declaratione præfata resultaret quod licet essent indicia sufficientia, ad torturam contra aliquem, tamen vnumquodque quod esset in contrarium, illa eliderer, adeò vt torqueri minimè possit. Ita voluit Ioan. and. in re-
5 gula, † cùm in contemplatione. de regulis iur. Bald. in. l. fi. de proba. Alexã. in consi. clxxix. iij. colum. ij. volumi. & ideò dixit Bal. in. l. ij. prima col. C. quorum appell. quod licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam, id in-
6 ligendum † est nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium. Idem sequitur consulendo Alexand. in consil. cxxiiij. incip. quoniam abundè deductum est. & allega. ij. col. in. vj. volumi. ¶ Et sic data pro vera probatione & declaratione præfata, de qua in promptu fides fieri offertur, apparet clarissimè de exculpatione tabernarij, & eius familiæ facta per offensum. Vnde infertur, quod stantibus indicijs sufficiẽtibus ad torturam contra aliquem, aduersante ex alia parte indicio aliquo innocentiæ, prout est exculpatio offensi
7 in casu præsenti, eliduntur † & eua-

cuan

euantur indicia præfata adeò, vt torqueri minimè posſit.voluit.Bal.in.l.j. ver.pone,quod testator.& ibi plenè Iaſo.C.communia delega. & tenet consulendo Alexand.in conſi.xxiiij. in.ij. volu.v.col.idem Alexan.in conſil. j. in iij.volu.& in.l.ſi quis in graui.§.ſi quis moriens.ff.ad ſille. & conſuluit in fortioribus terminis Cæpo. in conſil.ij.in fi. vbi dixit, quòd moriens aſſerendo, quod inculpatus non erat eius inimi-
8 cus,videtur †ex hoc taliter ipſum excuſaſſe,vt etiam exiſtentibus indicijs ad torturam contra ipſum minimè torqueri poſsit.Or quantò magis, ſi vulneratus declarauerit, prout hic Hiſpanus vulneratus declarauit præfatum Seſtum, & eius familiam perpetrati facinoris innocentem fuiſſe. Idem ſequitur Pari.de pute. in ſuo tractat. ſyndi. in verſi.tortura.in.c. ſequitur quæſtio quotidiana,licet de præallega.deciſionibus non meminerit, quia non viderat niſi Bald. vt ſuprà & idem ſequitur Petr.gerar.de petraſan.in ſingul. ſuo. lv.ſicq; debet procedi ad capiendum informationem præfatam, & de expoſitis in noſtra petitione conſtito, ipſos coniuges innocentes abſolui, & pro nunc à carceribus liberari, & ita iuris eſſe conſulo ego.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Credulitas nedum iuſta, verùm etiã in iuſta & fatua excuſat à dolo imò & à culpa. Dictum probi viri inducit iuſtam credulitatem.ibidem.*

2 *Iudex in ſyndicatu non tenetur in aliquo parti læſæ, vbi fuit in errore ex cauſa probabili.*

3 *Iudex dum non diffamatur de corruptione ſeu barataria, non debet pati ſcrupuloſam inquiſitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam: non ita promptius contra ipſum ſubuenitur, & in memoriam præteriti officij lex ſibi fauet.*

4 *Inquiſitio contra iudicem, quando de mero iure ſcrupuloſa fieri poſſet, debet adparere quod fuerit requiſitus, & neglexit iuſtitiam facere. Et dicitur inquiſitio ſcrupuloſa: dum fit de negligentia.*

5 *Iudex quod denegauerit iuſtitiam facere, debet liquido probari in ſyndicatu.*

6 *Statutum imponens pœnam officiali non terminanti cauſam infra tempus, intelligendum erit ſi à parte petatur, & non aliter.*

7 *Per iudicem ſtari non præſumitur, niſi fiat ſibi proteſtatio.*

8 *Iudex non conuincitur de negligentia, aut de negata ſeu retardata iuſtitia, niſi fuerit ter requiſitus ſeu interpellatus.*

9 *Iudices plures, quando potuerunt pro eadem cauſa adiri, ſi vnus ex eis non fecit id, quod facere tenebatur in officio, præſumitur in dolo. Et ſi perit ius partis facit litem ſuã. Sed ſi illa pars potuit idem conſequitur ab alio officiali etiam eius ſucceſſore, tunc iudex ille primò adi tus, non tenetur.*

10 *Sententia ſeu decretum iudicis, licet fuerit iniquiſſima, ob quod iudex faceret litem ſuam id habet locum quando iudex ipſe exequeretur dictam ſententiam. ſecus, ſi ſolùm illam protulit, quia tunc non teneretur parti.*

11 *Officiales hodie in pluribus locis ac etiam de conſuetudine, & per ſtatuta ciuitatum non ſindicãtur, niſi de furtis, pecunia accepta et n a le ablatis & de cæteris baratarijs non autẽ de iniq*

iniquis decretis ac sententijs malè latis.& numero.12.

13 *Instantia syndicatus est perempta quando infra terminum comminatum in banno culpa partis querulantis causa nō fuit expedita.& numero.14.*

15 *Cadit quis à iure suo propter suas procrastinationes.*

16 *Querulans in syndicatu contra officialem, debet iustificare grauamen ex eisdem actis & processu:nec posset nouas probationes inducere contra officialem.*

17 *Mandatum superioris irrationabile, probari debet per scripturam authenticam, nisi superior ipse esset in loco:quia tunc staretur dicto officialis afferentis sibi fuisse ita mandatum à superiore.*

18 *Excipiens ineptè.si succubuerit in exceptione terminus sibi currit.& numero.19.*
Terminus currit & imputatur succumbenti in exceptione,vbi plura adducuntur.ibidem.

20 *Appellans si produxit libellum,quem appellatus dixit ineptum,& super hoc fuit diu litigatum,si appellatus obtinuit:quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello,interim nō sunt decursa fatalia.Secus autem,si succubuit.*

Consilium LIIII.

IN christi nomine.Amen.In causa syndicat⁹ cōtra me & magnif. Marium saxum collegā, tanquam olim iudices magnæ curiæ vicariæ in ann.1534.fuit porrecta querela per Ambrosium palumbum: & fuit propriè in anno mei iudicatus xx. prætextum,ꝙ decreto nostro fuissent excarcerati & compositi per eandem magnā curiam Cæsar.de lauro,& Petus de natale,inquisiti quòd interuenerant in fractura carcerum capitanei surrentini ad euadendum quosdam inquisitos, quæ interfuerunt sunt anni quinque elapsi,in homicidio.q.filij ipsius Ambrosij petendo nos condemnari ad damna,expensas,& interesse, ex causa præfata,per eūdem passas,& passa.ex quo virtute decreti præfati fuerant compositi & excarcerati ipso aliter non concordato,& ex quo mag.collega Marius saxus relator ipsius, causæ in visitatione magnæ curiæ facta per magnifi.do.Regentem figorea, retulit ipsum Ambrosium palumbum se concordasse,& pepercisse principalibus delinquentibus nobilibus, & primatibus surrentinis.qui in dicta exemptione præfatorum carceratorum & fractura carcerum interuenerant. Et hic accepta ab eisdem certa pecuniarum quantitate.& pariter indulsisse ac pepercisse similiter & aliis plebeis eosdem excoriando, ac phlebotomando vsque ad syncopim, queritans Ambrosius ipse in præsentarium similiter cum præfatis duobus carceratis mercari,& qui non principales, sed auxiliatores à præfatis nobilibus conuocati accesserunt cum eis, nescientes ad quid accesisissent cum illis:virtute cuius,relationis ex ordinatione ipsius ex cel.regentis figaroæ fuit præfatum decretum interpositum eosdem carceratos fore componendos & liberandos. & sic iuxta antiquum stylum eiusdem magnæ curiæ semper obseruatum,ipse mag.Marius tanquàm dictæ causæ re-

lator

lator, primo loco se subscripsit: & successiuè secundo loco doctor Quadra, & pariter ego vltimo loco me subscripsi. præfatus verò Palumbus contra præfatos Collegas maximè contra Quadram nihil dixit: & contra magni. Marium, licet querelam exposuisset. tamē repertum est, quòd non in tempore p̄fixo ad porrigendum querelas destitisse oportuit, & potius ex quadam specie fatuitatis seu rectius capitositatis gressus suos contra me solum vltimo loco dixerit: dico ex infrà scriptis eundem in vanum laborasse, & operam & oleum consumpsisse. Et in primis dico, quòd dato absque veri præiudicio quòd præditus magnifi. Marius defecisset in relatione, faciendo eandem erroneam, licet verisimā fecerit, iam esset eidem relatori proculdubio adscribendum, & non mihi, cùm dictum probi viri iustam credulitatem inducat,
1 in tantùm † quòd eidem credens excusatur. Bald. in. l. indicia. C. de rei vend. ver. gloss. in. l. Titio fundus. C. de conditio. & demon. Bald, Ange. & Alexā. in. l. j. ff. de eo, per quem factum erit, & credulitas nedum iusta, verùm etiam & fatua & iniusta excuset quem à culpa: vt dixit Ange. in. l. j. in fin. ff. de eo, per quem factum erit. in. l. prętor. in. §. hæc actio, ff. vi bon. rap. & in. l. plagij. vbi bona, gloss. ad. l. flaui. de plagia. Et ideò in particulari dixit Catald. de visso in tract. synd. in ver. xxix. in fin. † ꝙ
2 error ex causa probabili, facit vt iudex non teneatur in aliquo parti læsæ, vnde dum dimisso relatore de causa informato, & qui processum viderat Palumbus ipse egerit contra me, satis ad
3 paret † quòd calumniosè procedat & dum iudex non diffamatur de corruptione, aut barataria, non debet pati scrupulosam inquisitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipsum subuenitur, per. l. j. in. fi. ff. de magistr. conuentio. in tantum, quòd non licet finito officio eidem inferre conuicium, & aliter faciens puniri debet. l. iudici. ff. de iniur. iuncta. l. illud. ff. de appellatio. & ibi Bartolus cùm in memoriam prædicti officij lex sibi faueat, & in gestis in officio habeat præsumptionem iuris pro se, & pro ipso semper præsumatur, per text. sing. in. l. secunda. ff. de officio. ciui. iudi. cùm à iudice præsumatur abesse omnis dolus. l. j. C. de prædi. curia. libro decimo. & l. si quis decurio. Ita Bald. in. l. pacta nouissima. C. de pactis. Si ergo permitteretur cōtra officiales fieri scrupulosa inquisitio, aut ipsos calumniari, maximè à vilibus & plebeis, frangitur neruus iustitiæ: authoritas. iudicum deprimetur, & vilescit, & in officio successeres lento gradu seu calle procedent. Ita plenè Par. de put. qui per duas columnas in fauorem iudicū exclamat, in titu. de offic. synd. j. & secunda columna &, idem tenet ante eum Catal. de visso in suo tracta. syndi. in. j. car. ver. ix. & subdit esse ad-
4 uertendum, † quòd quando de mero iure posset fieri scrupulosa inquisitio, contra officialem, debet adparere, ꝙ fuerit requisitus, & neglexerit iustitiā facere: vt not. Archi. in. c. j. de iure. iur. in princip. Barto. in. l. damni. in. §. sabini. ff. de damna. infect. & dicitur etiam inquisitio scrupulosa, dum inquisitio fit de

sit de negligentia:secundùm Ange. in tract.syndi.in.j.car.& allegat.l. si seruus veritus.ff.de leg.primo.& idem tenet Catal.in suo tract.syndi.in versic. cxxxiij.& ratio quare debeat apparere,quòd officialis fuerit requisitus, & neglexerit iustitiam facere,potest esse
5 meo iudicio:quia † quòd iustitia fuerit per officialem alicui denegata debet liquidò probari:& maximè in syndicatu.§.si quis autem.in authen.vt iudi.sine quoquo suffr.in ver.iniustitia. & in ver.damni.§.illud.vbi hoc no. Ia co.de belui.& nisi fiat instantia coram iudice pro consequutione iustitiæ, nō habebit locum pœna negligentiæ: vt not.gloss.in.c.si.de rescr.& ideò dicit Anto.de but.in.c.cùm sit generale. de
6 foro compe.† quòd statutum imponens pœnam iudici non terminanti causam.infrà tempus, intelligendum erit,si à parte petatur, & non aliter. Idem tenet Antonius. de butrio in capitu.primo de supple.negli.prælato. & ideò dicit Barto.in prædicta.l.dam-
7 ni.§. sabini † quòd non præsumitur stare per officialem,nisi fiat sibi protestatio.Idem tenent cañ.in cap.licet. & in.c.ex parte.& in.cap.ex tenore.extrà de foro.compet.& domi. Anto.in dicto.cap.licet.& non conuincitur iudex
8 de negligentia seu denegata,†aut retardata iustitia,nisi fuerit ter interpellatus seu requisitus, & super sedendo non prouidet. Ita dicit Ioannes andreas.& Abba.in capitul. ex parte. lo vltimo. extrà de appellatio. secunda columna vbi insignis doctor Philippus decius dicit,quòd hæc est communis opinio.& sequitur Proposit.in capitul.ex ratione nona columna versi. sed operæ pretium de appellat.in.vj. sicque quando pars aduersa iustitiam foueret,ego nunquã processum ipsum vidi,nec requisitus,vt viderem, debebam meritò stare relationi prædicti collegæ ex infrà scriptis. Præterea,dato absque veri præiudicio,quòd inquisiti illi & carcerati fuissent minus debitè liberati & compositi, prout ex aduerso prætenditur,non ne pro eadem causa potuerunt adiri plures iudices qui erant in magna curia,quorum ex
9 cis licet vnus non faciat id, † quod facere tenetur in officio, præsumatur in dolo,secundùm Barto. in leg. tutor,qui repertorium.ff.de admi. tutorũ.vbi dicit, quòd obligatur ad interesse.& ideò si perit ius partis, facit litem suam:secundùm Bald.in.l.si quando.C.de testi. Secus. si non perit ius partis.sed si ipsa pars potuit illud consequi ab alio officialis etiam eius successore, tunc iudex ille primus aditus non tenet: secundùm Bal.in illo vulg. §.proficisci.Bar.in leg.quarta.§.si tam vicinum.ff.de damno.infec. Ange. in suo tracta.syndi.in.prima columna circa fin.& sequitur Catal.de visso in suo tract.synd.in versicu. lxxxij. vbi formaliter dicit.quòd iudex eo casu non tenetur,si poterat ab alio iudice idem postulari.Et sequitur Amod. iusti. in suo tracta.sindi quinta car.sub rubrica incipient.optima conclusio & etiã in penulti.char.dicti tracta. Præterea, dato quòd decretum prædictum fuis-
10 set iniquissimum,ob † quod iudex faceret litem suam.id enim intelligi debet,quando iudex qui ipsum protulit, illud

illud executioni demandauit: quia tunc teneretur parti ad interesse. Secus enim, si parti non intersit. arg. l. lectos. C. de pericul. & commo. rei. venditione. Ita tenet par. de putre. in tractat. syndica. in versicul. sententia. & Amod. iusti. in suo tractatu. syndic. in ix. chart. versicul. insuper si potestas. & ante eos Bortolus in lege penultim. ff. de var. & extraordinaria. cogni. & firmat Baldus in. dicto. §. proficisci. xxj. quæstione. & in lege si quis in conscribendo. C. de pact. & in. leg. prima in fi
11 ne. ff quod quisque iur. † Item, hodie de consuetudine ac etiam in pluribus locis per statuta ciuitatum officiales non syndicantur, nisi de furtis pecunia accepta, & malè ablatis. & de cæteris baratariis: non autem de iniquis decretis, aut sententiis malè latis quia iudicando secundùm leges vel non, vix pro bono regimine officiales syndicantur: per text. in authentic. hodie. C. de iuramento. calumnia. ita dicit Franciscus accurtius in suo tractatu syndic. refert & sequitur Amod. iusti. in suo tractatu syndic. charta. octaua versicu. item non tenetur, si sunt plures innocentes. in versicu. item quòd sunt plures innocentes. quarta columna & subdit esse nota. & quòd minimè syndicantur de negligentia nisi sit dissoluta: vt. suprà dictum est. Præterea, post lapsum termini comminari in bãno ad porrigendum querulas à die decimo Augusti, & successiuè ad prosequendum fuerunt & sunt decursi ferè duo menses, adeò quòd fuit petitum declarari peremptam esse instantiam, & temerè querulantem con-
12 demnari in expensis. † Dico, quòd regulariter prima faciè instantia non potest dici perempta, per textum. in lege prima. Codice vt omnes iudic. per quem adsignatur terminus syndicatori. quinquaginta dierum ad iudicandum, & cognoscendum: attamen si syndicator iudicauit post terminum prædictum, erit in pœna decem librarum auri. Hoc autem locum habet, quando per iudicem syndicatorem stetit, quo minus infrà, legem dies non iudicauit. Secus, quando per partem maximè actricem, cuius maior contumacia esse debet, quàm rei: quia quando culpa partis non prosequentis infrà dictum tempus, non fuit causa ipsa expedita, tunc
13 procul dubio † instantia erit perempta. ita in propriis terminis dixit Albericus de rosate in dicta lege prima. C. vt omnes iudic. & idem voluit Marsil. Sozi. in capitul. venerabilis. in tractat. suo, quem facit de instantia, & eius perempti. seu frequentia. in sexto articulo. in septima fallentia extrà de iudiciis vbi dicit se ita bis consuluisse. & aliquid ibidem per Panormita. & Cardinal. Zabba. & idem rectè intuenti adparet tenuisse Pari. de puteo. in tractatu syndica. in titulo de officio. syndic. in capitul. officiales prima columna ibi dum dicit vbi autem iste querulans in syndic nõ probauit, vel causam nõ cõpleuit. &c. & idẽ adparet tenuisse in ver. instãtia. in. c. dicit cõstitutio regni, ver. sed qñ imponeret pœnam iudici, vbi expſsè dicit & loquitur, quando culpa iudicis. & tunc non currit instantia. Nam text. in. d. l. j. loquitur,

tur, quando culpa iudicis.& probatur ibidem in fi.dum imponit pœnam iudici non expedienti. ergo eius culpa,
14 sed quando culpa partis actricis,† vt hîc,tunc currit instantia. Ita expressè sentit idem Par.in ver.instantia. in.c. an si partes.vbi quærit, quid si partes querulantes fuissent impeditæ facto officialis syndicandi, qui per varias dilationes & suspiciones causam dilatauit, propter quod tempora statuta ad syndicãdum sunt decursa, an partes audiantur de cætero.& dicit quòd sic.ergo vbi cessat impedimentum officialis syndicandi, tempora statuta, statuta currunt.& sic cùm in casu præsenti cessauerit impedimentum iudicis syndicandi,meritò tempora ad syndicandum sunt decursa, & perempta est instantia. & vltra prædicta facit ratio vrgentissima,videlicet:nã si quando culpa iudicis causa non expeditur, non currit instantia, sed syudicator ipse iudex punitur pœna. x.lib.auri. ergo per iniquum erit, quòd si culpa partis querulantis pereat instantia per transitum seu lapsum termini præfixi
15 ad syndicandum,† quòd pars ipsa in aliquo non puniatur. Quibus suffragatur, quòd cadit quis à iure suo propter procrastinationes suas: vt in.§.si verò.in glo.in ver.quia lis. in fi.in authen.de litigio. Ita dixit Bald.in.l.j.in vlti.verbis.C.qui accusa.non possunt. Vnde cùm palumbus ipse post eius querelam oblatam non prosequutus fuerit, nec processum fabricatum in causa ipsa, prout tenebatur minimè produxerit ad iustificandum allegata grauamina ex eisdem actis & proces-
16 su,ex quibus decretum fuerit† contra ipsum, per clemen.appellanti. de appellatio.prout dicit Par.in titu.de offic.syndic.in.c.an si potestas condemnauit.v.colum.versi.& adde,quòd iudex non facit litem suam. Amod. in alio suo tracta.syndi.in.viij.char.versic.item in eo,quòd plures innocentes. vj.colum.versi.sed idem Bal.ergo adparet euidentissimè perempta instantia sui culpa,cùm processum non produxerit,& quem produxisse asserebat, & inficiabat.& tamen adparet ipsum non produxisse, nisi quasdã eius chartulas diminutas absque principio,medio,aut fine.obmittendo primo ducere decretum, de quo conquerebatur: quod quidem ipsum palumbum cum ligone percutiebat in tibiis, dum cantat cum interuentu, licentia, & ordinatione Excellentiss.regentis figaroe fuisse gestum, quicquid executum est: vt decretum ipsum manu seu subscriptione trium iudicum cantat. Nec inficiari potest id non processisse de ordinatione superioris prædicti,cùm magister actorum ita in decreto prædicto attestetur. nec est de eo dubitandum, cùm tres iudices ipsi ita attestentur in eo, per eorum subscriptiones. & licet de mandato superioris, etiam si esset irrationabile,requiratur adparere scri-
17 ptura. authen.l.vnica.† vbi Barto.& docto.C.de manda.princi.& not.Barto.in.l.vnica. per illum text.C.de superindic.lib.x.hoc enim limitatur esse verum, nisi princeps ipse reperiatur esse in illa ciuitate seu loco, in quo officialis faceret irrationabile mandatum, asserendo sibi ita à principe in-

iunctum, quia eo casu de facili potest haberi recursus ad ipsum principem, dum est in loco, & haberi veritas mādati præfati: quia eo casu erit credendum officiali afferenti de mādato prędicto sibi ita à principe seu superiore iniuncto. Ita voluit pulchrè Spe.in tit. de proba.§.videndum. in ver.auditoribus.de quo satis lætatur Lud.roma. in.l.sciendum.ff.de verb.obli.allegans pro hoc casum in.§.quia verò. in authen.vt litig.iur.refert & sequitur Ias. de May.in.l.ex quacunque. ij.colum. ff.si quis in ius voc.non ierit. Vnde ad propositum redeundo, dum palumbus ipse afferebat in suis prolixis & vanis responsionibus ac captiosis produxisse processum: & econtrà fuisset replicatum, quòd non produxerat integrum, sed penitùs & in pluribus diminutum, & maximè circa substantialia facientia contra ipsum, prout est decretum prædictum, & alia in eo existentia, adparet, quòd terminus statutus per Magnifi.syndicatores ad proponendum, & prosequendum diu est, quòd fuit & est elapsus ac decursus. & sic cum sua culpa decursus fuerit, & succubuerit in eius perfidia non producendo processum ac decretum, de quo querebatur, & nouissimè ad rogatum Magnific. electorum, magna cur.ipsa nouiter accōmodauerit processum ipsum Magnific. consultoribus ipsorum electorum longè post decursum terminum syndicatui præfixum, & quem palumbus suprà, nucem existentem non produxerat, & erant iam tunc tres menses elapsi à die banni syn
18 dicatus emanati. vnde adparet † quòd terminus ei cucurrit, cùm in sua perfida exceptione succubuerit: per.l.ij.§. non solùm.ff.ad tertul.per quem text. dicit ibi etiam Barto.quòd dato termino. xxx. dierum ad comparendum alicui, videlicet decem pro primo: decem pro secundo: & decem pro tertio & peremptorio termino: quòd si aliquis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mādatum & pendente dicta oppositione contra mandatum, transeunt illi.xxx. dies. si tamen pronuntiatur mandatum non fuisse legitimum, illi duo termini cucurrerunt. Idem sequitur Bal. in.l.contra maiores. C.de inoffic.te-
19 stamento. † vbi adducit bona similia. Accedit prædictis, quod voluit Bald. in authen.ei, qui.in princi.C.de temp.
20 appel.aliàs de appe.vbi dixit, † quòd si appellans produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, super quo diu fuit litigatum, si appellatus obtinuit: quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello, interim non sunt decursa fatalia. Secus autem, si succubuit. Tunc enim ex quo impedimentum fuit frustatorium, bene currunt fatalia. Accedat insuper decisio dominorum de rota.cij.incipi.item quo ad fatalia.in titu.de appella.in nouis. vbi dixit, quòd si appellatur à diffinitiua. & appellans coram iudice, à quo aliquid innouauit, & appellatus coram iudice, ad quem, petat ante omnia reuocari attentata, & contingat super hoc multo tempore litigari in reuocatione attentatorum, si quidem appellans obtinuit, interim non sunt sibi decursa fatalia in causa appellationis.

Secus, si succubuit. tunc enim ex quo sua culpa præstitit impedimentum, non excusabitur: & currunt fatalia. Idem meminit Philip. Francis. in. c. ex ratione. ver. circa tertium. de appella. Ex quibus omnibus concludo intrepidè declarari debere instantiam peremptam fuisse, & prædictum palumbum volantem absque pennis condemnandum in expensis. Ita decisum fuit per Magnific. syndicatores. & pendet appellatio ab omissa condemnatione expensarum.

Tho. gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Capi non potest inquisitus de delicto, nisi prius aliquid constet de ipso crimine, vel saltim sit suspicio contra ipsum.*

2 *Vis publica commissa dicitur, etiam si vnus solus insultum commiserit. & poterit exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publi. & nu 3.*

4 *Pœna legis Iuliæ de vi publica, quæ sit.*

5 *Pœna arbitraria, vbi venit imponenda, potest quis carcerari.*

6 *Carcerari potest inquisitus de delicto, vbi dubitari potest, ne interim fugiat. & procedit etiam ante, quàm constet de crimine.*

7 *Fideiussoribus non relaxatur inquisitus de crimine, pro quo venit imponenda pœna corporalis, aut arbitraria.*

8 *Pœna vbi venit imponenda pecuniaria pro crimine, de quo non constaret, sed solùm esset aliqua suspicio contra inquisitum, si vilis erit, carcerabitur. Si autem nobilis, debebit honesto modo in palatio detineri.*

9 *Inquisitus si fuit vulneratus, & sic est infirmus, & non potest carcerari absque periculo, debet saltim iudex se de ipso assecurare per fideiussoriam cautionem, nec posset iudex se excusare, si ab accusato seu inquisito non accepit fideiussores. & sic si non præstat, debet sibi adhiberi custodia suis sumptibus. & numero. 10. & 11.*

Consilium. LV.

IN Christi nomine, Amen. proponitur dubiũ de casu inter magnates, vt consulere debuissem, quid de iuris censura sentirem, si Titius aggressor vulneratus reperitur, & ex vulnere infirmatus, an potest pendente infirmitate ad fideiussoriam cautionem compelli de se præsentando, quàm primum conualuerit, & quid agendum foret, si ipsam non præstiterit. Et in primis pro euidentia
1 præmitto, † quòd non debet quis capi pro crimine antè, quàm aliquid constet de delicto, vel saltim sit suspicio contra ipsum. dixit Bald. in. l. quod euitandi. ff. de condictio. ob turp. causam. Ioan. and. in. c. si clericus. extrà de senten. excommunica. & sic aggressor fuit vulneratus ab insultato, adparet
2 vis publica commissa: † licet solus armatus insultum commiserit: vt dicit Andr. de Iser. in constitu. regni intentionis. j. colum. vbi tenet † quòd potest 3
exigi pœna portationis armorum, & pœnam legis Iuliæ de vi publi. & vna per aliam non tollitur. l. nunquàm plura. ff. de priua. delic. Idem refert & sequitur Afflic. in constitu. regni, si quis aliq

aliquem.penul.col.& licet videatur in contrarium obstare.l.si criminis.C.ad leg.Iul.de vi publi.nihilominus intelligitur,vt ibi.& vide omnino,quæ scripsi circa hoc plenè in consil.meo suprà pro domino Lud.de Abenabulo, nu-
4 me.43.sed sic est,† quòd pœna legis Iuliæ præfatæ est hodie pœna deportationis.Et licet olim aqua & ignis interdiceretur inferenti vim publicam de iure digestorum,attamen in locum ipsius pœnæ legis Iuliæ de vi publica, successit hodie deportatio: vt in.l.iij. ff ad leg.Iul.pecul.glos.in.l.qui dolo malo.§.fina.versicu.aqua & igni. ff.ad
5 leg.Iul.maiesta.& sic infertur,† quòd pœna corporalis imponi debet pro dicto crimine. & vbi quis puniendus venit pro delicto, nedum pœna corporali,sed etiam arbitraria debet carcerari. nec est fideiussoribus relaxandus. Ita Barto.in.l.quoties.in fi.ff.de noxalib.la.j.& maximè dum dubitari posset,ne fugiat tūc,etiam antè,quàm sibi constet de crimine, potest iudex
6 ipsum caperet† & carcerare.ita Ange. in authen.de defen.ciuita.§.audiant. cùm in criminibus possit iudex incipere à captura: per.l.ij. C.de iis, qui latro. & dixit Barto.in.l.sacrilegij.ff. ad leg.Iuliam pecul.quòd pro causa criminali indistinctè est licita captura. Idem tenet Barto.in.l.consentaneum. C.quomodo & quando iudex. & sic dum venit pro crimine pœna cor
7 poralis,aut arbitraria, non† debet fideiussoribus relaxari.l.quid ergo. §. pœna grauior. ff.de infam.Ita Bald. in.l.ij.& ibi Dyn.C.de exhiben.rei.& plenè Ludo.in.l.fina.de in ius vocan. & idem esset, si pro crimine veniret pœna pecuniaria imponenda, & non constaret.sed solùm esset aliqua suspi-
8 cio. † nam si vilis esset, carcerabitur. Si autem nobilis.deberet honesto modo in palatio detineri. & ita iudex arbitrari debet.l.j. ff.de custodia reorum. & si suspectus esset tantummodo de crimine, si illud atrox esset, debet carcerari. Sin autem sub custodibus detineri in loco honesto: vt dicta.l.j. Ita plenè Par.de pute.in tracta.syndi. in versi.fideiussor.c.si iudex.ij.colum. & vbi timetur, ne quis fugiat, potest quis etiam in causis ciuilibus carcerari. dixit Bald. in.l.consentaneum.C. quomodo & quando iud. Bald.in.l.fideiussor.§.fi.ff.qui satisda.cogan.& in l.si quis curialis.C.de episco.& cleri.& si diceretur, quòd cùm sit vulneratus & infirmus, non potest carcerari absque periculo respectu vulneris respon
9 detur,† quòd debet saltim iudex assecurari per fideiussoriam cautionem, ex quo non potest iudex excusari, qui ab accusato vel inquisito non accepit fideiussores.dixit pulchrè Bald.in authen. generaliter. in fin.C.de episcopis, & clericis. vbi subdit, quòd in determinatis à iure, in quibus non requiritur probatio facti, non potest iudex excusari, si facit contra ius constitutionis.& hoc est not.contra assessores, qui per fatuitatem non recipiunt fideiussores ab accusatis vel in-
10 quisitis.† Et si allegatur non reperiri fideiussores ab accusatis, vel inquisitis, non ex hoc debet differri adhibitio custodiæ suis sumptibus, donec reconualescat, cùm fiat pro eius salute,

late. ne ob carcerationem perire contingat, & sic dum traditur custodibus pro eius salute, debet ipse inquisitus
11 soluere custodes † adhibitos: argumen. l.iiij.C.fini.regun.l.pœnæ.C.de statu libe.& imag.ita latè Par.de put.in tractatu syndica.in versicu.carcer.in.c.an carcerarius teneatur alimentare. & ita iuris esse concludo.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Ad defensionem, quòd quid factum sit, sufficit probari, quòd se defendens probabiliter dubitare poterat de offensione.*

2 *Occidere vel vulnerare mihi licet volentem me offendere, nedum instante mortis periculo, verum etiam si immineret periculum iniuriæ personalis.*

3 *Timor violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus. & nu. 4.*

5 *Prouocatus ab armato veniente contra ipsum, licet illum prouocātem occidere. & dicetur ad defensionem fecisse. & dicetur ille à semetipso occisus, & non ab aggresso.*

6 *Occidens aliquem se defendendo, non dicitur committere maleficium. & nu. 7.*

8 *Aggressus ab aliquo cum armis, si eundem aggressorem offendit, dicetur ad sui defensionem fecisse.*

9 *Sufficit ad probandum quem esse in periculo vitæ, quando quis armatus veniebat cōtra ipsum cùm terror armorum sufficiat.*

10 *Delictum ad hoc, vt non puniatur, sufficit probari tale quid, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri, licet punctualiter non probetur factum iure licito.*

11 *Offendere mihi licet alium ex sola preparatione ad offendendum, vel aggrediendum.*

12 *Insultatus non debet expectare, quòd vulneretur, sed debet ipse incipere.*

13 *Si percussi te venientem contra me euaginato gladio, antequam tu me percutias, dum es in actu me offendendi, dicor ad defensionem fecisse.*

14 *Insultatus quicquid fecisse adparet contra insultantem, præsumitur ad licitam defensam.*

15 *Defendendo quid fuisse factum, sufficiet probare quòd aduersarius offensus ruebat in ipsum. & aggressus in dubio semper fecisse videtur ad defensam, quod fecit.*

16 *Cum moderamine inculpatæ tutelæ quid factum fuisse dicitur, quando non potuit aliter quis euadere periculum personæ, famæ seu honoris, vel rerum.*

17 *Excedens moderamen inculpatæ tutelæ, non tamen ex proposito, sed in rixa, non dicitur incurrisse aliquam pœnam.*

18 *Moderamen inculpatæ tutelæ non est in consideratione, dum insultatus indeliberatè & accensus furore iracundiæ excessisset modū in se defendendo. tunc enim non imputatur excessus.*

19 *Testes deponentes de credulitate non probant, nisi assignauerint congruas rationes eorum dictis.*

20 *Testes deponentes ad defensam, si deponant secundum eorum credulitatem & videre, bene probabunt.*

21 *Defendendo seu ad defensam, quod quis aliquid fecerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*

22 *Amicus æquiparatur illis, qui sunt de sanguine proprio, & alibi amici veri, sunt vna anima in pluribus corporibus. & multa circa amicitiam. ibid.*

23 *Dispositum inter coniunctos, habebit locum inter*

inter amicos magna amicitia.

24 *Amicus potest accusare pro iniuria illata amico.*

25 *Socius potest propulsare iniuriam socij, & nedum socij, verùm etiam & cuiuslibet extranei aggressi: etiam si aggressus ille esset sibi inimicus capitalis. & nu. 26. 27. & 28.*

Consilium LVI.

Redemptoris gē- tium suffragio petito, Amen. In causa inquisitionis formatæ aduersus Magnifi. ac generosos nobiles Titium & Sempronium, vt sic eorum vera nomina obmittantur, ad instantiam regij fisci super prætenso insultu & vulneribus illatis in personam Magnific. Caij, quam etiam ipsius Titij reperio ex processus meritis fuisse, etiã per testes ꝑdu ctos ad instantiã regij fisci plenè probatum, ꝙ prolatis inter eos nonnullis verbis cholericis minimè honorem aut iniuriam alterius ipsorum concernentibus, & recedente eodem Titio cum Illustrif. quadam persona prædictus Caius descendens ab equo, in quo equitabat, euaginato ense, & inuoluto chlamyde in eius brachio, malo animo accessit versus eundem Titiũ adsistentibus cum eo quampluribus eius socijs, qui pariter & ipsi arma euaginarunt, quod præuidens Sempronius, qui retro remanserat, tanquam socius & amicissimus eiusdem Titij, ne Titius ipse offenderetur à prædicto Caio, à quo ꝑ culdubio fuisset offensus, nisi ipse occurrisset, similiter ensem euaginando, vt eiusdem Caij accessum aduersus Titium impediret. Quo inspecto per prę dictum Titium reuolués equum, quē equitabat eundo obuiam eidem Caio malo animo venienti contrà ipsum, & nonnullis ictibus ensium hincinde admenatis inter prædictos Caium & socios numero longè plures socijs Titij, qui duo duntaxat erant tandem rixa sedata reperti fuerunt vulnerati tam prædictus Caius, quàm prædictus Titius, nec adparet à quibus. Hæsitatur igitur in præsentiarum quid de iuris cē iura iudicandum sit. & certè recti rumi nanti testium fisci depositio nec sigilla tim vltra repetitionem eorundem testium ad defensam ipsorum inquisitorum indubitanter concludendum adparebit prædictos Magni. don Sempronium & Titium penitus, & omnino ab soluendos ab impetitione regij fisci, ex ꝓ. scriptis. Et primo, præsupponendo vnum mihi in iure verissimum, ꝙ ad hoc, vt quis excusetur ab eo, ꝙ diceretur fecisse se defendendo, sufficit pro-
1 bari, † ꝙ probabiliter dubitare poterat de offensione, dixit pulchrè Imo. in c. si verò. de senten. excom. refert & sequitur Ang. de Are. in. §. ius autem gē tium. institut. de iure natu. gen. & ciui.
2 † Secundò præsuppono, ꝙ nedum instante mortis periculo, licet alium occi dere seu vulnerare: vulg. cle. j. de homi. & l. ij. C. de sicar. verùm etiam quando immineret aliquod periculum iniuriæ personalis. voluit Bald. in l. j. vj. co lum. C. vnde vi versicu. sed pone. & ibi etiam optimè Barto. in. ij. colum. Idem consuluit Bart. in suo consi. incip. Va-

nutius. Ant. de Butri. in capitulo olim. el. j. de restitu. spolia. penulti. columna consuluit Alexand. de Imo. in consilio lxxvj. j. volumi. & consilio. cix. j. vol. v. col. Angel. in l. is, qui cum telo. C. ad legem corneliam, de sicar. per glo. quam ibi reputat singu. & meliorem de mundo, & subdit, quòd in practica erratur. & si scies practicare, lucraberis de pecunijs, & quòd ipse in Ciuitate Venetiarum practicauit & defendit quendam accusatum de homicidio. Et quòd imminebat periculum iniuriæ, personalis, satis liquet ex attestatione testium,
3 dum deponunt, † quòd prædictus Caius descendit ab equo, & ibat retro ipsum Titium, euaginato ense, & chlamyde inuoluto, ac malo animo, & sic non debebat Titius ipse expectare se percuti, aut aliter iniuriari. & sic se periculo committere: cùm timor violentiæ inferendæ iustum metum inducat: vt dicit Alexan. in consilio. xcix. incip. quoniam per excellen. in. iij. volumin. Et quòd non tenebatur se periculo cõmittere, tenet Innocent. & Bald. in. c. j. extrà quod metus causa. Ex quo timendum est, quòd absque periculo esse nõ potest. c. j. de bapt. in clementi. Secundum Baldum, in. iij. column. & sic dum adparet Marcus Anton. ipse prouocatus à præfato Iulio primo loco arma euaginante contra eundem Marcum Anto. certè licuisse ipsi Marco Anton. nedum eundum Iulium vulnerare, verum etiam & occidere. quia eo casu id
4 præsumendum est, † ad defensionem fecisse: secundum Baldum, in lege prima. §. cùm arietes. ff. si quadru. pauper. feci. dica. Gandinus. in tractat. malefic. sub rubric. de defensio. à reo facta, secunda columna versiculo, sed ponamus, tu es Bartolus, & Baldus, in. l. si ex plag. js. in. § . tabernarius. ff. ad legem aquiliam. Augu. arim. in addit. ad Angel. in versicu. & dictus Titius se defendendo. aj. charta. Et si Iulius ipse vulneratus fuisset à prædicto Marco Anto. aggresso iam ab ipso Iulio se defendente, dum in ipsum Titium ensem euaginasset & accessisset, videtur Iulius ipse à semeipso vulneratus magis, quã à prædicto Marco Anton. aggresso.
5 † ita dicit Abba. in capitulo clerici. lo j. post princip. extrà de vita & honesta. cleri. & sequitur Marsi. in sua pact. causarum crimin. in versicul. quoniam. xv. colum. & hoc per rationem, quia occi-
6 dens aliquem † se defendendo, non dicitur committere maleficium: secundum Baldum, in lege data opera. quarta columna. C. qui accusare non poss.
7 & alibi occidens aggressorem † se defendendo, non tenetur de occiso: vt tenent communiter Doctor. in lege prima. C. vnde vi. & in. l. vt vim. ff. de iustitia & iure. & in. l. prima. C. quando lice. sine iudi. se vindict. & plenè Alexander. in consilio. cxix. viso processu. iiij. columna. in. vij. volumin. & subdit Bald. in dicta lege, vt vim penultima
8 columna. † quòd si aggressus ab aliquo cum armis, eundem aggressorem offenderit, dicetur ad sui defensionem fecisse. Idem tenet Bartolus, in lege & si quæcunque. in princip. ff. ad legem aquiliam Baldus, in. l. in multis. C. de liberal. causa Petr. de anchara. in clementi. prima, de homicid. Et ratio est, quia sufficit ad probandum quem esse

in per

In periculo vitæ, quando quis arma-
9 tus veniebat † contra ipsum, cùm terror armorum sufficiat, prout per glos. communiter approbatam in dicta lege prima. C. vnde vi. docto. in. l. ij. C. ad legem corneliam, de sica. glo. & Archidia. xxiij. quæstione prima glo. in. §. armorum. & ibi docto. institu. de interdi. Barto. & Baldus, in prædicto. §. tabernarius. Archidia. in capitulo de ijs. cl. j. l. distinct. Bald. in. l. iij. §. armis. ff. de vi & vi armata. & ideò Bartol. in. l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de noui oper nuntia. voluit, quòd ad euitandum accusationem, ita
10 † quòd de delicto quis non puniatur, sufficit tale quid probare, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri: licet punctualiter non probetur, quòd factum fuerit iure licito. Et illam doctrinam sequitur totus mundus, vt refert ibi Alexand. vbi subdit, quòd sufficit vt accusatus de homicidio vel vulnere probet † ꝙ vulneratus eum est aggressus cū armis, imò
11 ex sola præparatione ad offendendum vel aggrediendum, licitum est offendere seu occidere. dixit Bald. in. l. in lege. per illum text. in lectu. antiqua. ff. loca. Subdens ita fuisse de facto iudicatum. sequitur Ias. in. l. vt vim. iij. col. vbi subdit se putare hoc esse per rationem, quia non debet insultatus expectare,
12 † quòd vulneretur, sed debet ipse incipere: vt declarat Bart. in. d. l. j. C. vnde vi. & subdit etiam, ꝙ ista pars tanquā humanior est amplectenda. Pro quibus
13 dictis accedat, † quòd si euaginato gladio te venientem contra me percussi, antequam tu me percutias dum es in actu me offendendi, certè dico fecisse ad mei defensionem: vt inquit Barto. in dicta. l. si ex plagijs. §. tabernarius. refert & sequitur Ang. de aiet. in. §. iniuria. j. colum. in fi. institu. ad legem aquiliam. & in. l. quemadmodum ff. de inoffic. testamen. Anton. cons. in singu. suis in versi. metus Ange. in tracta. malefi. in vers. & dictus Titius se defendendo. j. chart. versi. vlti. circa med. Ex quo insultatus, quicquid fecisse adpareat contra insultantem, præsumi-
14 tur ad defensam licitam † fecisse. dixit Floria. & Bald. in dicta l. prima. §. cùm arietes. glos. in capitulo superfodiens. extrà de homicid. quod maximè procedit, vbi incontinenti fieret, prout in casu nostro: vt not. Bald. in. l. iij. C. de sicar. & consuluit Alexander, in consilio cl. visis & oportunè consideratis. in primo volumin. & dixit Baldus, in. l. multis. C. de liberali causa. quod sufficit
15 probari, † quòd aduersarius ruit in ipsum. Et quòd aggressus in dubio potius videatur fecisse ad defensam, quā ad vltionem, consuluit Cæpo. in consi. xxix. columna. v. versicu. & cons. xlij. & xliij. cum sequen. Bal. in consi. lxxxij. incipien. quidam enim, insultatus. Ange. & Augusti. in. d. versic. & dictus Titius. colū. vij. & subdit, quòd insultatus habet præsumptionem, quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecerit. Nec militaret pro fisco obijcere, quod cùm redierit Titius ipse bis cum equo versus prædictum Caium, videtur excessisse modum inculpatæ tutelæ, cùm licet id non adpareat, nisi per depositionem, vnius dumtaxat testis: attamen quando absque veri præiudicio plures testes idem deponeientes

rent nihil obessent eidem Titio, præ-
supponendo id dici factum fuisse cum
moderamine inculparę tutelæ,qn̄ non
16 potuit aliter † qs euadere periculū per
sonæ famæ seu honoris vel rerum. Ita
Bartol.in.l. prima.C. vnde vi & est de
mente cæterorum ibi scribentium, ma
ximè Bald.idem tenet Anto. de butri.
& Abb.in.d.c.olim.de resti.spol.Bald.
in.c. j. §. primo de pace tenen. in vsib.
feud.Archi.in.c.primo.xxiij.q.iij.Item
præsuppono aliud , quod ex processus
meritis non adparet modo aliquo præ
dictum Caium à prædicto Titio nec
Sempronio eius socio vulneratum , &
dato absque veri præiudicio, quod ab
ipso vulneratus fuisset, quod negatur,
adparet id iure permittente licuisse.
Nec ex præmissis dici posset,quod fue
rit excessus modus inculpatæ tutelæ
per ipsum Titium. & si ita dici posset,
id non adparet fuisse ex proposito,sed
17 in rixa. † Quo casu dicendum est in
nullam pœnam incurrisse.Ita singula-
riter.tenet Flor.in.l.si ex plagijs in.§.ta
bernarius.vbi ita per illum tex.dicit te
nere gl.xiiij.q.in summa ad fin.quod
est singu.dictum.prout refert & sequi-
tur.d.Anto.de Alexan.in addi.ad Bar
to.in.l.j.C. vnde vi. Idem consulendo
reperio tenuisse Alex. in consil.lxxvj.j.
col.j.vól.& in consi.cxl.ij.volu.& in cō
silio. cix.primovolumine. vbi de Flo-
riano. nullam mentionem facit. Cre-
do tamen,quod non viderit bene. ta-
men dicit idem tenere Pet.de anch. in
cle.j.de homi.Accedat insuper , quod
in casu præmisso moderamen inculpa
tæ tutelæ non debet esse in considera-
tione. dum insultatus indeliberatè &
accensus furore iracundiæ excessisset
modum in defendendo, tunc enim nō
imputatur excessus, quia eo casu non
potest vti hac moderatione,ex quo pri
mi motus non sunt in potestate nostra
& sic non potest tunc discerni verum à
falso.c. ita.xj. q. iij. ita dicit Abb. post
18 glo.in.c.signi.de homi. † & sic in rixa,
prout ista fuit, non potest considerari
hoc moderamē.l.j.in rub. ff. de excep.
l.ij.ff. de dam.infect. Et minimè suffra-
garetur fisco,dicere quod testes depo-
nētes, quod ad defensam Titiꝰ id fecit
secundum ꝙ ipsi possunt considerare
& sic secundum eorum iudicium & vi-
dere,& alij deposuerunt, quòd ita co-
gitant:assignando tamen rationem eo
rum dictis,alij dixerunt quod ita tenēt
pro firmo , & sic non certitudinaliter,
deponētes testes de credulitate seu de
eorum cogitatione,& iudicio, non vi-
dentur audiendi cùm non probent.At
19 tamen cùm † assignauerint congruas
rationes eorum dictis, plenam proba-
tionem inducunt.dixit Bal.in.l.qui ta-
men.§.si arbiter.ff.de arbi.Cy.Bald.&
Saly.in.l.testium.C.de testi.Bald. in.l.
conuenticulam.C.de epis.& cle. Ioan.
andr. in addi. Specu.in titu.de testi.§.
primo super versi.item quod deposuit
de sua credulitate.Anto.de butri.in.c.
quoties extrà de testi. & facit ratio vr-
gentissima,quia eo casu testes deponūt
de re, quæ non subiacet sensui imme-
diatè,sed mediatè discursu intellectus.
ita dicit in specie Barto. in suo consil.
incip. Raynutius Petri. quem allegat
Alexan.in dicto consilio.lxxvj.visa in-
quisitione. in vltima columna in fine
in primo volumi.& in consilio. cix. vbi

mulca adducit. & præmissa maximè procedunt, cùm testes ipsi sint inducti ad defensionem.quo casu probant, licet secūdum eorum credulitatem seu
20 videre deposuisse adpareat. Ita † dixit Bald.in lege solam.C.de testi.& ibi Salyce.in tertia columna.vbi ambo allegant dictum consilium Bartol. & facit bene text.quem ibi not.Anto.de butri. in.c.vnico.extrà de scruti.ver. quantū humana fragilitas. facit bene dictum Bald.in.l.vnica. vltima columna. seu. xj. C. de confes. vbi singulariter dicit
21 † quod fecisse ad defensionem probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur.quod dicit esse nota.dignum.Idem sequitur Iacobus.de S.Georg.in.l. testes eos prima colum. ff.de testi.vbi subdit, quod si inculpatus de homicidio ad probandum eius innocentiam,& quod ad defensionem si testes examinati deponunt se credere, quòd fecit ad defensionem, erunt boni testes: quia an fecerim ad defensionem,non potest videri per testes,sed bene potest cognosci animus meus ex actibus ita dicit cōsuluisse Alexan. vbi
8. Quo verò ad prædictum Sempronium, qui volens defendere prædictū Magni.Titium eius socium & amicissimum seu rectius ipsum adiuuare, ne à prædicto Iulio offenderetur, negari non potest quia sibi licuerit, cùm ex iuris dispositione liceat amicum maximè stricta amicitia cōiunctum, prout isti erant adinuicem tueri, quia satis amici æquiparantur illis, qui sunt de sanguine proprio. vt in.l.eum alie-
22 nam.C.de legi. † nam veri amici sunt vna anima in pluribus corporibus, secundum Aristo.ita dicit Bald. in præfata.lege vt vim secunda colum. versi. iij. quærit. & tantum quod amicitia ipsa censetur quædam coniunctio,quę præponderant coniunctioni sanguinis l.cum aliàs. C. de cast.pecul. lib.xij. & facit.l.secunda versi. amici. ff. qui petan.tuto.ita in specie formantur Cyn. & Salyce. in.l. exigendi. C. de procurato.Gul.de Cun. in.l.sed si & hæ. ff. de procura.Ioan.and.in.c. fi.de postu. Cyn.in.l. inuitus. C. de procurato. & ideò id quod disponitur inter coniunctos seu propinquos,habebit locum in
23 ter † amicos magna amicitia,no. glo. in.c.requisiuisti.iuncta gl.in.c.secundo in glo.penul. in fi. de testa. & expresè Panormi.in dicto.c.requisiuisti. Hinc dixit Bal.in.l.prima.C.qui accus. non poss. quòd amicus singularis venit appellatione suorum in.xvj.colum.versi. quid de singulari.per glo.in.l.secunda C.in quibus colon.censi.lib.xj.& dixit Barto.in.l.Titia. ff.de verbo. obligat.
24 † quòd magna amicitia censetur quædam coniunctio.Tex.est in.l.latæ culpæ.§.amicus.cum glo. ff. de verbo.sig. Item censetur quædam fraternitas. l. verùm in princ.ff.pro soci.& ideò quòd disponitur in coniuncto, dicit Bar.in d.l.Titia. habebit locum etiam in multum amico.Idem voluit Bald. Cyn. & Saly.& Pau.de cast. in. d.l.inuitus. C. de procura.& ibi Barto. in. ij. lectura, & Pet.de ancha.in clemen.j.de procu. Hinc est,quòd amicus potest accusare de iniuria sua, quia ipsius iniuria dicitur & ideò potest etiam ipsam prosequi sine mandato.dixit Bald.in lege prima. C. qui accusato. non possunt

Alexand.in lege non solum.§.qui alieno.ff. de procurator.] Item accedit, & aliud, quia erant, prout adhuc sunt socij charissimi adinuicem. & videns
25 Sempronius ipse, † quòd nisi occurrisset Titius de facili fuisset offensus à prædicto Iulio.& sic licebat eidem defendere socium ac adiuuare, quia verecundia fiebat sibi propter societatem. & ideò poterat contumeliam suã propulsare.l.item apud Labeonem §. tuetur.ff.de iniur. ita Bald. in dicta.l. vt vim in quarta quæstione. secunda colum.Et quod liceat socio propulsare iniuriam socij habetur in.c.non inferenda,& in. c. fortitudo. xxiij. quæstione. tertia & not. Innocen. in capit. si vero. extrà de senten. excommu. & Alberi.in lege prima.C.vnde vi in versiculo.ad defendendam,in versicu. sed nunquid socius. nam dicit societatem obtinere vicem fraternitatis.l. verum. ff. pro socio. & idem tenet Hostien. in sum.de resti.spo.§.primo versicu.sciendum autem est,& idem consulendo reperio tenuisse Philip. Decium in suocõ silio. ccccl xix.in secunda parte in ter-
26 tio volumi. & ibi subdit, † quod nedum pro defensione sua vel suorum liceat alium iuuare seu defendere, verum etiam pro defensione extranei offensi, ne opprimatur, vt firmat Bartol.in lege si quis in seruitute.in fin.ff. de fur.vbi inquit, quod sicut quilibet potest me iuuare & defendere pro rebus, vt ibi nota. multòmagis potest me iuuare ad defensionem personæ, &idem concludit Bartol.in dicta lege vt vim. penultima columna. versiculo ego teneo, quod etiam in alijs extraneis.ff.de iustit.& iure. vbi vtitur eodem argumento, quod si. Hoc licet pro defensione rerum alterius, ergo multò fortius pro corpore alterius tuẽdo.& dicit quod hoc ibi tenet Guliel. de Cunio.Petrus & Iacobus.in.l.prima.C.vnde vi & Alberi.ibi in versicu. ad defendendam. in fine Hostien. in summa de restitu.spol.§. primo in fine versi. sed hodie hoc expressum est Innocenti.in capit. si verò. de senten. excommunicatio. vbi æquiparat defensionem suorum vel extraneorum: & idem reperio tenere Baldus. in capit. fin. de re iudic. & in lege raptores. C. de episcop.& clericis & in capit.si verò de senten.excommunica.imò procedit dit hoc,etiam si esset inimicus capita-
27 lis: licet illum † offensum adiuuare seu aggressum. Ita Bald. in dicta lege vt vim.in sexta quæstione. & ibi plenè Ias. quia eo casu aggressor facit iniuriam reipublicę,ergo quilibet de populo potest ipsam propulsare,etiam contradicente offenso, nedum postulante auxilium. textus est in terminis in capitulo dilecto. extrà. de senten. excommunic.in.vj.Nec obmittam,quòd amicus nedum potest amicum defendere contra priuatum,sed etiam resistere officiali iniustè exequenti contra ipsum dixit Bald.in.l. prohibitum. in versicu.tertio.no.C.de iure.fisc.lib. x. lege deuotum.& ibi Barto.in fin.C.de meta.libro.xij. vbi etiam subdit quod potest resistere cuicunq; inferenti vim amico,vltimo adparet bene probatum in eadem rixa quamplures enses fuisse euaginatas proiectis quampluribus & infinitis ictibus à multis & diuersis per

personis, nec adparet modo aliquo præ dictum Magni. Titium aut Sempronium vulneraſſe: ſed imò eundē Marcum Anto. vulneratum fuiſſe. vnde ſequitur incertitudo vulnerantis, & ſic per iura vulgaria ex præmiſsis de primo ad vltimum veniunt prædicti Magnifi. ſocij. & amiciſsimi de plano abſoluendi ab impetitione regij fiſci, & ita de iuris cenſura concludo.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Aufugiens à carcere, ſi ſponte demum reuerſus eſt purgat vitium fugæ, niſi diu abſens ſteterit, quia tunc habetur pro confeſſo crimen pro quo detinebatur. & nu. 2. 3.*

4 *Aufugiens à palatio officialis ſibi aſsignato pro carcere, dicitur à carcere aufugiſſe.*

5 *Contumacia ſola cum banno circunſcriptis alijs indicijs facit vt quis torqueri poſsit.*

6 *Inimicitia facit indicium ſufficiens ad torturam contra inimicum. & vide de eius veritate.*

7 *Inimicus capitalis dicitur qui minatus fuit mortem alicui.*

8 *Inimicus capitalis euadit quis ex prolatione iniuriarum, etiam ſi de recenti fuiſſent viſi ad inuicem alloqui, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ capitalis.*

9 *Inimicitia capitalis, quæ ſit, & quæ nō remittitur arb. iudicis,*

10 *Pluralitas actuum in dubio præſumenda eſt, ad euitandum contrarietatem & ideò ad euitandum, ne teſtes diſcordantes concordentur per multiplicationem actuum, datur cautela, quod fiat interrogatio de vnitate actus*

11 *Teſtes dum diſcordant ab inſtrumento, in quo ſunt deſcripti, debet fieri articulus de vnitate actus.*

12 *Teſtium dicta non poſſunt dici contraria aut falſa, quando poſſint aliqua interpretatione verificari.*

13 *Nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ, & pauci reperiuntur qui in mortis articulo mentiantur.*

14 *Aſſertio conſtituti in mortis articulo, quod fuerit aſſerens ab alio occiſus ſeu vulneratus, an probet. & an tali aſſertioni ſit ſtandum: Et quod non ſit ſtandum tali aſſertioni, niſi alia concurrerint. & numero. 15.*

16 *Fama publica vehemens facit indicium ad torturam.*

17 *Fama ſola iunctis alijs adminiculis, vbi vertitur difficultas probationis, facit plenam probationem.*

18 *Fama licet formiter cum omnibus circunſtantijs requiſitis non probetur, tamen vbi de ea deponunt decem teſtes, plenè probabunt famam, licet formiter de requiſitis ad probationem famæ non depoſuerint, & numero. 19.*

20 *Fuga ſocij criminis facit indicium.*

21 *Iudicari poteſt in cauſa criminali ex pluribus indicijs, vel argumentis vehementibus.*

22 *Teſtis vnus de indicio remoto non facit indicium, nec habebit hoc locum, vbi eſſemus in pluribus indicijs, quia etiam quod ſuper eis teſtes ſingulares deponant attamen ex eorum depoſitionibus reſultant pluris præſumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam.*

23 *In parricidij crimine ob eius immanitatem iura excogitarunt nouum genus pœnæ de qua infrà.*

Torq

24 *Torquendus quando habet aliqua indicia pro se, illa quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis grauis ad hoc, vt torqueri possit.*
25 *Indiciorum materia, est arbitraria.*

Consilium LVII.

REdemptoris gētium suffragio petito. Amē. In causa mihi trāsmissa per Excellen. dominum Ciccum de loffredo, vice protonotarium ac præsidentem. S. Regij Con. vt cur. Magni. vicecomitis sinopolis partium Calabriæ consulere voluissem, quid de iuris censura sentirem super processu inquisitionis formatæ aduersus Ioan. Carbonum, & Anto. eius filium inquisitos de homicidio cōmisso in personam, vt prætenditur. q. Iacobelli Carbini generi ipsius Ioan. ad querelam orbatæ parentis Caterinellæ de melicozza matris ipsius Iacobelli, & visis ac bene ruminatis deductis ac probatis per ipsius curiæ comitalis coadiutorem, reperio principaliter sex vrgentia indicia ex ipsius processus meritis resultare, & nulla legitima obiectione ac probatione pro parte dictorum inquisitorum elisa, vt. ȷ. & j. Adducitur fuga prædicti Ioan. inquisiti, nec non & Anto. eius filij, qui Ioā. socer dum captus & carceratus fuisset, in castro terræ prædictæ ex causa præfata homicidij à carcere prædicto fugam arripuit. nec adparet, vt per eius aduocatum in suis allegationibus dicitur, quòd comperto carcere aperto
recesserit. Et minimè suffragatur dum dicitur, quòd animo reuertendi, prout ad carcerem reuersus fuit, recesserit, ex qua spontanea reuersione prætendatur minimè dici posse quòd aufugerit prout dixit Bald. alleg. pro parte dicti inquisiti. in. l. j. C. de ser. fugit. & in. l. j. C. de ædil. actio. Cui addo de hoc esse tex. in. l. desertorem. § j. & ibi glo. ff. de re mili. & in. l. quid si fugitiuus. & ibi Barto. ff. de ædil. edict. nam dico hoc sanè intelligendum, si breui reuersus fuit. Secus si diu absens stetit, prout in casu præsenti: quia tunc præ-
2 sumitur, † quòd animo aufugiendi, & non reuertendi se absentauerit. d. l. desertorem. §. emansor. & ibi gloss. & Barto. qui hoc bene notant. & idem tenet Bald. in. d. l. j. C. de serui. fugiti. vnde cùm aufugerit à carcere, fuga ipsa facit plenam probationem contra ipsum: quia faciet ipsum haberi pro confesso crimen ipsum, pro quo detinebatur: vulg. l. in eos. ff. de custo. reo. in tā-
3 tum, † quòd potest prounutiari sententia contra aufugientem absentem, ac si fuisset verè confessus in iudicio. Ita sentit glo. & Barto. in. d. l. in eos. & est tex. in terminis in. l. si apparitor. C. de coarta. lib. xij. Nec militat, quòd pro parte dicti inquisiti obijcitur, quòd Ioan. ipse stabat in castro, & non in aliquo carcere inclusus, cuius contrariū probatur per testes. & dato absque ve-
4 ri præiudicio, † quòd ita foret, prout prætenditur, dico quòd etiam si quis aufugeret à palatio officialis, in quo detinebatur. idem dicendum est, ac si de carcere aufugisset: ar. text. in. d. l. in eos. quia dicitur palatium esse de carce

carcere,dum quis in eo detinetur mãdato officialis:per tex. & ibi scribentes,in.l.j.ff.de custo.reo.& quæ plenè scribit Ioannes andręas.in addit.Specul.in titul.de præsumptio. §. species versiculo. violenta: dum dicit, quòd etiam arrestatus in ciuitate,aut in palatio pro crimine habetur pro confesso, si recedit seu aufugiat. Secundò,accedit contumatia & bannum, ex quo sola contumacia & banno circun-
5 scriptis aliis,†imò nullus aliis existentibus posset Ioan.ipse torturæ subijci: vt dixit Baldus.in.l.prima quarta columna.C.de hæred.institu. vbi refert idem tenere Nico.de Mattar. referũt & sequuntur Mod.senen.In tracta.de indic.& tortur.viij.car.versicu.quinto principaliter idem voluit Angel.in.l. iniuriam.§.siquis decreto.ff.de iniur. Iaco.de bel.in sua pract.causarum crimi.sub rubric.de crim.remisso.in princip.vbi loquitur propriè de eo,qui aufugit,& contumax fuit.& idem sequitur Amod.iusti.in suo tractatu syndic. in vltima.chart.refert idem & sequitur Marsil.solùm de Baldo faciens mentionem,in.l.penulti.in vltima. verbis. ff.de quæstio.subdens esse not.in pratic.& idem tenet in suo singu.cxvij. incipien.ad torturam. & pariter firmat in suo consi.cxvij.illumina quæso domine vltima columna.
6 †Tertiò, concurrit inimicitia inter prædictum Ioan. socerũ,&.quæstio.Iacobellum generum occisum,dum litigantes ad inuicem in curia vice comitis pluries rixati.sunt,vnus alium plerunque accusando, ac denuntiando, cum diuersis querelis & accusationibus,& cum prolatione diuorsorum iniuriarũ:vt quã plurium restimonio roboratur: adeò quòd ad inuicem non loquebantur. & multæ ac diuersæ pœnæ per eosdem ex prædictis denuntiationibus solutæ
7 sunt:†& tamen ex sola prolatione iniuriarum ad inuicem adparet capitalis inimicitia inducta dixit Bald.in.c. veniens.in fine extrà de iureiurando. per illum textum.& consuluit Marsil. in.lege prima.§.præterà.octaua colũna.ff.de quæstioni.vbi subdit esse not. quia ijs superioribus diebus euenerat sibi in facto in causa satis vrgenti,& in qua fuit pro hac parte iudicatum & idem consuluit Marsil.in suo consilio tertio.tertia columna versicu. item
8 etiam oritur.Et† quòd longè capitalis inimicitia inter eos fuerit,corroboratur ex minis inferendi mortem,prolatis inter prædictos generum & socerum dico per ipsum socerum aduersus prædictum generum,vt multorum testiũ depositione demonstratur, cùm de iure ex solis minis de occidendo illatis,resultet capitalis inimicitia.dixit gloss.in.leg.licet de arbitri. Bartolus in lege tertia.ff.de adimen. Cardinal. in.capitul.cum oporteat.de accus. Angel.in consilio. cclxj. ponderandum, &c.Alexand.in consilio.xiiij. in tertio volumine vbi subdit,quòd etiam si de recenti fuissent visi ad inuicem alloqui,prout in casu præsenti prætenditur, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ,ob talem recentem reconciliationem.Idem ante eum tenet Innocen. in capitul.cùm oportet de accus. quẽ omnes sequuntur per text.clarum in capitu.accusatorem tertia quæstione quin

quinta ibi nudius tertius ei inimici fuerunt. sequitur Marsi. in lege prima. §. præterea. ff. de quæstio. octaua columna. & ib' subdit idem tenere Bartol. in leg. quarta. §. fin. ff. de adimen. lega. &
9 nihilominus. † quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non, arbitrio iudicis relinqui consueuit. dicit gloss. in. capi. secundo. iiij. quæstione tertia domi. de S. Gemi. in. cap. quanuis. de procu. in sexto sequitur Fely. in. dicto. cap. cùm oporteat. & plus subdit do. in prædicto. c. quanuis. quòd etiam qui non est capitalis inimicus, potest tamen dici suspectus. Quartò suffragatur assertio eiusdem Iacobelli percussi, qui coram excellente domino comite, dum staret proiectus in terrã, interrogatus à præfato comite, quis ipsum percussisset, respondet se percussum à prædicto Ioã. eius socero. nec non & ab eius cognato. & licet aliqui deponant de Anton. tantum, non ex hoc implicatur contradictio, cùm coram pluribus asseruerit de vtroque. & coram aliis de vno, fortè instante mortis cogitatione turbatus, cum ibidem eodem momento decesserit.
10 † & ex iuris dispositione in dubio pluralitas actuum præsumitur ad euitandum contrarietatem: per optimum text. in. c. cum tu. extrà de testi. & ideò inoleuit notabilis cautela ad euitandũ ne testes discordantes concordentur per multiplicationem actuum, quòd fiat interrogatio de vnitate actus Ita per text. in capitul. cùm Ioann. extrà de fide instrumento. docet nos Specul. in titul. de testib. §. iam de interrogatoriis. versicul. quid si vnus testis. & ideò dixit Barto. in lege. prima. §. si quis neget. ff. quemadmo. test. aperi.
11 † quòd quando est discordia inter instrumentum & testes in eo non descriptos, debet fieri articulus de vnitate actus. Idem tenet Bartolus & Baldus in lege secunda. C. de bono. possessio. secundùm tab. idem sequitur Fely. in capi. cùm Ioan. eremita. extrà de fide instrumento. maximè, cùm dicta testiũ non possint dici contraria aut falsa,
12 quando possunt † aliqua interpretatione verificari: per text. in dicto capi. cùm tu. not. Innocentius in. c. causam quæ. extrà de rescript. ita Bal. in consilio. cccxxiij. in quarto volumine nec esset inconueniens dicere, quòd Anto. ipse de mandato Ioã. sui patris id perpetrauerit, & sic ex assertione prædicta resultat indicium ad torturam: vt dixit Ange. in. l. si quis in graui. ff. ad sillei. in. §. si quis moriens. Pro quo facit ratio, quia nemo præsumitur im-
13 memor salutis æternæ. † & pauci reperiuntur, vt experientia docet rerum magistra, qui in articul. mortis mentiãtur, imò communiter omnes morientes laborant ad salutem animæ, & multi facinorosi ac improbi in extremo vitæ exhibent signa pœnitentiæ. & videmus multos vsurarios restituere vsuras in vltimo vitæ spiritu. & sic validum est argumen. à communiter accidentibus lege certi condictio. §. si nu-mos. ff. si certum petatur ergo non est
14 credendum, † quòd quæstio. Iacobellus in vltimis constitutus, prope mortem existens, voluerit socerum & cognatum innocentes criminis inculpare. Ita per præallegata & alia concludentia consuluit Marsil. dictam assertio

ſertionem factam per conſtitutum in mortis articulo, facere indicium, in ſuo conſilio quinto tertia columna primo volumine.& licet in rei veritate ita indiſtinctè opinio hæc originaliter Angel.non eſſet tuta,& communiter non tenetur.& idemmet Angel. aliter tenuerit firmando contrarium in lege mater.in fin per illam gloſſ. C. de calumnia.& Nicola. in dicto. §. ſi
15 quis moriens. † & ſequitur Pari. de put.in tract.ſyndi in verſic.tortura.lo vltimo.in.cap. officialis poſuit tertia columna.attamen ſubdit hoc eſſe verum.niſi concurrant alia, vt quia inquiſitus eſſet inimicus percuſsi.& tamen vltra inimicitiā hanc multa alia. ſuprà allega.& infrà concurrunt: aliàs ſi vltra aſſertionem alia non concurrant,non erit ſtandum aſſertioni vulnerati ſeu decedentis:prout dicit Angel.in dicta leg.ſi quis moriens. dum ſubdit vidiſſe aliàs de facto, quòd à quodam mercatore quidam mercator Perúſinus fuerat diffamatus de furto, & poſteà cōpertum illud fuiſſe ab alio commiſſum,& bene idem probat text. in dicto.§.ſi quis moriens. dum dicit non eſſe credendum domino vulnerato,ſi moriens dixerit ſe fuiſſe à ſuis ſeruis vulneratum.& idem in terminis reperio conſuluiſſe Alexand.de Imol.in ſuo conſilio decimoquarto incipient. ponderatis.in tertio volumine vbi cōcludit,quòd ſi teſti inimico non creditur,& ſi ſtatim,quòd dicit ſe vulneratum ab aliquo adparet quòd eſt ei inimicus,ergo ei credendum non eſt.cùm teſti odioſo non credatur, etiam ſi ſit in mortis articulo, & teneat corpus Chriſti in manu:quia non omnis qui moritur,eſt.S.Ioannes.Baptiſta dixit Bald.in titulo.de pace conſtant.in verſicu.vaſalli.& idem ſequitur Ludo. in dicto.§.ſi quis moriens.Gand.in tract. male.in rubric.an pax facta de vulnere,in verſicu.qui iudex ad probationem.verſicul.ſed pone,quòd quidam vulneratus.Angelus.& Auguſtinus ibidem Alexand.in conſilio.xliij.ſecunda columna.Iaſ.in.l.de die.in princip. ff.qui ſatiſda.cogan.& in.l.j.in princi. ff.de eo,per quem factum erit & conſuluit Marſil.in ſuo conſilio.xx.in tertia columna.licet de tot authoritati-
16 bus non meminerit. † Quintò opitulatur contra ipſum Ioan.fama publica & vehemens,ex qua pariter reſultare adparet indicium ad torturam: vt conſuluit Bar. in conſilio.cxcj. incipient.domino paci de burgo.S. Sepulchri.& ſequitur Baldus in conſilio cxxxj incipient.viſis dictis articulis in ſecundo volumine.& in.c.j.§.iniuria. de pace iura.firmi. verſicul. ſed nunquid ex tali confeſsione. Alexand. in additio.in.l.fin.ff.de quæſtio. Felycianus in capitu.veniens.de teſtib.& vbi vertitur difficultas probationis, fama ſola iunctis aliquibus adminiculis, in-
17 ducit plenam probationem: † quæ ſufficit ad condemnationem capitul. præterea.& ibi not.de teſti.Ita in terminis Anto.de butri.in capitu.veniens lo.primo de teſtib.Innocen.in capitu. veniens.de verbo.ſignifica. Baldus in c.cum ſuper.C.de rei vendi.& in auth. quas actiones.C.de ſacro.ſan. eccleſi. Alexand.in conſilio.xxiiij.in ſecundo volumin.Nec videtur ſuffragari poſſe eidem

eidem inquisito, quod allegatur pro eius parte, quòd debuisset probari, vnde fama ipsa originem habuerit. & ex probabili causa. Et pariter † quòd ad
18 famæ probationem requirantur nonnullæ qualitates, quæ hîc probatę non adparent. nam rectè intuenti fama, hęc contra prædictum inquisitum satis superque ex probabili & rationabili causa emanata ac fundata adparet potius, quàm fama pro ipso inquisito probata, concurrentibus tot prædictis allegatis vrgentibus indiciis, & notoriis: ex quibus rationabiliter fama ipsa emanauerit, quæ non concurrunt in fama pro inquisito probata deueniente ex quadam prætensa confessione extraiudiciali, videlicet quòd ceciderat in flumine Iacobellus ipse, & tamen non formiter probata: & nihilominus dico absque veri pręiudicio, quòd testes deponentes contra inquisitum de fama, non videantur deponere de omnibus circunstantiis, vel requisitis necessariis ad probationem famæ: attamen † quia
19 sunt in maximo numero & copioso, plenè probabunt famam: licet informiter deponent de ea: nam eo casu, quando sunt decem testes duntaxat, licet non deponāt de omnibus requisitis, si applicant ad numerum. x. vel plurium testium, remanet probata fama. Ita in specie consuluit Francis. de erem. in consil. incipien. in Dei nomine Amen. In. q. præfata. cui consil. se subscripserunt Salyce. flor. & nonnulli alij doct. refert & sequitur Alexand. in l. de minore. §. plurium. in addit. incipien. sed quid si dixit. Barto. in. l. iij. §. eiusdem. de testibus. vbi in specie dicit Barto. quòd si producuntur. x. testes vel plures super fama, quòd fiet probatio legitima, etiam quòd formiter non deponant de omnibus circunstantiis requisitis, & minimè sufficiens causa scientiæ, per eos reddatur: licet aliàs si essent pauciores numero, exigerentur etiam & rationes & causæ sufficientes. Ita consuluit Socin. in consil. liiij. penult. colum. ver. postremò in. iij. volumi. Sextò & vltimò, accedunt minæ necnon recusatio concordiæ & pacis præfati Ioan. cum dicto Iacobello eius genero, quæ adminiculatur prædictis indiciis. & vltra satis est considerandà fuga præfati Anto. filij eiusdem Ioannis similiter inquisiti, in qua hucusque in hodiernum diem persistit. & sic tanquàm socius criminis inquisitus & querulatus, nunquàm amplius visus fuit, licet persistat in banno, & contumacia. & sic ex socij criminis fuga, resultat similiter indicium contra ipsum
20 Ioan. carceratum, † tanquàm criminis socium & participem: vt consuluit Alexan. in consil. lxv. in. j. volumi. & in consil. xlj. in. ij. volumi. subdens, quòd si non prosunt singula, multa iuuant. l. sancimus. in fi. C. de testamen. l. spadonem. in. §. qui iura. ff. de excusa. tutorum. & c. prætereà. cum similib. extrà de testibus. & ideò ad propositum dixit Bald. in. l. excipiuntur. ff. ad Silleia. quòd ex multis īdiciis resultat plena probatio. Hinc dixit idem Bald. in l. non est verisimile. ff. quod metus cau
21 sa. † quòd ex pluribus indiciis vel argumentis vehementibus potest in causa criminali iudicari. & ideò dixit Rapha. Fulgo. in. l. fina. C. famil. erciscun.

quòd

quòd licet singula indicia debeāt probari per duos testes, iuxta glo. in. l. fin. C. fami. ercisc. & vnus testis de indicio remoto, non probet indicium, hoc non habet locum, vbi essemus in plu-
22 ribus indiciis: quia etiam, † quòd super eis testes singulares deponant: attamen, ex eorum prædictis depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per regulam prædictam. & si non non prosunt singula, multa iuuant. & secundum istam opinio. consuluit Soci. in consil. liiij. in. iij. volumi. sequuntur Moder. Senen. in tracta. de indi. & tortu. ij. colum. quod maximè concedendum est in casu præmisso, data atrocitate criminis parricidij, in quo sumus: per text. in. l. j. ff. ad leg. pomp. de parri. & in. l. j. C. eod. titu. in quo qui-
23 dem delicto propter eius † immanitatem iura nouum genus pœnæ excogitarunt, videlicet quòd condemnatus de huiusmodi crimine insultus culeo cum gallo gallinaceo, vipera & simia, & inter tales ferales bestias comprehensus proiiciatur in mari vel in flumine, vt omnium elementorum vsu viuus careat: & ei cælum superstite, & terra mortuo auferatur. & sic istam pœnam ponit Imperator in delicto isto parricidij. in. §. alia. institu. de public. iudic. & in. l. j. C. ad leg. pompe. de parrici. ¶ Nec in aliquo ex defensionibus præfati Ioan. inquisiti adparent in aliquo indicia, de qua suprà nec aliquod ex eis euacuatum per prætensas probationes, quæ prætendunt factæ ad defensionem ipsius inquisiti: cùm aduersus ipsum sint prout manifestè adparent indicia vrgentiora. & ideò dixit Bartol. in. l. j. §. ad quæstionem.
24 ver. nec facilè. ff. de quæstioni. † quòd quando torquendus habet aliqua indicia pro se, illa indicia, quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis vrgentia, ita quòd præponderent, adeò vt ad torturam deueniri possit. Idem referunt & sequuntur Moder. Senen. in tracta. de indic. & tortu. in. v. char. in ver. circa quintam quæstionem. in ver. illud est bene not. Ex quibus omnibus, cùm materia indiciorum sic arbitraria, vt dixit Barto. in. l. fina. ff. de quæstionib. Bald. in. l. vnica. C. de
25 confessis. colum. vj. † Ioan. Andr. in cap. cùm in contemplatione. de regulis iuris. consulo partes curiæ comitalis terræ Sinopolis esse in subiiciendo prædictum Ioan. socerum, quæstionibus & tormentis ad eruendam eius confessionem super delicto prædicto, de quo inquiritur, iuris tamen forma seruata. Et huius voti sum, prout ita iuris esse arbitror ego Thomas grammaticus de Neapo. V. I. Doct. In cuius fidem propria manu subscripsi, & Sigillo quo in similibus vti consueui, præsens Consilium signatum transmitto.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis deponens se vidisse de nocte hominem committere maleficium, nisi adiiciat ad lumen lunæ, vel accenso igne, non probat.*

2 *Testis criminosus seu in peccato mortali, repellitur à testimonio.*

3 *Testes criminosi aut infames non ita passim & indistinctè admitti debēt, nisi cū tortura.*

x Testes

4 *Testes aliàs non integri seu inhabiles, admittuntur, vbi veritas aliter haberi non posset, debet hoc intelligi, dummodo ante omnia sit articulatum & probatum, quòd veritas aliter haberi non posset, nisi ab illis. vbi etiam vide quamplures limitationes ad hoc. & numero.5.*

6 *Iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videtur: & agnati ipsi videntur in causa propria testificari. & nu.7.*

8 *Inimicitiæ iusta causa vbi subest, etiam quòd inimicitia non probetur in teste, semper repellitur: etiam si testes ipsi attestarentur nullam subesse inimicitiam. & nu.9.*

10 *Idem dicendum de inimico præsumpto, quod de inimico vero.*

11 *Testes viles & pauperes non probant. & numero.12.*

13 *Verba geminata principis, demonstrant latissimam & enixam voluntatem ipsius.*

14 *Motu proprio dicitur concessum per principem id, quod est propter benemerita concessum: licet non fuerit expressa clausula motu proprio.*

15 *Principis assertioni statur, quòd concesserit aliquid propter benemerita: licet de benemeritis non probetur.*

16 *Meretrix, dicitur mulier, quæ nunc ingreditur vnam domum, nunc aliam: & pariter illa, quæ recipit pecuniam pro copula carnali: & pariter, vbi testes deponunt se scire, quòd est meretrix.*

17 *Testi deponenti de eo, quod ipse fecit, statur: etiam si esset infamis. & nu.18.*

19 *Rescriptum seu priuilegium continens plura capita, quorum alterum est subreptitium, & alterum verum, sustentabitur ex capite vero: licet aliud fuerit subreptitium.*

20 *Concessum si fuit alicui, quòd maius est, videtur multò magis concessum id, quod minus est.*

21 *Princeps dum narrat se concessisse cum deliberatione sui assistentis consilij, non potest cogitari, quòd error interuenerit.*

22 *Princeps tunc dicitur facere ex certa scientia, quando dictam clausulam ponit in priuilegio.*

23 *Priuilegium principis non est absurdè interpretandum seu obscurè: sed sanè & propriè. & verba adposita per ipsum principem in priuilegio, tu non debes tenaciter interpretari: & sunt conformanda æquitati: licet verba ipsius non patiantur. & nu.24.*

25 *Principis beneficia sunt latissimè interpretanda, maximè contra ipsum principem concedentem.*

Consilium LVIII.

REdemptoris gētium suffragio petito, Amen. In causa Ioan. dominici mele de Neapoli. inquisiti de ingressu domus cuiusdam nobilis de nocte, & attentatu pudicitiæ Ysabellæ filiæ naturalis tantum eiusdem nobilis. producuntur mater ipsius Ysabellæ querulantis, & Camilla soror eiusdem, in testes deponentes cognouisse eundem Ioann. de nocte hora. vj. noctis ad vocem. & ex quo lucebat aër. liquet enim ex medicorum seu physicorum extātē testium depositione, quòd eo tempore contento, in inquisitione & depositionibus testium productorum ad instantiam fisci, luna non lucebat: nec per multos dies anteà nec pòst: sed noctes

fuer

fuerant obscure: ex quo † succedit non tenere depositionem praefatorum testium, per not. per Bald. & Ange. in l. ff. cum exceptione. §. in hac. ff. quod metus cau. & in c. j. §. poriò. quae fuit prima causa benefic. amit. & in l. Arethusa. ff. de statu homi. & in l. de quibus. ff. de legib. & in repeta. j. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. & in l. non ignorat. C. qui accusa. non possunt. in quibus Bald. refert pro hoc Oldra. etiam fuisse inquisitum de homicidio, ex quo testes deposuerunt cognouisse hominem illum inquisitum de nocte. Idem tenuit Angelus. in l. j. § interdum. ff. si pars haered. peta. Ias. in l. si non specialis. C. de testamen. idem Angelus. in consilio. cxciij. incipien. visis processibus. colum. iij. & in tractatu malefi ciorum. in ver. comparent. Cepolla in consilio. xxxij. colum. iiij. Soci. de aux. in c. j. j. colum. de foro. Praeterea, praefata mater nota in Marsilia est concubina patris ipsius Ysabellae querulantis, & † sic criminosa, & in peccato continuato, & testis criminosus non admittitur in testem in criminalibus, cum propter crimen euadat vilis. l. j. C. vbi. senat vel clariss. ita Bald. in authen. si dicatur. circa finem. C. de testibus. per Bald. in l. cunctos populos. j. colum. C. de summa trinitate, & fide catholica. vbi etiam Ias. in fine. Abb. in c. testimonium. de testibus. & quatenus diceretur, quòd criminosus admittitur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest, maxime in his, quae fiunt de nocte, in quibus non consueuerunt plures interesse, respondetur, quòd in casu, in quo testes infames seu criminosi admittuntur, non ita simpliciter & indistinctè admitti debent, nisi cum tortura. † dixit Bartol. in l. ob carmen. ff. de testibus. quem sequitur Francis. de arce. in dicto cap. testimonium. extra. eodem titulo. Et quando concurrit vilitas & inhonestas, prout in casu praesenti. Et secus esset in eo, qui non esset turpis ratione sui delicti seu criminis. Ita concordat Bartolus, in hoc sibi contrarius. in l. ex libero. ff. de quaestionibus. & ideo dixit pulchrè Alber. de mane. in suo tractatu de testibus. colum. xxv. quòd inquantum dicatur, quòd testis infamis admittitur in criminalibus in subsidium, debet intelligi cum grano salis, videlicet cum tormentis. & idem voluit Salycet. in dicta l. cunctos populos. & Alexand. in consilio. xj. in j. volumine. ¶ Item & secundò regula ipsa, quòd vbi veritas aliter haberi non potest, in subsidium admittantur testes alias non integri seu inhabiles, debet intelligi, dummodo ante omnia sit articulatum, quòd † veritas aliter haberi non potuisset: alias non possent testes inhabiles admitti. Ita consuluit Alexander in suo consilio sexagesimoquarto. incipiente. viso themate. in primo volumine, vltima columna: vbi pulchra ad hoc adducit, & idem consulendo, tenet Marsil. in suo consilio, trigesimoprimo. numero. 33. primo volumine. & consilio, quadragesimoprimo. numero. 6. & consilio. lxxx. numero. 62. sed hoc deficit huiusmodi positio & probatio, ergo &c. Item & tertiò ex alio non debuerunt: nec potuerunt testes ipsi admitti: quia in

in causa ipsa fuit processum & procedi-
tur ad querelam: & vbi proceditur per
inquisitionem, recipiuntur † testes in-
5 habiles. secus vbi proceditur ad quere-
lam: vt dicit Ange. in tracta. malefic. in
versic. meitcardemal dada vj. col. post Inn-
no. quem ipse refert in c. cùm. i. & a. de
re iudi. vbi dicit Inn. quòd in causa in-
quisitionis, etiam criminosi recipiun-
tur. & idem tenet Ange. in tract. male-
fi. in versi. qui iudex statuit. terminum
ad opponendum: & consuluit Marsi. in
consi. v. in antepen. col. & ideò dixit gl.
in. l. etiam. de proba. quòd iudex potest re-
cipere testes inhabiles ad sui informa-
tionem: & sic ex officio. Idem refert, &
sequitur Pet. de monteforte, doctor an-
tiquissimus in constitutione regni pro
sequentes. sub tit. de pugna. subla. Præ-
tereà & quartò, præfati testes non pos-
sunt: nec debent admitti in criminali-
bus, in quibus sumus ratione affinita-
6 tis seu consanguinitatis † per tex. & ibi
communiter doct. in. l. parentes. & in. l. |
cos. C. de testi. & in. l. testis idoneus. ff.
eo. tit. & voluit Spec. in tit. de teste. §. j.
versi. item, quòd est parens. & ibi Ioã. And.
in addi. Pau. de cast. in. l. fin. C. de pro-
ba. Barto. in. l. aut affinitate. ff. de pro-
cur. Abb. in. c. coram. ij. columna. extrà
de offi. delega. Alexand. consi. xlv. in se-
cundo volumin. & consi. xiij. j. volumi.
Marsil. in consil. xxxj. & consil. lxxvj. j.
volum. Io. de imo. in. l. qui testamento,
7 extrà de testamen, maximè, quia † iniu-
ria facta vni de agnatione, dicitur to-
ti agnationi facta, & iniuria communis
dici potest. & sic videntur in causa pro-
pria testificari, vt probat bene tex. in. l.
vnica. C. de rap. virgi. vbi Bald. not. in

v. no. & tenet etiam Bartol. in. d. lege lex
cornelia. ff. de iniur. voluit Salyce. in le-
ge parentes. de testib. Anto. de Butr. &
post eum Felin. in capitulo cùm oport-
teat. de accu. in. iij. columna. & consu-
luit Decius in consil. cxxxiiij. j. volumi.
& licet non videatur iniuriata tota
agnatio, quantùm ad hoc, vt cuilibet
competat actio iniuriarum, tamen in-
telligitur facta toti agnationi, quantù
ad hoc vt nemo de dicta agnatione pos-
sit in causa ipsa testificari pro consan-
guineo inquisito, de crimine: per. d. l.
lex cornelia. & ibi Barto. post gl. idem
voluit Bartol. in. l. cùm. scimus. codice
de agri. & censi. libro. xj. Baldus in le-
ge vulga. C. si quacunque præd. po-
test. & plenè in. l. in. d. si ita stipulatus. §.
Chrysogonus. ff. de verbo. obligationi.
proleqlum.
¶ Item & ex alio testes ipsi, mater. & so-
ror, non probant, cùm subsistat iusta
8 causa inimicitiæ, † ex iniuria præsensa
querulata contra præfatum Io. domi-
nicum inculpatum de aggressura præ-
fata in propria domo de nocte, & vbi
subest iusta causa inimicitiæ, etiam quòd
nō probetur inimicitia in testibus, sem-
per repelluntur testes; etiam si ipsimet
attestarentur nullam habere inimici-
9 tiam; † ita dixit Innocent. in capitulo
cùm. i. & a. de re iud. in fin. Bald. in. l.
præscriptione. C. si contra ius vel vtili.
publi. penulti. columna. & in authen. si
dicatur. C. de testi. Abb. in. c. repellan-
tur. & in capitulo cùm oporteat de ac-
cu. Bald. in consilio. cccxvj. incip. præ-
supposito. in quarto volumine. Alexã.
in consilio. clxxiiij. incipien. visa inqui-
sitione. primo volumine, & consil. xcix.
eod.

eod.volumin. Et idem iudicandum est de inimico præsumpto, quod de inimi co vero maximè in recipiendis testibus, in quibus idem operatur inimicitia 10 tis præsumpta, quæ operatur, & † vera: secundum Innocent. in præfato. c. cùm a. & a. Bartol. in. l. j. ad fi. C. de his, quibus vt indignis. & Bal. referens Innocen. in præfata. l. præscriptione. & in authentic. si verò dicatur. codice de testi. Item & sextò, quòd testes inhabiles seu non integri admittantur, vbi veritas aliter haberi non potest in subsidium, debet intelligi, dummodo non sint partes principales aut inimici, & sic huiusmodi inhabilitate attincti, quod non possint de iure recipi. Sed intelligi debet de alijs inhabilitatibus ratione defectus personæ seu ætatis, infamiæ, aut sexus: vt patet ex nota. doctrina Salycet. in lege eorum quidem lege columna, versiculo ad tertiam. codice de accusa. vbi dicit, quòd quando veritas aliter haberi nõ potest à testibus integris, tunc admittuntur testes minus integri. & ponit exemplum in ludente in baratariâ seu in postribulo, & in decepto in ludo cum falsis taxillis, Nam vt veritas adpareat, poterit id probari per lenones, meretrices, aut baratarios, qui ibi verisimiliter interfuerunt. Idem tenet Angel. in tractatu ma leficiorum: in versicul. *metitor de mal dadi.* refert & sequitur Alexan. de imo. in consilio sexagesimoquarto. incip. viso themate. prima columna, primo volumine, & pariter vbi induceretur testis minor vigintiquinque annis, qui aliàs non debet recipi in criminalibus: vt in. l. testium. ff. de testi. tamen in subsidium, & vbi veritas aliter haberi non potest, admittetur. Ita Ioann. Andræ. in additio. Specu. in titu. de teste. §. primo versiculo. item excipitur, quòd est impubes. & pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus, per capitulũ mulierem. xxxiij. quæstione quinta, & per. c. forus. de verborum significatio. dico de iure canonico: tamen in subsidium admittitur. Ita Ioannes Andræ. vbi supra. in versic. item quòd est mulier. & pariter in laico contra clericum in causa criminali. Nam licet non admittatur: per. c. si quis. secũda quæstion. vij. & c. veniens. el primo de testi. tamen vbi veritas aliter haberi non potest, poterunt laici admitti cõtra clericum. Ita voluit Abb. in. c. de cætero, prima columna, extrà de testib. & ita in particulari exemplificando, consuluit Alexander, in præfato consilio sexagesimoquarto, in primo volumin. & plenè in consilio. clj. & clij. vbi plenissimè. in. v. volumin. & Franc. de are. in cõsi. xiij. Vltimò liquet, quòd omnes 11 testes præfati & alij examinati p † querulante, contra præfatum Ioann. dominicum, sunt viles & pauperes, vt plenè probatum est. quo casu eis credendum non est. l. tertia, in princip. ff. de testib. & in. c. in literis. extrà eodem titu. Specul. in titul. de teste. §. j. versic. item quòd est pauper. Ex quibus quidem clara resultat conclusio, quòd vbi te-12 stes patiuntur † plures exceptiones eo casu non admittuntur, etiam in casibus, in quibus verisimiliter veritas aliter haberi non posset, quàm ab eis. Ita rectè intuenti adparet consuluisse. Soci. in consilio centesimodecimooctauo,

incipien.visa.in antepenultima colum. versiculo postremo primo volumine. Barbat.in consilio sexagesimoquinto, sapienter in quarto volumine. Marsil. in consilio centesimosecundo. ultima columna, secundo volumine. & quòd patiantur plures exceptiones, liquet. nam probantur viles & pauperes. Item consanguinei & affines. item deponunt cognouisse homines de nocte luna non lucente, vt fisici testati sunt. Item adparent concubinarij, & sic criminosi. Item conuincuntur cum coartata, quod ea nocte ibi Ioann.dominicus esse non potuit. Et hæc sufficiant quo ad euacuationem inquisitionis, quòd de nocte ascenderit per scalam, & ingressus fuerit domum & cameram ipsius querulantis puellæ. Quo verò ad priuilegium indultus Cæsarei eidem indultum, pro pluribus delictis, aliàs commissis per præfatum inquisitum, quod prætenditur impugnari per Regium procuratorem fiscalem tanquam subreptitiè & obreptitiè obtentum, dum in eo expositum fuerit de vulnere illato illi de Ionarella: necnon & Ioannes Baptistæ lopes fuisse vim vi repellendo: & tamen dicitur illos fuisse aggressos per præfatum Ioann. dominicum quod quidem licet non adpareat Ita fuisse: attamen dato absque veri præiudicio, quòd ita adpareret, dicitur quòd cum toto hoc partes remiserunt, & indultus etiam fundatur super partium remissione ac seruitijs præstitis per eundem Ioann.dominicum in obsidione Neapol.contra Gallos, & inimicam ligam: & etiam in obsidione Florentiæ: necnon & in bello contra Turcas in partibus Alemaniæ, quò ea sic dum Cęsar noster deliberauerit gratificari eidem Ioann.dominico expressit insuper in indultu præfato pluries reiterando se concedere abolitionem dictorum criminum, & aliorum quorumcunque criminum;

13 † debent verba ipsa latiorem effectum inducere: quia ostendunt ipsius principis disponentis latissimam & enixam voluntatem: per textum, valde singu. in.l. balista.ff.ad trebellia.glo.in.c.ex eo.versi. vt omnia & singular.de elect.in sexta, glo in clementi.prima.in versicu.quibuscunque.de iudic.glo.in.l.cùm pœna.in gl.ibi dum dicit, quocunque modo.ff.de arbi. Inde succedit, quòd cùm adpareat principem iniusta meritorũ seruitiorum præstitorum per ipsum Ioann.dominicum, concessisse dictum indultum, videtur eo casu etiam motu proprio ipsius principis concessum:

14 licet † motus proprius expressus non fuerit. Ita dicit Guliel. de cun.in.l.iij. §.si procurator.ff.quod quisque iuris. argument.l.si verò non remunerandi. §.idem Papinianus.ff.mand. sequitur Ale. reputando hoc menti tenendum. in.d.l.iij.in princi. Albe.de rosa.in.l.j. ff.eod.titu.in princip.v.column. vnde infertur, quòd cùm videatur concessisse motu proprio, extenditur gratia vltra præsumptam intentionem ipsius principis concedentis.tex.est in clemẽ. si romanus.de præbend, & in.l.qui autem.ff.si quis cau. Et est aduertendum, quòd quatenus indultus fuerit concessus propter seruitia, & sic benemerita, standum est assertioni ipsius principis concedentis.

15 † & vltrà, quod in processu liq

su liqueat de seruitijs præfatis præstitis cùm si decurionibus asserentibus propter benemerita & seruitia alicui aliquid concessisse, fietur eorum assertioni. vt dicit Bartolus, in lege ambitiosa. columna vndecima. ff. de decret. ab ordin. facien. secundum quem consuluit Deci. in consilio. cxcj. iiij. columna, primo volumine. & in consilio trigesimoquarto. incip. consultus. iiij. volumi. ergo multò fortius stari debet dicto principis, propter seruitia, asserendo se concessisse: clemen. j. de probatio. cum vulga. Nec minimè ex præmissis posset de subreptione seu obreptione redargui prætextu violentiæ commissæ in Cubellam de nocte, cùm fuerit dictum violentiam commisisse cuidam scorto nomine Cubella: & tamen adparet, quòd erat coniugata, & virum habebat: & habet & sic non videtur quod sit meretrix: nam premissis datur facilis responsio, videlicet quia ipsa Cubella adportatur ac defertur per eius honoratum virum cuicunque volenti ipsam carnaliter cognoscere, vsque ad proprias domos eandem cognoscere volentium, vt probatum est: & sic dum mulier nunc vnam domum, nunc aliam
16 ingreditur, dicitur meretrix: † ita dicit Ange. in l. si qua illustris. ff. ad orfi. cuius lecturam manu propria eiusdem Ange. testatur vidisse Bertha. in reper. suo in versiculo, meretrix. & maximè dum adparet ipsam Cubellam recepisse pecuniam pro meretricio: vt dicit Baldus, in lege idem. ff. de condiction. ob turpem causam. & etiam adparet per testes deponentes se scire, quòd est meretrix: vt dicit Baldus, in lege prima C. de collu. dete. & licet sit vnus testis nobilis assereus, quòd ducta ad eius domum per eius virum, postquam cùm ea coiuit, sibi pecuniam erogauit, adparet quòd sit vnicus testis circa erogationem pecuniæ: attamen quia testificatur de eo, quod ipse fecit, standum
17 est eius dicto: licet vnico testi. † Ita voluit Paul. de Castro, in l. quicunque. vltima columna. C. de seruis fugitiuis, & in l. seruos. C. de testib. & consuluit Paul. de castr. in consilio. cccxxix. incipien. visa petitione præfata: imò plus, etiam si talis testis vnicus deponendo de eo, quod ipse fecit, esset infamis de iure, adhuc sibi credendum est. Ita sin-
18 gulariter † dixit Paul. de castro. in l. secunda. ff. si ex noxa. causa agatur. in §. si absens. & ibidem Alexander, & sequitur Iaso. in lege cunctos populos. codice. de summa trinitate & fide catholica. penultima columna. Et sic licet posset absque veri præiudicio, dici aliquod caput subreptitium seu obreptitium in rescripto seu priuilegio, attamen quando in eo adparet aliud caput verum, ex illo capite vero sustentatur & validatur. Nec vitiatur ex ca-
19 pite subreptitio vel obreptitio. † textus est in capitulo si eo tempore. de rescriptis, quem ad hoc extollit Abbas in capitulo, sedes. de rescriptis, in sexto, & in capitulo cæterum. eodem titulo lo. secundo, & ideò dixit Anton. de Butri. Imo. & Domi. in capitu. constitutus. de rescript. quòd dum Papa rescripsisset, vt quidam admitterentur ad societatem tertij ordinis in hospitali de pœnitentia Florentiæ, & prouideretur sibi de bonis hospitalis, ta

lis tanquam vni ex alijs, si tamen hospitale non habeat bona, tenebit tamen rescriptum, & recipietur in se ipsum alimentaturus. Item in dicto priuilegio indultus cassantur omnes contumaciæ, crimina & foriudicationes fortè sequutæ, & tamen maior pœna non reperitur foriudicatione, per quam bona publicantur, & infamis foriudicatus euadit. Et insuper potest impunè occidi per constitutiones regni: & sic cùm in priuilegio ipso liqueat esse concessum id, quod est maius, videtur etiam quod minus est fuisse concessum. regula legis in eo, quod
20 plus semper inest † quod est minus. ff. de regulis iuris & facit bene, quod qui potest id, quod est plus poterit etiam id, quod est minus, dixit Barto. in lege secunda. ff. de iur. omnium iudic. & sic concluditur, quod optimè suffragatur indultus, cùm in eo longè maius, quod petitur fuit, concessum extiterit, & maximè adparente concessionem ipsius indultus facta ex certa scientia & cum deliberatione adsistentis cōsilij. quo casu non potest cogitari,
21 quòd error interuenerit, † vt Barto. & omnes in lege sed & si quis. §. finali. ff. si quis cautio. & in lege fina. de condictio. inde. Et dicitur tunc princeps ex certa scientia quid fecisse, quando ipsam clausulam ex certa scientia posuit in priuilegio. glo. est in clemen. & si principalis. in glos. fina. de rescript. & in capit. statutum. eodem titu. in. vj. docto. in. capit. pastoralis. de offic. delegati. & præsertim procedunt præallegata, vbi in principe præsumi potest aliqua subsistentia causæ, vt dicit Anto. de butri. & Imol. in capit. nam
22 concupiscentia. extra de electio. & † sic satis videtur causa subsistere in casu de quo agitur, dum propter merita & seruitia adpareat facta concessio. & ideò non ab re dixit Bald. in. l. secunda quartò nota. C. de legibus. quod
23 † priuilegium principis, non est obscurè seu absurdè interpretandum, sed sanè & propriè. & alibi dixit gloss. in cap. allegant. in versicu. tenax. xxvj. quæstione octaua, quod verba posita per principem in priuilegio, tu non debes tenaciter aut strictè interpretari. hinc dixit glos. in capit. paratus. in glo. tertia. xxiij. quęstione prima. quod verba in priuilegio principis posita debemus conformare æquitati, licet etiam verba hoc non patiantur. idem tenet Oldr. in consilio. cclxviij. incipien. quæstio est, vtrum per priuilegium, maxi-
25 mè, quia † beneficia principum sunt latissimè interpretanda, pręsertim contra ipsum principem concedentem gl. est no. & ibi Bald. in lege beneficium. ff. de constit. princ. & in. l. nec auus. & ibi Bald. C. de emancip. lib. & in. l. cùm filius de testa. milita. & pulchrè Innocen. in cap. cum dilectus. de donat. & in cap. cùm olim. de verborum signifi. Ex quibus omnibus & eorum singulis venit Ioan. Dominicus ipse, cùm satis grauatus fuerit, rationabiliter absoluendus. Et ita cōsulo iuris esse ego Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testes coniurati admittuntur ad probandum*

bandum coniurationem.

1 Socius criminis an probet contra socium in furtis. vide pro & contra. & tandem quod non- & nu.2.

4 Latrones dicuntur, qui in stratis publicis aggrediuntur homines, & ipsos violenter spoliant & furant.

5 Testis & principalis in causa propria quis esse non potest.

6 Socius criminis confessus de alio, eius dictum non sufficit ad torturam contra illum.

7 Testis interrogatus de se ipso, & de alio statur primæ depositioni: licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis.

8 Iudex debet in genere interrogare delinquentem, & neminem sibi nominare, aut suggerere. aliàs nihil probaret, quod reus diceret contra illum sibi nominatum.

9 Testator non debet interrogari per notarium, an faciat talem heredem: sed debet expectare, quod notarius ex seipso heredem sibi nominet.

10 Sileant qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi, ea digerere nō possunt & nume.11.

11 Testes inhabiles in casibus, in quibus admitti possunt, non est intelligendum, vt plenè probent. sed solùm vt faciant qualemqualem probationem. & quando & quomodo testes inhabiles admitti debeant, quando veritas aliter haberi non potest. vide vsque & numero.17.

17 Socius criminis probat plenè contra socium in latrocinio, non autem in furto.

Coniurationis pœna est vnius libra auri. ibidem.

18 Separatorum separata debet esse ratio.

19 Argumentum bonum & bonus modus regendi in disputando allegationibus aduocatorum, dum respondetur, quod longè differt casus noster ab isto. quem allegatis: & maximè, vbi inter vnum casum & alium ratio diuersitatis reddi potest.

20 Coniurati admittuntur in testes, volente illo, cui actus criminosus nocet & non aliter.

Pars cui actus criminosus nocet, potest inhabilitati testium renuntiare.

Consilium LIX.

Redemptoris gentium præsidio, petito, Amen. Viso præsenti processu mihi transmisso per Illustris. principissam franchæ villæ super inquisitione furti, formata aduersus Bartholomæum ingaldum de ciuitate Iscle de scutis. ccc. venerabilis Capellani Illustris. do. Marchionissæ piscarien. in qua capta informatione per Capita. ciuita. Iscle contra Anto. fratoppinum vnum ex furibus & confessum, necnon & Ioan. Anto. de puteo, similiter furem, fuit per eosdem fures cōfessatum tam extra torturam, quàm in tortura, pecunias præfatas furto subtraxisse, & partem eiusdem pecuniæ dedisse seu accommodasse eidem Bartholo. videlicet prefatus Fratoppinus deposuit consignasse eidem Barthol. ingaldo scutos. xxviij. & prefatus Ioan. Baptista deposuit similiter dedisse in custodiam eidem Bartholo. duca. xxx. verùm nemo ex eis nominauit alium in contestem, sed vnusquisque deponit de seipso, nec adparet aut nominant aliquem testem interuenisse in aliqua ex præmissis consignationibus.

bus. verùm vnusquisque ipsorum perseuerando in faciem præfati Barthol. idem affirmarunt, & cùm aliàs reperiatur tempore præterito Bartholo. præfatus de vulnere compositus, ac etiam aliàs, quia de nocte repertus fuisset armatus contra bannum, & ex hoc carceratus carcerem fregerat & aufugerat, & compositus de præfatis fuisset magnifi. Capita. Iscle prætendens ex præmissis præfatum Bartholo. malæ famæ, tum etiam fundando, quod vbi veritas aliter haberi non potest, admittantur testes inhabiles & criminosi † & inde subdit Capita. ipse, quod coniurati admittuntur ad probandum coniurationem, per text. in. c. fin. de testi. 3 cogen. & per Bald. in. l. quoniam liberi. de testi. processit ad torturam contra ipsum, sicq; requisitus ac rogatus à præfata Illustris. domina Principissa, vt quid super casu præmisso ac illata tortura sentirem, suæ Illustris. d. rescribere debuissem. Et vltra præmissa alleg. per præfatum Capita. & V. I. D. aprutinæ prouinciæ allega. insuper ad dictam torturam processisse ex alio, fundamento insipido & non subsistente, videlicet, quòd si tres latrones virtute capituli Regni, sufficiunt ad condemnationem nominati per eos, vt in cap. regni. quod incip. Carolus &c. frequens & ineffrænata, sub rubri. de testimonio, publicorum disrobatorum contra participes, &c. ergo duo sufficere debēt ad illum nominatum per eos torquendum, sicque torsit, quæ quidem in casu præmisso per quam dura fuit sententia, & nullatenus ad casum, de quo, quæritur adaptari potest ex infra scriptis. Nam licet aliàs socius criminis non probet contra socium, hoc enim est speciale in furtis,

2 † vt dicit Barto. in. l. in quæstionibus. §. primo. ff. de quæstionib. bene tamen verum est, quod hæc opinio non videtur vera in furto, propriè loquendo, sed bene in latrocinio, vt infrà patebit. Et quod hoc sit verum, patet per glos. in. l. fina. C. de accusat. quæ licet enumeret casus, in quibus socius criminis admittitur contra socium, inter eos nō exemplificat furtum, nec casum furti, & pariter Specul. in titul. de accusatio. §. primo & in titul. de teste. in quibus locis enumerat casus, vbi socius criminis admittitur contra socium, † & tamen non ponit casum furti, ac alius doctor reperitur, qui id dicat, nisi Barto. & in transcursu verborum. Et quòd rectè intuenti ipsum intelligendo, secundum iura, quæ ipse allegat. prout ita intelligi debet, loquuntur iura illa in latronibus, & non in furibus, vt patet per text. in. l. diuus Adrianus. ff. de cust. reo. ibi in versicul. latrones. & multum differunt latrones à furibus, † cū

4 latrones dicantur, qui in stratis publicis aggrediuntur homines, & violenter spoliant, & furantur, aut occidunt, fures autem sunt, qui occultè & clam furta committunt, vt habetur in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœ. & dixit Salycce. in. l. fina. secunda colum. C. de accusa. & habetur in authen. sed nouo iure. & ibi per Bartol. C. de ser. fugiti. Abb. in cap. ex parte. de testi. & ita intelligitur. l. prouinciarum. C. de ser. quæ vtitur verbo, latronum. Nec est mirandum. si latrones possunt de sociis

eijs interrogari, ex quo eorum delicta non committuntur absque socijs, vt dicit Salyce.in dicta lege finali. Ita in proprijs terminis consulendo tenet Marsi.in suo consil.xxij.in.iiij. colum. incipien. gratia domini ne me deserat visis igitur inquisitione, &c. & optimè suffragatur præmissis capitulum regni, suprà relatum, maximè in eius rubri.dum dicit de testimonio publicorum disrobatorum contra participes &c. quod quidem applicari non potest ad casum nostrum, cùm fuerit simplex furtum clàm & occultè commissum: & non fuit latrocinium. Item & secundò & fortius adparet ex tenore capituli præfati, quod ad hoc vt latrones tres inducant probationem contra nominatum per eos, requiruntur plura concurrere, & maximè principaliter, vt quilibet ipsorum latronum de confessione seu depositione alterius sit ignarus, & notitiam aliquam particularem minimè habuerit, & isti, vt audio, nedum semper in simul steterunt ac permanserunt in vno & eodem carcere, verum etiam in eisdemmet compedibus, vnde potuerunt bene adinuicem concertari.

¶Item & tertio requiritur ex tenore capituli præfati, vt fuerint insimul bene concordes in eorum dictis, quod non est in casu præsenti, nam quilibet deponit de seipso, & de pecunia assignata per seipsum eidem Bartholomæo, & sic neuter ipsorum deponit de pecunia assignata per alium ex ipsis, & sic succedit, quod nemo ex ipsis potest esse principalis, & testis in causa
5 †propria.l.omnibus.C.de testi.l.nul lus.ff. eodem titul. & voluit Specul.in titu.de teste.§.primo uersi. Item quod est testis in re sua, nam vt.s. dictum est vnus ex eis deposuit dedisse eidem Bartholomæo scutos. xxviij. & alius deposuit, quod ipse assignauit eidem Bartholomæo duc.xxx.

¶Item & quartò requiritur ex tenore capituli præfati, vt præfati latrones, in eorũ confessione perseuerent, quod non fuit in casu præsenti. nam Ioann. baptista per prius negauit dicendo se nihil dedisse eidem Bartholomæo. & secundo loco examinatus, deposuit dedisse eidem duca. tres. & demũ tortus, deposuit in tortura dedisse ducat.xxx. sed non semper ita perseuerauit, imò semel alciatus vsque ad summum trabem, deposuit nolle conscientam oneratam, ex quo in rei veritate nihil dederat eidem Bartholom. & sic vltra, quod facit se socium & participem criminis, tamen ad dictum confitentis crimen proprium non posset nominatus per eum subiici torturæ, licet
6 †dicatur fuisse socius delicti, per text. in argu.in. c. primo extrà de confes.& ibi plenè Abb.in princip. Ita magistraliter firmat Andr. de iser. in constitut. si damna.in.iiij.colum. vbi etiam subdit, quod etiam si plures essent cõfitentes de nominato, non probant contra ipsum attamẽ præfatus ita varius & cõtrarius sibi ibimet nihil probat cũ testi vario & contrario ex iuris dispositione credendum non sit per tex.in.l. qui falsa vel varia.ff.de testi. & in.l.j.in prin. eo.ti.& in.c.cùm ecclesia.de causa poss. & proprie.& latè Specu..in titu. de teste.§.j.versi.item quod testes. Prætereà,

eâ,nam cùm quis interrogatur de seipso & de alio,stari debet primæ eius de-
7 positioni,licet † contrarium deposuerit secundo loco in tormentis dixit Barto.in.l.j.§.quæstioni.per illum tex. ff.de quæstioni.Franc.de arc.in.c.cũ in tua.v.colum.extrà de testi.& consuluit idem Arc.in consil.lxj.incipien. in causa istorũ.& sequitur Deci.in consi. lxxv.in.j.vol.maximè dũ Magnifi.Capitaneus interrogauerit in specie ipsos inqsitos & criminosos, si dederant pecuniam eidem Bartholomeo:& sic suggessit eisdem criminosis nomen Bartholomei,quod est prohibitum de iure:nam non debet iudex reo aliquem specificè nominare:sed debet in genere interrogare,minimè quampiam ei
8 dem suggerendo † alias non tenet eius depositio,quicquid dixerit contra sibi nominatum,tanquàm per suggestionem extorta:per text.in lege prima.§. quæstionem.ff.de quæstioni.Cui accedant dicta doctorum in.l.iubemus.C. de testamen.dum loquuntur de testatore,qui non debet interrogari per notarium,an faciat talem hæredem : sed expertare,quòd testator ipse ex se hæ-
9 redem nominet.aliàs † non tenet testamentum,Idem voluit Paulus de castro.in.leg.hac consultissima.C.qui testa.fa.possess.& plenè Alexand.in dicta lege iubemus.& quòd deterius, pendente appellatione à tortura comminata, processit Capitaneus ipse ad eam:& quòd magis indolet,ex processu informatiuo,ex quibus vereor præfatum Capitaneum iuris laqueos minimè euadere posse. Nec suffragaretur eidem Capitaneo prætensa mala fama præfati Bartholomei, vt asserit causata ex compositionibus prænarratorum delictorum:videlicet vulneris aliàs illati per ipsum,& fuga à carcere, in quo detinebatur:quia captus de no-
10 cte cum armis † nam prætensa mala fama non deriuat ab eodem genere mali,prout requiritur,vt fama sortiatur effectum suum:nec sufficiat emanari aduerso genere mali:vt dicit Bartolus in.leg.Cassius.de sena.Baldus & Imol.in.l.fina.ff.de hæredita. institut, vbi subdit Imol.verba formalia Baldus esse bene nota.pro limitatione regulæ:semel malus.idem consuluit Alexand.in consilio quinto secunda columna in primo volumine.& sequitur Cotta in memoralibus suis,in versic. semel malus. Nec opitulari poterit opinio.eiusdem Capitanei,quòd in huiusmodi facto verisimiliter alij testes intersuisse seu ad esse non potuerunt:& sic quòd eo casu admitti possint illi, qui alias de iure recipi prohibentur.l. consensu.C.de repudia.cum vulga. Et inde est,quòd coniuratio potest probari per coniuratos:vt suprà,&c.Verùm, quia verba non sunt intelligenda quo ad corticem & superficiem,prout Hebræi intelligunt,sed medullicius & in substantia,& ideò Capitaneus ipse bene ruminet,quæ alleg.& omnia sibi notissima fient & sic euitabit, quod pul-
10 chrè dixit † Saly.in lege si ex cautiõe. penultima columna.C.de non nu.pecu.ibi:sileant, qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi ea digerere non possunt.id circo aduertere debet:quia huiusmodi regula non ita indistinctè,prout suprà per Capitaneum

tamen cum recitatur seu intelligenda est: sed vendicat sibi locum in casu, in quo ex natura illius facti verisimiliter actu & habitu, verisimiliter alij testes occur
11 rere non potuerunt. † attento communi cursu: licet casualiter non interfuerint: sed vbi actu & communi cursu sic se habet, quòd potuissent alij testes interesse seu interuenisse, licet forte non interuenerint actu, tunc testes inhabiles non sufficerent: alias sequeretur, quòd semper testes inhabiles suffi cerent: quia semper allegaretur alios testes seu probationes deficere; quod est absurdum, Ita singulariter declarat Anto. de butrio. in tertio loco. extra. de probatio. & in suo solenni consilio. xxiiij. incipiens, quaestio haec dubia habet vulgaria. & idem in terminis propriis consulendo tenet Alexan. de imola in consilio sexagesimoquarto incipien. difficultas consistere videtur in primo volumine. idem Alexand. in consilio centesimoquinquagesimosecundo. & centesimoquinquagesimoprimo viso processu causae, in quinto volumine in versic. non obstat. & in consilio. clxxv. in secundo volumine. & cõsuluit Franciscus de aretio in consilio. xiij. & vtrobique exemplificat Alexand: hoc modo, puta ad probandum ea, quae fiunt in capitulo canonicorũ: nam ipsi canonici erunt idonei testes adesse non potuerunt. capitu. veniens. el secundo de testib. cum vulga. & pariter in his, quae fiunt intus domum, probari non possunt nisi per eos, qui in domo habitant: quia verisimiliter non videtur dici posse alios interfuisse lege consensu. Codice de repudi. supra allega. & pariter in muliere, quae regulariter in causa criminali de iure canonico non testificatur: per capitul. forus. de verborum significa. tamen vbi veritas aliter haberi non potest, admittitur: vt ibi. & idem in minore, qui regulariter in criminalibus non admittitur: tamen vbi veritas aliter haberi non potest, recipitur: vt dicit Ioannes andreas in additio. Specula. in titulo de teste. in primo versiculo item excipitur, quòd est minor seu impubes & similiter dicendum est de laico contra clericum in causa criminali, qui licet non admittatur: vt in capitu. decaetero. & ibi docto. extra. de testib. & pari modo ego exemplifico in delicto commisso in baratiaria seu in lupanari: nã verisimiliter ex natura facti actu & habitu non posset probari, nisi per lenones seu baratarios, qui ibi conuersantur nec potest per alios veritas haberi: & sic recipiuntur praefati inhabiles. Ita pulchrè Saly. in leg. ea quidem. Codice de accusa. sequitur Angel. in tractatu maleficiorum. in ver. *mesitor de malãdadi*, & sic non est intelligendum de socijs & participibus criminum, qui de iure repelluntur, nisi in casibus exceptis: per glos. & docto. in dicta leg. fin. de accusa. Praeterea & plus dico, quòd in casibus, in quibus testes inhabiles admitti possunt, non erit intelligendum, vt plenè probent: sed solùm vt faciant
12 qualemqualem probationem: † vt nota. gloss. in lege etiam matris. ff. de probatio. ita dicit Antonius de butrio, in praeallega. consilio vigesimoquarto & Alexand. in dicto consilio sexagesimoquarto primo volumine. &

consul

consuluit plenè Marsil. in suo consilio trigesimoprimo. & quadragesimoprimo. & octuogesimo. in primo volumine in quibus solùm Alexand. in præfato consilio sexagesimoquarto. allega. ¶ Sed vt claudatur os præfato Capitaneo isclano, nec amplius loquatur in causa, & contra pauperem carceratum ac contra omnia iura mundi, tortum illico liberet: & à me quæso vt hoc discat: quia si non ignorasset, non posuisset dubium, nec ita executus fuisset. ¶ Quod talis regula: videlicet, vt testes inhabiles admitti debeant, vbi veritas aliter haberi non potest, ad hoc vt locum habeat in casibus præmissis seu aliis, debet intelligi, quando fuisset per prius articulatum & probatum, quòd aliter veritas haberi non potuit: & sic

13 quòd aliæ probationes † verisimiliter deficerent: aliàs non possent modo aliquo testes inhabiles admitti. Ita magistraliter consuluit Alexand. in prealle gato consilio sexagesimoquarto vltima columna. vbi multa allegat. & sequitur Marsil. in præfato consilio trigesimoprimo. quadragesimoprimo. & octuagesimo. sed licet non simus in casu: attamen dato, quòd essemus, cùm nō sit facta huiusmodi probatio: Igitur testes præfati non possunt nec debent modo aliquo admitti. Tertiò in præsenti causa reperio fuisse processum ad querelam, & non ad inquisitionem: quia Cappellanus Illud. Marchionissæ citra poenam sanguinis, quę

14 rulatus fuit de furto præfato, † & testes inhabiles ac non integri de iure recipiuntur, dum proceditur per inquisitionem, secus, si ad querelam, vt dicit

Angel. in dicto tractatu maleficiorum. in versi. *mettitor de mal dadi*. in prima columna post Innocen. quem ipse refert in capitul. cùm idest. & .a. de se. indi. & idem voluit Angel. in præfato tractatu, in versicul. qui iudex statuit terminum ad opponendum. & firmat Marsil. in suo consilio quinto in ante penultima. columna. & propterea dixit gloss. in. leg. etiam. de proba. quòd iudex potest recipere testes inhabiles ad sui informationem: & sic ex officio: & idem etiam tenuit Petrus. de monforte antiquus doctor in constitutionē se gnir: prosequentes. sub titu: de pugna. subla: Quartò regula præfata, videlicet quòd admittantur testes inhabiles, vbi veritas aliter haberi non potest est vera quo ad extraneas & sic tertias

15 personas: † & sic in causa aliorum litigantium: quia poterunt eo casu inhabiles testificari de gestis per eos, ne veritas eius, quòd fecerunt, pereat. Secus enim foret, quando testis inhabilis deponeret de eo, quod ipse fecit cum alio prout in casu præsenti: quia tunc eius dictum non tenet, & nihil operatur.

16 ¶ † Ita in simili multum singulariter tenuit Pet. de ancha. in consilio vigesimotertio. aliàs vigesimoquarto incipient. visa inquisitione. vbi loquitur de inquisito, qui dicitur induxisse eius precibus testes ad deponendum falsum: nam si testes inducti ab ipso, falsum perhibuisse testimonium dicerēt non probabunt. & idem sequitur Deci. in consilio centesimooctuagesimo nono incipien. lætatus sum. quinta columna: & idem decius in consilio ducentesimotrigesimoquarto in effectu &c. &

&c.& idem in particulari in propriis terminis ad limitationem regulæ præfatæ, tenet & sequitur consulendo Marsil. in suo consil. cij. numero. 7. id ij. volumine. & circa regulam præfatam: vide diffusius & plenius dicta per me in consil. Quo verò ad illud, quod Capita. ipse dicebat, quòd ad probandum coniurationem, admittuntur † cōiurati: respondetur, quòd longa est differentia inter coniurationem & furtũ: nam in furto non reperitur specialiter prouisum, vt depositio socij criminis probet contra socium, nisi dumtaxat in latrocinio, in quo non sumus: vt plenè supra demonstratum fuit, Sed in conspiratione seu coniuratione fuit aliter prouisum, per d. c. fi. de testibus. cog. quæ ex natura facti verisimiliter actu & habitu non posset per alios probari, cùm coniurationes iuratæ non fiant coram testibus: vt exemplificat Panor. in c. fin. extra de testi. cogen. & sequitur Alexan. in consil. clxxvi. & viso themate. vltima columna. Item in furtis datur pœna mortis vt in præfato. §. famosos. de pœn. sed in coniuratione est pœna vnius libræ auri: vt in constitutione Fede. de pace tenen. lege hac edictali. §. conuenticulas. & sic ratione minoris pœnæ sufficit leuior probatio: vnde præmissa diuersitate & pœnæ & criminis, non recta ex dictis diuersis fit illatio: vulga. l. Papinianus exul. ff. de mino. & in lege. fina. ff. de

18 calumnia. Et † sic succedit, quòd separatorum saparata debet esse ratio. leg. maritus. la prima & ibi Baldus ad hoc nota. Codice de donatio. inter virum & vxorem. & sic longè differt casus furti à coniuratione: & diuersimodè iura super dictis casibus disponunt: & nulla conformitas dari potest. & hunc bonum modum arguendi allegationibus aduocatorum in causis, vbi potest reddi ratio diuersitatis, cùm dici possit multum differt casus noster, ab

19 eo, quem allegatis: nos † docet Albericus. de rosate post Iacob. butriga. in lege non vtique. §. idem Iulianus. ff. de eo, quod certo loco: quos ibidem refert & sequitur Ias. in secunda columna. Item coniurati admittuntur in testes, cum grano salis, id est, volente illo, cui actus criminosus nocebat: & non aliter: & hoc quia pars, cui dictus actus criminosus nocet, poterit inhabilitati testium renuntiare, secundum Baldum in lege si quis testibus. in fine. Codice de testib. & ideò nil mirum, si volente parte huiusmodi testes admittuntur. Ita magistraliter declarat Felynus in dicto capitul. final. de testib. cogen. Ex quibus cōcludo. V. Illustris. D. pauperem Bartholomeum iniustissimè tortu, esse omni mora post posita à carceribus liberandum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 Furtum probatur per coiecturas, vt per fracturam ostij, vel scrines, vel quòd famulus aufugerit & his similibus.

2 Iudex non debet stare confessioni inquisiti, dum confitetur delictum, de quo aliter non constat: sed debet mittere exploratores ad verificandum dictam confessionem de facto emanatam, & multa alia.

Furtum

3 *Furtum si dicitur fuisse commissum per aliquem vel homicidium, antè quàm iudex inquirat, requiritur constare iudici saltim in genere illud furtum fuisse commissum seu homicidium, aut vulnus illatum.*

4 *Carceratio est species torturæ.*

5 *Confeßio, carcerati emanata absque tortura, non ex hoc dicitur spontenea, sed violenta.*

6 *Confessum se fuisse metu allegans, vbi aliter non constat de delicto, ex sola carceratione seu captura adparet, quòd metu confessus est: et quo præsumitur semper inferri metus ab officiali eius subdito. & nu. 7.*

8 *Confeßiones criminum debent continere verisimilitudinem: & ideò officiales debent cautè agere, & non de facili credere confeßionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis.*

9 *Confeßioni inquisiti soli standum non est.*

10 *Confeßioni soli stari non potest, vt ex ea quis damnari poßit, nisi aliter constiterit de delicto.*

11 *Confeßio minoris de delicto, de quo aliter non constat, facit, vt minor ipse nullo probato errore aduersus eam restituatur.*

12 *Confeßio inverisimilis nihil obest confitenti.*

13 *Minor ad eruendum delictum debet ferula cædi, vel terreri: nisi in crimine læsæ maiestatis. & numero. 14.*

15 *Torqueri de iure prohibitus, si fuerit tortus, & confitetur delictum, confeßio non tenet.*

Consilium LX.

REdemptoris gentium præsidio petitio, Amen. In causa nuntij de montella, minoris xviij. ann. querulatis de furto duca. xvj. per Anto. custodem Regiæ doanæ Neapoli eius patronum: & qui ab eodem acriter verberatus furtum præfatum commisisse fassus est coram scriba fiscali; ipsum interrogante in præsentia præfati Antonij eius patroni: sed ductus demum ad banchum iuris, reuocauit asserendo id verberibus ac metu confessum fuisse: ob quod carceratus in carceribus criminalibus magnæ curiæ vicariæ, in quibus dum stetisset per menses duos, frigus ac famem persentiens, tandem squalore præfatæ longæuæ carcerationis postmodùm tortus, confessionem primam ratificauit. Hæsitatum fuit, quid iuris. Et super hoc rogatus à procuratore pauperum, vt sibi panderem quid super ipso facto de iuris censura sentirem, ruminato prius ac perlecto processu, & eius meritis bene consideratis, reperio minimè ex eis adparere dictum furtum aliter fuisse cõmissum: nec aliquod indicium extare, saltim per verisimiles coniecturas: vt per fracturam ostij, seu casiæ aut tegæ,
1 †vel quod famulus aufugerit, & his similibus: de quibus per Alexand. de Imo. in suo consil. liij. in ij. volum. & per Marsi. in sua practica causarum criminalium. in. j. char. in iij. columna. vbi ponit debere adparere furtũ fuisse commissum, saltim per verisimiles
2 coniecturas, seu præsumptiones, & aliter non esset standum soli confessioni eiusdem nuntij: sed debet aliter verificari furtum ipsum fuisse commissum: vt docet nos Ange. in tractatu maleficiorum, in ver. & vestem cælestem abstulit. vj. char. ver. quid si quis confiteatur. vbi subdit, quòd in hoc iudex

debet

debet esse bene cautus: quia datur sibi cautela, vt non stet nudæ confessioni
2 inquisiti: † sed mittat exploratores ad verificandum furtum: & sic confessionem illam factam de facto, quod confessus est quis commisisse. alias si id nō faceret, sæpe condemnaret innocentes, & damnaret animam suam, & corpus suum. Idem sequitur Par. de pute. in suo tractatu syndicatus. in versicu. confessio. subdens in contingentia facti tota nocte vagasse in perquirendo loca in quibus reus fatebatur furta recondita: & deinde fuit ipse inquisitus innocens repertus, & ex metu ita confessus id, quod minime fecerat. Idem tenet August. in addi. ad Ange. in tractatu maleficior. in ver. fama publica. Philip. Deci. in c. dilecti. de iudiciis. in princ. Marsi. in l. j. char. iiij. ff. de quæstionib. & in consil. suo. viij. incipien. in causa magistri Ioan. Ferrariensis. Et Hinc est, quod si dicitur furtum fuisse commissum per aliquem, requiritur quod antè, quàm iudex inquirat, con-
3 stet furtum illum fuisse commissum. † & pariter si diceretur fuisse commissum homicidium seu vulnus illatum. l. j. §. item illud sciendum. ff. ad Sillei an. & quod voluit Barto. in l. fina. j. colum. ff. de quæstionib. Bald. in authen. sed nouo iure. ij. colū. ver. sed pone, quod quis confitetur cepisse plura furta. C. de ser. fugi. ita in specie consuluit Stepha. bertran. in suo consil. cclvij. iij. colum. viso processu, &c. j. volumi. & consil. cclvij. in iij. volumi. & hoc potissimè concedendum est, cùm fuerit nuntius ipse minor. xviij annis, carceratus & positus in criminalibus carceribus: in quibus diu moram traxerat, & neminem alloqui permissum fuit: vnde nimirum, si puer innocens & ignarus & fame periens, in carcere, & vltimo loco firmiter tortus in chorda, idem quod primò dixerat, contra seipsum ratificauerit: quia eo casu adparet me-
4 tu carceris & torturæ confessus, † maximè cùm nedum tortura, verū etiam & carceratio sit species torturæ: vt dixit Bald. in l. ij. colum. ij. ver. quæritur. de episco audien. & ideo si carceratus
5 confitetur: licet † etiam absque tortura cōfiteatur, non ex hoc dicetur spontanea confessio, sed violenta. Ita per præfatam doctrinam Bal. tenet Marsil. in sua practica causarum criminalium. §. expedita. in tantum, quòd sufficit probari quem fuisse detentum ad effectum, vt dici possit confessio facta metu carceris vel torturæ. Ita Bald. in l. falsus. C. de fur. & sequuntur Moder. Senen. in tracta. de indi. & tortu. chan. xxxviij. & Catal. in suo tracta. syndi. in ver. ccxij. incipien. adde an possit probari. & plenè Marsi. in dicto. §. expedita. numero. ij. ver. item scias. & in. §. attingam. nume. 28. cum sequen. & quòd quando non præcedentibus indiciis, quis confitetur delictum, pro quo carceratus fuit, & demum asserit se metu confessum, quòd ex sola carceratione
6 seu captura, † ita præsumendum sit: consuluit Alexand. consil. lij. viso themate. in. iij. volumi. sicut in simili dicimus de eo, qui asserit se confessum deliquisse per torturam id, quod nunquàm fecit: nam si non præcedunt indicia, nec ipse tortus probet aliter de tortura, quòd fuerit sibi illata, si tamē

adparet, quòd fuit carceratus tempo-
re suæ depositionis seu confessionis,
talis confessio sua non sufficit, quasi
non verisimilis cõtra seipsum: per tex.
in.l.j.§.diuus Seuerus. ff.de quæstio-
nib. ita inquit Petr.de anchara.in suo
consil.xxiiij.visa inquisitione.j.colum.
quia verisimile est, quòd non fuisset
confessus contra seipsum, nisi ob ter-
rorem iudicis habentis ipsum in for-
cia: per not.per Cyn.& Bald.in.l.no-
uissimè.ff.quod fal.tut.auth.vbi sub-
dit Bal.quòd præsumitur inferri me-
7 tus ab officiali eius subdito.& † præ-
dictum dictum Petr.de anchara.fuit
originaliter Bald.in consil.ccccIxxix.
in.v.volumi.incipien.tres sunt casus.
& sequitur Par.de pute.in tracta.syn-
dic.in ver.tortura.c.quidam fuit tor-
tus. & ideò satis ad propositum dixit
Bald.in.l.quoniam.de infa.quòd con-
8 fessiones criminum † debent contine-
re verisimilitudinem: & ideò assessores
debent cautè agere, & non de facili cre
dere confessionibus iudicialibus, nisi
ipsis verificatis, & dicit Par.de pute.in
tractatu syndicatus, in verbo: confes-
sio. circa medium, quòd debet iudex
inquantum potest, verificare delictum
confessatum esse verum: per not.per
Barto.in.l.j.§.sed si sibi. ff.ad Sylleia.
& si aliter fieret, sequeretur quòd quis
esset dominus membrorum suorum,
& quòd absque quòd delinqueret, ta-
men confitendo se deliquisse, posse se
facere ad pœnam mortis condemna-
ri: contra text.in.l.liber homo.ff.ad le-
gem Aquiliam.&.l.non tantum.ff.de
pœnis.& ideò soli confessioni standum
9 non est: † vt dicit iurisconsultus in.d.
l.j.§.diuus.ff.de quæstionib.& in.l.in-
de. Neratius.§.fin.cum.l.sequen.ff.ad
legem Aquiliam. & quod non sit stan-
dum soli confessioni asserentis se com-
misisse delictum: & quòd ex ea sola
10 quis damnari non possit, † nisi aliter
constiterit de delicto: tenet etiam Fe-
lyn.multa referens in cap.auditis.xvj.
colum.extrà de præscriptio. & sequi-
tur Ioan.Fran.pouzonibius in tracta-
tu de lamiis, in antepenult.colum.seu
char.versic.septima &c. ¶ Prætereà pro
claui materiæ, ponendo gladium ad
radicem, adduco quòd vbi minor fa-
tetur delictum, de quo aliter non con-
stat, nisi per eius confessionem, debet
in integrum restitui aduersus ipsam,
absque aliqua probatione erroris: quia
ex hoc solo, quòd ita confessus est, ad-
11 paret ipsum esse læsum. † Ita voluit
pulchrè Ange.in.l.certum.§.in pupil-
lo. ff.de confessis. vbi ad hoc allegat
text.cum glo.in.c.ij.extrà de in inte-
grum restitutio. in.vj. & reputat An-
gelus hoc valde notabile & quotidia-
num, quod dictum exclamat & sequi-
tur consulendo Alexand.in consi.cxv-
iij.volumi.in causa inquisitionis for-
matæ contra do.Helenam.vbi subdit
hoc solùm sufficere ad defensionem
illius minoris, pro quo ipse consuluit,
ad quod subdit se facere maximum
fundamentum, & quòd illud habet
pro tutissimo remedio. Et idem tenet
ipsemet Alexand.in lectu.in.l.si is, qui
temporali.§.si minor.ff.de iureiuran-
do. & ibidem plenè refert & sequitur
Ias.subdens diligenter esse aduerten-
dum pro defendendo adolescente in
causa criminali. Et idem sequitur con-
sulen

fulcendo Ludoui. Bologni. in suo consilio. xxxvj. ij. columna. circa princip. vnde cùm nihil sibi obstet, confessio cùm restituatur in integrum, aduersus ipsam absque aliqua probatione erroris, multò fortius dum adparet de errore, cùm querela de furtô præfato, fuerit exposita de ducat. xvj. quos minor ipse modo, quo suprà confessus est furto subtraxisse: & tamen querulator ipse patronus vltimo loco dicit in rei veritate, non reperisse nisi duca. v. sibi fuisse furto subtractos. & sic sequitur, quòd confessio ipsa nedum non vera, imò nec verisimilis fuit. Et sic tamquàm inuerisimilis in nihilum obstat
12 confitenti. † Ita Bald. in. l. si quis in hoc genus. C. de episcopis, & clericis. & Petr. de anchara. in dicto consil. xxiiij. visa inquisitione, &c. Prætereà, vltimò adparet ex alio non tenore confessionem præfatam tanquàm extortam à minore qui torqueri non poterat vt dicit Angel. de aret. in tractatu maleficiorum. in versic. fama publica. xvj. char. versicu. sexto quæro. ex quo secundum eum: debet minor ferulà cedi per tex. in. l. exciplontur. ff. ad Sil-
13 leianum. licet † ipse corrupte allegat. l. cum Silleianum. ff. ad Silleianum. & facit bene text. in. l. prima. & quæ ibi habentur. C. si aduer. delict. idem tenet Barto. in. l. de minore. ff. de quæstionibus. dum dicit quòd minor debet terreri vel ferula cedi. idem tenet glo. & Bald. in. l. fin. C. de his quibus vt indignis. idem tenet Ioan. de ana. in. c. j. penult. colum. de deli. puero. Par. de pute. in tractatu syndica. char. cj. circa finem. Guid. de suza. in suo tractatu de quæstionib. & tormen. j. colum. ver. excipiuntur. Gandi. in tractatu maleficiorum. sub rub. de quæstioni. & tormen. viij. char. j. & ij. colum. vbi concludunt quòd in crimine læsæ maie-
14 statis duntaxat † possit minor torqueri & sequitur plenè Marsil. in. l. edictum. ff. de quæstionib. dum enumerat personas quæ torqueri possunt. & in l. de minore. iij. colum. ff. eodem titulo. & sic ex præmissis concluditur quòd prohibitus de iure torqueri si tortus confitetur talis confessio non tenebit argumen. glo. singula. in. l. penultima. ff. de quæstionib. & est doctrina Franc. tigri. in. l. finali. ff. de decurio. & tenet Marsil. in suo singulari. clxxix. incipien. viget communiter statutum: & tenet in specie Bald. in. l. Imperator. la. ij. ff. de statu hominum. dum loquitur de confessione mulieris prægnantis & plenè Marsil. in dicta. l. penultima. ff. de quæstionib. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludendum consulo præfatum nuntium esse penitus absoluendum: & minus canonicè tam in detinendo, quàm in torquendo fuisse processum per aliquem ex Magnific. iudicibus magnæ curiæ vicariæ contra ipsum.

Thomas grammaticus Iuris vtriusque Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Socij criminis sola confessio, licet in tormentis etiam in casibus exceptis, aliis non concurrentibus nullam probationem inducit.*

2 *Homicida testis in causa graui, repellitur à te-*
stimonio.

3 *Socij criminis dicto in aliquibus, licet stetur:*
non habet locum hoc in socio criminis aliàs in-
fame.

4 *Inquisitus in sua libertate existens, si citatus*
sponte comparuit, purgat certo modo inquisi-
tionem: & videtur per comparitionem habe-
re indicium innocentiæ pro se, cùm nemo sit
adeò insanus, vt noscens se reum criminis, ve-
lit se præsentare ad carceres.

5 *Accusatus seu inquisitus de crimine, dum con-*
stat contra ipsum per vnum testem de visu, vel
aliàs de fama publica, detinetur.

Consilium LXI.

REdemptoris gē-
tium suffragio petito,
Amen. In causa egregij
notarij Troiani de san-
cto Germano, inquisiti de falsa mone-
ta in magna curia vicariæ, producitur
aduersus ipsum pro parte regij fisci de-
positio inquisiti similiter de falsa mo-
neta, & interrogati de socijs in tortu-
ra inter multos: & quàm plures nomi-
nauit ipsum notarium Troianum non
quòd cuderit seu fabricauerit nota-
rius Troianus ipse falsam monetam:
sed sibi fecisse quandam formulam cu-
dendi scutos annis elapsis: & eandem
eidem Troiano adsignasse: & pariter
in eademmet tortura multa crimina
deposuit perpetrasse: & signanter in-
teruenisse in quodam homicidio de
quo inquisitus fuerat. hæsitatur in præ-
sentiarum, quid iuris de præfato nota-
rio Troiano carcerato, cùm aliud non
adpareat contra ipsum sponte com-
parentem in carceribus? & certè nulli
dubium, quòd sola assertio dicti socij
1 seu participis criminis, licet † in tormē-
tis, alijs minimè concurrentibus con-
tra ipsum, non habeat sibi in aliquo
obstare, etiam in hoc casu exceptuato
nullam probationem inducit contra
præfatum notarium Troianum, pro-
ut plenè firmat Salyce. in dicta lege fi-
nal. de accusa. post gloss. & satis magi-
straliter Andr. in constitutione: regni.
si damna clandestina. vbi subdit, quòd
etiam si plures essent confitentes de no-
minato, nihil probant, nisi ad inquiren-
dum. & hoc casu iudex debet se infor-
mare de conditione & fama inquisiti,
& non moueri ex dicto sociorum cri-
minis. Et si repererit ipsum bonæ fa-
mæ, talis depositio seu confessio socij
non operabitur quicquam, & idem be-
ne Abb. in capitulo primo, extrà de cō-
fes. ¶ Præterea, est aduertendum, quòd
præfatus prætensus socius, ita confes-
sus in tortura acceptauit insuper, & cō-
fessus fuit multa delicta perpetrasse: &
signanter quoddam homicidium: de
quo aliàs inquisitus fuerat, virtute cu-
ius & aliorum criminum confessato-
rum per eundem fuit vltimo supplī-
cio condemnatus: & diuisus in qua-
tuor partes: & tamen ex solo homici-
dio effectus est infamis & vilis: adeò
vt testis talis in causa graui, prout ista
2 à testimonio repelli debet. † Ita dicit
Baldus, in authentic. si dicatur. C. de
testib. nam homicida testis repellitur
à testimonio de iure ciuili: vt in. §. no-
tandum, ij. quæstione. iij. Bartol. post
glos.

glos.in l.iiij.§.lex iulia.ff.de testib.Specul.in titul.de teste.§.primo, columna trigesimaquarta,versicu.item quòd est homicida:hoc verò nunc præsupposito, dico quòd aliàs stetur dicto socij criminis in casibus exceptuatis: vt per glos.in dicta.l.fina.tamen hoc sanè intelligendum est in socio criminis, aliàs
3 non infame.ex † alio delicto.Ita in particulari consulendo tenet Marsi.in cõsilio.lxxiiij.in primo volumine.& hoc per notabilem doctrinam Angel.in.l.qui in iudicio.ff.de accusa.vbi dixit,quod stante statuto,quòd de damno dato stari debeat iuramento damnum passi,id intelligi debet,nisi passus damnum esset infamis ex aliquo delicto:& subdit Angel.quòd cùm hæc quæstio sibi contigisset de facto,quòd ita fuit iudicatum.Et præfatam doctrinam Ang.reperio comprobatam per insignem doctor.Anton.curt.Sicul.in singulari suo.in versicu.integer. Et pro fundamento ac corroboratione præfatæ opi.Marsi.insuper adduco:nam stante statuto, quòd libris mercatorum plena fides adhibeatur pro scribente,id intelligi debet,nisi mercator ille aliàs esset infamis vel suspectæ vitæ.Ita dicit Bald.in repe.l.cunctos populos.C. de summa trinitate & fide catholica.in.xv. columna,versicu.quintum exemplum. Bald.in.l.Cassius.vltima column.ff.de senato.versi.vltimò quæritur,si libro mercatoris. & sequitur Ias.in repetitio.l.admonendi.chart.cxvij.ff.de iureiurã.

¶Vltimò est satis cõsiderandum,quòd præfatus notarius Troianus in sua libertate persistens,in eius patria sancti Germani citatus ad instantiam regij fisci,per hanc magnam curiam vicariæ ad informandum, illico sponte venit & se præsentabit ad carceres:prout sibi comparenti per eandem magnam curiam iniunctum fuit,vt eius innocẽtia patefieret,iussus ire ad carceres,patienter tolerauit.Quod quidem,maximum adparet esse indicium innocentiæ,cùm nemo reperiatur ita fatuus & insanus,vt videns seu noscens se reum criminis,velit se sua libertate priuare,& sponte carcerari,putans fortè cælare veritatem, quæ tandem conculcari
4 non potest:† & hoc maximè,vbi de pœna mortis naturalis tractatur. Ita inquit Bartholo.Cæpol.in suis consilijs crimi.consilio trigesimoprimo incipiẽte,super homicidio.quarta column.in versicul.decimo & vltimo.quem sequitur Marsil.in sua practica causarum criminalium.in versiculo, diligenter.antepenultima columna,versicu.aliud est indicium non debile:& subdit quòd verè in diebus meis ego præsentaui multos ad carceres sua sponte & semper reperti fuerunt innocentes,& fuerunt absoluti:& non credo, quòd cadere possit aliter in capite sani & prudentis viri,quàm quòd tales fuerint innocentes. Et sic ex præmissis cùm aliter non adpareat contra præfatum Troianum inquisitum,nisi depositio præfati infamis iustitiati asserẽtis in tortura dedisse formulas seu stigmata aut cunea cudendi scutos eisdem notario Troiano:nec aliter deposuerit seu dixerit de cusione falsæ monetæ: sequitur quòd excarcerari debet,& detineri non potest,per ritum magnæ curiæ vicariæ,sub rubrica,quòd detinetur in

quisitus, si incipit constare: † & in nigro dicitur, si accusatur aliquo ex officio, & contra ipsum proceditur de aliquo crimine, statim quòd constat contra eum per vnum testem de visu, vel aliàs de fama publica detinetur: sed hic non constat de aliquo delicto perpetrato per notarium Troianum nec per testem de visu: nec de fama ergo subsistente fideiussoria cautione oblata, venit rationabiliter liberandus. Et ita iuris esse consulo ego.

Thomas Grammati. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Veriorum sermonum est, vt concordent rebus sensatis. Et quod distat à verisimili, est quedam falsitatis imago. & contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & nu mero. 2.*

3 *Contra rixosum est præsumptio, quòd ipse inceperit rixam, seu ad eam prouocauerit: dum non adparet inter duos rixantes quis primò inceperit.*

4 *Consuetudo & qualitas hominis, attenditur.*

5 *Robustior præsumitur, quòd alium ad rixam prouocauerit, & inceperit, dum sumus in dubio.*

6 *Inter rixantes si non adparet quis primò inceperit, præsumitur incepisse is, qui magis grauiter percussus seu vulneratus reperitur, & quòd ipse aggressor fuerit.*

Consilium LXII.

Redemptoris gentium petito præsidio, amé. In causa Michaelis Arcellæ, cùm regio fisco ad querelam Io. anto. citi aromatarij super vulnere sibi illató, vt prætenditur in brachio, de quo débilitatus remansit, producûtur tres testes: ex quorû depositionibus liquet, quòd prædictus Michael Arcella post quædam verba cholericè adinuicem prolata, fuit visus exire cum ense euaginato, extra apothecam illius spatarij, intus quàm ilico repertus fuit Ioã. Vincentius vulneratus. præfatus verò Arcella per duos testes productos ad eius defensionem probauit se fuisse à præfato Io. Vincentio insultatum cum ense, & dum ab eodem fortiter detentus cum alio brachio ensem detinente percúteretur suprà dorsum, Arcella ipse vim, quam potuit faciẽdo, ab eius manibus euasit. & eodem contextu ensem euaginando aduersus præfatum Io. anto. in ipsum irruentẽ vulnerauit, vt ab eodem incolumis euadere potuisset. Adparet igitur in primis ex depositionibus eorundem testium productorum ad instantiam regij fisci, ipsos minimè de initio rixæ deponere: prout testes producti ad defensam inquisiti pûctaliter deposuerunt. & quibus satis cõcomitatur depositio ipsius Ioann. Vincẽtij principalis dum dixit, quòd dum arcella adstando in apotheca prædicta, dixisset aduertendum per patronum apothecæ, ne quidam exterus, qui per apothecam ingerebat, aliquid subtraheret prædictus Ioann. Vicentius, cuius nihil intererat, respondit vulgariter dicendo, *questo lo fanno li pari toi* & similli modo Arcellam iniuriando, nullo motus interesse alicuius amicitiæ aut consanguinitatis cum illo, & dum

Arce

Arcella ipse eundem Ioann. Vincentium mentiretur per gulam. Idem Ioann. Vincentius vt ipsemet subdit statim exiuit extra apothecam, vnde fuerat ab eodem Arcella vulneratus, & sic ex eius loquela manifestè perpenditur quòd ipse fuit author rixæ. nec est verisimile, quòd mentitus voluisset exi-
1 re, & recedere absque rixa † . verborum enim sermonum est, vt concordent rebus sensatis, & verisimilibus. vnde id quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago. dixit pulchrè Baldus, in lege prima, quarta columna. C. de seruis fugitiuis, idem Bald. in rubric. C. de probatio. de quo meminit Alexander, in consilio vigesimoseptimo, in causa & lite vertente. in secundo volumine. & in consilio centesimodecimooctauo, in quarto volumine. Andr. Barba. in capitulo significante. ij. colū. de pig. & ideò consuluit Pet. de ancha. in consi. clvij. incip. visa facti narratione, & copia testamenti. colum. vij. quòd contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & dixit Bal. in. l. fi. in fi. C. de edē. quòd probatio debet esse verisimilis: aliàs ei standum non est: & ibi plus subdit in præcedenti consil.
2 † quòd etiam si inquisitus fateatur delictum, de quo inquiritur, & dicta confessio non est verisimilis, non est ei standum. & alibi dicit Pet. de anch. in consil. cclvij. extra ordinem contractuum &c. aliàs incip. ex ordine contractuum. quòd iudex non verisimili non debet fidem adhibere. Corroborantur prædicta ex qualitate personarum ipsius Arcellæ ad prædicti Ioā. vincentij, cùm ex processus meritis liqueat Arcellam ipsum semper fuisse & esse iuuenem pacificum, quietum, ac bene morigeratum: & econtrà Ioān. vincentium prædictum semper fuisse & esse inquietum ac rixosum, & scandalosum, & iuris præsum-
3 ptio est contra magis rixosum. & † q ipse per prius rixam inceperit seu prouocauerit ad rixā: vt dixit pulchrè Alber. de rosat. in lege vt vim. ff. de iustitia & iure. Cardin. in clementi. prima, extrà de homici. in trigesimatertia quæstione. Bartholom. cæpo. in consilio. xxviij. columna. iij. & econtrà præsumendum est pro eo qui est pacificus & quietus: vt dicit Cæpo. idem in suo consilio vigesimonono, colum. quarta, & optimè suffragatur: quia aliàs attenditur
4 consuetudo † & qualitas hominis. l. vel vniuersorum. ff. de pign. actio. l. qui semisses. ff. de vsur. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re mili. & in capitu. illo vos. extrà de pig. Accedit insuper in fauorem ipsius Arcellæ eius minor ætas adparens, etiam probata, cùm sit minor & puer. xvij. an. & econtrà Io. Vincentius ipse ætate maior ac grandior natu, & sic robustior: sicut etiam & animosior, considerata eius consuetudine in rixando: vt plenè demōstratum est in factis
5 † Et ex iuris dispositione præsumitur contra illum, qui est animosior & robustior, quòd ipse fuerit aggressor. vt dixit pulchrè. in. c. capitulum Io. j. co. xvj. extrà de rescrip. & idem Felyn. in. c. j. ij. col. extrà de treuga. & pa. & mouetur per dictū Flor. in simili in. l. j. §. cū arietes. ff. si quadr. pauper. fecis. dica. vbi dixit, q si in casu illius legis non adparet q ex duobus animalibus illis aliud aggressum fuerit, si vnū adparet robusti-

altero, præsumitur ab ipso robustiore inchoatum congressum.

¶Vltimò non obmittam quod dum prædictus Ioan. Vicentius detinuisset ipsum Arcellam per pectus & ipsum plurius percussisset cum daga seu ense non tamen potuit ipsum vulnerare: & econtra Arcella ipse se defendendo, eundem Ioannem vincentium vulnerauerit, & grauiter, in tantum, quod brachio debilitatus adparet: resultat quod vbi præcesit insultus seu aggressura inter duos, & alter ipsorum reperitur magis grauiter percussus, licet alius etiam adpareat vulneratus, præsumitur tamen in dubio,

6 † quod ille, qui reperitur magis grauiter vulneratus, fuerit aggressor. Ita voluit Cardina. in clementi. prima de homi. argumen. legis scientiam. §. fragmenta. ff. ad lege Aqul. Alberi. de rosa. de quo Cardina. non meminit in lege vt vim. in tertia colum. ff. de iusti. & iure. & sequitur Ludo. bolog. per istud dictum Cardina. & minimè de Alberi. mentionem faciens, in consilio suo. xxxvij. in quinta colum. incip. cor mundum &c. licet alias in præsenti causa. Ex quibus omnibus & vnoquoq; ipsorum sentio de iure prædictum Michaëlem Arcellam ab inquisitione prædicta absoluendum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Dominus percussus ab alio cum baculo, si mandauit seruo, vt illum percuteret intelligitur mandasse de pari vindicta, & sic, vt illum similiter baculo verberaret, & non armis.*

2 *Defensio permissa fratris in auxilium fratris seu alterius, intelligitur permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ.*

3 *Vulnerare non possum gladio insultatem me cum baculo, si poteram aliter me defendere, prout in dubio præsumendum est me aliter defendere posse.*

4 *Dominus si mandauit seruo, quod vulneret seu percutiat Baptistam, & seruus percussit Saluatorem, non tenetur mandans de vulnere Saluatori illato.*

5 *Diuturnitas carcerationis, inducit minorationem pœnæ ordinariæ.*

6 *Pœna duplici quis puniri non debet.*

7 *Delinquens si est vir fortis & strenuus, aut magnus artifex aut multum vtilis rei publicæ, debet sibi minorari pœna capitalis, imò quilibet de populo eo casu posset executionem sententiæ capitalis impedire & ibi multa alia circa hæc, & nu. 8.*

9 *Causa est intuenda in delictis, tam ad aggrauandum, quam ad minorandum pœnam.*

10 *Offensus si ex interuallo occidit seu vulnerat offendentem, non tenetur de dolo, sed de culpa, & de excessu solùm moderatæ tutelæ, & non de toto, sed de tanto, & non ordinaria pœna arbitrio iudicis: vt relegationis, & similium.*

11 *Iniuriatus verbis iniuriosis, si occidit iniuriantem, tenetur vt culpabilis, & non vt dolosus. & solùm tenetur de excessu pœna extraordinaria relegationis.*

12 *Homicida inimicus occisi, si tamen fuit ab alio sibi mandatum, vt illum occideret, & occidit, præsumitur potius ex propria inimicitia, quàm ex mandato occidisse, & numero 13.*

Con

Consilium LXIII.

SVmmi rerum Opificis suffragio postulato, Amen. In causa Ioan. *del comparatore*, cum regio fisco super homicidio commisso per eius seruum in personam Saluatoris de rosa, dato absque veri praeiudicio, quod ex meritis processus adpareret praedictum Ioannellum ipsum mandasse seruo, vt Baptistam de rosa fratrem Saluatoris praedicti adstantem apud hospitium seu apothecam suam verberaret, attamen ex quo seruus ipse tenebat baculum in manu, & per prius fuerat similiter cum baculo verberatus ab ipso Baptista, licet etiã seruus ipse ensem ad latus deferret, certè intelligendum erit mandatum ipsum sibi factum à praedicto Ioannis eius domino de pari vindicta, id est, quod illum baculo verberaret, & non cum ense, vnde si seruus illum occidit
1 cum ense, † Ioan. praefatus non tenebitur de vulnere per seruum illato, ex quo causata fuit mors, nec de homicidio praefato sequuto. Ita dixit Rapha. Ludoui. Roma. & Alexander de imo. in. l. si quis mihi bona. in. §. sed si mandauit. tertia colum. ff. de acquirẽ. haeredi. tantò magis in casu praesenti non tenebitur Ioan. ipse ex quo seruus praefatus non verberauit baculo, nec ense vulnerauit praefatum Baptistam, sed cùm ingressus fuisset apothecam Baptistae & aduersus eundem seruum. q. Saluator frater Baptistae irruisset cum lancea seu iannecta, seruus ipse extraxit seu euaginauit ensem cõtra Saluatorem, eundemque ad necessariam suam defensionem, vulnerauit,
2 & dato absque veri praeiudicio † quod licuisset eidem Saluatori defendere praedictum Baptistam eius fratrem, attamen id fieri debebat cum moderamine incolpatae tutelae, videlicet cum alio baculo seu fuste, & non cum armis, prout dicit Bald. & communiter docto. in. l. prima. ff. de iusti. & iur. & in. l. prima. C. vnde vi & plenè Angel. in tracta. malefi. in ver. & dictus Titius se defendendo in. x. colum. verifica. ex ijs
3 vbi apertissimè tenet, † quod non possum gladio offendere me insultantem cum baculo, si aliter me defendere poteram prout in dubio praesumendum est, me aliter defendere posse. & idem vt suprà tenent communiter doctor. in cap. significasti. el. secundo extrà de homici. Vnde si minus licitè Saluator irruit cum lancea contra seruum praedictum, potuit de iure seruus ipse cum ense se tueri & vulnerare Saluatorem, prout vulnerauit, per nota. Bartol. & aliorum in lege praesenti. ff. de ijs, qui ad ecclesia. confugi. & in dicta. l. prima. C. vnde vi & posito, quòd non licuisset seruo praedicto ense praedictum Saluatorem percutere & vulnerare, attamen mandatum factum seruo fuisset, vt Baptistam percuteret, non autem Saluatorem. & sic dum percusserit Saluatorem, non tenetur in aliquo Ioã. ipse dominus de vulnere Saluato-
4 ri illato; † Secundum Ang. in. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de poe. & in. l. ij. ff. ad. l. corn. de sic. Flor. in. l. scientiam. §. qui cùm aliter. ff. ad. l. aquil. &

Y 5 ple

plenè Ias.in.l.si pater.C.de hære.insti. Item accedit, quod prædictus Ioan. cùm fuisset post vulnus illatum Saluatori, assecuratus sub fide & iuramento homagij à prædicto Baptista & Nicolao eius fratre de non offendendo nec offendi faciendo ipsum, fuit tandem proditoriè à prædicto Nicolao, vulneratus in capite, pro quo vulnere curando post menses duos curatus à quatuor medicis cum maximo periculo, annuente Deo euasit, licet perpetuò debilitatus adeò, vt vix os aperire possit, ob quod si in aliqua posset prætendi culpa, fuit nimium punitus, adeò quòd de vulnere prædicto, & successiuè morte sequuta dicti Saluatoris, nō posset pœna ordinaria delicti puniri, sed minoranda satis erit pœna ob dictum vulnus per eundem Ioan. passum. Tum etiam, cùm steterit per quadrimestre & plus in carceribus magnæ curiæ infirmus, tum de prædicto vulnere sibi illato, de quo in carceribus ipsis infirmabatur. pro quo optimè succedit glo.in.l.si diutino.in verf.in rea-
5 tu.ff.de pœn.quæ vult, † quod illi, qui nimio seu diutino carcere grauatos extitit, debet minorari pœna ordinaria delicti: per text.in dicta lege si diutino & in.l.respiciendum.in prin.ff. de pœ. & in.l.eum.qui.ff.de iureiur.& in.l.omnes.C.de pœnis. & quia non debet
6 † quis duplici pœna puniri, vt in lege licet.§.fina.& in.l.& ita.§.fin.nau.cau.po.stabula.¶ Præterea, suffragatur eidem Ioan.quod fuit erat & est armiger ingentis roboris ac strenuus, & vtilis reipublicæ, pugnauitq; strenuè pro regio seruitio contra Gallos præclara facinora peragendo, de quibus in processu, fuitq; caput ac præfectus quingentorum peditum, ob quod vniuer. Neapo. per eius electos supplicauit regiæ Maiestati, pro eius liberatione, attenta sua strenuitate & fortitudine. Ex quibus ingenti robore & strenuitate,
7 dato absque veri præiudicio, † quod dici potest esse in pœna capitali, debet tamen secum dispensari, per nota. per glo.& doct.in.l.& si seuerior.ff.de infami.& in.l.quid ergo.§.pœna grauior ff.eod.titu.& est tex.in propriis terminis in.l.ad bestias.ff.de pœn. vbi iurisconsultus dicit, quod si condemnatus ad mortem, sit magni roboris, vel insignis artificij, qui esset vtilis rei publicæ, debet iudex principem consulere, nec sententiam ipsam condemnationis executioni mandare, & per dicta.l.ibi Dyn.quod cùm quidam insignis faber percussisset socium, per quam percussionem debuisset sibi manus amputari fuit sibi mitigata pœna per principem ratione sui artificij, & subdit ibidem Dyn. quod in tali casu vnusquisq; de populo posset impedire executionem sententiæ capitalis latæ contra talem vtilem rei publicæ, vt refert etiam & tenet Ludo.in suis sing.ccccxlj.incipien. tu Senensis. & voluit etiam Nicol. de Neapo.in.l.hos accusare.§.penulti.ff. de accusatio.& ideò licet princeps non possit damnatum ad mortem absque
8 † partis iniuria liberare tamen si persona sit strenua & singularis artificij, ac vtilis reipublicæ poterit ipsum liberare, argumen. dicta.l.ad bestias. Ita dixit Par.de put.in suo tract.in syndi. in versi.pœna.j.colum.versi.an iudex pos

posſit. ¶ Adducitur inſuper, quod ad aggrauandum ſeu minorandum delictum, & ſucceſsiuè eius penam, eſt intuenda cauſa, ex qua
9 † quis motus eſt ad delinquendum, vt in.l.aut facta. §. cauſa. ff. de pe. & cùm pluries prædictus Baptiſta ante volnus prædictum illatum Saluatori, verberauerit baculo ſeruum prædictum, & pariter à Nicolao fratrem prædicti Baptiſtæ, aliàs fuiſſet ſeruus ipſe vulneratus, non potuit contineri, quin iuſto dolore commotus ex dictis prioribus offenſionibus in ſeruum, per quas dominus intelligebatur etiam offenſus & iniuriatus, vt inſtitu.de iniur. §. ſeruus.cùm vulg.quia dolus excluditur à iuſto dolore, vt nec dominus nec ſeruus de do-
10 lo teneri debeat † aut poſsit, niſi de culpa & de exceſſu ſolùm moderaminis inculpatæ tutelæ, & non de toto, ſed de tanto non ordinaria pœna delicti, ſed arbitrio iudicis pœna extraordinaria vt puta relegatione: vt in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores. ff. de adulte. vbi Angel. decidit in iuriatum committendo homicidium ſe vendicando, debere vt culpabilem
11 † & non vt doloſum puniri, & ſolùm de exceſſu pœna extraordinaria duntaxat id eſt relegationis, vt eſt text. in l. Gracchus. de adulter. & ibi doctor. Antonius de butr. & Abb. in cap. olim de reſtitu. ſpol. Angel. in tractatu maleſi. in verſicul. & dictus Titius ſe defendendo. verſi. quæritur, Titius vulnerauit. in verſicul. tu autem in hac materia. Pau. de caſt. in conſilio. ccxc. in fine. Bald. & Salyce. in. l. prima. C. vnde vi Bald. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iure Flo. in. d. §. qui cum aliter. gl. xiij. quę. j. in glo. ſummę. Militat inſup pro prædicto Ioã. quod ſeruus ipſe in eius depoſitione interrogatus, cur vulnera uerat prædictum Saluatorẽ, reſpondet ex cauſa pręcedentis offenſionis ſibi factæ per ipſum, & ſic ex propria inimicitia & odio, quod habebat ſecum, & nõ ex præambulo mandato, vt prætendi-
12 tur Io. eius dñi. † quo caſu ita tenendũ & præſumendum eſt, & non ex mandato, prout pulchrè voluit Cæpo. in ſuis caute. in caute. xxxix. inci. vidimus quã plures caſus. & quando adparet de inimicitia præcedente mandato, pręſumitur offenſa facta ſeu homicidium commiſſum ex cauſa præcedẽtis inimicitiæ & non ex mandato ſubſequuto, iuxta no. per doct. in. c. ad audientiam. de homi. per Bal. in. c. j. §. iniuria. de pace iura. firman. & Bald. in. l. j. C. de ſeruis fugitiuis. & glo. in. l. fina. C. de fideiuſſo. Vltimò conſiderandum ſatis eſt, quod ſeruus vulnerauit Saluatorem, & Ioã. licet dicatur mandaſſe ſeruo, vt ingrederetur apothecam, & daret Baptiſtæ cum baculo quod tenebat in manu, & Baptiſta prius, verberauerat baculo eundem ſeruum. Ergo mandatum illud, vt verberarat, intelligendum eſt de æquali vindicta videlicet cum baculo, quod ſeruus in manu deferebat, & nõ de maiori vindicta videlicet ꝙ cum enſe percuteret, maximè quia maior fuiſſet iniuria verberari Baptiſtam baculo à ſeruo quã fuerat iniuria verberationis ſeruo prædicto factæ per Baptiſtam, & licet duo teſtes depoſuerint quod Io. percuſsit Saluatorẽ cum enſe licet vnus ſolus deponat de percuſsione:

ne:alius autem: *che alzo la spata*. & non vidit percutere: attamen isti fuerunt validissimè repulsati, tanquàm inimici capitales Ioan. & insuper tanquàm infames infamia iuris & facti. Ex quibus omnibus concludendum arbitror prædictum Ioan. pro excessu duntaxat tanquàm dans operam rei illicitæ, esse aut pœna pecuniaria, aut relegationis annalis plectendum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Testes examinati parte non citata, non probant, nec faciunt indicium ad torturam, etiam si essent mille testes.*

2 *Iudex vigore cuiuscumque ampli arbitrij sibi concessi circa maleficia non poterit aliquem inquisitum torquere, non præcedentibus legitimis indicijs.*

3 *Iudex habens plenum & liberum arbitrium, non potest denegare defensionem contra indicia ad torturam.*

4 *Præeminentia magnæ curiæ vicariæ, deriuat à capitulis regni quatuor seu quinque: ex quorum dispositione non indifferenter proceditur ad torturam: sed contra diffamatos etiam reprobos ac reiteratores criminum.*

5 *Persona industria præsumitur electa, vbi scribitur: tu solus: seu tu parte. & sic per geminationem talis pronominis, adeò vt non possit actus per alium explicari.*

6 *Testes examinati, per quos potest procedi ad torturam, si allegantur per inquisitum inimici, debet superséderi in tortura si offertur incontinenti probare de inimicitia.*

7 *Testes infames & criminosi licet admittantur in crimine læsæ maiestatis: tamen dum allegantur testes inimici, non admittuntur:*

8 *Allegans velle probare talia, quæ si probata essent, non haberet locum tortura eo casu est supersedendum in tortura: & debet dari defensio.*

9 *Tortura licet possit ex præeminentia aliqua adhiberi ex processu informatiuo: attamen nõ potest repeti ex processu informatiuo. & ista est noua inuentio authoris. & nume. 12.*

Tortus etiam ex processu ordinario, non potest repeti ad torturam, nisi superuenerint noua indicia ibidem.

10 *Tortus si in tortura fuit constans, constantia illa eneruat ac euacuat indicia: licet sufficientia, & tollitur probatio contra ipsum, quasi non vera fuerit.*

11 *Testes de visu, vbi extant de delicto contra inquisitum plures, debet conuinci per ordinarium processum, & conuictus condemnari: nec aliter torqueri. Et si iudex torquet, tenetur in syndicatu. & malè facit & tenetur, ac si esset homicida.*

Consilium LXIIII.

SVpremi opificis præsidio postulato, Amen. In causa honorabilium Io. & Pauli de Petra pagana inquisitorum de homicidio in magna cur. vicariæ contra quos audio fuisse processum ad torturam ex processu informatiuo, & habuerũt tres ictus chordæ pro quolibet, vt nouiter adsumptus ad eorum patrocinium percepi, & prætextu quòd indicia purgata non fuerint, prætendatur repeti tortura instante fisco, consultus an potuit eis

tuit eisdem tortura inferri:& successiuè an possit iterum & de nouo repetit respondi quòd ad torturam præfatā nullatenus deueniri potuit:tum excarentia indiciorum:cùm quia sumus in processu informatiuo,in quo sunt examinati absque partis citatione & sic non nocebant eorum depositiões prædictis inquisitis:vt dixit Bartolus.in.l. si quis adulterij.C.de adul.& in.l.cu stodias.ff.de public.indi. & in.l.fin.ff. de quæstio.abba.in.c.præterea.de testib.cogen.Ange.in tracta.malefic.in versic.fama public.columna quarta. Alexand.in consilio.lxxix.in secundo volumine incipient.in causa Angelorum,in tantum, quòd ex depositione testium in processu informatiuo,& sic parte non citata,nullum resultat indicium sufficiens ad torturam contra inquisitum:dixit Bartolus in.l.fin.& in l.maritus.ff.de quæstio.Angel.in.l.si vacantia tertia.chart.C.de bon.vacan.libro decimo.Baldus in.l.cōgruit. in fin.de offic.præsid.& firmat Philippus decius in consilio.liiij.in primo vo

1 lumine.Hinc est,† quòd si essent mille testes recepti,parte non citata,non facerent indicium ad torturam contra inquisitum.Ita pulchrè consulendo tenet Franc.de are.in consilio.clxv incipien.sicut Ioan.in apocalypsi.secūda columna per text.in.l.si quādo.C. de testi.& in.c.secundo eodem titu. cū

2 vul.† Nec obstat, si diceretur, quòd magna cur.vicariæ habet plenum & liberum arbitrium in maleficiis,nam dico,quòd vigore cuiuscunque ampli arbitrij,quòd habeat potestas seu commissarius in maleficiis,nō poterit quē torturæ subijcere,nisi legitima concurrant indicia;dixit Bald.in.cap.j.prima columna de offic.ordina.& melius Gā di.in tracta.malefic.versic. item quæro,vtrum potestas.qui habet arbitriū, dum tractat.de tormentis.Idem tenet Paul.de Leaza.in.c.grauis.penultima columna de deposi.Alexand.consilio lxv.incipien.habita super contentis. secunda columna.Rapha.consilio.lxix. incipien.super quæstione formata.Ias. in.l.j.prima columna.C.de sacro.san. eccles.vbi reputat istud perpetuò not. & in.§.bonæ fidei.octaua columna institu.de actio.& in.l.milites.secūda.columna,C.de testamen.milita.vbi subdit hoc esse cordi tenēdum:quia valde

3 quotidianum,Hinc est,† quòd iudex habens tale arbitrium,non potest denegare defensionem cōtra indicia ad torturam.gloss.in clemen.sæpe.in vers. defensiones.de verbo.sign.Barto.in.l. filius de dona.& in.l.j.de testa.mili. Esset enim contra bonos mores,torquere,defensiones denegando.clemen.pastoralis.de re.iudi.per not.Baldi.in.l. pacta.in princip.de transact.& in repe. l.sola.ad fin.de testib.& l.neganda.C. qui accu.non pos.Nec militaret dicere,quòd magna curia habet quandam præeminentiam torquendi ex processu informatiuo.nam huiusmodi præeminentia seu rectius regia vsurpatio, nullibi fundatur,nisi ab ea,quæ oritur à dispositione capitulorum regni; vt pulchrè dicit Par.de pote.in tractatu synd.in versicu.tortura.in.c.quia plerunque,in versi.si quis dixerit, secun-

4 da colum.in fin.& ibi subdit, † quòd rarò vtitur magna curia præeminētia

prædicta, nisi in latrones insignes & valde diffamatos, & in notorios criminosos: cocurrente tamen leuitate vitæ torquendi. & idem sequitur Affli. noster Neapo. in suis decisio. quas dicit esse S. Con. in decisi. cccxcj. vbi in specie testatur fuisse per S. Consi. & per iudices magnæ curiæ conclusum, quòd pręeminentia magnæ cur. vicariæ vendicet sibi locum contra latrones insignes disrobatores stratarum, incendiarios, violentos raptores, & cōmittentes grauia crimina, & contra quos laboret infamia, & non aliter: ex quorum capitulorum vnum incipit: in accusatis auté. aliud incipit: tormentis insuper. aliud incipit: idem prouisa iuris sanctio. aliud: iuris censura. sub titu. de arbitrio concesso officialibus. & vltimum, quæ est litera arbitralis, incipien. si cum sceleratis & reprobis. quorum omnium capitulorum verba si rectè perlegantur, & ponderentur, ex eis nullatenus inferri potest, quòd indifferenter possit procedi ad torturam per eandē magnam cur. nisi vt suprà & incipiendo à c. tormentis. ibi dum dicitur: ne quis tormentis exponatur, nisi in crimine læsæ maiestatis: aut si viarum disrobator existat: ita quòd contra tales publica fama laboret, & sufficientia præcedant indicia. & vbi eorum leuis persona fuerit, & in. c. idem prouisa iuris sanctio dicitur circa medium ibi: latrones & vulgariter publicè diffamatos, qui in itineribus vel in mari violentias aut aggessiones perpetrant, nec non reos aliorum maiorum scelerum labe spurcatos, vulgari quodammodo populi opinionæ grauatos, & labe factos infamia. Et in alio sequenti capitul. iuris censura &c. ibi: enormiter notabiles & famosi, contra quos communis laborat infamia, & ipsorum delictorum grassantia eos facit quodammodò manifestos, & in. c. si cum sceleratis, quæ litera arbitralis est, ibi: quos notabiliter fama grauat, & crebra commissio criminum dat insignes, & hæc litera est, quæ magis apertè loquitur de præeminentia prædicta. & tamen vt locum habeat, requiritur, quòd notabilis præcedat infamia contra torquendum, vel crebra criminum commissio: & dicta litera directa regenti magnæ curiæ dicit: vt tu solus contra quoslibet notatos &c. & constito tibi per testes, quos tantum ad tui informationem recipere te volumus. videtur eo casu electa industria personæ illius Regentis. quo casu non possit actus ipse per aliū successorem explicari, per leg. inter artifices, cum vulga. de solutio. & lege prima. §. ne autem. C. de cadu. tollen. nā fuit dicta præeminentia concessa per dictam literam arbitralem, & capitula illi insigni militi regenti Ioanni de haia seu achaia, & propter excellē. personæ ipsius cui fuerunt verba dictorū capitulorum, directa, censetur fuisse electa industria personæ: per text. in. l. prima. ff. de officiis præfectis prætor. nec egredietur † personam illius Regentis, cùm adpareat litera ipsa concessa ad beneplacitum, vt ex eius tenore liquet. & maximè cùm ibi expressa dicatur: vt tu solus contra quoslibet notatos, &c. facit, quod in simili voluerunt Bald. & Imol. in capitu. fin. de offic. delegat. vbi dixit, quòd si in literis ap

ris apostolicis dicitur:informes per te ipsum.important,quòd delegatus debet ipse propriè se informare.nec teneret si id per alium loco sui faceret,& se informaret:per tex.in.d.c.fi.& in.cap. cùm dilecta.& ibi no.extrà de rescrip. nam important ista verba,ac si dictum 6 fuisset personaliter:te informes.per text.in leg.fideicommissa.§.fina.versi. per ipsum id fieri.ff.de leg.tertio & cōsuluit Alexand.in consilio ducentesimodecimoseptimo in secundo volumine vltima columna.Or quantò magis est dicere, vt, tu solus: adparet enim quòd solus ipse & non alius successor id facere poterat.& sic cùm fuerit simplex litera arbitralis,vt suprà licet incorporata inter capitula regni,nō potest nec debet reputari capitulum, & iam sortita fuerit effectum suum in personam illius regentis,& cum eius vita expirauit.Cætera verò suprà narrata capitula.non obstant in casu præsenti:cùm vt adparet,solùm habeant locum contra viles & diffamatos de crebra reiteratione delictorum, vt ad paret ibi,in capitu.idem prouisa iuris sanctio.dum dicitur ibi: frequentiusque peccantibus.& pariter in cap. crescit culpa.ibi aggressiones ingemināt. & vltimo in litera prædicta:si cum sceleratis.ibi:aggressiones ingeminant.& quos crebra commissio criminum dat insignes.Quibus non concurrentibus in casu,de quo in præsentiarum agitur,non potuit ad torturam procedi contra prædictos.& maximè non adparente de leuitate vitæ ipsorum,prout requiritur,ad hoc vt tortura locum habere,potuisset in ipsos, prout dicit

Par.de puteo in loco prællega. secundum gloss.& Andr.de yser.in constitutione regni,si damna clandestina.maximè,nulla probata mala fama, prout requirebatur ex tenore capitulorum prædictorum, ad hoc vt torqueri potuissent. † Præterea,non potuerunt ex alio exponi quæstionibus & tormentis:quia fuit per eos obiectum de inimicitia capitali testium contra ipsos productorum,offerēdo de ea in promptu verificare,& minimè admissi fuerunt, prout admitti & audiri debebant: per textum peregrinum in §.si verò quis dicat.in authentic.de testib, & tenet in specie Philippus sand. in capitu.ex parte. vltima columna extrà de testibus,Andræas de yserni.constitut.regni, humanitate. penultima columna. Quibus optimè suffragatur,quòd,dum allegassent inimicitiā capitalem dictorum testium, & de ea offerendo in promptu verificare, allegabant tale quid contra torturam eis inferendam: quòd si fuisset per eos probatum, cessare debuisset tortura: 7 cùm † testes inimici non admittantur etiam in crimine læsæ Maiestatis. in quo aliàs criminosi infames & inhabiles recipiuntur.sicut etiam & in crimine hæresis.inimici verò minimè admittuntur.dixit Bartolus in lege in quæstionibus.ff.ad.lege.iulian.maiesta. & plenè.Alexand.in consilio vndecimo, in primo volumine.Specu in tit.de accus.§.j.vers sicut.fin.Alexand. in consilio.cxxvj.in quarto volumine in fin. Par.de put.in tracta.synd.in ver.suspicio.capitu.fui semel interrogat.tex.est etiam quem cōmuniter allegant doct,

pro

pro sing.in.c.per tuas.extrà de simon.
idem tenet Ludo.roma.in.l.si verò.§.
de viro.xxij.colum.versi.quadragesi-
ma.ff.solu.matrimo.Abb.in.c.inquisi-
tionis.§.tertiæ.extrà de accusationi.&
consuluit Marsil.in consil.xxviij.ij.
col.j.volu.& tenet idem Marsil.in.l.j.
§.præterea.in princ.ff.de quæstionib.
Sed sic est,quòd allegans talia,quæ si
fuissent probata,non fuisset locus tor-
turæ,eo casu est supersedendum in
8 tortura.† & interim debet cōcedi de-
fensio prædicta:vt dixit pulchrè Pau.
de Leaza.in comm.cap.grauius.extrà
de deposi.Gandi.in tracta.maleficior.
in rubr.qui sit effectus quæstionis.in
ver.sed quid erit.de.q.de facto sub-
dens,quòd ita super hoc sibi consu-
luit dominus Lambertinus rampo-
nus.Idem etiam consulendo tenet
Alexan.de Imo.in consil.lxv.in.j.vo-
lumi.& dominus Barto.de cap.in.c.re-
gni.incip.si iustè quis appellauerit.sub
titu.quòd recipiatur appellatio à tor-
mentis.in additio.incip.sed pone.circa
fin.Et ratio supersedendi in tortura,
erit secundum eos,quia si post tortu-
ram differretur defensio,nunquàm
per appellationem posset posteà recu-
perare detrimentum membrorum.&
sic tardè id probaret post illatam sibi
torturam,cùm istud grauamen posteà
non sit reparabile.l.ij.ff.de appella.re-
cipien.cum vulg.& ideò dixit in loco
præalleg.predictus dominus Barto.de
capua,quòd serò appellaretur,si prius
poneretur ad torturam.¶ Circa secun
dum propositum in themate,an possit
tortura ipsa repeti ex eodem met pro-
cessu informatiuo,satis liquet ex præ-
missis.& cogitare,quòd aliter fieri pos-
set,esset quidem error nouissimus &
9 peior priore.imò etiam,† quòd legiti-
mè ex processu ordinario fuisset pro-
cessum ad torturam,attamen non su-
peruenientibus aliis nouis indiciis;nō
posset iterum repeti.Ita voluerūt Ia-
cob.aret.& Cyn.in.l.fi.C.de quæstio-
nib.Ioan.And.post Odofr.in regulas
contractus.de reg.iur.Bald.in.l.mili-
tes.C.de quæstionib.Bald.in repetit.
l.vnicæ.C.de confe.Bal.in.l.ij.C.quo-
rum appella.vbi plus dixit,quòd tor-
menta non plenè imposita non pos-
sunt repeti,nisi ex nouis indiciis.&
ideò dixit pulchrè Alber.de rosa.in.l.
10 edictum.ff.de quęstioni.† quòd etiam
si plenè est probatum contra aliquem,
qui demum tortus,fuit constans,eua-
cuantur probationes & indicia:& tol-
litur illa probatio,quasi vera nō fue-
rit.Idem voluit Ange.in tracta.male-
ficior.in versi.comparent.dicti inqui-
siti,& negauerunt.refert etiam & se-
quitur Cæpol.in consi.xxxij.incipien.
rustici Vicentini.& subdit ita vidisse
obseruari Veronæ.& hoc,quia per ta-
lem torturam negationem & perseue-
rantiam probationes,quæ erant con-
tra ipsum,sunt debilitatę.& magis vi-
detur verum illud,quod dicit & negat
cum perseuerantia ipse reus,qui me-
lius scit,an deliquerit,quàm alios il-
lud,quod deposuerunt testes contra
eum.& idem sequitur & refert Marsil.
in sing.suis in singu.cclxij.incip.quod
potui,nolui.& in.d.l.edictum.ff.de
quæstionib.& licet quæ sit plena & mo
derata tortura,iudicis arbitrio com-
mittatur,vt dicit Bald.in.l.ij.C.quo-
rum

rum appel.& And.de Iser.in constitu. si damna.ix.colū.attamen nemo erit, qui poterit horum pauperum torturam cum tribus ictibus seu tractis validissimis à loco altissimo, nisi immoderatam arbitrari & plenissimam, pręsertim cū vni ex ipsis sit totaliter propter tormenta separata cortex à spatulis,& brachio,adeò vt maxima & diligenti cura medicorum indigeat,prout nunc à duobus medicis curatur. Et minimè suffragaretur regio fisco dicere, quòd extantibus contra ipsos probationes per testes de visu, de facili posset repeti tortura: prout dicūt Cy. Rayn.& Barto.in.l.vnius.in.§.reus.de quæstionib.& plenè Alexand.in consi. v.in.j.volumi.vbi dixerunt, quòd vrgentibus indiciis potest tortura reiterari:multò magis inferri posset,vbi essent testes de visu. Nam respondetur, quòd licet sint eneruatæ probationes prædictæ per torturam,vt plenè in iure ostensum fuit: attamen adparet etiam, quòd conuinci potest per processum ordinarium, cùm sint testes de
11 visu contra ipsos quo casu non † debet modo aliquo torqueri:sed conuinci,& conuictus condemnari: non autem torqueri ad effectum extorquendi confessionem per tormenta,ad hoc, vt appellari non possit. Ita in speçie tenet Bald.in.l.qui sententiam.C.de pœn. Ange.in.l.si certus.ff.ad Silleia. & ibi subdit, quòd hoc casu existentibus probationibus de visu,si iudex torquet,malè facit,& tenetur in syndicatu. Idem voluit Ioan.Andr.in.c.cùm in contemplatione.de regu.iur.in antiqu.Catal.de visso in suo tracta.syndi. in.q.cxxxij.&.q.ccix.&.ccx.&.ccxj. Dyn.in tracta.de quæstionib.Moder. Senen.in tract.de indi.& tortu.in.viij. char. & ibi subdit hoc esse de iure verius.Andr.de Iser.in constitu.si damna.in.vij.colum.& ibi dicit, quòd iudices crudeles torquentes illum, contra quem extant probationes de visu, vt confiteatur,ad hoc vt appellationis beneficium ei denegetur, ipsum condemnando, eo modo tenentur, ac si essent homicidæ:argumen.l.si ideò.§. fina.ff.de euicti.&.l.in executionibus. §.vltimo.de verbo.obligatio. Vltimò non eundo per mendicata suffragia, concludo,quòd dato absque veri pręiudicio, quòd indicia vel probationes contra ipsos inquisitos non fuissent penitus euacuatæ & eneruatæ, prout sunt, adhuc non posset repeti tortura illata ex præeminentia ipsius magnæ
12 cur.†& non de iure: cùm fuerit illata ex processu informatiuo,& sic non datis prius inquisito defensionibus.Nam talis præeminentia intelligenda est, & ita interpretanda, vt vnica vice tantum torqueri possit: & sic de primo actu tantum:per tex.in.l.fideicommissa.§.si quis decem.ff.de legat iij.& in l.cùm pater.§.pater certam.in fin.de legatis.ij.quod maximè procedit,cùm ex præeminentia prædicta inducatur odium, vt quis inauditus torqueatur, non datis sibi prius defensionibus,quæ sunt de iure naturali. & ideò dispositio ipsius præeminentiæ debet in primo actu restringi.c.non potest.§.j.de præben.in.vj.& suffragantur bene noper Bald.in.l.diuortio.§.quod in anno.ff.soluto matrimonio.& in.l.licet.

in.iiij.q. C.loca. præsertim cùm agatur de graui præiudicio, quòd quis inauditus torqueatur: & ideò ad primã vicem, seu de prima vice verificari debet, per optimè dicta Anto.de but.in consil.xxx. incipien. dubium ingerit. colum.iij.& est bonus text.in.l.boues. iu.§.hoc sermone.ff.de verbo.signific. & facit optimè relata per Ias.plenè in l.duobus.§.si ei qui.ff.de iureiurando. cùm hoc sit priuilegium contra ius, vt quis inauditus torqueatur, debet priuilegium ipsum intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm possit.& pariter vt minus lædat ius alterius. Ita Baldus.in.l.non sine.de bonis.quæ libe.& in.l.si quis decurio.C.de falsis.c.quod delictio.& ibi Panor.extrà de consan.& affinj. Panor.in.c.cùm dilectus. de cler.non resid. Alexand.in consil.v.in ij.volumi.& Franc.Curt.in consi.xiij. vltima colum.prodeat ergo de vultu Dei iudicium, vt oculi iudicantium respiciant veritatem, ne famelica luporum voracitas inebrietur de sanguine innocentium.

Tho.gramma.V.I.Doct.

SVMMARIVM.

1 *Exculpatio offensi asserentis se non offensum à Titio, elidit indicia sufficientia ad torturam, quæ existerent contra ipsum.*

2 *Testes plerunque extra iudicium deponunt aliquid, vt complaceant partibus, de quo postmodum examinati cum iuramento, aliter deponunt.*

3 *Torqueri non potest clericus, nisi cùm fuerit de crimine publicè diffamatus.*

4 *Torqueri vbi potest clericus, requiritur quòd fuerit infamis & vilis. & etiam eo casu debet tortura moderari: quia in foro ecclesiastico non dantur tormenta, prout in foro seculari, sed virgis tantum subijciuntur clerici in locum torturæ.*

5 *Suspicio probabilis tormentorum, idem operabitur ac ipsorum illatio.*

6 *Fama bona elidit plura indicia. ac euacuat.*

7 *Delinquens in foro ecclesiastico prima vice, potius expectandus & corripiendus est, quàm puniendus.*

8 *Tortus quando quis dici possit vbi pluribus modis potest quis dici, quòd tortus fuerit.*

Consilium LXV.

Redemptoris gentium auxilio inuocato, Amen. In causa humilis Religiosi fratris Iacobi Corsi de Neapo.accusati de crimine sodomiæ in personã Petri de andriella, licet ex nonnullorum testium depositione videatur adparere prædictum Petrum id publicè dixisse coram nonnullis personis, demonstrando ex hoc se valde offensum à prædicto fratre Iacobo: attamen demum Petrus ipse cum iuramento iudicialiter examinatus, & interrogatus an id verum fuisset, expressè cum iuramento contrarium deposuit, asserendo quòd si quid aliter dixerat contra prædictum fratrem Iacobum, id ad suggestionem & persuasionem fratris Loisij accusatoris fecerat, qui multa eidem pollicitus fuerat, vt ita diceret.& sic eo modo dixit extraiudicialiter, sed cum iuramen

ramento in præsentiarum dixit veritatem. vnde succedit, quod voluit singulariter Bal. in. l. j. C. commu. deleg.
8 †quòd licet contra aliquem adsint indicia sufficientia ad torturam de delicto: attamen si passus delictum exculpauerit illum, contra quem vrgent indicia, non poterit talis exculpatus eo casu torqueri: per text. in. l. Paulus. §. j. de oper. liberto. quem refert & sequitur Ias. de May. in. l. j. ij. colum. ff. de eo, per quem factum erit. dicens hoc esse singularissimum. Idem sequitur Ias. in dicta. l. j. commu. delega. vbi dicit hoc esse singulariter menti tenendum, perpetuò & nunquam obliuiscaris: quia vtile est ad euitandum aliquem à tortura seu euadendum. & idem consuluit Alex. de Imo. in consi. xxiiij. incipien. animaduersis. v. colum. in. ij. volumi. quod maximè procedit, cùm prædictus Petrus id iudicialiter
2 & cum iuramento deposuerit, †nam licet talis eius confessio extraiudicialis contraria præcesserit: attamen quia assertiones ipsæ extraiudiciales sæpe fiunt, vt complaceatur partibus, quarum interest, vt ita dicatur. ideò standum erit secundo dicto iudiciali, & maximè iurato. Ita pulchrè firmat Felyn. in. c. cùm in tuam. iij. colum. circa fin. extrà de testibus. dicens quòd ista pars est communior & verior. Nec obstat eidem fratri Iacobo depositio fratris Leonardi, & fratris Francisci asserentium se aliàs tempore eorum pueritiæ fuisse stupratos à prædicto fratre Iacobo: quia dum talia deponunt, se participes criminis faciunt: & sic eis tanquàm criminis participibus nulla fides adhibenda est. l. fin. cum glo. C. de accusatio. c. j. & ibi canoñ. extrà de confessis. glo. & doct. in. c. veniens. extrà de testib. per quam infert ibi Bald. quòd ipse est casus, in quo testis infringit se ipsum confitendo, quòd est particeps criminis, nec etiam ipsius participis dictum facit indicium ad torturam: vt dicit Anto. de butr. in præallegato. c. j. glos. in. l. si filium. C. de libera. causa. in glo. magna Cyn. in. l. fina. & ibi Salyc. C. de quæstionib. Aug. in. l. ea quidem. C. de accusationib. Fulg. in consil. xxj. incipien. in causa inquisitionis formatæ. & sic prædictos fratrem Leonardum & fratrem Franciscum deponendo se aliàs fuisse suppositos seu stupratos à prædicto fratre Iacobo per sodomiam, vt asserunt, redduntur ex hoc eorum dicto infames, vt habetur in authenti. vt non luxur. contra natu. & in l. cùm vir in fœminam. C. de adulter. & in. c. clerici. extrà de excessib. prælator. & in. c. flagitia. & c. sequen. xxij. q. vij. sed infames repelluntur à testimonio: vt dicit Specul. in titu. de teste. §. j. versi. item quòd est infamis. Prætereà, audiri non debet, qui turpitudinem suam allegat: per text. in. c. cùm super. de conces. præbend. & melius in. c. inter dilectos. extrà de donationib. & in c. cùm super. de confessis. glos. in. c. ex tenore. de testib. & in. l. transactione finita. C. de transactio. & in l. filios. cum glo. C. de reuocan. iis, quæ in fraudem credit. Idem refert & sequitur in propriis terminis in causa inquisiti de sodomia, consulendo Marsi. in consi. xxviij. in. iij. col. inci. in causa inquisitionis formatæ, vbi plus subdit, ꝙ dato

quòd delictum seu crimen sodomiæ esset de illis, de quib' socius criminis potest interrogari, de consocio: attamen dicta prædictorum contra prædictum fratrem Iacobum examinatorum non facerent probationem aliquam, nec indicium contra ipsum, per rationem: quia in prædictis casibus, in quibus socius criminis potest deponere contra socium, tunc talis depositio de per se sola, non producit sufficiens indicium ad torturam: vt consuluit satis pulchrè Alexand. in consilio. ccccl xxv. incipiente. quoniam abundè. in fin. vbi allegat hoc tenere Salyce. in. l. fina. C. de accu. Io. de Imo. in capitulo primo, de confess. & idem tenuit Gandi. in suo tracta. malefi. sub rubr. de quæstio. & tormen. iiij. colum. in princip. versic. sed quid si persona. Sed sic est, quòd aliud non ad paret ex meritis processus contra prædictum fratrem Iacobum, nisi depositio prædictorum duorum, ergo &c.

¶Sed quid opus est verbis, nedum si indicia, quæ iam euacuata ex processus meritis colligũtur, verum etiam si mille indicia extarent contra prædictum

5 fratrem Iacobum, non †ex hoc posset modo aliquo poni ad torturam, cũ clericus non possit torqueri, nisi sit de crimine illo, de quo inqritur, publicè diffamatus. Ita dixit pulchrè Pau. de Leazar. in. c. j. extrà de deposito. & ibidem Abb. antiqu. Io. iu. c. cùm in contemplatione. de reg. iur. & ibi Panor. Ioan. de ana. in. c. j. vlti. col. de cler. percuss. concurrente maximè, cùm plenè doctũ fuerit eundem fratrem Iacobum fuisse, & esse hominem bonæ famę, ac optimum religiosum & confessorem probatæ vi-

4 tæ & conditionis. † Ex quo per bonam famam & vitam excluditur indicium, etiam sufficiens ad torturam existens contra inqusitum: vt dicit Bald. in lege fina. C. de probatio. in fi. sequitur Alexand. de Imol. in. l. final. in apostil. ff. de quæstio. Idem Alexander, in consilio nonagesimo, viso themate antèscripto. in. iij. volumin. Cæpo. in consilio quadragesimo, incip. Lucius. & plenè Baldus, & Ioan. de Imo. in. l. fina. ff. de hæredi. instituen. & Marsi. in consi. lxxiiij. & licet aliàs reperti sint aliqui clerici torti: & sic torturæ suppositi, tamen illi fuerunt infamia notati, & viles: prout fuit ille Belial: de quo in dicto capitulo primo, de depos. super quo dixit Abba. nũquàm reperiri posse clericos torqueri, nisi sint reperti esse infames & viles. & nihilominus eo etiam casu debet quæstio moderari, secundum Vgon.

5 † quia in foro ecclesiastico non adhibẽtur tormẽta, prout in foro seculari: sed virgis tantũmodo subiciũtur clerici, in locum torturæ. capitulo secundo, in fi. xxiij. quæstio. quinta, dummodo enim seruentur incolumes. l. ij. ff. de quæstio. & facit cap. cùm beatus. xlv. distinct. & in. c. in archiepiscopatu. & in. c. prius. extrà de rapto. & tamen in causa ista Reuerendus pater Minister excedendo iuris tramites, ex primissis indiciolis imò leuioribus præsumptionibus, eundem fratrem Iacobum deferri fecit ad locum torturæ, ibidemque ipsum ligari fecit, demonstrando eundem torqueri velle: sicque eidem ei minas & metũ clamorosis vocibus incutiendo. quo casu si quid sinistrum contra ipsum per prædicta possit inferri fuisse probatũ

sac

satis ex dicto metu torturæ,& eius perseuerantia in negando purgatum fuisse adparet : cùm nihil contra se ipsum confessus fuerit.ex quo probabilis su-
6 spitio tormentorum,† idem operatur ac ipsorum illatio.dixit pulchrè Dyn. in.l.nouissimè ff. ꝙ falso tuto.author. & Baldus,in.l.interpositas.in fin.C.de transact.& in capitulo primo, de pace iuramen.firmand.& in capitulo fin.in fin.de appella.Ias.in.l.si ob turpem.iij. columna.ff.de condiction.indebit. Et sic licet non fuisset tortus : sed ductus duntaxat ad locum torturæ,& ligatus & minatus torqueri , certè tortus bene
7 dici potest:adeò † quòd si confessus fuisset contra se,sibi nō præiudicaret:quia diceretur talis confessio extorta per torturam,sicut si realiter tortus fuisset quia talis metus & talis suspitio torquendi,æquiparatur torturæ. idem sequitur & firmat Alexander de Imo.in l.prima.§.diuus.ff.de quæstio.quia eo casu dicitur confessio emanata per torturam:quia paria sunt,confiteri in tormentis,vel metu tormentorum.Ita vltra Baldus,in dicta lege nouissimè,tenet Barba.in capitulo si constiterit.penultima columna , extrà de accus.Catal.in tracta.syndi.in versicu.clxv.Ange.in tracta.malefi.in versicu.fama publica.versicu.postquàm aliquis. vbi in particulari tenet , quòd si inqsitus fuit ductus ante torturam,seu in conspectu torturæ vel ligatus ad eam,vel si minæ de ipsum torquendo interuenerint , quælibet confessio exinde emanata,dicetur facta metu tormentorum. Ita dicit tenere Iacobus de Butri. Cynus, & Salycet.in lege secunda.C.de cust.reo.

& Bartolus,in lege prima.ff. de quæstion. Gandinus,in tractaru malefi.sub rub.de quæstion.& tormen.in versicu. dictum est suprà.Innocent.in capitulo relatum.extrà,quod metus causa.& in capitulo causam matrimonij. extrà de offic.delega.Ange.in.l.qui in aliena.§. Celsus.ff.de acquirend.hæredita.& dato absque.veri præiudicio,quòd de huiusmodi excessu modo aliquo potest dici adparere contra ipsum,prout nullatenùs adparet, dico & maximè in foro ecclesiastico procedere , quòd pro crimine semel commisso non debet quis puniri,cùm etiam in foro Cæsaris crimina semel duntaxat commissa, venia digna sint.text.est in lege tertia.in fine C.de episcop.audientia,vbi singulariter dicit Imperator remissionem veniæ crimina nisi semel commissa non habeant & alibi:obnoxium est virum statim pro vno delicto puniendum . quia
8 magis est expectandus † & corripiendus,quàm puniendus . capitulo plerique.sexagesimaquinta distinctione,& quilibet iudex terrenus debet cælestem iudicem imitari id est , Deum,vt in.§. eripiat.in authenti.vt omnes obediant iudici prouinciæ,& præsertim iudex ecclesiasticus:quia natura diuinitatis,pia est.capitulo qui adiuinitati.de consecra.distinctio prima,& plenè Paris de pute.in tractatu syndi.in versicu.compositio.prima columna. Ex quibus concludo.prædictum venera. fratrem Iacobum à carceribus liberādum ex quolibet prædictorum,ac pristino honori ac famæ omni debito modo , quo fieri potest,restituendum , cùm in veritate nimis grauatus extiterit, & innocens.

& ita de iuris censura sentio.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Nominatio facta sponte per inquisitum de socio criminis, minimè aliter interrogatũ, facit vt talis nominatio suspecta habeatur à lege.*

2 *Socij criminis depositio contra alium, quem in socium criminis nominat, etiam in casibus, in quibus de socijs interrogari potest, non faciet indicium ad torturam. Sed solùm operatur, vt inquisitio formari possit.*

3 *Socij criminis depositio, etiam in tormentis & in casibus exceptuatis, non faciet indicium ad torturam: sed solùm qualem qualem præsumptionem.*

4 *Socius criminis nominando alium in socium eiusdem criminis, etiam quòd ille nominatus esset malæ conditionis, & famæ, non ex hoc poterit torqueri.*

5 *Socius criminis dum nominat alium in socium, facit vt iudex inquirere debeat de fama, & conditione talis nominati: & non moueatur ex sola confessione, etiam in casibus exceptis. & reperto ipso bonæ famæ, talis nominatio, non operabitur quicquàm.*

6 *Socius criminis dum alium nominat in sociũ: si contra illum nominatum non concurrat aliqua legitima præsumptio, seu indicium, non creditur nominanti, nisi solùm ad inquirendum.*

Quando non concurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatum, non creditur illi nominanti, nisi solùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam. ibidem.

Consilium LXVI.

REdemptoris gẽtiũ suffragio petito, amẽ. In casu, de quo agitur, dominicus de procita tortꝰ, & in tortura interrogatꝰ sup assassinio pdicto, vt audio ex se sua spõte deposuit, quòd de ordinatione seu mandato honestæ mulieris Hilariæ filiæ ipsius querulantis, id commiti fecerat: & sic
1 succedit iuris, † quòd quando inquisitus de se confessus, alium nominat, minimè de eo interrogatus, talis nominatio suspecta habetur à lege. Ita dixerũt Moder. senen. in tract. de indicijs & torturis. iij. chart. xij. col. versic. qualis autem sit modus interrogandi. & sic non stabitur eius dicto, nisi alia præcedant indicia contra nominatum, prędictum etiam in casibus, in quibus interrogari potuisset. Ita in specie tenet Gui. de Suza. in tracta. de tormen. viij. col. ver. sed quid de quæstione occurrenti: & idem tenet Saly. in. l. fi. extrà de accu-
2 sa. Et dato, † quòd essemus in casu speciali, in quo quis de socijs interrogari posset, tamen eius depositio non faciet indicium sufficiens ad torturam. dixit Ang. in. l. ij. fi certus. ff. ad sillenia. vers. & no. diligenter. sed solùm operatur, vt inquisitio formari possit. Idem tenet Saly. in. d. l. fi. Alex. in consi. xc. in. iij. volu. Petr. philip. Corne. in consil. lviij. j.
3 vol. Fulgo. consil. clxxvij. † Et quando essemus verè in casibus exceptuatis, ad huc dico, quòd depositio socij criminis licet in tormentis nõ probet nec faciat

ind

indicium ad torturam: sed solùm qualem qualem præscriptionem, vt probat glo. in. d. l. fi. & idem hoc firmat Saly. & Io. de Imo. in. c. j. de confess. Gand. verò in tractat. maleficio., sub rubrica de quæstio. & tormen. in versi. bonas quæstiones. concludit veram esse opinionē Azo. in. d. l. fi. quòd socius non facit fidem contra socium, nisi in certis casibus enumeratis seu exceptis, & si non præcedant indicia, adhuc etiam in illis non creditur socio criminis. Ita dixit Guido de Suza. in tract. maleficio. sub rubrica, qualiter reus subijciatur tormentis. in fi. j. col. vbi plus ambo pręgdicti docto. concludunt, † quòd etiam
4 si persona nominata esset malæ conditionis & famæ, propter talem nominationem non poterit tormentis subijci. Idem de præallegatis omnibus tenet August. Arimi. magnus practicus in additio. ad. Ang. in tract. maleficio. in versi. fama publica pręcedente. vij. col. vbi relatis opinionibus. dicit, quòd quicquid sit in practica, ipse non recederet à gl. in. d. l. fi. approbata & declarata ab illis summis doctoribus, qui fuerũt magni practici in maleficio: videlicet Gandi. & Guido de suza. & idem consuluit Alex. in consi. cxxvij. in fi. in. iiij. vol. & plenè Andræ. de Iser. in constitutio. regni, si damna. vbi subdit dictum socij criminis non facere nisi aliqualem præsumptionem: quia confessus est contra
5 se vnde subdit, † quòd iudex inquiret de fama & conditione huius socij nominati, & non moueatur & sola confessione, etiam in dictis casibus exceptis & enumeratis per. d. glo. in. d. l. fin. & si inuenerit ipsum bonæ famæ, talis confessio nihil operabitur, ex quo debent esse præsumptiones, suspiciones & argumenta. & dicta constitutio: si damna requiret leuitatem vitæ torquendi. imò subdit Andræ. ibidem, in. v. colũ. quòd talis depositio socij torti erit quãlisqualis præsumptio, etiam si plures sint confitentes de nominato, non valebit dictum eorum, quantum dictũ vni⁹ testis, qui facit torqueri: & in. l. maritus. de quæstio. sed solùm ex confessione plurium videtur probatum, vt de indicijs detur eorum copia nominato, vt iuuet se probando talia, per quæ eneruetur efficacia confessionum. Et quòd quando non concurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatũ seu indicium, non credatur illi nominanti, nisi solùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam. tenet dom. de. S. Gemi. & capi. in. c. clericos. de sent. excom. in. vj. Bal. & Ang. in l. si certus. in princi. ff. ad sile. & ibi subdit roma. quòd hæc est communis sententia Saly. in. d. l. fin. & Mod. senen. in tract. de indicijs & torturis. in. iij. char. & ita consulo iuris esse ego.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis si in causa criminali dicat se aliter deposuisse, quàm scriptum fuit, cui magis creditur ipsi testi, vel notario, qui scripsit*
2 *Testium examinatio, in criminalibus non cõmittitur: sed debet fieri per iudicem.*
3 *Testium examinatio, non committitur: nisi alicui electo de voluntate ambarum partium.*
4 *Testium examinatio, quando committitur*

de voluntate partium alicui tabellioni, debet constare de commissione ipsa per scripturam alterius notarij seu tabellionis.

5 *Testis quando fuit non rite, seu non recte examinatus, potest etiam post publicationem iterum examinari.*

6 *Notarius obtinet vicem duorum testium, pro suo instrumento.*

7 *Testi, quando est persona non leuis, sed grauis vt si est clericus, vel alius probatae vitae, si deponat non sic deposuisse prout tabellio scripsit, creditur.*

8 *Testes non descripti in instrumento, si deponant aliquos testes interfuisse in instrumento, qui negauerant interfuisse seu fuisse praesentes, stabitur, eis.*

9 *Testes si deposuerunt non recordari se interfuisse in instrumento, vel non recordari de contentis in eo, non ex hoc instrumentum redditur falsum.*

10 *Testium subscriptio de iure non requiritur in instrumento.*

11 *Testes descripti in instrumento si deponunt pro instrumento, non vitiantur eorum dicta per alios testes super numerarios nō descriptos contrarium deponentes.*

12 *Testes duo si se affirmāt interfuisse in instrumento dum celebrabatur seu stipulabatur, alij verò duo testes negant interfuisse, instrumentum probat, quia coadiuuatur ab illis duobus affirmantibus.*

13 *Testium numerus quando in aliquo actu non reperitur taxatus, certè sufficiunt duo testes, etiam si actus esset grauis & magni praeiudicij.*

14 *Probatio inquisiti quando reddit dubiam probationem querulantis seu fisci existentem contra ipsum inquisitum, debet inquisitus ipse absolui. vnde probatio fisci non solum remanet dubia, sed etiam elisa.*

Consilium LXVII.

TRemendi Dei praesidio petito, Amen. In causa notarij Petri inquisiti, & carcerati de fabricatione falsi instrumenti praetensę renuntiationis. Praetextu, quod duo testes in eodem instrumento descripti deposuerint non recordari interfuisse primo loco, & demum certo temporis interuallo dimisso dixerint se interfuisse, & ex hoc referant se instrumento praedicto. nam clarum esset nos esse in causa falsi intentati. & sic in criminalibus, & ex iuris dispositione in ciuilibus licet credatur tabellioni contra testes, aliter dicentes. † attamen secus erit in criminalibus, & maximè dum de falsò contenditur, quia tunc neutri credendum est, nec notario nec testi. voluit Specul. in titu. de teste. §. primo versiculo, sed pone. & in titulo, de fide instrumen. §. restat. versi. sed quid quem refert & sequitur Anto. de butr. Panor. & plenè Fely. in. c. ad audientiā extrà de praescrip. ij. colum. versiculo. not. quinto. & in. c. cùm causam. in fin. extrà de testi. lo primo. Angel. & Imol. in. l. j. §. si quis neget. ff. quemadmo. testamen. aperian. Cy. & Saly. in. l. si quis decurio. de fal. Ludo. roma. in. l. j. in fi. ff. de verbo. oblig. & idem sequitur con sulendo Alexan. in consi. suo. lxx. incip. viso processu inquisitionis. ij. colū. primo volu. & in consil. lxxiiij. viso testamento. pe. col. ver. fortificantur eod. j. vol. & plus subdit. Spe. in praeallegato. §. restat. de instrumē. edit. quod omnes doct.

doct. Bononię in suo priuato examine ita concordarunt, vt non credatur tabellioni contra testem, quando testes accusantur de falso, & sequitur Ludo. in l. prima in fin. ff. de verbo. oblig. suprà allegata dicens hoc esse verum dictum & singulare. & Fely. in præallegato. cap. cum causam. dixit hoc dictum Specul. esse multum nota. & consuluit etiam Alexand. in consilio. xlix. incipiē te, visis processibus. in. ij. volu. & plenè Marsil. in consilio. lxxiiij. ij. colum. & Fran. curt. senior in consilio. lvj. ix. col. Pro corroboratione prædictorum benefacit, quod voluit Andræ. de iser. in constitutio. regni, in pecuniarijs. & ibi
2 gloss. vbi dixit, † quod examinatio in causis criminalibus non debet committi, sed debet fieri per iudicemmet: sicut etiam & in causa repulsæ, quæ incalescit criminalitati, nisi de voluntate inquisiti fieret, vel nisi essent testes senes & valitudinarij, qui personaliter se conferre non possent in curia ita firmat Andr. vbi suprà sed quòd etiam de iure communi in criminalibus, debet iudex ipse recipere depositionem testium, nec id facere per alium substitutum loco sui. ita in particulari consuluit Marsilius in suo consilio. cxxx. in secundo volumi. v. colum. incipiente, viso & considerato processu. & subdit. Ita colligi ex clementina prima. de officio delegati. & ibi clarius gloss. & Bald. in rubrica de controuer. inuestituræ. Tum etiam per id quod dici solet, quòd probationes sunt faciendæ iudici. l. quinquaginta. ff. de probatio. &. l. eos. & l. si quando. C. de testibus. & l. doce ancillam. C. de rei vendicat. & habetur in lege apud eloquentissimū. C. de fide instrumēto. & quinta quæst. v. c. illi qui imò plus dicit And. de iser. in dicta constitutione, in pecuniarijs. quòd quando in causa criminali committitur examinatio testium alicui de consensu partium, requiritur insuper, quòd ille cui committitur, sit de curia aliàs non tenet talis commissio, nec examinatio, prout in casu, de quo agitur, sumus, in quo per exterum à curia
3 fuerunt testes recepti, † non aliter consentiente nec requisito præfato carcerato. Quinimò & plus, etiam tabellioni committi non poterit, nisi de consensu partium recepto testium, & de tali commissione, debet adparere per scriprurā manu alterius notarij, quàm
4 † illius, qui examinabit testes virtute commissionis. dixit Barto. in authent. apud eloquentissimum. C. de fide instrumen. Augel. in l. iudices. eodem titul. Hostien. Ioan. andr. & Anto de butri. in. c. quoniam contra. de probatio. Feder. de senis, consilio. cxcix. quæritur, an dicta Margareta. & constituit Alexan. in consilio. ccxiij. viso & oportunè discusso. secunda colum. versicul. prætereà testes isti. in. ij. volu. & plenè Fely. in. c. cùm causam. xvj. colum. extrà de testibus. & in. c. si qui testium eodem titulo. Vnde cùm testes præfati aliter recepti fuerint, & à priuata persona, & non de magna curia, & non requisito aut cōsensu inquisiti, ergo &c. & demum, cùm fuerint iterum repetiti ad examen ritè & rectè, prout requiritur, bene probant, vt dicit Bald. in. c. primo. §. primo quid sit inuestitu. vbi tenet quòd quando testis non fuit ritè

receptus, potest etiam post publica-
5 tum repeti,& idem voluit † Barto.in.l. qui per salutem.ff.de iureiurand. & in authenti. at qui semel. de probatio. Ioannes Andr. in capit. cùm causam, quæ inter archiepiscopum. de testibus & Canoni.in cap.per tuas. de testibus. Accedit insuper ad concomitantiam depositionis ipsorum testium, qui bene recordati sunt, depositio presbyteri Francisci manere,qui licet non fuerit descriptus inter testes numerarios contentos in instrumento: tamen fuit præsens in stipulatione contractus, & vocat præfatos duos testes interfuisse ibidem. Concurrit insuper authoritas
6 notarij, qui vices duorum † obtinet. capitulo cùm Ioannes. de fide instrumento. & sic resultat plena probatio, quòd testes ipsi interfuerunt, & nihil obstabit scriptura tabellionis,inquantum cantat testes ipsos dixisse se non recordari, & dato absque veri præiudicio,quòd ita deposuissent se non recordari,possunt tamen hodie testes dicere se recordari de eo, quod pridie non recordabantur.Ita Bartol. in lege qui bona. §. si quis stipulatus. in principio. ff. de damno infecto. & quod in simili dixit Baldus in lege de tutela.C. de in integrum restitutione. Et facit pulcherrimus textus. in lege quidam tabularum.ff.de furtis.secundum Angel.ibi:quòd si testis vno tempore non est recordatus, & alio tempore recordatur,non dicitur contrarius,nec periurus, nec varius concurrente maximè grauitate personæ testium, cùm sint clerici,quibus magis deferendum est seu credendum, dum deponant nō
7 ita † dixisse, prout scriptum est, vt considerat Panormitanus in præfato. cap. ad audientiam. de præscriptio. & sic rectè succedit, quod voluit Antonius de butri. quem sequitur Felynus in præfato cap. cùm Ioannes extià de fide instrumentorum. in. xvij. colum. in versicul.hanc ampliationem limita, quòd quando probari potest per alios testes non descriptos. in instrumento, quòd illi testes qui negant se interfuisse,fuerint ibi præsentes, certè stabitur
8 eorum depositioni, quod † ibi præsentes fuerint, & sic instrumentum remanebit verum, & absque suspictione, prout ita dicendum est, in casu nostro ex præmissis. Præterea, vltra depositionem præfatorum testium,extat confessio ipsius renuntiantis, in qua dixit præfatam renuntiationem fecisse in posse eiusdem notarij Petri inquisiti, &j sic non potest instrumentum ipsum prætendi falsum.nec suspectum, & licet testes deposuisse asseratur, se non recordari interfuisse in instrumento, seu non recordari de contentis in eo,
9 † non ex hoc dici potest instrumentum falsum.dixit Baldus.& Imola. in lege prima. §. si quis neget. ff. quemadmodum testamenta aperian. Salycetus in lege in exercendis. C. de fide instrumentorum. & Paulus de castro in consilio. ducentesimoquinto, non multum videtur, &c. Innocen. Anton. de butri. & Imola. in sæpius allegato. capitulo cùm Ioannes &c.

¶Et si dubitari contingeret, si instrumentum prædictum fidem faciat, cùm authoritate apostolica, factum adpareat,& non regia, licet hoc non sit præ
sen

sentis discussionis. sed solùm agitur in præsentiarum, si notarius Petrus confecit dictum instrumentum, prout con fecisse probatur per duos testes instrumentarios: & etiam per vnum alium presbyterum, & etiam per confessionem partis. vnde nunc an instrumentum prædictum probet, ita vel ne, hoc quidem spectat ad iudicem, qui admisit procurationem, ad renuntian-
10 dum. † sed de iure non requiritur subscriptio testium in instrumentis, vt dicit Specul. in titulo de instrumento. editio. §. instrumentum ergo. versiculo. Item, quòd testes, sed solùm sufficit, quòd nomina testium exprimantur in principio. instrumenti per ipsum tabellionem, aut in fine, prout dicit Baldus in titu. de pace Constan. in versiculo. die lunæ. in versiculo, in præsentia, vel in fine secundum Bald. in.l.hac qua. prima columna versicul. venio ad alia. C. qui testamẽtum face. poss. & plenè Pau. de castr. in consilio cvj. incipiente, non multum. bene tamen fateor, quòd si esset instrumentum Regali authoritate confectum, requireret testium subscriptionem per constitutionem Regni: instrumentorum robur. & quia in ore duorum vel trium stat omne verbum capitulo: in omni negotio. extrà de testibus. Nec reperitur taxatus alius numerus testium in procuratione prædicta: adparet ex præmissis satis probatum instrumentum prędictum fuisse verè con fectum de voluntate Abbatis Andræ in personam prædicti domini Blasij, ad renuntiandum, quod quidem satis sufficit ad absolutionem, & liberationem ipsius notarij Petri inquisiti, ex quo testes descripti in instrumento deponentes pro eo, non eliduntur per su-
11 per † numerarios non descriptos aliter dicentes. Ita Bald. in.l. secunda. C. de quæstio. & in additio. Specu. in titulo de testibus. versiculo, nihil prodest. Et ita concludendo tenet Ioannes de Imo. in dicto. c. cùm Ioannes. & in proprijs terminis Bald. in.l. in exercendis. C. de fide instrumen. vbi in specie de-
12 cidit, † quod dum duo testes deponunt pro instrumento se interfuisse, licet alij duo negent instrumentum, recipiet robur ab illis affirmantibus, & dicentibus se interfuisse: & hoc dicit Baldus. in dicta lege in exercendis. in versiculo, venio ad secundum membrum. in vltima colum. & idem Bald. in. l. hæredes palàm. versic. extrà nos videmus. ff. de testamen. & tantò magis, quia ipsemet dominus Franciscus deponit omnes quatuor testes prædictos fuisse præsentes in instrumento procurationis prædictæ, quòd sufficit pro instrumento, & pro notario: licet illi duo negent. Ita Bald. in. l. testium. versicu. modo hic insurgit dubium. C. de testib. Barto. in. l. prima. §. fina. de authori. tuto. & nihilominus quando in aliquo actu non adparet taxatus numerus testium, sufficient duo testes,
13 etiam † in actum grauis præiudicij. cap. quoties. & ibi Panormit. de testib. pro quo facit glo. in. c. præsul. & . q. iiij. quæ tenet, quod ad omne crimen probandum sufficient duo testes, etiam si producerentur contra pontificem summum. & idem tenet in. c. super eo. de testi. & in ca. qui tuas. extrà de maiori.

iori.& obedien.& plenè Felyn.in prædicto capitulo quoties &c. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludendum cõsulo prædictum notarium Petrum omnino absoluendum, tum maximè, quia probatio fisci ex præmissis redditur dubia per probationes, seu
14 defensiones inquisiti. † quo casu vbi probatio fisci redditur dubia per probatiões inquisiti, debet inquisitus ipse absolui: vt firmat Bartol. in lege. non solùm. §. sed vt probari. ff. de noui operis nuntiatio. circa principiũ. Baldus in leg. prima. C. an seruus ex suo fact. Saly. in. l. matrem. C. de probatio. Petrus de ancha. in consilio. cclxxxv. cano. in. c. auditis. de præsumptio. vnde cùm probatio fisci nedum remaneat dubia, sed etiam penitus elisa propter probationes factas per ipsum inquisitum, succedit quòd in simili decidit Bartol. in. l. admonendi. ff. de iureiur. vbi dixit, quòd licet alias agentis seu actoris probatio clara sit, si tamen probatio rei sit semiplena, debet eo casu iudex procedere ad delationem iuramenti suppletorij, & non condemnare: secundum quod actor probauit. Ita Bartol. in loco præallegato: secundum quem consulendo tenet Alex. in cõsil. cxxxiiij. in secundo volumi. & facit bene textus in. l. absentem. ff. de pœn. vbi ex dubia probatione inquirentis, debet concedi absolutio.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Propositum & voluntas, distinguunt maleficia.*

Amicitia inquisiti cum vulnerato, ab ipso facit cessare omnem præsumptionem doli. ibidē.

2 *Pœna corporalis ad hoc, vt locum habeat in delicto, requiritur quòd dolosè commissum fuerit.*

3 *Dolus quid sit.*

4 *Consanguineo licitum est consanguineum ab alio aggressum defendere: imò etiam & quemlibet alium extraneum aggressum. & numero quinto.*

6 *Consanguineus si defendendo consanguineum suum insultatum occiderit inuasorem, non debet puniri.*

7 *Clericus potest consanguineum aggressum defendere & aggressorem occidere, quādo iniuria proximi non posset aliter propulsari.*

Consilium LXVIII.

REdemptoris gētium suffragio petito, Amen. In causa Petri apulieusis, cùm Frãcisco Calabro, dum adinuicem rixarentur fracto ense prędicti Franci. Frãciscus ipse aufugit, & insequutus per prædictum Petrum euaginato ense, obuiauit Ioanni fratri prædicti Francisci, qui præuidens persecutionem dicti eius fratris similiter ensem contra ipsum Petrum prosequentem euaginauit, sicq; demum reperitur prædictus Petrus in brachio vulneratus, consultus an Ioannes ipse punitionem aliquā mereatur, ex causa vulneris prædicti: dixi iudicio meo non esse locus alicuius pœnæ ex infrà scriptis. Et primò liquet ex

meritis probatorum Ioannem prædictum à casu superuenisse in rixa, obuiando prædicto eius fratri & ipsi Petro eundem euaginato gladio prosequenti, & sic casualiter & non deliberatè seu appensatè arma extraxit, vt prædictum Franciscum eius fratrem defenderet, & non vt prædictum Ioannem offenderet: cùm quo magna amicitia, imò necessitudine adiūctus erat, ex qua amicitia euacuatur ac tollitur omnis præsumptio doli: per gloss. singu. in l. prima. C. ad l. corneliam de si-
1 cariis. † secundum quam consuluit Cæpo. in consilio suo. ij. penultima columna. nam in animaduersione delictorum attenditur propositum & voluntas, quæ distinguunt maleficia: vt in l. qui in iure cum vulga. ff. de furt. nam vt pro delicto pœna corporalis
2 locum habeat, requiritur, † quòd dolus interuenerit: vt dicit Bartolus. in. l. prima. §. primo. versicu. iuxta hæc quæ ro. ff. si quis testamen. liber. esse iussus fue. Bald. in. l. data opera. versicu. item statutum. C. qui accusare non possunt sicque carente ex præmissis dolo prædicto Ioanne, cùm dolus diffiniatur:
3 omnis calliditas, fallacia, † & machinatio ad alium circumueniendum, fallendum, & decipiendum: vt in. l. prima §. dolum. ff. de dolo. ergo puniri non potest aliqua pœna corporali: imò nec etiam ratione culpæ haberet locum mitior pœna aduersus ipsum: per. l. qui ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. cū Ioannes ipse iure permittente id fecerit, attenta fraternitate prædicti Francisci aggressi inermis, ita fugientis ne à prædictò Petro occideretur: qui Petrus eundem Franciscum gladio eua-
4 ginato insequebatur. † Cùm ex iuris dispositione licitum sit consanguineo alium sibi consanguineum oppressum siue insultatum defendere: vt tenet gloss. Barto. & communiter docto. in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. Cynus, Baldus & alij in lege prima. C. vnde vi Flor. in. l. scientiam. §. qui cùm aliter. ff. ad. l. aquiliam. Salycetus in. l. prima. C. de rapto. virgi. Innocen. & Canoni. communiter in. c. si verò. lo primo. extrà de senten. excommunicatio. Gandi. in tractatu maleficiorum, sub titu. de defensio. à reo faciend. Ang. de areti. in codē tract. maleficiorū in ver. & dictus Titius se defendēdo. & nedū consanguineum, licet consanguineo, dum insultatur defendere. verum etiā
5 † & quemlibet extraneum, vt inquit Bartolus in. l. si quis in seruitute. ff. de fur. Et est bonus text. in capit. dilecto. de senten. excommuni. in sexto & in capitu. fortitudo vigesimaquarta quæstione tertia, & sequitur idem Bartol. in dicta. l. vt vim. penul. columna. versicu ego teneo, quòd etiam in aliis extraneis. vbi eodem argumento vtitur, quo in suprà allegata. l. seruitute. de furtis. videlicet, quòd si pro defensione rerum alicuius, licitum est eundem aggressum seu oppressum defendere, multò fortius erit pro vita seu corpe aut salutæ alterius tuenda, & subdit quòd hoc ibi tenet Gul. de cun. Petrus & Iacobus. & in. l. prima. C. vnde vi & Alberic. ibi in versicu. ad defendendam. in fine. & Innocent. in præallegato capitulo: si verò æquiparat defensionem suorum vel extraneorum. & idem tenet

net Baldus in capitulo final. de re iudicata. & in. l. raptores. C. de episcop. & clericis. & intantum adparet hoc esse verum, quòd etiam si aggressus seu offensus esset mihi inimicus capitalis, licitum mihi erit eundem adiuuare & defendere. dixit Baldus. in. d. l. vt vim. in vj. quæstio. & ibi plenè Iaso. ff. de iustitia & iure. quia eo casu aggressor facit iniuriam reipublicæ: ergo quilibet de populo potest ipsam propulsare, etiam contradicente offenso, quod plus est. nedum postulante auxilium. tex. est in terminis in. c. dilecto. extrà de sentent. excommunicatio. in sexto: imò & fortius, nedum licet aggressum defendere: sed in defendendo offendentem percutere, ita voluit Abbas in. c. olim. de restitutio. spoliatorum. septima columna. versicu. sed nunquid. Quinimò dixit Baldus in. l. raptores. C. de episcopis & clericis. quòd si quis aggreditur consanguineum meum, volens eundem occidere, & ego volens ipsum

6 adiuuare, occido inuasorem, † seu aggredientem ipsum, non ero in pœna aliqua: ex quo est habenda ratio affectionum, & ideò dixit gloss. vigesimatertia quæstione octaua. §. primo nō peccare, qui alium iniuriam patientem defendit, etiam si ibi homicidium fiat. Et idem tenet Abbas in præfato. capitu. olim. dicens ita sentire Innocen. in dicto capitulo si verò. lo primo. de sentent. excommunicatio. Pro quo facit textus secundum eum, in dicto capitulo olim. & in dicto capitulo dilecto. & vigesimatertia quæstione tertia capit. non inferenda. & cap. qui potest. Et istud etiam locum habet in clerico,

7 † quando iniuria proximi aliter propulsari non posset: quia tunc eidem clerico liceret aggressorem proximi vulnerare & occidere. capitu. Maximianus vigesimatertia quæstione tertia & cap. qui potest. Ita voluit Abbas in capi. clerici arma portantes. extrà de vita & honestate clericorum. sicque ex præmissis intrepidè concludendū de iure sentio, præfatum Ioannem nō esset in aliqua pœna, cùm ex iuris permissione id fecerit, quod fecit per leg. qui occidit. & leg. in hac. & leg. qui foueas. & leg. si putator. ff. ad legem aquiliam. & in. c. Ioannes. & in capitu. fina. de homicidio. & in. capitu. si duo. quinquagesima distinctio. & succeßiuè, nec posse vlterius ad instantiam Regij fisci, nec partis inquietari: sed à carcere liberari &c.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Confessus sponte seu in tormentis delictum, non solet statim per iudices iudicari seu condemnari: sed dari testes ad se defendendum: infra quem terminum potest reuocare confessionem: & probare ipsam erroneam. & numero secundo.*

3 *Confessus simpliciter interfecisse hominem in iudicio, potest ex interuallo interpretari confeßionem suam, & illud fecisse ad sui defensionem.*

4 *Reus potest plures exceptiones etiam contrarias, conditionaliter & subordinatè proponere: & nedum in criminalibus, verū etiam in ciuilibus. & nu. 5.*

6 *Minæ operantur, quòd si aliquis est mihi minatus*

natus mortem, & ſic ſolitus minas executioni mandare, poſſum impunè eundem præuenire & occidere.

7 *Occidens venientem contra ſe gladio euaginato, vt offenderet, eſt excuſatus.*

8 *Occidere ſeu offendere mihi licet aggreſſorē ex ſola ſua præparatione ad me offendendum vel aggrediendum.*

9 *Teſtes producti ad defenſionem, licet deponāt per verbum, credo. probant.*

10 *Ad defenſionem quòd quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*

11 *Teſtibus duobus affirmantibus, quòd alter gerebat arma, ſtatur potius, quàm mille negantibus. Et quomodo hoc intelligi debet contra iſtam præſumptionem iuris ex eo, quod daret operam rei illicitæ.*

12 *Defendendi animo quòd quis fecerit. ſtabitur eius iuramento, concurrentibus maximè alijs coniecturis.*

13 *Confeſſus homicidium feciſſe ad ſui defenſionem, licet ipſam non probauerit, non tamen poterit pœna ordinaria puniri, ſed extraordinaria.*

Conſilium LXIX.

REdemptoris gē-tium ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa. Benedicti de Melficto carcerati ex cauſa vulneris illati Iacobo contadino, licet confeſsi & vulnus prædictū intuliſſe, negari nō poteſt quin in eius iuribus & defenſionibus audiri nō debeat, iuxta doctrinam Salyceti in l. ſecunda. C. de cuſtodia reorum. quam magna curia vicariæ & cætera regni tribunalia ſemper in practica obſeruarunt & obſeruant: vt ſponte ſeu in tormentis confeſſum non ſtatim poſt confeſsionem condemnent: ſed ratificata confeſsione terminum aſsignent ad faciendum ſuas defenſiones, infra quem ſi voluerit confeſſus reuocare ſuam cō-
1 feſsionem, vt erroneam, † & de errore demonſtrare, id facere poſsit: vt ibidem Salycetus teſtatur: alias fruſtra daretur talis terminus: tenetur tamen probare errorem: vt in leg. error. C. de iuris & facti ignorantia. & leg. non fatetur. ff. de confeſsis. & vtrobique per doctores, ſed cùm Benedictus ipſe præmiſſam eius confeſsionem reuocauerit, & probauerit, quòd ad eius defenſionem vulnus intulit, meritò abſolutio ſuccedere debet. Et quòd potuit etiam ex interuallo dixiſſe, ac etiam probaſſe, prout probauit id feciſſe ad ſuam defenſionem. tenet ſingulariter Baldus in capitulo. primo. §. item ſi vaſallus. vltima columna. de controuer. inueſtitu. vbi in ſpecie dixit, quòd ſi quis ſimpliciter fuerit confeſſus in iudicio ſe interfeciſſe hominem, poterit ex interuallo interpretari confeſ-
3 ſionem ſuam, † quòd fecit ad ſui defenſionem: per textum in capitulo, cùm dilecti. extrà de accuſatio. & idem tenet Baldus in pluribus locis, vt refert & ſequitur Iaſon in lege vt vim. ff. de iuſt[illegible]. & iur. & licet conetur impugnare, quaſi ſentiat Baldum voluiſſe ſtandum eſſe confeſsioni: & quòd diuidi non poſsit, non eſt ratio aliqua habenda de dicta

impu

impùgnatione: quia dato, quòd ſcinderetur confeſsio prædicta per dicta Bartoli, in.l. Aurelius.§.idem quæſijt. ff.de liber.lega.tamen huiuſmodi diuiſio operatur, quòd transfert onus probandi, qualitatem in confitentem, quæ qualitas in caſu præſenti & ſic defenſio eſt probata optimè per teſtes. Et quòd dicta interpretatio fieri poſsit, tenent omnes in prædicto cap.dilecti. vbi plenè per Felynum:& tamen nulli
4 dubium, quòd reus poteſt plures † exceptiones, etiam contrarias conditionaliter & ſubordinatè proponere: per text.& ibi gloſ.& Bartolus, in.l.ſi quidem. C.de exceptionibus. Antonius de butrio, Cardina.Imo.& Abbas, in c.cùm venerabilis. de exceptionibus. Baldus, & Salycetus in.l.prima.C.de furtis.& hoc nedum procedit in criminalibus, verùm etiam & in ciuilibus.
5 † nam reus negans ſe teneri ad debitum, & ſe nunquam id, quod à ſe petitur, debuiſſe, licet conuincatur de mendacio, poterit demum allegare ſolutionem ſeu pactum de non petendo, vel quamlibet aliam exceptionem contrariam. primæ negationi vel exceptioni oppoſitæ. textus eſt in.l.nemo ex iis. in principio. & ibi hoc tenet gloſ.ff.de regulis iuris.& ibi Bartolus. bonus eſt textus in.l.nemo.ff.de exceptionibus. & ibi Bartolus. qui altius materiam exorditur. Idem tenet Bartolus in authen.contra qui propriam. C.de non n[illegible]rata pecunia, quicquid dixerit Dy.in regula;nullus pluribus.de regulis iuris.in.vj.& licet Dynus pro ſua opinione inducat text.in dicta authen.contra qui propriam, & in.l.cum deinde.de probationibus.tamen Bartolus.ibi dicit iura facere contra Dynum, & pro opinione ipſius Barto.& licet Paulus de caſtro ibidem conetur ſaluare Dyni opinionem: tamen dicit ipſe, quòd in iudicando non eſt recedendum ab opinione Bartol. Hoc idem tenet Baldus in dicta authentica contra qui propriam. per iura præfata:& facit bene textus in cap. finali.de ſolutionibus.& ibi Abbas.vbi expreſsè Baldus ſubdit hoc eſſe tenendum regulariter: licet ibi enumeret aliquos caſus, in quibus dicta regula locum non habet, in quibus caſibus non complectitur caſus præſens, & tandem cum opinione Bartoli contra Dynum, tenet etiam Alexand.in dicta authentica: contra qui propriam. in additione ad Bartolum in fine. cum qua etiam opinione Bartoli contra Dynum tenet etiam Philippus Franchus, in dicta regula: nullus pluribus. & Socinus in dicta.l.nemo.quæ opinio tantò magis procedere debet, quando ambæ exceptiones fuiſſent oppoſitæ ſimul & copulatiuè. quo caſu videntur propoſitæ diſiunctiuè: ſcilicet vna in defectum alterius: & ſic caſu, quo vna non fuerit probata, alia videtur propoſita.vt not.voluit Innocentius & communiter Canoniſtæ, in cap.auditis. de præſcriptionibus. ad quod faciunt not.per Borto.in.l.prima.C.de falſa cauſa adiecta lega. & ſuprà dicta maximè procedere debent, vbi interpretatio præfata vel declaratio non eſſet multum extranea: vt no.per gloſſam & Bartol.in.l.ab executore. ff.de appellationibus.in illo articulo, quando

do iudex potest interpretari sententiam suam.& per Alexand.de Imola. in.l.secunda.ff.de liberis & posthumis. & sic cùm Benedictus ipse confessus fuerit ex causa minarum mortis inferendæ factarum per præfatum Iacobum, dicetur legitimè factum, & ad sui defensionem: iuxta text.in.l.prima. C.vbi & quando liceat vnicuique sine iudi.& ibi Bald.vbi text.dicit melius esse in tempore occurrere, quàm post vulneratam causam remedium quærere.& Bald.ibi dicit licitum esse præ-
6 uenire & occidere † mihi minantem:& maximè, si solitus fuerat suas minas executioni mandare: vt ibi dicit Paulus de castro. Consulẽdo insuper præcauendum esse à minis præfatis: de quibus plenè in processu ad defensam probatum est etiam tempore insultus, quod plus est: & sic eo ipso, quòd probatur, quòd aliquis veniebat contra
7 me cum gladio, † vel ense, & ego occido ipsum, satis adparet probatum illud fecisse ad mei defensionem, & sum excusatus. Ita magistraliter tenet Barto.in.l.sed & quęcunque.per illud tex.
8 ff.ad legem Aquiliam. Quinimò † & plus voluit Bald. in.l.lege. per illum text. ff.locati. quòd ex sola præparatione ad offendendum vel aggrediendum, licitum est mihi offendere, vel occidere:& infinita alia referuntur ad hoc per Iaso.in præallegata.l.vt vim. & plenius Felyn.in.c.significasti.el secundo.in.v.colum.cum sequentib.extrà de homicid.& plenè per Alexand. de Imol.in consil.cix.ij.colum.in primo volumi.& in consi.xiiij.vltima col. in tertio volumi.& per Bald.in consil. cv.primo volumine. & licet testes deponentes id factum fuisse ad defensionem ipsius Benedicti, id videantur deposuisse per verbum, credo: attamen
9 cùm deposuerint † ad defensionem, plenè probabunt. dixit singulariter Barto.in singulari suo, quod singulare incipiẽ. Vanutius. sequitur plenè Alexand.qui multa refert in consilio suo. lxxvj.in primo volumine.& plenè Iaso.in.l.vt vim. secunda col.& ibi subdit, quòd etiam probatur defensio per coniecturas, quæ iudicis arbitrio reli-
10 quuntur: vt ibi per eum. † & magis credendum erit duobus testibus affirmantibus, quòd Iacobus gestabat arma, dum insultatus fuit Benedictum, & cum maximo clamore minando quòd ipsum occideret, quàm mille aliis testibus negantibus eundem Ia-
11 cobum, tunc arma † non detulisse. gl. est in.l.diem proferre.§.si plures.ff.de arbitris.& est glo.elegans in cap.clerici.lxxxj.distinctione.quam reputat singularem Bald.in.l.data opera. C.qui accusare non possunt. Abbas in cap. ad nostram.de probationibus.& in capit.cùm.P.manconella. de accusationib.vbi pulchrè ad intellectum illius glos.& idem voluit Abbas in cap.quoties.& in.cap.inter.& in cap.de testibus.de purgatio.cano.& præfata maximè procedunt in casu pręmisso, cùm testes examinati ad instantiam fisci,
12 non † deponant negatiuam coartatam, videlicet, quòd Iacobus non deferebat arma tempore minarum & insultus, nec deferre potuisset, quin ipsi non vidissent: quia eo casu, quo credẽdum esset potius duobus affirman-

A tibus,

tibus,quam mille negantibus,non haberet locum regula prædicta, quæ solùm haberet locum in negatiua credulitatis,vel purgationis:secundum Abbatem in capitulo bonæ memoriæ. el primo, columna,viij. de electionibus. Baldus in capit.ad nostram.de probationibus,vbi allegat glos.in dicto.§.si plures.& plus dicunt doctores, quòd contra istam iuris præsumptionem ex eo, quòd quis dedit operam rei illicitæ,& sic dolosè fecerit:quod imò quòd animo se defendendi fecit, stabitur ipsius se defendentis iuramento, maximè concurrentibus aliis coniecturis: prout pulchrè voluit Baldus, & post eum Baldus in capitulo: bonæ. extrà de postulatione prælatorum.el secundo. Vnde stante huiusmodi confessione,quòd ad defensionem vulnus præfatum illatum fuerit per præfatum Benedict. eidem Iacobo, etiam quòd in defensionibus id probatum minimè fuisset, adparente hoc per solam ipsius confessionem, & cum qualitate præmissa, quòd ad defensam fecerit, non possit ex hoc Benedictus ipse pœ-
13 na ordinaria vulneris puniri: † sed alia extraordinaria: vt magistraliter voluit dominus Abbas in capitulo: auditis.extrà de præscriptionibus. refert & sequitur Iasonem asserens hoc dictum sibi in actu practico fecisse magnum honorem.in. l.vt vim. quinta columna.ff.de iustitia & iure.idem tenet Socinus in.l.prima, in principio. ff.de vulgari & pupillari.& in.l.prima. in tertia columna.ff.si certum petatur. Alexand.in.l.non solùm. §.sciendum. ff.de noui operis nuntiatione.Felynus in capitulo:significasti.el. secundo.extrà de homicid & vltimo loco sequitur Marsilius in singulari suo.clxxxv.incipiente:confessio inquisiti:licet Felynus dixerit in præfato capitulo:significasti.hoc dictum Abbatis esse stupendum, si verum est, non curo, propter authoritatem multorum illud sequentium: & ita semper in practica obseruatum. Ex quibus resultat vera iuris conclusio, præfatum Benedictum esse omnino absoluendum; & ita de iuris censura consulo ego.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à communiter accidentibus,est validum.*

2 *Confessio existentis in articulo mortis, tenet & valet.*

3 *Assertioni vulnerati existentis in mortis articulo, & dicentis se vulneratum à Titio, an stari debeat.& nu.4.*

5 *Exculpatio vulnerati, asserentis quòd Titius fuit, qui ipsum vulnerauit non prodest: nec nocet inculpato vel exculpato: etiam si in mortis articulo talis exculpatio facta sit.*

6 *Socius criminis, si alium nominat in crimine illo,etiam in casibus exceptis, si aliud non adparet contra illum nominatum, nisi dictum ipsius socii criminis, non faciet indicium contra socium.*

7 *Socius criminis dum deponit contra socium, debet iudex inquirere de conditione & fama inquisiti nominati. Et si repererit ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicq*

quicquam, etiam si plures essent confitentes denominato: nam eo casu non debet iudex moueri ex sola confessione.

8 *Socius criminis in casibus exceptuatis licet probet iunctis aliquibus alijs contra socium, id intelligendum est procedere in socio criminis, aliàs non infame, quàm ob illud delictum.*

9 *Testes etiam recepti in subsidium, vbi veritas aliter haberi non posset, si reperirentur pluribus repulsis attincti, non probarent.*

10 *Testes repulsati, licet non sufficiant ad condemnationem, vt quando essent inhabiles, quia infames vel aliàs criminosi, sufficerent tamen ad torturam.*

11 *Testes infames seu aliter inhabiles & criminosi, quòd sufficiant ad torturam: licet non ad condemnationem: intelligi debet, si ipsimet cum tortura id testificati sint. & melius.*

Consilium LXX.

AEterni numinis præsidio petito, Amen. In causa Cæsarelli de Placente de Neapoli, carcerati in magna curia vicariæ per annum & menses, cum Regio fisco, prætextu plurium delictorum, de quibus impetitus est: & in primis de homicidio commisso in personam Leonardi staferij prætextus, quòd Leonardus præfatus vulneratus asseruerit se à præfato Cæsarello vulneratum: nam licet Angelus in lege: si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad
Sillcianum. tenuerit huiusmodi assertioni vulnerati standum esse contra
nominatum ab ipso, prout etiam sequitur Marsilius in suo consilio quinto incipiente: in causa Ioannis Dominici. in secunda columna. vbi subdit esse huiusmodi assertioni standum: & hoc nouissimo fundamento, videlicet, quia assertio constituti in mortis articulo, probat contra offendentem, saltim quo ad indicium: vt dicit Angelus vbi suprà. Et facit ratio: quia quilibet præsumitur memor salutis æternæ, & pauci reperiuntur, vt rerum magistra experientia docet, qui in articulo mortis mentiantur: sed communiter omnes morientes laborant ad salutem animæ: & multi improbissimi homines in extremo vitæ ostendunt signa pœniten-
1 tiæ. Et validum † est argumentum à communiter accidentibus. lege: certi conditio. §. si numos. ff. si certum petatur. cum similibus. Ergo non est credendum, quòd præfatus Leonardus in vltimo eius vitæ, eundem Cæsarellum odio vel inimicitia seu alio sinistro respectu inculpare voluisset, maximè contra veritatem. Item mouetur etiam ex decisione Baldi in suo consilio vigesimoquinto. in primo volumine. secunda columna. dum dicit confessionem decedentis in articulo mortis, tenere: cùm non sit præsu-
2 mendum, quòd † talis confitens tunc mentiri velit: prout etiam corroboratur authoritate glos. singularis in lege finali. circa medium. in glos. finali. C. de falsa causa adiecta legato. quam ibi multum commendat Baldus

dum dicit,quòd licet exceptio non numeratæ pecuniæ:poſsit opponi per eū, qui eſt confeſſus mutuum infrà biennium:tamen vbi talis confeſsio de recepto fuiſſet facta per conſtitutum in articulo mortis;quia tūc nec ipſe nec ei⁹ hæres poterunt huiuſmodi exceptionē opponere.idem voluit Bal.in.c.literas extrà de præſumptionibus:& conſuluit Alex.cōſi.xlv.habita ſuper his.in quarto vol.attamen præmiſsis non obſtantibus,contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem:videlicet,quòd aſſertioni vulnerati aſſerentis ſe vulneratū: & ſucceſsiuè occiſum ab aliquo,nullatenus ſtari debet:nam vltra quod Angelus in loco præallegato abſque lege
3 & ratione loquatur:tamen†idem Ange.clarius & verius loquendo ſe correxit.Et contrarium firmâuit in lege mater.in fi.per illam gloſſam,C.de calumniatoribus.vbi multis iuribus & rationibus hanc opinionem firmauit: & idē reperio tenuiſſe Nicolaum de Neapoli in præfato.§.ſi quis moriens.vbi rectè intuēti eſt ibi textus formalis de caſu præfato:& idem in proprijs terminis conſulendo tenet Alex.de Imo.in conſi.xiiij.incip.ponderatis.&c.in.iij.vol. & ibi cōcludit,quòd ſi teſti inimico nō creditur,& ſi ſtatim quod dicet ſe vulneratum ab aliquo,adparet quòd eſt illi inimicus;ergo ei credendum non eſt cùm teſti odioſo non credatur,etiam ſi fuerit in mortis articulo;& teneat corpus Chriſti in manu ;cùm non omnis, qui moritur,& ſanctus Ioannes Baptiſta:vt dixit Bal.in tit.de pace Conſtantiæ:in verſi.vaſalli.& præfatam opinionem tenet etiam Ludo.Roma.in.d.§. ſi quis moriens.Gaud.in tracta.maleficiorum,in rubrica,an pax facta de vulnere.in verſi.qui iudex ad probationē. in verſiculo:ſed pone,quòd quidā vulneratus.Ang.& Auguſt.in tract.malefic.in verſi.qui iudex ad probationem ſuæ inquiſitionis.Alex.in conſ.xliiij.ij. col.Iaſ.in.l.de die.in prin.ff.qui ſatiſdare cogātur:& in.l.j.ff.de eo.per quē factum erit.& idem cōſulendo reperio nouiſsimè tenuiſſe dominum Stephanum Berta.in conſilijs ſuis & Paris de puteo in ſuo tractatu ſyndicatus,in verſic.tortura.lo vltimo.in.c.officialis.iij.
4 colū.& ibi ſubdit,†quòd concurrentibus alijs non videtur dubium,quòd in caſu præſenti ceſſat,cùm nihil aliud cōcurrat,niſi nuda aſſertio vulnerati. Et ad præmiſſorum confirmationem, dixit Bal.in.l.ſi inſtituta.§.j.ff.de inoffi.teſta.quòd confeſsio vel exculpatio vulnerati aſſerētis,quòd talis fuit,qui vulnerauit,non prodeſt nec nocet inculpa
5 to vel exculpato,†quod procedit etiā, ſi dicta aſſertio fuiſſet facta in mortis articulo,vt dixit Ang.in.l.rationes. C. de probationibus.cùm quandoque moriens mentiatur:vt dixit Bal.in.c.literas.de præſumptio.& eandem opinionem ſequutus eſt conſulendo idē Marſilius.non recordati de contraria eius opinione præmiſſa,vt ſuprà in cōſi.xx. in.iij.col.j.volu.

¶Circa aliud homicidium in perſonā Sebaſtiani,vt ponitur,perpetratum in Bua Catalanorum, in quo cum enſe euaginato eundem Cæſarellum ibidē interfuiſſe teſtantur vnà cum Capitaneo Paciullo Santillus de Panicteria & Alphonſus,qui ambo ſe armatos inſequ

sequutos fuisse cum prædictis eundem Sebastianum deposuerunt, sed ꝙ ipsi illum non vulnerauerunt:& sic se ipsos met socios & participes criminis faciūt: & tamen adparet homicidium ipsum in rixa commissum.& sic non sumus in casibus,in quibus posit aut debeat sta, ri dicto sociorum:prout enumerantur per gl.in.l.fi.C.de accusationib.& plenè per doc.in.c.j.de cōfessis,inter quos non enumeratur homicidium. & ideò quando socij criminis sunt de per se so li,& nihil aliud adparet concurrere de 6 crimine ipso contra † inquisitum, non faciet indicium contra socium.ita magistraliter Saly.in.d.l.fi.in fi.de accusatione.Io.de Imo.in.d.c.j.de confessione.Gandi.in suo tracta.malefic.sub rubrica de quæstio. & tormentis.iiij.col. versi.sed quid si persona.Guido.de suza.in suo tractatu de tormentis.versic. sed quid de.qō.occurrenti.& sequitur Marsilius cōs.lxxiiij.ij.col.& tantò magis cùm nulla adpareat probata aliqua mala fama contra eundem Cæsarellū: & ideò satis pulchrè magistraliter voluit Andræas de ysern.in constitutione regni.si damna clandestina.in.iiij. col. 7 † quòd dū socius criminis deponit nominando alium in socium, iudex debet inquirere,& se informare de conditione & fama prædicti socij nominati, & si repererit ipsum esse bonæ famæ,talis nominatio non operabitur quicquā etiam:si; plures essent cōfitentes de nominato.nam eo casu iudex non debet moueri ex sola confessione,sed debent cōcurrere præsumptiones, suspiciones & argumenta.Accedit, insuper, quòd prædicti testes vltrà quòd sunt socij & participes eiusdem criminis,vt ipsimet se faciunt,sunt etiam criminosi & infames ex alijs delictis,ꝑ quibus diu aliàs steterunt carcerati:vt plenè probatum est,& Santillus de Panicteria:in specie; vnus ex prædictis testibus propter eius crimina & scelera, fuit annis proximè decursis furcis suspensus,& iudicialiter condemnatus per magnam curiam vicariæ.vnde succedit quòd licet socius criminis in casibus exceptuatis probet contra socium: 8 † attamen id vendicat sibi locum in socio criminis, aliàs non infamæ ex alijs delictis:per id, quod in simili dixit Salyc.in.l.qui in iudicio.ff. de accusationibus.vbi dixit,quòd stante statuto, quòd de damno dato stari debeat iuramēto damnū passi ꝙ tamē si dānū passus erat infamis,eo casu eius iuramento stari non debet. & ita dicit; Ang.se in facti contingentia pluries cōsuluisse, dum sibi casus occurrisset.& sic per hanc doctrinam Ang.reperio in proprijs terminis consuluisse Marsiliū in suo consi.lxxiiij.in.iij.col.j.vo.quòd licet aliàs debeat stari socio criminis in aliquo casu ex iuris dispositione,id intelligendum est de socio criminis aliàs non infame ex alio delicto,per prædictam doctrinam Ang.in.d.l.qui in iudicio.quā reperi similiter relatam per Antonium Corsetum in singula. suis, in versic.integer.Ad corroborationem cuius rationabilis opinionis adduco vltra Marsilium,quòd stante statuto, vt libris mercatorum plena fides adhibe ri debeat pro scribente,id locum habere intelligendum est,dummodo mercator ille,de cuius libro agitur,non esset aliàs infamis vel suspectæ vitæ.ita con-

cludit Bald.in.l.cunctos populos.C.de summa trin.& fidē catho.in repetitione.in.xv.colū.versi.v.exemplum idem Bal.in.l.Cassius.vlti.col.ff.de senatoribus.versi.vltimò quæritur,si libro mercatoris.Ias.in repet.l.admonendi.charta.cxvij.ff.de iureiuran.Vnde cum prędictus Sātillus vnus ex testibus ob eius demerita in diuersis generibus mūsicorum fuisset ad mortem condemnatus & furcis suspensus.quis enim eundem plusquam infamem & pariter eundem Ioannem Alphonsum eius contestem non habuerit,vt acta & processus notorij in eadem magna curia vicariæ cantant.Ex quibus infertur,quòd cùm testes ipsi pluribus criminibus attincti sint ac conuicti,& plures exceptiones ac defectus patiantur, vltra quod fateantur se participes & socios in eodem crimine,de quo contra prædictum Cęsarellum deposuerunt, dico quòd etiam si essent recepti in subsidium,vt quia veritas aliter haberi non posset: attamen

9 nō probarent.Ita consuluit† Andræas Barbatia,in suo cons.lxv.sapienter &c. In.iiij.col.iiij.volu. Idem tenuit Socinus.incip.visa &c.nu.cxviij.in antepenult.col.versic.postremò.& ibi subdit, quòd sicut plura adminicula ampliant probationem iuxta ea,quę habentur in l.admonendi.ff.de iureiurand.ita plures defectus annihilant & destruunt eā quia contrariorum eadem est disciplina. Et quod operatur propositum in proposito, ita operatur & oppositum in opposito.l.si vt proponis.C.de nuptijs.Et idem consulendo tenet Marsilius in consi.cij.nu.xij.penult.col. Prætereà,eam prædicti testes, quòd cæteri examinati super insultu & vulnere, vt prætenditur,illato in personam Nicolai fustaioli,per eundem Cęsarellum vltra quod probatum fuit,illud processisse ad necessariam defensionem ipsius Cæsarelli, fuerunt & insuper optimè repulsati, tanquam criminosi & infames,ac lusores & blasphematores Dei, & sanctorum:quibus enim iura non deferunt,vt probationem inducant:vt dixit consulendo Alexā.in consi.clij.col.iiij.incip.viso processu in.v.vol.& idem reperio consoluisse Philippum Deciū in consi.cxliij.incip.in causa matrimoniali.ix.colū.& idem tenuit Laufrancus de oriano, in repetitione capituli: quoniam contra.in versic.testium. xlj.

10 col.extrà de probatio. Et ad id† quod super hoc pro parte regij fisci dicitur, quòd licet huiusmodi testes non sufficerent ad condemnationem: sufficerēt tamen ad torturam:vt dixit plenè Baldus,in.l.cunctos populos.C.de summa trin.& fide cathol.Bal.in.l.j.§.quæstioni.ff.de quæstionib.Alber.de mane.in suo tractatu de testibus.Lud. Roman. in suo consi.ccccclj.incip.quædam mulier.& Moderniores Senenses,in tractatu de indicijs & torturis.iij.col.attamen ego dico præmissa procedere,quādo tales testes infames seu aliter repulsati,deposuissent contra aliquem cum tortura:quia aliter absque tortura admittendi non erunt, nec probant per textum in.c.si testes.versic.si autem ea rei conditio.iiij.quæstioni.iij.& in.l.ob carmen.§.si ea rei conditio.ff.de testibus.Ita dixit florē.in.l.iij.in prin.ff. de testi.& in.d.l.ob carmen.ff.eo.tit.idem tenuit gl.& post eam Inno.in.c.cùm.p.

extr

extrà de accusa. Rapha. Fulg. in consi. clxxiij. j. col. incip. in causa inquisitionis. Alex. de Imo. in consi. xj. incip. circa princip. ij. col. j. volu. & plenè Marsi. in consi. cix. j. volu. in antepenulti. col. nu. xiiij. & ideò dixit pulchrè Alber. de mane. in suo pulchro tractat. de testib. col. xxv. quòd id, quod dicitur, quòd recties infames admittuntur in criminalibus in subsidium, debet intelligi, cùm grano salis, videlicet, si cum tormentis id deposuerint. Et idem voluit Saly. in d. l. cunctos populos. & idem consuluit Marsi. in suo consil. lxxviij. incip. salus omnium. iij. col. ij. volu. Ex quibus omnibus. & eorum singulis concludo prædictum Cæsarellum tandiu, & nescio quomodo detentum, à carceribus liberandum.

Et ita exequutum fuit.

Thomas Grammati. V.I. Doct.

Consiliorum Thomæ Grammatici, viri vtriusq, Iuris discipli- na clariss.

FINIS.

A D Illuſtriſsimum Dominum Don Petrum de Toleto, Marchionem benemeritum villæ Franchæ, Proregem locum tenentem & Capitaneum generalem Cæſa. & capt. M. in præſenti regno Neapo. Thomaſii Grammatici vtriuſque Iuris Doct. Neapolitani, ac olim iudicis magnæ & vicariæ curiarum Vota pro maiori parte relata in regio collatera. conſilio, & coram illuſtriſsimis Proregibus, qui pro tempore fuerunt ſuper nonnullis ponderoſis cauſis ſtudium requirentibus.

CVM retrò actis temporibus, Illuſtriſsime domine, die qua doctoreâm dignitatem adeptus ſum, vix primam lanuginem emittens, ex Sereniſsimi quondam bonæ memoriæ Regis Federici Aragonei munificentia, ad officium iudicatus ſupremi tribunalis magnæ & vicariæ curiarum biennio promotus fuerim, ibidemq; alternis temporibus motu proprio omnium ferè Illuſtriſsimorum Proregum prædeceſſorum tuorum, & ſucceſsiuè ex iuſſu cap. auitæ maieſtatis indelebilis memoriæ, tunc Neapo. præſentis ad eiuſdem officij adminiſtrationem: necnon & ad patrocinium quoque cauſarum fiſcalium per binos annos euocatus, ſicq; in eodem iudicio interpellatis annis quatuor fere luſtra pertranſiens, iam ſeneſcente ætate, ego ipſe ſtrepituum ac laborum tanti iudicij fatigatus, & quieſcere deſiderans, ſupplicandum tuæ Illuſtriſsimæ dominationi cogitaui, vt huiuſmodi indefeſſo labori finem hinc in anteà impoſuiſſe dignetur: nec ſemitam Illuſtriſsimorum prædeceſſorum in hoc ſectari, aut proſequi: cùm ætatis grauitate accedente graueſcat ingenuum, graueſcant vires, animus, vultuſque terribilis iudicis aduerſus delinquentes pariterque reſrigeſcant: & longè com-

plures me & doctrina, & exercitatione habiliores comperiet: & ne incassum post terga metentium spicas recollegisse visus sim, reconditas mei laboris messes à nonnullis annis collectas in triginta tribus votis, ac in quinquaginta consilijs criminalibus ad tutandum innoxiorum carceratorum salutem, dum vacans ab officio præfato causarum patrocinia adsumebam: eidem vestræ illustrissimæ dominationi, cuius præsentia spiritum vireſque suscipiant, destinanda statui: quæ radijs tantæ Cæsareæ Maiestatis illustrata, hæc vitæ spiritum sufflata rectam iustitiæ trutinam & æquitatem attigisse recognoscant. Vale, Prorex iustissime.

*

EIVSDEM THOMAE GRAMMATICI, NEAPOLITANI IVRECONSVLTI CLARIS. VOTA in Regio collaterali concilio.

✤

SVMMARIVM.

1 Torqueri an possit inquisitus stantibus testibus de visu delicti commissi contra ipsum.

2 Iudex an torquendo inquisitum vbi constat de delicto per testes de visu tenetur in syndicatu.

3 Torquetur inquisitus ex communi obseruantia, ad euitandum calumniosas appellationes: licet per testes de visu conuincatur.

4 Torqueri an possit Doctor & pariter Miles, & ibi, quid si sit actu legens & dicitur contigisse de facto.

5 Doctor actu legens, dicitur esse in dignitate.

6 Doctor dicitur persona illustris: & gaudet omnibus priuilegijs concessis militibus.

9 Doctores dicuntur quasi radij solis, & per Doctores quasi luminosas candelas, vniuersum corpus orbis terrarum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum.

10 Doctores, veluti splendor, fulgent firmamenti: & ipsorum scientia mundus illuminatur: & nisi fuissent Doctores, essemus in tenebris. & nu. 11.

12 Consuetudo inducens, quod Doctores seu personæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet.

13 Torqueri non potest, qui aliàs fuit consiliarius ciuitatis suæ seu potestas: licet hodie non sit & hoc in memoriam pristinæ dignitatis Et Marti. de Fan. euasit condemnatus ad mortem, ex quo confessus fuerat per torturam, & de iure torqueri non poterat. & numero. 14.

15 Officialis volens torquere illum, qui de iure torqueri non debet, potest ei resisti.

16 Officialis, qui fuit alicuius ciuitatis non potest torqueri per syndicatores.

17 Electus qui fuit seu prior ciuitatis suæ non potest torqueri, licet functus fuerit officio. & nu. 18.

19 Decurio dicitur, qui de ordine curiæ officia temerè administrati vnde non est decurio. qui sententiam non tulit vel curiam non participauit. & nu. 20.

21 Quod dicitur in iure de decurionibus, seu priuilegijs ipsorum, obseruabitur in consiliariis ciuitatis & consulibus ipsius, cùm sint loco ipsorum substituti & hodie loco decurionum habentur ibidem numero. 22. & 23 & 28. Vbi intelligitur de consulibus ciuitatum & magnorum locorum, non autem oppidorum.

Tor

28 *Torqueri non debent honesti viri nec vilibus pœnis affici.*

29 *Consiliarij ciuitatum hodie habent eandem potestatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera, vt etiam finito officio minimè torqueri possint.*

Votum I.

REdemptoris gētium suffragio postulato Amen. In causa magnifici Antonij de Alexandro de Neapoli, vtriusque Iuris Doctor, cum Regio fisco, super vulnere illato in faciem Petri copulæ causidici, & aliis de quibus in inquisitione formata contra ipsum, facta relatione in Regio collaterali concilio, & coram Illustrissimo ac reuerendissimo do. Cardinali Columna, locum tenente generali: dum fuisset instatum pro parte Regij fisci, præfatum Magnificum Antonium esse torturæ subijciendum: dubi
1 tatum fuit, an torqueri † potuisset extantibus testibus de visu contra ipsum ad veritatem eruendam: & hoc vt ore proprio fateretur. Et certè dubium faciebat, quòd non, ex quo vbi de crimine constat per testes: & sic vbi inquisitus conuincitur per probationes liquidas, non potest torturæ subijci. sed cōdemnari: per tex. in. l. qui sententiam, & ibi Bald. C. de pœnis. And. de Iser. in. c. j. in. §. scire. si de feud. fue. contro. inter dom. & fidel. & in constituti. regni: si damna clandestina. vij. columna vbi subdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficiū appellationis à iure permissum. & tenētur, ac si essent homicidæ. Idem tenēt & sequuntur Mod. Senenses in tracta. de indic. & tortu. in. viij. char. in quinto speciali quæsito. in versicu. vj. iudex cōsiderare debet. & allegat multos idē tenentes. & subdit hoc verius esse. imò eo casu malè facit iudex torquendo,
2 † & tenebitur in syndicatu. dixit Ang. in. l. si certus. ff. ad sillam. Catal. de vis so, in tra. syndica. in versicul. adde, quādo. & idem tenet Augusti. Ariminen. in additio. ad Ang. in ver. fama publica. in. xv. char. versicu. ij. quæro. & Gandi. in tracta. malefic. in rub. de quæstio. & tormen. in prin. & hoc quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest. secus, si per aliam viam res adpareat: quia tunc nō est deueniendum ad torturam. tex. est & ibi Barto. in. l. edictum. ff. de quæstione. & sequitur Ang. in dicto versicul. fama publica. iiij. char. versi. nunc vi-
3 deamus de tortura. † Sed quia ex communi obseruantia ad euitandum appellationem proceditur ad torturam contra inquisitum, licet per testes conuincatur, ex quo crimina patentia sunt punienda: nec debet dari occasio appellandi. & ideò iudices bene faciunt torquere ad eruendam cōfessionē. Ita dicit Bald. contra Cyn. aliter tenentē in. l. ij. C. quorum appel. & idem Bald. in. l. j. C. de iura. calum. vbi subdit, q̄ ita iudices seruant. & idē sequitur do. Anto. de Alexan. olim patruus huius Magnifici Antonij inquisiti, & Iuriscō sultorum Princeps, in prædicta. l. j. C. de iura. calum. in tertia columna. circa fi. &

fi.& ibi subdit hoc fieri ad finem euitādi calumniosas appellationes: & subdit formaliter: hoc tene menti, tu, qui vis practicare: quia ita communiter obseruatur: arg. l. si quis filio exhæredato §. si quis. ff. de iniust. rup. & irri. testa. licet contrarium dixerit Cy. & malè in
4 l. obseruare. C. quorum appel. † Et ideò nunc residet hæsitandum, an possit Magnificus Antonius ipse torqueri, cùm sit Doctor & Milites armatæ militiæ torqueri non possunt. l. desertorem. §. j ff. de re milita. l. milites. C. de quæstio. ita & eadem ratione debet fieri extensio ad aduocatum seu Doctorem secundū Cy. not. in dicta. l. milites. & ibi Barto. & Alexan. & Cyn. in l. iiij. C. ad legem iul. maie. Barto. in. l. omnes. C. de decurio. lib. x. & in. l. j. C. de aduoca. diuer. iud. Roma. in singu. suo incipiente: milites Doctores. Ang. in tracta. malefi. in versi. fama publica. in. xvj. char. Ioan. andr. in. c. cùm in cōtemplatione. de regu. in. Alexan. in. l. centurio. de vulg. & pupil. quod maximè procedere debet in ipso Magnifico Antonio inquinato, actu legente in studio generali Neapolitano, lecturam ordinariam sub stipendio Regiæ cu-
5 riæ: & Doctor actu legens, † dicitur esse in dignitate: vt not. Bald. in. j. consti tu. Codicis. §. j. & in. l. fin. C. de Iudæis. Abb. in. c. quanto. de magi. patriæ. in. l. properandum. C. de postula. & facit ratio vrgentissima: quia sicut vtilitas publica, est causa priuilegiorum militarium lege prima & lege milites. C. de testa. mili, leg. fina, C. de restitut. mili. ita similiter versatur publica vtilitas circa exercitium Doctorum & aduocatorum: vt not. gloss. in. leg. prima. C. de studi. liber. art. vrb. Romæ. in fin. & not. Dy. Bartolus & alij in lege. prima ad fin. solu. matrimo. Nam Doctor, di
6 citur persona † Illustris: secūdum Baldum in proœmio ffrum per illud rubrum. & Alexand. in dicta. l. centurio. tertiā columa & est bonus text. ibi in rubri. proœmi. & alibi dicitur Doctor vir. illustris: vt. Code iusti. codi. confir. §. ad istud verbum, & veri. quoniam &
7 miles non potest torqueri ex iuris † priuilegio: & tamen non est in dignitate: vt not. Bartol. in. l. ex eo. de testament. mili: quod vendicat etiam hodie sibi locum in militibus nostri temporis: vt not. Sali. in legē prima quinta quæstione de iureiur. & fact. ignorant. & ante eum Gul. de Cugneo in lege. penultima. ff. ex quibus causis maio. ergo idem deberet esse in Doctore, etiam nō actu legente, nec in dignitate posito sed in casu præsenti hæc cessant, cùm præfatus dominus Antonius sit actu legens:
8 quo † casu non inficiari potest, quin gaudeat omnibus priuilegiis concessis militibus. Ita in propriis terminis dixit Barto. in leg. medicos. C. de professo. & medi. libro decimo & sequuntur Moder. Seneñ. in tracta. de indi. & torto. in septima charta. Ias. in. l. de quibus. ff. de legibus. Hyppo. Marsi. in. l. edictum. secunda columna. ff. de quæstio. dominus Antonius de Alexand. patruus prædicti inquisiti, in additio. ad Barto. in. l. milites. C. de questio. vbi subdit contigisse de facto in persona quondam domini Simionis de campo Bassio. Idem firmat Iacob. de Rebuffi. in leg. grammaticos. C. de professo.

fesso.& medi.libro decimo. vbi multa bona allegat.& inter alia dicit formaliter, quòd Doctores habent priuilegium, ne quæstionentur. nam milites qui non habent dignitatem, eo priuilegio gaudent: per dictam legem milites. multò magis Doctores, cum ha-
9 beant dignitatem. Nam vltra † præfata, dicuntur Doctores quasi radij solis: vt in.c.multi.de pœniten.distinc.ij. & in.c.si quis.prima quæstio.lxxj. velut luminaria splendescere dicuntur. & probat bene tex.in.capitu.primo de reli.& ven.san.ibi quod per Doctores, quasi luminosas candelas vniuersum corpus orbis terrarum tenebris profugatis, velut sydus radiat matutinum. & tex.in.c.super Specula de magi. di-
10 cit, quòd Doctores veluti † splendor fulgent firmamenti: & dicit gloss. not. in.c.cùm ex eo.de electio.in. vj. quòd aduocati non minus prouident humano generi, quàm si armis patriam de-
11 fenderent. Et quòd Doctorum † scientia mundus illuminetur, dicit Sali.in authent.habita.C.ne filius pro patre. quòd mundus illuminatur Doctoribus: & nisi fuissent Doctores, nos esse-
12 mus in tenebris intantum, † quòd cõsuetudo inducens, quòd Doctor seu personæ priuilegiatæ torqueantur, nõ valet nec tenet. tex. est in.l.omnes iudices. per quam ita determinat Barto.C. de decurio. libro decimo & tenet Ludouicus Bologni. in additio.ad Guido.de suza.in tracta.de tormen.tertia columna in princip.& ante eum Ludouic. Roma.in singul.suo in versiculo, tortura.& firmat Par.de Peteo.in tractatu syndi.in versiculo.tortura.in septima chart.in capitul.mandauit rex. in secunda columna & Iaso.in.leg. de quibus.ff.de legibus. Secundò, minimè ex alio posset Magnificus Anto-
13 nius ipse subijci † torturæ, ex quo anno proximo præterito fuit Iudex magnæ curiæ vicariæ, & sic Regius Consiliarius: & qui semel fuit Consiliarius, etiam finito officio in memoriam pristinæ dignitatis, non torquetur. text. est in terminis propriis, in.l.fina.ff. de decurio.in versiculo, non esse torquendum in memoriam pristinæ dignitatis. & ibi refert Franciscus. Tigri. per
14 illum tex. Marti.de Fan. euasisse, † cõdemnatum ad mortem, ex quo confessus fuerat per tormenta, & non poterat de iure torqueri: quia Consiliarius ciuitatis suæ fuerat, quod est bene not. secundùm Andræ.Barba.in capit. sedes apostolica. quinta columna extrà de rescrip. Et quo priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate: secundùm Baldum in capitul.sedes. de rescript. qui ad hoc allegat Innocentium. refert etiam & sequitur Hyppolit.de Marsil.in singula.suis singul. clxxix.incipien. Viget communiter statutum.& idem Hyppoli.in sua practi. causarum criminalium, in versiculo, expedita. octaua columna & tenet clarè Bald.in.l.imperator.la.secunda.ff. de statu homi. dum loquitur de confessione mulieris prægnantis tortæ.& idẽ Marsil.in singu.cvij.incipiente: priuilegium dignitatis.& in singu.xxxv.incipiente: ille, qui nunquàm.& idem Marsil.in.l.edictum secunda & quarta colum.ff.de quæstio. vbi subdit hoc intantum
15 esse verum, quòd † si officialis aliter fa

ter facere vellet, posset ei de iure resisti: vt habetur in dicta.l.omnes. C. de decurio.libro.decimo. & probatur in authen.quomodo oportet Episcop.§. fin.& idem refert & tenet in prædicta practica causarum criminalium prædictus Marsil.& in.l.edictum secunda columna.ff.de quæstio.& ideò dixit pulchrè Barto.in prædicta.l.milites.C.de quæst.quòd cùm quidam miles fuisset
16 †potestas,& staret ad syndicatum, & essent cõtra ipsum multa indicia, adeò quod syndicatores decreuerant ipsum torquere, consuluit ipse Barto. syndicatoribus prædictis, quòd torqueri nõ poterat: quia decuriones in memoria pristinæ dignitatis non torquentur. dicta.l.diuo Marco.C.de quæstio. quia officialis fuerat Ciuitatis.gloss.in.l.fi. de incol.& tenet etiam Paris in tractatu.syndic.in titu.de offic.syndica.nullam de prædictis faciens mentionem.
17 in secunda columna.† Tertiò & vltimò non poterit Magnificus hic Antonius torturæ subijci, ex quo fuit decurio, id est, vnus ex electis Ciuitatis Neapo.similiter anno præterito.& qui fuit decurio, non potest torqueri.l.nihil.& l.milites.C.de quæstion. & in.l.diuo Marco.Sali.in.l.prima & ibi Ias.prima columna versicu.vnum tamen nota.C.de iur.& fact.ignoran. Bartol.in allega.l.milites.Alex.in dicta.l.centu-
18 rio. Et nedum decurio, verùm † etiam qui fuit prior ciuitatis suæ, non potest torqueri. Ita dicit Bald.in predicta.l. nihil.C.de quæstio.& dicitur decurio
19 †quia de ordine curiæ officia terræ administrat: vnde non est decurio, qui sententiam non tulit, vel curiam
20 †non participauit. Secundò, quidam vocantur patres ciuitatis, vt.C. de his qui spon.munera propria suscepe.l.tertia. Ita dicit Isido.in quæstio.& etymologiarum.& Luc.de pen.in rubric. de decurio.lib.x. Attento cùm hodie non sint decuriones, id quod in dictis legibus dicitur de decurionibus, obserua-
21 bitur in † consiliariis ciuitatis: vt si ciuitas habeat consiliarios, idem erit. Nã consiliarij ciuitatum, decurionum instar obtinent: vt nota.in rubri.de decurio.libro.x. Ita dixit Luc. de pen.in.l. nominationum.secunda columna. C. de decurio.lib.x. Nam consules ciuita-
22 tum, † sunt hodie loco decurionum: vt nota.in dicta rubri. de decurio. & ibi Iaco.de Rebuffi.& subdit, quòd cũ sint loco ipsorum substituti, habent
23 idem priuilegium, † quod & ipsi decuriones: argu.l.filiæ.§.fin. de conditio. & demon.& l.si donatæ.§. sponsus. ff.
24 de dona.inter virum & vxorẽ. † Itẽ, licet nomine vnius officialis mutetur lex, nõ per hoc mutatur eius officium, vel effectus.vt.C.de mancip.& accu.l. ij.libro.xij.& in authẽ.vt iudi.sine quo quo suffra.§.illud.columna.ij. Itẽ nobi
25 liores † & honestiores eliguntur ad cõsulatum: vt in authẽ.de defensor.ciui. §.interim.& ff.eo.l.honores.in princi.
26 sed honesti † viri nõ debent torqueri, nec vilibus pœnis subijci.l.capitalium §.omnes.ff.de pœnis.l.nullus.C. ad le
27 gem iuliam maiest.quod maximè † intelligit ibi Iacobus de Rebuffi. de consulibus ciuitatum & magnorum locorum,& nobilium: non autem de consulibus oppidorum: argu.l. athletæ.§.primo.iuncta.leg.propter magi-

stra

ftratum.C.eod.titu.j.de excusat.tuto. ff.&.C. Et quòd consules ciuitatum
28 † nostri temporis, habeant idem priuilegium, quod & decuriones, vt non quæstionentur, tenet etiam Salyce.asserens ita tenere Doctor.in dicta.l.diuo Marco. C.de quæstionib. Et cùm consules ipsi succedant hodie loco decurionum: vt dicit glo.in dicta rubrica. C.de decurio.libro.x.& in.l.ij.eodem titulo.& in.l.nulli.ff.quod cuiuscunque vniuersi.nomi.& in.l.aliud.§.refertur.ff.de regu.iur.& in.l.si ex dolo.§.primo.ff.de dolo.vnde isti consi-
29 liarij ciuitatum hodie habent † eandem potestatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant. Ita dicit etiam Ioan.de plate.in præallega.rubri. de decurio.& quod inter cætera
30 habent † priuilegium, vt etiam finito officio minimè torqueri possint in reuerentiam pristinæ dignitatis, per tex. in præallegata. l.fina.ff.de decurio.& glos.in rubri.C.de decurio.libro.x.& ibidem Ioan.de Platea. Ex quibus omnibus & eorum singulis sum voti minimè procedi posse ad torturam contra præfatum Magnificum Antonium: & in hanc sententiam inclinauerunt omnes domini de Collaterali cōcilio, approbante quoque eodem illustriss.do.locumtenente generali.

SVMMARIVM.

1 *Confessus commisisse homicidium ad sui defensionem, an possit condemnari seu torqueri, reiecta qualitate defensionis.& plenè, numero. 4.*

2 *Confessio qualificata, an possit in parte negari, & in parte sperni.*

3 *Confessus homicidium, verùm ad sui defensionem, sed non probat, an possit pœna mortis naturalis puniri.*

5 *Delicta præsumuntur principaliter perpetrata animo nocendi.*

7 *Ad torturam deuenitur in subsidium, deficientibus probationibus.*

Probationes delicti contra inquinatum de crimine, purgantur per tormenta.& numero.9.

8 *Appellatio non admittitur à sententia lata contra homicidam, in magna curia vicariæ.*

10 *Appellatio, est iuris remedium aduersus grauamen.*

11 *Pœna duplici non potest quis puniri pro eodemmet crimine.*

12 *Bald.doctri.in.l.vnica.de confessis. vbi vult torqueri confessum se occidisse hominem ad sui defensionem: impugnatur super ipsa qualitate defensionis. Limitatur pulchrè in numero.13.*

14 *Iudex debet interrogare super circumstantijs, vbi habet testes suspectos, quòd falsum deposuerint ad hoc, vt eis credatur, vel non credatur.*

16 *Iudex debet laborare, vt intercipiat & inuolutat testem, si ei suspectus videbitur: etiam in his, in quibus rei substantia non consistit.*

17 *Testium maiori numero etiam à me productorum, standum est, licet minor numerus alter, videlicet contrarium deposuerit.*

Votum II.

SVmmi rerū opificis præsidio iterato, Amē. In causa Cosmi Nauclerij de Ne

de Neapol.cum Regio fisco, super homicidio commisso in personam Ferdinandi Bubuli, aliàs Marescha per ipsum Cosmani, qui de plano fassus est eundem Ferdinandum occidisse: verùm ad sui defensionem, id verificare se offerens. hæsitatum fuit, an reiecta qualitate defensionis probandæ, posit Cosma ipse torturæ subiici, cùm confessus semel fuerit homicidium commisisse. nam eo casu si bene
1 † consideretur, posset condemnari, quod plus est: per doctri. Barto.nota. in.l. Aurelius.§.idem quæsiit. de libe. legator. vbi apertè dixit eo casu confessum posse condemnari per iudicem virtute suæ confessionis. Ex quo inquantum dixit occidisse, statur suæ confessioni. sed quòd subdit, ad sui defensionem id fecisse, non est ei credendum: ex quo habet iuris præsumptionem contra se: per.l.j.&.ij.ff.de sicariis.& per cap.j.de præsumptionib.
2 † quia tunc confessio qualificata potest in parte acceptari, & in parte sperni. Ita dixit Bald. vbi magistraliter loquitur in.l.vnica. C.de confessis. viij. colum. versicu. denuo quæro. de quæstione quotidiana. & in.l.ij.C.de donatio. ante nupt.& bene Abb.in.c.bonæ.el.ij.de postulatione prælatorum. & Alexand.in.l.j.§.si quis simpliciter. versic.ex prædictis infertur.ff.de verborum obligationibus. verum tamen est, quòd non posset pœna mortis na-
3 turalis † puniri: prout pulchrè tenuit Abb.in cap.auditis.penultima colum. extrà de præscriptionibus.versicu.sed contra prædicta.asserens hoc alibi non reperiri, & apud modernos esse in summo cultu. sequitur Felyn.in cap. venerabilis. iiij.colum.extrà de exceptionib. versicu.ij.nota. vbi idem repetit. & in cap.significasti.el.ij. v.colum.extrà de homicid.& in cap.afferte.v.colum.versicu.responderi potest. de præsumptionibus. dicens similiter istud dictum esse singularissimum. sequitur Alexan.in.l.non solùm.§.sciendum. ff. de operis noui nunciatione. vbi dixit hoc dictum esse signanter notand.& sequitur Soci.in repetit.l.j. iiij.colum.de vulga.& pupilla.vbi dicit extollendo hoc dictum esse multum notandum. sequitur etiam Ias.in l.vt vim. ff.de iustitia, & iure.iiij.colum. subdens in practica hoc dictum sibi fecisse magnum honorem. Verùm in præsentiarum residet dubitari, an posit ex prædictis præfatus Cosma torturæ subiici, vt veritatem explicitè deponat, reiecta qualitate defensionis: & an interfecerit eundem Ferdinandum: & an accessisset deliberato animo, vt occideret: an verò ad eius de-
4 fensionem necessariam? † Et prima facie dicendum videretur, quòd torqueri posit: cùm ita in particulari tenuerit Bal.in dicta.l.vnica.C.de confessio.quẽ sequitur Lanfran.de Oria. in repeti.cap.quoniam contra.in ver. confessiones. j.charta. ver. iuxta præmissa quæro.extrà de probationibus. & idem etiam reperio tenuisse dominum Antonium de Alexan.ætate nostra Doctorem excellentissimum, in addit.ad Barto.in.l.j. §.si quis vltro. ff.de quæstionib.quæ additio incipiẽ. Pone, reus.vbi subdit esse nota.quod aliàs ipse dubitauit. Et pro istius opi-

nionis corroboratione, adducitur,
5 †quòd delicta in dubio præsumuntur principaliter perpetrata animo nocendi, & offendendi: vt not. glo. in. l. si non conuit j. C. de iniuriis. quam pro not. allegat Cæpo. in consil. xxix. incipien. Viso processu curiæ super homicidio. prima colum. Floria. in. l. prima. §. cùm arietes. ff. si quadrupes pauper. fecis. dica. & omne maleficium præsumitur in dubio iniustè factum, ex quo est de genere prohibitorum: vt in. l. j. C. de sicariis. & in. c. j. de præsumptionib. & ponit Bald. in. c. sicut nobis. in fi. de re iudica. Alexand. in consil. cxj. incipien. ponderatis verbis. j. colum. in j. volumine. Vlterius tamen & rectius consideranti contraria opinio verior adparebit, & primò. nam certum est,
6 quod † ad torturā deueniri nō potest, nisi deficientibus probationibus: & sic in subsidium probationum: vt not. Pau. de Cast. in. l. si quis in hoc genus. C. de episcopis, & clericis. Bald. & Alber. de Rosa. in. l. obseruare. quorum appella. non recipiun. Bald. in. l. milites. C. de quæstionib. & plenè Cæpol. in consilio. xxxij. incipien. quidam rustici Vicentini. ix. colum. vbi subdit, quòd eo casu, si iudex torqueret illum, contra quem subsisterent probationes, & illæ perseueraret in negando, quòd huiusmodi probationes,
7 † contra ipsum purgarentur per ipsa tormenta. & licet Bald. in dicta. l. obseruare. & in. l. prima. C. de iuramen. calum. dicat, quòd imò iudex potest subiicere reum tormentis, licet crimen sit clarè probatum, & hoc vt ore proprio fateatur, & appellare non possit, tanquam confessus & conuictus, per text. in dicta. l. obseruare. nam respondet Cæpol. quòd hodie talis causa non debet mouere iudicem, cùm per totam Italiam communiter fit prouisum per statuta terrarum, vt à sententiis capitalibus non liceat appellare: quod maximè dico vrgere in
8 hoc regno in † homicidiis, in quo per ritum magnæ curiæ vicariæ cautum est, vt à sententia lata contra homicidam non admittatur appellatio: & est sub rubr. in quibus causis appellare
9 non liceat. † Item & secundò, præsupposito quòd per torturam probationes per testes de visu possint purgari & eneruari, prout plenè Albe. & successiuè Moder. in. l. edictum. ff. de quæstionib. dicitur, quòd eo casu resultaret absurdum, videlicet quòd esset in facultate iudicis absoluere delinquentem, & ipsum liberare per indirectum, dum ipsum hortaretur ad tollendum torturam patienter sibi inferendam: quia fortè non grauiter sibi inferret: quia eo casu licet conuictus fuerit per
10 testes, liberabitur. † Item & tertiò cùm appellatio sit iuris remedium aduersus grauamen, vt in cap. subiectum. & in cap. cùm speciali. §. porro. de appellationib. eo casu ipsum non admittendo, sequeretur quòd iudex posset sic indirectè & violenter hominem necare, auferendo eidem beneficia appellationis à iure concessa, quod permitti non debet, iuxta ea, quæ habentur per Barto. in. l. ij. ff. de re iudicata. per Abbat. & Philip. Franc. in cap. cùm sit ro-
11 mana. de appellationib. † Quartò & vltimò, quia de eodemmet crimine

non

non poteſt quis duplici pœna puniri, cùm pœnæ qualitas debeat culpæ commenſurari: per text. in l. ſancimus. C. de pœnis. & in cap. quæſiuit. in fine. de iis, quæ fiunt à maiori parte capit. ita dixit Baldus. in authenti. vt omnes peregrini. in vltimo notabili. C. communia de ſucceſsio. & ſic cùm pœna homicidij ſit capitalis: vt in l. nemo. C. de epiſcop. audi. cum vulg. eo caſu homicida confeſſus duplicata pœna affligeretur, videlicet pœna capitis & pœna torturæ: quod non eſt dicendum. Ita etiam in ſpecie dixit Tancred. de Corne. in ſua compendioſa, in rubrica de quæſtionib. circa materiam probationum. in vltima quæſtio. & ita etiam in pro-
12 priis terminis † recedendo ab iſta doctrina Bald. in dicta. l. vnica. reperio fuiſſe doctrinæ prædictæ reſponſum per Magnificum dominum Tho. de Ferrariis de Brixia, in ſuis cautelis, in cautela. v. in ordine. Sed quia ad tollendum omne dubium, fuit inſtanter petitum per ipſum Coſmam ſe audiri in eius iuribus, ex quo offerebat docere ad eius defenſionem neceſſariam occidiſſe præfatum Ferdinandum. quo caſu non habet locum doctrina Bald. in dicta. l. vnica. cùm ibi loquatur, vbi ſimpliciter quis confeſſus fuiſſet homicidium feciſſe
13 ad ſui † defenſionem. & non offerendo aliter demonſtrare, quòd ad defenſionem fecerat: ſed vbi quis obtulit verificare homicidium ad defenſionem perpetraſſe, tunc audiri debet. Ita ad literam voluit idem Bald. in capit. dudum. penultima columna. extrà de electio. vbi magiſtraliter loquitur. & ſic licet aliqui de concilio Collaterali fuiſſent alterius voti: attamen quia Baldus in dicta. l. vnica. de confeſsis. & dum tenet poſſe procedi ad torturam, præſupponit id locum habere, datis defenſionibus, & ſic dato termino ad probandum, & non euacuata confeſsione: vt ipſe Baldus clariſsimè loquitur. Ideò ſectati tutiorem viam per hanc doctrinam Bal. in prædicto cap. dudum. me exiſtente relatore cauſæ. & ita votante, videlicet eundem Coſmam admittendum ad ſuas defenſiones, fuit dictum meum votum ſequutum per cæteros iudices ipſius magnæ curiæ: & ſic fuit admiſſus præfatus Coſma ad faciendum ſuas defenſiones. Quibus demum peractis, & publicato proceſſu, compertum fuit teſtes ad defenſam ipſius Coſmæ productos difformes in eorum depoſitionibus, imò diuerſos & contrarios inter ſe ipſos. nam aliqui ex ipſis interrogati ſuper exceptione per ipſum poſita, in qua aſſerebant Ferdinandum occiſum per prius euaginaſſe enſem contra ipſum Coſmam, reſponderunt, quòd præfatus Ferdinādus ſequebatur præfatum Coſmam proiiciendo plures ictus aduerſus ipſum cum enſe, ita quòd pręfatus Coſma retrò cedebat: & Ferdinandus proſequebatur ipſum, prout proſequutus fuit vſque ad locum in quo Ferdinandus ipſe occiſus à prædicto Coſma. Alij verò teſtes eiuſdem Coſmæ contrarium dixerunt, deponendo ꝙ prædictus Coſma mortaliter proſequebatur ſeu inſequebatur ipſum

Ferdinandum, admenando plores ict° aduersus ipsum, vsque quo peruenit ad locum, in quo prædictum Ferdinandum occidit. Item aliqui ex dictis testibus deposuerunt, videlicet vnus ex eis, quòd Ferdinandus euaginauit ensem à principio, vsque ad medietatem ensis & imposuit sibi partem chlamydis in brachio, ipsam aduoluēdo in brachio. Alius verò testis deposuit, quòd prædictus Ferdinandus ilico euaginauit totum ensem aduoluendo sibi integram chlamydem in brachio. Item aliqui deposuerunt initium rixe fuisse ante apothecam vitrariæ. aliqui verò ante apothecam aromatariæ. Ex quibus contrarietatibus inter eosdem testes & ab ipsomet Cosma productos, causatur non modica suspicio contra ipsos, & potissime contra ipsum Cosmam eosdem

14 producentem. vnde † succedit optima iuris dispositio, quòd vbi testes sunt suspecti, quod falsum deposuerint, debent pro cautela super circunstantijs interrogari, vt perpendatur, an verum vel falsum deposuerint. & sic vt eis credatur, vel non glo. est no. in. l. iiij. §. testibus. ff. de testi. Azo in summa de testibus. penultima columna. glo. in capitulo causam, quæ. versicu. tempore. de testi. Specu. in titu. de testi. §. quid iam de interrogatorijs. Felin. in capitulo cùm causam. extrà de testib. consuluit Alexander in consilio. xc. iiij. volumine, vbi in specie consoluit, quòd dum

15 iudex suspicatur de falsitate † testium, debet testes ipsos interrogare, si starent vel sederent tempore eorum depositionis, & de qualitate vestium illorum, de quibus deponunt, & colore & de forma loquendi: & an simul vel separatim peruenerint ad locum, & sic de similibus: vt sic data diuersitate, eorum dictis non erit standum: & bene faciūt nota. per Bald. & Salycet. in. l. testium. C. de testibus. per Bald. in dicto capitulo cùm causam. colum. quinta, & ibi subdit, quòd huiusmodi interrogationes non fiunt frustra: quia imò Iudex quādo suspicatur contra testem de falsitate, debet laborare circa huiusmodi interrogationes contra testes. & dicit honorari per Azo. in loco prædicto. & idē tenuit Bald. in sua margari. in versicu. iudex. versicu. cvij. & proprie. in versic. iudex laborare debet. vbi formaliter

16 inquit, quòd † iudex debet laborare, vt intercipiat testem, si ei suspectus videbitur. & dicit ita velle Innocen. in capitulo causam. in fi. de testibus. imò eosdem testes interrogando de circunstantijs, licet inuoluere etiam in ijs, in quibus substantia rei non consistit. Ita cōcludit Decius in rubrica, ea, quæ natura. de regulis iuris, numero quarto, & quinto, numero trigesimosecundo, vnde multò magis erit in circunstantijs pertinentibus ad actum, de quo quæritur. Ita etiam consulendo tenet Alexand. in prædicto consilio nonagesimo & idem Alexand. in consilio. cliij. v. colom. in. v. volu. & in consilio. cliiij. ij. colum. eod. v. volumin. & dixit Bald. in. l. final. in fine commenti. C. de testibus. quòd quando iudex habet testes suspectos, debet eos capere, & inuoluere verbis: nec dare eis dilationem ad eorum malitiam instruendam: & allegat Azo. in summa eiusdem titulo. & idem tenet Baldus, in lege prima. §. editiones.

ff.de edendo.refert & sequitur Iacob. de sancto Georgio in.l.qui falsa.in fine.ff. de testibus. Ex quibus omnibus per me allegatis ac apertis libris exhibitis, visum fuit communi voto Magnificorum iudicum sociorum meorum esse procedendum ad torturam cōtra præfatum Cosmam inquisitum, vt explicitè veritatem deponere debuisset, super homicidio, per ipsum cōmisso, stante dicta diuersitate, imò contrarietate maxima inter testes met per ipsum productos. Sed quia quamplures testes deposuerant, quòd primò loco Cosma ipse insultatus fuerat à prædicto Ferdinando, & prosequutus eundem Cosmam vsque ad locum, in quo occisus fuit Ferdinandus præfatus ab eodē Cosma: & iuris dispositione sancitum est standum esse † maiori numero testium à me productorum: licet minor pars contrarium probet, seu dicat vt dixit pulchrè Bartol.in.l.prima.ff. de ventr.inspicien.& consuluit Alexā. in consilio.lxiiij.in secundo volumine, Cyn.in.l.prima.C.de iureiurando. & Barto.vbi suprà, dicit quòd est quæstio pulchra & quotidiana multum. Attamen concurrente maxima perseuerantia ipsius Cosmæ in tortura, semper asserendo quòd ad defensionem occiderat: & quòd ipse Ferdinandus eundem Cosmam prosequebatur cum ense: & ipse Cosma semper retrocedebat, & reculabat se defendendo. fuit tandem arbitratum per illustrissimum ac reuerendissimum dominum Cardinalem Columnam, locumtenentem generalem Cæsareæ maiestatis, præfatum Cosmam esse condemnandum ad remigandum in triremibus Regijs eius vita durante: prout ita per suæ reuerendissimæ dominationis schedulam condemnatus fuit: & certè prudentissimè, cum maxima circunspectione: adeò quod meo iudicio quilibet meritus Iurisconsultus aliter melius arbitrari non potuisset: maximè concurrente partis offensæ remissione in actis producta.

17 [in margin beside "sancitum est standum esse † maiori numero"]

Thomas grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Crimen veneni detestabile & execrandum, & longè grauius homicidio: & vendens & emens venenum, puniuntur: licet mors non sequatur.*

2 *In criminibus occultis, quæ vt plurimum per vnum solum committuntur lex contentatur facilioribus indicijs.*

3 *Præsumptiones & coniecturæ sufficiunt loco plenæ probationis in criminibus occultis, ad torturam, veluti in crimine veneni.*

4 *In his, in quibus liquidæ probationes haberi non possunt, sufficit, quòd iudex ex vehementi opinione se informet. Et coniecturæ habentur eo casu loco probationis. & numero quinto.*

6 *Socius criminis probat contra socium in criminibus occultis.*

7 *Fides torti augetur per torturam.*

8 *Ratione enormitatis criminis licet iura transgredi. Et quòd ratione enormitatis criminis interdicitur audientia etiam comparentibus. pro eo etiam aduocato.*

Nobiles licet regulariter furcis non suspendantur: tamen ratione enormitatis criminis suspenduntur, & in altioribus furcis.

9 *Ex causa enormitatis criminis ex processu in-*

formatiuo proceditur ad torturam.

10 *Crimina atrocia non comprehenduntur in dispositione generali. Et indultus seu abolitio criminum non extenditur ad criminosos grauiorum criminum, nec ad crimen falsi. & numero.11.*

12 *Vna praesumptio tollitur per aliam & vnum indicium tollitur per aliud & vna coniectura per aliam. & numero decimotertio, & decimoquarto.*

15 *Confessio damnati ad mortem, dum transmittitur ad supplicium in fauorem alterius nominati, & inculpati per ipsum, si tunc ipsum exculpat, tenet exculpatio in illius fauorem. & nu.16.&.17.*

18 *Seruus deponens contra dominum in criminalibus, an & quando probet.*

20 *Indicia ad torturam contra aliquem eliduntur per vnumquodque, quod vrgeret in contrarium.*

21 *Testis vnus bonus facit indicium ad torturam, nisi alia coniectura resisteret in contrarium.*

22 *Torquendus si ex processu haberet aliqua indicia pro se, indicia quae extarēt contra ipsum debent esse magis vrgentia.*

Prima limitatio ad praeeminentiam magnae curiae vicariae. vide in praecedentibus nu.20. 21.&.22.

23 *Inquisitus, contra quem extant indicia ad torturam, si allegaret talia, quae si probaret, non torqueretur, debet supersederi in tortura.*

24 *Secunda limitatio ad praeeminentiam magnae curiae.*

Praeeminentia magnae curiae habet locum contra valde diffamatos, & in notorijs criminibus concurrente leuitate vitae torquendi.

25 *Quando homo interfecit hominem, omnes virtutes caelorum clamant ad diuinam maiestatem:*

26 *Contra homines malae conditionis & famae, potest procedi ad torturam, non data copia indiciorum, etiam de iure communi.*

27 *Tertia limitatio ex praemissis, quòd praeminentia praefata non habeat locum contra hominem bonae famae.*

28 *Praesumptio delicti, tollitur ex praesumptione bonae famae.*

29 *Quarta limitatio praeeminentiae. ibidem.*

Allegans testes contra ipsum productos, esse sibi inimicos capitales, offerendo verificare in promptu, est audiendus & supersedendum in tortura.

30 *Testes inimici non admittuntur etiam in crimine laesae maiestatis nec haeresis.*

31 *Quinta limitatio ad praeeminentiam praedictam est ibidem.*

32 *Ad hoc, vt procedi possit contra inquisitum, requiritur quòd ante omnia praecedat infamia contra ipsum, aliàs testes deponentes super dicta inquisitione, non probant sed corruit inquisitio.*

33 *Iudex potest se informare de infamia seu bona fama à testibus etiam inhabilibus sine ordine & forma iudicij receptis, & sine ordine iudiciario.*

34 *Longè deterius est hominem veneno necare, quàm gladio occidere.*

Sexta limitatio est in.d.nu.

35 *Septima limitatio est, quòd non habet locum praeeminentia, nisi praecedat infamia.*

36 *Quae requirantur ad hoc, vt quis dici possit infamis per delictum.*

37 *Talis quis non dicitur, nisi sit pronuntiatus pro tali.*

39 *Industria personae officialis dicitur electa, vbi dicitur in commissione: tu per te cognoscas.*

ctus.

40 *Informes per teipsum, si dicitur in literis apostolicis, non poterit alteri subdelegari.*

41 *Iudex in criminalibus debet ipse examinare testes: nec notarius actorum hoc facere potest, nisi sibi committatur.*

Praeminentia praefata nô habet locum, quando testes non fuerint: examinati per magnam curiam: & sic erit octaua limitatio.

43 *Nona limitatio est in numero quadragesimotertio, vt non habeat locum praeminentia praefata, vt si semel est data tortura, possit reiterari.*

44 *Priuilegium contra ius debet intelligi, vt minus ladat ius commune, quàm possit.*

Votum. III.

AEterni numinis præsidio pia mente ac recto corde inuocato, Amen.

¶In causa inquisitionis formatæ aduersus honorabilem Galienum de Ciuitate Cauæ, mercatorem ex vna, & Regium fiscum inquirentem ex altera, super venenatione & morte inde sequuta in personam quondam Iulij Longi in Ciuitate Licij, præsentato processu Regij Capitanei Liciensis introducto per appellationis remedium in prouinciali audientia Idrontina, instante orbato parente præfati quondam Iulij, appellante ac interposito decreto per eandem audientiam, minimè indicia contra ipsum fuisse purgata per torturam illatam quondam Antonio inquisito, tanquam mediatore veneni traditi, & nihil confitente. Quamobrem reiterata tortura in eundem Antonium, licet à principio negasset tandem prædictum Iulium venenasse asseuerauit mandato eiusdem Galieni, à quo venenum ipsum seu arsenicum recepisse affirmauit, & imposuisse in cyatho serupi traditi eidem Iulio tunc infirmo, quod quidem per prius in curia eiusdem Capitanei negauerat imposuisse, prætextu quòd tenebat mannam in manu tradendam eadem nocte honorabili Petrello similiter infirmo: & quòd venenum præfatum præfatus Galienus sibi consignauerat in quodã cartocio, eodem prius triturato per eũdem Galienum: & hoc præsente quodam seruulo seu mancipio eiusdem Galieni: qui seruus examinatus deposuit ambos ipsos triturasse quandam rem albam, qua assignata per præfatum Galienum eidem Antonio paulatim insimul recesserunt vsque ad ianuam domus adinuicem interloquentes.

¶Galienus ipse in sua depositione asseuerat dedisse rem albam in cartocio eidem Antonino, quæ erat manna sumenda per Petrellum infirmum in medela sibi danda eadem nocte, ac deferenda per præfatum Antoninum, bene verum, quòd eam triturasse negauit, cùm manna non trituretur, id probare se offerens vnà cùm ætate seruuli præfati nunc non excedentis ætatem vndecim annorum. Et tandem vltimo loco intro-

ducta causa per remedium appellationis similiter in magna curia vicariæ per præfatum Galienum, & querulante ac fisci patrono insistentibus, debere ad torturam procedi contra præfatum Galienum. Concurrente insuper prætensa inimicitia inter ipsum quærulantem, & præfatum Galienum annis elapsis ferè decem ex causa, quarundam iniuriarum prolatarum adinuicem. hæsitatum fuit, an torqueri possit, & habita ordinatione super puncto præfato esse votandum coram reuerendissimo, & Illustrissimo domino Cardinali Columna locum tenente generali Cæsareæ maiestatis, dixi prima consideratione dicendum videri, quod sic præsupposita criminis enormitate
1 veneni, † quod detestabile & execrandum est, per text. in l. j. C. de malefi. & mathe. & in l. prima. §. primo. ff. ad legem Corneliam de sicar. intantum, quod est longè grauius homicidio: per text. in dicta. l. prima de malefi. adeò quod in regno vendens & emens venenum, puniuntur: licet mors non sequatur: per text. in constitutio. regni. Quicunque toxicum. maximè cùm habeat secum admistum crimen proditionis vt inquit Bald. in lege cùm fratrem. C. de his, quibus vt indig. & in. l. nemo. C. de summa trin. & fide catho-
2 li. & maximè, cùm simus in † delictis, occultis, & quæ vt plurimum per vnũ solum committuntur. & ideò lex est, contenta facilioribus indicijs ad torturam, quàm in alijs. Ita Bald. in. l. nemo. C. de episco. audi. & in dicta. l. cùm fratrem. & consuluit Alexand. consilio. lxxvij. primo volumi. & consilio.

lxij. in tertio volumi. & Moder. Senen. in tractatu syndica. in versicul. tortura. Item in occultis criminibus ex eorum natura, veluti in venenatione, nedum ex iuris dispositione ad torturam, verum etiam ad condemnationem præsumptiones, & coniecturæ sufficerent
3 in locum † plenæ probationis. c. Michaël. extrà de fili. presbyter. cap. veniens. el secundo de testib. Anton. de Butri, & cæteri in. cap. tertio, loco. extrà de probatio. & plenè Ias. in lege si quis ex argentarijs. §. prætor ait. de eden. & consuluit Alexand. consilio xxiiij. in secundo volumi. & ante eum Pau. de castro in consilio. cclxxviij. Viso processu. & ideò dixit Bald. in. l. in illa stipulatione, si Calendis. in fine. ff. de verbo. obligatio. quòd in omnibus
4 in quibus † claræ & liquidæ probationes haberi non possunt, sufficit quòd iudex ex vehementi opinione se informet. & alibi dixit satis ad propositum Angel. in dicta. l. si quis ex argentarijs. quod vbi difficile est probare verita-
5 tem † facti, coniecturæ habentur loco plenè probationis Primò adparet, in casu, de quo quæritur, nos esse in de-
6 lictis occultis, in quibus † socius criminis probat contra socium, per text. in cap. fina. extrà de testi. cogen. Ita dixit Bald. & Saly. in. l. quoniam liberi. C. de testi. Anto. de Butri. in cap. quoniam. extrà eodem tit. Francis. de Are. in consilio. lxj. & maximè stante eius depositione, id est, ipsius Antonini, facta in tortura, & sic magis augetur
7 fides torti, † vt no. in. l. ex libero. ff. de quæstio. ita dixit Bartol. & Baldus in l. prima. C. de sum. trinit. & fide catho.

Vlt

8 † Vltimò non obmittendum censeo quod concurrente criminis enormitate, iura transgredi liceat, per text. in. l. omnes. C. de defen. ciuita. vbi ratione enormitatis delicti inquisito, & pro eo comparentibus, interdicitur audientia, per quem text. dixit pulchrè Angel. in tracta. malefic. in versicu. & vestem cælestem abstulit. in versicu. non obstante, quod pro insignibus malefactoribus iudex interdicit officium aduocato. Hinc voluit Bald. in cap. obiectus. qualit. olim feu. alie. pote. quod propter casus terribiles licet iura transgredi. Hinc dixit Bald. in cap. cùm quidam. in fine. de iureiuran. quod licet
8 nobiles furcis non suspendantur, † tamen concurrente enormitate criminis suspenduntur, & altioribus furcis. Vnde stante criminis immanitate, videretur dicendum posse procedi ad torturam ex processu informatiuo cōtra præfatum Galienum, per text. in
9 cap. pro humani. de homi. in. vj. † ibi in versicul. probabilibus argumentis, per quem ita tenet Hostien. Ioan. Andræ. & Geminia. ac Philipp. Franc. ibidem. & sequitur Hippoli. Marsi. in. l. prima in princip. ix. colum. ff. de quæstionibus. Alexand. in consilio. lxv. primo volumine. & in consilio. xlj. secundo volumine maximè vigente in loco copia falsorum testium, vt ibidem meminit Alexan. & optimè etiam consuluit Andræas Barto. ba. in suo consilio penultimo. primo volumine.
10 † Maximè, cùm in qualibet dispositione nunquam de iure intelligantur crimina & delicta attrociora inclusa, nec continere prout in simili. ponit gl. in. l. secunda. ff. arbor. fur. cæsa. quòd propter immanitatem criminis reus mortuus, potest dari bestijs laniandus in cibum, licet in alijs debuisset humari. & alibi dixit glos. in. §. per contrarium. institut. de hæredi. quæ ab intest. defer. quod propter enormitatem criminis fama defuncti damnatur. hinc Ludoui. in. l. si quis in graui. §. hi quoque. ff. ad sillan. dixit, quod si per statutum cōceditur abolitio seu indultus delinquentibus, non extenditur ad criminosos grauiorum criminum. & dixit Barto. in. l. Lucius. in fi-
11 ne. ad turpillia. † quod eo casu non comprehenderetur crimen falsi in remissione seu indultu. quibus non militantibus sum voti contrarij, & contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. Et primis considero, quòd contra eundem Antoninum, dum fuisset formata inquisitio venenationis, præfatæ, fuit compertum, quòd in magazeno, in quo ipse degebat, adstabat quoddam mortarium marmoreum, absconsum subtus gradus, in quo paulò ante fuerat audita trituratio seu sonitus per vicina seu à vicinis, & ipso mortario viso ac inspecto per plures expertos, repertum fuit toxicum seu arsenicum fuisse in eo trituratum, concurrente maximè querela vxoris defuncti venenati, in qua asserit ipsum Antoninum trituraſſe veneнū in mortario prædicto existente in magazeno, ob quod assessor curiæ capitanei Liciensis cum magistro actorum accessit super loco, & comperto mortario prædicto illud exhibuit, expertis iam examinatis & attestati sunt, vt suprà.

no. in consilio. centesimoquinquage-
simoseptimo incip. visa facti narratio-
ne. in septima colum. Nec militaret di
cere, prout dicit Baldus in titulo, de
pace Constan. in versicu. vasalli. quòd
non omnis, qui moritur, sit sanctus
Ioannes Baptista seu Euãgelista, nam
ex hoc non tollitur, quin maior pars
migrantium ab hoc seculo, non nita-
tur mori absque onere conscientiæ, vt
à communiter accidentibus compertum
est: quod est validum argumen-
tum: & non à rarò contingentibus. l.
certi condictio. §. si nummos. ff. si certum
petatur. lege palam. ff. de ritu nupti.
& leges adaptantur ad ea, quæ fre-
quentius accidunt. vulgar. l. nam ad
17 ea. de legibus. † & maximè cùm consti
tutus in mortis articulo, non præsu-
matur mentiri. ita Baldus in consilio
xxv. incipiente. casus, super quo. secun-
da columna in primo volumi. cùm ne-
no præsumatur immemor salutis æter
næ lege fina. C. ad. l. iul. repetun. cap.
sancimus. prima quæstione. septima &
maximè dum laborat in extremis quia
eo casu non præsumitur mentiri, dum
cogitat eius animam breui ab eius cor
pore separari. & idem reperio consu-
luisse eundem Marsil. in suo consilio.
cix. penultima columna. 30. numero
&. 31. Nec militaret depositio olim
seruuli ipsius Galieni, de qua suprà
dum deposuit vidisse triturari quan-
dam rem albam per ambos. & quòd
demum illa apposita in Cartocio per
præfatum Galienum eandem assigna-
uerat eidem Anto. accedendo cum eo
vsque ad ianuam domus, in qua ad-
stitit per certum temporis spatium,
cum eo secretè alloquendo.

¶ Antoniuus verò nihil de trituratio-
tione prædicta, nec per se nec per Ga-
lienum facta deposuit, nec quòd stete-
rit post habitum cartocium cum ipso
aliter loquendo. sed solum deposuit,
quòd adsignato sibi cartocio dixerat
sibi. *va mo che e andato Roberto per lo serup-
po & ponencello dentro*, & sic ipse reces-
sit quod quidem non adparet esse abs-
que diuersitate imò contrarietate in-
ter eos: & tamen circunscriptis præ-
dictis absque veri præiudicio deposi-
tio illius seruuli contra dominum non
tenet, quando verè seruulus ille fuisset
maior ætate, nisi alia concurrerent in-
18 dicia contra † dominum, vt dicit Bar
to. in. l. inter omnes in. §. si rectè. ff.
de fur. Barto. in lege quæro. in fine. ff.
de ædil. edict. & in. l. cùm probatio. ff.
de probatio. & consuluit Alexander
in consilio. xxiiij. in secundo volumi.
imò etiam seruus, qui liber reputare-
tur, testis esse non potest, dicit Specul.
in titu. de testibus. §. primo versiculo,
19 quid si tantum. maximè, † cùm dica-
tur vilis persona, & sic non potest in
causa graui imò grauissima: prout
est ista, testificari, nisi cum tortura.
Ita voluit Baldus. in lege milites. C.
de quæstionibus. & melius in authenti.
si dicatur. vltima columna versicu. ter-
tio casu. C. de testibus, & Inde satis ad
propositum ex præfatis succedit ma-
gna imò maxima elisio indiciorum,
præfatorum. & iure cautum est, quod
vbi extarent indicia sufficientia ad tor
20 turam † cõtra aliquem, vnumquodq;
quod vrgeat in contrarium, illa elide-
ret, intantum quòd torqueri nõ posset
vigo

vigore illorum indiciorum:voluit Io. Andr.in regula cum in cõtemplatione.de reg.iur.Bald.in.l.fin.C.de proba.& in.l.j.ad fin.C.communia de leg. ita in specie consuluit Alexan.de Imo. in consilio.clxxix.iij.colum.ij.volum. & ideò dixit in specie Bald.in.l.ij.j.colum.quorum appella.quòd licet vnus bonus testis faciat indicium sufficiens
21 †ad torturam,id intelligendum est nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium.Ita etiam consuluit Alexander in consilio.cxxiiij.incipiẽ. quoniam abundè deductum & allegatum est.in secũda colũ.in sexto vol.& ideò non ab re dixit Barto.in.l.j.§.ad quæstionem.versicu.nec facilè.ff.de quæ-
22 stio.quòd quando torquendus† habet aliqua indicia pro se, indicia quæ vrgent contra ipsum,debent esse magis grauia,ita quòd præponderent, adeò vt ad torturam deueniri posit. Idem referunt & sequuntur Moder. Senenses in tracta.de indi.& tortu.v.charta. in versicu. circa quintam quæstionẽ. versicul.illud est bene not.& ista erit prima limitatio ad præeminentiã magnæ curię vicariæ,vt eius virtute ꝓcedi non posit ad torturam,quando aliquid vrgeret contra indicia,vt suprà: seu quando aliqua coniectura resisteret in contrarium:seu quando in informatione capta contra inquisitũ essent aliqua indicia pro ipso inquisito,id est in eius fauorem,& illa, quæ adparent contra ipsum non essent longè magis grauia:per suprà dicta.& licet possent ad prædictas dici esse tres limitationes ad præeminentiam præfatam: attamẽ quia reflectuntur in vnum, ego posui pro vna tãtùm.Item adducitur, quòd Galienus ipse allegauit seu obiecit seruum illum esse impuberem & minorem vndecim annorum,& tempore lati testimonij sunt iam duo anni elapsi, erat iam minoris ætatis vndecim annorum,offerẽdo illud verificare,quod tantò magis est:offerendo insuper se probaturum rem illam albam, quam dederat Antonio, fuisse mannam,eidẽ erogatam pro medela Petrelli præfati,vt suprà. Ex quibus videtur talia
23 in medium adducere,† quæ si probaret,cessare deberet tortura. & ideò eo casu audiendus est supersessa tortura. Ita in propriis terminis tenet Gand.in tract.malefi.sub rubrica,quis sit effectus quæstionis.in versi.sed quid erit. de quæstio.de facto subdens,quòd ita super hoc sibi consuluit do. Lambertinus Rampolus.& idem voluit Paulus de Leaz.in commento.c.grauis. de deposi.circa vltima columna.Et idem in propriis terminis reperio consuluisse Alexand.in consilio.lxv. in primo volumine.Et idem in regno tenet in specie dominus Bartol. de Capua.in c.regni,incipiente:si iustè qnis appellauerit.sub titu.quòd recipiatur appellatio à tormentis.in additione incipien. sed pone.circa fi.in char.lxxiij.& ratio vrgentissima supersedendi in tortura, erit vt ipsi dicunt,quòd si post torturam differretur defensio,nũquàm per appellationem posset posteà recuperare detrimentum membrorum: & sic post sibi illatam torturam, tardè probaret,cùm istud grauamen posteà non sit reparabile lege secunda.ff.de appellatio.recipien. & idem probat præfatus

tus dominus Bartholomeus de Capua vbi suprà, dicens quod serò appellaretur: si prius poneretur ad torturam. Et ista erit secunda notabilis & menti tenenda limitatio ad præeminentiã magnæ curiæ vicariæ. Nec respectu enormitatis criminis vendicaret sibi locum præeminentia prædicta in casu præmisso, cùm illa ortum sumpserit à capitulis regni: & præsertim à capitul. in accusatis. à capitul. tormentis. à capitul. iuris censura. à capitul. prouisa iuris sanctio. & à litera arbitrali, si cum sceleratis &c. quæ melius & clarius cæteris loquitur. Ex quorum capitulorum & literarum dispositione adparet concessa dicta præeminentia torquendi eidem magnæ curiæ ex processu informatiuo: vt dicit Par. de Puteo. in tracta. syndica. in versi. tortura, in capitu. quia plerunque. in versi. an si quis dixerit. secunda colum. vbi subdit, quòd rarò vtitur magna curia præeminentia prædicta, nisi in latronibus insigni-
24 bus † valde diffamatis, & in notoriis criminibus: concurrente tamen leuitate vitæ torquẽdi. Et idem sequitur Affli. noster Neapolitanus in suis decisio. quas dicit esse. suprà dicti concilij in decisio. cccxcj. vbi in specie testatur fuisse in. suprà dicto concilio dictum & conclusum tam per iudices magnæ curiæ vicariæ, quàm per suprà dictum concilium, quòd contra latrones insignes disrobatores stratarum, incendiarios violentos raptores, & committentes grauia crimina, contra quos laborat infamia, contra istos procedi potest iuris ordine non seruato: & sic ex processu informatiuo ad torturam. sed si inquiritur contra vasallum regis bonæ famæ, de aliquo delicto non notorio. tunc non est iustum, quòd procedatur ad torturam ex processu informatiuo: quia esset tollere defensionem quòd iura abhorrent: & ita demum subdit vidisse seruatum: & hoc respectu styli in ipsa magna curia: qui stylus seruari debet. Ita in particulari consuluit Alexand. de Imo. in consilio. xlj. incipien. habita super contentis. vltim. columna in secundo volumine vbi etiã dicit, quòd stylus & consuetudo possit derogare solennitati citationis: vt dicunt Bartolus. & Sali. in authentic. si quis in aliquo. C. de eden. & idem reperio consuluisse Alexand. in suo consilio sexagesimoquinto in primo volumine quod maxime intelligendum est cùm grano salis, vbi agitur de vita hominis: cùm ad Deum spectet, quando velit hominem mori: quia vt dicit Hermogenes Philosophus, vt refert Aristo. in lib. de regimine principis. in. c. de regis iustitia. quòd quando
25 creatura interficit † creaturam, omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem, dicentes: domine seruus tuus vult esse tibi similis. & Deus respondet: ipse interficit & interficietur, mihi vindictam: & ego retribuam, & ideò quando iudex ritè & rectè aliquẽ condemnat ad mortem, hoc facit tanquam minister Dei; secus, quando nõ ritè nec rectè: & ideò satis aduertendum. Et vltra prædictam præeminentiam & capitula regni, & ex quibus stylus seu præeminentia præfata dicitur emanasse: extat etiam iuris commu-
26 nis † dispositio, vt contra hominem

male

malæ conditionis & famæ posſit iudex procedere ad torturam, non data copia indiciorum. Ita tenet ſingulariter Guido de ſuza. in tracta. malefici. ſub rubrica. qualiter fiat inquiſitio. in princip. Gandi. in tract. malefi. ſub rubrica, quomodo cognoſcatur de malefi. per inquiſitionem. in verſic. ſed quęro facta & completa. & ibi allegat hoc voluiſſe Specu. de quo ibi per eum & ita etiam præfatos Doct. referendo, tenet Auguſti. Ari. in additio. ad Angel. in tract. malefi. in verſicu. fama publica. in quinta chart. in verſicu. item aduertas. in addi. incip. tu autem in hac materia adde v[illegible] ſingularem limitationem. Verum limitat procedere, quando iudex ex officio procederet. Secus, ſi ad poſtulationem partis: quia tunc eſſet danda copia. & idem refert & ſequitur Hyppoli. Marſil. in leg. prima octaua columna verſicu. & inquantum. ff. de quæſtio. & ideò ex ſuprà ſcriptis elicio tertiam limitationem ad præeminentiam magnæ curiæ: vt non
27 habeat † locum contra hominem bonæ famæ, etiam quòd cõtra ipſum exiſteret indicium ad torturam ſufficiẽs: vt pulchrè voluit Baldus in lege fina. in fine vltima columna de probatio. vbi in ſpecie dicit, quòd licet contra inquiſitum ſit indicium ſufficiens ad torturam, ſi tamen ſit bonæ famæ, non poterit torqueri. Idem refert & ſequitur Alexand. in lege fina. in apoſtil. ff. de quæſtio. & idem Alexan. in conſilio nonageſimo incipien. viſo themate ante ſcripto. penultima columna in tertio volumine Catald. de Viſſo. in tractatu. ſyndic. in verſiculo. ccccxlij. incipien. adde, quia ſæpe. Cornel. in conſilio quinquageſimooctauo incipient. viſa inquiſitione quarta columna ſecũdo volumine. Cæpol. in conſilio. xl. incipien. Lucius nona columna. Alexander in lege fin. ff. de quæſtio. quarta & pe. apoſtil. Philippus Decius conſilio. clxxxix. incipien. lætatus ſum. penultima columna vbi allegat Baldum in lege prima in fine. C. de loca. dicentem, quòd præſumptio delicti tollitur ex
28 præſumptione † bonæ famę: imò ex bona fama indicium tale ſufficiẽs ad torturam extinguitur. voluit Baldus. & Ioan. de imo. in lege fin. ff. de hæreditat. inſtitu. Sali. in lege fin. vltima columna de quæſtio. Auguſt. in additio. ad Ange. in verſicu. fama public. in additio. magna. incipien. tu autem in hac materia. & idem pulchrè conſulendo ſequitur Hyppoli. Mar. in ſuo conſi. ſeptuageſimoquarto, quarta columna primo volumine. Prætereà allegauit præfatus Galienus nõnullos teſtes examinatos contra ipſum eſſe ſuos inimicos capitales. & ideò limito & quartò non habere locum præeminentiã præfatam, vt quis torqueri posſit ex proceſſu informatiuo, vbicunque torquen
29 dus dixerit teſtes examinatos † cõtra ipſum, eſſe ſibi inimicos capitales, id probare ſe offerens incontinenti: quia eo caſu debet audiri nec poterit ad torturam procedi: ſed interim differri. tex. eſt in. §. ſi verò quis dicat. in authẽ. de teſti. ita in particulari voluit Feli. in c. ex parte. vlti. colum. extrà de teſti. & idem ante eũ voluit Andręas de Iſer. de quo Feli. nõ meminit in conſtitu. re
30 gni humanitate. penul. colum. † quod compro

comprobando, dico quòd licet in crimine læsæ maiestatis admittantur testes inhabiles & infames, sicut etiam in crimine hæresis: vt inquit Barto. in l. in quæstionibus. ff. ad l. iul. maiestatis plenè Alex. in consil. xj. in primo volu. attamen non admittentur testes inimici: vt dicit Barto. in d. l. in quæstionibus. & ante ipsum Specu. in titu. de accu. §. j. versi. fin. Alexan. consi. cxxvj. in iiij. volu. Par. de pute. in tracta. syndic. in versicu. suspictio. vbi nullam de præallegatis decisionibus mentionem facit. Item, huiusmodi præeminētia sumpta ex præfatis capitulis regni non ita nudè & indistinctè locum habere, intelligenda est & indifferenter, sed contra diffamatos & reprobos: vt patet ex verbis dictæ literæ arbitralis: si cum scelleratis &c. ibi dum dicitur, quos notabiliter fama grauat. & infrà ibi aut infamatos. Item habebit locum contra infamatos grauiorum scelerum, & vulgari quodammodo populi opinione grauatos. Item vendicat sibi locum iuxta mentem & verba ipsorum capitulorū, videlicet contra reiteratores criminū. Quod satis ponderandum est, vt adparet in capitulo: prouisa iuris sanctio. ibi: frequentiusque peccantibus. & in capitulo: crescit culpa. ibi: aggressiones ingeminant. & in capitu. si cùm scelleratis. quod litera arbitralis est ibi: quos crebra commissio criminum dat insignes. & sic adparet, quòd non indistinctè contra quemlibet delinquentem seu inquisitum de crimine, nisi concurrente mala conditione & fama, quæ non concurrunt aduersus prælatum Galienum mercatorē legalem & optimæ famæ: & sic cùm non adpareat de diffamatione seu infamia contra ipsum quæ ante omnia
31 † præcedere, debet corruit inquisitio ipsa: & sic quintò limito non habere locum præeminentiam præfatam, vt habetur in capitul. qualiter & quando. el. secundo de accusa. & in capitu. primo & secundo eodem titulo. in sexto. & in capitul. licet heli. de simo. ita dicit Specul. in titul. de inquisi. §. primo in principio. Salic. in lege quod promulgatis. C. de officio. præfect. vrb. Rapha. Cuma. in cōsilio centesimotrigesimoquinto incipiente: ad primum. in principio. & intantum hoc est verùm, quòd inquisitio non procedit contra non diffatum, quòd licet testes producti super huiusmodi inquisitiane probent crimen. de quo tamen inquisitus non erat diffamatus:
32 † tamen tales testes illi inquisito non præiudicāt. Ita specu. in titu. de inquisit. o. §. nunc videndum. iij. colū. in princ. refert & sequitur Bald. ibi in additio. in vlti. versi. & idem tenet Specu. expressius in titulo de inquisi. §. nunc tractemus. xj. col. versi. nā si aliqua & est rectè intuenti. text. expressus in. c. inquisitionis. §. tertiæ dubitatiōis. de accusa. & ideò dicit Bal. in capit. j. de offic. ordi. quòd si statutum dictat, quòd potestas in criminalibus liberè possit inquirere, quòd tamen propter hoc non poterit inquirere non præcedente infamia. & idem tenet Ioan. Andre. in capitulo, cùm oporteat. in princip. de accusationibus. refert & sequitur Ias. in lege milites. C. de testamen. milita. vbi subdit, quòd licet Papa mandet inquiri contra aliquos in gene

genere: tamen hoc mandatum Papæ debet intelligi & limitari infamia præcedente, & non aliter. & idem tenet Cardina. in clemen. prima. in sexta columna. versiculo, nonò quæro. de offic. ordina. vbi in specie dicit, quòd tenet statutum superioris, mandans quòd possit inquiri contra non diffamatum: & sic erit quinta limitatio ad præeminentiam præfatam. Non tamen obmittendum censeo tanquam pulchrum & substantiale dictum in hac materia, quòd † ad probationem
33 infamiæ seu diffamationis, aut bonæ famæ, potest iudex se informare sine ordine iudiciario, ac sine ordine in forma iudicij recepto: & etiam per testes inhabiles. Ita pulchrè Bal. in. l. qui testamento. §. contrarium. ff. de testamen. allegat Innocen. in capitulo, cùm in tua. extrà de sponsalib. & facit bene nota. per Panormita. in capitulo primo. in fi. commenti. extrà de postulat. prælator. refert & sequitur Iacob. de sanc. Georg. in. l. testium. §. eiusdem quoque. iiij colum. C. de test. Nec suffragaretur fisco dicere, quòd hic Galienus alias fuit infamatus de homicidio, sunt iam multi anni elapsi, & sic arguitur malæ famæ: quo casu videtur habere locum præeminentia præfata. Nam respondetur, quòd licet de hoc taliter non constet, ex quo posset mala fama inferri: attamen illa non esset in eodem genere mali, id est in venenando: cùm longè deterius sit hominem veneno necare, quàm gladio
34 † occidere: per text. in. l. j. de malefic. & mathe. & ad hoc, vt mala fama sortiatur effectum suum, & locum habeat, requiritur, quòd fuerit in eodem genere mali: non autem in diuerso genere. Ita dixit Barto. in. l. Cassius. de senatо. Bald. & Imo. in. l. vltima. ff. de hæred. instit. vlti. col. & subdit Ioan. de Imo. verba Bald. esse bene not. pro limitatione dictæ regulæ: semel malus. & idem consuluit in specie Alexand. de Imo. in consil. v. in. ij. colum. primo volumi. incip. in causa inquisitionis. & sequitur Cotta in memoralibus suis. in versiculo, si semel malus. & ista erit sexta limitatio ad præeminentiam præfatam. Item & septimò limito non habere locum præeminentiam præfa-
35 tam, nisi præcedat † infamia in personam torquendi: vt omnia suprà dicta regni capitula expressè loquuntur. & tenet Andræas de Ysernia in constitut. si damna. dnm dicit, quòd requiritur leuitas vitæ torquendi, vt tortura ipsa locum habeat: & in hoc satis est bene aduertendum: quia ad probationem infamiæ non sufficit, quòd ita dicatur, vel quòd ita dictũ sit, nisi etiam conuictus fuerit. Ita ad literam dicit Andr. de Ysernia in titulo de pace tenenda. in versicu. publici latrones. & probatur bene per text. in. l. ictus fustium. & ibi Barto. & doctor. C. de infam. & ideò dixit Petrus de ancharano. in consilio. clxxxix. incipiente: tri-
36 bus de causis. quòd † ad hoc, vt quis dicatur infamis ob delictum seu crimen, requiritur eius confessio in iudicio vel sententia iudicis: nec sufficit probatio criminis. Allegat ita voluisse Ioan. Andr. in cap. si quis. de præscriptionib. in sexto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemen. religiosi. extrà de

de sententia excommunicatio. & refert & sequitur Hyppol. Marsi. in sua practica causarum crimina. in. vj. char. in versic. aggredior. versicu. Pro quo etiam facit: nam non statim, quòd quis accusatur de crimine, reus est, aut dici potest, sed qui conuincitur tex. est in capitulo fina. in fin. xv. distinctio. in vlti. quæstio. & in cap. nonne. viij. quæstio. iiij. & in cap. eorum. xj. quæstione tertia. & in capitu. laudabilem. vt lite penden. & tenet Specu. in titu. de aduoc. §. sequitur. circa princip. & consuluit Hyppoli. Marsi. consil. lij. numero
37 xvij. in primo volumine. † Nam quis non dicitur talis, donec sit pronuntiatus. pro tali dixit Specula. in titulo de instrumento edito. §. restat. versiculo, quid si tabellio. in versiculo, quid si confectum. Socin. in consilio. lj. incipiente: præstantissime Doctor. iij. columna. Pau. de Castro consilio. xxxij. in fine versi. Pet. de anchara. consilio. cxlj. incipiente: per præfata. & idem Hyppoli. Marsil. in consilio. lxiiij. numero. xv. & consilio. lxxiiij. numero. xxxv. & consil. lxxxij. numero. xxviij. in secundo volumi. & consilio. xciiij. numero. iij. &. xxxv. eodem volumine. Item processus curiæ præfatæ non fuit fabricatus in magna curia vicariæ: sed in curia capitanei Liciensis, ac etiam in prouinciali audientia Idrontina: & hæc præeminentia concessa fuit magistro iusticiario per verbum: tu & tibi committimus: vt adparet in
38 suprà dictis capitulis. † & clarius in dicta litera arbitrali, si cum sceleratis: & ibi in versic. tu solus. & magis infrà: si tibi constiterit. & inferius: si tibi constiterit per testes, quos tantùm ad tui informationem recipere te volumus. clarissimè liquet, quòd regens & iudices debent ipsi capere informationem, & videre & cognoscere testes, quomodo & qualiter deponant contra inquisitum: ad hoc, vt sit locus torturæ: iuxta illud: tu magis scire potes, & maximè cùm tractetur de maximo præiudicio torquendi ex processu informatiuo: & ipse debet prospicere omnia, iuxta mentem dicti capituli. & non confidere de vita & honore hominis vni scribæ fiscali, præsertim cùm. d. litera arbitralis hoc expressè præsupponat in versic. tu solus. & ideò succedit, quod dixit pulchrè Bald. & Imo. in cap. fina. extrà de offic. delega.
39 quòd † si est mandatum officiali per hæc verba: tu per te cognoscas. est electa industria personæ: vt non possit per alium explicari: & tamen magis est dicere: tu solus, vt hîc. iunctis etiam verbis subsequentibus, & pariter propter excellentiam personæ & dignitatem, cui fuerunt verba dictorum capitulorum directa, censetur electa industria personæ. l. j. ff. de offic. præfe. præ-
40 tor. † Item si in literis apostolicis dicitur: informes per teipsum. importat hæc verba, quòd debeat per seipsum informare, & non per alium substitutum loco sui: & sic non posset alteri subdelegare: vt in capitulo finali. de officio delegati. capitulo, cùm dilecta. & ibi nota. de rescriptis. l. vnica. §. non autem. C. de caducis tollendis. nam important ista verba, ac si dictum fuisset personaliter te informes: vt in l. fideicommissa. §. finali. versiculo, per

C ipsum

ipsum id fieri. ff.de legatis.tertia.ita consuluit Alexand.in consilio.ccxvij. in secundo volumine. in vltima columna. vnde cùm non fuerint recepti testes per magnam curiam, nec in magna curia, adparet non esset locum præeminentiæ prædictæ, maximè cùm virtute illius geminationis illius pronominis: tutu seu tu, per te, &c. non potest alteri subdelegari. & istud dictum dicit esse singulare, & nouum, & paucis cognitum. Iason May.in.l.prima.septima columna.in septima limitatione. ff.de officio eius. idem Iason in.l.penultima.ad finem.C.de pactis. & in.l.prima.§.primo.in primo notab. circa finem. ff.de acquirenda possessione.& sequitur Barb.in consilio primo.incipiente: ex sacris. columna vigesimaquinta.versiculo: & est ponderandus.in primo volumine.& Corne. in consilio.lxvij.incipiente: plenè quidem & egregiè.ij.columna.vbi plura similia reassumit. & sic præallegata procedere debent in casu præmisso, cùm non fuerint examinati testes per ipsam magnam curiam, nec etiam per capitaneum Liciensem: aut auditorem prouincialem, sed per notarium actorum capitanei, quo casu non potest procedi ad torturam, nisi quando
4 per iudicem fuissent testes † examinati. Ita tenet Hyppoli.Marsil.in.l.j.iiij. columna.ver.septimò requiritur.ff.de quæstionib. vbi dicit, quòd in causis criminalibus debet iudex ipse recipere & examinare testes: nec notarius hoc facere potest absque commissione iudicis, & ex causa. Ita colligitur ex not.in element.j.de officio delegati.& ibi clarius glos.& Baldus in rubrica de controuer. inuesti. secunda columna. & facit text.in authen.apud eloquentissimum. C.de fide instrumen. & ibi docto.& Specul.in titu.de teste.§.primo.versiculo: item, quòd est criminalis.& tenet in specie glos.Bald.& Paulus de castro in.l.hac consultissima.§. fina.versiculo: depositiones. C.de testamen.& sic ista erit octaua limitatio ad dictam præeminentiam, videlicet, vt locum non habeat, quando testes non fuerunt examinati in eadem magna curia.& ita semper vidi seruatum, maximè, quando non fuerunt examinati per actuarios eiusdem magnæ curiæ. Nonò & vltimò limito præeminentiam prędictam minimè locum habere posse, vbi semel fuisset tortura illata inquisito seu accusato, non datis sibi prius defensionibus ex processu sic informatiuo. Nam non poterit iudicio meo ex processu informatiuo reiterari: cùm talis præeminentia intelligi debeat de prima vice tantum, & sic de primo actu: per text.in.l.fideicommissa.§.si quis decem. ff.de legatis.iij. & in.l.cùm pater.§.pater certam.in fi. de legatis.ij. quod maximè procedit, cùm istius præeminentiæ materia sit odiosa, quòd quis non datis sibi prius defensionibus, quæ sunt de iure naturali, torqueatur.& ideò dispositio ipsa debet in primo actu restringi. cap.non potest.§.j.de præbend.in sexto.& facit quod no.Bal.in.l.licet.in quarta quæstione.C.loca.& in.l.diuortio. §.quod in anno. ff.soluto matrimonio. Cùm agatur de graui præiudicio, quòd quis inauditus retorqueatur. Ideò tantò

mag

magis non debet habere locum reiteratio: sed debet præeminentia ipsa de primo actu intelligi ex causa grauissimi præiudicii, per ea, quæ not. Anto. de but. in consilio trigesimo, incipiente: dubium ingerit. columna tertia. & est bonus tex. in. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatio. & faciunt optimè relata per Ias. plenè in duobus. §. si ei, qui. ff. de iureiurando. Cùm hoc sit priuilegium contra ius,
4 4 vt inauditus † torqueatur, debet priuilegium ipsum intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm possit: & pariter, vt minus lædat ius alterius. Ita Bald. in. l. non fine. de bonis, quæ libe. capitulo: quod dilectio. & ibi Panormitanus de consanguinitate, & affinitate. Panormi. in capitulo, cùm dilectus. de clericis non residen. Alexand. in consilio. xv. in secundo volumine. Francis. Curti. consilio decimotertio. vltima columna. Et cùm pluries magnificus fisci patronus importunasset iudices super reiteratione torturæ, ex processu informatiuo, ex prædictis semper mihi durum, imò crudele visum fuit, cùm iuris censura non suadeat. Vnde ex præmissis ad laudem omnipotentis Dei patris, spiritus sancti Iesu Christi eiusque genitricis intercedentis gloriosæ Mariæ sit finis imposita huic intelligentiæ interpretationi: ac declarationi præeminentiæ magnæ curiæ vicariæ. His fimbriis ita dilatatis, ad quas tot diui legum patres regnicolæ minimè aduerterunt: sed sicco pede pertranseundo, nobis posteris materiam inuestigandi dimiserũt. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ vicariæ.

Thomas Grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *In schemate concubinæ dicitur animi destinatio, & protestatio, quæ faciat mulierem concubinam.*

2 *Concubinatus an præsumitur existente disparitate personarum, non adparente de voluntate amborum, quòd voluerunt contrahere concubinatum, & non præcedente protestatione concurrente continuatione temporis in concubinatu: & quòd non breui durauerit conuersatio.*

3 *Diuturna cohabitatio adinuicem, an purget vetus stuprum: & præsumatur concubinatus.*

4 *Si mulier habet liberum arbitrium eundi & redeundi à concubinario, & animum retinet cum eo, & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus.*

5 *Obscuro loco nata, quæ dicatur: & an bastarda ita dici possit. & nume. 11.*

6 *Ad iustificandum concubinatum esse, oportet plura concurrere: imò septem requisita. de quibus & numero. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.*

Virgo, nec vidua honestæ vitæ potest esse concubina: quia cum ea contraheretur stuprum, & non concubinatus: nisi ab initio interce ssent protestatio.

17 *Habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honestæ mulieris non perdiderat, committit stuprum.*

18 *Virgo vel vidua postquàm fuit stuprata, & sic à principio fuit delictum ex cohabitatione*

continuata, non purgatur, sed augetur delictum.

20 *Mulier bastarda nuptui tradita viro honesto, legitimo & naturali, efficitur legitima ob qualitatem mariti. & numero vigesimoprimo.*

25 *Cognoscens carnaliter virginem vel viduam, absque violentia, & sine armis non habet locum pœna raptus: sed si est nobilis, amittit dimidiam partem bonorum. Si autem vilis, debet corporaliter puniri, sed non mori: sed si absque vi cognouerit, eo modo punietur: tamen pœna talis non excedet relegationem, si mulier honesta cognita fuerit: quia habebit locum talis pœna, siue volens siue nolens: quia præsumitur seducta bonis verbis.*

Pœna stupri, est pœna dimidiæ partis bonorũ, cum relegatione. & numero vigesimoquarto.

Vbi pœna pecuniaria dependeret ex delicto, si non habet in ære, luat in corpore.

Votum. IIII.

Redemptoris gẽtium suffragio petito, Amen. In causa honorabilis mercatoris Bartholomei Fontana placentini, cum Adriana argenta querulante muliere honestissima ex altera, & Regio fisco super prętenso stupro commisso per eundem Bartholomeum in personam præfatæ argentæ, est videndum, an possit firmari stuprum fuisse commissum per eundem, ita quod pœna stupri puniri possit. Et prima consideratione dubium faciebat, quòd non, ex quo retenta fuit in domo per eundem Bartholomeum in schemate concubinę: vt in. §. si quis. in authentic. quibus modis natural. eff. sui. & in capitulo is, qui. xxiiij. distinction. & capitulo sequent. & dicitur in
1 schemate, † concubinæ animi destinatio, & protestatio, quæ faciat mulierem concubinam. l. penultima. ff. de concubi. Liquet enim multoties & coram pluribus eundem Bartholomeum dixisse ipsam Adrianam in concubinam tenere. Et pariformiter Adrianam eandem dixisse se contentari in concubinatu permanere, cum prædicto Bartholomeo. & alibi dicitur in schemate concubinæ: id est, in habitu: vt in. §. considerem us. in authentic. de trien. & semi. versiculo, nunc. Item præsumendum est etiam, quòd Adriana ipsa fuerit concubina præfati Bartholomei respectu imparitatis personarum: cùm probatum fuerit præfatam Adrianam esse spuriam, & ipsum Bartholomeum esse de principalibus & honoratis ciuibus Placentiæ: quo casu, si dici posset non adparere de voluntate ipsorum volentium contrahere concubinatum; & sic voluntas esset dubia, respectu imparitatis personarum, non præcedente protestatione concubinatus: tunc etiam indubitanter præsumitur concubinatus
2 etiam † protestatione obmissa. l. donationes in concubinam. ff. de dona. l. liberè. ff. de ritu nupt. & præsertim, dum non breui durauerit conuersatio, sed tẽporis continuatio inter omnes processit: nec præsumptum potest cadere matrimonium in regno, propter solennitatem obmissam, obuiante sibi constitutione regni; & tunc magis in regno præsumitur concubinatus, secundum

Iaco

Iacobum de Belui. qui sic tenuit in quadam sua disputatione incipiente: Regia cōstitutione cauetur. Ita in proprijs terminis tenuit Lucas de penna in.l.si coartalis.C de coarta.libro duodecimo, Ludouic.de Sard.in suo tracta.legitim.in prima chart.in quarta & quinta column.vbi formaliter meminit de dicto Iacob.de Belui.prællegato.& de regia constitutione præfata ꝑ ut Lucas:licet de luca nihil dixerit:bene subdit,quòd si diu cohabitauerint,
3 † tunc purgabitur vetus stuprum, & præsumitur concubinatus: vt inquit glos.in authen.quibus modis natural. effic.sui.§.eos.columna secunda vnde licet dici posset,quòd cùm non adpareat expresè de consensu concubinario, fit res dubia:quo casu resultat,ꝙ non est concubinatus,sed stuprum,nisi sit obscuro loco nata. Nam isto casu in dubio præsumitur concubinarius consensus:per text.in.l.in concubinatu.ff. de concubi. Ita magistraliter loquitur præfatus Ludouic.de Sard.in tra.prædicto in prima chart.pro quo facit.l.j. ff.de concubina.in glos.&.l.iij.& quod §.item eadem.l.iulia.insti.de publi.iudi.loquitur in vidua vel virgine honestæ vitæ,vel in vidua stuprata non præcedente protestatione concubinatus. Verba sunt originaria Andræ.de Iser. in constitu.regni si quis rapere.de rap. virg.prima colum.& plus subdit Luc. de pen.in.d.l.si coartalis, quòd si mu-
4 lier haberet liberum † arbitriũ, prout ista habet,ac etiam potestatem eundi & redeundi,& animum retinet cum viro, & vult concubinatum,& non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus:argumē.l.postliminium.ff.de capt. & postlimi.reuer.in.§.fi.&.l.si captiuus &.l.si quis ingenuam.&.l.non vis.§.si captus.ff.de re mili.&.l.pen.ff.de concubi. Et ad præsumendum omnino esse concubinatum, satis dici potest ob-
5 scuro † loco nata, cùm sit bastarda, imò spuria:quo casu dicitur vilis persona. text.est in.l.humilem.C.de incest.nup. Ita dicit Alex.in cōsi.xlviij.in.iiij.vol. in,ij.col. Item licet nō adpareat de aliqua præcedenti protestatione concubinatus:attamen cùm alio modo adpareat de concubinali consensu,vt probatum est ipsam dixisse se contentari:ergo non fuit commissum stuprum. Ita Bald.in.l.eam,quam.viij.colum. C.de fideicom.versicu.denuò,dubitatur, an noua proles &c.sicque attentis præmissis,prima facie dicendum videretur nō esse dubitandum de concubinatu, & præfatum Bartholomeum,nulla incurrisse pœnam stupri, cùm lege permittente fecerit. Quibus non obstantibus rectè consideranti contrariam sententiam arbitror de iure veriorem,ex plu-
6 ribus infrà dicendis. † Et primò ad hoc vt iustificari posit concubinatus, oportet plura concurrere,& principaliter ꝙ sit satis,cùm qua posit consistere matrimonium,vt in authentic.licet matri & auiæ.§.ad hæc.& quod no.in.l.j.ver si.committit.ff.de concubi. Cuius contrarium Bartholomeus ipse nixus fuit
7 probare,probando disparitatem. † Secundò requiritur,quòd sit vnica concubina, & in domo retenta.§.palam. in authenti.quib.modis natu.effi.sui.§.si verò effusa.&.c.Christiano.xxviij. di-

ſtinct.nam ſicut vnica debet eſſe vxor, ita & concubina.capitulo is,qui.xxiiij. diſtinct.& capit.ſequent.& voluit Azo in ſumma eodem titulo.quod quidem Bartholomeus ipſe nō articulauit nec
8 probauit. † Tertiò requiritur, ꝙ ſit retenta in domo in ſchemate concubinæ:vt in.c.ſi quid autem.eodem titulo & dicto capitulo is,qui.& capi.ſequenti, quod eſt,vt præcedat proteſtatio, quæ faciat mulierem concubinam.l.penultima.ff.de concubina. Et quòd intendit ipſam tenere in ſchemate concubinæ,id eſt in habitu:vt in.§.conſideremus.in autheotic.de trien.& ſemiſ.verſicu.nunc. & quæ proteſtatio requiri-
9 tur † de neceſsitate, quòd facta ſit à principio:nec ſufficeret ſi ex poſtfacto fieret:prout dicit glo.in.l.in concubinatu.ff. de concubin. & tenet Bartolus, in.l.pacta nouiſsima.in ſecunda lectura.C.de pactis. Nicol.de Neapolitan. Rayn.de Forli.& Alberic.in dicta.l.in concubinatu. & dicitur ſchema, quaſi imago vel figura,ſcilicet quaſi rectè teneatur.& tamen dicit lex proteſtationem eſſe faciendam,quòd pro concubina teneatur per legem in concubinatu præallegatam. Ita concludit Ioannes lupi.de palatijs in repetio.rubricæ capituli,per veſtras.extrà de donatio.inter virum & vxorem.in verſicul. idem dicendum in clerico quarta columna, in decimanona charta. Et idem renuit ſatis magiſtraliter Neapoli.Sebaſtia.in conſuetu.Neapo.incipiente,ſi quis,vel ſi qua.in verſiculo præterquàm in ſexta columna.verſicul.ſed quid in ma-
10 tre naturali tantū.† & ibi ſubdit,quòd aliàs ſine proteſtatione non licet habere concubinam: ſed oportet ipſam in vxorem habere, vel ſtupro teneri:vt dicta.l.in concubinatu.& ideò dicta proteſtatio requiritur à principio. Quartò requiritur, quòd ducatur à viro in domum ſuam,& publicè cum ipſa co-
11 habitet:† vt in dicto.§.conſideremus. in authentica.de trien.& ſemiſ.& in.§. ſi quis autem.in authentica.quibus modis naturales efficiuntur ſui.& gloſſ.ff. eodem lege penultima.& ibi Dynus, & Bartolus,Intelligendo ſiue ad domum viri, ſiue mulieris, dummodo inſimul habitent.gloſſ.ff.eodem.l.penultima.Et patet etiam in dicto.§.conſideremus.verſ.quod hic dicimus.facit.gl. ff.de adulte.l.nec in ead.§.ius occidendi.hæc enim habitatio talis eſſe debet vt inſimul viuant.& ſic cōmenſales ſint vt in lege Maſſurius.ff.de verb.ſignifi. Nam aliàs non dicuntur cohabitare.l. ſi quis ita ff.de conditionib.& demonſtra.& no.per Bartolum.& Baldum, in l.prima.C.de legi. Et poteſt reddi ratio cohabitationis:quia cùm debeat inter eos indubitatus eſſe affectus, per hāc cohabitationem indubitatiſsimus
12 retinetur. † Concubina enim licet ſine dotalibus inſtrumentis publicè tamen ducitur, ſicut vxor:& ab vxore in alio, quàm in dignitate non differt.l. item legatum.§.parui.ff.de legatis tertio.& in ſolennitate:quia vxor cum ſolennitate ducitur: concubina autem ſine ſolennitate: vt nota.Archidiac.& Hugon.in dicto capitulo, is qui ducitur.vnde Agar & Cethura,quæ concubinę fuerunt Abraam,etiam illius vxores dictæ ſunt:vt ait Auguſti.decimoſexto,de ciuitate Dei,capitulo trigeſimo

13 moquarto.† Quintò requiritur, quòd
sit circa personas impares, videlicet
quòd vir sit illustris aut magnus: mu-
lier verò inferioris conditionis. Ita de
his omnibus requisitis, concludit & affir-
mat Luc. de penna, in dicta lege si co-
artalis suprà allegata. codice de coar-
ta. libro duodecimo, imò plus si non
adparet, quòd interuenit consensus cõ
cubinarius, si interuenit, & eo casu non
est concubina, sed erit stuprum: vt opti
mè & magistraliter declarat Ludoui-
cus præfatus in dicta lege tracta. legiti-
ma. in prima charta. quod maximè di-
cit procedere, vbi mulier est honesta &
libera, prout in casu, de quo agitur. &
tunc vbi concurrunt suprà dicta requi
sita, pręsumitur concubinatus: & si non
adparet, quòd fuerit vnica & in domo
retenta. vt suprà præsumitur, imò erit
stuprum commissum. Et quòd ita in-
telligitur, textus, in lege si vxor. dige-
stis de adulterijs, versiculo sed in ea,
qui videtur contradicere illi legi, in
14 concubinatu. † Nam ad præsumen-
dum concubinatum, requiritur con-
sensus concubinarius, & expressus,
quando mulier est honestæ vitæ & in-
genua: prout in casu, de quo agitur:
per textum. in dicta lege in concubina
15 tu. † Sextò & vltimò requiritur, quòd
sit talis mulier, cum qua non commit-
tatur stuprum: vt digestis eodem, lege
prima. §. primo, ideò nec virgo nec vi-
dua honestæ vitæ potest esse concubi-
na: quia cum eis contraheretur stu-
prum lege stuprum. digestis de adul-
terijs. lege inter. §. primo eodem titu-
lo, & in hoc multi falluntur, dicit Lu-
douic. præfatus; quia credunt suffice-
re, quòd sit solutus, cum soluta. quòd
tamen intelligendum est, nisi ab ini-
16 tio fiat protestatio, † quòd velit eam
habere in concubinam: vt suprà osten-
sum est: per dicta lege, in concubina-
tu. cum glos. idem firmat Andræ. de
ysern. Euangelista in regno, in consti-
tutione regni, si quis rapuerit. sub ru-
brica de rap. & violen. quem etiam re-
fert & sequitur Ioannes Baptista. de
sancto Seuerin. in lege si qua illustris.
codice ad senatusconsult. Orfician. in
decima columna. vbi refert verba ori-
ginalia ipsius Andræ. & plus subdit,
17 quòd habens rem † cum concubina al-
terius, quæ nomen honestæ mulieris
non perdiderat, committit stuprum,
& punitur: licet ille aliàs esset persona
vilis. l. inter liberas. & lege si vxor. ff de
adulterijs. & ibi doctor. & plus infert
Ludoui. vbi suprà, quòd postquàm stu
18 prata fuit virgo † vel vidua, & sic ab
initio fuit delictum ex continuata co-
habitatione, non purgatur, sed auge-
tur. capitulo, nostrates. in fin. extrà
de consanguinitate & affinitate. & ca-
pitulo cùm haberet. de eo, qui duxit in
matrimonium, quam per adulterijs,
pollu. Item vltra, quòd debebat talis
consensus interuenire à principio. re-
19 quiritur † etiam, quòd fuisset con-
sensus manifestus. dicta lege in concu-
binatu. sed in casu, de quo agitur, so-
lùm tacitus præsupponitur. ergo non
confirmatur per regulam iuris: quod
ab initio. & allegans concubinatum,
se fundat ex tacito consensu præsum-
pto à lege: & probando solùm diu-
turnam cohabitationem, non suffi-
cit ad præsumendum nouum con-

ſenſum ſed præſumitur antiquum con ſenſum durare. l. in verbis. §. vltimo. ff. de preca. & in capi. fina. de coniug. ſeruo. vbi not. & ſic non militabit dicere, quod ſi non interuenit proteſtatio, dummodo aliter adpareat de concubinali conſenſu, non erit ſtuprum, per. l. ſi quis viduam. ff. de quæſtio. & dicto. §. conſideremus. in authentica. de trien. & ſemiſ. ita Baldus in. l. eam, quam. C. de fideicommiſsi. & Ioannes Lup. in repeti. rubricæ, extrà de dona. inter virum & vxorem. in verſiculo, idem eſt dicendum in clerico. in quarta columna in. xix. char. nam cùm non fuerit conſenſus manifeſtus, diuturna cohabitatio & extra domum, non eſſet ſufficiens, per ſuprà dicta. Nec obſtabit, quod ſuprà dictum eſt, præfatam Adrianam eſſe baſtardam ſeu ſpuriam, & ſic vilem perſonam, per. l. humilem. C. de inceſt. nup. & Alexander in conſilio quadrageſimo ſeptimo. in quarto volumi. & ſic videatur obſcuro loco nata: nam cùm ante eius viduitatem fuerit nuptui tradita honorabili quondam Ioanni ſuprano legitimo & naturali ac optimo ciui, prout notorium eſt, ipſa quoque Adriana
21 effecta. eſt legitima, † ob qualitatem mariti præfati, cùm capacitas præfati eius viri primi ad vxorem porrigatur vt not. Baldus in. l. ſi quis. per illum textum. C. de natu. liber. Ita tenet & ſequitur Philipp. Decius in lege fœminæ. ff. de reg. iur. Item nec dici po-
22 teſt obſcuro loco nata, † ex quo eſt baſtarda. ſed illa, quam quis cognouerit ſeu tenuerit damnatam ex adulterio, vel de vili genere & abiecto natam, vt ex arenario vel ſimili, vel eam, quæ ſui corporis quæſtũ fecit: vt in. l. in concubinatu. ſecundum Angel. in dicta. l. §. primo de concubi. Ita inquit Ioan. Bapti. de ſanct. Seue. in dicta. l. ſi qua illuſtris. xj. colum. Nec opitulabitur depoſitio duorum teſtium atteſtantium, quòd ipſa Adriana dixerat ſe contentam ſic morari in concubinatu cum eodem Bartholomeo: quia ipſam euaſerat à malo itinere, & fortuna, ex quo vt ex eorum depoſitionibus met liquet deponunt ſe ſeruitores & domeſticos ipſius Bartholomei, & eius fratris, & demonſtrant ex eorum verbis affectare victoriam cauſæ pro eodem Bartholomeo, & non concordantur adin-
23 uicem. † Vltimò non obmitto, quod magiſtraliter loquitur Guliel. de Cugneo in. l. raptores. ſecunda columna. C. de epiſcopis & clericis. ibi dum dicit, quod ſi quis cognouit virginem vel viduam ſine violentia & ſine armis, non habet locum pœna raptus, ſed ſi eſt nobilis, debet amittere dimidiam partem bonorum. Si autem eſt vilis, debet corporaliter puniri: non tamen vt moriatur: vt in. §. ſecundo. inſtitu. de publicis iudi. vbi dicitur in litera, ſi ſine vi cognouerit, iſta pœna puniatur. & non excedet talis pœna relegationem, quod eſt verum, dicit ipſe, etiam ſi mulier honeſta volens, cognita fuerit: quia habebit locum talis pœna, ſiue volens ſiue nolens, quia præſumitur ſeducta bonis verbis. lege prima. §. primo. C. de raptu. virgi. & idem tenuit Andræ. de Yſer. in titulo, quæ ſint regalia. in verſic. contrahentium inceſtas nuptias. quarta colum.

in

in versiculo, multis videtur hoc esse verum,& ibi subdit idem esse, si interpellasset vel solicitasset, vel odiosis actibus circunuenisset: licet posteà volentem hoc ipsum, velle mulieris est. Nam sicut potest rapere ipsa virum: ita etiam poterit velle sine voluntate viri se stuprari, & tunc ad publicationem dimidiæ partis bonorum, quantuncunque: quidem voluerit mulier sexu infirma, vir discretior non debet totaliter impudicè se commiscere sibi: & ideò punitur publicatione dimidiæ partis bonorum: & voluntas mulieris excusat tunc à tanto. Ex quibus omnibus dixi eundem Bartholomeum esse pœna stupri puniendum. Verùm, quia deposuit se nihil habere nec possidere, dum interrogatus fuisset quidnam haberet in bonis: attamen ex superabundanti facta perquisitione in eius domo per apparitores curiæ, quicquam repertum extitit, & non absque notoria fraude, cùm ab initio eius capturæ, & carcerationis multa, & quamplura bona ac merces extitissent, & in domo & in apotheca subtus domum, & non tenuis valoris. Ideò cùm ex iuris dispositione sancitum sit, quod data inquisito impoten-
24 tia soluendi pœnam † pecuniariam: prout est in stupro, in quo est pœna publicationis dimidiæ partis bonorum, cum relegatione, per. §. Item. l. iulia. institu. de publi. iudi. debeat inquisitus ipse pœna corporali affligi: vt in cap. finem litibus. extrà de dolo & contumacia. & in. l. fina. ff. de in ius vocan. ita dixit Panormita. in capitulo, ad liberandum, de iudæ. in .ij. not. quod
25 † maximè procedit, vbi tale debitum procederet seu dependeret ex delicto, quo casu non habens in ære luat, in corpore, vt dicit glos. in. capit. j. xv. quæstione. vj. Bald. in. l. fina. §. & si præfatam. secunda columna. C. de iure delibe. Alberi. in dicta. l. fina. de in ius vocan. licet de glos. prædicta non meminerit. ideò sunt voti præfatum Bartholomeum esse per triennium in insula relegandum caprarum, & ita executum fuit per magnam curiam consensu omnium.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriusq; D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Teslis deponens falsum in iudicio contra fiscum, qua pœna veniat plectendus. & nume. 2.*

3 *Quando pro aliquo delicto veniret imponenda pœna mortis, seu ex aliqua causa minoratur, pœna illa non debet esse corporalis, sed pecuniaria.*

4 *Teslis deponens contra fiscum ad defensionem alterius, non est pœna ordinaria plectendus.*

Votum V.

SAluatoris mundi suffragio inuocato, Amen. In causa honorabilis Lucæ de Lando de Neapolita. cum Regio fisco super eius falsa depositione facta in fauorem magnifici Antonij de Alexandro,

qui eundem Lucam ad eius defensionem in testem produxit, contra fiscum hæsitatum fuit in magna curia vicariæ, & in Regio collaterali concilio, qua pœna veniat Lucas ipse plectendus, cùm id confessus fuerit, † & prima facie videretur dicendum, quòd pœna capitali, ex quo falsum in causa capitali deposuit: & dolosè testimonium perhibens in causa capitali debet puniri pœna.l.corne.de sica.l.prima.§.primo.ff.ad.l.Cornel.de sica.per quam dixit singu.Bald.in.c. primo no na colum. in versicul. Item quod falso.de pace tenen.in vsib. feu. quod testis falsus sustinet eandem pœnamqua puniretur inquisitus de crimine intentato, si crimen fuisset verè probatum. Idem voluit ipse Bald.in.l. presbyteri.C.de episco.& cleri.secunda colum. versicu.ex qua materia. & in. c. primo §.iniuria.in fi.versi.de pace iura.fir. & in.c. sicut. extrà de testibus. & ibi domi.&Fely.in.iij.nota.& sequitur Ioan. de Ana.in cap. primo de crimine fal. Nec videtur esse in consideratione, quòd deposuerit in fauorem accusati, &contra fiscum: cùm falsitas ita committatur, si testis dixerit falsum contra fiscum, sicut si contra inquisitum. Quinimo grauiori pœna videretur plectendus, ex quo si deponẽdo in perniciem priuati deberet pœna capitali puniri:multo fortius dicendum videretur, quando contra fiscum deponeret siue contra rem publicã. vt iustitia suum debitum non sortiatur effectum argumento authenti. multo magis. C. de sacrosanctis ecclesijs. Quibus non obstantibus rectius considerando contrariam sententiam arbitror de iure veriorem: videlicet, quòd non debeat pœna capitali nec corporali affligi,

2 †ex quo si quis deposuerit falsum cõtra fiscum nihil realiter aufert fisco, nec dicitur fisco nocere:qui tractat de pœnali & odioso lucro cum alterius iactura. prout dicit valde solenniter Bald.in.l. parentes. de testibus. sequitur & refert Fely.in.c.literas.tertia colum.de præsum. sed si falsum deponit contra inquisitum, ponit ipsum in discrimine vitæ seu amissionis membrorum, non obstante eius innocentia: & ideò dum deponit contra fiscum, non debet eo casu puniri, ac si deposuisset contra priuatum. quod videtur satis probari ex text.in.l.prima.§. suprà allegato.versic.quo quis publico iudicio damnaretur,& sic vendicat sibi locum text.ipse in casu,in quo quis condemnaretur. vnde videtur excludere alios casus.l.cum prætor. ff. de iud. l. maritus. C. de procura. ita in specie reperio tenere Hyppoli. Marsil. in dicta. l. prima.§.primo.ij.colum. vbi subdit se credere verius, quod talis sit puniendus de periurio, & non pœna mortis. Quod corroboro.: nam quando pro

3 aliquo delicto venit imponenda† pœna mortis, & ex aliqua causa minoratur pœna, vt in casu, de quo agitur, quia contra fiscum huiusmodi pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria vel alia, quæ non sit corporis afflictiua, vt probatur in. l.si adulterium cum incestu. §. imperatores.&ibi doct.ff.de adulte.& in.l.j.§.fi. ff.de sica.& in.l.si quis in graui.§.si tamen.ff.ad sillan. & in.l.iulia. ff. ad. l. iul.

iul.repe.§.fi.quam pro no.allegat Bal. in.l.addictos.C.de episco. aud. & in.l. j.C.ne de statu defun. Angel. de aret. in tracta. malefic. in versicu. præsente Caio & appel. versicul. quid autem, si non obstante. el primo & plenè Hyppoli.in.l.j.§.diuus Adrianus.v.colum. ff.de sica.& in.l.diuus Adrianus.j. col. ff.eo.tit.Sed quid opus est ire per mendicata suffragia? ego dico & teneo pro constanti,quòd in casu. de quo agitur, Lucas ipse non deposuit cõtra fiscum in causa,in qua veniat imponenda pœna mortis,nec mortis naturalis nec ciuilis, sed deposuit falsum examinatus ad defensionem præfati domi. Anto. de Alexandro ad euitandum, ne de vulnere,vt prætenditur per ipsum, illato Petro copulæ,puniretur, quo casu cùm contra fiscum deponat non venit pœna ordinaria plectendus. Ita in
4 particulari † per optima iura & fundamenta consuluit domi. Alexan. de Imo.in suo consilio.lv.in fi.in. vij. volu.& ante eum in proprijs terminis ita reperio voluisse Guli. de Cun. de quo Alexã.aliter non meminit, cùm ipsum non viderit,vt arbitror,in.l. presbyteri.C.de epis.& cleri. Ex quibus omnibus concludo præfatum Lucam non esse pœna ordinaria periurij puniendum. Et tandẽ facta relatione per magnam curiam in regio collaterali concilio, fuit præfatus Lucas condemnatus ad seruitia Regiarum triremium ad remigandum ad tempus licet per prius aliter votasset,& ipsum condemnasset ad manus mutilationem.

Thomas Grammatic. Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confessio seu nominatio socij criminis in casibus, in quibus noceret, nunquam facit indicium ad torturam, nisi habeat alia adminicula contra nominatum & ita communiter tenetur.*

2 *Et unum ex adminiculis est, si talis nominans habebat conuersationem cum nominato.*

3 *Inimicitia resultat ex verbis iniuriosis prolatis.*

5 *Inimicus testis, vt repellatur, vt non possit contra aliquem deponere, non est necesse, quod ipse testis sciuerit illum contra quem deponit, sibi fecisse aliquam iniuriam, dummodo cum effectu sit facta.*

6 *Confessus delictum, non præcedentibus indicijs tortus & confessus, etiam si perseuerasset & ratificasset, eius confessio prædicta non erit valida. & nu.8.9.10.& 13.*

7 *Confessus delictum in tortura, non præcedentibus indicijs non tenet talis confessio. Id tamen intelligendum est, vbi magna fuisset tortura, & tortus fuisset debilis aut infirmus. Secus, si tortus fuisset robustus: & tortura fuisset modica seu parua: quia tunc valebit confessio.*

8 *Confessio per tormenta extorta, non præcedentibus indicijs, est ipso iure nulla, nedum contra se. sed etiam contra alios, contra quos, vt testis deposuisset.*

9 10 *Depositiones testium tormentatorum absque indicijs, nihil valent: nec faciunt indicium contra illum contra: quem deponunt.*

11 *Confessio extorta per tormenta absque indicijs, non tenet, etiam quod post ipsam superuenirent indicia.*

14 *Paria sunt, confiteri in tormentis: vel*

metu

metu tormentorum.

15 *Vbi fuisset aliquid mandatum alicui, non tamen in atrocibus: licet acceptasset mandatum non sequuto effectu, non est in aliqua pœna.*

16 *Tortus si contradicit iis quæ cum iuramento dixerat, tanquàm periurus, non creditur ei.*

17 *Torqueri quis non potest vltra tertiam vicem. & nu. 18.*

19 *Depositio testis seruitoris seu domestici, nullum indicium facit contra dominum.*

20 *Si inquiritur de mandato ad homicidium cõtra aliquem qui erat capitalis inimicus occisi, certè præsumendum est potius ex proprio odio occidisse, quàm ex causa mandati.*

In causa capitali contra Comitem aut Baronem requiruntur duo Comites aut quatuor Barones: aut octo milites, aut sexdecim burgenses. ibidem nume.

21 *Vbi idem procedere dicitur in filio comitis.*

22 *Filius dicitur possidere feudum, etiam viuo patre. ibidem numero. 23.*

Thomas Grammaticus.

Votum VI.

SVmmi opificis præsidio petito. Amen. In causa excellentis Comitis noye necnõ & Magnifici Pirrhi Antonij eius filij, cum Regio fisco, super homicidio commisso in personam quondam Magnifici Sergij Carrani Iuris vtriusque Doctor. de ciuitate Tarenti. Producitur in primis, pro parte Regij fisci, depositio Iacobi de Sabia domestici ac serui toris præfati Comitis: qui licet pluries interrogatus in tortura, semper negauerit: attamen diuersis vicibus iteratus ad torturam, tandem confessus est præfatum Magnificum Pirrhum Antonium præfati Comitis vna secum & cum aliis in homicidio præfato interuenisse de ordinatione & mandato pręfati Comitis: licet vltimo loco asseruerit casu ibidem in loco perpetrati homicidij reperisse pertranseundo per se dile porte nouæ, dũ accederet ad maritimã, trãsmissus p excellentẽ dominam Comitissam, vt emeret quasdam tabulas: & sic non aliter interuenisse, vt per prius deposuerat in perpetratione homicidij præfati: verum deponit sibi fuisse à præfato Comite iniunctum, vt aliquem qui Sergium ipsum interficeret, comperiret, etiam mediante pecu-

1 nia: quo casu licet depositioni † torti absque aliis adminiculis non stetur lege prima quarto responso. ff. de quæstio. vt refert Albe. in lege fin. C. de accusa. in princip. fin. columna qui concludit post multa. quòd in casibus, in quibus noceret nominatio & confes-

2 sio † correi, nunquàm facit indicium ad torturam, nisi habeat alia adminicula contra nominatum. Et ita communiter tenetur, prout refert Marsil. in leg. prima, §. diuus Antonius. ff. de quæstio. & in sua practica. in versiculo, diligenter. & vnum ex adminiculis erit

3 si talis nominans † habebat conuersationem cum nominato. Ita consuluit Baldus in consilio nonogesimoquinto in primo volumine. regula iuris est &c. sed hic Iaco. erat famulus: ergo &c. Cõ

4 currente insuper † inimitia capitali inter

inter Comitem & Sergium, in qua indicium non leue resultare adparet: vt inquit Ludo. in lege prima. §. hoc rescriptum. ff. ad sillan. quem refert. & sequitur Ange. in. leg. fin. penultima columna. C. de quæstio. & in tracta. malefic. in versi. fama publica. septima. charta. versicul. quæro, quid si reperiatur. & huiusmodi inimicitia satis adparet contracta ex iniuriosis verbis prolatis in memoriali porrecto per ipsum Sergium contra eundem Comitem: vt in

5 quit † Baldus in capitu. veniens. in fin. per illum textum de iureiurand. maximè, cùm in eo deferatur Comes per ipsum Sergium de crimine læsæ maiestatis: ex quo magis odiosa & capitalis adparet resultare inimicitia: vt tenet Bartolus in lege quarta. §. fin. ff. de adimē. lega. glos. in lege licet authen. ff. de arbi. & in. §. item, si propter. in versiculo, capitales. instiru. de excusa. tuto. Bartolus in lege prima de his, quibus vt iudig. Abbas in capitu. accedens. vt lite non cōtest. Nec obstaret dicere, quòd huiusmodi memoriale continens dictas iniurias, non fuerit intimatum eidem Comiti, & sic Comes ipse ignorasset se accusatum in dicto memoriali: quod præsumendum est, nisi probetur contrarium. leg. verius. de probatio. capitul. ignorantia. de regu. iuris. in sexto. not. per Angel. in. leg. secunda. ff. si quis in ius voca. non ierit. Ergo perinde est, acsi non fuisset accusatus à præfato Sergio: cùm paria sint, non esse vel esse, & non adparere. lege in lege. de cōtrahen. emptio. leg. duo sunt Titij. ff. de testamen. tutel. l. secūda. §. quis duobus. ff. de adimen. leg. Ex quo ad repel

lendum testem, vt inimicum, vt nō pos

6 sit † contra aliquem deponere, non est necesse quòd ipse testis sciuerit illum, contra quem deponat, sibi aliquam fecisse iniuriam, dummodo sit facta: vt eleganter dixit Barto. in. l. prima in fi. ff. de his quibus vt indigni. & Inno. in capitu. cùm. I. & A. de re iudi. Baldus in. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtili. public. antepenultima columna. Ludo. in rubrica. de arbit. ix. col. Et licet dici posset non esse standum in aliquo depositioni seu confessioni præfati Iacobi in tortura, cùm nullis præcedētibus indiciis tortus fuerit, per multa, quę infra dicentur, maximè per tex. singu. in. l. penulti. ff. de quæstio. vbi expressè Bartolus. & Imo. tenēt, quòd

7 etiam perseuerata † & ratificata huiusmodi confessione in tortura facta, non erit valida, cùm indicia nullatenus contra ipsum præcesserint. Ex quibus contra ipsum ad torturam procedi potuisset. Ad idem est text. in. leg. vnius. §. in ea. C. de quæstio. attamen

8 id locum habere poterit, † vbi magna fuit tortura. & maximè, si tortus fuisset debilis. Secus si parua aut modica fuisset tortura: & tortus fuisset robustus: quia tunc valebit eius confessio, nulla eius futura perseueratione attenta. Ita dixit Barto. in. l. j. §. diuus. &. §. si quis vltrò. & in leg. penulti. de quæstio. & Baldus in lege vnica. C. de confessio. sequitur Par. de puteo. in versicul. tortura. in capitu. & in iudiciis & inquisitionibus secunda columna. Sed rectius considerans arbitratus sum cōtrariam sententiam de iure veriorem, præsupponendo, quòd dum Iacobus de Sab

de Sabia ipse valetudinarius & morbo gallico correptus, semper negasset tam in tortura, quàm extra torturam, & tandem per plures vices fere septem ad chordam altiatus, ultimo loco depo suisset, ut suprà nullis præcedentibus indiciciis, confessio taliter per tormenta extorta, fuit & est ipso iure nulla, nec ipsi cõfitenti præiudicium aliquod generare potest, per præallegatam l.
9 pe. & † ibi gloss. ff. de quæstionibus. Nec contra alium, contra quem ut testes deponunt. Ita in terminis propriis voluit Barto. in d. l. penul. & Bald. in l. fina. C. de accusationibus. Iacobus. de belui. in sua practi. causarum criminalium. sub rubrica de quæstio. & quali. tormen. columna undecima. post princip. columna. sequenti. & consuluit Alexander in consilio. v. columna prima. in primo volumine. & consilio. lxxix. quarta columna secundo volumine. & ideò dicebat deci. consilio. clxxxix. columna penultima quòd depositiones
10 † testium absque indicijs tormentatorum, nihil valent, nec faciunt indiciũ contra illum, contra quem deponunt. Et tenet etiam rectè intuenti Barto. in l. j. §. idem Cornelio. alâs seruus bona fide. ff. de quæstio. & Hyppo. Marsi. in sua pract. causarum criminalium. §. diligenter. columna. vigesimatertia in fi. & vendicant sibi locum præallegata, etiam si talis confessio emanata per torturam absque indiciis, esset ratificata & etiam, quòd demum post tortu-
11 ram ipsam superuenissent indicia † nõ ex hoc desineret esse nulla, & in nihilũ eidem confitenti seu alteri præiudicare. dixit Bartolus in. leg. maritus. ff. de quæstio. Baldus in. l. fi. C. de accu. in l. ea quidem. penul. columna. eo. titu. Ange. in. l. unica. C. de confess. & in tract. malefi. in versicu. fama publica. in. iij. chart. versic. aduertat. &c. & plenè Par. de pute. in tract. syndi. in antepenulti. chart. libri. in versicu. sequitur. iij. columna. & tenet Andræ. de yser. in constit. si damna. Alexand. in consilio. j. in tertio volumi. & clxxxvij. in secundo volu. & plenè Hyppo. marsil. in. l. pen. iij. colum. versic. modò redeundo. ff. de quæstio. & sic non existentibus indiciis contra ipsum Iacobum, non poterat torqueri, nec de delicto ipso in tortu-
12 ra interrogari † Unde si absq; indiciis tortus confessus sit, huiusmodi confessio sibi non nocebit. voluit Angel. in tracta. malefic. in versicul. fama publica. ulti. colum. ubi latè per Augu. arimi. & Alexan. in consilio. cclxxv. viso themate. secunda colum. j. volu. unde sic bis & ter tortus, durãte eodem metu & formidine tormentorum, qui instare præsumitur: ut dicunt docto. & maximè Ang. in. l. qui in aliena. §. Celsus. de acqui. hære. & Alex. in prædicto consilio, confessus sit se interfuisse in homicidio prædicto: sequitur de necessitate, quòd talis confessio est nulla cùm per torturam non præcedentibus
13 indiciis etiam † ratificata non teneat. glo. est fin. in. l. pe. ff. de quæstio. quam sequitur Barto & Ange. in. l. unica. C. de confess. Gan. in tra. malefi. in Rubrica de quæstio. sexta colum. versicu. Item pone. Petr. de ancha. in clementi. prima. de homici. Salice. in. l. secunda. C. de custo. reorum. ultima colum. Angel. in. l. secunda. C. quorum appel.

non

non recip.quia ficut non valet confessio per torturam, ita etiam quæ facta fuit metu torturæ, cùm æquiparentur, secundùm Bald.in.l. interpositas. C. de transactio.circa fin.quem ibi sequū tur Moder.& Aelxan.in.l.prima.§.diuus.de quæst. Hinc dixit Bald.in.l.no
14 uissimè.† quod fals.tut.autho. quòd paria sunt confiteri in tormentis, vel metu tormentorum, quod etiam voluit Barba.in.c.si cōstiterit.quarta colum.de accusa.Catal.in tracta.syndic. versicu.clxv.& maximè, quando esset apud torturam ductus, & cum minis de torquendo.ita Ange.in.d. versicul. fama publica. vbi subdit ita voluisse Iacob.butri.Cy.& Sal.l.secunda.C.de custo.reo.& Barto.in.l.prima.§.diuus. ff.de quæstio.Nam in rei veritate aduersus Iacobum prædictum nullum aderat indicium, per quod potuisset torturæ subijci:& licet And.de amadeo,deposuisset contra ipsum, dicendo se ab eodem requisitum, vt reperiret aliquem,qui verberaret Sergium: attamen Andręas ipse recusauit tale mandatum acceptare: nec ipsum fuit aliter executum,& nullus fuit sequutus effectus.& tamen quando verè Andræas acceptasset tale mandatum, non
15 esset in aliqua cōsideratione,† ex quo non sumus in atrocioribus & ideò non est in aliqua pœna non sequuto effectu.voluit.glo.in.l.præsenti.in versicu. cogitatione.C.de his,qui ad eccle.confugi.& in.c.nullus episcopus.j.q. prima. Bald.in.l.si quis non dicam rapere.secunda colum.C.de episc. & cleri. Cardi.in.c.primo.de eo, qui mitt. in possess.& plenè Feli.in suo trac.conatus nec in aliquo est consideranda depositio præfati Iacobi de sabia, cùm in eadem adpareat in pluribus varius & contrarius:quo casu nec indicium nec probationem inducet:per text. in in.l.qui falsa.C.de testibus.& in.l. eos ff.ad.l.corne.de fal.& ibi gloss.& Docto.ponit Specu.in titulo.de teste.§.j. versicu.item,quòd est varius. nam in prima secunda & tertia tortura Comitem ipsum,nec eius filium esse in aliqua culpa attestatus est:& quatenus quartò tortus,aliter dixerit, similiter cum iuramento tanquàm periuro, & veniente contra eius primas geminatas & triplicatas confessiones seu depo
16 sitiones† iuratas,non est in aliquo credendum:per cap.sicut.de testibus. per quem tex.ibi dicit Felinus,quòd secūda depositio contra primam iuratam non facit nec indicium nec præsūmptionem,& probat etiam bene text.in capitulo,testimonium.eodem titul. de testibus.cum volg.tum maximè, concurrente tortura reiterata per octo
17 aut nouem vices & vltra† tertiam vicem torqueri non poterat:quia eo casu iudex vltra torquendo, diceretur immoderatè procedere. dixit Pau. de castro,in consilio.cxcvij.incipiente: vi sa inquisitione.circa finem.argumento.l.fideicommissa.§.si quis.x.ff. de legatis tertio. idem refert & sequitur Marsi.in sua practi. causarum criminalium.§.quoniam.iij.colum. & in. l. repeti.quinta col.ff.de quæstioni. vbi in specie dicit, quòd reus non debet vltra tertiam vicem torqueri. & re-
18 fert idem tenere† Par.de puteo.in tra ctatu.syndicat.in charta. cviij. tertia colū.

columna. in versic.tortura. columna. xxxviij.in cap.viso de repetitione torti.& si rectè aduertatur, præfatus Iacobus nullum indicium facit contra
19 præfatum Comitem, cùm sit † eius seruitor & domesticus: per tex.in l.pridem. C.de quæstionib.vbi glos.& doct.intelligunt, imò extendunt illum tex.in quolibet familiari,per text.in.l. fina.C.de iis,qui ad eccles.confug. Ita Ange.in tractatu malefic.in ver.fama publica præcedente.colum.v. Nec videtur in aliquo officere obiecta inimicitia,inter ipsum quondam sergium & Comitem causata: vt prætenditur ex verbis prolatis in memoriali per eundem quondam Sergium contra præfatum Comitem, cùm in rei veritate non adpareat fuisse aliter intimatum seu notificatum eidem Comiti: nec adpareat eundem Comitem notitiam aliquam de eo habuisse: imò si rectè consideretur, potius præsumendum est, quòd fuerit Sergius ipse occisus à Ioanne Francisco de nusco eius capitali inimico: & quoniam mensibus elapsis ad eiusdem Sergij querelam apud Cæsaream maiestatem Bononiæ factam carceratum fuisse non negatur, & probatur in homicidio prædicto interfuisse: & ex tunc fugam arripuit.& minimè amplius visus est: & licet moram traxisset certo tempore in domo præfati Comitis: tamen potius præsumitur ex proprio odio prædicto & inimicitia cum ipso existente, quàm ex inimicitia cum præfato Comite eundem Sergium occidisse, & non ex mandato aliquo ipsius Comitis: & sic non est in consideratione aliqua præ-tensum mandatum: nec mandans eo
20 casu teneretur, † quando proprium odium vrgeret. Ita dicit singu. Cæpo. in cautelis suis, caute.xxxix.incipien. vidimus quamplures casus. licet aute ipsum idem dixerit Bald.in.c.j. §.iniuria.de pace iura.firma. Vltimò, omnis probatio aduersus præfatũ Comitem & eius filium, tanquàm informiter facta, & tanquàm nulla cessare videtur, imò nullius esse roboris aut momenti: cùm per regni constitutiones sit data certa forma, dum inquiritur contra Comitem aut Baronem,
21 maximè † in causa capitali cùm contra Comitem duo Comites quinquies de substantia sint requisiti, seu quatuor Barones, aut octo milites, seu sexdecim burgenses testimonium proferre debent: pauciores autem numero, nullam omnino fidem inducant. & pariter quod nullus vilis conditionis contra Comitem aut Baronem seu militem induci posit in testem: & inductus contra pręfatos, fidem aliquam in iudiciis vel extra faciat: sed perinde habeatur, ac si non esset inductus, nisi sint milites aut burgenses honestæ & bonæ opinionis. Ita in propriis terminis iubet constitutio regni: prosequentes sub rubrica, seu titulo de pugnis sublatis & ibi plenè Andr.de Ysernia. & idem Andræ.in capitulo, similiter. ponit de cap.qui curiam vendi.in se-
22 cunda additio.& subdit † vtrobique pariter esse dicendum in filio Comitis vel Baronis, quòd huiusmodi priuilegio dictæ constitutionis gaudeat, ex quo mortuo patre est Comes & Baro: & viuo patre filius dicitur Comes, sicut

etiam

etiam dicimus, quod filius viuo patre potest dici feudatarius: vt dicit Bald. in.c.primo. vltima columna.circa fin. an mutus vel imperfectus, ex quo dicitur eadē persona cum patre. Et inde est, quòd post mortem patris, non dicitur succedere seu acquirere, sed retinere & ante Bald.idem dicit gloss. notab.in cap.vltimo. ad fin.de feud. cognitio.quæ vult, quòd filij post mortem patris non acquirant feudum, succedendo patri: sed iam in vita acquisitum capiunt cum liberiori administratione, & illam gloss.ad hoc ibi ponderat & commendat Bald.ante fi. & Iason in.l.in suis. ij.colum.ff.de liberis,& posthumis.& pro valde singu. exclamat Barba.in repet.rubricæ, qui administ.xiiij. colum.versic. secundo, nisi. Et ideò dixit singulariter Bald.in l.cùm antiquioribus. de iure deliberand.columna sexta.versic.decimò sic. quòd filius dicitur possidere feudum,
23 †etiam viuo patre, ac etiam inuestitus dicitur de eo: & ideò sine alia inuestitura continuatur in eum possessio. refert etiam & dicit decisionem prædictam Bald.singula. Iason in.l.si sorori.ad finem.C.de iure deliberand. Nunc facto hoc diuerticulo corroborando prædicta reperio, quòd eandem constitutionem commendat dominus Bartholomeus de Capua, ibidem dicens esse not. quòd citius episcopus, quàm Comes conuincitur. Nam ad condemnationem episcopi, sufficiunt duo testes. vt in cap.primo & secundo. secunda quæstione quinta. Sed ad condemnationem Comitis, debent esse multi & quamplures, vt in constitutione prædicta, per quam requiritur dictus determinatus numerus testium ad inducendum probationem contra Comitem & Baronem: & de constitutione prædicta etiam meminit Luc. de pen.in capitulo Regni, crescit. & ibi quærit, an dicatur hæc constitutio æqua. & idem Luc. in.l.prima. C. de reis postuland.libro.x. & in.l.veterani.secunda columna.C.de vetera.lib. duodecimo. Quamobrem ex prællegatis, sum voti præfatum Comitem & eius filium esse sub fideiussionibus relaxandos. Et in hanc sententiam inclinauit tota magna curia.& licet collaterale concilium idem sentiret, tamen visum fuit pro tunc è carceribus ad domum propriam liberari. & ita executum fuit. & infra paucos dies fuerunt ambo liberati sub cautione, in forma iuxta votum præfatum.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Fateri nullatenus dicitur ille, qui allegat se errasse in facto.*

2 *Confessus delictum, si perseuerando in confessione fuerit condemnatus, probando de innocentia, sibi subuenietur, etiam post sententiam.*

4 *Confessus crimen, potest suam confessionem reuocare, & audietur: licet in hoc iudices se reddant difficiles & rigorosos, etiam si iurasset.*

6 *Reus criminis non potest renuntiare defensionibus, etiam volens.*

Thomas Grammaticus, Iudex magna Curia Vicaria.

D *Votum*

Votum VII.

Diuini numinis præsidio petito, Amen. In causa nobilis Fabricij Serfalæ, de ciuitate Surrenti, super homicidio commisso in personam primicerij de magistro iudicis surrentini: qui Fabricus in tortura fassus est præfatum Primicerium vulnerasse, & ex prædicto vulnere decessisse, & demum ductus ad banchum iuris, cōfessionem prædictam expressè reuocauit, tanquàm erroneam, & dolore tormentorum extortam, offerens probare de errore fisci patrono in contrarium asserente non posse nec debere per eandem magnam curiam ad docendum de errore huiusmodi confessionis admitti, sed reiterari torturam contra ipsum, vt in sua prima confessione perseueret: sicque habita matura discussione inter me & magnificum collegam Antonium barapturium de zeano ipsius causæ relatorē, dixi quòd
1 nulla: enus † fateri dicitur, aut videtur se errasse, allegans & maximè in facto, vt in. l. non fatetur. ff. de iud. imò huiusmodi error minimè obesse consueuit, vsque ad sententiam. l. error. C. de iur. & fac. ignoran. & facit. l. ij. C. quorum appel. non recipiun. imò plus, si quis perseuerauerit in confessione,
2 † adeò vt condemnatus fuerit, probando de innocentia, subuenitur ei, etiam post sententiam: per text. in. l. j. §. si quis vltrò. ff. de quæstionib. & ideò à fortiori debet allegans errasse, audi-
3 ri † offerendo ante sententiam de eius errore verificare. Ita etiam in specie dixit Guid. de suza. magnus practicus & criminalista, in suo trac. de tormen. in. xj. col. ver. sed de quæstione. & consuluit Bal. in consi. clxxj. inci. tres sunt casus. in. vj. volu. & idem Bald. in. l. fi. j. col. C. de probat. in. l. in bonæ fidei. j. col. C. de reb. credi. Pet. de Anchar. in consi. xxiij. incip. visa inquisitione formata contra Philippum. vbi refert in contingētia facti obtinuisse, quòd quis
4 potest † in criminalibus reuocare confessionem suam: licet secundum eum in hoc iudices se reddant difficiles & rigorosos, credentes vilescere se in cōspectu hominum per absolutionem, contra. l. absentem. ff. de pœn. & idem firmat glo. in. c. romana. §. finautem. de appel. in. vj. Ioan. de Imo in. l. quæstiones. ff. de appel. Bal. in. l. in minoribus. C. de his, quib. vt indig glo. in. c. ex literis. extrà de diuor. Card. in consi. cj. incip. in causa appellationis. Roma. in consi. cccxcvj. incip. in casu proposito. & consi. cccxcj. incip. vt proposita. circa medium. & in consil. cccccxx. incip. circa propositam. iij. col. Par. in tracta. syndi. in char. cij. ij. colum. versi. testis fuit tortus. & hæc intelligenda sunt, quòd etiam confessio ipsa licet iurata, reuocari potuit. Ita Bal. in. l. iubemus. circa med. C. de iudic. & in. l. vnica. C. de confes. xv. col. vers. sed pone minor. Roma. in consi. cccxcj. incip. vt proposita. circa med. Anto. de but. in. c. fi. de confess. Idem Roma. in. l. si verò. §. de vero. xxxj. fal. ff. sol. matri. Et facit ratio vrgētissima: nam certum est, quòd
6 reus criminis, non potest † renuntiare defensionibus suis: per glo. singula. in l. pac

l.pactũ inter hęredem.ff.de pac.quam dicit sing. Bal.in.d.l.vnica. de confes. xv.col.Barb.in.c.cùm dilecti.de accu. iiij.col.& sequuntur omnes in.d.l.tale pactum.vnde succedit, quòd si nõ potest expresè renuntiare, multò fortius potest reuocare, quod erroneè & per-
7 peràm contra eius salutem † confessus extitit: sed non eundo per mendicata suffragia, reperio in propriis terminis idem firmasse And.de Yser.Euangelistam in regno, & qui fuit magnus fiscalis in constitutione, si damna clandestina.in.iiij.col.& idem in specie reperio tenuisse etiam Hypp.Marsi.in.l.j.§.fi. xviij.col.ff.de quæstio.nullam mẽtionem faciens de And.ex quibus omnibus sum voti, concurrente etiã præfato meo Collega, præfatum Fabricium esse audiendum super probatione suæ erroneæ cõfessionis allegatæ: reclamãte fisci patrono consobrino primicerij occisi vsq; ad cælum, & aliter obtinere minimè valente: sed seipsum rumpẽte, cum minis & clamoribus, quibus abũdare consueuit. Et tandem receptis testibus ad defensam per præfatum dñm Baraptuciũ meum collegã in ciuitate Surrẽti demonstratũ fuit de errore cõfessionis: & ꝙ per tormenta ita confessus fuerat: & sic præfatũ Primicerium ab alio fuisse vulneratum & occisum.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ, Neapo. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Assassinus clericus propter assassinum, dicitur omni priuilegio exutus.*

2 *Assassinus dicitur diffidatus ab omni populo, & à lege.*

3 *Assassinus tanquàm ab omni populo diffidatus, potest impunè occidi, nedum à iudice, verùm etiam à parte.*

4 *Assassinus licet sit clericus: potest tamen cognosci & iudicari per iudicem laicum.*

5 *Contra assassinum proceditur iuris ordine non seruato: nec exigitur plena probatio, sed probabilia argumenta: & potest ex mero officio procedi, & de facto. nume. 6.*

7 *Assassino potest ex causa pœna minorari.*

8 *Licet in aliquo casu pro delicto consummato & perfecto imponat pœnam aliquam determinatam, si contingit delictum illud fuisse attentatum, non tamen perfectè consummatum, si lex specialiter imponit eandem pœnam, vel aliam limitatam, illa imponi debet. Sed si non reperitur specialiter determinata, mitius punietur. ibidem. & extra ordinem ex arbitrio.*

10 *Attentans delictum, quod tendat ad mortem, si non est secutus effectus, & euentus, poterit iudex ex hoc pœnam minuere.*

11 *Affectus punitur in atrocioribus: licet non sequatur effectus, id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege: sed non eadem pœna sed mitius.*

12 *Etiam in atrocioribus is, qui deuenit etiam ad actum proximum effectui, non punitur eadem pœna: licet puniatur eadem lege: qua punitur qui consummauit delictum.*

13 *Iura punientia affectum, licet non sequatur effectus, non habent locum, attenta consuetudine Italiæ.*

14 *Pœnæ capitales de consuetudine Italiæ non puniuntur, pro delictis imperfectis.*

15 *Affectus quando punitur, non secuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria.*

16 *Actus grauius puniuntur ex delicto consummato, quàm inchoato.*

17 *Solus tractatus etiam in atrocissimis, non punietur, quando non esset processum ad ali-*

quem actum ordinatum ad ipsum factum.

18 *Crimen assassinij ad hoc, vt puniri poßit pœna mortis, licet sit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit consummatum: aliàs secus.*

19 *Delicta hodie non puniuntur pœnis contentis in constitutionibus regni, & iuribus municipalibus: nisi delicta ipsa sint consummata & perfecta.*

20 *Mandans homicidium committi mediante pecunia. si non fuit sequutum homicidium, non erit pœna mortis: sed pœna criminis stellionatus seu pecuniaria.*

Votum. VIII.

Conditoris mar=
chiæ mundialis præsidio
petito. In causa reuerēdi
protonotarij Capuani in
quisiti de assasinio cùm pecunia me-
diante mandauerit homicidium com-
mitti in personam Galeatij Lombar-
di eius inimici: & acceptato mandato
per mandatariū ac detecto tractatu nō
fuit sequutus effectus. Hæsitatum fuit
in magna curia Vicariæ qua pœna ve-
niat præfatus protonotarius in eadem
carceratus plectendus? Item an posit
de assasinio ipso cognosci per eandem
magnam curiam, attenta persona pri-
uilegiata ipsius, cùm sit clericus, & in
sacerdotali dignitate constitutus. Et
omisso primo, ad quod redeam, vt in-
frà, inficiari non potest. quòd attenta
verificatione præfati Assasinij, de quo
plenè liquet, præfatus protonotarius
1 non dicatur omni priuilegio † exutus
per tex. in. c. pro humani. de homi. in se
xto, per quem prima facie conceden-
dum esset ipsum posse vltimo suppli-
cio condemnari: & licet in tex. ipso ex-
presè pœna mortis non contineatur,
cùm à canone sit incognita: tamen in
eo continetur, vt assasinus seu man-
dans homicidium committi per pecu-
niam, sit diffidatus ab omni populo: &
sic cōtra diffidatum à lege notoriè bel-
2 lum indictum est: vt in. l. reos. & ibi Cy.
C. de quæstionib. argumen. l. si seruus.
C. de his, qui. ad eccle. confug. intan-
tū, quòd diffidatus à lege, potest à quo
libet impunè occidi. l. j. C. quando licet
vnicuique sine iudi. se vindi. l. iij. § trās
3 fugas. ff. ad. l. corne. de sica. † & propriè
in assasinio tanquam ab omni populo
diffidato, quòd potest impunè occidi,
quòd posset impunè occidi, voluit Cy.
in prædicta. l. reos. Angel. in consi. xiiij.
incip. nos Carolus. vbi subdit, quòd ne
dum à iudice, verum etiam à parte pos
set impunè occidi. Idem tenet Gemin.
in dicto. c. pro humani. refert & sequi-
tur do. Bartho. soci. inter consilia Fran
cisc. curt. consi. xx. xviij. col. incipiente:
dominus labia mea, sæpenumero ani-
mo reuolui. Sed nunc redeūdo ad pri-
4 mum, an tanquam assasinus, † licet sit
clericus posit per iudicem laicum, &
sic per ipsam magnam curiam cogno-
sci & puniri absque aliqua actuali de-
gradatione. & certè dicēdum est, quòd
sic: per. d. c. pro humani. Ita etiā in spe-
cie tenet do. Stephan. aufreri. in repeti.
clemen. sæpe. de offic. ordina. in tracta
tu quem ibi ponit de potesta. secula. su
per ecclesi. & personis ecclesiasticis. iij.
chart. dicti tractatus, in. xviij. fallent. &
Paris de put. in suo tracta. synd. lj. char
ta. ij.

ta.ij.col.circa finem.vbi dicit idem tenere Lapum in prædicto.c.pro humani. Ex quo ipso iure videtur degradatus, & data vnicuique, potestas ipsum capiendi.c.j.de scismati.in.vj.& per ius
5 clericus assassinus † videtur spoliatus omni priuilegio clericali:vt ibi per docto.& contra assassinos de facto proceditur:vt dicit Barto.in.l.non solùm.§. si mandato.ff.de iniur.& idem Par.in tracta.syndi.in.xxxj.chart.prima colū. versic.ideò dico.& plus subdit ibidem Par.in.ij.colū.quòd contra assassinum potest iudex procedere ex mero officio:& propter immanitatem ipsius cri-
6 minis, proceditur † iuris ordine nō seruato.& allega.Bartol.in prædicto.§.si mandato.& dicit, quòd plus dicunt canon.in prædicto.c.pro humani. quòd in tali crimine non exigitur plena probatio.Sed sufficit constare per probabilia argumenta.& alleg.etiam Calderi. in suo consi.iiij.in titu.de dilatio.& rectè intuenti idem dicit text.in dicto.c. pro humani.Et idem de omnibus prænarratis sequit & refert Hypolit.Marsi.in sua practi.causarum criminalium in versic.examinanda.in.iiij.colum.& idem Marsil.in sua practi.prædicta. in versi.diligenter.in.ix.chart.in numero clxvj.Et sic licet possit iudex talem assassinum vltimo supplicio condemnare, poterit tamen ex causæ pœnam minorare:vt dixit Andræ.de yser.in titulo, quæ sint rega.in versiculo.& bona. in.iij.colū.& plenè Feli.in.c.qualiter.& quando.§.ad corrigendos.extrà de accusa.Et causa considerari potest, quando delictum non fuit perspectè cōsummatum, iuxta ordinem mandantis: vt in casu præmisso in quo protonotarius præfatus volebat ipsum Galeacium occidi:& homicidium minimè sequutum fuit nec vulnus nec insultus:& ideò succedit iuris dispositio, † quòd quamuis 8
pro actu consummato & perfecto lex imponeret pœnam aliquam determinatam, & posteà contingat delictum illud fuisse attentatum:tamen non perfectè consummatum, si reperitur, quòd lex specialiter imponat eandem pœnā, vel aliam limitatam, debet istam imponi:vt in.l.j.C.si quacunque prædi.pote.l.is, qui cum telo.C.de sica.sed si nō reperitur specialiter determinata, mitius punitur & extra ordinem, arbitrio iudicantis:vt probatur in.l.j.in princi. ff.de extraordi.crimi.& not.Ray.Bal. & Ang.in.l.j.§.hæc autem verba.ff.q̃d quisque iuris, quæ verba reputat Bal. ibi.no.Cùm ergo tractata & attentata per ipsum protonotarium non fuerint executa, & ad effectum finalem perducta, † debet mitius puniri. Ita ex præ- 9
allegatis consuluit Alexan.de Imo.ita formaliter loquendo, in consil.cxj.iij. col.in primo volumi.& ideò voluit Iacob.de rau.vt refert Bar.in.l.j.§.diuus ff.ad.l.cor.de sica.quòd licet attentans delictum, quod tendat ad mortem, puniatur pœna.l.corneliæ de sicar.tamen quando non est sequutus effectus &
10 † euentus, qui consideratur in delictis, per.l.aut facta.§.euentus.ff.de pœn.poterit iudex ex hoc pœnā minuere. Pro hoc videtur text.in.d.l.j. de extraordi. cri.in versi.ibi perfecto flagitio, capite punitur:sed imperfecto, deportatur. p quem tex.dicit Guli.de cog.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cleri.

11 †quòd licet in atrocioribus puniatur affectus, licet non sequatur effectus, id intelligendum est, vt puniri debeat eadem.l.sed non eadē pœna: sed mitius: per.d.l.primā.ff.de extraor.cri.& in.d.§.euentus. Idem tenet Cy.in.d.l.si quis non dicā rapere.C.de episc.& cler. Idē reperio consultū fuisse per.d.Franc.de albergo.de aretio in consi.suo incip.in Christi nominen, Amē. Quòd Ciccus fante secūda col.ꝙ habeo ad pēnam in libro meo diuersorum consiliorum, diuersorum doctorum, vbi formaliter & magistraliter loquitur, dicendo quòd quantumcunq; mandatum sit rei atrocissimi: tamen attenditur eius executio & non susceptio sola mandati: vt.ff. de fortis.l.si quis seruo.§.idem Pōpo.& de iniur.l.apud Labeonem.§.si curauerit.& de verb.signifi.l.sæpe.l.fi.& de extraordina.crimi.l.prima.in princip. Nam sicut mandans non explicit delictum & mandato, absque executione mandantis, vt dictis iuribus: eadem ratione nec mandatarius, cùm non minus delinquat mandans, quàm mandatarius: sed magis principaliter delinquit, qui primordialiter mandat: vt.ff. de seruo corrup.l.in hoc.& quod vi aut clam.l.si ego tibi. Aut dices eum capitaliter puniendum, ex quo mandauit occidi veneno, quod tradidit exhibendum mediante pecunia. Et concludendum est præfatum Ciccum non debere capitaliter puniri, cū non fuerit sequutus effectus mandati præfati, videlicet necis, quam curauit inferre, neque deuenit ad actum proximum effectui, sed remotum, qui velut de delicto cōsummato, vel pœna delicti consummati nō est afficiendus, sed extraordinaria, vel arbitraria puniendus: vt.ff.de extraor.cri.l.j.in fi.&.§.fi.C.de ser.fugi.l.si fugi. multò minus venit dictus Ciccus capitaliter puniendus, secundum intellectum & opinionem Modern. quam tenet Cynus & Gulielmus de cug.in.d.l.

12 si quis non dicam rapere. † videlicet, quòd etiam in atrocioribus is, qui deuenit ad actum etiam proximum effectui non puniatur eadem pœna, licet puniatur eadem lege, qua punitur, qui consummauit delictum: per.d.l.j.de extraord.cri.& de pœn.l.aut facta.§.euentus. Ita etiam formaliter consuluit Bartho.cœpo.in suo consil.vlti. referendo suprà scripta formalia, quæ reputo furto subtraxisse à prædicto do. Franc.de alberg. Et plus subdit Cæpo. hæc maximè esse vera, præsupposita consuetudine, quæ dicitur esse per totam Italiā,

13 ꝙ licet iura puniant affectum, † licet non sequatur effectus, non habent locum, attenta dicta consuetudine vniuersali. Ita dixit gl.in.§.iniuriarum.x. colla.de pace iura.fir. quam Bar.& alij attribuunt Spec. vt ipse Bart.no.in.l.j.§.diuus.ff.de sica.& ideò dixit Spec.in titu.de accusatio.§.j.versi.quid si primo.& Cy.in.l.is, qui cum telo.C. ad.l. corne.de sica. quòd pœnæ capitales de

14 generali consuetudine Italiæ non puniūtur pro delictis imperfectis: & quia hoc est satis de æquitate naturali, quā maximè debent seruare habentes arbitrari: per.l.quod si Ephesi.ff.de eo, qđ cer.loco. ita refert & sequitur Felin.in c.inquisitiones.vj.col.extrà de accusatio. idem tenet Io.And.in regula in pœnis.in mercu.Bal.& Sali.in.l.si quis nō

dic

dicam rapere. C. de episc. & cler. vbi di
15 xit, quòd † quando punitur affectus, non sequuto effectu debet puniri pœna extraordinaria. & idem tenet Præpo. & Andię. de yser. in. c. j. §. si verò. de capita. qui cur. vendi. & ista est commu nis opinio, prout refert Ang. in tracta. malefi. in versi. Sempronium mandatorem. j. & ij. col. & plenè Alex. in. l qui ea mente. ff. de fur. & dicunt in specie præfati Andr. de yser. & Ange. vbi suprà ꝙ licet in atrocioribus & enormibus aliqualis actus sufficiat ad effectum, vt pu niatur: vt dicta lege si quis non dicam rapere. licet in alijs non tam enormibus, etiam si perueniatur ad actum, non tamen ad effectum perfectum, nõ noceat: vt in. d. l. qui falsam. ff. de fal. at tamẽ & grauius puniuntur actus ex de
16 licto consummato, † quàm inchoato. d. l. j. de extraordi. crimi. & plus dico, ꝙ licet in atrocioribus delictis puniatur affectus, non sequuto effectu: illud intelligendum est, quando processum fuisset ad aliquem actum ordinatum ad ipsum factum: secus autem, quando nõ
17 esset processum ad aliquem actũ: † nã tunc solus tractatus etiam in atrocissimis non puniretur. Ita dixit Bald. in. l. non ideò minus. vij. col. versi. vj. quæritur. C. de accusa. quem refert & sequitur Feli. in suo tract. conatus. ij. col. ver. fallit tertiò. & in eodem tract. penul. colũ. post princi. & proba bene text. in. l. qui falsam monetam. ff. ad. l. cornel. de ficar. vbi Hyppo. Marsi. tenet eandem
18 opinionem ibi in. ij. colũ. Et quòd † ad hoc, vt huiusmodi delictum committẽs, puniri possit pœna mortis, licet sit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit consummatum. Secus si non sit consummatum. Ita consuluit Bal. in consi. incipien. in Christi nomine. Amen. Scire oportet quis testis per. l. j. §. final. in fin. ff. de effracto. & insuper bene facit, quòd quando delictum punitur per statutum, non habebit locum talis pœna, nisi delictum fuerit consummatum: & tamen statuta strictissimè interpretantur, ex quo attentare, est fictè facere. & statutum non extenditur ad casum fictum. l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & sic hodie non fit punitio pœnæ im-
19 positæ † per constitutionem regni delinquentibus, nisi delicta sint consummata & perfecta: vt dicunt Ang. & Pau. de ca. in. l. j. ff. quod quisque iuris. Lud. in. l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. Alex. consi. xv. j. vol. Io. de Imol. in l. j. de publi. iudic. Cy. & Bal. in. l. is, qui cum telo. Ang. in tract. malefi. in versi. vestem Cælestẽ abstulit. & ibi Moder. Vltimò non eundo per mendicata suffragia, dico quòd interrogatus ab illustrissimo & reuerendissimo Cardinali Columna locumtenente generali Cęsar. maiestatis, qua pœna veniret præfatus Protonotarius plectendus in præsentia magnificorum regentis & iudicum, respondi non posse capitaliter puniri ex causa illius mandati de occidendo mediante pecunia: ex quo ita in particulari & in proprijs termi-
20 nis † voluit Dyn. & post eum Angelus in. l. item apud Labeonem. in. §. si curauerit. ff. de iniur. & idem voluit Gandinus. in tractatu malefic. in titulo de homicidijs. & eorum pœna. quarta columna, licet concludat, quod ipse putaret iudicem non delinquere, sed be-

ne agere, si in casu præmisso puniret ipsum mandante crimine stellionatus. & idem sequitur Augusti. arim. in additio. ad Angel. in versiculo. Sempronium mandatorem tertia columna. & etiam allegat Angel. in consilio. xiiij. incipien. nos Carolus. dicentem, quòd si homicidium non sit sequutum: licet assassinus debeat decapitari: quia peruenit ad actum proximum: tamen ex quo delictum non fuit consummatum in morte, quia mors non fuit sequuta, bene faciet princeps. si committet pœnam in pecuniam, & eandem opinionẽ videlicet quòd non sequuto homici-
21 dio in assassinio † delictum ipsum non dicatur consummatum, & quòd eo casu veniat imponenda pœna pecuniaria, firmat Amode. iusti. excellens Doctor. in suo tract. syndi. in versicu. item in eo, quòd dicti socij milites in quarta colum. vbi etiam subdit se aliàs consuluisse in ciuitate Senarum, in fauorem capitanei & militis: cui carceratus aufugerat pro crimine assassinatus tenebatur carceratus in loco cõsueto in compedibus, & sic ex quo attenta causa ipsa assassinij, pro qua detinebatur veniebat imponenda pœna pecuniaria, reputari debuit diligens custodia, & fuga eius non imputabitur ipsis officialibus. Quam ob rem respondi præfato illustrissimo & reuerendissimo domino Cardinali præfatum pronotarium posse pecuniariter puniri: quod placuit suæ illustrissimæ dominationi & etiam præfatis Magnificis Regenti, & iudicib⁹ præfatæ magnæ curiæ meis collegis, & ita executum fuit. & soluit reuerendissimæ curiæ pro pœna ducatos quadringentos, & sic ad compositionem præfatam admissus fuit.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Assassinus dicitur, qui pecuniam seu aliquo sibi dato delinquit.*

2 *Assassinus an dicatur, qui per aliquam promissionem sibi factam crimen committit.*

3 *Et an si quis delictum committit, vt complaceat alteri, dicatur commissum crimen assassinij.*

4 *Assassinus dicitur diffidatus ab omni populo Christiano, ob quod potest impunè occidi, nedum per iudicem, sed à quolibet priuato.*

7 *Delictum quando punitur pœna statuti, non habet locum pœna præfata, nisi delictum fuerit consummatum. Secus si attentatum.*

8 *Affectus, quod non puniatur, nisi sequuto effectu, non habet locum in delictis enormibus.*

9 *In atrocioribus per solum attentatum, dicitur consummatum delictum.*

10 *In atrocibus si deuentum est ad actum proximum, debet inquisitus puniri pro delicto consummato concurrente dolo.*

11 *Assassinus si semel deliberauit committere assassinium, & demum se pœnituit, talis pœnitentia non excusabit.*

12 *Assassinij delictum est crimen atrox & exceptuatum, imò æquiparatum crimini læsæ maiestatis & similibus.*

13 *Vbi agitur de pœna criminali imponenda ex solo conatu, quis mitius punitur arbitrio iudicis. Secus vbi lex in tali casu specificaret quantitatem pœnæ.*

14 *Conatus in atrocioribus punitur, & ibi de ma*

monachis, qui fuerunt conati dare venenum abbati sancti Petri.

16 *Pœna potest per iudicem alterari, vbi adparet de animo occidendi, etiam si per indicia adpareat.*

17 *In assassinij crimine proceditur de facto, & iuris ordine non seruato.*

18 *Assassinus clericus tanquam ipso iure degradatus, punitus per iudicem laicum.*

19 *Iura licet transgredi in enormibus.*

20 *Assassinus si post receptam pecuniam deuenit ad actum proximum homicidio, habetur & punitur ac si occidisset.*

21 *Contra assassinos semper solet pœna augeri.*

22 *Et licet de generali consuetudine Italiæ nec ob malum animum, nec ob conatum ad delictum, debeat quis pœna mortis naturalis puniri: attamen non habet locum in crimine assassinij.*

Delinquendi consuetudo inducitur per binum actum.

23 *Geminans delictum, non debet sperare de venia.*

24 *Excarcerandus die veneris sancti, si reiterauit delictum, non debet excarcerari.*

25 *Furta plura committens, licet parua, debet mori. licet pro vnico furto non magno mori non debeat.*

26 *Reiterator delictorum etiam si pro eisdem vel quolibet delictorum veniret imponenda pœna pecuniaria: attamen ob reiterationem debet pœna mortis naturalis puniri.*

27 *Reiteratio delicti facit, vt illud, quod aliàs non erat capitali pœna puniendum, puniatur capitaliter.*

28 *Pœna capituli: pro humani de homici. in. vj. habet locum tam in mandante: quàm in mandatario:*

29 *Constitutio quæ loquitur in mandante, non extenditur ad mandatarium.*

30 *Statutum pœnale non cōprehendit mandantē.*

Votum IX.

REdemptoris gē-rum suffragio. Nicolaus Anellus de Cecca Cayetan', paruo munere vnius paris caligarū corruptus ab Alphonso de Aquino, vt magistrum Laurentium interficeret, maximo impetu in ipsum euaginato ense, percutiendo irruit, quod nec perficere aut vulnerare valens, aufugit, & paucis inde diebus elapsis iteratò deposita pecunia duos hispanos, vt Laurentium ipsum ac etiam magistrum Augustinum ad instantiā Andræe Banderolæ vxoris ipsius amore capti, interficeret, conduxit, eisque acutum mucronem ad id facilius perficiendum, conduxit: quo detecto & Nicolao Anello ipso in fortiam curiæ peruento, ab illustrissimo consaluo Ferdināndo regni Siciliæ prorege, quid super ipsius inquisiti pœna de iuris censura sentirem, ex infra scriptis breuiter facilimè adparebit.

¶ Et principaliter dicendum est præfatum Nicolaum Anellum crimen assassinij commisisse cum ex causa caligatum habitarum ab Alphonso de Aquino homicidium ipsum perpetrare deliberauerat in personam magistri Laurentij, ex quo assassinus dicitur, qui
1 per pretium † seu aliquo sibi dato delinquit. ita dixit Bar. in. l. Cicero. ff. de pœ. Alex. de Imo. in. l. j. §. hæc actio. ff. de eo, per quē fa. erit. & ideò dixit Bar.

 in. l.

in.l.non solū.§.si mandato.ff.de iniu.
quòd si aliquis facit vel fieri facit me-
diante pecunia, dicitur assassinus. &
alibi dixit Angel.in.l.j.de sepul.viola-
to.quòd hi sunt assasini, qui pecunia
corrupti,delicta faciunt: & in hoc casu
nedum ipsi puniuntur, verum etiam,
qui mandant.idem dicit Par. de pute.
in tract.syndi.in versi. inquisitio.in.c.
dicit constitu.regni. & alibi dicit Ang.
in tract.malefi.in versic. Sempronium
mandatorem.in princ. quòd accipiens
mandatum pro pecunia, dicitur assas-
sinus, & ibi parum infrà subdit, quòd
in vtroque, id est in assasinio & man-
dante est delictum atrocius ob pecu-
niam.& ideò grauior pœna vt in.d.c.
primo.de homi.in.vj. & ideò pulchrè
consuluit Franc.Curt.in consilio. xx.
2 in.v.char.quòd † per promissionem fa
ctam alicui,vt delictum committat di
citur esse commissum crimen assasinij
& alibi dixit pulchrè Ioan.and.in.c.pe.
3 de cler.non residen.quòd † nedum pro
pecunia,sed etiam, si vt quis compla-
ceat alteri, delictum committat, dici-
tur perpetratum delictum assasinij,
4 modò clarum est,quòd † assasinus di-
citur diffidatus à populo christiano,
ob quod potest impunè occidi,nedum
per iudicem, sed etiam à quolibet pri-
uato:vt dicit Cy.in.l.reos.C. de accu-
sa.Gemi.in.c. pro humani. de homici.
in.vj.Angel.in consilio. xiiij.incip.nos
Carolus & plenè Alex.de imo.in.l.j.§.
transfugas.ff.ad.l.corn.de fal. & Fran.
Cur.in præfato consil.xx quod consi-
lium in rei veritate fuit Bartho. Soci,
in eius subscriptione liquet in.v. char.
& licet præfatus inquisitus eundem ma

gistrum Laurentiū cum ense percusse-
rit,non tamen vulnerauit: resultare vi-
detur,quòd cùm effectus homicidij nō
fuerit sequutus,debeat excusari ab hu
iusmodi pœna, cū hodie in Italia per
statuta non inspiciatur animus & affe-
5 ctus † sed euentus & sic effectus,ad hoc
vt habeat locū pœna homicidij, prout
voluit Spec.in tit.de accu. Bar.in.l.j.§.
diuus.ff.ad.l.cor.de sica.& in regno vi
get constitutio,asperitatem. quę corri-
git ius commune, & succedit loco sta-
tuti,& quando delictū punitur per sta-
6 tutū,non puniri † pœna statuti,nisi de-
lictum sit cōsummatum.Secus, si atten
tatum:quia attentare est fictè facere &
statutum non extenditur ad casum fi-
ctum.l.iij.§.hæc verba.ff.de neg gest.&
7 sic hodie non imponitur † delinquenti
bus pœna imposita per cōstitutionem
regni,nisi delicta sint cōsummata& per
fecta,vt dicūt Ang.& Pau.de ca.in.l.j.
ff.quod quisq; iur.Lud.in.l. damni. §.
sabini.ff.de dam.infe.& Alex.in consi.
xv.in.j.vol.& Io.de Imo.in.l.j.ff.de pu
bli.iudi.Cy.& Bal.in.l.is,qui cum telo.
C.de sica.Ang.in tract.malefi. in vers.
8 & vestem cælestem & ibi Mod. † Nam
præfatis respondetur, nam quòd effe-
ctus seu conatus non punitur,nisi sub-
sequuto euentu,non habet locū in de-
lictis enormibus.voluit gl.ordi. & not.
in.l.j.in ver.putamus.& ibi Ludo.Ro-
ma.ff.quod quisq; iu. vbi Bal. ibidem
eam intelligit in delicto assasinij quod
est enorme.& Bal in.l.si fugitiui. C.de
seruis fugi.Idem in specie tenet Berta-
chi.in reperto.suo in ver.affectus.præ-
sertim cùm in atrocioribus per solam
9 attentationem † seu attentatum, dicaē
deli

delictum consummatum vt in.l.si quis non dicã rapere.& ibi Bal.C.de epis.& cleri.idem Bal.in.l.non ideò minus.C. de accus.Et quòd delictum istud assas sinij,sit atrox & eiusmodi,ꝙ pœna augeri debeat voluit in specie Bar.in.l.nõ solum.§.si mandato.ff.de iniur.in ver. venio ad conductorẽ. de quo dicit esse tex.in.d.c.pro humani.Idẽ voluit Ange.in tract.malefi.in ver.Sempronium mandatorẽ.j.col. Et procedunt potissi mè præallegata, cùm sit deuentum ad actum facti proximum & immediatum ex quo præfatus Nicolaus Anellus extraxit arma & percussit:quo casu pro-
10 pter talẽ actum proximum,† debet in quisitus ipse puniri pro delicto cõsum mato,concurrente dolo.Ita dixit pulchrè Bal.in.l.si quis non dicam rapere. vlt.col.C.de epis.& cle.& in.l.non ideò minus.vij.col.ver.xxj.quæritur.de accusa.Fel.in trac.conatus.tertia fallẽtia in fi.Abb.& Fel.in.c.j.extrà de treug.& & pace.maximè cùm per ipsum non stetetit illum occidere,& perficere non voluit,quia non potuit:imò si semel deliberauit id perficere, & posteà se pœni-
11 tuit,talis† pœnitentia ipsum nõ excusabit.Ita dixit Gemi.in prędicto.c.pro humani.& præsertim puniendus est attentatus,cùm simus in delicto,quod potest trahi ad exemplũ:per tex.in.l. si qs seruo.C.de fur. Et quod delictũ assassinij sit atrox.& exceptuatũ, imò æqui
12 paratum† crimini læsæ maiestatis,& similibus tenet Gemi.in prædicto.c. pro humani.& Fel.in.d.tiac.conatus.in.vj. fallẽ.& licet vbi agiť de pœna criminali
13 imponẽda ex solo conatu† quis mitius & extraordinariè puniať iudicis arbitrio:vt probať in.l.j.ff.de vari.& extra ord.cog.iũcta.l.quãuis adulterij. C.de adul.in fi.hoc tñ procedit,vbi lex in tali casu nõ specificat quãtitatẽ pœnę:nã vbi lex specificat,statur illi legi,licet delictum nõ sit vndiq; cõsummatũ.ita dixit Bal.in.l.si fugitiui.C.de ser.fugi. & ꝓbat bñ tex.in.l.j.C.si quacũ.pręd.po. & in.l.is qui cũ telo. C. de sic. per quæ iura ita in terminis concludit Alex. de imo.in.l.j.§.hęc aũt verba. ff. ꝙ quisq; iuris sed qa sumus in delictis atrociori bus vltra dispositionẽ. d. capituli, pro humani. in quo expressè decidiť casus iste:dico ꝙ rõne atrocitatis affectus ille & conatus occidẽdi,& cũ fecerit quãtũ potuit,habeť ꝓ effectu.ita bal.in ꝑdicta l.si qs non dicã rapere.ij.col.&Card.in c.j.de eo,qui mit.in pos.& Domi.in.c. gratia.j.q.j.vbi formaliter dicũt,quod
14 † iura punientia conatũ,loquunť in atrociorib' sentit gl.peregrina in.l.pñti. in ver.cogitatione.C.de his q ad eccle. cõfug.& iõ dicebat bar.in.l.j.ff.de par-
15 ri.ꝙ † monachi,q conati fuerũt dare venenũ Abb.san.Pe. debebãt plenè puniri licet non fuerit delictũ consummatũ & perfectum ad mortẽ.Idẽ voluit Bar. & Sal.in.l.j.C.de male.& mathe. Ang. de arc.& Ang.ari.in trac.malef.in ver. & vestẽ cælestẽ abstulit.ix.colũ.ver.sed aduertas.eo maximè, cũ semel constet de animo ipsius Nicolai Anelli de occidendo præfatũ Laurentium possit pœna per iudicẽ alterari etiã si adpareat
16 † per indicia.Ita dixit Saly. in prædicta.l.is qui cum telo.& potissimè cõcedenda sunt præallegata in casu in quo sumus in crimine assassinij in quo ꝓce-
17 dendum est † iuris ordine non seruato: vt

vt dixit Hosti.lap.& Domi.in.d.c.pro humani.& dixit Bald.in prædicto. §. si mandato.quòd contra assassinos de facto proceditur. Et hinc est, quòd assassinus si sit clericus tanquàm ipso iu
18 re degradatus, per crimen † assassinij, potest puniri per iudicem secularem, cum eo casu per assassinium sit omni priuilegio exutus: vt dicit Lap.in.d. c. pro humani.& Fran.Cur. in prædicto consil.xx.& Par.in tract.synd. in ver. inquisitio.in.c.dicit constitutio regni. & rectè quidem, non absque ministerio iura disponunt, vt in enormibus
19 † liceat iura transgredi: vt dicit Inno. in.c.j.extrà de consti. Bald.in.l.j.C. de preci.impera.offer.& in.l.obseruari.§. proficisci.ff.de offi. proconsul. & in.l. j.de iura.calum.& in.l.ij.si seuerior.& ibi Sali.C.de infa.& ideò non ab re ex iuris dispositiõe licet delictũ incœptũ & non perfectum non puniatur, tanquàm consummatum, fallit in assassino, cui si fuit pecunia data seu promissa, vt hominem occideret, si deuenit
20 ad actum † proximum: prout in casu præmisso, puniendus est, ac si occidisset: vt legitur & not.in.c.j.de homi.in vj.& tenet Ioan.Andræ.in mercu.in regula, in pœnis. vbi enumerat multos casus, in quibus attentatum delictum punitur vt consummatum.& per Bal. & alios in prædicta.l.si quis non dicam rapere.& in.l.is, qui cum telo.ad.l. corne.de sica.& idem in regno tenet & sequit̃ per p̃fatã decisio.Io.an.do. Matthe.de Affli.in constitutione, si qs aliquẽ.sub rubrica, de percuss.illici.cũ armis.in.v.col.in.ij.char.in.x.q.& ibi subdit contigisse iis diebus in quodã assassino, qui traxit dardũ seu sagittã cũ balista, & dedit in arzono equi, & nõ percussit hominẽ, aduersus quẽ traxerat: nam fuit punitus ac si occidisset.& ita dicit vidisse determinatũ & posteà exe
21 quutũ: quia cõtra istos † assassinos semper solet, augeri pœna vt Barto.in.l. nõ solũ.§.si mandato.iij.colũ.ff.de iniur.& in.l.Cicero.ff.de pœn.& ibi concordan.in apostil.Alex.& idem, vt suprà videlicet, ꝙ nemo debet decapitari nisi propriè occiderit alium: nec ob malũ animũ, nec propter conatũ tantũ debet pœna mortis puniri naturalis: & de generali consuetudine totius mundi derogatũ est dictis legibus, vt dicit Specu.in titu.de accu.prima parte.§.j.versi.sed pone.& sequit̃ Ange.in l.j.§.hæc verba.ff.quod quisq; iuris.& in.l.j.§.fit iniuria.ff.de var.& extraor-
22 di.crimi. Nã hoc fallit, † & nõ habet locũ in crimine assassinij, secũdũ Ang.in trac.malefi.in ver.ex interuallo. tertia char.allegat Bal.& Ang.in.l.j. §. hæc verba.ff.quod quisque iur.& idẽ refert & sequitur idẽ do.Matthe.de Affli. in constitu.mala noxia.ij.col.& sub rubrica de malis noxiis seu medica. Et potissime militabũt p̃dicta ob cõsuetudinẽ ipsius Nicolai Anelli circa crimẽ istud assassinij, cũ adpareat iteratò p mediũ hispanorũ nedũ p̃fatũ Laurẽtiũ occidere: verumetiã & Andræã Bãderolã: & sic cõsuetudo ista delinquẽdi liquet inducta p binũ actũ: gl.in.c.ita nos.xxv.q.ij.Bald.in.l.iij.C.de episco.audiẽ. & Ang.in.d.consi.xiiij. Et plus subdit
23 Bal.in.d.l.iij.ꝙ † geminãs delictũ, non debet sperare de venia. Idẽ dixit Spec. in tit.de cõtuma.§.iiij. vers.sed pone. iudex.

iudex.& alibi dixit gl.in.l.quicũq;.C. de ser.fugi.ꝙ ex reiteratiõe delicti augetur pœna.& idẽ dixit Inno.in.c.nouit.de iudi.& Bal.in marga.in versicu. crimẽ.& ideò dixit Bal.in ꝑallegata.l.
24 iij.C.de episco.audiẽ.† ꝙ excarcerãdus d:c veneris sancti,si reiterauit delictum.non debet excarcerari amplius Idem sequitur Lud.in.l.si vero.§.de viro.xxxi.fallẽ.ff.sol.ma.glo.in.l.lex cornelia.ff.ad silla.Hinc dixit Bald.in.c. de apellationibus.extrà de appella.ꝙ licet pro vnico furto non magno quis
25 mori † nõ debeat:tamẽ si cõmisit plura furta,licet sint parua, ob ipsorum reiterationẽ debet furcis suspendi.Idẽ voluit And.de Iser.in cõstitu.regni incipiente:super incisionibus arborum. & est sub rubri.de homici.clande. Idẽ etiam tenet Feli.in.c.significasti.el primo extrà de homici.Hinc summus põtifex in.c.ad abolendã extrà de hæreti. prima vice parcit hæretico:sed reiterãti dat pœnas:& ipsum nullatenus admittet.Hinc iuriscõsultus in.l.si plures.ff de re mili.iussit tyronibus desertoribus militiæ prima vice indulgẽdũ: sed reiterãtibus minimè.& idẽ in.l.omnes.§.desertor.eo.ti.vbi si desertorem contingat in vrbe reperiri, capite punitur:alibi verò ex prima apprehẽsiõe restituitur,& ita solet, & quod delictũ reiteratũ,plus puniatur :est tex. in.c. peruenit.xxvij.q.j.& quod longè maiori pœna teneatur voluit Sali.in.l.seruos.C.ad.l.iul.de vi pub.& ideò dixit pulchrè And.de yser.in versicu.& bona committentiũ.in ti.quæ sint rega. ꝙ si princeps semel delinquẽti indulget.,facinoroso aũt habẽti in cõsuetu-
26 dine parcere minimè deberet:† & ideò nõ voluit singulariter Ang.in.l.j.C.de superexacto.lib.x.vbi est tex.etiã formalis in fine in versicu. perseueret.ꝙ reiterator criminũ,etiã si pro eisdẽ seu quolibet ex eis veniret imponẽda pœna pecuniaria,tamẽ propter reiteratio nem debet puniri pœna mortis naturalis.Idem voluit imperator in.l.omnes.§.delatores.C.de colla.eo.lib. x.& ibi patet,ꝙ iura nõ punientia crimina capitaliter,nõ extẽdũtur, vbi crimina ipsa fuissent reiterata per eũdẽ criminosum:& sic delictũ illud, quod aliàs
27 capitale † nõ erat,ex reiteratione efficitur capitale.quod est no.secũdũ Roma.in.l.si verò.in.§.de viro.xiij. casu. ff.solu.matri.idẽ tenet Bart.in.l.licitatio.§.quòd illicitè.circa princip. ff. de publi.refert & sequitur Anto.Corse.in signis Doctor.in de pote. & excellen. Regia in suo trac.de verbis.Gemi.vij. col.in versi.lij.& idẽ tenet Luc.de pen. in.d.l.j.C.de superexac.Io.de pla.in.l. oẽs iudices.C.de delato.lib.x.& idẽ tenet Par.de pute,in.trac.synd.in versi. pœna.in.c.quia multa pñt occurrere. in ver.iudex potest criminosum ꝑpter cõsuetudinẽ.& subdit per tex.in.l.oẽs. C.de delato.ꝙ si iudex eo casu capitaliter puniret ob cõsuetudinẽ delinquẽdi,nõ tenebitur in syndicatu licet Par. de ꝑallegatis decisionibus nullã mentionẽ fecerit:nec credo ꝙ viderit, nisi Ang.in.d.l.j.de superexactio. vbi dat formã ꝑcedẽdi cõtra tales reiteratores,vt accessores,dũ volũt illũ capitaliter punire,debẽt inqrere cõtra ipsum tãquã cõtra cõsuetũ talia crimina committere,& in eis ꝑseuerare:& sic ipsum

conu

conuictũ securè põt cõdẽnare ad mortẽ,nõ obstãte quòd talia crimina de sui natura nõ sint capitalia.Quod est mẽti tenẽdũ:dicit Ang.Et quod pœ-
28 na † dicti capituli,pro humani.locũ habeat tã in mãdãte,quãin mãdatario:voluit Ang.in pallegato trac.malefic . in versi.semproniũ mandatorẽ.in princi. ibi dũ dicit,ꝙ in vtroq; ꝓpter interuẽtũ pecuniæ delictũ est atrocius:p text. in.d.c.pro humani.& idẽ voluit Ange. in.l.j.de sepul.vio.refert & sequit̃ Par. de pute.in pdicto tract.synd.in ver.inquisitio.suprà allegat:& ꝗa in sacra pagina cautũ est ex ore tremẽdi Dei,maleficos nõ patiaris viuere sup terrã : vt habet̃.Exodi.ij.c.idcirco cõcludo respectu enormitatis criminis ac ipsius reiterationis,pfatũ Nicolaũ Anellũ vltimo supplicio esse de iure cõdẽnãdũ . & ita iuris esse cõsulo vestræ Illustris.ac inuictissimæ Dominationi:cui assiduè post victriciũ manuũ oscula me commẽdo. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnę Curię Vicariæ,Vestræ Illustrissimę Dñatiõi seruulus obsequẽtissim⁹.

¶ Aduertẽdũ arbitrior,ne cursim legẽti videat̃ præcedẽs votũ cõtrariũ à proximo pcedẽti cõsilio seu voto,cũ in pcedẽti cõsuluerim de pœna pecuniaria ĩ assassinio,& in hoc de pœna mortis naturalis,ne mihi dici possit: cur tã variè dico,ꝙ longè diuersus est casus iste à pcedẽti,ex quo in precedenti tractatur de pœna imposita mãdanti assassinium cõmitti:sed hic tractatur de pœna imposita mandatario, qui fecit quod potuit,vt illum occideret: & sic perficere nõ valuit quia per ipsum nõ stetit:vnde non sic est in mandãte per
29 constitutionem, † si quis aliquem, sub rubri.de percus.illi. cũ armis.per quã puniuntur delicta cum armis,pro eo, quod executum est:& sic non comprehendit mandantem,sed facientem nã ille,qui mandat delictum committi, non dicitur quod ipse verè faciat , sed fictè:licet mandatum sit illicitum:& sic dicta constitutio non debet interpretari,vt comprehendat casum fictum:nisi mandatum fieret illi,qui de necessitate deberet obedire,vt seruo & similibus:vt tenet Barto.in.l.sed si vnius.§. seruus.ver.quæro circa hanc legem.ff.
30 de iniur.Et quod statutum † non comprehendit mandantem , tenent multi antiqui Docto.quos refert Albe. de rosa.in tertia parte statutorum . q.lv. vbi dicit Bononię fuisse decisum,quòd statutum pœnale non comprehendat mandantem . & idem tenet Sali.in.l. non ideò minus.in versicu.si quæro.C. de accu.& Signo.de homod. in consilio suo.ccxliiij.incipiente:quia per ipsum Laurentium.Item & secundò datur diuersitas casus:quia hic reiterauit ibi non:quod not.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Animus & voluntas datur ex factis & gestis intelligi.*

Magis est actu voluntatem declarare , quàm verbis.

Facta sunt fortiora ad demonstrandum animum.quàm verba.

2 *Iustus metus , dicitur timor violentiæ inferendæ.*

Timen

3 Timendum est id, quod absque periculo esse non potest.
4 Periculo non debet quis se committere.
5 Iusta causa metus sufficit: & ibi dicitur iustus metus, vbi iusta suspicio.
6 Metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur.
7 Timere sufficit saltem probabiliter, etiam si non iuste.
8 Metus iustus, vel iniustus sit nec ne & an sufficiat ad excusationem committitur arbitrio iudicis.
9 Timens futurum malum, debet clàm protestari coram honestis personis, vt habeat iustam excusationem,
10 Actus vbi potest interpretari ad bonum & ad malum, in dubio debet intelligi ad bonum, Est verum quando actus ille non sonat in delictum.
11 Ortus in aliqua ciuitate, in qua eius parentes non degebant, non ex hoc acquirit ciuitatem in ea: sed sequitur parentum originem.
12 Homicida habens gratiam de homicidio, quòd perpetrauit, si deinde commisit aliud homicidium, & similiter habuit gratiam non faciendo mentionem de primo in secunda gratia prefata secunda non suffragatur.
13 Ciuitas iurat homagium per suos syndicos: & sic maiores singuli & vniuersi de ciuitate per syndicos fidelitatem iurant.
14 Natus in aliqua ciuitate, sortitur ibi ciuilitatem, & acquirit eam.
15 Ciuis quis fit in eo loco, vbi natus est.
16 Ciuilitati originis quis renunciare non potest.
17 Ciuilitas originis, est potētior, quàm alia causa ex priuilegio.
18 Duo non possunt esse domini insolidum eodem iure imò est impossibile.
19 Vasallus habens duos dominos, tenetur primo domino personaliter seruire.
Nec posset replicare primo domino, & dicere: tu vadis contra alium dominum meum, cui etiam sum obligatus. nu. 20.
21 Credulitas etiam fatua excusat quem à dolo.
22 Committens crimen, etiam iniusta causa motus, ex quo venit imponenda sibi pœna corporis afflictiuà, non tenebitur ad eam, respectu illius curiæ, licet iniustæ.
23 Causa qualibet, etiam iniusta, excusat quem à pœna. & nu. 26.
24 Periurium non potest committi absque dolo.
25 Periurus quis non est cessante dolo.
26 Causa iniusta cùm excuset à dolo, pariter & à periurio excusabit.
27 Animus alicuius, quòd cum dolo vel absque quid fecerit, probabitur ex his, quæ demonstratur dixisse extrà iudicium.
28 De consistentibus in animo, statur dicto ipsiusmet, concurrente eius iuramento.
30 Coniectura vbi capi potest alia, quàm delicti siue doli, illa capi debet.
31 Actus quando potest se habere ad delictum, & non delictum, capienda est via, vt excludatur delictum.
32 Crimen lesæ maiestatis, non committitur nisi à subdito.
33 Confessio erronea licet geminata per ratificationem subsequutam, potest nihilominus tā quàm erronea reuocari etiam si esset iurata. ibidem. nu. 34. Etiam, quòd fuisset iudicialis. ibidem. nume: 35.
36 Rebellis potest impunè occidi, vt hostis,
37 Hostis captus in bello, potest detineri, vt seruus: & pariter eius bona.
38 Hostis postquàm captus est, non potest occidi, sed seruari.
39 Condemnari non potest quis vltimo supplicio ex pra

ex præsumptionibus.

40 *Contra condemnatum per præsumptiones, moderanda est multum sententia.*

41 *Pœna omnis in principe, est arbitraria.*

Votum X.

CÆlestis curiæ princeps nobis gratiam suis roris infundat: mihique filio intelligẽtiam sensus aperiat: vt quæ vera sunt & vtilia, sequar: & quæ vetanda, refugiam. Stante illustrissimo magno capitaneo consaluo Ferdinando locumtenente generali cap. Maiestatum regis & reginæ Hispaniarum cum exercitu recluso & obsesso ab exercitu Gallorum in terra Baroli, quidam baro regni generosæ prosapiæ, quem ex honestate taceo, trãsfugit ad hostes. Potissimum est ergo illa percunctare ac ruminare, requisitus ab eodem illustrissimo domino, vt meum votum in scriptis cõsignem, per quæ prefati Baronis fulciatur defensio, & Regij fisci fundetur intentio: quæ fundari prætenditur ex confessionibus ipsius inquisitimet, ex quibus percipitur iuramentum ligij homagij præstitisse præfato illustrissimo magno capitaneo, nomine cap. Maiestatum, & sub eiusdem stipendio militasse: & demum transfugisse, asserti metus prætextu, ac rebellasse terram fuimi frigidi, contra cap. Maiestatum & contra earundem exercitum arma sumpsisse in prouincia Calabriæ, licet se excusare adpareat bene & legaliter seruiuisse in præteritum & non dolosè, nec malo animo aufugisse. Constare namq; videtur ex gestis per eum post fugam de eius animo, cùm
1 arma erexerit, † & sic ex factis & gestis datur animus & volũtas intelligi. l. reprehẽdenda. cum vulg. de insti. & subotit. & talis præsumitur animus, qualia sunt facta. dixit Ludo. in consil. xcvj. incip. in Christi nomine, Amen. Super eo, quod quæritur. & alibi magis est actu voluntate declarare, quàm verbis. Ludo. in consi. cclxxj. ij. col. & propterea dixit. do. Abb. in consi. ccxxiiij. incip. illud de iure quæritur. quòd fortiora sunt facta ad demonstrandum animum, quàm verba, quæ sæpe proferuntur contra intentionem proferentis, & licet probetur, quòd sibi fuerat nuntiatum secretè, quòd erat contra ipsum præparata captura suæ personæ: & sic erat sibi violentia inferenda. vnde videbatur esse in iusto metu, quo
2 niam timor † violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus: vt voluit Alexã. de Imo. in consi. xcix. incip. quoniam per excellentissimum. in. iij. vol. & metuendum erat, quòd absq; periculo esse non
3 poterat. † vt in cle. j. de baptis. secundum Bald. ibidem in. iij. col. nec debe-
4 bat expectare, & se periculo † committere: vt dicit Inno. post Bal. in. c. j. extrà
5 quod met. cau. & ideò videbatur † sibi sufficere iustam causam metus subesse: vt dixit pulchrè Bald. in. l. fi. C. de iur. delib. j. col. & cõsuluit Alex. consi. cxliiij. in. ij. volu. vbi dicunt, quòd iustus metus est vbi, iusta suspicio inest. & idẽ dixit Inno. in. c. cùm olim. de electio. & præsertim, cùm dicat glo. in. c. bonæ. el
6 j. de elect. quod iustus metus † sufficit, licet

licet eius effectus nō sequatur. & idem voluit glos. in c. ad audientiam. extrà quod met. causa. & ideò satis ad propositum voluit Luc. de pen. in l. si coloni. x. colum. C. de agrico. & censi. lib. xj. quòd sufficit timere saltem probabiliter, † etiam si non iustè. l. rectè cum ibi no. ff. quod met. causa. attamen rectè consideranti ex eo, quòd Cornelius sibi dixerat audiuisse de sua captura de proximo, non videtur posse arbitrari, quòd fuerit talis metus, qui potuisset cadere in constantem virum: prout ad excusationē requiritur, maximè cùm an metus sit iustus vel iniustus, & an sufficiat ad excusationem,
8 † iudicis arbitrio relinquatur. dixit Innocen. in c. cùm dilectus. extrà quod met. causa. Bald. in l. ij. de his, qui per metum. & in rub. de rescin. vend. & videtur etiam de mente glos. in l. interpositas. C. de transac. nec excusationē merere videtur, cum illicentiato hospite transfugiendo recesserit: vel minimè saltem protestatus fuerit coram hone-
9 stis personis seu sacerdotibus, † aut alijs pro eius excusatione verificandae vt pulchrè dicit Abb. Panor. in c. olim ij. col. versi. an autem. de resti. spo. cùm protestatio ipsa declarasset eius voluntatem & conseruasset sibi eius ius in futurum: vt dicit pulchrè Luc. de pen. in l. curiales. pen. col. C. de præd. curi. lib. x. & Bar. in tract. de tyran. in j. & ij. q. tamen quia malo animo recessisse videtur, demonstratur: quia deserto exercitu transfugiendo recessit: & licet in
10 dubio vbi actus potest † interpretari, & trahi ad bonum, & ad malum, intelligi debeat ad bonum: tamen id secus

est, quādo actus ille sonat in delictum. Ita voluit Ioan. de Ana. quem refert & sequitur Felyn. in c. dilecti. in iiij. col. extrà de accu. sed quia transfugere ad hostes, & exercitum deserere, sonat in delictum: ergo &c. Adparet insuper baro ipse ligius, & debito fidelitatis adstrictus cap. Maiestatibus, tanquàm calaber respectu paternæ & auitæ ac suorum prædecessorum originis: licet ipse ortus fuerit in ciuitate Neapo. in qua eius parentes domicilium nō tra-
hebāt: † & sic non sortiebatur ciuilitātem Neapolitanam, sed parētum originem: cùm licet quis nascatur in aliqua ciuitate, in qua parentes non degebant, tamē non acquirit ciuilitatem illius ciuitatis, sed sequitur parentum originem. Ita dixit Bal. & Ang. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de lega. j. & ibidem Nico. de Neap. Abb. in c. Rodulphus. extrà de rescri. quod videtur etiā esse de mente Bar. in l. filios. C. de municip. & origi. lib. x. Vnde cùm pater & alij antecessores ipsius Alphonsi fuerint calabri, & ita originaliter reputati, & prouincia Calabriæ aderat, prout est sub dominio cap. Maiestatum, sequitur, φ præfatus Baro erat ligius: cū etiam in specie ipse personaliter ligiū homagium præstitisse fassus sit in sua depositione, illustrissimo magno capitaneo nomine & pro parte cap. Maiestatum, à quo quidem reatu periurij minimè euadere posse videtur, cùm ei contrauenerit. Nec suffragari eidem posset cùm fuerit post eius capturam in bello campestri per illustrē do. Hugonem de Moncada ductorem exercitus in prouincia Calabriæ, dimissus ad

taleam: quia non videtur sibi remissa nisi illa captura duntaxat: & potestas, quam habebat ille illustris do. Hugo. eundem Baronem detinendi carcerandi, ac malè tractandi, cùm ipsum tanquàm hoste ceperat: contra quę multa promissa sunt: vt infrà subdam: nõ autem videtur remisisse delictum per prius commissum, contra cap. Maiestatem & exercitum, de relinquendo & aufugiendo ab eo, quod eidem do. Hugo. qui tunc de recenti venerat in calabriam à partibus Hispanorum, erat penitus incognitũ & minimè notum: & sic gratificatus baro à præfato do. Hugo. de dicto delicto hostilitatis & ad taleam ductus non facta mentione præcedentis delicti transfugæ & rebellionis, nõ suffragatur quo ad primum dicta remissio, per id quod † in simili
12 voluit Guliel. de cu. in l. iij. de epis. audien. vbi dixit, quòd habens gratiam seu remissionem de homicidio, quod aliàs perpetrauerat, si contingat aliud homicidium reiterare, de quo similiter habuit gratiam, non facta mentione præcedentis homicidij, in nihilum sibi gratia seu remissio suffragatur. Idem tenet & sequitur And. barba. in c. super literis. xxiiij. colũ. extrà de rescrip. subdens ex hoc Bononiæ vidisse quendam decapitari: quia non fecerat mentionem in remissione secundi homicidij de gratia obtẽta de præcedenti homicidio. Idem refert & sequitur Ias. de Mayn. in l. præscriptione. C. si cõtra ius vel vti. publ. & in l. nec damnosa. C. de precib. impera. offe. Fely. in c. postulasti. extrà de rescript. Et hæc sunt breuiter, quæ mihi ad fisci intentionem fundandam seu corroborandam occurrunt, quæ stringere videntur. Ex quibus aliàs dixeram, prout in præsentiarum adhuc sentio, baronem ipsum à pœna non esse exemptum.

¶ Pro parte verò ipsius Baronis nõ inficiatur, cùm ex processus meritis colligi potest in aduentu Gallorum ciuitate Neapo. per suos syndicos iurasse ligium homagium in manibus domini de Obegni locumtenẽtis ac ducis belli Regis Francorum: in quo quidem ho-
11 magio ligio satis adparet inclusus & apprehensus præfatus Baro originarius eiusdem ciuitatis Neapo. cùm in ciuitatibus per syndicos fidelitatem
13 † iurent maiores singuli & vniuersi: vt dixit Bal. quem refert & sequitur Præposi. in c. j. quo tempore miles. Idem Bal. in d. c. j. §. fina. per quos fiat inuesti. Archi. in c. si tibi domino. xliij. dist. licet etiam certo modo probatum adpateat nomine ipsius Baronis fuisse quoque ligium homagium præfatum præstitum: in quo non me aliter fundo. Sed quòd baro ipse tanquàm ortus in ciuitate Neapol. sortiatur ciuilitatem Neapolitanã, voluit Imo. & Pau.
14 de cast. † in lect. Padu. & etiam Alex. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. j. & Felyn. in c. Rodulphus. extrà de rescrip. in v. conclu. vbi dicit non procedere dictum Abb. suprà allegatum in prædicto. c. Rodulphus. & secundùm hoc fuit practicatum in facto: vt refert Pau. de cast. in d. §. legatum. & vltra ciuilitatem paternam, consequitur quis ciuilitatem ex origine propria: vt dicit Rapha. in l. cætera. §. si. ff. de leg. j. subdens se ita consuluisse: ac etiam idem

idem tenuisse Christopho.de Castellio.per tex.in.l.assumpt.o.ff.ad municipa.Idem etiam refert & sequitur Ludo.Bolog.in repeti.extrauag. Theodosi.xj.parte in ver.natura suos ciues. vbi dicit, quòd quis fiat ciuis, vbi or-
15 tus est,† propter natiuitatem est veritas.& quòd Bar.in.l.filios.de municip. lib.x.non se firmat,& non sine qua re. Vnde redeundo nunc ad propositum, clarum est,quòd potentior est ciuilitas originis,quàm quælibet alia:& intantum attenditur ciuilitas originis,quòd
16 †quis ei renuntiare non potest: nec potest sua voluntate se ab ea liberare. Casus est in.l.origine.& in.l.assumptio.ff.ad municip.& consuluit Alex. de Imo.in consil.xxxiiij.in.ij.col.in.v. vol.incip.si venientes de nouo ad habitandum.& sequitur Ludo.Bolog.in loco præallegato: qui etiam adducit, quòd etiam ciuilitas originis est potētior, quàm alia causata ex priuilegio.
17 †Allegat Ioā.de Imo.in consi.xxxv. incip.viget iamdiu pactum:& sic præsupposito præfatum Baronem iurasse per prius ligium homagium Regi Gallorum, tanquàm ciuem Neapolitanū, per syndicos Neapolitanos; sub quo iuramento ipse quoque complectitur, vt ciuis originarius,certè adparere videtur ligatus Franciæ, & eidem legalitatem promisisse supra omnes,secundum Spe.in tit.de feud.§.quoniā.Bal. in.l.vnica.C.de cadu.tollen.Aluar.in prælud.feud.glo.in clemē.pastoralis. §.rursus.de re iud.& sic existens ligius Franciæ, non videbatur posse demum constitui ligius Cap.Maiestatum:cùm nemo possit esse ligius duorum dominorū,prout dicit Bal.ibidem in.iij.diui.& Alua.in.xiij.diui.in prelud.feu.& ante omnes Spe.in prædicto ti.de feu. d.§.quoniam.ver.x.& plenius Ias.in prælud.feud.& hoc per rationem:quia
18 impossibile est duos esse dominos† insolidum eodem iure.l.si vt certo.§.si duobus.ff.cōmod.licet Io.And.in addi.Spe.in.d.§.quoniam sequutus.Hostiē.teneat, quòd potest quis esse ligius secūdi domini, saluo iure primi,prout etiam tenet idem Io.And.in nouel.& in.c.recolētes.de statu mona.& in hoc vim nō facio,nec insisto: quia in idem recidit:Vnde existente prius ligio Regis Francorum recedendo ab exercitu cap.Maiestatum licet malè & pessimè se gesserit:quia potuisset licētiatus recedere, & nō aufugere:non tamen cōcedendum erit absque causa recessisse, cùm fuerat obligatus debito fidelitatis priori domino in tempore:& sic authrice iuris regula,qui prior in tēpore, potior & in iure.ex quo primo domino tenebatur personaliter inseruire, secundum Spe.in præd.tit.de feud.§.
19 quoniam.ver.s.xij.& fidelitas† illa sua poterat cōtra posteriores dominos extendere vires suas,per text.in.l.imperialē.de prohi.feu.ali.& in.l.in operis. ff.loc.& quod no.gl.in ti.de noua forma fideli.in prin.ita dixit Bal.in prælle. l.vnica.§.pe autem.C.de cadu.tollen. Iaco.de Ardi.in titu.quib.mod.feud. amit. sub rubricella, vbi sunt plures domini: quos refert & sequitur Præposi.in.c.j.§.fi.in vlti.verbis.hîc finitur lex Corra.& idem Præposi.in.c.j. §.aliud quoque.de prohibitio.feud. alie.per Federi.nec posset replicare li-

20 gius ipse primo domino & diceret† :tu vadis contra alium dominum meum, cui etiam sum obligatus. Ita dixit Bal. in consi.clix.in.j.volu.suffragari etiam videtur fuge prædictæ metus ille, de quo suprà ad hoc, ne adpareat obnoxius metæ pœnę transfugæ:quia timuerat carcerari seu capi:prout ita ex relatione ipsius Cornelij & aliorum credebat:quæ credulitas licet non fuerit sufficiens ad iustificandum metum saltem corroborare videtur etiam iustificationem seu excusationem, vt dolo caruisse cogitetur:& sic quòd non dolosè au

21 fugerit : & hoc quia credulitas† etiam fatua, quem à dolo excusat. Ita dicit Ange.pulchrę in.l.j.ad fin.ff.de eo per quem fac.erit:& in.l.plagij criminis ac cusatio.C.ad legem fauiam de plagiarijs.& idem voluit Ang.in.l.prætor.§.hæc actio.ff.vi bo.rap.& Ias.in.l.si quis id,quod.ff.de iurisdictione omnium iudicum.x.col.vbi etiam subdit,quòd fatua credulitas excusat etiã à pœna doli. Hinc in specie dixit no.Ang.in præallegata.l.j.de eo,per quem fac.erit.vbi aliquis aliqua causa etiam iniusta

22 motus,† crimen committit,ex quo veniret sibi imponenda pœna corporis afflictiua,non tenebitur ad eam respectu illius causæ,licet iniustæ.idem voluit etiam Alex.de Imo,in consi.cxxvj.in.iiij.vol.& Fran.Cur.in consi.lxix.vltima col.quibus attentis videtur etiam releuari à rigorosa pœna transfugæ:cũ quælibet causa etiam iniusta, excuset

23 † quem à pœna,etiam in ijs,quæ sunt de genere prohibitorum.gl.in.l.j.in fine gl.magnæ.ff.si quis ius dicend.non obtemp.glo.in.l.satis.de in ius voc.gl. in.l.j.in fi.in versi.iustis.ff.de abig.Bal. in.l.deberi.de fideicom.liber.& ita per prædicta iura consulendo tenet Alex. de Imo.in prædicto consi.cxxvj.in.iiij. vol.cùm quælibet causa,etiam iniusta, excusetur à dolo.Tex.est in.l.iiij.§.fin. de libe.cau.& facit.l.iij.§.si quis ignorãs.ff.ad sillan.& sequitur Ias.in.l.j.§. hoc iudicium.ff.si quis ius dic.non obtemp.& in.l.si quis id,quod.ff.de iurisd. om.iudi.Alex.de Imo.in consil.lxxiij. vlti.col.iij.vol.& consi.ccxj.in.j.volu. & consi.xcij.in.j.volu. Et ex hoc quoq; videtur se releuari posse ab illo nexu seu reatu periurij, respectu iuramenti personaliter præstiti illustrisimo ma-

24 gno capitaneo:ex quo periuriũ† non potest committi absque dolo : vt dixit Pau.de cast.& Alex.in.l.qui iurasse.ff. de iureiuran.Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.iij.colũ.ff.de offic.proconsul.vbi

25 in specie dicit,quòd cessante dolo† qs non est periurus. Idem Paul.de ca.in.l. fina.ff.qui satisdare cogan.referens ita etiam tenere Bal.in vna lectu.idem tenuit Alex.de Imo.in consi.xcij.in.j.volu.incipiente,perspectis ijs,quæ in themate.sed sic est, quòd quælibet causa,

26 etiam iniusta.† excusat à dolo, vt dictum est:pariter etiam excusat & à periurio,& ipsius pœna : cùm periurium committi non possit absque dolo. Ita magistraliter voluit Iason in.l.videamus.ij.col.ff.de in litem iuran.& idem Iason in præallegata.l.qui iurasse. ff. de iureiuran.& idem rectè intuenti tenet Alex.de Imol.in prædicto.consilio xcij.penul.col.j.volu. Accedit quoque excusationi ipsius Baronis illa demonstratio boni animi in seruiendo capit.

Mai

Maiestatibus in terra baroni contra
Gallos,ac etiam , dum reuelauit illu-
strisimo magno capitaneo illum nun-
tium sibi transmissum,cùm literis à ca-
stris Gallorum. Ex quibus quidem vi-
detur perpendi præsumptio boni ani-
mi:& ideò dixit Bartol.post glo.j.in.l.
Fulcinius.ex quibus cauf.in poss.eatur
27 quòd animus alicuius,quòd † dolo vel
absque dolo aliquid fecerit , probabi-
tur per ea , quæ demonstratur dixisse
extra iudicium : probatur necnon per
eius depositionem iuratam:necnō per
nouā eius oblatam petitionem,in qua
iterum se offert velle cum iuramento
declarare aufugisse ex metu, ne carce
raretur : prout sibi reuelatum fuerat.
Et hoc,ex quo de his,quæ in animo cō
28 sistunt,† standum est dicto ipsiusmet,
concurrente eius iuramento.glos.est in
§.& alię.institu.de actio.& in.l.si cui.§.
ijsdem.de accusa.Barto.in.l.Celsus.de
vsu.ca.Bal.in.l.j.de serui.& aqua.Sed
ex verbis ipsius adparet,quòd ex metu
& non animo transfugiendi recessit:er
29 go &c.† ita etiam consulendo & pro-
priè in delictis voluit Alexā.in consilio
toties repetito.cxxvj.in.iiij.vol.& vide
tur etiam tenere Ias.in.l.cùm quædam
ij.col.ff.de iurisdictione omnium iudi-
cum.vbi subdit esse no.ad euadendum
quem à pœna mortis,cùm eius iuramē
to stari debeat de his,quæ ex animo de
30 pendent.† Nam obmitto,quòd vbi ca
pi potest alia coniectura , quam delicti
siue doli,illa capi debet.dixit Alexā.in
consi.xviij.in.iij.volu.& consil.cxxj.in
iiij.volu.Hine dixit singulariter Lud.
in cons.lxviij.incip.in Christi nomine,
Amen.Visis in propositis &c.quod vbi
duæ concurrunt præsumptiones,qua-
rum vna est exclusiua delicti,& sic do-
li:& alia inclusiua, semper attendi de-
bet exclusiua,ob no.præsumptionem,
quæ est,vt nemo delinquere præsuma-
tur.l.merito.ff.pro socio.c.dudum. de
præsump.& dixit gl.magna.in.l.iuris-
gentium.§.quod ferè.ff.de pact.& ideò
quando actus potest se habere ad de-
31 lictum,† & non delictum,capienda est
via,vt excludatur delictum. Bart.in.l.
non solum.§.sed vt probari.ff.de noui
oper.nuntia.d.Abb.in.c.in præsentia.
extrà de probatio. per id , quod voluit
Inno.in.c.dudum.de elect.cum simi.&
tenet Alex.in consi.xv.in.iij.vo.& con-
si.iij.eod.volu.cùm rei fauorabiliores
sint.regula,fauorabiliores.de regu.iur.
&.c.ex literis.de probat.& in.l. Arria-
nus.de actio.& obliga.& sic præsuppo-
nendo baronem ipsum subditum re-
gis Gallorum,ex præcedenti obligatio
ne non videtur commisisse crimen læ-
sæ maiestatis aduersus cap. Maiestatū:
32 † cùm crimen ipsum non nisi à subdi-
to committi possit.gl.est in cle.pastora
lis.& ibi Io.de Imo.extrà de re iud.idē
no.Bal.in.l.ij.C.de fal.mone.idē Bal.
consi.cxxxix.j.vol.Old.in consil.xliiij.
vbi in facto ita consuluit & tenet Alex.
in addi.in.l.j col.in versi.vlti.not.ff.ad
l.iul.maiest.probare videtur etiam er-
rorē suæ confessionis,inquantū ipsam
reuocat in eo,quòd dixit fecisse rebel-
lari terram fuimi fridi,contra cap.Ma
iestatum.ex quo probauit quòd iam re
perit ipsam rebellatam tempore , quo
eam introiuit:& longè per prius se re-
bellauerat.& ideò licet huiusmodi eius
33 confessio fuerit geminata † per ratifi-

cationem subsecutam, nihilominus potuit ipsam tanquam erroneam de iure reuocare. Ita reprobata glo. in. c. ex literis. extrà de diuor. & sequaci. tenet Bal. in. c. fi. vj. col. de confes. Idem Bal. in. l. iusiurandum & ad pecuniam. ff. de iureiur. vbi plenè Ludo. in. l. si verò. §. de viro. xxxj. fallen. ff. solu. matri. subdens se ita in facto consuluisse Florentiæ. & idem Ludoui. in consi. cccxcj. incipien. vt proposita consultatio: non obstante etiam, quòd talis confessio fuerit iurata, secundum Bal. in. l. error. C. de iur.
34 † & fac. ign. penul col. & in. l. de tutela. C. de in integr. resti. minor. & etiam
35 quòd † talis confessio fuerit iudicialis. ita Io. and. in fi. de iureiur. in. vj. d. Anto. post Archi. in. c. fi. extrà de confes. & Bald. in. d. l. iusiurandum ad pecunias. Nec tamen prællegàtis concessis posset meo iudicio baro ipse immunis seu impunis euadere à crimine hostilitatis seu rebellionis, in quo existens potest
36 quis impunè occidi † & offendi. l. proditores. ff. de re mili. l. iij. §. fi. ff. ad legē corne. de sica. poteras namque aliàs hostis post capturam detineri, vt seruus. l. transfugam. ff. de acquir. rer. do. & ea-
37 dem † ratione possunt eius bona capi: vt inquit Bar. in extrauag. qui sint rebel. in versi. rebellando. versi. de pœna eorum &c. & facit quod no. Bart. in. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & ita etiam in specie voluit Alex. de Imo. in cōsil. ciij. in. iij. volu. in. j. volum. non tamen talis
38 postquam captus est, † occidi poterit: sed seruari debet. l. libertas. in fin. ff. de sta. ho. ita dicit Dy. Iaco. de Are. & Barto. in. l. iij. §. transfugas. ff. ad legem corne. de sica. subdens Barto. post ipsos talem determinationem sibi placere. Idē voluit Barto. in. l. in laqueum. ff. de acquir. rer. do. quod ergo ex aliis dicendum prællegatis hincinde concurrentibus, quibus angor. Non quidem innocens baro ipse iudicandus est. Casus quidem mihi tyroni nouus est: & quoniam minimè aliàs contigisse reperio.

Concurrentibus igitur tot vrgentibus præsumptionibus contra ipsum, an vltimo supplicio plectendus veniat, seu qua pœna afficiendus: & quidem iura,
39 mens, conscientiaque † me mordent: cū ex violentis etiam prȩsumptionibus nemo vltimo supplicio condemnari possit: vt dicit singulariter Inno. in. c. quia verisimile. extrà de præsump. Io. Anto. de But. & Mod. in. c. afferte. eo. tit. Bal. in. l. fi. de proba. Spec. & Io. an. in titu. de prȩsump. §. fi. verbo in summa. Bal. in. l. non est verisimile. ff. quod metus caus. & sentit gl. in. c. inter. de purga. cano. in fin. per quæ iura idem consuluit Alex. de Imo. in consi. cxv. in. iij. vol. & idem tenet Andr. de yser. in. c. j. §. si verò. de controuer. inue. & in constitu. regni, intentionis. iiij. col. de illici. porta. armo. & ideò voluit do. Abb. in. c. audi
40 tis. vlti. col. de præscrip. † quòd eo casu moderanda est multum iudicis sententia: & non debet ad pœnam corporalem condemnare. Idem tenet Bal. in d. l fi. de proba. & gl. in præfato. c. inter refert & sequitur Iaso. de Mayn. in. l. j. ix. col. C. de seruis fugi. Sicq; omnibus. s. relatis hincinde exiguo meo iudicio
41 ponderatis ac bene ruminatis, † cùm omnis pœna sit arbitraria in principe: vt dicit Bal. in. l. cunctos populos. in lectu. ordi. circa. vij. col. versi. vlti. oppo-

nis

nitur. C. de summa trini. & fide catho. Feli. in c. qualiter & quando. §. ad corrigendos. extrà de accu. & sequitur Iacob. de sancto Georg. in tract. feud. versi. princeps pedemontium. iij. col. ideiq; co sum voti præfatum excellentem baronem fore & esse ad pœnam, arbitrio cap. Maiestatum, sibi imponendam: citra tamen vltimum supplicium. Si quidem ego bene dixero, Deus laudetur & cõprobetur: sin autem erravero, prout humanum est, mea quidem hæc opinio alterius rectius sentientis iudicio eneruetur, cui me submitto, & correctionẽ meruisse contentus ero.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testibus deponentibus de mandato & commissione sibi factis, credendum est.*

2 *Testibus deponentibus se corruptos, credendum est.*

3 *Testibus asserentibus se tentatos de corruptela, credendum est.*

4 *Lex dicens: bannimus omnes latrones vel assassinos: tunc ita demum pœnam & effectum bannitionis patiuntur aliqui, si sint de tali facto inculpati per sententiam vel confessionem in iure factam: vel per euidentiam facti, vel legitime conuicti.*

5 *Assassinus clericus vt puniri possit per iudicẽ laicum, requiritur quòd qualitas assassinij fuerit probata, adeò quòd concludat.*

6 *Lex seu statutum vbi profert aliquid cum adiuncta qualitate, nedum statutum illud probari debet, sed qualitas.*

7 *Qualitas, quæ fundat & priuat iurisdictionem, debet de ea ante omnia constare.*

Iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & non dubitare.

8 *Iudex laicus poterit contra clericum assassinum procedere, & eius Episcopum in sententia, & processu præuenire, & eo non degradato legali pœna punire, maximè si delictum est ita notorium, quod non potest celari.*

9 *Testis corruptus quod contra corrumpentem, intelligendum est, quando examinaretur super corruptione prædicta, ne testificaretur id, quod sciebat: nõ autem super eo, quod sciebat: & sic super facto populi.*

10 *Testes, producti possunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenam probationem, volente illo, cui actus criminosus nocebat.*

11 *Doctoris dictum, intelligi debet secundum iura, quæ ipse allegat.*

12 *Doctori licet magno non est credendum, nisi eius dictum probet per authenticam scripturam: imò glosæ non est credendum, quando leges non allegat: & nu. 13.*

14 *Iudicatur licitè contra communem opinionem etiam glosæ, quando eius opinio iure non fundatur.*

15 *Clericus non potest torqueri, etiam quòd contra ipsum vrgerent mille indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus.*

16 *Testes parte non citata recepti, non probant, etiam in crimine assassinij: licet aliqui tenuerint contrarium.*

17 *Testis inimicus capitalis etiam in crimine læsæ maiestatis, non admittitur.*

18 *Condemnatus ad mortẽ, si dum vadit ad supliciũ, reuocat suam depositionem factã cõtra tertiũ, dicẽdo se falso inculpasse illũ: valet reuocatio seu exculpatio p̃dicta: dũmò alia non*

adpareat contra inculpatum.

19 *Assassinij crimen, non dicitur commissum ex simplici oblatione pecuniæ oblatæ alteri, vt occidat, seu promisisse: sed requiritur quod fuerit talis oblatio, seu promissio acceptata.*

20 *Mandans homicidium committi seu assassinium per aliquem si demum ille fuit occisus ab alijs, quam ab illis, quibus fuit mandatum, & id fuit ob inimicitiam & odium proprium habitum cum illis occisoribus, eo casu non est in aliqua consideratione nec mandatum nec assassinium: quia tunc mandans non teneretur.*

21 *Consuetudo inferendi iniuriam, licet probet cõtra aliquem delictum saltem præsumptum hoc tamen habet locum, quando ciuiliter agitur. Secus si criminaliter.*

22 *In assassinij crimine, quod probatio sufficiat per præsumptiones, seu per probabilia argumenta intelligendum est, quando talia argumenta essent indubitata, & non aliter.*

Votum XI.

Tremendi Dei præsidio postulato, Amẽ. In causa venerabilis presbyteri Thomasij Potero næ de Capua, inquisiti de assassinio, & carcerati in magna curia vicariæ, producuntur tres testes contra ipsum deponentes se ab eodem tentatos mediãte oblatione pecuniæ de homicidio cõmittẽdo in personam presbyteri Hiero. de capua: qui presbyter Hiero. demum repertus fuit occisus à nonnullis alijs cum interuẽtu & assistentia fratrum eiusdem presbyteri Thomasij cõtingit ergo dubitari, an magna curia ipsa sit iudex competens ipsius inquisiti, cum per text. in. c. pro humani. de homi. in vj. assassinus dicatur omni priuilegio exutus. Secundò, an ex depositionibus ipsorum trium testium non hucusque integrè repulsatorum, possit per eandem magnam curiam procedi ad torturam aduersus præfatum presbyterum Thomasium. Et quo ad primum; nulli dubium quod præsupposita pro vera probatione assassinij magna curia ipsa esset iudex competens, cum clericos ob crimẽ assassinij omni priuilegio clericali priuatus dicat, sed quia principaliter videndum est, an dicatur perpetratum delictum assassinij fuisse commissum per præfatum presbyterum Thomasium: idcirco obmisso multiloquio, videtur prima consideratione dicendum, quod sic, & hoc ex præfatorum trium testium depositione ita tentatorum, vt suprà ex infrà scriptis iuribus & rationibus. 1 † Et primò ex iuris dispositione sancitum est testibus deponentibus de mandato, & commissione sibiipsis facta, credendum esse, prout dicit Bar. in. l. ex sententia. ff. de testa. tute. Bal. in. l. iudices. C. de fide instru. & consuluit Alexã. consi. lxxxviij. v. vol. 2 † Et pariter credendum erit testibus deponentibus se corruptos, secundum Inno. in. c. inquisitionis. extrà de accus. quem refert & sequitur Lanf. de Oria. in. c. quoniã contra in ver. testes. xliiij. col. de probatio. etiam quod dixerint se pecunia corruptos, id deposuisse: & eisdem standum erit etiam ad plenam probationẽ: vt inquit Bal. dicendo ibi esse text. mirabilem & rarò

ali

alibi reperiri in.c.fi.extrà de testi. cog. & in.c.primo si de feu.lis oria.inter domi.& vasal.sequitur Ias.in.l.si non fortem.ff.de condi.inde.& in. l. prima. ff. de fer.fortius ergo credendum erit te-
3 stibus dicentibus † se tentatos de corruptela:quia cùm minimè delicto assenserint,sed reuelauerint,longè commẽdandi sunt.Ita in specie dixit Bald.in consilio.ccccxxix.incipiente: an mandatarius.in.iij.volumi.allegat text. in l. si quis seruo. C. de fruct. & idem in indiuiduo reperio tenuisse Francis. de Aret. in consilio.xiij.columna.ix. vbi videtur tenere, quod eo casu vnico testi credendum erit, dum loquitur de dicta Vannina teste producta, dum deposuit,quòd domina Catharina voluit eam corrumpere, vt diceret falsum & sic concludit ipse, quod eo casu propter delictum corruptionis attentatum. Ex quibus omnibus concludendum videbatur posse absque scrupulo ad torturam procedi contra prædictũ presbyterum Thomasium, & ita in hoc inclinare visus sum,vt perciperem quid aduersus præallegata per Magnificos meos collegas iudices replicatum,aut si aliter votatum fuisset fortè in contrarium,& qua ratione.

¶Quibus non obstantibus, dum maior pars ipsorum in hanc sententiam inclinare visa fuisset,attamen ego contrariam sententiam arbitror de iure veriorem,Considerando in primis id, quod magistraliter dicit Bald.in.l. prima.C.de hæredi. institu. vbi formaliter inquit,si iudex vel lex dicit: Ban-
4 nimus † omnes latrones vel assassinos. tunc ita demum pœnam, & effectum bannitionis patiuntur aliqui,si sunt de tali facto inculpati per sententiam: vel per confessionem in iure factam: vel per euidentiam facti,vel legitimis probationibus conuicti de latrocinio vel assassinatu:sicut de infamia & ex communicatione,vt.ff.de infa.l.prima.&.l. ictus fustium.& extrà de senten.excommuni.c.cùm olim.& sic vt iudex laicus
5 † posit punire clericum assasinum, debet intelligi,dummodo qualitas assasinij probata adpareat concludenter,vt dicit Ioã.and. in.c.pro humani. quem refert & sequitur ibidem & consuluit Philip.Deci.in consil. xiij. incipien.pro tenui facultate.ij.colum.&in c.ij.extrà de rescrip.& ibi allegat Ioan.
6 an.in dicto. c.pro humani. † Quibus ratio suffragatur: quia vbi à lege vel statuto profertur aliquid cum aliqua qualitate, nedum statutum illud probari debet,sed qualitas etiam.l.prætor §.docere.ff.vi bon.rap.l.j.§.ait prætor & ibi Barto.ff. ne quid in flumi. publi. alias qualitate illa non probata, non diceretur legitima probatio: secundũ Iac.de are.& Cyn.in.l.ij.C.de probatio.Io.an.in additio.Spec.in tit.de accusa.& inquisi.in rub.glo.in. l.cum actum.ff.de neg.gest. Barto.in.l.denuntiasse.§.quid tamen.ff.de adulte. Bal. in.l.j.C.qui accusare non poss.& in. l. edita.in repe. C. de eden. & maxime cùm simus in qualitate, quæ fundat
7 & priuat iurisdictionem de qua antè omnia debet plenè constare vt in. l. ij. §. sed si dubitetur. de iudic. & ibi per Docto.& maxime per Bald.& alios. & in.l.si quis ex aliena eodem titu. Barr. & Bal.in.l. præscriptione. C. si contra

ius vel vtili.publi.& in.l.ij.ff. si quis in ius voca.non ier.Abb.& Cano.in.c. su per literis.extra de rescrip. nam iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & non dubitare dicta l.ij.&.d.§.si dubitetur.& in.l.is,qui.de acqui.hære. & ibi per Docto.communiter. Item vltra prædicta reperio Panor.in.c. at si clerici.de iudi.in.xiij.colum.vbi postquã in præcedenti colum.dixerat de crimine assassinatus,& de alijs atrocibus for

8 maliter dicit, † quod poterit iudex laicus contra clericum talia committentem procedere, & eius episcopum in sententia,& processu præuenire, & eo nõn degradato legali pœna punire maximè si talia delicta sint ita notoria quod non possint aliqua tergiuersatio ne cælari.licet Abb.ibi subdat hoc sibi durum videri,quod ante degradatiotionem secularis iudex se intromittat in huiusmodi cognitione. Nec obstabit præfato presbytero Thomasio præfatorum trium testium depositio, nam licet Bald. dixerit,quod testis pecunia corruptus, probet contra corrumpentem loquitur tamen,quando examina

9 retur † super corruptione prædicta.nã in hoc productus per eum,contra,quẽ corruptus fuerat pecunia, ne testimonium diceret, credetur ei, super hoc duntaxat,quod receperit pecuniam ab illo, ne testimonium diceret. Ita dicit clarius Bal.in præfato.c.j.si de inuesti. lis oria.& sequitur Ludo.Ro.in singu. suo incip.*tu sai.* ix.col. Hyppo. Marsil. in suo singu.incip.in ore duorum. Fely.in.c.licet causam.iiij.colum.de pro-

10 ba.subdẽs,† quòd testes corrupti.possunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenam probationem volente illo,cui actus criminosus nocebat. & idem tenet Lanfr. in præfato.c. quoniam contra.suprà allegato.& ibi subdit,quod intantum nocebit producenti præfati testis depositio dicẽtis se corruptum,quod depositioni suæ non stabitur. Nec suffragatur depositio ipsorum testium prætextu, quod deposuerint se tentatos,& non corruptos:nam licet Bal.in dicto consi. an mãdatarius dixerit tales testes commendandos, cũ id reuelauerint,& minimè delicto assentire voluerint, non tamen concludit, quod tali vnico testi stari debeat, alijs non concurrentibus. Et pariter minimè militare videtur consilium Fran.

11 de are.xiij.cùm nihil alleget,quod † dicto illius Vanninæ sit credendum: & dictum Doctoris debet intelligi secundum iura,quæ ipse allegat. dixit Bart. in.l.non solùm.§.si liberationis verba. ff.de libe.lega.& in authen. sed iam necesse.C.de dona.ante nup.Saly.in.l. si ex cautione.C. de non nu. pec. & ideò dixit pulchrè Archid.in.c.nolite.xj.q.

12 iij.† quod non est credendum doctori,licet magno,nisi eius dictum probet per authenticam scripturam. & facit ante eum tex.in.c.ego solus. ix.distin.

13 imò gl.quæ est adeò summè † authoritatis, non est credendum,quãdo iura non allegat.dixit pulchrè Bal. in.l.res publica.C.ex quib.cau. maio. refert & sequitur Iasõ.i.l.illã.C.de colla.iij. col.

14 & intantũ hoc est verum,† quod licitè iudicatur contra cõem opi.doct.& etiã gl.qñ illa opi.iure non probatur.Ita dixit singulariter Ioã. an.in.c.j. extrà de cõstitutio.Abb.in.c.tua nos.ij. col. extrà

trà de vsur. Vnde cùm Frã. de are. pro fundamento dicti sui iura non alleget: nec rõne eius dictum aliter comprobet minimè eius authoritati credẽdum arbitror in hoc, adeò quod procedi põt contra ipsum presbyterum Thomam nedum ad condemnationẽ, verum etiã nec ad torturam. Præsertim, cùm clericus nunquam torqueri posʃit pro cri
15 mine, de † quo inquiritur, etiam si contra ipsum vrgerent mille indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus. Ita voluerũt Pau. de Leaz. & Abb. anti. in. c. j. extra de deposi. Io. an. in. c. cùm in contemplatione. extra de reg. iur. & ibi Panor. & voluit etiam Io. de Ana. in. c. j. extrà de cler. percus. Pręter eà, minimè militat eorundem testium depositio ex alio: nam vnus ex eis nomine felix non fuit legitimè receptus, cùm fuerit examinatus parte nõ citata
16 † ad videndum iuramenta testium, & licet Lap. & domi: quos etiam sequitur Philip. Frã. in prædicto. c. pro humani. de homi. in. vj. tenuerint, quod in crimine aʃʃaʃsinij probent huiusmodi testes examinati parte non citata, prout etiam refert Fel. in. c. in nomine dñi. extrà de testi. in ver. v. limita. attamen Felyn. ibidem hoc referendo reprobat omnino, & nullatenus tenet, sed vult testes ipsos eo casu nullatenus probare. Nec obstabit depositio Fabricij & Felicis testium examinatorum contra præfatum inquisitum, cùm plenè doctum
17 fuerit eosdem † fore capitales inimicos eiusdem: & iure cautum est, testes inimicos etiã in crimine læsæ maiestatis repellendos: vt inquit Barto. in. l. in quæstionibus. ff. ad. l. iul. maiest. & consuluit Alex. de Imo. in consil. cxxvj. in fi. in. iij. vol. & tenet ante ipsum Spec. in tit. de accu. §. j. ver. fi. sequitur Par. de pute. in tract. synd. in ver. suspicio. c. fui semel interrogatus. ij. colũ. licet de Alex. non meminerit. & idem tenet idẽ Alex. in consi. xj. in. j. vol. & minimè suffragabitur depositio Gasparis Zarrili pariter se tentatum aʃʃerentis de aʃʃaʃsinio: cùm post eius damnationẽ ad vltimum suppliciũ, vt suã conscientiam exoneraret, supradictã eiusdepositionẽ
18 reuocauerit: & sic non † obstabit pręfato presbytero Thomasio, prout ita in specie tenet And. de Iser. in constitutione, si damna. Et tñ si rectè considerei nõ adparet probatũ ꝙ testes præfati ita tentati, prout aʃʃeruerunt promiserint delictũ prædictum committere. Nã imò aʃʃerunt penitus recusaʃʃe nec aʃʃensiʃʃe: vnde resultat, ꝙ minimè firmari potest crimẽ aʃʃaʃsinij fuiʃʃe perpetratũ, non interueniente conuentio-
19 ne: sed simplici pollicitatione † & oblatione nec acceptatiõe secuta. Ita in specie in propriis terminis consuluit Bal. in suo consil. lxxxij. incip. Betonus de cono. in. iij. vol. qui in effectu cõsuluit, quòd interueniente cõuentione de occidendo præcedente promisʃione vel pacto, incurritur crimẽ aʃʃaʃsinij: licet posteà homicidium non sequatur: & idem reperio fuiʃʃe consultũ per insignẽ do. Frã. de Alb. de are. in suo cõsi. inci. in dei noĩe, Amen. ꝙ Ciccus fante ꝙ est in lib. meo diuersorũ consi. ꝙ cõsilium alle. Fel. licet ad aliud propositũ, & in alio capite eiusdẽ in. c. inqsitionis in ver. iij. limitatio est extrà de accu. vlti. liquet ex proceʃʃus meritis illum in cuius

cuius personã prætẽdebatur cõmitti assassiniũ,tãdẽ fuisse occisum:vt probarũt q̃rulãtes:licet occisum p̃ alios,quã per ipsos tẽtatos.& ob illorũ occidẽtiũ
20 proprium odiũ ac inimicitiã:quo † casu non est in cõsideratione aliqua, nec assassiniũ nec mãdatũ:quia tunc mandans nõ teneretẽ.Ita dixit singulariter Cæpol.in suis cantelis.cau.xxxix. incipi.vidimus quam plures casus.in quibus &c. Licet ante ipsum idem dixerit Bald.quẽ ipse sequitur in.c.j.§.iniuria.de pace iura.firmã.Nec posset inferri aduersus prædictũ inquisitum,ꝙ ex quo aliàs tentauerat dictum assassinium committi per eos,qui hoc vt suprà deposuerunt,ꝙ ex hoc tanquã in prædictis assuetus præsumatur,& illius quoq; occisores alios iteratò conduxisse ad occidendum,ex quo † quãuis cõ-
21 suetudo inferendi iniuriam,probet cõtra aliquem,delictum saltem præsumptum:vt in.c.fin.de appella.& in.l. de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui oper.nuncia.hoc tamen vendicaret locum,quando ciuiliter ageretur. Secus,si criminaliter:prout in casu isto. ita dixit Barto.in.l.j.§.si quis tamen. ff.quod vi aut clàm.quem refert & sequitur Franc.de Are.in.c.constitutus.
22 extrà de testibus.† Et minimè firmari posset,ꝙ in huiusmodi crimine assassinij per præsumptiones seu probabilia argumenta probatio sufficiat: quia hoc vendicat sibi locum,quando talia probabilia argumenta essent indubitata,& non aliter.Ita nouissimè reperio fuisse magistraliter declaratum per Feli.in.c.afferte.in tertia limitatione.extrà de præsumpt.Ex quibus omnibus licet non esset os in cælum ponere,declarare prædictum presbyterum Thomasium esse ad eius iudicem Ecclesiasticum remittendum:attamen in hoc pro nunc supersedendo, sum voti,ipsum esse fideiussoribus datis, liberandum à carceribus. & ita iuris esse censeo, vt iuri consonum, executum fuit communi voto Magnificorum iudicum:approbante quoque excellente domino Hieronymo de colle regente Regiam Cancellariam, ibidem præsentem.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ,Neapoli, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente super causa status, vt quia quis prætendat se liberum,semper pro libero haberi debet.*

2 *Dominus prætendens aliquas seruitutes sibi deberi à vasallis,incumbit sibi onus probandi de ipsarum præstatione,& per tantum tempus,in cuius initij contrarium memoria hominum non existit.Nec sufficeret longæuus vsus seu consuetudo,etiam cum tituli allegatione. Et in talibus non sufficit longæuus vsus, aut probari cursus longi temporis,nisi etiam & testis probetur.ibidem.nu.2.& 3.*

4 *Ex consuetudine acquiritur ius in publico,vndecunque causetur:etiam si ius ex priuato causetur.*

6 *Consuetudo se habet ad ius commune & vniuersale:præscriptio verò ad particulare priuatum:& sic licet per actus gestos à priuato possit induci consuetudo:id est verum,quando per illos actus acquiritur in publico.Secus,si priuato,quia tunc erit præscriptio.*

Ius

7 *Ius quando acquiritur contra quemlibet singulariter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem. Si verò nõ singulariter, sed cõmuniter contra omnes, tunc dicitur acquisitum per consuetudinem.*

8 *Ius exigendi seruitia seu angarias à subditis non potest præscriptione acquiri. Nisi esset probatio tanti temporis, in cuius initij contrarium memoria hominum non existit. & numero. 9.*

10 *Domini non possunt exigere à vasallis, nisi consueta grauamina: nec possunt eos compellere ad præstandum sibi angarias seu collectas;*

11 *Domini extorquẽdo similia in consulto principe, tenentur in quadruplum:*

Et si consulto principe exigant plus permisso, punientur in duplum.

12 *Princeps imponens angarias seu collectas sine causa, diceretur rapinam committere, cum bona subditorum auferat.*

14 *Res ecclesiæ possessa per alium per viginti annos sciente ecclesia, & non contradicente, præsumuntur omnes solennitates interuenisse & satis erit ipsas allegare. Attamen si ex inspectione instrumenti concessionis adparet, quòd solennia non interuenerint, cessat dicta præsumptio.*

15 *Dominus, si allegat se esse in quasi possessione exigendi seruitia seu angarias à subditis, non auditur: cùm ex quasi possessione nõ inducatur ius exigendi seu possidendi.*

16 *Vbi de libertate tractatur, semper pro ea præsumendum est.*

17 *Seruitia & angariæ semper præsumuntur extorta per metum potius, quàm ex debito per dominos, & præsertim à rusticis.*

18 *In hoc regno Siciliæ solus rex est dominus personarum in eo degentium.*

19 *Possessio iniusta seu violenta, nullum ius tribuit possessori.*

21 *Vasallus prætensus baronis, qui confessus, etiam cum iuramento teneri ad seruitia personalia ipsi baroni, & quòd ipsa sibi præstitit; & etiam quòd de hoc se obliget absque assensu Regio, non tenet talis confessio, nec obligatio.*

22 *Confessio contra propriam libertatem, non tenet: vbi subdit & facit contra regem Francorum, dum faceret confiteri aliquam ciuitatem esse suam, & iurare fidelitatem à ciuibus: non tenet talis confessio.*

24 *Baro seu dominus non potest compellere vasallos ad præstandum sibi seruitia extra districtum.*

25 *Vasalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum baronibus seu dominis.*

26 *Sequestri medicina, in dubio est fideiussio.*

Votum XII.

REdemptoris gẽrium suffragio iterato, Amen In causa Magnifici Gurelli Bracacij de Neapo. cum vniuersitate & hominibus Villæ Casolæ Valenzanæ, & eius vasallis, in qua prætendit eosdem sibi teneri ad præstandum seruitia personalia, & etiam extra eius districtum: & in huiusmodi possessione seu quasi se esse ex longæuo vsu, asserens ac seruitia ipsa ab eisdem exigendi, absque aliqua mercede: & econtrà prætendentes homines ipsi nullatenus ad præmissa teneri: sed manuteneri, in quasi possessione libertatis, prout liberi à natura esse præ

esse præsumuntur de iure. Gurellus ipse pro conseruatione suæ prætensę possessionis, recusantes seruitia prædicta præstare, carcerauit & carcerat, & ab eisdem pœnas per ipsum comminatas vt præstent seruitia à recusantibus exigit: & sic re in iudicio magnæ curiæ deducta, & inhibito Gurello super carceratione prædicta & pœnarum exactione, & eodem Gurello se grauante ac petente se manuteneri in quasi possessione prædicta, ꝙ illis obijcientibus se conseruari in eorum libertate, fuit tandem per me discusso negotio inter iudices collegas impartita dilatio octo dierum vtrique parti ad probandum, quicquid voluissent super eorum & vniuscuiusque ipsorum quasi possessione oretenus allegata, per dictas partes. Et quòd carcerati ob causam prædictam liberarentur præstita cautione de soluendo, quicquid fuerit iudicatũ. & hoc ex eo. † quia pendente lite super causa status, si quis prætendit se liberum, semper pro libero haberi debet. l. lite ordinata. in princi. ff. de libe. cau. l. is, qui. §. si seruus. ff. de vsucap. & consuluit Batto. tol. cassa. in consi. liiij. circa princi. de quo sentiens se Gurellus ipse grauatum, habuit recursum ad supra scriptum consilium, per quod fuit decretum bene fuisse per me pronunciatũ: & vltimo loco recursum habuit ad illust. do. viceregem & collaterale concilium: coram quo causa ipsa grauaminis introducta pro iustificatione decreti: & sic voti mei & successiuè cõfirmationis de eo factæ, per suprà scriptum consilium deducuntur. j. scripta. Et primò constat quòd domino ad verificandum prætensas seruitutes sibi deberi per vasallos incumbit verificare † de ipsarum præstatione per tantũ tempus, in cuius initij contrarium memoria hominum non existit: nec sufficeret longæuus vsus seu consuetudo, etiam cum tituli allegatione: vt dicit pulchrè Archidi. in c. seruitium. xviij. q. ij. quem refert & sequitur Luc. de pen. in. l. litibus. iij. columna. de agri. & censi. vbi in specie dicit, † quòd in talibus non sufficit probari cursus longi temporis, nisi etiam & testis probetur. per. c. quia cognouimus. x. quęstio. iij. cum multis alijs ibi alleg. per eum. Nec potest super hoc dici inducta consuetudo, sed potius præscriptio: cùm ad esse consuetudinis requiratur animus & consensus totius populi seu maioris partis, per. l. de quibus. de legi. sed in præscriptione sufficit solus consensus præscribentis, & sic solum præiudicat ei, contra quem præscribitur, per. l. naturaliter. ff. de vsucap. † Item ex cõsuetudine acquiritur ius in publico vndecunque causetur, etiam si ius ex priuato causetur. l. venditor. §. si constat. ff. com. prædio. Et præscriptione autẽ ius priuato acquiritur: ergo dici potest lex, cùm communis non sit. Ita dicit magistraliter Abb. in. c. fi. extrà de consue. & ante eum Bald. in rub. ff. de re. diui. col. j. circa fi. & ideò dicit Feli. in c. auditis. x. col. de præscri. versi. iiij. & vlti. declaratio, ꝙ consuetudo se habet ad ius cõmune † & vniuersale: præscriptio verò ad particulare priuatũ: & sic licet per actus gestos à priuato possit induci cõsuetudo, id est verũ, qñ per illos actus acquiritur ius in publico: secus, si

6 cus,si priuato.† quia tunc erit præscriptio. Ita consuluit Fran.de are. consi. xxiij.incip.præsenti cõsultatione.in fi. & sic per tales actus exactionis seruitiorum esset inductum commodum priuato,& non in publico,nõ ex hoc particulari cõmodo ipsius Gurelli aliquid publicè vtilitatis inest in villa Casolæ. & sic patet,& essemus in mera præscriptione,non autem in consuetudine.& quando acquiritur ius contra quemli-
7 bet† singulariter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem:si verò non singulariter,sed cõmuniter cõtra oẽs,tũc dicitur acquisitum per consuetudinem. Ita dixit & Cy. Pe.in.l.ij. C. quæ sit long.consue.& sequitur Albe. in rubrica eiusdem tituli. Sed hoc ius exigendi seruitia seu angarias à subdi-
8 tis† non potest præscriptione acquiri per dominos:vt dicunt Petrus & Cynus & Alber.vbi suprà:& sequitur Iacobus de sancto Georgio in tractatu de homag.x.col.in fine.nec dici potest per cõsuetudinem,cùm non cõtra omnes communiter:ergo prædicta ex sola præscriptione non possent dici eidem Gurello quæsita, quando de præscriptione verificari contingeret, vt Gurellus ipse prætendit:cùm in si-
9 milibus requiratur probatio † tanti temporis,in cuius contrariũ memoria hominum non existat: cùm illud habeat vim priuilegij:vt consuluit Alexander de domino Azo.in suo consilia.xxxv.in secundo volumi,dum voluit dominus Azo. exigere collectas à suis subditis.nam sibi consuluit,vt probare debuisset de cõsuetudine tãti temporis,vt suprà.quibus etiã suffragantur, quæ consuluit idẽ Alex.in præfa-
10 to consilio.xxxv.† ibi dum dixit, barones seu dominos non posse exigere à vasallis,nisi cõsueta grauamina. Et idem tenet idem Alexã.in consi.xlvj. in eo.ij.volũ. Hinc voluit Bald.in.l.cũ. mulcta.C.de bo.quæ libe.quòd domini non possunt compellere subditos ad sibi præstandum angarias seu col-
11 lectas,imò ipsas† ab eis extorquendo inconsulto principe puniuntur in quadruplum,& si consulto principe, puniuntur in duplum,si plus exigant permisso à principe, secundum Ioan. de plate.in.l.placet. secundo nota.C. de excus.mune.libro decimo.imò quãdo talia imponeret princeps,ipsemet sine
12 causa† diceretur rapinã cõmittere,ex quo bona subditorũ auferre diceretur. Ita dicit Andræ.de yser.i.c.primo.vers. siculo flumina.q̃ sint regalia.multò magis erit in dñis inferioribus à principe q̃ arctiores habenas habere dicũtur.& ideò debẽt à pdictis barones abstinere:
13 & cõtẽti esse† muneribus & angariis impositis tpe concessionis feudi.nec,vltra subditos grauare.l.cũ satis.§.caueant. C.de agri.& cẽsi.libro.xj.per quem ita dicit Iaco.de sancto Georgio,in tractatu de homag.decima colũna.circa me. & sic cùm tempore concessionis priuilegij de feudo villæ prædictæ cõcessæ prædecessoribus prædicti Gurelli, minimè adpareant etiam ex ipsius priuilegijmet tenore imposita onera aliqua seu grauamina p principẽ,ergo nec ipse Gorellus illa quidẽ exigere potuisse nec posse videtur. Et cùm sic sit, quòd exposuerit se esse in possessione prædicta,virtute suorum priuilegiorum, quib

quibus inspectis nulla ex præfatis adparebat concessa angaria in ipsos vasallos:Succedit igitur,quod pulchrè & satis ad propositum præsentis decisionis consuluit Alex.in consil.xlv.in fi.
14 in.iij.volu.† vbi dixit, quòd si res ecclesiæ fuit possessa per decennium vel viginti annos,per alium, sciente & patiente ecclesia, & non cõtradicente, eo casu præsumuntur omnes solennitates interuenisse,& satis erit ipsos allegare: prout etiam latè scribit Feli.in.c.sicut. de re iud.attamen hoc non vendicabit sibi locum , vbi ex inspectione instrumenti concessionis prædictæ adpareret,quòd solennia non interuenerunt. Ita satis pulchrè consuluit Pau.de castro, in suo consi.incip.in Christi nomine,Amen.in causa,quæ vertitur inter reuerẽdum.refert & sequitur Alex. in cõsi.j.vj.col.in.iiij.vol.Nec audiendus est prætextu,quòd seruitia prædicta exegerit , cùm ex quasi possessione
15 non inducatur ius† exigendi seu possidendi : secundum Mar.de Fantu.in additio.ad Bar.in.l.litibus.C.de agri. & censi.etiam si præstãtes seruitia spatio decennij præstitissent , non ex hoc sufficeret ad probandum ius vasallagij ; & maximè cùm prætensa possessio sit contra libertatem,qua omnes liberi
16 & non serui præsumuntur.† & vbi de libertate tractatur,semper pro ea præsumendum est.l.lege iulia.ff.de manu. l.inter pares.ff.de re iudi.maximè,cùm in similibus præscriptio non procedat. Ita etiam in specie voluit Luc.de pen. in.l.hac lege.j.col. C.de aquæduc.lib. xj.vbi plus subdit, quòd talia præsu-
17 muntur semper † potius per metum, quàm ex debito extorta.d.l.litibus. & præsertim per potentes à rusticis præsumuntur huiusmodi seruitia indebita,per metum extorta.dixit Bal.in titu.de pace Constan.in vers.pactiones. sed ante eum Ioan.And.in.c.j.de præscriptioni. in.vj.in nouel.refert & sequitur Alex.in.l.iusiurandum.ff.quarum rerum actio non dat. Idem tenet consulendo Franc.de Aret. in consil. xiiij.incipien.Viso & diligenter considerato.x.colũ.& dominus Stephanus Bertrandus in consil.xlix.incipiẽ.cùm multæ dudum.in.j.volu. Par.de Pute. in tractatu syndi.in tit.de offic.syndic. viij.charta.ver.syndicantur etiam officiales.ij.col.licet de præallegatis nullam mẽtionem fecerit.idem tenet Ias. in.§.quadrupli.insti.de actio. Iaco.de sancto Georg.in tract.de homag.viij. col.Luc.de pen.in.l.litibus.iij.colũ.in fi.de agri.& censi.subdens,quòd in talibus non sufficit probari cursus temporis : nisi & titulus etiã probetur per capitulum , quia cognouimus.x.quæstio.iij.quæ maximè procedunt in hoc
18 regno , in quo† solus rex est dominus personarũ.vt in.c.ad regale fastigium. & in.c.finis præcepti,charitas.& in constitutione regni : quia frequenter sub rubrica de homi.non tenen.vbi princeps decidit, se nolle personas vasallorum absque suæ serenitatis assensu seruitiis personalibus obligari:vnde succedit,quòd talis allegata possessio non
19 † iuuat possessorem , nisi probet de priuilegio , vel alio legitimo titu. Ita dixit Bar.in.l.vis eius.C.de probatio. & idem Barto.in.l.ij.C.de senten.cùm
20 possessio iniusta seu † violenta non hab

habeat tueri possessorem.dixit Andr. de Yser.in titu.quæ sint rega.ver.extraordinaria. Nec militabit pro ipso Gurello depositio vnius ex carceratis, deponentis aliàs præstitisse seruitia eidem compulsus:sed ad ea non tenebatur, cùm huiusmodi confessio etiam iurata,nil obstet: cùm etiam volens se ad præfata obligare nō poterat,etiam
21 † volens absque Regio assensu:vt patet in constitu.& capitulis regni suprà proximè allegatis.nisi fuisset libertus. l.si quis pro eo. ff.de fideiusso.l.iusiurandi.ff.de oper.liber.cùm opera liberi hominis non tribuat ius in personis. l.j.ff.de oper.seruo.quod est no.Ita dixit Luc.de pen.in.d.l.cùm scimus.iij. colū.& ideò ne homines in aduersam fortunam trahantur, sanxerunt iura nec scripturas nec proprias confessio-
22 nes eis nocere, dum cōtra † propriam libertatem fatentur.d.l.cùm scimus.& idem voluit glos.in.l.nec si volens.C. de libe.causa.& ibi Bal.no.dixit, quòd
23 † confessio facta contra propriam libertatem, non tenet.& subdit contra Regem Francorum,quòd si confiteri faceret aliquam ciuitatem esse suam, & inde iurari fidelitatem à ciuibus, non tenebit talis confessio. Idem sequitur Ias.in prælud.feud.& in.l.ij.C. de iure emphyteo.& istud dicit dominus Antonius de Alexand.in additio. ad Barto.in.l.vnica.C.de confessis.esse nota.contra Regem Carolum octauum, qui tanquàm inuasor venit ad regnum hoc: & fecit sibi iurare fidelitatem ab vniuersitate Neapolitana, & à toto regno. Nec obmittēdum, quòd amplius volebat sibi seruitia ipsa præ-

24 stari etiam extra districtum † feudi: quo casu etiam si essent angarij, non tamen teneretur extra districtum. Ita per multa bona concludit Affli.in cōstitutione, iustitiarij non per Calendas. in.iij.colū. Est etiam considerandum, quòd virtute Regiæ pragmaticæ, vasalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum dominis: quæ pragmatica ad-
25 paret † sumpta à medulla iuris text. l.vnicæ.C.ne operæ à colla.exig.lib.x. vbi soluētes tributa Cæsari, iubet imperator minimè posse ad personalia seruitia compelli:sicque vt iuris dispositioni pariterque præfato Gurello satisfieret, fuit decretum carceratos liberandos præstita fideiussoria cautione de soluendo, quicquid fuerit iudicatum;& hoc cùm ex prædictis hinc fuerit res in dubium deducta:ne præiudicium eidem fieret circa commodum prætensæ possesionis in istis incorporalibus. Nec eisdem vasallis in eorum allegata libertate:& ideò si contingat dominos grauare vasallos, & ecōtrà ipsos subditos seu vasallos posse calumniare baronem, vniuscuiusq; partis res in dubium deducetur: & in dubiis fideiussio est medicina sequestri: & ideò adinuentum fuit antido-
26 tum fideiussionis † de restituendo in casu retractationis, id est in casu, in quo fuerit iudicatum seu de iudicato soluendo:iuxta doctri.Bal.in.l.j. C.de prohib.sequest.pecu.& facit.l.fi. C.de ordi.cogni.& in.l.litibus. C.de agric. & censi.vbi videtur casus decisus in.d. l.fi.quòd restituuntur bona ablata seruo siue ei, qui ad seruitutem vocatur,

si saluam rem futuram per idoneos fideiussores promiserit: & sic cùm sanctè ac iustissimè votauerim, & votũ meum comprobatum fuerit, & successiuè per magnam curiam vicariæ ita iudicatũ, vt suprà: & idem per suprà dictum Regium concilium comprobatum: & ex mea inuentione prædictorum fuit confirmatum per suprà scriptum concilium: & causa suprà dicta remissa fuit ad eandem magnam curiam, ex quo non grauauit. & vltimo loco per collaterale concilium illustr. do. Viceregis, ipso quoque adsistente, fuit etiam cum meo interuentu decisiuè pronũtiatum ipsos vasallos non teneri ad seruitia personalia, maximè absque mercede, prout Gurellus ipse exposcebat. Et ita executum fuit. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ, Neapol. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Tortus super furto, de quo inquisitus est & confessus, non poterit de iuris subtilitate de aliis furtis interrogari, de quibus nulla existunt indicia.*

Vbi subdit hoc esse verum, de iure: licet de generali consuetudine Italiæ seruemus contrarium & nume. 2.

Et quòd consuetudo de qua in præcedenti, non teneat. ibid.

3 *Consuetudo si allegatur per aliquem* Doctorem, *an sit ei credendum. ibidem. vbi concludit, quòd etiam pluribus & pluribus* Doctoribus *de consuetudine affirmantibus non est standum.*

4 *Tortus super furto, si est male famæ, & est confessus, poterit de aliis delictis interrogari, licet non existent indicia.*

Votum XIII.

TRemendi Dei, qui cuncta facit, qui cuncta gubernat, auxilio pia mente puroque corde inuocato, Amen. In causa terragnoli de villa Iugliani pertinentiarum Auersæ inquisiti de homicidio, & iam confessi cum qualitate defensionis: ex quo per fiscum prætendebatur alio tempore furtũ, & in strata publica cõmisisse ad vadum de pecora, cum nonnullis aliis: hæsitatur in magna curia, an præcedente confessione homicidij prædicti possit ad torturam procedi contra ipsum super obiecto furto, non existentibus talibus indiciis, quæ habeant mouere mentem iudicis ad torquendum, prout Magnificus fisci patronus instanter expostulauit? Et certè mihi prima facie visum
1 fuit, quòd nõ: cùm recordabar, † quòd quis fuerit præcedentibus indiciis super furto tortus, & confessus, non poterit de iuris subtilitate interrogari de aliis furtis, de quibus nulla existunt indicia. ita tenet Ange. de Aret. in tracta. malefic. in ver. fama publica. in vlti. versic. Alex. consil. cclxxv. incip. viso themate. ij. col. arg. eorum, quæ no. per Alber. de Gandi. in rubrica de quæstio. & tormen. in. iiij. & v. col. cùm absque indiciis nemo torquendus sit: vt in l. j. ff. de quæstio. & in. l. maritus. ff. eod.
2 titu. licet de generali † consuetudine Italiæ continuò seruemus cõtrarium: vt ibi Gandi. testatur. & specialiter in furtis, quæ magis frequentantur: quæ consuetudo iuuari potest per. l. non omn

omnis.§.à barbaris.ff.& in.l.congruit. ff.de offic.præsi.& consuluit Gardi.in consi.xlv.& Bart.Cæpol.in consi.xl & ideò cùm minimè confessus sit de furto, sed de homicidio, non videbatur posse de furto, de quo inquirebatur, torqueri, non præcedentibus indiciis: & in specie magis ad hoc mouebar per not.dictum Augu.Armi.in additio.ad Ang.in versi fama publica.in vlti.col. vbi dicit expressè huiusmodi consue-
3 tudinem Italiæ non † valere,tāquam irrationabilem, prout etiam per optima iura comprobat. Et tantò fortius dicerem ego, quando non confessus esset alia furta, prout in casu, de quo quæritur, non esset procedendum ad torturam.& eandem opinionem repertio tenuisse Hyppo.Marsil.in.l.repeti. in fi. ff.de quæstio.& in sua practi.causarum crimi.in.§.constante.iiij.col.dicendo, quòd si nedum Gandi.verum etiam & glo.quæ est maioris authoritatis,dicat aliquid de cōsuetudine seruari: tamen talis consuetudo probari debet, si est contra ius commune. ita Bal.in.l.si is,qui.in lectu.antiqua.ff.de pignori.& in.l.consentaneum.C.quomodo & quando iud.in.v.oppo.& dicit Alex.in.l.post dotem.sol.mat.quòd si plures & plures Docti affirmarent in lecturis ita de consuetudine seruari, non est eis credendum. idem sequitur Soci.in suo consi.xcvij.præsens consultatio &c.Reperi demum,quòd Angel. in tracta.malefic.in versic.fama publica præcedente.in fi.verbis, dicit quòd
4 talis consuetudo seruatur, † etiam in aliis delictis, quàm in furtis.& idem, quod Angel.tenet Odofr.in suo tract. de quæstionib.in.xj.quæstio.incip.sed quid de quæstione quotidiana. & ibi dicit, quòd de generali consuetudine Italiæ ita seruatur.& sequitur Cæpol. in præfato consi.suo.xl.in.viij.col.hoc tamen sanè ego intelligerem procedere, vbi talis inquisitus de huiusmodi delicto aliàs esset malæ famæ. Ita dicit Gandi.in titu.de præsump.& indi.indubita.v.col.vers.duodecimum,si iste. iuncta glo.præced.versi.sexta ratio.& idem reperio etiam tenuisse Bonifa.de Vitalli.in titu.quæ debeant præcede. tortu.ij.col.vbi dicit,quòd de consuetudine contrarium seruatur per multos assessores,& malè, vt ipse putat. Et cùm in casu præmisso præfatus Terragnolus cōfessus fuisset homicidium per vnum ex iudicibus in tortura interrogatus de furto prædicto, de quo nulla extabant indicia, & confessus fuisset. & sic ex hoc aliquantulum ego stare perplexus ac dubius,cùm hucusque mihi casus in facto non acciderit: licet per annos duodecim in eadem magna curia iudicauerim. Dubitabam eundem vltimo supplicio condemnare:cùm ex solo homicidio qualificatè probato non venisset condemnandus, & dum superuenisset in eadem magna curia excellens dominus Hieronymus de Colle Regens Cancel.& coram eius dominatione prosequeretur discussio de casu promisso inter me & Magnificum patronum, tandem sua excellentia inclinauit inquisitum ipsum potuisse interrogari de furto prædicto: vnde visum & pariter mihi fuit in eandem sententiam concurrere: in quam licet alter ex

socijs mecum inclinasset: communi tandem voto fuit idem Terragnolus vltimo supplicio condemnatus: & adhuc synderesis stimulus me stimularet: nisi quia lata sententia contra ipsum: iterum de plano in tribunali antè, quàm esset dimissus ad suspendium, sponte declarauit de plano in tribunali interfuisse in furto prædicto cum alijs socijs nominatis per ipsum, demptis duobus ex eis, qui minimè interuerunt, & ipsos mendaciter inculpauerat.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ Curiæ vicariæ. Neapol. Vtriusq; Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Minor delinquens non potest puniri pœna ordinaria.*

2 *Minori delinquenti iudex tenetur pœnam delicti minuere: cùm minor ætas sit causa intrinseca legis minuentis pœnam.*

3 *Minori se allegant, incumbit onus probandi: nisi aspectus corporis aliud patenter induceret.*

4 *Minorem ætate & aspectus corporis, multum operatur in probatione minoris ætatis.*

5 *Minor ætas, vel maior si aspectu corporis præsumatur, quam illa, quæ allegatur: tunc iudex debet transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior adparet quod est barbatus, grandis, & durus: ita quòd verisimiliter adparet, quòd est maior.*

6 *Minor, quod quis sit vel maior, quando ex aspectu non potest colligi, tunc oportet testibus probari.*

Et eo casu in dubio iudex potest ex aspectu pronuntiare, cùm sit commissum eius arbitrio in casu dubio.

8 *Testibus non verisimilia deponentibus, iudex non debet fidem dare de non deponentibus verisimilia.*

9 *Probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est.*

10 *Testimonium non verisimile, est suspectum.*

11 *Id, quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago.*

12 *Vbi timetur subornatio testium, licet iura transgredi.*

13 *Iudex potest euidentem calumniam ex officio repellere: nec debet admittere ipsam proponentem: imò si ex non admissione adpellaret, non debet appellatione curare.*

15 *Iudex vbi nouit aliquid fieri ad procrastinandū litem, potest ex officio occurrere, imò debet.*

16 *Confessio delictum potest defensio denegari.*

17 *Confessus crimen, est confestim condemnādus.*

18 *Iudex vbi sibi constat de maleficio, debet esse pronus ad puniendum: nec debet multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet vt maleficia puniantur.*

19 *Homicida si instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici, & posteà inquiri.*

20 *Iudex vbi videt testibus etiam clarè deponentibus non est fidem adhibendam, poterit si sibi videbitur, non adhibere ex causa: cùm in eius arbitrio sit: & debet exprimere causam, quare fidem non adhibet: aliàs teneretur in syndicatu. & nu. 21. & 22.*

Votum. XIIII.

TRemendi Dei Præsidio petito, Amen. In causa Regij fisci cum Calzareta inquisito de plur

pluribus vulneribus ac furtis,& alijs in personam diuersarum personarum, tētatur à pœna mortis naturalis excusari,ex causa prætensæ minoris ætatis:cū certo modo per testes ꝓbauerit ipsum esse ætatis annorum sexdecim,& non plus:& iuris dispositione cautum est iu
1 dicem non posse † minori delinquenti pœnam ordinariam imponere ipsius delicti,quod commisit,per notata in.l. & si seuerior,quibus ex causis infamia irrogatur.etiam si id petitum non fuisset,secundum veram cōclusionem Doctorum,de qua plenè per Salicetum in d.l.si & seuerior.& ibi Alex.de Imo.& plenius dominus Antonius de Alexandria ibidē.vbi etiam subdit prædictus
2 Alexand. † quòd iudex obligatur minori delinquēti pœnam delicti minuere:cùm ista in causa intrinseca legis minuentis delictum.& no.Doct.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff. de infami.& consuluit Ludoui.Bolog.insignis Doctor in suo consil.xxxvij.col.incip.cor mundum.licet aliàs &c.Sed præmissis non obstantibus,dico quod cùm ex cōfessione eiusdem inquisiti adpareat, ꝙ sunt iam sex anni vel circa elapsi,quod ipse accedebat vnà cum Colle famoso latrone disrobando per nemora:& sic iuncta huiusmodi probatione minoris ætatis,colligitur,quòd cum tempore,quo erat socius præfati insignis latronis vix erat annorum decem, quod falsissimum reputatur, concurrente eius aspectu & corporis factionibus,ac phisonomia ex quibus deprehenditur eundem inquisitum excedere ætatem viginti annorum:vt quāplures legalissimi viri nobiles ac notarij, & magistri actorum curiales ad excludendū huiusmodi repugnantem veritati & minus verisimilem probationem,testati sint, ipso inquisito prius bene inspecto per eosdem,& considerato: imò aliqui ex prædictis deposuerunt ipsum esse æta-
3 tis.xxv.annorum.& ideò † licet allegāti se minorem,incumbat onus probandi:per.l.actor.C.de probatio.cum vulga.tamen hoc est verum:nisi fortè aspectus corporis aliud patēter induceret. Absurdum enim esset dicere,quòd aliquis quinquagenarius haberet probare se minorem,dato quòd actor esset: vel aliquis octo annorum,vellet probare se maiorem. Sed vbi esset dubium, actori probationem incumberet siue affirmatiuè siue negatiuè proponat vt puta,quia peteret pronuntiare pubertatem finita tutela:& diceret:nego te pupillum:quia talis negatiua habet implicitam negatiuam. Perinde enim est, ac si diceret:dico te puberem:& ideò probare cogitur,nisi aspectus corporis, sicut dixi,aliud euidenter demonstraret:quo casu potest iudex probationis onus transferre,sicut sibi iustum vide-
4 retur aspectus enim corporis † multum operatur in talibus:vt.ff. de minor.l. minor vigintiquinque annis.Ita formaliter dicit Alber.de Rosa.in.l.si minorem.j.col.C.de in integ.resti.minor. & ideò dixit idem Alber.post Gul.& Pe.
5 in.l.de ætate.ff.de minor. † quòd aut præsumptio est ex aspectu corporis maioris vel minoris ætatis:tunc iudex potest transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio:vt quia ille,qui negatur esse maior,est barbatus grandis & durus: ita quòd verisimile

est,quòd est maior:& tales præsumptio
nes coadiuuantur ex indicijs: vt in.l.
etiam.ff.de probatio.& in.l.ij.ff.de ex-
6 cusa.tuto.& subdit,† quòd in casu du-
bio,quando ex aspectu non potest col-
ligi,si sit maior vel minor, tunc opor-
tet testibus probari: vt dicta.l.secunda
vnde cùm inquisitus ipse adparuerit,
prout adparet ex aspectu maior.gran-
dis & durus:& vltrà confessus sit sex an
nis retro iuisse per nemora cum Colle
disrobando:& tot facinora perpetras-
se:satis adparet probatum de eius ma-
7 iori ætate.& ideò dicit † idem Alberi.in
l.minor vigintiquinq; annis adito præ
side.ff.de minor. quòd iudex potest ex
aspectu pronuntiare,cùm sit commis-
sum eius arbitrio in casu dubio,vt quã
do quis est quatuordecim annorũ, sed
est magnus,& videtur aspectu maior:
nam hoc committitur iudici, vt per
aspectum possit pronuntiare. Et ita
etiam intelligitur ibi Iac.de Aro.& sic
magna curia ipsa dubia de probationi
bus seu depositionibus trium testium
deponentium de minori ætate,& noto
riè affectantium salutem ipsius inquisi
ti eorum alumni & familiaris,& qui no
toriè vacabant defensioni ipsius inqui-
siti,vt constat magistro actorum curiæ
& eius scribis fiscalibus:ideò inspici &
considerari fecit instante fisco eundem
Calzaretam per quamplures nobiles
ac notarios & magistros actorũ ipsius
magnæ curiæ:qui omnes vno contextu
eundem Calzaretam esse maiorem te-
stati sunt:cùm tres illi testes contra ve
risimile deponebant:quo casu iudex
8 † non debebat eis fidem dare. Ita con-
suluit Petr.de anc.in consilio incip.in
Christi nomine, Amen.extra ordinem
contractuum.vltima columna.& idem
tenet in alio consilio incipien.visa fa-
cti narratione,& copia testamenti.col.
vij.in fi.vbi dixit, quòd cõtra id, quod
non est verisimile,non debet quis audi
ri. Hinc sancitum est per Iurisconsul-
tum in.l.iij.in principi.& in.l.ob car-
men.§.fi.ff.de testi.& in.l.non est veri-
simile.ff.quod met.cau.quòd deponẽs
non verisimile,non probat.& idem vo
luit Bal.in.l.testium.vlti.col.C.de te-
sti.& consuluit Alex.consi.cxx.incipiẽ.
ponderatis. & in consil.cliij.incip.visis
& narratis.col.iij.in.v.volu.& ideò di-
xit idem Bald.in.l.in fine.C.de edend.
9 † quòd probatio debet esse verisimilis:
aliàs ei standum nõ est.& voluit etiam
Cæpol.in consi.xxxij.col.v.& in consi.
seq.colũ.penul.constat autem testimo-
10 nium non.† verisimile,esse suspectum
vt consuluit Alex.consi.xciij.incipien.
circa primum dubium.in.iiij.vol. Ve-
riorum enim sermonum est,vt concor
dent rebus sensatis & verisimilibus.
11 Hinc est,† quòd id,quod distat à veri-
simili,est quædam falsitatis imago. di-
xit pulchrè Bal.in.l.j.col.iiij.C.de ser-
uis fugitiuis.& in rubrica.C.de proba-
tionibus.& meminit Alex.consi.xxvij.
incipien.in causa & lite vertente.secun
do volumine.& in consil.cxviij.in.iiij.
volumine.Barbat.in.c.significante.se-
cunda colum.de pigno.ad quod etiam
accedit praua admodum consuetudo
falsorum testium & vsus subornandi
12 in istis partibus:† de quo vtinam men
tiremur:quo casu licitum est iudici iu-
ra transgredi:prout in specie consuluit
Alex.de Imo.in consi.lxv.primo volu

min

mine. Et sic ex prædictis omnibus su-
prà relatis, quatenus probare conetur
inquisitus ipse se minorem, ad paret ex
13 suprà scriptis esse in euidenti † calum-
nia, quam iudex ex officio repellere po
test glo. est in. l. si quis cùm maior. §. si
patris. de bono. liber. Feli. in. c. dilecti.
de iudicijs. imò eo casu iudex nõ debet
14 admittere proponentem: † & etiam si
appellaret, minimè debet de appellatio
ne curare voluit Innocen. in. c. post ele-
ctionem. de concessio. preben. & in. c. su
per eo. de appellatio. & Abb. in. c. nul-
lus. de præsumptionibus. & ideò satis
ad propositum voluit Iacob. But. in. l.
15 secunda. C. de falsis. † quòd vbi iudex
nouit aliquid fieri ad procrastinãdum
litem, potest ex officio occurrere, imò
debet. Idem sequitur Pau. de cast. in. l.
properandum, secunda columna. C. de
16 iudic. maximè, † cùm simus in confes-
so, cui posset defensio denegari: ex quo
per confessionem dicitur delictum no-
torium. dixit Bald. in. l. si à procedente.
de dilatio. maximè, cùm solenniter fue
rit in iudicio confessus, per ea, quæ ha-
bentur per Bal. in rubrica. extrà de pa
ctis. penul. col. Hinc voluit Bald. in. l. se
17 cunda. C. de custo. reo. † quòd vbi quis
confitetur crimen, est confestim condẽ
nandus. & ideò dixit satis pulchrè Bal.
in. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquiliã.
18 † quòd vbi constat de maleficio, iudi-
ces debent esse proni ad puniendum:
nec debent multum ponderare omnes
iuris solennitates: quia fauor publicæ
disciplinæ suadet, vt maleficia punian
tur. Sed non eundo per mendicata suf
fragia, concludo quòd si homicida in-
stat ad defensam, vt res protrahatur,
19 debet homicida ipse interfici, † & post
eà inquiri. Ita singulariter voluit Bal-
dus. in. c. quoniam contra. antepenulti.
colum. extrà de probatio. quem refert
& sequitur Felin. in. c. pastoralis. §. quia
verò. de offic. delega. & quia vbi iudex
viderit, testibus etiam clare deponen-
20 tibus † non fore fidem adhibendam,
poterit si sibi videbitur, non adhibere
fidem ex causa. dixit pulchrè Bartol. in
l. Lucius. iuncta gl. ff. de infami. vbi sub
dit, vt exprimat causam, quare fidem
non adhibeat, vt euitet syndicatum.
idem. sequitur ibidem Paulus de castr.
in prædicta. l. Lucius. & idem Paulus,
in. l. admonendi. ff. de iureiuran. refert
& sequitur Bartho. Socinus, in suo con
si. xcviij. in antepenul. col. in quarto vo
lumin. vbi dicit prædictam doctrinam
Bart. singularem. idem tenet & sequi-
tur Par. de Put. in tractatu syndica. in
versicul. arbitrium, in versicul. si iudex
viderit. secunda columna. dicti verbi.
21 nam in arbitrio iudicis † est, adhibere
fidem testibus, vel non adhibere: per
text. in. l. iij. versicul. tu magis scire po-
tes. ff. de testibus. ita Bartol. in dicta. l.
Lucius. idem refert & sequitur Barba.
inter consilia Calcanei, consil. lxiiij. in
viij. colum. incip: præclarè scripsit Apo
stolus. & subdit hoc dictum Bartol. esse
stupendum, & sequitur idem Paris de
Puteo in tracta. syndica. in versi. pote-
stas. secunda columna. versicu. consulo
&c. vbi subdit, quòd cùm causa ipse cõ-
sulit, vt hoc fiat: ne demum iudex ipse
in syndicatu teneatur: & idem tenet
Bald. in. l. cùm magistratus. C. quando
22 prouo. non est necess. † & ideò debet
scribi facere in actis vel in sentẽtia, vi-

delicet nullam adhibendo fidem testibus prędictis, ex tali causa. & ideò in casu, dequo agit, nullam adhibendo fidē testibus prædicti ex causis prænarratis quia in lege diuina sancitum est, maleficos non patiaris viuere super terram maximè homicidas: qui quod fecerunt semper expectant: iuxta tex. in. l. tertia. C. de epis. audien. Idcirco sum voti, nō obstantibus probationibus prędictis super prætensa minori ætate ipsum Calzaretam esse vltimo supplicio condemnandum. Et ita idem sequuti sunt cæteri Magnifici iudices mei consocij: & executum fuit, & etiam à maioribus comprobatum. Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ, Neapoli. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Receptans delinquentem ilico post delictum commissum, videtur non minus delinquere, quàm ille, qui crimen commisit.*

2 *Inimicitia facit indicium sufficiens ad torturam.*

3 *Asserenti seu attestāti de mandato & commissione sibi factis statur. & nu. 1.*

4 *Tortura regulariter non datur nobilibus.*

Nobilis verberans nobilem cum baculo, non punitur pœna corporali. ibid.

6 *Statutum puniens aliquid facientem non extenditur ad mandantem fieri.*

Mandans non dicitur verè facere seu interpretatiuè.

9 *Ex percußione cum fuste vel lapide regulariter non venit pœna corporis afflictiua. & ibi quomodo puniatur percutiens cum baculo & in numero. 11. fit distinctio an congregatis hominibus seu excogitato insultu id factum sit.*

12 *Tortura non habet locum in regno vbi in causa non veniret imponenda pœna vltra relegationem.*

13 *Mandans verberari non tenetur pœna legis vel statuti punientis verberantes.*

14 *Vbi quis condemnatur ex indicijs debet sententia minorari multum.*

Et ibi vide multa probationum genera, & quæ dicitur probatio perspectiua, & quæ plenißima tortura committitur arbitrio iudicis. nu. 15.

17 *Pro iniuria potest inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis vna in satisfactione partis offensæ, & altera curiæ.*

Votum XV.

OMnipotētis Dei auxilio inuocato Amen. ¶ In causa nobilis Ioannis de Thomasio de ciuitate Capuæ cum Regio fisco super verberibus illatis de eius ordinatione & mandato vt pretenditur nobili Nicolao maria de racta producuntur super probatione huiusmodi delicti quamplura. Et primo depositio Zaccagnini Auersani qui verberauit præfatū Nicolaum Mariam cū baculo in qua deponit de mādato & ordinatione ipsius
1 nobilis Ioan. Thomasij id fecisse. † Et iuris dispositione cautū est credendū esse alicui attestanti de commissione & mandato sibi factis dixit Bal. in. l. iudices. C. de fide instrum. Bar. in. l. ex sententia. ff. de testamen. tute. & consuluit Alex. consilio. lxxxviij. in quinto volumi.

mi. Item & secundò adparet, quod tam ante prædictum maleficium, quã post prædictus Ioannes de Thomasio eundem verberantem in eius domo retinuit ac receptauit, nulla adparẽte coniunctio. ne nec familiaritate cum eo cõtracta: quo casu non videtur minus de
2 linquere, quàm ille met, † qui huiusmodi crimen commisit, argu. ff. & C. de ijs qui latro. l. j. & ff. de receptato. Ita dixit in specie Gandi. in tracta. malefi. in titu. de præsumpti. & indic. indubita. v. colum. ver. tertia ratio est, & indicium & idem tenuit Bonifac. de vitalli. in ru
3 brica, de indici. j. colum. † Tertiò & vltimò concurrit inimicitia inter prædictos nobiles Ioan. de Thomasio, & dictum Nicolaum mariam, quo casu resultare adparet magnum indicium, quod videtur sufficere ad torturam, vt voluit Angel. in. l. fi. C. de quæstio. & videtur sentire Barto. in. l. fi. ff. eo. titu. Spe. & Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de præsumptio. versicu. sed pone. nam de inimico lex præsumit omne malum l. j. §. præterea. in fi. ff. de quæstio. & tandem, cùm ex prænarratis processus meritis facta relatione in collaterali concilio, & corã illustrissimo domino prorege fuisset per quendam commissarium causæ & qui processum instruxerat, votatum procedi posse ad torturam aduersus prædictum inquisitum, & causa ipsa fuisset remissa decidenda per magnam curiam vicariæ præmissis non obstantibus, maturè præcogitando deueni ad infrascriptorum considerationem. Et primo. Quod prædictus Ioannes de Thomasio est nobilis, & aduersus nobiles nõ ita de facili ad

torturam proceditur, cùm regulariter
4 nobilis † de iure non torqueatur, vt dicit Odofre. in tracta. de quæstio. quem refert & sequitur Francis. brun. in tracta. de ind. & tortu. viij. colum. in prin. & maximè, cùm simus in casu, de quo non veniret talis pœna imponenda, 5
per quam posset habere locum torturæ: cùm pro verberatione cum baculo non veniat quis corporali pœna plectendus, maximè in casu de quo agitur, in quo nobilis æquè nobilem verberauit, quo casu priuatur nobilitate, & exulabit extra regnum per annum. Tex. est in constitu. regni, vt dignitatũ & sic non venit imponenda pœna vltra relegationem. Nec etiam in casu, de quo agitur veniret imponenda pœna prædicta contenta in constitutio. vt dignitatum. cùm constitutio ipsa loquatur in persona verberantis, & non in
6 mandantis verberari, † & statutum puniens facientem aliquid personaliter, non extenditur ad mandantem illud fieri. gloss. est not. in clementina. j. versiculo, publico. extrà de vita & honesta. cleri. quam reputat singu. Abb. in. c. mulieres. de sententia excommu-
7 nicatio. † Nam ille, qui mandat non dicitur verè facere, sed interpretatiuè, & in. l. prima. §. deiecisse. in glo. ff. de vi & vi arma. & ideò dixit Bart. in. d. hæc verba. ff. de adult. quòd statutum pœnale loquens in personam delinquentis, nõ comprehendit mandantem ex propria verborum significatione. Idem tenet Barto. in. l. si quis id quod. §. finali. ff. de iurisdictione omnium iudicum. maximè, cùm regulariter ex percussione
9 † cum fuste seu baculo non veniat pœ

na manus, & sic corporis afflictiua: vt dicit Andr. de yser. in constitutione, si quis cum armis. sub Rubrica de illici. portat. armorum voluit tamen dominus Bartholomæus de capua, in dicta constitutione, si quis aliquem. quòd
10 percutiens † cum baculo, debet puniri in ducatis decem parti, & viginti iudici, per tex. in. 6. si quis aliquem de pace tenen. sed ille text: qui hoc formaliter decidit, loquitur de libris auri, & non de ducatis, & fortè dominus Bartolus sic fuit interpretatus, ex quo tempore illius text. Italia longè satis superabundabat auro: & ideò puniebantur delicta in libris auri, & libra auri, fuit interpretata in ducato aureo. Idem tenet Marinus de caraman. in dicta constitutio. si quis aliquem. Reperio insuper quod dominus Matthæus de afflic. noster Neapolitanus, in dicta constitutio. si quis aliquem. dicit quòd ipse arbitrariè puniret, iuxta qualitatem personarum, loci, & temporis: & vltra prædicta attente in materia perquirendo, ac voluendo plures codices, reperi in quibusdam meis antiquissimis constitutionibus ad pennam, quandam antiquam additionem, quæ vix legi potest vt patet ad oculum, & est gloss. seu additio Ioan. Grilli super constitutio. iustitiarij nomen & normam. in versiculo, insultus excogitati, vbi dicit, quòd si quis est bannitus ex causa, quia cum baculo quem percussit, si quidem congregatis hominibus seu excogitato insultu, potest sententia foriudicationis arceri: quia deportationis pœnam ex tali percussione noscitur incurrisse. At vbi absque congregatione hominum sine turbæ, excogitato insulto patēter alias non commisso processit, ipsa per cussio, reus culpæ deportationis sententia non punitur, & per consequens forindicationis sententia non grauatur. Et sic ecce qualiter non adiuncta qualitate turbæ, non venit imponenda pœna vltra relegationem: vnde succedit, quod vbi non venit imponenda pœna vltra relegationem non habet locum tortura in hoc regno, per capitulum regni, tormenta. quod est in viridi obseruantia. Concurrente quoque maximè ipsius nobilitate, vt suprà, & etiā quòd nō ipse personaliter seu actualiter verberauit, sed verberari mandauit, quo casu non habet locum pœna iuris ordinaria seu statuti loquentis in personam: quia illa non se extendit ad mandantem verberari. Ita in proprijs terminis in specie propriè in mandante verberari, quòd nō teneatur pœna statuti seu iuris municipalis; quæ loquitur in verberante, tenet Bal. in. l. non ideò minus. in quinta colum. C. de accusationibus. Verùm quia est prænarratis indicijs clarissimè demonstratū ex eius mandato fuisse delictum commissum, & sic illum nobilem verberatum, ex quibus indicijs prænarratis non dubito absque vlteriori probatione, posse
14 ad condemnationem † procedi: licet moderanda sit multum iudicis sententia, vbi per indicia ad condemnationē procedit. Nam non poterit eo casu ad pœnam corporalem transitum facere, seu se extēdere. Ita dicit domin' Abb. in. c. auditis. de præscriptionibus. vltima col. gl. in. c. inter. de purgatione canonica. & Inno. in. c. quia verisibile. de præ

præsumptio. Ioannes and. Anto. de butrio, & Moder. in cap. afferte. extrà eodem titu. in. §. fina. in versic. in summa Bal. in. l. non est verisimile. ff. quod metus causa. & consuluit plenè Alexan. in consi. cxv. in. iij. volu. & bene. Andræas de yser. in cap. j. §. si verò. de controuersia inuestituræ. & idem Andr. in constitutione, regni intentionis quarta col. de illici. portat. armorum. & tenet Ias. licet de prædictis non meminerit. in. l. prima nona columna. C. de seruis fugitiuis. & idem melius cæteris concludit Bal. in. l. fina. C. de probatio. vbi refert formaliter hęc aurea verba ad hoc propositum, circa probationem in criminali. Considera, quod triplex est probatio, scilicet respectiua, siue intuitiua: videlicet quando testes de visu facti essent in numero sufficienti, & qualitas ipsorum testium est approbata in iure & istam dicimus esse probationem plenissimam. & ideò si constat de crimine per hunc modum, non respicitur negatiua probatio, vt extrà de probationibus. cap. ad nostram. Quædam est probatio, quæ in ciuilibus non multum nec valde ponderosis est communiter sufficiens, & cōiuncta semiplenam probationem excedens, tunc si cum ista iungatur confessio, efficitur probatio plenior, quam in ciuili requiratur: & cessat appellatio, vt infrà quorum appella. non recip. l. secunda. & plena fit punitio secundum exigentiam naturæ delicti: si autem non adiungitur,

15 † confessio, vel quia qualitas personæ non patitur, vel quia cùm hodie sit commissum arbitrio iudicis, non vult torquere: vel quia reus abest: vel statutum prohibet: & tunc non potest imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationum minuitur pœna, hoc est, quia non potest plus punire in criminali, quam condemnaret in ciuili. & hæc est sententia Innocē. quod vbi proceditur ex præsumptione, imponitur minor pœna. Idem etiam tenet Nicol. de mata. Ita formaliter dicit Baldus in prædicta. l. finali. Quam ob rem recteq; considerando, vt parti offensæ de iuris remedio omnino consultum videatur, adhærendo me glos. nota. & magistræ in titulo de pace tenen. in versiculo, iniuria. qua cauetur posse inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis pro iniuria, & vnam ipsarum arbitrabitur prætor pro curia ob vindictam publicam, aliam verò in satisfactionem contumeliæ partis offensæ, & ideò sum voti prædictum nobile Ioannem de Thomasio esse condemnandum, ad pœnamynciarum centum soluendam Regio fisco. Et in recompensam contumeliæ partis offensæ ad exilium biennale extrà ciuitatem Capuæ & eius districtum. Et in hanc sententiam inclinarunt cæteri Magnifici Iudices mei collegæ, & à Magnificis Regentibus cancellariam, vt iuri consonam non improbatam. Et tandem ita decretum & executum fuit, & gratia Illustrissimi domini Proregis sui admissus ad moderationem pœnæ prędictæ, & soluit ducatos quadringentos duntaxat Regio fisco.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ Neapoli. Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Si contra instrumentum guarentigiatum statutum non permittit opponi certas exceptiones: hoc enim non habebit locum, quo ad tertium, cum quo non est confectum instrumentum.*

2 *Verba enuntiatiua licet inter contrahentes plenè probent: hoc intelligitur, quando agitur incidenter de eo, quod enuntiatur: sed si principaliter, illa non sufficiunt:*

3 *Si in instrumento dico, quòd conduxi fundũ tuum à te: & demum tu illum vendicas à me: illud verbum, tuum in instrumento locationis enuntiatiuè adiectum, non probat dominium tuum.*

4 *Si in instrumento enuntiatiuè narretur societas contracta inter nos: demum principaliter mouetur quaestio de societate, per illa verba non probatur contracta societas.*

5 *Verba enuntiatiuè inducunt dispositionem, quando super eis fuisset interpositum iuramentum.*

6 *Confessio etiam iudicialis reuocatur: & admittitur reuocatio, dum constat de errore confessionis.*

7 *Confessio iudicialis ad hoc, vt noceat: & reuocari non possit, requiritur quòd instante actore fuerit assignatus terminus ad ita confitendum.*

8 *Confessio facta post terminum datum ad deliberandum, non potest praetextu erroris reuocari.*

9 *Impugnans aliquid, non potest de eo se iuuare.*

10 *Confessio ad hoc. vt noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partem: sed debet expressè acceptari.*

11 *Confessus dato sibi termino ad deliberatè cõfitendum, adhuc potest confessionem suam reuocare:*

13 *Confessio erronea facta datis inducijs deliberatorijs ad respendendum libello, potest vt erronea reuocari.*

14 *Confessio personalis potest per procuratorem reuocari.*

Votum XVI.

CONditoris machinae mundialis adiutorio petito. Amen. In causa illust. Ducis Adriae, cũ Franci. Ferdinando, dum nobilis Antonius brancacius fuisset carceratus tanquã debitor instrumentarius ad instantiã praefati Francisci Ferdinandi virtute instrumenti publici praesentati iuxta formã ritus: & pratẽderet dux ipse debitũ praedictũ esse suũ: id est, ꝙ ipse dux ad illud tenebat: & nõ ꝑdictus Antonius: licet instrumentũ in faciem ipsius Antonij cantet. Et ex conuentione inita cùm praedicto Frãcisco tempore, quo de maxima summa dux ipse eidem satisfecit, fuisset conuentũ, ꝙ si quid defecisset: vel ꝙ esset debitor vnus ipsorũ, alteri deuenirent *al conto longé*: & sic cessaret via executiua: & dum per Franciscum ipsum inficiaretur esse debitum praedicti ducis sed praedictũ Antonium nomine proprio, & non pro dicto duce obligatũ in eodẽ instrumẽto: & fundaret se dux ipse suꝑ quadã confessione eiusdẽ Francisci facta in quinto regio consilio: in quo conuento ipso Frãcisco per ipsum ducẽ, eundẽ ducẽ recõuenit in diuersis summis, virtute pubil

te publicorũ instrumẽtorũ:inter q̃ pro duxit etiã instrumentũ suprà dictum stipulatũ cũ præfato Antonio:& super eo videtur quoque reconuenisse eundẽ ducem,dũ asserit in supplicatione oblata ipsum esse debitorem in summis,& quantitatibus in instrumentis productis contentis:inter quæ instrumenta fuit productũ instrumẽtũ prędictum:& dum instaretur ex hoc, super excarceratione ipsius Antonij. Est principaliter videndũ,an posit dux ipse audiri in præsenti iudicio, aduersus instrumẽtum publicum cõtra prædictũ Antonium præsentatũ. Et certè nulli dubium,q̃ sic. Ita in specie dixit Ioã. de Imo.in clementina prima. quarta columna.de re iudica.vbi voluit,quòd si contra instrumentum guarentigiatũ
1 statutũ † non permittit opponi certas exceptiones:hoc enim non habebit locum,quo ad tertium,cùm quo non est confectũ instrumentum,per id, quod sentit glo.in dicta clementina prima. versiculo,cõtra se. Idem in propriis terminis cõsuluit Alexander per multa similia & optimam media in consilio lxxxiij.penul.colum.in tertio volumine.veruntamẽ cõsiderandum,quòd in iudicio prædicto intentato in dicto quinto consilio,non principaliter agebatur de debito prædicti instrumenti, sed aliorum longè maioris summæ & importantiæ. Item agebatur seu excipiebatur per viã reconuentionis.& nõ principalis petitionis:& sic talis cõfessio eiusdem Francisci non principaliter probata fuit,sed incidenter Vnde
2 † succedit ad propositum quòd verba enunciatiua inter contrahentes plenè probent:limitatur quando agitur incidenter de eo,quod enuntiatur:puta si in instrumẽto fit mentio enuntiatiuè matrimonij,probant matrimoniũ incidenter probari requisitum ad dotẽ cõstituendã,sed si principaliter in dubiũ ipsum matrimonium,& de eo litigetur:& idem in aliquo actu enunciato per verba enunciatiua: tunc illa non sufficiunt,etiam inter ipsos contrahentes. Ita dixit Antonius de butrio in capitulo illud,de præsumptio.per nota. eiusdẽ Antonij in capitulo fina.antep. col.de success.ab intesta.& Bal.in l.ad
3 probationem.C.locati.vbi dicit,† q̃ si dicitur in instrumento,quòd ego conduxi fundum tuum à te,& demum tu illũ vẽdicas à me:illud verbum, tuum, in instrumento locationis enuntiatiuè adiectum,non probat dominium tuũ: & ideò concludit Alex.in cõsi.cxxxij.
4 in.v.vol. † quòd si in cõpromisso narro enunciatiuè societatem contractam inter te & me:deinde principaliter mouetur questio inter nos de societate:p illa verba nõ probat contracta societas & idẽ de predictis verbis enunciatiuis tenet Mathesi.in suo nota.incipiente: quòd quotiescunque. sequitur dominus Alex.in consi.cxxvj.incipiente:viso & examinato.secunda col.finali.in primo volu.& consilio.ccij.super causa & lite.secunda col.secũdo volu. Abb.in consilio. xxxiij.incipiente illa quinque dubia.col.penul.ij.volumine. & plenè Philip.decius consi.cccxj.incipiente:visis diligenter.in secundo volumine. Et quod dictum est de verbis enuntiatiuis,limitatur non procedere
5 † quando super eis esset interpositum iura

iuramẽtum:quia tunc talia verba in-
ducerent dispositionem absque dubio
si iuraretur omnia & singula in instru
mento cõtenta, esse vera. Ita consuluit
Alex.in consi.xvij.in tertio volu. At in
casu nostro nedum non iurauit Fran-
ciscus ipse:sed etiam reuocauit confes
sionem in eo,quòd dixit in iudicio.s.
cõsilij dictum debitum cõsequi debere
ab illustriss.duce:& sic probando rem
aliter se habere,prout ostendit ex te-
5 nore instrumenti prædicti,in quo dux
ipse nullibi mentionatur,admittẽdus
est ad reuocationem huiusmodi cõfes-
6 sionis,tanquam erroneæ.† Tex.est iun
cta glo.& ibi docto.in.l.de ætate.§.fi-
nali.ff.de interrog.actio. Bartolus in.l.
non fatetur.ff.de confess.& tenet Soci
nus in regula.lxix.qui plus subdit,qđ
7 ad hoc vt talis cõfessio† noceat,requi
riturquòd instãte actore fuerit assigna
tus terminus ad ita confitendum:quia
tunc talis cõfessio reuocari non pote-
rit. Ita dixit singulariter Angelus de
aret.in.§.si minus.institu. de actio.&
idem ante eum voluit Baldus in.l.er-
ror.de iuris & facti ignorantia. quem
Socinus non vidit:& ideò in terminis
dixit glo.in capitulo,ex literis.in ver-
8 bo,† admonita. de diuortijs. quam
pro singu.allegat Baldus in.l.cùm pre
cum.de liber.causa.in fi.& in.l.vnica.
C.de confes.in decima colunna.quòd
confessio facta post terminum datum
ad deliberandum,nõ potest prætextu
erroris reuocari. Et præsertim proce-
dit reuocatio prædicta:cùm instrumen
tum prædictum,licet tunc præsentatũ
in suprà scripto Regio consilio per
ipsum Ferdinandum contra ducem in
eo minimè mentionatum non fuerit
acceptatum per ipsum ducem:& ideò
ex eo,quod dixit ipse non acceptauit,
9 † imò impugnauit:non videtur in præ
sentiarum se iuuare posse:per regulam
ex eo.de regulis iuris.in sexto.& ita vo
luit propriè in contractibus dominus
Alex.de imo.in.l.cũ proponas.la secũ
10 da.C.de pac.cũ vulga.† Et ideò ex iu
ris dispositione ad hoc,vt cõfessio no-
ceat confitenti,nedum non debet im-
pugnari per aliam partẽ:sed debet ex-
presse acceptari. Ita dixit Cyn.& Sali-
cetus in.l.vnica.sexta quæstione.C.de
confes.& idem Salic.in.l.generaliter.
C.de nõ numerata pecunia vbi refert
se ita cõsuluisse dominus Richard.de
Sali.mouetur maximè:nam confessio
idem est,quod simul fassio. Nã deriua
tur à faris vel fare,fatur:& iuncta cum
ista dictione nõ importat simultatem
consensus: vt habetur in.l.consensu.
ff.de actio.& obligatio.& idem tenet
ipsemet Sali.in.l.iubemus.C.de liber.
causa.& videtur idem tenere Bald.si
rectè considerentur eius verba,in.l.iij.
versicu. secundò nota.C.de repudia.
hæredi.& sequitur dominus Alexan-
der in consi.xx.incipiente:in causa ap
pellationis.in quarto volumi.& ideò
succedit cautela,vt dicatur.quod con
11 fessio emanauit† præsente Titio,& ac
ceptãte:quia si testes deponerent sem
pronium confessum præsente Titio &
non dicerent:& acceptante non proba
rent quòd Titius intellexerit. voluit
Bartoldus in.l.j.§.fi.ff.de authori.tu-
to. Baldus & Salicetus in.l.testium.C.
de testi. Bald.Ange.& Imol.in.l.hære-
des palàm.in principio.ff.de testamen
imò

imò plus suprà relatis non obstantibus dicendum est, quòd etiam esset assigna
12 tus terminus ad deliberatè † cōfitēdū seu respōdendum alicui, & ille confite tur seu refert, adhuc potest reuocare confessionem erroneā voluit Ioā. andræas in c. fin. in nouel. extrà de iureiu. in sexto. Bal. in l. errori. penultima columna. de iur. & fact. ignoran. Anto. De Butr. in c. fin. extrà de confes. Baldus in l. iusiurandum & ad pecunias. ff. de iureiura. & rectè confirmatur: nā dantur conuento induciæ deliberatoriæ vt libello respondeat, per authenti. offeratur. C. de litis contest. tamē si res
13 ponsio fuerit † erronea, poterit conuētus ipse eandem reuocare: vt habetur in dicta. l. error. & ita in practica seruaretur hæc opin. Ioan. andr. & sequaciū. Ita refert & sequitur Iaco. de sancto Georg. in. l. vnica quam ipse legit. C. de erro. calcu. in secunda colum. Et cū ex facie dicti instrumēti adpareat manifestus error, iunctis alijs instrumentis productis, in quibus dux ipse obligatur, vnà cum præfato Antonio Brācatio, & alijs & in instrumento prædicto Antonius, & alij obligātur, & non dux: nec in aliquo dux ipse mentionatur: sequitur de necessitate reuocabilē esse cōfessionem velut erroneam: cùm virtute instrumenti prædicti præsentati contra Antonium prædictum in nihilum poterat agi contra ipsum ducē non nominatum, nec expresse nec tacitè in ipso instrumento præsentato contra Antonium. ¶ Nec militaret obijcere. quòd Franciscus Ferdinandus ipse principalis produxit instrumentū prædictū, tāquam de facto suo informatus & ille, qui in præsentiarū errorem allegat & reuocat cōfessionē, est eius procurator. Nam de iure procurator potest
14 reuocare confessionē † sui principalis domini, per tex. in. l. si hominum. ff. mādā. Ita dixit Baldus in l. error. in vlti. verbis. C. de iur. & fact. ignorā. Ex quibus omnibus & eorum singulis sum voti, quòd firma remanente detentione ipsius Antonij brācacij virtute prædicti instrumenti præsentati contra ipsum Antonium, procedat in cā, ad instantiā ipsius Illustr. ducis ad actus incūbētes: & ita sequuti sūt cęteri Magnifici iudices ipsi⁹ magnæ Curiæ mei cō socij. Ego Thomas Grama. Iudex magne curiæ vicarie. Neapol. I. V. Doc.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Pœna stupri, est in honesta persona publicatio dimidiæ partis bonorum: in humili verò seu vili persona, est pœna coërtionis corporis & relegationis.*

2 *Vxores duas ducens eodem tempore viuentes, non debet decapitari: sed pœna stupri suprà dicta puniri, subdit in hoc esse aduertendum: quia multi iudices errant:*

3 *Stuprās virginē seu viduā honestè viuentem non debet pœna capitali puniri.*

4 *Cōfessus pluries cōmisisse adulteriū cū Berta vxore Titij, non tamē ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta, multiplicatur pœna.*

5 *Furta plura licet minima committens, punitur pœna mortis.*

Stupra plura committens, debet puniri pœna mortis ista est noua opinio authoris.

6 *Honor prefertur commodo pecuniario.*

7 *Pœna augetur ex reiteratione delicti.*

8 *Gemminans delictum, non debet sperare de venia*

venia, vbi delictum reiteratum plus punitur.

10 *Princeps si semel delinquenti indulsit: facinoroso autem habenti consuetudinem, minimè parcere debet.*

11 *Princeps si iteranti homicidium indulsit, non facta mentione alterius prioris homicidij per prius commissi, non valebit indultum.*

12 *Delictum pluries reiteratum, etiam si pluries fuit punitum, similiter pluries aggrauat idem peccatum vltimo loco commissum.*

13 *Consuetudo delinquendi operatur, vt quis possit ad mortem puniri: licet aliàs non puniretur pro illo delicto.*

14 *Poena pecuniaria, si venit imponenda pro crimine: tamen si sit inquisitio contra hominem tanquàm talia facere consuetum: & de hoc fuerit conuictus, potest tamen capitaliter puniri propter consuetudinem delinquendi. & numero.15.*

16 *Adulterium, maius peccatum est, quàm stuprum.*

17 *Poena corporalis, quantumcunque minima, est maior qualibet pecuniaria.*
Persona est dignior rebus.

18 *Sicut pro pluribus furtis habet locum poena mortis: ita ego infero noviter esse debere pro pluribus stupris.*
Iniuria qualibet personalis, est grauior qualibet reali.

19 *Qui potest id, quod plus, poterit etiam facere, quod est minus.*

20 *Publica vtilitas vbi versatur, non attenditur interesse priuati.*

21 *Consuetus delinquere, dicitur quis per binum actum.*

22 *Deliquisse quis dicitur sæpius, si per tres vices deliquit.*

23 *Sæpissimè cùm dicitur, id ter agi satis est.*

24 *Sæpe, duas aut tres vices requirit.*

Votum XVII.

SVmmi opificis præsidio petito, Amen. In causa Regij fisci, cum Antonio de lo rossetto inquisito de stupris, cùm quinque mulieres honestas in vxores duxerit, & omnes superuiuentes. Hæsitatum dum fuisset in magna Curia, qua poena veniret plectendus: dicebam prima consideratione, quòd poena stupri: quæ in honesta persona est publicatio dimi-
1 diæ partis bonorum: † in humiliore autem, prout in casu, de quo agitur, in quo versari adparet vilitas personæ, esset poena coërtionis corporis, & relegationis: vt in.§.item eadem.l.iulia.& instit.de publi.iudi. Et idem in specie tenet Ang.in tracta.malefic.in ver. *che me hai adulterata la mia donna.* & ibidem Gand.& Augu.in.viij.col.Ang.in ver. aduertas, quia vidi.& subdit ibi Ange. quòd cùm semel casus sibi contingeret, noluit illũ, qui duas duxerat vxores, decapitari: sed alia poena afflixit,
2 videlicet poena stupri.& † idem etiam tenet Sali.in.l.eum, qui duas.C.ad legem Iul.de adult.& plus dicit esse aduertendum: quia ipse vidit multos iudices errare in intellectu.d.l.eum, qui duas. Nam puniunt capitaliter eum, qui actualiter habet duas vxores: quia ipse Angelus non credit hoc de iure procedere: quia.d.l.eum, qui duas.dicit, quòd commisit stuprum, quæ non est poena capitis in casu, de quo agitur: vt.d.§.item lege Iulia. Institut.de public.iudic.& quòd non imponatur poen-

pœna capitalis ſtupranti virginem vel viduam honeſtè viuentem, tenet Mattheſi. in nota. ſuis no. centeſimo. & hoc dicit ipſe, niſi ſit vilis & infamis de iure, vel de facto: quia tunc relegabitur vel fuſtigabitur. Idem ſequitur Augu. Arimi. in addit. ad Ang. in verbo prædicto: *che me hai adulterata la mia donna.* col. xiij. verſi. tu autem in hac materia de multiplici modo peccandi &c. Nec videtur poſſe obſtare eidem inquiſito reiteratio eiuſmodi delicti, per id, quod dicit Bar. in. l. vulgaris. ff. de fur. & in ſuo conſi. incipiē. Antonius com-
3 miſit adulterium. vbi dixit, † quòd ſi reus confeſſus eſt pluries commiſiſſe adulterium cum Berta vxore Titij, non ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta veniat pœna multiplicanda: ſed vnica pœna pro omnibus vicibus imponenda venit. & idem not. Bart. per glo. ibi in. l. nunquam plura. C. de priua. delict. & conſuluerunt Ioan. calder. & Ioan. de ligna. in conſiliis vno incipiente: inquiſitionis huius thematis. & alio incipiente: an multiplicanda pœna. Sed præmiſſis non obſtantibus, dico contrarium eſſe de iure verius in caſu præmiſſo: & pondero principaliter, quòd ſi pro pluribus minimis furtis damus ex iuris diſpoſitio-
5 ne † pœnam mortis: vt dixit Bal. in. c. de appellationibus. extrà de appella. & Andr. de Yſer. in conſti. regni. in conſtitutione incipiente: ſuper inciſionibus arborum. ſub rubrica de malefic. clandeſti. circa fi. & Fely. in. c. ſignificaſti. el. j. de homicid. Multò quidem magis puniendus venit, qui pluries reiterando quamplura ſtuprà commiſit: & tot virginum ac matronarum decus violauit doloſeque fœdauit. Et ſic ſi pro pluribus furtis, in quo de pecuniario duntaxat commodo agitur, quis pœna mortis affligitur: multò magis dicendum eſt, vbi de honore tractatur:
6 quia honor cōmodo pecuniario † præferendus eſt. l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtamen. l. reprehendenda. C. de inſtitutio. & ſubſtitutio. & voluit Cardi. in clemen. ij. in princi. de pen. Item commiſit hic malus homo quatuor ſtuprà, poſt primum matrimonium contractum: vt liquet ex actis, & ex eius confeſſione iam verificata per teſtes: & ſiclicet pœna ſtupri eſſet ei imponenda pro qualibet muliere ſtuprata ex prædictis quatuor: attamen ex
7 reiteratione † ipſius delicti debet pœna reiterari & augeri. Tex. eſt in. l. quicunque. C. de ſeruis fugi. & facit tex. in l. iij. C. de epiſco. audien. vbi dicit Bal.
8 quòd † geminans delictum, non debet ſperare de venia. & idem voluit Spe. in titu. de contu. §. iiij. verſi. ſed pone iudex. & ideò dixit in ſpecie glo. in præallegata. l. quicunque. quòd ex reitera-
9 tione delicti augetur † pœna. & idem voluit Inno. in. c. nouit. extrà de iudic. & Bald. in marga. in verſic. crimen. Et quòd delictum iteratum plus puniatur, eſt tex. in. c. ita nos. xxv. q. ij. & in. c. peruenit. xxvij. q. j. cū vulga. Et quòd reiterator criminis longè maiori pœna teneatur, tenet Sali. in. l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. Hinc eſt, quòd princeps ſi ſemel delinquenti indul-
10 get, facinoroſo autem habēti † in conſuetudine, minimè parcere debet, per tex. in. d. l. iij. ita dixit And. de Yſer. in

G titu.

tit.quæ sunt regal.versic.& bona committentium.j.col.& ideò dixit pulchrè Bald.post Guliel.de eun.in.l.nemo.in
11 versi.not.ibi.C.de episc.audi.quòd † si princeps reiteranti homicidium,indulsit, non facta mentione reiterationis,& sic de priori homicidio,non valebit sibi indultum, ex quo primum aggrauat secundum delictum. & ideò si inquisitus Paduæ de delictis, quæ commiserat alibi alia delicta,illa faciet aggrauare pœnam delicti commissi Paduæ,vt acrius puniatur : quia suspendetur per tex.in prædicta.l.iij.& in.l. seruos.C.ad leg.Iul.de vi publi.& voluit Abb.in.c.j. per glo.ibi de clerico
12 percusso.† quòd delictum pluries reiteratum etiam si fuerit punitum, similiter pluries aggrauat:tamē idem peccatum vltimò cōmissum,licet aliàs pro primo furto debeat suspendi. Idem tenet Bal.in authen.sed nouo iure.versi. si dubitatur.C.de seruis fugiti. Pet.de ancha.in.c.fi.de foro compe.& ibi latè per Andr.Barba.in.xix.colū.ibi.& inquantum Pet.de Ancha.& facit.quod voluit Abb.in.c.veritatis. ij.not. extrà de dolo & cōtu.Sed quid opus est verbis & ire per mendicata suffragia?cùm
13 ob consuetudinem delinquendi † quis puniri possit ad mortem:vt dicit Bar. in.l.j.C.de superexacto.lib.x.vbi plus in specie dixit Angel.per text.ibi, qui optimè id probat in versic.perseueret.
14 quòd † præsupposito etiam, quòd de crimine aliquo pœna pecuniaria veniat imponenda : tamē si sit inquisitio contra hominem, tanquam talia facere consuetum.& de hoc fuerit conuictus:attamen capitaliter puniri potest: & ideò assessores dum volunt aliquem decapitari facere : quia multa crimina commisit,& pluribus vicibus : ex quibus criminibus venit pœna pecuniaria imponenda,inquirunt cōtra eum tanquam talia crimina committere consuetū.& in eis perseuerare:& sic ipsum conuictum securè possunt ad mortem damnare:non obstante,quòd talia crimina de sui natura non sint capitalia. Quod tenendum est menti,dicit Ang. quia etiam pro hoc habes text.in.l.omnes.§.delatores. C.de collat. co.lib.
15 † vbi quis propter cōsuetudinem punitur pœna mortis : & ibi patet leges delicta aliàs capitaliter non punientes, non extēdi ad casum, ex quo illa sunt reiterata pluries : quia delictum illud, quod aliàs capitale non extat,ex reiteratione efficitur capitale:quod est not. secundum Roma.in.l.si verò.§.de viro.xiij.casu.ff.sol.matr. Idē tenet Bar. in.l.licitatio.§.quod illicitè.circa prin. ff.de publica. Idē tenet & sequitur do. Ant.corse.Sicu.insignis doctor in trac. de potesta.ac excellentia Regia.in titu.seu tract.de verbis Gemi.vij.col.in verbo.lij.& probatur in.l.j. C.de superexact.vbi idem tenet Luc.de pen.& idem etiam voluit Ioā.de plate.in.l.omnes iudices.C.de delato.lib.x. Idem tenet & sequitur Par.de pute.in trac. syndi.licet de præallegatis nullā mentionem faciat in vers.pœna.in.c.multa possunt occurrere.in vers.iudex potest criminosum propter consuetudinem. & subdit per tex.in.l.omnes. C.de delato.quòd si iudex eo casu capitaliter puniret ob consuetudinem, non tenebitur in syndicatu. Nec obstat, quod

supr

supra deductũ est, quòd si pluries quis commiserit adulterium, ex huiusmodi reiteratione, nõ patietur nisi vnã pœnam: & vnum erit delictum: vt per glo. singu. & ibi per Bar. in. l. vulgaris. quæ gl. incipit: imò videtur. ff. de furt. Nam illud procedit, quia pro adulterio imponitur pœna mortis, per tex in. l. quãuis. ff. de adult. & sic ista pœna non potest reiterari: cùm vnica sit mors, & nõ
16 plures: & † adulterium maius peccatũ est, quàm stuprum & grauius: vt dicit Ioã. de turre crema. in. c. adulterij. ij. q. vij. & est crimẽ publicum. Vltimò considerãdum est: nam sicut pœna corpo-
17 ralis, quantumcunq; † minima, est maior qualibet pecuniaria, per. l. in seruorum. ff. de pœn. cũ vulga. Ita & iniuria personalis existimanda est plus, quàm
18 † quęlibet res pecuniaria, seu commodum pecuniarium. Ita Alex. de Imo. in consi. lxxvj. pen. col. j. vol. Pro cuius dicto Alex. adduco, quòd persona est dignior rebus. l. in pecudum. ff. de vsur. & in. §. in pecudum. insti. de rer. diuisi. Et ideò quęlibet iniuria personalis est grauior quauis alia reali: per. l. in seruorũ. ff. de pœn. ita dixit Bar. in. l. nõ solùm. §. si mãdato. ij. col. ff. de iniu. sed sic est, quòd pro minimis furtis pluribus habet locum pœna mortis. Ita & à maiori dicendum est, quòd pro pluribus stupris, ex quibus tã maxima iniuria afficitur stuprata, habeat locum pœna capitalis. Nam si cõceditur iudici, vt pro minimis furtis pœnam mortis inferre possit, quod minus est: ita intelligitur concessisse, quod pro multis stupris,
19 quod maius est, † idem facere possit. Nam qui potest, quod est plus, poterit etiam id, quod est minus. dixit Bar. in l. ij. ff. de iur. om. iu. cũ vulg. quod maximè concedendũ est. cùm punitio de-
20 lictorũ † fiat ad vtilitatẽ publicam: & vbi versatur publica vtilitas, non attẽditur interesse priuati. l. si quis in graui. §. verũ. ff. ad sylla. Et ꝙ per vnũ actũ
21 dicatur quis † cõsuetus delinquere, est gl. in. c. ita nos xxv. q. ij. & tenet Bal. in præd. l. iij. C. de epis. aud. Et plus dico,
22 ꝙ si † per tres vices quis deliquit ad minus, dicetur sæpius commisisse delictum: vt patet in. l. seruos. C. ad. l. iul. de vi publi. Ita dicit Luc. de pen. in. d. l. j. C. de superexacto. vbi subdit videri, ꝙ
23 duæ vices sufficiant. † Nam cùm dicitur sæpissime, id ter agi satis est. c. omnes decimæ. xvj. q. vlti. & no. in. c. ergo. ij. q. vij. gl. verò in authẽ. de testi. di-
24 cit, ꝙ sæpe, duas † aut tres vices requiritur. Idem not. Archi. in. c. quia sæpe. de elect. in. vj. Ex quibus omnibus & eorũ singulis, concludo prædictũ Antonium humilem ac abiectã personam esse vltimo supplicio condemnandũ: & huius voti nemine discrepãte ex præallegatis meis iuribus & rationibus, fuit tota magna curia. Et ita executũ fuit.

Ego Thomas Grãmaticus iudex magnæ curiæ, Neapolit. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Quis dicitur esse in numero illorum, de quorum numero in veritate non est, propter facti similitudinem.*
2 *Citatus non tenetur cõparere, quando certum est citatum non esse de iurisdictione citantis.*
3 *Subditus, cui aliquid dubium præcipitur à superiore, debet parere.*
4 *Clericus si citatur à laico iudice, & nescitur*

 an

an sit clericus:& minimè allegatur,quia interim habebitur pro laico,valet processus.

5 *Exceptio,quæ reddit iudicem retro nullum,potest quandocunque opponi.*

6 *Citatio à non suo iudice,est nulla,sicut & sententia.*

7 *Iudex laicus,quòd potest iurisdictionem exercere in clericum,vel modo aliquo animaduertere,iura omnia detestantur.*

8 *Comparere quis non cogitur ad citationem à iure improbatam,*

9 *Clericus litigando coram iudice laico,nec tacitè nec expressè potest in ipso consentire.*

10 *Clericus citatus à iudice laico,si non comparuerit,& fuerit effectus contumax,& bannitus,non valebit bannum nec contumacia.*

11 *Clericus si sit condemnatus per sententiam à iudice laico,etiam quòd non appellasset,potest dicere processum & sententiam nullam.*

12 *Clericis coram iudice seculari,non est licita cõparitio:nec possibilis prorogatio.*

Ritus magnæ curiæ,quòd clericus citatus,tenetur comparere in ea cùm priuilegio clericatus non tamen dicat,quòd si non comparet.sit contumax:vel quòd possit contumax reputari, & banniri.ibidem.

13 *Clericus semper potest dicere de nullitate sententiæ iudicis laici latæ cõtra ipsum,& ipsam doctè de clericatu annullare.*

14 *Clericus differendo coram iudice laico allegare priuilegium sui clericatus,an debeat condẽnari in expensis.*

16 *Clericus permittens se condemnari à iudice seculari,& insuper committi executionem,si demum allegauit priuilegium clericale,cùm esset clericus sõniugatus,debet condemnari in expensis,in quibus fatigauit actorem retardando exceptionem clericatus opponere.*

17 *Clericus pro talibus expensis non potest in eis condemnari per iudicem secularem.*

18 *Clericus nullo modo potest iudicari à iudice seculari,nec principaliter nec incidenter.*

19 *Clericus dũ citatur à iudice laico,cautela est, vt non opponat de clericatu:sed patiatur fieri processus:& in fine causæ aut in sententia poterit dicere de nullitate:& sic de facili annullato processu poterit trahere actorem ad concordiam. Tamen dicitur,quòd licet ista cautela sit bona:non tamen erit tuta in foro conscientiæ.*

Votum. XVIII.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato, Amen. ¶ In causa nobilis Ioannis Thomasij de siluestris de ciuitate Auersæ,in ius vocati,in magna curia vicariæ super recognitione scripturæ ducatorum.I.dum contumax fuisset ac passus executionẽ ex primo decreto scripturam ipsam recognouit:& dato termino ad soluendũ eodemque elapso iterum fuit contra ipsum Ioannem Thomasium in bonis mobilibus executum de stylo in scripturis manus propriæ:& insuper processum ad subhastationem bonorum executorum:& dum fuisset vltimo loco comparitum per præfatum Io.Thomasium, & allegatum ac verificatum se esse clericum,& beneficiatum: & per consequens perperam seu nulliter processum contra ipsum : Hæsitatum igitur fuit in magna curia,an tennerit cõtumacia cõtra ipsum:& succesiuè acta inde secuta,tanquàm contra clericum tacito de clericatu.Secundò,an veniat retract

retractanda executio prędicta. Tertiò, an teneatur clericus Ioan. Thomasius ipse ad refectionem expensarum facta rum per creditorem in actis suprà men tionatis ob culpam ipsius Io. Thomasij tacentis, & non opponentis ab initio de clericatu. Et circa primum, videtur prima consideratione dicendum huius modi contumaciam tenuisse ac tenere aduersus eundem nobilem Io. Thomasium, ex quo in habitu & tonsura clericali minimè incedendo. sed vt laicus communiter & generaliter pro laico te nebatur & reputabatur. & hoc ex quadam conformitate, quæ conformat mo ribus & actibus laicorũ, propter quod laicus censeri debet. Nam propter facti similitudinem quis dicitur esse in

1 numero illorum, † de quorum numero in veritate non est. c. quod autem xxxvij. q. j. & in. c. vlti. xxvij. distin. & in c. dignum. extrà de biga. Condecens q̃dem est, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. c. recolentes. extrà de statu monacho. & sic iste Io. Thomas reputatus laicus, pro laico cẽseri debet. & optimè facit, quod dicitur de illo, qui reputatur paterfami. cùm non sit: & de alio, qui liber reputatur, cùm seruus sit vt in l. ij. ff. de manumis. & iij. q. viij. §. verũ. Prætereà, quando certum est citatum

2 non esse † de iurisdictione iudicis citãtis, citatus comparere non debet corã ipso: sed vbi esset dubium, sicut in. l. si quis ex alien. ff. de iudi. & no. in. c. si episcopus. iij. q. ij. & in. c. super literis. extrà de rescript. glo. in. c. conuenior. xxxiij. q. viij. & no. Hosti. in summa de iud. §. quæ sunt necessaria. versi. quid autẽ di xi. Item accedit: quia ratione dubij de buit parere superiori citanti, & compa rere: sicut enim in simili dicim⁹ de sub

3 dito: cui si quid dubium † percipitur à superiore, in dubio debet parere. xxiij. q. j. c. quid culpat. & no. Innocẽ. in. c. ad aures. extrà de tempo. ordi. Et hinc successit ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur clericum citatum debere cõparere in eadem magna curia in habitu & tonsura, cùm titulo clericatus: & eadem magna curia de suo clericatu cognoscit: & ideò dixit pulchrè Cardi. in cle. j. §. j. secunda oppo. de exces. præ

4 la. quòd si citatur clericus, & nescitur, an sit clericus, & minimè allegat: quia interim habebitur pro laico, & valet processus. ita Cardi. in clemen. j. §. j. ij. oppo. de exces. prælato. Alex. de Imo. in. l. ij. ff. de app. reci. & si nõ comparet mulctatur, & patitur primum decretum: vt tædio affectus compareat ad allegandum priuilegium suum: sed qui non dicitur latitare, non patitur secundũ decretum secundum Bart. in. l. non videtur. ff. de iud. Alexan. in. l. ij. ff. si quis in ius voca. non ier. & in. l. ij. de app. recip. Io. and. in regula, scienti. in mercuriali. in. vj. Pet. de ancha. in cle. j. de exces. præla. Sed præmissis non obstantibus, aliter mihi videtur de iure dicendum.

5 ex infrà scriptis: & primò certũ est † q̃ exceptio, quæ reddit iudicium retro nullum, potest quandocunque opponi etiam post sententiam: vt communiter tenent doct. in. c. in nostra. extrà de pro

6 cur. † Item citatio à non suo iudice, est nulla, sicut & sententia. argumen. c. pastoralis. §. item cum totum. extrà de offic. delega. Si ergo nulla, quonam mo-

do poterit coualescere ex eo. quòd nõ venit: nam quod ab initio nullum est, tractu temporis conualescere non potest. l. quod ab initio. ff. de regu. iur. ma
7 ximè, cùm iura omnia detestentur, † q̃ laicus iurisdictionem exerceat, vel modo aliquo animaduertat in clericum. c. nullus iudicum. xj. quæst. j. c. si diligenti. extrà de foro compet. Ergo bene eius. citatio reprobatur à iure: sed ad ci
8 tationem à iure improbatam, † non tenetur quis venire etiam, vt alleget priuilegium suum: vt not. in. c. bonæ memoriæ Ecremonensis. in fine. extrà de electíon. Concurrente præsertim, cùm clericus litigando coram iudice laico:
9 nec tacitè † nec expssè posset in ipsum consentire: vt legitur & not. in. c. si diligenti prædicto. & ita in specie dicit Specu. in titu. de citatio. §. j. versic. sed pone. & ibi subdit, quòd etiam si non com
10 paruerit citatus à iudice laico, † & fuerit contumax seu bannitus, non valebit bannum. Ita etiam tenet & sequitur Bal. in. l. generaliter. secunda colũ. C. de episcop. & cleri. vbi ex multis rationibus & iuribus ita concludit: & etiã hoc extendendo in fortioribus terminis, videlicet quòd etiam si esset pro
11 cessum † contra clericum per iudicem laicum diffinitiuè ipsum condemnando: & à sententia illa non sit per ipsum clericum appellatum: quòd nihilominus si demum comparet clericus, cum instrumento clericatus, dicendo de nullitate processus, & sententiæ, quòd omnino est audiendus: & processus & sententia erit nulla, ex quo veritas est, q̃ talis allegatio procedit & reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis. Ita dicit formaliter Bal. in. d. l. generaliter. & in. l. j. C. si à non competent. iudi. quia defectus iurisdictionis, quãdo deficit ipso iure iurisdictio, semper opponi potest, etiam si statutũ vel constitutio dictaret generaliter, q̃ non posset opponi de nullitate sententiæ: vt no. in. c. j. de sequestra. pos. & fruc. in cle. vbi est gl. singu. concurrente præser
12 tim † quia clericis coram iudice seculari non est licita comparitio. nec possibilis prorogatio: vt in. c. si diligenti. extrà de foro compe. Ad iura suprà in cõtrarium adducta, patet responsio ex præmissis, cùm non vendicent sibi locum in clericis, seu cõtra clericos, in quibus non cadit prorogatio iurisdictionis ex præmissis: nec vllo modo, etiam volentes possunt consentire in iudicem secularem, per suprà allegata: nec militat ritus magnæ curiæ suprà allegatus: quia licet ille dicat, quòd tenetur clericus cõparere, & quòd curia ipsa cognoscit de suo clericatu: attamen non vltra procedit, videlicet quòd si non comparet,
13 possit clericus ipse condemnari † siue contumax reputari, seu bãniri: & quòd bannum seu cõtumacia teneat, aut sententia aliqua lata contra clericum per iudicem secularem: vnde remanet illæsa dispositio iuris communis, qua cauetur per preallegata quòd sententia seu bannum latum seu lata contra clericũ tanquàm laicum, ipsum non afficiat: & quòd possit semper dicere de nullitate docendo de clericatu, & ipsam annul-
14 re. Ita in specie † vltra Bal. in præallegata. l. generaliter. cõsuluit Bart. in suo consi. lxij. incip. clericus non sub nomine. & idem in terminis in specie consuluit

luit Philip. Dec. licet de Bart. mentionem non faciat in concilio .ccxlj. in .ij. volumi. incipien. scripsi alias breuiter. & idem in proprijs terminis disputauit & tenuit dominus Aegidius de Mādalbertis, in quadam sua disputatione incipiente quæstio talis est iudex secularis. quæ est admista cum quibusdam disputationibus domini Pauli de Leaza. ex quibus satis apertè liquet de nullitate ipsius processus & actorum, tanquam contra clericum reputatum laicum, & successiuè executionis factæ: & idem tenet plenè Feli. licet de prędictis non meminerit, in capitulo, cum ordinem. in antepenulti. columna. extra de rescriptis. ¶ Restat nunc tertium & vltimum dubium, an teneatur prædictus clericus Ioan. Thomasius ad refectionem expensarum, quousque se clericū docuit: & prima facie dicendum videtur, quod differendo allegationem sui
15 clericatus, prout † distulit & iudicis incompetentiam, debet condemnari in expensis: arg. text. no. in capi. exceptionē. extra de except. vbi reus, qui à principio noluit actori exceptionem excōmunicationis opponere vexaretur litibus & expensis. si postea opponit cogetur actori expensas reficere & Bald. in d. l. generaliter. voluit idem esse in eo, qui vsque ad finem litis differt producere instrumenta, vt cogatur expensas soluere. Ita in proprijs terminis tenet Aegidius Bellamera in decisio. ccxxvj. incipientem causa mea. vbi in specie dicit, quod clericus. qui permisit se con-
16 demnari † à iudice seculari, & committi executionem: posteà allegauit priuilegium clericale, cùm esset clericus cōiugatus, debet condemnari in expensis in quibus expensis fatigauit actorem retardando prædictam exceptionem clericatus Idem tenet Feli. qui hoc sequitur in dicto capitulo, exceptionem circa principium. extrà de excep. verū dicendum est, quòd iudex secularis nō poterit in huiusmodi condemnationē se intromittere, cùm nullam habeat potestatem de talibus expensis clericum condemnare: quia nec etiam de ijs, quę incidenter veniunt contra personam clerici, habet potestatem. Tex. est in capitulo, si iudex laicus. de sent. excom. in vj. Et quia tali casu agitur de condemnatione personæ clerici, & sic de re ecclesiastica. Et spirituali: vt ibi dicitur: & ideò dicit Domi. quòd iudex secularis non est iudex, etiam incidenter per viā exceptionis: vt no. Abb. post gl. in capitulo. etiam de ordi. cogni. & in capitulo, lator. qui filij sint legiti. & idem Abba. in capitulo, si diligenti. col. penulti.
18 de foro compe. vbi cōcludit, quòd † secularis iudex nullo modo posset esse iudex contra clericum, nec principaliter nec incidenter: & ita in proprijs terminis reperio fuisse consultum per † insi-
19 gnem doctorem Phil. dec. in cons. ccxl. inci. diligenter pro tenui facultate. vbi etiā recitat pulchram distinctionem, & rationabilem non procedere prædictā condēnationē expensarū. quando statim facta fide de clericatu ipse actor nō destitisset à lite. Ex quibus oībus & eorū singulis concludo processum, & acta gesta per magnā curiam vicariæ aduersus prædictū clericū Io. Thomasiū esse nullū, & nulla. Et inde dat pulchra cautela, secundum Bal. & Pau. de Castr. in

l.si per errorem.ff.de iurisdi. omnium iudicum.quod quando eris aduocatus rei,quem actor facit conueniri coram iudice incompetenti,credens quod esset iudex competens rei.
19 † Nam cùm compares pro reo,non debes opponere exceptionem iudicis incompetentis, prout faciunt procuratores non cauti: quia hoc modo instrueres actorem, vt conueniat te coram iudice competenti vnde nihil opponas super incompetentia iudicis,sed patiaris, quod fiat processus.Et sic quandocunque opponere poteris,quod ꝓcessus est nullus.ex hoc tex.in versi.nihil valebit quod actũ est nec hic cadit prorogatio;cùm requiratur consensus vtriusq; : vnde error ex parte actoris,impedit prorogationem, secundum gl.in.d.l.si per errorẽ. & sic concludunt, quod hoc modo poteris trahere actorem ad concordiam:dicũt tamen,quod licet ista cautela sit honorabilis, tamen in foro pœnitentiæ est abstinendum.Ita dixit Cy.in.l. vnica. C.vt quæ desunt aduoca. refert & sequitur Iaso.in.d.l.si per errorem.Et ex prædictis concluditur executionem factam contra prædictum clericum Ioãnem Thomasium esse retractandam, & sibi restituendam, & super refectione expensarum prædictarum esse adeundum iudicem ecclesiasticum, qui prouidere habet super refectione ipsarum,quas actor fecit,vsquequo de clericatu opposuit.Et de communi consensu Magnifici iudices prædicto meo voto adhærendo diffinitiuè vna mecũ iudicarunt.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Tumultum popularem facientes, puniuntur pœna capitali,nisi tumultus accidentaliter euenisset ob aliquod factum:vt ex ciuili dissentione,& similibus.nu.2.*

3 *Ordinatio sola seu tractatus etiam in atrocioribus,non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquem actum de per se ordinatum ad ipsum factum.*

4 *Legibus punientibus conatum est hodie derogatum per contrariam consuetudinem.*

5 *Pœna incendiarijs imposita,ad hoc vt habeat locũ, requiritur quod nedum domus combusta sit:verùm etiam, quod ibidem homo ex dicto incendio interierit.*

6 *Contra ingressum domum alterius per vim, non competit accusatio criminalis, sed datur actio iniuriarum.*

7 *Attentare,non est verè facere.sed ius illud habetur pro facto ex quadam fictione.*

8 *Violentia aliud est,& aliud est actus violentia.*

9 *Pro violentia expulsiua non reperitur prodita accusatio criminalis:sed iniuriarum vel similis.*

11 *Pœna legis iuliæ de vi publica,est deportationis,& loco deportationis succedit hodie bannimentum.*

12 *Banniti nostri temporis, equiparantur deportatis.*

14 *Aggressus si insequitur aggressorem ex interuallo,& ipsum ob calorem iracundiæ occiderit,mitius punitur.*

15 *Iracundiæ calor erit iusta causa minuendi pœnam.*

16 *Causa quælibet,etiam iniusta,excusat à pœna delicti,etiam in ijs,quæ sunt de genere prohibitorum.*

17 *Crimen committens, motus etiam ex iniusta causa,ex quo venit sibi pœna corporalis imponenda*

utndi, tamen non tenebitur ad pœnam prædictam respectu causæ prædictæ licet iniustè.

Votum XIX.

Redemptoris gentium suffragio postulato Amen. Auditum est mihi Illustrissime domine fuisse relatum hunc Iulianũ passarum de Neap. de quo verbum fit in hoc. §. Regio collaterali consilio, fuisse in crimine seditionis seu tumultus: de quo nihil quidem ex processus meritis liquere adparet, constat namq; † tumultum popularem facientes pœna capitis plectẽdos esse. l. j. cum vulg. C. de seditio. l. aut facta. §. j. ff. de pœni. Ità Io. and. & Anto. de but. in. c. venerabilis. quod est si. extrà de testi. cogen. Verum illud intelligendum est, vbi principaliter ex eo tractatus præcessit seditionem seu tumultum popularem committendi, † secus si seditio seu tumultus accidentaliter euenerit ob aliquod factum, vt ex ciuili dissentione & similibus, quia tunc non punitur per tex. singularem, in. l. si quis ingenuã. §. in ciuilibus. ff. de capti. & ideò dixit Bald. in. l. j. §. fi. ff. de iust. & iur. quòd si statutũ puniret capitaliter turbantem quietum statũ ciuitatis intelligit si principaliter dictã turbationem faceret, non aũt si in consequentiã alterius delicti: ex quo attenditur id quod principaliter agitur per tex. in l. si quis nec causam. ff. si cer. pe. sed cũ Iulianus ipse nõ principaliter causa seditionis aut tumultus cõmittendi, sed vlciscendi se de fratre suo interempto id perpetrauit, ergo &c. Concurrente maximè quia licet loquaci, ac mordaci lingua impetuosoq; sermone multa effuderit: attamen quicquam maxima pœna dignũ executus minimè extitit, 3 & ideò sola ordinatio † seu tractat⁹ etiã in atrocioribus, imò atrocissimis non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquem actum de per se ordinatũ ad ipsum factum. Ita dixit eleganter Bal. in. l. non ideò minus. vj. col. C. de accusa. & sequitur plenè Fel. in suo tracta. conatus. & aliquid per Ias. in. l. j. §. hæc autẽ verba. vlti. col. ff. quod quisq; iur. & sequitur idem Fely. plenè in suo prædicto tract. conatus. & optimè in. c. j. extrà de præsumpt. & ideò dixit pulchrè Spe. in tit. de accusa. §. j. ver. quid 4 si. in si. legibus punientibus † conatum hodie esse derogatum per contrariam consuetudinẽ quæ verba multum no. Pau. de ca. & Ang. in. l. j. ff. quod quisq; iuris & ideò dixit Bar. in. l. j. ff. ad. l. cor neliam de sicarijs. quod ratio, quare per Italiam non punitur conatus, est; quia quasi omnia delicta puniuntur secundum statuta, & idem tenet Imo. in. l. prima. ff. de publi. iudicijs. Abb. in capit. mulieres. extrà de senten. excommunicatio. Innocen. in. c. inter solicitudines. extrà de purg. can. Nec magnifacienda est immisio ignis impositi in vno trochio de fœno, quẽ in manu deferebat ante ianuã domus eius qui paulò antè fratrem suũ occiderat: quia nihil combussit, nec ianuam nec domum quod de necessitate requiritur ad hoc vt habeat locũ pœna incendiarijs imposita: vt nedum domus † combusta sit 5 verùm etiam quòd ibidẽ homo ex dicto

ćto incendio interierit. Ita dixit Andr. de yser. ad intellectũ cõstitutio. regni, sub rubrica de incendiarijs. Nec militabit ad pœnam corporalem, quòd prædictus Iulianus aggressus fuerit domũ
6 dicti Albencij homicidæ: † & eandem per vim ingressus fuerit seu ingredi fecerit: quia ex hoc non competit accusatio criminalis, sed datur actio iniuriarum duntaxat vel alia ciuilis. Text. est formalis in. l. lex cornelia. ver. domũ ve. ff. de iniur. & tamen non fuit ipse ingressus: sed hi, qui secum ibant, ipso tamen mandãte vnde cùm in effectu nullum malum sortitum fuerit ex prædictis eius vocibus clamorósis & clangoribus nisi malum exemplum, ex huiusmodi attentatu duntaxat. non venit tanta rigorosa pœna plectendus, cùm
7 attentare, non sit verè facere: † sed ius illud habet pro facto ex fictione quadam. Ita dixit pulchrè Fel. in. c. primo. secunda col. in fi. extrà de præsumptio. & ideò consuluit Pau. de cast. & non ab re in suo consilio. ccclxxx. incipien. visa inquisitione. quod violentia ad domum pro violanda muliere, non dicitur compulsiua nec ablatiua, sed aliud erit violentia, & aliud actus violentiæ: † quia hoc casu dicet solum attentatio violentiæ, & ideò non videtur propriè dici posse violentia seu vis publica, ex prædictis: tum etiam, quia non fuit aliqua facta in personam sed in domo, & sic dicenda est violẽtia expulsiua, quæ solùm habet locum in re immobili, vel in his, quæ erant in illa re pro qua violentia nõ reperit prodita accusatio cri-
9 minalis: sed iniuriarum † vel similis, vt suprà dixi. Ita etiã magistraliter dicit Barto. in. l. extat. ff. quod metus causa. Nunc autem dato absq; veri præiudicio, quod posset figurari pœna legis iuliæ de vi publi. ex quo cum armis fuit
10 ingressus domum alienam, † & sic respectu armorum, pro qua seu quibus venit de iure imponenda pœna contenta in. §. item. l. iulia. instit. de publi. iudi. & in. l. j. ff. ad. l. iul. de vi publi. cuius criminis pœna deportatio est, per text. in. §. item. l. iulia. ff. eo ti. loco cuius pœnæ deportationis, succedit hodie bannimentum iuxta. l. amissione. ff. de capi. diminut. Nàm banniti nostri temporis, æquiparantur deportatis. glo. est in. §. relegati. institu. quibus modis ius patriæ potest. solut. in glo. prima. versi. sed bannitus. Bart. in. l. illicitas. §. vniuersas. ff. de offi. præsi. Bal. in. l. j. in prima quæstione. ij. col. C. de hære. instit. quod maximè procedit, quando quis bannitur pro crimine, cuius pœna est
13 deportatio de iure communi: † prout in casu isto. Ita Bal. in. l. j. viij. col. versi. sciás autem. C. de hæredi. institu. Attamen iusto dolore necis eius fratris occisi ante eius oculos, commotus, ad id faciendum, satis excusabitur, per id quod in simili dicimus de aggresso, ꝙ si insequitur aggressorem licet ex interuallo, tamen ob calorẽ iracundiæ occi-
14 derit, minuitur sibi pœna † Ita Anto. de butri. in capit. olim vltima colum. extrà de restitutio. spolia. Signo. de homode. in disputa. seu. q. sua incipiente quæstio talis est, Sempronius simplicitatis amicus. Bald. in. l. vt vim vltima colum. ff. de iust. & iur. Cæpo. in consilio quadragesimotertio. Fely. in capit. significasti. el secundo. extrà de homicidio.

cidio.vbi subdit, quod tali casu pœna
erit arbitraria : & sic mitius punitur,
respectu doloris. Idem voluit Angel.
in tracta.maleficio. versiculo. & dictus
Titius Alexand.consilio.lxxvij.primo
volumine.& quod calor iracundiæ sit
iusta causa minorandi pœnam,proba-
tur ex. l. j. l. si quis impera. maledixe.
& in.l.famosi.ibi : lubricum linguæ. ff.
ad.l.iulia.maiestatis. & in capit. si quis
irascitur.xiij. q. ij. & in capit. inebria-
uerunt.xv. q.j. Et sic ex prædicta cau-
sa commotus,huiusmodi crimina com
misit : & quælibet causa etiam iniusta
excusat à pœna delicti,etiam in ijs,quę
16 † sunt de genere prohibitorum. glos.
in.l.j.in fin.glossæ magnæ.ff. si quis ius
dicen.non obtempe.& in.l.j.ff.de abig.
& in.l.fatis. ff. de in ius vocan. & con-
suluit Alexan.consilio.lxxiij.in tertio,
volu. & ideò voluit satis pulchrè An-
gel.in.l.j.ff.de eo,per quē fact.ex quod
vbi aliquis aliqua causa etiam iniusta
17 motus,crimen commisit † ex quo sibi
pœna corporalis venit infligēda, quod
tamen non tenebitur ad eam respectu
illius causæ,licet iniustæ. Idem consu-
lendo refert tenet & sequitur Alexan-
der de imo.in consil. cxxvj. in quarto
volu.& Fran.cur.consilio.lxix.vlti.co-
lum. Quare ex prædictis concludo ex
causa doloris prædicti esse cum præfa-
to Iubano dispēsandum, & eidem esse
pœnam exilij per triennium in propin.
quiorem insulam irrogandam. Et hu-
ius voti sum ego Thomas Grammati-
cus iudex magnæ curiæ vicariæ. Et ita
vt suprà in eandem sententiā inclina-
uerūt cæteri mei collegæ & executum
fuit per Illustrissimum dominum Pro
regem don Ramundum de cardona
concurrentibus quoque votis parifor-
miter excellentissimorum dominorū
Regentium Cancellariam.

SVMMARIVM.

*3 ☞ Iudex ex causa potest pœnam dimi-
nuere,vbi alias non posset, quando esset à iu-
re statuta.*

*6 Attentata & tractata, si non fuerint per-
fectè ad exitum perducta, debet mitius atten-
tans puniri.*

*8 Iura punientia affectum, licet non sequatur
effectus,non habent locum secundum consuetu-
dinem vniuersalem Italiæ.*

*In atrocioribus quod puniatur affectus, licet
non sequatur effectus, debet intelligi, vt pu-
niri debeat eadem lege, sed non eadem pœna.
numero.7.&.8.*

*9 In atrocioribus & enormibus aliquales actus
sufficiunt ad effectum,vt puniatur : licet in
alijs non tam enormibus, etiam si perue-
niatur ad actum, non tamen ad effectum,
non noceat. Attamen & grauius punitur
actus ex delicto consummato, quam in-
choato.*

*10 Pœna amputationis manus pro vulnere, non
habet locum in non consueto delinquere, vbi
vulnus non deformaret personam vulnerati.*

Votum XX.

REdemptoris gē-
rium auxilio petito, Amē
In causa magistri Leonar
di de Constantia, sartoris
inquisiti de assassinio in magna curia
vica

vicariæ. Prima facie videretur dicendum ipsum magistrum Leonardum debere vltimo supplicio condemnari, & ex dispositione capitu. pro humaui, de homicid. in sexto. in quo licet expresse non, fuerit declarata pœna mortis, cùm à canone sit incognita: dicitur tamen in eo, vt ab omni populo sit assassinus seu mandans assasinium committi, diffidatus: & sic contra diffidatum à lege notoriè bellum indictum
1 † est. l. reos. & ibi Cynus. C. de quęstio argumento. l. si seruus. C. de his, qui ad eccles. confugi. intantũ, quòd diffidati à lege, possunt à quolibet impunè occidi. l. j. quando licet vnicuiq; sine iudic. sevindi. l. iij. §. trãsfugas. ff. ad. l. cornel. de sica. & propriè in assasino loquẽdo
2 tanquã de diffidato † ab omni populo quòd possit impunè occidi, dixit Cynus in. d. l. reos. C. de quæstio. Ange. in consilio. xiij. incipi. nos Carolus. vbi subdit, quod nedum à iudice, verũ etiã à parte possit impunè occidi. Et idem dicit Geminia. in. d. c. pro humani. refert & sequitur pulchrè excellens doctor dominus Bartholomeus Socinus, inter cõsilia Francisc. Cur. consilio. xx. in. xviij. colũ. incipiẽte: dominus labia mea. &c. sæpenumero animo reuolui: & sic licet possit iudex talem vltimo supplico condemnare: attamen non necessitatur à iure: & tanto magis, cùm in casu, de quo agitur legitimè subsint causæ pœnã pęrdictã diminuendi: quo casu possit iudex ex causa pœnam di-
3 minuere, vbi alias non posset † quando est à iure statuta. Ita voluit Andræas de yserni. in titu. quæ sunt regal. in versic. & bona. tertia colum. & plenè Felin. in. c. qualiter & quendo. §. ad corrigẽdos. extrà de accusa. & causæ quibus inducor ad pœnam, de qua infrà, aduersus prædictum Nardum fomentũ capiunt ex atrocibus iniurijs & successiuè ex assiduis incessibus ipsius querulãtis cũ hominibus armatis ante apothecã eiusdẽ Nardi, certo modo minãdo, & signis pessimis demõstrãdo velle ipm offendere ibi expectãdo armatos per cãtones stratarũ diuersis vicibus ob ꝙ minimè audebat Nardus tpe exire ab eius domo absq; comitiua, ne offenderetur: cõsiderata quoq; leuitate dicti ipsius Pascareli vulnerati. sicq; visum fuit sibi in tẽpore potius
4 † occurrere: per tex. in. l. vnica. quãdo licet sine iu. & iõ voluit similiter Bal. in. l. lege. per illũ tex. C. loca. in lec. anti qua referens ita fuisse de facto iudicatũ ꝙ ex sola preparatione ad offendendũ vel aggrediẽdũ, licitũ est mihi offendere, vel occurrere. refert & sequitur Iaso. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Secũdò aduertendũ censui delictũ ipsum nõ fuisse perfectè cõsummatũ, iuxta ordinẽ mãdantis, ex quo nõ fuit sequutũ homicidiũ mandatum: & ideò succedit iuris dispositio ꝙ quanuis pro actu cõsummato & perfecto, lex imponeret aliquã pænã determinatã: & postea cõtingit delictũ illud fuisse attẽtatũ: & tñ non perfectè consummatum: si reperitur, ꝙ lex specialiter imponat eandem pœnam vel aliam limitatam debet illa imponi: vt in. l. j. C. si quacun. præd. pote. l. is, qui cum telo. C. de sica. sed si nõ reperitur specialiter determinata mitius punitur. scilicet extra ordinem arbitrio iudicantis: vt probatur in. l. j. in prin.

prin.ff.de extraordinarijs criminibus. Ita not.Rayn.Baldus & Angelus in.l. prima.§.hęc autem verba.ff.qđ quisque iuris.quæ verba reputat Baldus ibi not.Cũ ergo attentata & tractata per ipm Leonardum nõ fuerint perfe
5 ctè ad exitũ perducta,† debet mitius puniri.Ita ex prædictis consuluit Alexander ita formaliter loquendo de de licto perfectè consummato, in consi. cxj.tertia columna.in primo volumine.& ideò voluit Iacobus de Ra., vt refert Bartolus in.l.prima.§.diuus.ff. ad legem corneliam de sicarijs.ꝙ licet attentans delictũ, quod tendit ad mor tem puniatur pæna legis corneliæ de sicarijs:tamen quando non est sequutus effectus,& euentus,qui considera-
6 tur in† delictis:per.l.aut facta.§.euentus.ff.de pæn.poterit iudex ex hoc pænam minuere.pro hoc videtur text. prædicta lege prima.ff.de extraordinarijs criminibus.ibi:perfecto flagitio capite punitur:sed in perfecto deportatur.per quem textum dicit Gulielmus de cugneo in.l.si quis non dicam rapere.quod licet in atracioribus puniatur affectus,licet non sequatur effectus,id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege,sed non eadem pæna:sed mitius per.d.l.primam.ff.de extra ordino.crimi.&.d.§.euentus.& hoc etiam tenet Cy.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episco.& cleri.Idem refert & sequitur consulendo Bartho.Cæp.in suo consilio vlti.pe.col.vbi subdit hæc
7 esse maximè† vera,præsupposita consuetudine,quæ dicitur esse per totam Italiam:quæ est, quod licet iura puniant effectum, etiam si non sequatur effectus:non habent locum secundum consuetudinem vniuersalem Italiæ.& hoc fuit dictum originaliter glos.in.x. colla.de pace iu.firman.§.iniuriarum. quam Bar.& alij attribuunt Spe.vt in specie nota.in.l.j.§.diuus.de sica.& idem,quod dicit Guliel.de cu.vbi.C. & Cæpo.in.d.consi. reperio consultũ fuisse,per.d.Frã.de albergotis de arc. in consi.suo inci.in Dei nomine,amen. quòd Ciccus fante.in.ij.colum.quod est in libro meo diuersorum consilio. & vereor,quòd Cæpola eius formalia verba subtraxerit:vt adparet ex sui cõ
9 silij tenore:† & licet in atrocioribus enormibus aliqualis actus sufficiat ad effectum,vt puniatur.vt.d.l.si quis nõ dicam rapere.licet in alijs non tam enormibus, etiam si perueniatur ad actum non tamen ad effectum non noceat:vt.d.l.qui falsam.ff.de fal.attamẽ & grauius puniuntur actus ex delicto consummato,quam inchoato vt.d.l.j. de extraordi.crimi.Ita magistraliter voluit And.de Iser.in.c.j.§.si verò voluerit.ij.colum.de capita.qui cur.vendi.Ang.in trac.maleficio.in ver.Sempronium mandatorem.Tertiò & vltimò consideranda est partis remisio,& bona fama inquisiti probata:& quòd minimè alias delinquere consueuerit, quod multum considerauit.c.regni, ad peruersorum:intantum quod per-
10 mutat pænam amputationis† manus que alias statuta est pro vulnere illato.Quibus insuper suffragatur,quod nullibi expressum reperitur, per tex. seu glossas in hoc delicto, non subsequuta morte debere imponi pœnam mortis naturalis.Et ita in similibus cõ

suetudo

suetudo pœnæ in regijs tribunalibus interpretata est:& quia prætenditur per fiscum delictum ipsum reiteratum fuisse,in eadem personam percussi:& quod bis soluerit pecuniam Leonardus ipse,vt Pascarelus ipse occideretur. Et quòd reiteratio aggrauet,quãdo delictum est reiteratum in eandem
11 personam.† intantum quòd vltimum supplicium imponi possit,non memini me legisse. Ideò non eundo per mendicata suffragia,reperio quòd si mando tibi mediante pecunia, vt occidas
12 hominem:& tu non occidas,† non teneor ego de homicidio ex causa illius mandati. Ita in specie determinat Dy. quem refert & sequitur Ang.in.l.item apud Labeonem. §.si curauerit.ff.de iniur.& idem voluit Gandi.& in ti.de homici.& eorum pœn.iiij.col.licet concludat,quod ipse putaret iudicem nõ delinquere, sed bene agere, si in casu predicto puniret ipsum mandantẽ pœna stellionatus. & idem tenet Angu. arimi. in addi. ad Ang in ver. sempronium mandatorem. iij colum. & allegat etiam Ang.in cõsilio.xiiij.incinos Carolus.dicentem.quòd si homicidium non sit sequutum,licet assasinus debeat decapitari quia peruenit ad actum proximum: tamen ex quo delictum non fuit consummatum in
13 morte:quia mors† non fuit sequuta, bene faciet princeps si commutet pœnam in pecuniam:& eandem opinionem,videlicet quod non sequuto homicidio in assasino delictum,non dicitur consummatum: & sic quod veniat eo casu imponenda pœna pecuniaria, tenet & firmat.d .Amod.iust. excellens doctor,in suo tractatu sindicatus in ver. Item in eo,quod dicti socij milites.in.iiij.col.vbi etiam dixit se alias consuluisse in ciuitate Senarum, in fauorem Capitanei & militis socij: qui carceratus aufugerat pro crimine assasinatus:quia tenebatur in loco consueto in compedibus. Et sic ex quo attenta causa,pro qua detinebatur,veniebat imponenda pœna pecuniaria, reputari debuit diligens custodia: & fuga eius non imputabitur ipsis officialibus. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludo predictum magistrum Leonardum esse ad seruitium triremium regiarum in perpetuum deportandum: & huius voti veritati & æquitati inhærendo,sum Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ. Et licet aliqui ex iudicibus magnæ curie vicarie, & etiam ex dominis collateralis concilij dissensissent à voto prædicto:tamen illustrissimus Prorex don Ramundus de cardona mandauit ita exequi:vt conclusum est, maximè concurrente cum meo voto suprà dicto,etiam voto excellentis domini Hieronymi de colle regentis cancellariam.

Thomas Grammaticus, Neapolitanus,Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Alguzerii cùm sint beruarij & viles personæ,non probant.*

2 *Testes dicentes cognouisse homines de docte ad vocem,non dicendo. quod lucebat luna: vel quod erat lumen accensum, non probant.*

3 *Alguzerij probans vbi examinantur à iudice ad*

ad inquisitionem, & famam ad suas aures re-
uerberantem: ita quòd quodammodo subdissi
mulatione pertransiri non potest secus autem,
vbi procedit super denuntiatione.

4 *In delicto commisso de nocte sufficiunt leuio-*
res probationes, imò coniectura.

5 *Quæ de nocte fiunt, dicuntur occultè & secre*
tè fieri.

6 *In nocturnis ob difficultatem probationum,*
sæpius iudex procedit ad torturam.

7 *Portãs arma. præsumitur habere malum ani*
mum.

8 *Ex violentis probationibus nemo damnari*
potest vltimo supplicio: sed temperanda est
sententia.

9 *Tortura regulariter non infertur nobilibus.*

11 *Pæna capitalis, tunc pro homicidio imponi-*
tur, quando illud fuit dolo commissum secus,
si culpa: & tunc dabitur mitior pæna. Et nu.
12. vt relegatio & non minor quinquenio.
nu. 13. & 14. & etiamsi occidens fuerit in la
ta culpa. nu. 15.

16 *Qualitas personæ attenditur ad cognoscen-*
dum an dolo vel culpa homicidium sit com-
missum & nu. 17.

Votum XXI.

SVmmi opificis
presidio inuocato, Amē.
In causa inquisitionis
formatæ aduersus nobi-
les de caraciolis: quorum
nomina honestatis causa obmittuntur
super insultu & homicidio patratis, in
persona regiorum Alguzeriorum, &
ipsorum comitiua tria principaliter
adducuntur ad eorum defensiones
fundamenta, ex quibus intentionem
regij fisci penitus euacuasse asserentes
absolutionē ab impetitione regij fisci
expostulant. Et primum est, quod te-
stes fisci aduersus ipsos producti mini
1 mè probationem inducunt, sint † Al-
guzerij, & sic viles personæ per. l. diuus
& que ibi habentur per Bar. & docto.
ff. de custo. reo. & in. l. ea quidem. de ac
cusa. & in. l. j. C. de cur. & statio. lib. xij.
Secundum deponunt testes ipsi vnum
ex predictis nobilibus, ad vocem co-
gnouisse: & de nocte non assignando
congruam rationem: vt quia per lumē
accensum, seu lucente luna: quo casu
ex iuris dispositione non probant:
2 † iuxta no. per Bal. & doct. in. l. ij. si nō
speciali. C. de testamentis. Ita dicit
singulariter Bal, minimè allegatus, in
c. j. §. si instrumentum. de notis feud.
Fran. de are. in. c. proposuisti de proba
tio. & in. c. cum causam. de testi. Alex.
in consi. lxv. in. j. volu. Tertium, quia
testes eorundem inquisitorum ipsos
exculpant, dum deponunt se interpo-
suisse ac vociferasse aduersus eorum
demesticos, se cum armis à curia defen
dentes, retrocederent. dicendo vulgari
ter: *non mas, non mas*. Ex quibus om-
nibus culpa nedum carere verum &
præmium consequi mereri à regia cu-
ria instantissimè asserebant. Quibus
maturè consideratis & dimissis super
uacuis, prout iudicio recti iudicis con
uenit, quo ad primum, reperio conclu
siuè doctores loquutos fuisse circa istos
alguzerios in testes productos: nam
distinguendo decidunt, quod aut iu-
dex super denuntiatione inquirit,
3 ob denūtiationē, † & famā ad suas au-
res reuerberātē: ita q̄ quodāmodo sub
dissi

dissimulatione pertransiri non potest: & tunc huiusmodi alguzerij in testes recepti fidem facient: aut verò procedit super denũtiatione: & tunc denuntiator habebit probare per testes idoneos & nõ per se. Ita dixit Salic.in.l.ea quidem.de accusat.refert & sequitur Alex.in additio.ad.l.diuus. iij.colũ.ff. de custo.reo. Quod suffragabitur delictum commissum noctis tempore, in
4 quo respectu † nocturni temporis sufficiũt leuiores probationes, imò etiam per coniecturas: vt not. Bar.in.l.si quis ex argentariis.§.pen. ff.de eden.& ibi not.doct.& in.l.si quando.C.vnde vi. & in.l.de pupillo.§.si quis ipsi praetori.viij.q.ff.de noui oper.nunc.Fede.de señ.consi.cix.incip.nulli dubium.Alexand.in consil. xxiiij.in.ij.volu.maximè, quia quod fit de nocte, est difficilis probationis & inquisitionis: vt dixit Bal.in.l.de quibus pœn.de legi.& not. glo.in.l.si cũ exceptione. ff.quod met. causa.in.§.in actione.quam ad hoc allegat Bal.in.c.j.§.porrò. quae fuit prima causa benefic.amit.& plenè Alex. in praedicto consil.xxiiij.iij.col.ex quo
5 † quae de nocte fiunt, dicuntur occultè & secretè fieri. Dixit Ange.in.l.si cũ exceptione praedicta. & Bald.in.l.cùm fratrem.in fi.C.de his, quib.vt indig. Ang.in.l.j.§.occisores.ff.ad Sillania.& ideò ob difficultatem probationum in nocturnis saepius iudex procedit ad torturam: & quandoque ad condemnationem. Ita dixit Bald.in.l.quicunque.penul.col.C.de seruis fugi.& Angel.in.l.fin.C.de probatio. Quo verò ad secundum, cùm non negetur eosdem inquisitos in praedicto insultu interfuisse, licet probauerunt, quòd se interponebant ad sedandum rixam & insultum: frustrà obiicitur contra testes eosdem nominantes, cùm omnino ipsi ibidem interfuerint: & dari potest pro vero, quòd dicta verba potulerint aduersus eorum famulos aggressores, dicendo: *non mas, non mas*: quasi dicat, quòd id, quod fecerant, iam sufficiebat: vel quòd se pœnituerunt rem ad tantum processisse. Ex quibus verbis inferri potest inquisitos ipsos non habuisse animum occidendi, nec propositum: attamẽ quia de nocte & cum comitiua armatorum etiam cum armis adstatis per ciuitatem, & absq; lumine itinerabant contra deuetum & banna ex delatione illa armorum &
7 tempore † nocturno praesumũtur malum animum habuisse: vt dicit glo.in authen.de pace tenen.& eius viola.in §.mercator.& sic deueniendo ad manus & arma cum famulis curiae, negari non potest, quin ipsi non adstiterint in vulnere & successiuè morte illorũ potius ex quadam lasciuia, quàm ex proposito occidendi: & dato absque veri praeiudicio, quòd testes fisci in aliquo remanerent elisi respectu obiectorum, intantum quòd ex eorum depositionibus non resultaret plena probatio: attamen ex meritis processus inficiari minimè potest, quin non resultẽt violentae praesumptiones contra ipsos inquisitos, quòd ibi cum eorum familia armati non adstiterint: & ex iuris dispositione licet ex violentis praesum-
8 ptionibus nemo damnari † potest corporaliter vltimo supplicio: vt dixit Inno.in.c.quia non verisimile.de praesumpt

sumptio.Bald.in.l.non est verisimile.
quod met.causa.& Andr.de Yser.in
constit.intentionis.iiij.col.sub rubrica
de illicita porta.armorum.& Alexan.
consi.cxv.iij.volu.& maximè, vbi am-
plecti vellemus opinionẽ illam, quòd
nobilibus regulariter non sit inferen-
9 da † tortura:prout dicit Odoff.in tra-
cta.de quæstionibus. refert & sequitur
Francis.Bruñ.qui satis egregiè scripsit
in materia torturæ, in tractatu de in-
dic.& tortu.viij.colum.in princ.atta-
men omnino pœna venit inferenda,
10 vbi ex violẽtis pręsumptionibus † pro-
ceditur:sed moderatur iudicis senten-
tia in aliam mitiorem pœnam.Ita vo-
luit Abb.in.c.auditis.vlti.col.de præ-
scriptio.Bal.in.l.fi.de probatio.& Ias.
in.l.j.ix.colum.C.de seruis fugi. Item
considero, quòd tunc pro homicidio
imponitur pœna capitalis, quando
fuit illud dolo commissum.Secus,si ex
11 culpa.† Ita tenet Ioan.Andr.in.c.si-
gnificauit.de pœniten.& remissio.in
nouel.Bal.in.c.j.§.j.in fi.de pace iura-
men.firman.& in.c.j.in princi.colum.
iij.de pace tenenda. Ioan.Andræas in
additionibus Specu.in rubrica de ho-
12 micidiis.† vbi in specie dixit,quòd te-
netur alia mitiori pœna. Idem tenet
Floria.in.l.scientiam.§.qui cùm ali-
ter.ad legem Aquiliam.vbi dicit,quòd
eo casu debet imponi pœna pecunia-
ria vel relegatio ad tempus, puta ad
quinquennium. Idem tenet Azo in
summa ad leg.Corne.de sicar.Pau.de
cast.in.l.j.C.vbi sena.vel claris.Cæpo.
in consil.xxix.&.xxx.domi. Signo.de
homode.in disputa.sua incipien.quæ-
stio talis est.& subdit ibi Cæpol.quòd
13 talis relegatio non debet esse † maior
quinquennio:imò plus,si per statutum
pro homicidio imponitur pœna capi-
talis,debet intelligi in homicida dolo-
so,non autem culposo:sed in commis-
so ex proposito occidendi: quia tunc
14 † punitur arbitrio iudicis inspecta
qualitate culpæ,vt relegatione tempo
rali:vel alia,iudicis arbitrio. ita in spe-
cie consuluit Raphaël Fulgo.consil.
cxxxiiij.incipiẽ.visis dementia. in fi.&
tenet Bal.in.l.data opera.C.qui accu-
sare non possunt.in.vj.colum.subdens,
quòd assessores ignorantes consueue-
runt dicere contrarium,inhærẽtes ver-
bis statuti simpliciter loquẽtis.& idem
concludit Paul.de Cast.in.l.j.vbi se-
na.vel claris.referens se ita pluries con
suluisse,& à morte aliquos defendisse.
idem consuluit Paul.de Cast.in consi.
15 cxcj.† Et præmissa dico procedere,
etiam si occidens fuisset in lata culpa:
quia vbi tractatur de pœna corporali,
lata culpa non æquiparatur dolo. Ita
Barto.in.l.j.§.non autem.ff.si quis te-
stamen.liber esse iussus.Sali.in.l.sena-
tus.C.de his qui sibi ascripse. Petr.de
Anchar.in clemen.j.de homicid.Ang.
in tractatu maleficior. versic.scienter
& dolosè.Alexand.in consi.cx.in.j.vo-
lumi.&consi.cxl.&.cxliiij.in.ij.volu.&
quod non fuerit ex proposito, & sic in
dolo,considero duo:& primò prohibi-
tionem factam famulis armatis, ne vl-
tra procederent se interponẽdo & vo-
ciferando. Item ex qualitate persona-
rum ipsorum nobilium: quia non ri-
xosi, non scandalosi, aut malæ vitæ:
16 † ita quòd verisimiliter talia attenta-
re ex proposito voluissent: quod satis

considerandum est ad excludendum dolum. ita voluit Sali. in l. j. C. de sica, Cæpo. in consil. xxxj. colũ. iij. & consil. xxxij. Quibus suffragatur, quòd verè
17 occidens per lasciuiam, † non teneatur l. Cornelia. de sicar. ad pœnã corporalem. voluit glo. in l. si seuerior. C. de his, qui no. infa. & ibi Bal. glo. in l. j. ad leg. Corne. de sicar. Floria. in l. dolo malo. ff. de seruo corrup. & sic isto
18 casu delinquens debet banniri. † dicit Paul. de Cast. in d. l. & si seuerior. & in l. nemo deinceps. de episco. audien. & in prædicto consil. cxcj. Ex quibus omnibus concludo, quòd cùm præfati nobiles non adpareant principales in occidendo, nec vulnerando, videlicet quòd ipsi vulnerauerint vel occiderint: sed quòd armati adstiterunt non ex proposito, quòd condemnetur in exilium per triennium in insulam propinquiorem. & huius voti sum Ego Thomas Grammaticus, iudex magnæ curiæ vicariæ: & ita fuit communi voto iudicatum & exequutum: licet exequutio exilij durauerit per breues dies sic volente Illustrissimo don Ramundo de Cardona prorege.

Thomas Grammaticus, Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doct.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium debet probari per duos testes.*
2 *Testis deponens non verisimile, non probat: vbi multa de non verisimili.*
3 *Testis lusor repellitur à testimonio: testis criminosus similiter & nume. 4.*
5 *Blasphemator repellitur à testimonio. & melius nu. 6.*
7 *Mala vita & fama, repellit testem.*
8 *Testis pauper si non probatur bona vita, repellitur à testimonio.*
9 *Testis valde amicus repellitur à testimonio.*
10 *Inter corrixantes si non adparet quis primò incœperit, præsumptio est contra magis rixosum seu consuetum rixari.*
11 *Et econtrà præsumitur pro eo, qui est pacificus & quietus.*
13 *Consuetudo & qualitas hominis attenditur in præmissis.*
14 *Robustior præsumitur aggressor, dum non adparet quis primò insultauerit.*
15 *Insultator si non adparet quis primò fuerit ex verbis prolatis per aliquem, ex eis præsumi potest quis fuerit.*
16 *Voluntas datur ex verbis intelligi. vbi multa cumulata circa hæc.*

Votum XXII.

Altissimi Dei adiutorio inuocato, Amen. In causa honestæ mulieris Santæ, de la barra, cum Diana tabernaria querulantis de vulnere in capite cum cultellatio. Producuntur ad probationem querelæ plures testes, inter quos est Ioannes de Adornata, deponens audiuisse ipsam Santam dicentem aduersus Dianam: *non te curare: va cum Dio: che non te ho possuto tagliare lo naso: che per te lo tagliaro de la facie te ho dato ma non me e andato imparo. Impero non me scaperai.* Secũdò deposuit Ioannes Siculus, quòd dum Santa dixisset certa verba contra Dianam: vir eiusdem Santæ respondebat: *non lo dire cum diabolo che lo hai*

hai dato ma di che non li hai dato. Tertiò deposuit Francesca stantione: *che le trouo ambe due afferrate ad capilli*: & Diana tenebat cultellatium: & nepos eiusdem illud exposcebat à Diana ipsum tenente in manu: & Santa iniiciebat lapides contra Dianam. Paccla deposuit, quòd vidit Santam exire à casalenis scapillatam, & sic sparsis crinibus: & insequebatur ipsam Dianam prædictam vulneratam in capite: & Santa proiiciebat lapides, sed non percussit cum eis. Et circa primum testem, videlicet Ioannes de adornata, licet nil deponat de actu ipsius delicti, taliter ꝙ concludat de visu, nisi genericè de asserta confessione: tamen vnicus est & singularis in dicto suo: nec habet contestem, ex quo potest indicium resultare: quòd indicium requiritur saltem per duos testes probari: vt dicit glo. singula. in. l. fi. ff. quod met. causa. parique modo nō habet obstare depositio Ioannis Siculi, qui similiter singularis est in suo dicto: nec habet contestem: nec si rectè consideretur eius depositio, loquitur ad aliquod propositum: sed distat à verisimili, quòd vir Santæ voluisset publicè & fortiter dicere eidem Santæ: *non dire che li hai dato: ma di che non li ai dato.* ex quo minimè dicta Santa dixerat percussisse Dianam: vt ex eiusdem depositione liquet: & sic extra propositum videretur, quòd vir ex se talia verba dicere voluisset, & ita publicè eidem Dianæ: & sic licet sit singularis in suo dicto: attamē tanquàm deponens non verisimile, non probat. l. iiij. in prin. & in. l. ob carmen. in. §. fi. ff. de testi. & in. l. nō est verisimile. ff. quod met. cau. vnde resultat, quòd iudex testi in verisimili deponēti non debet fidem dare. Ita consuluit Pet. de anch. in suo consi. incip. extra ordinem contractuum. vlti. col. & in alio consi. inci. visa facti narratione, & copia testamēti. vbi dicit, quòd contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & alibi dicit Alex. consi. xcv. in. iiij. volu. quòd testimonium non verisimile, est suspectum: nec dato absque veri præiudicio, quòd aliquod indicium possit inferri ex mendacibus eorum depositionibus resultasse, dico quòd satis sufficiētissimè ad ipsorum repulsam probatum est eosdem esse vilissimos malæ famę & vitę, pauperrimos, lusores, bla-
3 sphematores Dei & sanctorum: & † iure cautum est lusores à testimonio repelli. dixit Lanfrā. de oria. in. c. quoniā contra. vers. testiū. col. iiij. in fi. de probat. & ob blasphemiam adparet testis
4 criminosus: † & criminosus nō admittitur in testem per. c. testimonium. de testib. & maximè in criminalibus: quia per crimen quis efficitur vilis. l. j. C. vbi senato. vel clariss. ita dixit Bal. in auth. si dicatur. de testi. circa fi. Bal. in. l. cunctos populos. C. de summa trini. & fide catho. & Abbas in prædicto. c. testi-
5 monium. de testi. † Item cum blasphemator sit in peccato mortali, & peccatum mortale repellit à testimonio dixit Franc. Zaba. in. cap. penultimo. de testibus. subdens dictum capitulum procedere in quolibet peccato mortali: cùm generaliter loquitur: & subest ratio: quia per peccatum mortale quis à Deo excluditur: & sic cùm sit Deo infidelis, præsumitur quòd nec ho-

minibus sit fidelis. Ita etiam tenet Abbas in.d.c.penul.nec præsumitur emendatus de crimine,nisi probetur de emẽdatione per ipsum criminosum:vt plenè per Ioannem de Imol. post alios in c:testimonium de testib.circa vltimam columnam.eò quia repulsans testem ex crimine habet fundatam intentionem suam per capitu.super eo.el primo.de testi.Ergo si excipitur de emendatione,est necesse probare de ead.l.ij.ff.de probatio.siue delictum sit occultum,siue manifestum, secundum eum.Et est de mente Hosti.& Io.and.in.d.c.testimonium.Ita etiam in specie consuluit Alex.de Imo.consi.clij.iiij.col.in.v.vo
6 lu.vbi dixit,quòd lusores † & blasphematores repellũtur à testimonio.& idẽ consulendo tenet Philip.deci.in consi.clxiij.inci.diuino implorato præsidio.in causa matrimoniali &c.in nona.col.
7 versi.xiij.opponitur.† Accedit insuper eorum mala vita & fama, quæ pariter ipsos repellit à testimonio.c.licet de foro competenti.c.super eo.&.c.testimonium.de testi.Ita decidit Specu.in titulo de teste.§.primo columna.xxxv.versicu.item,quòd est probatæ vitæ.& sequitur etiam domi.Sthepha.aufreri.in tracta.de reprobatio.test.versicu.malæ vitæ.&consuluit etiam Alex.de Imol.consi.cl.iij.columna.in quinto volumi
8 ne.† Et maximè concurrente paupertate,quæ facit vt testi non credatur, si aliter bonæ vitæ non probetur:vt in.c.si qui.& ibi de testi.ita Specu.in titulo de teste.§.primo.versicu.quòd est pauper.& sic existens malæ famæ & pauper,repellitur à testimonio.c.licet causam.de probatio.l.ij.in princip.ff.de testib.notat Hostien.& Abb.in capitulo, super eo.el secundo.de testib.Quo verò ad Francescam stantione testem productam, inquantum deposuit, quòd Diana volebat eripere seu auferre cortellanium à manibus Santę sub prætextu, quòd erat suum:hoc non habet obesse eidem Santæ : tum quià testis ipsa est singularis in dicto suo,nec habet contestem:tum quia hoc non dixit præfata Santa:tum etiam,quia Francesca ipsa probatur amicissima eiusdem Dianæ:& vltra amicitiam magnam frequentat & conuersatur cum ea comedendo & bibendo in eius taberna & domo:& indubitati iuris est magnam ami
9 citiam † repellere testem à testimonio. dixit Specul.in titulo de teste.in princip.Bald.in.c.primo.extrà de testib. & consuluit Roma.in consilio.ccccv.incipiente:quæstio proposita.Felin.in.c.quoties.secunda columna.extrà de testib.& intantum probatur magna amicitia inter eas,quòd testes deponunt se credere: *che sono tuti vna cosa insieme.*& quòd Francesca præfata iuraret falsum pro dicta Diana.Econuersò producitur ac plenè probatur ad instantiam ipsius Santę,de eius optima fama,conuersatione & vita : & quòd consueuit pacificè viuere : & econtra probatur, quòd prædicta Diana est tabernaria, & vilis persona,scandalosa, & consueta cum pluribus rixari,& iniurias ac conuicia inferre:quod multum in iure consideratur in delictis,vbi non ad-
10 paret quis primò incœperit.† Nam eo casu præsumitur contra magis rixosum seu solitum rixari, quòd primò prouocauerit ad rixam:vt voluit Alberic.

ric.de rosa.in.l.vt vim.ff.de iustitia & iur.Cardi.in clementina prima de homici.in.xxxiij.quęstione. Cæpol.in consi.xxviij.col.iiij.& econtrà præsumitur pro eo,qui est pacificus & quietus:vt di
12 xit Cæpol.in consi.xxix.colũ.iiij.† Ad quod facit: nam aliàs attenditur consuetudo,& qualitas hominis.l.vel vniuersorum.ff.de pig.actio.l.qui semisses.ff.de vsur.l.non omnis.§.à barba-
13 ris.ff.de re milita.† Item,vbi delictum reperitur perpetratum inter duos:& vnus est magis grauiter percussus, quã alius,pręsumptio est,quòd ille qui fuit grauiter percussus fuerit aggressor.Ita dicit Cardi.in cle.j.de homici.argu.l. scientiam.§.stramenta.ff.ad.l. aquiliã. Alber.de rosa.in.l.vt vim.ff.de iustit.& iur.& sequitur Lud.bologni.in suo cõsi.xxxvij.v.col.vnde cùm Santa fuisset modicum percussa in capite seu facie, vt deposuit Thomas cognamiglio de resina:& prædicta Diana grauiter fuerit percussa: ergo sequitur, quòd ipsa fuerit aggressor & insultatrix :quòd probatur potissimè in facto & in iure.In facto enim deponunt infiniti testes, quod prædicta Diana est grandis staturæ & de similitudine gygantis: & econtrà, Santa est paruæ,staturæ,debilis, & satis iuuenis. Imò plus deponunt testes, quòd de prædicta Diana fierent tres Santę:& quòd Diana ipsa est robustior & fortior Santa & ideò succedit alia iuris dispositio,quòd non adparẽte quis
14 ex duobus† fuerit aggressor,pręsumẽdum est contra eum,qui adparet robustior,quòd ipse fuerit insultator.Ita voluit Feli.in.c.capitulum.el.j.xvj.colũ. de rescrip.& in.c.j.ij.col.extrà de treuga.& pace.Item corroboratur hoc ex alio:quia prædicta Diana tempore insultus perpetrati dicebat contra Santam:*non te curare che me te hoposta tre volte sotto & si non era per tuo nepote te haueria scannata*,ita deposuit Thomas scognamiglio,& Oliuerius scognamiglio testes producti per ipsam Sãtam.Ex quibus verbis adparet animum habuisse offendendi dictam Santam.& sic sumitur coniectura alia,quòd ipsa fuerit in
15 sultatrix.† ita voluit Bartho.Cæpo.in d.consi.xxix.col.iiij. quod corroboroq;
16 quia verbis† datur animus & volũtas: intelligi:quia vt inquit Philosophus, voces sunt notæ earum passionum,quę sunt in anima.& sequitur Bal.in.c. mãdatum.penul.col.de rescrip.& in consilio scismatis.in.viij.colũ.& ideò dixit idem Bal.in.l.voluntatis.C.de fideicõ. quòd non credimus hominem velle,nisi illud,quòd dixit.& dixit idem Bald. in.c.j.vj.col.de constitu.quòd vbi habemus sonum verborum,non egemus interprete.& alibi Bal.in.c.ex transmissa.de restit.spol.dixit,quòd vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem:& ideò non ab re quamplures testes deponũt attenta robusticitate & magnitudine personæ ipsius Dianæ,nullatenus credere posse,quòd prædicta Santa eãdem Dianã percusserit:sed quod Diana ipsa ita furibunda irruendo semetipsam,vulnerauerit.Nec obstaret,si allegaretur ex aduerso Sãlic.dicere in.l. fi.C.de probatio.quòd si inter duos rixantes vnus reperitur percussus,quòd licet omnino fuerit visus percuti,quod tamen præsumitur à corrixante secum

percussus seu vulneratus. Nam hoc per supra dicta intelligi debet, data æquali tate inter rixantes: secus vbi adpareret corrixans robustior & fortior altero: vel vbi adpareret alter consuetus rixari per supra dicta iura & rationes: quia eo casu iura præsumunt contra ipsum vulneratum, quòd fuerit aggressor & sic concurrunt in excusationem alteri° & nihilominus minimè in rei veritate probatur, quòd fuerint visi rixari seu se percuti adinuicem: vt. 8. Ex quibus concludo præfatam Santa penitus innocentem absoluendam: & ita pronuntiatum fuit per Magnificũ. V. I. Doct. dominum Coluccium copulam, auditorem comitis ruborum, cuius prædictæ mulieres erant vasallæ & sub eius iurisdictione.

Ego Thomas grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

2 *Percutiens cum baculo, licet non habuerit animum occidendi: attamen quando percussit in capite, præsumitur habuisse animum occidendi.*

3 *Famulus seu famula dum reperitur in domo mortua, præsumitur à domino domus occisus, vel à domina, si dominus est absens.*

Percussio in capite, est magna & periculosior, quàm in reliqua parte corporis.

4 *Præsumptio vna tollit aliam.*

5 *Percutiens cum baculo, non videtur habuisse animum occidendi.*

6 *In percutiente animus occidendi, vel non præsumitur ex genere armorum. & nu. 7.*

8 *Factis datur voluntas intelligi. Et multa circa demonstrationem voluntatis ex verbis.*

10 *Percutiens cum baculo, dum potuisset percutere cum ferro, & occidit, non punietur, vt homicida.*

11 *Damnari quis non potest ad mortem, nec pœna ordinaria imponi, dum quis ex præsumptionibus damnatur, sed alia mitior pœna.*

12 *Præsumptio vna tollit aliam: & pariter vnũ indicium tollit aliud: & vna coniectura tollit aliam.*

13 *Occidens aliquem vltra propositum, & non ex deliberatione præcedenti, vt verberaunt cum baculo seu aliter, non tenetur de occiso, sed mitiori pœna.*

Pœna delicti est temperanda alicui, dum iusto dolore commotus crimen commisit.

15 *Iniuriam si mihi fecisti dicto vel facto, & ego prouocatus, similiter intuli tibi iniuriam, non sum condemnandus, sed mitius puniendus.*

17 *Iniuriam si mihi verbis fecisti, & ego gladio te offendi, de minori pœna erit mihi subueniendum.*

19 *Pœna capitis si quis pro aliquo delicto venit plectendus, iudex tamen potest ex causa pœnã prædictam minuere.*

20 *Pœna mortis quando venit imponenda pro homicidio, & ex aliqua causa minoratur pœna: eo casu pœna non potest extendi, vt sit corporalis seu corporis afflictiua: sed pecuniaria, vel alia: dummodo corpus non affligatur.*

21 *Pœna homicidij licet sit pœna mortis: tamen est in facultate iudicis ipsum non condemnari ad mortem: sed deportare si vult.*

22 *In pœnis corporalibus mitius punitur nobilis, quàm popularis: & sic nobilitas alleuiat pœnam delicti.*

23 *Pœna corporalis quælibet, est maior qualibet pecuniaria.*

24 *Delinquens quando non fuit assuetus delinquere*

quere, nec probatur aliàs deliquisse, nisi semel tantùm: poterit eo casu iudex pœnam ordinariam minuere, imò & indulgere.

15 *Homicida quilibet non decapitatur: sed is demum, qui est humilioris vitæ: qui verò est honestioris vitæ, deportatur.*

Votum. XXIII.

Conditoris mamachinæ mundialis præsidio postulato, Amen. In causa magnificæ Lauinæ de Annychino cùm Regio fisco, super homicidio commisso in personam Argentinæ eius alumnæ. Liquet enim ex processus meritis, quod comperta prægnante Argentina prædicta ex nobili Antonio Carnago, vt asserebatur, & viro eiusdem Lauinę: & quam Argentinam Lauina ipsa præmaximè diligebat: præuimio dolore ac displicētia commota eandem Argentinam baculo pluribus ictibus verberando percussit: & vltimò in capite percussa cecidit: & tandem mortua est. Hæsitatum fuit igitur, qua pœna nobilis Lauina ipsa plectenda veniret? Et licet prædicta Lauina semper negasset, licet pluries examinata super homicidio prædicto per eandem cōmisso: attamen: quia famula ipsa fuerat occisa in eius domo ex iuris præsumptione præsumebatur ab eadem domina domus interfecta, stante absentia diuturna eius viri. Ita voluit Dynus, in.l.prima.§. si quis in villa.ff.ad sylla.Barto.Brixien.in quæstionibus dominicalibus: vt refert Ioannes Andreas, in capitulo significasti. de homicid.& idem Calcaneus in consilio sexagesimo incipiente, ventura & fratres. quarta columna, & consulit dominus Catho. saccus Comes & Miles inter consilia Calcanei, consilio sexagesimotertio. quod incipit & placet suprà scripta conclusio. Attamen ex præ dicta præsumptione & alijs indicijs, dum per magnam curiam fuisset mandatum, vt accedere debuisset ad castrum nouum, confessa est sponte, prout suprà in themate præmisso. Et certè prima facie dicendum videretur, quod pœna mortis, quæ ob homicidium inferri debet, per textum in lege tertia. codice de episcopali audientia. cum vulgar.& maximè, cùm in capite percusserit. Et licet consideranda sit qualitas instrumenti offensiui: prout est baculum: Attamen quia cùm ipsa
2 percusserit † in capite, præsumitur habuisse animum occidendi. Textus est & ibi Docto. in capitulo signifi. asti. el secundo. de homicid. in fine.& voluit Bartolus, in.l. prima.§. diuus Adrianus. digestis ad legem corneliam de sicarijs. Angelus, in tractatu maleficiorum, in versiculo, scienter & dolosè, in versiculo, & dictus Titius, ex interuallo ex dictis vulneribus mortuus fuit. versiculo sed aduertas, ne erres: maximè cùm caput sit membrum diuinum, secundum Aristot.& de facili eo læso omnes spiritus ab eo descendentes deficiunt: prout refert Baldus, in lege prima. §. ad hæc, quarta columna. de pace iuramento firmanda &

H 4 Acced

3 †Accedit insuper, quia percutere in capite, est magis periculosum, quàm in reliqua parte corporis. dixit Raph. in consilio. cxxxiiij. Antonius de Butrio, & Ioannes andræas in dicto cap. significasti. el secundo. qui subdunt, quod rarò liberatur, qui percutitur in capite, quod maximè dicunt vigere Bononiæ. Sed præmissis non obstantibus, contrariam sententiam arbitror de iure veriorem ex infrà scriptis. Et primò: nam licet percutiens cum bastono in capite, præsumitur habere animum occidendi per supra dicta, tamen hæc præsumptio potest tolli per
4 aliam præsumptionem, †cùm vna præsumptio tollat aliam. l. diuus. C. de in integrum restitutio. cap. auditis extrà de crimi. falsi. capitulo tuam. & ibi glo. de sponsa. & voluit Bal. in. l. Pacomenius. ff. de hę. edibus instituendis. Ioannes andr. in suo consilio. xij. incip. visis instrumentis. tertia col. Alexan. consilio. ciij. incipiente, videtur. vij. colum. primo volumi. & quod præsumi non debeat habuisse animum occidendi,
5 ostendi potest, † nam verberauit seu percussit cum baculo. quo casu non videtur habuisse animum occidendi. Ita dixit Bald. in procemio ffορum. tertia colum. & ibi dicit, quòd percutiens cū baculo non tenetur de vulnere letali, ex quo cessat animus occidendi. pro quo faciunt in argumentum dicta per eundem Bal. in. l. solum quinta colum.
6 C. de testi. Et quod † ex genere armorum deprehenditur animus occidendi tenet Franciſ. de aret. in consilio trigesimosecundo. incipiente, sic dicit. quarta columna & consilio centesimoquadragesimoseptimo incipiente, visa consultatione. sexta columna. Alexander consilio. cxl. in secundo volumine. & consuluit etiam Soci. consilio. clxxix. incipiente primo aspectu est. Nam sa-
7 tis quidem est dum animus † occidendi colligi adparet ex genere armorum quo quis percutit, per text. in. l. prima. ff. de sica. & in cap. significasti. de homicid. & not. Bar. in. l. diuus. ff. ad. l. corneliam de sica. Cyn. in. l. is, qui cum telo. C. eo. tit. & in. l. eum qui. C. de sica. & in. l. j. & ibi Bald. & doct. C. de emendatione seruorum. Secunda præsumptio est: nam domina Lauina ipsa videns Argentinam cecidisse statim, vt testesmet producti per Regium fiscum deponunt, satis ægrè tulit dicendo eisdem testibus, quòd non credebat tantum offendisse prædictam Argentinam: & sic descendit ad cameram capiendo saccarum cum aqua, vt eidem succurreret. Ex quibus verbis & factis satis demōstratur eius animus, & quòd non animo occidendi percusserit: &
8 quòd factis detur voluntas † intelligi, est textus in. l. reprehendenda, cum vulgari. de institutionibus & substitutionibus talis enim prȩsumitur animus, qualia sunt facta, secundum Ludouicum consilio. xcvj. incipien. in Christi nomine, Amen. Super eo quæritur. Hinc ergo est, quòd prædictæ dominæ Lauinæ valde indoluit, postquā cum saccaro & aqua accessit, & non valuit illam adiuuare: & ideò se tristem exhibens, dixit: *che non credeua hauere li facto tanto male.* & ideò satis ex verbis & gestis perpenditur eius animus. Nā mens est radix verborum, & eius substantia pri

prima,& cor, est imperator linguæ, & habet eam, sicut mancipium sub sua iurisdictione,& quod lingua cedit cordi,& sub iugo mentis verba existũt tanquam sub suo imperio originali. Ita dicit egregiè Bal. in.c. mandatum. prima columna. extrà de rescriptis. præsumitur enim quis velle, quod verbis expresſit. Nam verba sunt notæ earum, qui sunt in animo passionum. l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supellec. lega. ita dicit Baldus in capitulo primo. de testi. & in.c. super literis. quinta columna. de rescriptis. allegando Casſiodorum dicentem, quod nullum est maius mentis nostræ testimonium, quàm qualitas inspecta verborum. & idem voluit Baldus in. l. voluntatis. in fi. C. de fidei commiſſ. & subdit, quòd non credimus hominem velle nisi id, quod dicit. & ideò dixit Bald. in. l. ea, quæ. circa principium. C. quomodo & quando iudex: quòd vox, est mentis euidentisſimum argumentum & alibi, lingua est organum intellectus, seu nuntius intellectus ita dicit Baldus in consilio scismatis, posito sub Rubrica. C. si quis aliquem testari prohibuerit. & ideò dicit Bald. in cap. primo. extrà de cõstitutio. quòd
11 vbi habemus sonum verborum, nõ egemus interprete. & Bald. in. c. ex transmissa. de restitutio. spoliatorum. dicit, quod vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem. Tertia præsumptio erit. Nam nulli dubium, quod prædicta domina Lauina erat in eius domo, in qua non deficiebant enses & gladij, & alia
12 arma offensibilia, cum quibus facillimè potuisset eandem Argentinam occidere, si voluisset, aut si aliter necare decreuisset, & sic potuisset ferro percutere & percusſit cum baculo & occidit,
10 † non ex hoc puniri debet, vt homicida. Ita in proprijs terminis concludit per pulchra media cõcludentia domi. Hyppoli. Marsiliensis in. l. prima. §. diuus Adrianus. v. col. ff. ad. l. corneliam de sicarijs. Ex quo præsumptio, quæ resultat ex percusſione in capite, tollitur ex præsumptione armorum. cum quibus ille percusſit, sicut econtrariò præsumptio armorum cum quibus percusſit, tollit præsumptionem ex percusſione capitis, imò dicit ipse dicendum esse quòd ista præsumptio armorum, cum quibus illa percusſit, debet magis tollere contrariam præsumptionem, quàm econtrà: quia in dubio promptiores & faciliores debemus esse in absoluendo, 1
quàm in condemnando, vt in regula, in pœnis. de regulis iuris. in sexto. & in l. semper. de iure immunita. & in. l. Imerito, ff. pro socio. & in. l. fauorabiliores. de regu. iuris. Quarta & vltima præsumptio est. Nam ex percusſione in capite, præsumetur habuisse animum occidendi, hoc est, quòd ita præsumendũ esset, † sed quia ex præsumptionibus nemo posset ad mortem damnari, nec imponi delinquenti pœna ordinaria delicti: sed alia mitior: vt dixit Inno. in cap. quia verisimile. de præsumptioni. Bal. in. l. non est verisimile. ff. quod metus causa. Abbas in. c. auditis extrà de præscriptio. Anto. de Butrio. & Abbas in capitulo quanto. extrà de præsumptionibus. Petrus de Anchara. in regula, semel malus. de regulis iuris. † Vnde cùm vna præsumptio tollat aliam,

& pariter vnum indicium tollat aliud,
vt consuluit Alexander consilio. lxxvij. incipiente, in causa accusationis.
primo volumine. vltima columna. &
vna coniectura tollat aliam, vt consuluit Baldus in consilio trigesimosecundo. secundo volumine. incipiente: proponitur. & Fulgosius consilio. clxxiij.
in causa &c. Angelus in. l. iniuriarum
§. si quis de honore. ff. de iureiurando
non adparet, quòd animus occidendi
interuenerit, imò nullatenus ex proposito id perpetrasse dicēdum est, considerata qualitate personæ in processu
producta, quæ probantur pia, clemens
& satis misericordiosa suis famulabus
& in specie erga ipsam Argentinam,
quam præcæteris diligebat, tanquam
suam alumnam, vt omnes testes testan-
13 tur, † & ideò ex iuris dispositione sancitum est, vt si quis vltra propositum
aliquem occiderit, & non ex deliberatione præcedenti, eundem cum baculo verberando, & contingat percussum ex ipsa percussione mori, quòd tamen de occiso non tenebitur, sed alia
minori pœna puniri debet; cùm vltra
eius animum & propositum deliquisse
pernoscatur. Ita singulariter consuluit Paulus de Castro in consilio centesimononagesimosecundo. incipiente
in causa carceratorũ. vbi respondet ad
omnia obstacula, quæ adduci possent.
& sequitur Angel. Arimi. in additio. ad
Angel. in tract. ma. in versi. appensatè.
in fine. in versi. & dictus Andræas Armatus sequitur Hyppol. Marsi. in singula. suis. in singu. clxxvj. incipiente,
voluntas. ¶ Præterea, considerandum
est, prout etiam testes fisci deponunt,

quod audito nouo prægnationis præfatæ per eandem Lauinam: & quòd ex
eius viro, concepisse dicebatur, satis superque liquet existente illa eius
alumna & charissima, quòd fuerit iusto dolore commota, seu turbata, &
querendo certissimè scire, ex quo conceperat, eandem verberare cœpit. vnde si iusto dolore commota seu turba-
4 ta id contingit, † debet pœna delicti
temperari. per. l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adulterijs. &
per dictum Speculatoris in titu. de accusationibus. §. primo versi. quid si me
vocasti latronem. vbi singulariter dixit, quòd si dicto vel facto fecisti mihi
15 iniuriam, † & ego prouocatus ex hoc
similiter intuli tibi iniuriam, quòd ex
hoc nõ sum condemnandus, sed mitius puniendus. & idem tenet Flor. in
l. prima. §. cùm arietes. ff. si quadrupes
pauperiem fecisse dicatur. vltima columna. & Angelus in tractatu malefic.
in versiculo verba contumeliosa. in secunda charta. versic. quid si aliquo di-
17 cto, † vel facto. Et si cum verbis iniuriosis me offendisti, & ego gladio te offendi, de minori pœna erit mihi subueniendum. Ita pulchrè & singulariter
Angelus in dicto. §. imperatores. & sequitur Augusti. Arimi. in dicto versiculo verba contumeliosa. versiculo, &
idem Titius se defendendo. Vnde succedit, quòd cùm commiserit homicidium maximo dolore commota, non
debet Lauina ipsa ex huiusmodi homicidio ad mortem damnari, respectu
ipsius doloris Concurrente quoque
eius honestate ac nobilitate, & vilitate
18 ipsius Argentinæ, eius pedissequæ: † &
sic

sic iusto dolore commota non debet vt homicida puniri: sed minori pœna, per textum in dicta.l.si adulterium. §. imperatores.quem pro singulari allegat Angelus in tractatu malefi. in versiculo & dictus Titius se defendendo. tertia colum. Paulus de Castro in præallegato consilio centesimononagesimosecundo. in causa carceratorum. vltima colum. Franciscus de Aret. in consilio clxv.incipiente, sicut Ioannes Apocalypsi. vltima columna. gloss. in l.nec in ea.§.finali.ff. de adulte. Abb. in capitulo dilecti filij. extrà de rescriptis.& in capit.primo. extrà de iureiurando. Ludouicus in.l.cùm mulier trigesimatertia columna. versiculo. aduerte tamen,quòd etiam offensa. ff.soluto matrimonio.& hoc per dictum.§. imperatores.cùm difficillimum sit, magnum temperare dolorem. Præterea, licet pro delicto veniat quis pœna ca-
19 pitis plectendendus,attamen † ex causa iudex potest huiusmodi pœnam mitigare. Ita probat textus in.l.prima. ff. ad legem corneliam de sicarijs. Et ideò licet dici consueuerit iudicem non debere esse clementiorem lege, per textum in.l.respiciendum.ff. de pœnis. & in.l.finali. C. ne mancipium Christianum.nihilominus poterit iudex ex causa pœnam minuere seu augere. Ita voluerunt Doctores communiter in. l. hodie.ff.de pœnis.& in.l.quid ergo. §. pœna grauior.ff.de his, qui notantur infamia. Bal.in.l.si seuerior.ff.de infamibus Bal.& Ludo. in.l. quod seruus. ff.de condictione ob causam.iuxta textum in.l.iij. C. de episcopali audientia. Modò sic, quando pro homicidio venit de iure imponenda pœna mortis & ex aliqua causa minoraretur pœna, eo casu pœna prædicta non potest ex-
20 tendi vt sit † corporalis seu corporis afflictiua: sed pecuniaria, vel alia: dum modo corpus non affligatur. Ita probatur in.l.adulterium. §.imperatores. & ibi Doctores.& probatur in.l.si quis in graui.§. si tamen maritus.ff. ad syllan.& in.l. Gracchus. de adulterijs. & in.l.lex iulia.§.finali.ff. ad legem iuliã repetundarum. quam pro nota. alleg. Bald.in.l.addictos.C.de episcopa. audientia: & in.l.prima,v.colum.C.ne de statu.defun. Angel. in tractatu maleficiorum, in versiculo. præsente Caio & appellante versicu. quid autem si non obstante. el primo. Accedit insuper, quia licet homicida quod facit, semper expectat: iuxta tex.in.l.tertia.C. de episcopali audientia attamen est in facultate iudicis ipsum non condemnare,
21 † sed deportare, si vult: & præsertim, quãdo ex iracundia motus id fecit etiã si esset orta, aliter, quàm ex facto, offensi, per tex.in.l.lex iulia.§.finali.ff. ad legem iuliam repetundarum. & voluit Ludouicus in præallegata. l. cùm mulier.xxxij. colum. ff. soluto matrimonio.quam legem pro valde not. allegauit Bal.in.l.addictos. C. de episcopali audiẽtia. Pau.de ca.in.d.consi.cxcij.& pro mirabili refert & sequitur Fely.in c.dilecti filij.ix.col.ver.secunda declaratio extrà de exceptionibus & ita etiã dixit Angel.in tracta. maleficio. versicu. præsente Caio, & appellante. versicu.quid autem. & sequitur Hyppolitus Mar.in singulari suo. cxxx.incip. homici.& in alio singulari.suo.cc.incipien.

pien.occidens.& sic considerando,etiã
21 quòd præfata Lauina est † de nobili genere nata:& in pœnis corporalibus mitius punitur nobilis,quàm popularis, per textum in.l.nemo.& ibi per Cynum.C.de summa trinitate & fide catholica.& facit.l.hac edictali.§.primo.de pace iur.firmam.& tenet Albericus de Rosate in.l.presbyteri.C.de episcopis & clericis.& Lucas de pen. in.l.j.C.de conductoribus & procuratoribus.libro.ij.& idem Lucas in.l.mulieres.C.de dignitatibus.libro.xij.secunda col.versi vltimò nota.& Paris de Puteo,in tractatu syndica.in versi. iustitia.& est textus in proprijs terminis in capi.finali.de pœnis.& bene etiã facit textus.in.l.capitalium.§.venena rij.ff.de pœnis.& ibi glo.& sic nobilitas facit alleuiari pœnam:vt dicit textus in capi.qui contra.xxiiij.quæstione.j.& in capi.fina.extra de pœnis.& probauit se optimam christianam, satis piam, & misericordiosam. Aduertendum censeo ad qualitatem pœnę sibi imponendæ, cùm in pænis habeatur respectus ad dignitatem persona-
23 rum & conditionem: † nam viliores durius puniuntur:& inde est, quòd illud,quod dicitur, quòd quælibet pœna corporalis, est maior qualibet pecuniaria:per.l.in seruorum de pœn. Bartolus in.l.prima.§.finali.ff.eodem titu.hoc enim,prout dicitur,habet locum in personis nobilibus:non autem in personis vilibus.Vt idem post Bart. tenet Sali.in.l.& si seuerior.secunda col.C.ex quibus causis infamia irroga.& Alexan.in dicta.l.j.in fine.ff.de pœnis.Concurrente quoque honestate & bonitate maxima ipsius nobilis Lauinæ probata:& quòd ex iuris dispositione, quando persona inquisita est honesta,& non assueta delinquere: nec probatur aliàs deliquisse,nisi se-
24 mel tantũ:poterit eo casu Iudex † pe nam ordinariam minuere,imò & indulgere:vt in.l.post idoneum.C.quibus modis infamia irrogatur.& in.l.& si seuerior.& in.l.quid ergo.§.pæna grauior.ff.de his, qui notantur infamia.& in.l.in seruorum.§.penultimo. & in.l.respiciendum.ff.de pœnis.Ita per prædicta iura & alia voluit in specie Gandinus in additionibus ad Angelum in tractatu maleficiorum, sub rubrica:vtrum pœna possit augeri.prima columna.& dicit in specie Salicetus in.l.is,qui cum telo.in vltima columna.circa medium.C.ad legem corneliam de sicarijs.quòd de iure communi non omnis occidens, decapita-
25 tur:† sed is demum,qui est humilioris vitæ:qui vero est honestioris vitæ,deportatur.vt in.l.qui cędem.§.finali.ff. ad legem corneliam de sicarijs.& idẽ consuluit Cæpola in consilio.xxxviij. secunda colum.& allegat etiam text. in.l.prima.& ibi Bartolus.ff.ad legem corneliam de sicarijs.& facit bene textus in.l.prima.C.de emendatione seruorum.vbi dominus percutiens seruũ etiam si ex percussione moriatur, non punitur,nisi occidendi animo id fecerit.Et sic ex præmissis sum voti prædictam dominã Lauinam esse per septennium in insulam deportandam: & in eodem voto fuerunt cæteri Magnifici Iudices ipsius magnæ Curiæ approbante vniformiter Regio Collaterali

laterali Concilio,coram Illustrissimo Prorege assistēte,& nemine discre: ita executum fuit. Thomas Grammaticus Iudex magnę Curiæ Vicariæ. Thomasius Gramaticus Neapolitanus Iuris Vtriusque Docto.

SVMMARIVM.

1 *Inimicus dicitur, etiam qui habet causam inimicandi.*

2 *Confessus homicidium, asserendo illud fecisse ad sui defensionem, potest torqueri, vt explicitè deponat.*

3 *Offendens aliquem primo loco, censetur etiam denuò velle offendere.*

4 *Robustior & fortior, presumitur aggressor.*

5 *Rixosus præsumitur rixam incœpisse, & prouocasse.*

6 *Arma deferens, præsumitur habere malum animum.*

7 *Vulnus tunc dicitur mortale, quando secundū regulas medicinæ percussus non potest euadere mortem, vel cum magna difficultate.*

8 *Vulnus an sit mortale necne, non possunt hoc deponere, nisi medici.*

9 *Infirmitas dicitur causata ex vulnere in eo, qui decessit ex quo effectus id est mors, causam ostendit.*

10 *Vulneratus, quòd decesserit ex vulnere, probatur ab effectu: videlicet, quòd mortuus est: & sic exitus acta probat.*

11 *Vulneratus, si duxit medicum ignarum, & bibit vinum purum, & alia contra regulam medicinæ fecit, dum vulnus esset in capite facit vt vulnerans non teneatur de morte secuta.*

12 *Vulnus potest iudicari mortale & non mortale, ex iudicio medicorum.*

13 *Vulneratus si fecit inordinatam vitam, facit vt mors secuta sibi imputetur:*

14 *Moriens seu offensi exculpatio in fauorem alicuius inculpati contra quem existūt indicia, facit præsumere indicium innocentiæ.*

15 *Prohibitio morientis, per quam prohibiti sunt per mouentem querulari contra inquisitum, facit vt sit imposita necessitas hæredibus, vt contrauenire non possint dispositioni decedentis.*

16 *Iudex licet procedat ex officio in casu: in quo non poterat contra aliquem inquisitum: & inquisitus ipse non opposuit ante litis contestationem: tamen nō impeditur post eà opponere, & processum irritare.*

17 *Iudex vbi procedit ad querelam & ad inquisitionem, facit processum nullum.*

18 *Homicida licet regulariter sit pœna mortis puniendus: tamen poterit Iudex ex causa ipsam pœnam mitigare, & diminuere. ibidem.*

Votum XXIIII.

REdemptoris gētium suffragio iterato, Amen. In causa Nicolai Iacobi de Montella, cum regio fisco, super homicidio commisso in personam presbyteri Troiani, dum negasset homicidium prędictum se commisisse: sed si commissum fuisse adpareret, illud ad sui necessariam defensionem fecisse. Contingit ergo hæsitari, an concurrente causa inimicandi, & remissione instrumentaria prædicti presbyteri Troiani, ꝑducta per eūdē Nic. Iac. possit ad torturā ꝓcedi, vt explicitè deponat. Ita extante declaratione instrumentali facta per ipsum presby

presbyterum Troianũ, in qua fatetur quòd ipse per prius offenderat eundẽ Nicolaum Iac.& nunc iterum quærebat eundem offendere:& ideò sibi remisit:quia ex iusta causa ipsum vulnerauerat. Concurrente quoque, quòd vulnus non fuit mortale:sed ex mala curatione medici:ac ex malo regimine ipsius defuncti:qua pœna veniat Ni-
1 co.Iacobus ipse plectendus?† Et circa primum nulli dubiũ,quòd habens causam inimicãdi,dicitur inimicus: dixit singulariter Barto.in.l.j.ff.de his,quibus vt indig.& idem Bald.referens Inno.in.l. præscriptione. antepenultima columna.C.si contra ius vel vtilitatẽ publi.& in consilio suo. cccxvj. incipien.præsupposito statu.j.col.in quarto volumi. Abbas in.c.repellantur.& in.c.cùm oporteat.de accusationibus. Concurrente quoq; instrumento remissionis prędicto,ex quo inficiari nullatenus potest,quòd delictum ipsum non fuerit commissum per eundẽ Nicolaum Iacobum:& sic prædictis extãtibus,existente eius confessione, quòd si fecisse probaretur,id fecit ad sui defensionẽ euitari nõ poterit,quin subij-
2 ciatur quæstionibus† & tormentis: vt explicitè deponat. Ita inspecie dixit Bald.in.l.vnica.C.de confess. decima columna.versic.si tamen Iudex.vbi dixit quòd si Iudex vult cautius procedere,ne incidat in opiniones Doctorum,mediãtibus tormentis,cogat reũ simpliciter cõfiteri:quia potest ex quo habet plus quàm indicia. Et istam decisionem Baldi refert & sequitur dominus Antonius de Alex.in additio. ad Barto.in.l.prima.§.si quis vltro. ff. de quæstio.quæ incipit:pone reus vbi subdit esse not.& quòd aliàs ipse dubitauit:& idem pro cautela,quòd in huiusmodi casu iudex ponat reũ ad torturam:tenet Lanfran.de Oriano in repetitio.c.quoniam contra.versi confessiones.prima charta. versiculo: iuxta præmissa quæro.extrà de probationibus.& per prædicta ductus prædictus Nicolaus Iacobus ad locum torturæ, cõfessus fuit explicitè eũdẽ præsbyterum Troianum vulnerasse,dum eundem Nicolaum Iacobum insequeretur:& quòd ab eodem per prius aggressus fuerat intus quandam domũ, in qua captus per ipsum & denudatus fuit,oleo calido ac feruentissimo decoctus.quo quidem etiam probato per testes Curiæ resultat præsumptio qua coniecturatur, quòd præfatus Nicolaus Iacobus ipsum præsbyterũ Troianum secundo loco aggressus fuerat:ar-
gu.text.in.l.si cui.ff.de accusa.† Nam 3
qui primo loco offendit,censetur etiã denuo velle offendere:vt patet per regulam:semel malus.de regulis iur.& in l.non omnis.§.à barbaris.ff.de re militta.& in.l.vel vniuersorum.ff.de pignora.actio.Secundò,considero ex defensionibus ipsius inquisiti liquidò constare eundem esse imparem viribus eidẽ præsbytero Troiano:& sic ipsum p̃sbyterum Troianum esse fortiorem ac ro-
bustiorem † ipso Nicolao Iacobo: ob 4
quod resultat ex iuris dispositione, ꝙ ipse presbyter Troianus fuit aggressor. Ita concludit Flori.post Rayne.in l.j.§.cùm arietes.ff.si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.& tenet Felinus in.c.capitulum.el primo. xvj. colum.

lum.extrà de rescrip.& in.c.j. secuuda columna.extrà de treug.& pace.& consuluit Bartho.Cæpola in consi.xxviij. & xxix.incipien.vno &c.Tertiò,ex meritis eiusdemmet processus cōpertum est ipsum præsbyterum Troianū fuisse,dum viueret, satis scandalosum ac rixosum: & econtrà præfatum Nicolaum Iacobum satis longè pacificum & morigeratum: ex quibus resultat, quòd per prius presbyter Troianus ipse tanquam rixosus eundem Nicolaū
5 Iacobum † ad rixam prouocauerit: & sic quòd per prius ipse aggressor fuerit.Ita dixit Cardina.in clemen: prima.de homicid.in. xxiij. quæstio. vbi concludit,quòd repertis duobus adinuicem rixantibus,& nescitur quis primò incœperit alium insultare, præsumendum omnino erit contra magis rixosum, respectu suæ consuetudinis: per text.in prædicta.l. non omnis. §.à barbaris.ff.de re milita.ita in specie consuluit Cæpo.in præallegatis duobus suis consiliis:& ante eum idem in terminis reperio tenuisse Albericum de Rosate,in.l.vt vim.ff.de iustitia &
6 iure. † Quartò, constat prædictum præsbyterum Troianum,die qua vulneratus extitit,arma scilicet ensem detulisse:ex qua armorum delatione, liquet ex iuris dispositione habuisse malum animum & præcogitasse de insultu seu rixa per glo.not.in authen. de pace tenen.in.§.mercator.gl.in.l.licet. C.de pactis.Bald.in.l.raptores C. de episcopis & clericis. Innocentius in.c. continentia.extrà de cleri.percusso. & sic quòd ipse fuerit prouocator: dicto. §.cùm arietes.& ibi Floria.Barto. in.l. si ex plagiis.in.§.tabernarius. ad legē. aquil.Ange.de Aret.in.§. iusgentium. institu.de iure naturali, gen. & ciuil. Sali.in.l.secunda.C.ad legem corneliam de sicariis.Cæpola in dicto consilio.xxviij.&.xxix.& eò magis, cùm arma offensibilia,sint clericis interdicta etiam contra hostes & prædones per tex.in.c.si.de cleric.percusso.& in.l.is qui cum telo.ad legem corneliam de de sicariis. Quinto considero, quòd vulnus illatum præfato præsbytero Troiano,non fuit mortale:ex quotūc
7 dicitur † vulnus martale in homine, quando secundum regulas medicinæ ille percussus non potest euadere mortem,vel cum magna difficultate iuxta not.in.l.ab hostibus.§.finali.ff. soluto matrimonio.& in.l.si maritus.ff. loca. & voluit in specie Bald.in.c. primo.in fine primæ col.quibus modis feud.amitta.Sed in casu,de quo agitur depo suerunt duo magis experti medici:inter quos est quidam magister Ioan.magni nominis & famæ,in tota illa prouincia:qui dixit,quòd ille chirurgicus qui curauit vulnus,mirabiliter errauit extrahendo per vim vnico cōtextu ossa à capite:& ꝙ illud vulnus nō erat mortale:& ꝙ post vuln⁹ illatū & imposita medela,q̄ vulgariter dicit:*la stoppata*,nō debuisset vuln⁹ discooperiri, nec aliter videri seu mederi vsq; ad vigintiquatuor horas:ipse verò tanquā ignarus & rusticus,ac minus expertus, cum nesciat legere nec scribere,& intra tres horas post vulnerationem, & medelam discooperuit iterum vulnus. Item & plus, quòd vulneratus post vulnerationem prædictam fecit maximum

mum motum, & contra regulas medicinæ, quia discessit à terra leonum post tres dies à die illati vulneris, & accessit ad terram Montellæ. Item, quia ipse vulneratus semper voluit bibere vinum & purum: & subdit vnus ex testibus, quòd dum debuisset bibere aquã, bibit vinum purum: & licet aliqui deposuerint vulnus fuisse mortale: attamen sunt idiotæ, & non chirurgici, nec periti in arte: & sic eorum dictis nulla est adhibenda ratio: cùm super hoc an
8 vulnus sit mortale necne, non † possunt deponere, nisi medici: vt dixit Andræ. de Yser. in cõstitutionibus regni, si damna clãdestina. & ideò potius stari debet dicto medicorum deponentium, vt suprà: vt voluit Bar. in. l. j. §. j. de ventre inspici. & in. l. si in rixa. ff. de sicar. Bald. in. l. si vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Cano. in. c. proposuisti. de probat. intantum, quòd si periti dixissent vulnus esse mortale, & peritiores dicerent contrarium: standum erit peritioribus. voluit Bar. & Doct. in prooemio digestorum. & maximè, dum reddunt optimas causas scientiæ, prout in casu præsenti: & illi contrarium asserentes, sint merè idiotę & nullam reddunt rationem: & sic standum erit potius testibus rationem & causam reddentibus, quàm aliis ipsam non assignantibus. Ita dicit Bal. in. l. presbyteri. vlti. col. C. de episc. & cler. Ludo. in. l. j. in princ. ff. de oper. no. nunc. Nec militaret replicare, quòd dicta infirmitas sit cau-
9 sata ex vulnere prędicto: & ideò † prædictus inquisitus tenetur de occiso: quia effectus, id est mors sequuta, causam ostendit: vt in. l. j. C. de sicar. ita dixit Bald. in prooemio digestorum. in princ. col. iiij. & sentit etiam Bal. in. c. j. quib. mod. feud. amit. Ange. Sali. in. l. j. C. de emenda. seruo. & Cæpo. in consi.
10 xxiij. vbi declarat, † quòd aliquem esse mortuum ex vulnere probatur ab effectu, videlicet quòd mortuus est: & sic exitus acta probat. & ita etiã dicit Bar. in suo tractatu de percusso. nam respõdetur, quòd præallegata procedunt, quo ad effectum irregularitatis cõtrahendæ: quia quo ad hoc, quis facilius fit homicida, quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudicio seculari: vt colligitur ex notatis in. c. ad audientiam. & in. c. penul. de homici. Ita in propriis terminis tenet Bartho. vero. in suo consi. xlj. col. vj. sed hîc non agitur quo ad effectum irregularitatis: ergo &c. Verùm cùm ex prænarratis adpareat prædictum presbyterum Troianum habuisse medicum ignarum & imperitum: & quòd semper bibit vinum & purum: vt dicunt testes, &
11 contra regulas medicinæ, † dum esset in capite vulneratus: & alia prænarrata fecit: sequitur, quòd non tenetur de morte sequuta. Ita dixit Feli. in. c. presbyterum. j. col. extrà de homicid. & ibi subdit idem esse, si vulneratus inordinatè vixit, post vulnus. & alleg. Bal. idẽ tenere in. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. & ibi Floria. & adducit etiam Bald. in l. simpliciter. iiij. col. C. de ædili. actio. vbi dixit, quòd vitium medici, vel malicia medicinæ, excusat vulnerantem: & idem tenet Alb. de Rosa. in. ij. parte statu. q. xxxvj incipiẽ. item quid si aliquis. & Cæpol. in cõsi. lxij. inci. magnifice ac generose. & Soci. consi. clxviij. incip.

incipien.primo aspectu.imò plus dicit Angel.in.l.quòd si nolit. §.si mancipium.ff.de ædil.edic.quòd si ex iudicio medicorum potest vulnus iudicari
12 ad vitam,† & ad mortem, eo casu si adhibetur medicus ignarus,& moritur vulneratus,non erit imputandum vulneranti.& ideò Bar.in.l.si ab hostibus. ff.solu.mat.inuehit aduersus adhibentem medicum, qui nescit vnam literā: & propterea satis pulchrè dixit Bal.in additio.Spec.super rubrica de homici.
13 † quòd si constat de inordinata vita infirmi: mors superueniens sibi imputabitur.& faciunt latè dicta Floria.in l.ait lex.§.j.ff.ad leg.Aquil.& ideò est concludendum, quòd licet possit inferri vulnerantē dedisse causam morti, nō ex hoc videtur dedisse mortem, adeò quòd puniri debeat de morte.& ideò prędicta regula non debet ita generaliter & indistinctè intelligi:sed est intelligenda, quando causa de per se fuit acta naturaliter ad inferendum damnum. Secus, si non de per se fuit acta,ad damnum inferendum:sed ipse damnum passus, produxit causam ad effectum,seu ad ipsum damnum, vt in prænarratis exemplis & doctrinis. Vltimò, multum liquere videtur per instrumentum remissionis in actis productum de innocentia ipsius inquisiti, in quo prædictus presbyter Troianus remisit omnem offensam, & vulnus sibi illatum per præfatum inquisitum,etiam si mortem sequi contingeret, asserendo maximè, quia eundem inquisitum offenderat:& iteratò nunc quærebat ipsum. offendere: & sic per exculpationem ipsius presbyteri Troiani, qui in dicta remissione eundem
14 Ioannem Iacobum exculpat.† resultat indicium innocentiæ pro prædicto Ioanne Iacobo. Ita dixit Bald.in.l.j. versi.pone, quòd testator.C.communia de lega.per.l.Paulus.de bon.liber. quam ibi sequitur Ias.& idem consuluit Alexan.in consil.xxiiij.in.ij.volu. v.col.& idem Alex.in consi.j.in.iij.volu.& idem Alex.in.l.si quis in graui.§. si quis moriens.ff.ad syllan.Cæpo.in suo consi.ij.in fi.Par.de put.in tracta. syndi.nullam de prædictis faciens mētionem,in verbo:torturam.vers.sequitur quæstio quotidiana.v.col. Pet.Gerar.de petra sancta, in suo singulari. xxv. Et quia insuper in dicto instrumento remissionis & exculpationis factæ per præfatum presbyterum Troianum prohibentur expressè mater, & fratres ipsius presbyteri Troiani,& cęteræ cōiunctæ personæ querulari, seu querelas aut denuntias prosequi contra eundem Nicolaum Iacobum:& sic imponitur necessitas prędictis eius successoribus non hæredibus suæ prædi-
15 ctæ voluntati, aut dispositioni † consentire:& nullatenus contrauenire,per id,quod voluit Bald.in.d.l.j.circa fin. C.communia de lega.per quod infertur, quòd noua querela exposita per eius fratres in audientia prouinciali principatus,non subsistit.& facta non tenet:nec processus inde sequutus virtute querelæ prædictæ. Tum etiam, quia stante nullitate querelæ prædictæ non potuit ex audiētia ipsa ex eius me ro officio procedere: nam licet in homicidio clandestino possit ex officio procedi:tamē requiritur legitimus de-

nunciator:& processus aliter factus, est inualidus & nullus: vt patet in.c.regni. incipiē. vt delatas. quod capitulum irritat processus aliter fabricatos. Corroboratur insuper: quia licet iudex procedens ex officio in casu, in quo non poterat cōtra aliquem inquisitum seu denuntiatum, inquisitus ipse non opponat ante litis cōtestationem: tamen
16 †non impeditur posteà opponere, & processum irritare. Ita voluit Andræ. de Yser. in præallegata constitutione regni, si damna. col. iiij. Fede. de sen. in consil. ccxx. incipien. veritatis amica. ad quod bene facit text. cum ibi not. in.c.j.&.ij. extrà de accusatio. in.vj. & qu d notat Franc. de Are. in.c. fraternitatis. post mediūm. extrà de testibus. Accedat insuper, quia in casu præsenti fuit processum ad querelam & inqui-
17 sitionem: quo †casu pari modo processus est nullus. voluit pulchrè Bal. in l. edita. in repetitio. Padu. xxij. colum. versi. decimò quæro. C. de eden. quem refert & sequitur Iaso. de May. in.l.j. vlti. col. in vltimis verbis. C. de seruis fugi. Quibus bene ruminatis, licet homicida regulariter pæna mortis sit de iure puniendus, per tex. in.l. tertia. C. de episco. audientia. & in.l. prima. ff. ad le
18 gem corneliam. de sicarijs. †tamen poterit iudex ipsam pœnam ex causa mitigare, & diminuere. Ita probat text. in prædicta.l. prima. de sicarijs. & ita concludunt communiter Docto. in.l. hodie. ff. de pœnis. & in.l. quid ergo. in §. pœna grauior. ff. de his, qui notantur infamia. Bald. in.l. & si seuerior. ff. de infamibus. Bald. & Ludo. in.l. quod seruus. ff. de condi. ob causam. Concur rente quoque eius bona fama probata sum voti ipsum Nicolaum Iacobum condemnandum ad pœnam ducatorum centum, persoluēdam regio fisco moderandam tamen per eandem magnam Curiam, quatenus eidem magnæ Curie visum fuerit: nec non ad exilium biēnale extra Ciuitatem Neapolitanam, & terram Montellæ: & in eādem sententiam concurrerunt cæteri Magnifici Iudices mei Collegæ: & ita exequutum fuit. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnę Curiæ Vicarię.

SVMMARIVM.

1 *Testes infames licet non sufficiant ad condemnandum. sufficiunt tamen ad torquendum.*

2 *Doctor non potest torqueri: & an sit hoc simpliciter verum: & an requiratur, quòd si certi ordinis, vel quòd sit actu legens, vel actu ad uocans.*

3 *Consuetudo inducens, quòd personæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet.*

4 *Doctor licet de iure non possit torqueri: tamen de consuetudine, quæ est optima legum interpres, torqueri potest. Et quòd talis consuetudo quòd non possit torqueri, nunquam visa fuit seruari.*

5 *Doctor impetitus de crimine falsi, potest torqueri.*

6 *Iudex corruptus. punitur pœna pecuniaria per constitutionem regni corruptelæ.*

Sed per ius commune soluit triplum fisco: & cingulo dignitatis priuatur: in criminalib° verò punitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & tenetur, etiam crimine falsi: & subditur, quòd constitutio regni prædicta, & etiā capitulū regni loquunt vbi ciuiliter

tet agitur. & nu. 7.

8 *Iudex dum corruptus fuit ob hominem necandum vel non necandum, vel quando quem plecti debebat, non punuit, vel innocentem puniit: capite punietur: vel in insulam deportabitur.*

9 *Falsans literas principis ad hoc vt capite puniatur, requiritur quòd nedum falsauerit ipsas literas, verùm etiā & sigillu principis.*

10 *Falsans literas delegati, qui gerit vices papa non debet ita acriter puniri, ac si falsaret literas ipsius Papa.*

11 *Iudex recognoscens superiorem non potest concedere Guidati cum seu saluum conductum delinquenti seu bannito, & hoc, nisi Iudex ipse faceret ex causa: & esset illemet Iudex, qui delinquentem banniuit.*

12 *Notarius faciens falsum instrumentum alias nullum, non punietur pœna falsi: & pariter in eo, qui scienter deposuit falsum vltra capitula: cuius depositio non tenet. & ibi subditur, quòd instrumentum esse dicimus, quòd est validum: & condemnatum esse dicimus, ritè condemnatum. ibidem. Et sic concluditur, quod talis notarius & tales testes non tenentur pœna falsi, sed alia extraordinaria.*

13 *Pœna falsi, erat olim publicationis bonorum cum deportatione: hodie autem est sublata pœna publicationis: & est solum de portatio.*

Votum XXV.

IN diuiduæ trinitatis auxilio inuocato, Amen. In causa nobilis Donati de Falconibus de Ciuitate Licij vtriusque Iuris Doctoris cum Regio fisco, super subornationibus seu corruptelis per ipsum receptis, existentem regium auditorem in prouincijs Calabriæ: & signanter super corruptela Ducatorum sexaginta, quos recepit à Vincentio Siculo foriudicato, vt ipsum dimitteret seu relaxaret: & aliorum Ducatorum octoginta, quos pariter recepit ab aduersario eiusdem Vincentij, vt Vincentium ipsum remitteret ad eius iudicem insulæ Siciliæ, vt ipsum foriudicatum iam iustificaret, prout iustificauit. Necnon super falsitate Guidatici, à quo abradi fecit alterius nomen, & nomen eiusdem foriudicati apponi, ad hoc vt si dimissum forte fuisset per eundem auditorem, id iure licito & tanquam Guidatum per gubernatorem prouincialem dimisisse demonstraret. Dubitatum igitur principaliter fuit, an existentibus probationibus, & sic testibus de visu si condemnari de directo non posset ex causa repulsæ contra testes: quia infames, vt prætenditur: an saltem posset nobilis Donatus ipse, cùm sit Doctor quæstionibus & tormentis subijci. Secundò, ex quo antè, quàm fuisset deuentum ad torturam, Donatus ipse confessus extitit factum de plano: que pœna veniet sibi de iure imponenda: Et circa primum eundo, per veras iuris conclusiones rectè procedendo, nulli dubium quo ad hoc, delinquens torqueatur, 1 non requiri † quòd testes examinati contra ipsum, sint omni exceptione maiores: nec etiam quicquam refert an sint infames seu aliter inhabiles

biles,secundum gl.in.l.fi.C.de his,qui
bus vt indig.Ludo.plenè in consi.cccl.
incip.quædam mulier.ij.col.Bald.in.l.
cunctos populos.C.de summa trini.&
fide catho.vj.col.Fran.Brun.in tracta.
de indi.& tortu.iij.column.sed cùm sit
Doctor & nobilis,an habeat in eo locũ
tortura?Cy.& Angel.in.l.prima.C.de
quæstio.legem ipsam prohibentem mi
2 lites†torqueri,extendit ad Doctores:
per.l.aduocati.C.de aduoca.diuersi.iu
di.item tenet Barto.in dicta.l.omnes.
Verùm loquitur de aduocatis haben-
tibus dignitatem.& idem tenet Ludo-
uicus in.l.si verò.§.de viro.ff.solu.ma-
trimo.vt si essent de primo gradu,pro
ut sunt aduocati,qui certo ordini ad-
stricti sunt,aliàs non sunt in dignitate:
vt no.Petrucius,in.l.prouidendum.de
postula.sicut Doctores non legentes,
non sunt in dignitate:vt no.Bal.in pri
ma constitu.c.Abbas.in.c.quanto.de
magi.Petru.in dicta.l.prouidendum.
sed de Doctore simplicitir non legente
nec aduocato certi ordinis,non reperi
tur Doctor,qui dicat quòd non possit
torqueri.Ita dixit dominus Antonius
de Alex.in dicta.l.prima.C.de quęstio.
& allegat etiam Bart.in.l.medicos.C.
de professo.& medi.dicentem,quòd ad
hoc.vt Doctor consequatur ista priui-
legia,& alia multa,debet esse actu le-
gens,vel actu aduocans:licet aliàs indi
stinctè Cy.in.l.quarta.C.ad legem iu-
liam maiestatis,dixerit quòd nec miles
nec Doctor potest torqueri,etiam exi
stẽtibus legitimis indicijs:prout etiam
plenè recitat & sequitur Ias.in.l.de qui
bus.vj.char.ff.de legi.in ver.non tu.in
præsenti materia.imò & plus dixit Bar
to.in.l.omnes iudices.C.de decurioni.
3 libro.x.per tex.ibidem.†quòd consue
tudo inducens,quòd personæ priuile-
giatę torqueantur,non tenet.ita etiam
tenet & sequitur Ludo.Bologni.in ad-
ditio.quas facit ad Guido.de Suza.in
tractatu de tormen.in tertia colum.in
princi.reperio tamen,quòd Odofre.in
suo tracta.de quæstio.exordiendo quæ
stionẽ hanc ad partes,concludit quòd
licet de iure Doctor non possit torque
4 ri: tamen de consuetudine,†quæ est
optima legum interpres,bene torque-
ri potest.Idem tenet & sequitur Paul.
de Leaza.in.c.grauis.extrà de deposit.
Ang.in tracta.malefi.in versi.fama pu
blica.col.xxj.versi.vj.quæro.& idem se
quitur Franc.Brun.in prædicto tracta
tu de indi.& tortu.vij.char.versi.quid
autem de Doctoribus.vbi subdit ali-
quos Modernos ita tenere,dicentes nũ
quam vidisse talem cõsuetudinem ob-
seruari:& quòd ita putat ipse tenendũ
in iudicando & consulendo,etiam stã-
te dicta consuetudine,quæ de iure non
valeret:per dictum Barto.vt suprà:nec
esset seruanda:prout tenet etiam Lu-
douicus in singul.ccclxxj.incip.milites
& Doctores.refert etiã & sequitur Au-
gustin.Arimi.in eodem tractatu male-
fic.in versi.fama publica.versiculo.vj.
5 quæro.†Attamen prædicta non vendi
cabunt sibi locum,vbi Doctor impete
retur de crimine falsi:per tex.in.l.si qs
decurio.C.de fals.quia eo casu torque
bitur.Ita dicit Franc.Brun.ibidem vbi
pariter dicit de nobili: quia licet aliàs
non torqueatur de iure: prout dicit
Odofre.in prædicto suo tracta.de quæ
stionibus.hoc tamen cessabit in crimi
ne fa

ne falsi, per dictam.l.si quis decurioni. Superest ergo videre, qua pœna veniat ex hoc crimine falsi, & subornationum seu corruptelæ plectendus. Et quo ad crimen corruptelæ dico, quòd licet sit crimen publicum, & cuilibet de populo competat accusatio: tamen pro hu-
6 iusmodi † crimine non imponitur pœna capitalis, sed pecuniaria, per constitutionem regni, corruptelæ. & idem tenet Azo in summa institu. de publi. iudi. dum allegat. l. secũdam. ff. de publi. iudi. Et quòd sit crimen publicum, declarat glo. in constitu. regni, vsurariorum. versi. crimen publicum. & pœna, quæ imponitur per constitutionem regni, prædicta est, vt accusans tantumdem ab officiali recipiat, quantum illi officiali datum, vel promissum fuisset: & sic pœna pecuniaria. Et pariter virtute capituli regni, vulgaris famæ prælo quium disponitur, quòd si recipit iudex à sponte soluente nulla concussione præcedente, aut violentia, si fuerit data pecunia pro faciendo vel non faciendo negotio, triplum fisco exoluendum erit: & parti restitutio dati denegabitur, nisi pro redemptione sanguinis fuerit: nec iuri communi datur derogatio. De iure autem communi per aut. sed nouo iure. C. de pœn. iudi. qui male iudi. in ciuilibus, id est, dum in causa
7 pecuniaria iudex † corrumpitur, soluet triplum fisco: & cingulo dignitatis priuabitur: in criminalibus verò imponitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & crimine falsi tenetur. l. tertia. ad fi. ad legem iuliam repetun datum. & poterit puniri ex eodem processu ciuiliter & criminaliter, per tex. in authenti. vt iudi. sine quoquo suffrá. §. oportet. quod est speciale in iudice, qui deliquit in officio: & iudex talis, qui cõdemnatus est de corruptela, erit infamis: vt dicunt Bar. Ang. & Io. de Imo. in. l. j. ff. de public. iudi. Constitutio autem regni. & c. loquuntur, quando ciuiliter actum est: generaliter tamen, quãdo iudex mundas manus non habuerit, per. l. iuliam repetun. extraordinariè punitur exilio vel durius, prout deliquerit: vt si ob hominem necandũ vel
8 non † necandum pecuniam acceperit, vel quem plectere non deberet: punierit: quia tunc capite punitur: vel in insulam deportabitur: vt probatur per text. in. l. ij. iij. & iiij. ff. ad legem iuliam rep. Ita dixit pulchrè Paris de Puteo, in tracta. syndica. in titu. de officio syndi. vj. char. versi. syndicantur etiam officiales habentes officium: in quo casu videtur fuisse præfatus Donatus: dum ob hominem necandum vel non necãdum in vtroque casu pecuniam accepisse fateatur, vt non remitteret in posse sui iudicis competentis foriudicatum, quem omnino necauisset, prout necauit: & demum ab aduersario pariter pecuniam accepit, vt ipsum Foriudicatum ad suum inimicem traderet, prout tradidit. & idem sequitur Matthæ. de Affli: in consuetu. regni, apud iustitiarios, sub rubrica, vt iustitiarij & vniuersi & c. in vltimis verbis. & ibi dicit, quòd punitur exilio vel extraordinariè: imò pœna deportationis in insulam, prout iudici videbitur: vt. l. iulia. §. hodie. ff. ad legem iuliam repetun. & etiam punitur pœna arbitraria arbitrio regis per constitutionem regni, volumus.

Quo verò ad crimen falsi, cum Guida
ticum iustitiarij prouinciæ seu Guber-
natoris falsauerit abradendo vnius per
sonæ nomen, & illud nomen illius For
iudicati imponendo, videtur prima cō
sideratione dicendum, quòd cùm lite-
ras gerentis vices principis falsauerit,
pœna capitis plectendus veniat, per cō
9 stitutionem regni, qui literas &c. † At-
tamen dico, quòd ad hoc, vt pœna ca-
pitis locum habeat, nedum requiritur,
quòd falsauerit literas, veri etiam & si-
gillum principis. dicit pulchrè Andræ.
de ysern. in constit. regni, qui literas. &
melius idem Andræ. in capitulo primo
de vasal. qui contra consti. Lotha. Mul
tò minus ergo dicendum esset in casu
præmisso, in quo literas iustitiarij pro-
uinciæ falsauit, qui longè inferior est à
principe. Vnde succedit, quod pulchrè
voluit Abbas in c. cùm olim. de rescri-
ptis. in primo not. vbi ex illo tex. sumē
do argumentum optimum dicit se col-
10 ligere, † quòd licet delegatus papæ ge
rat vices ipsius papæ: non tamen debet
ita acriter puniri falsans literas delega
ti, sicut si falsasset literas papæ. Idem se
quitur Felin. in c. ij. versicu. stylus cu-
riæ. circa fin. extrà de rescrip. & Maria.
Soci. in c. ad falsariorum. extrà de cri-
11 mi. falsi. † Insuper est aduertendum.
quòd iudex recognoscens superiorem,
non potest concedere Guidaticum seu
saluum conductum delinquenti, seu bā
nito: vt dicit Iacob. de Belui. in authē.
de manda. princip. in v. q. de bannito.
Idem tenet Bald. in l. reos. vj. col. C. de
accusa. nisi iudex id faceret ex causa: &
esset ille met iudex, qui delinquentem
banniuit. Ita dixit Bar. in l. is, qui reus
ff. de publi. iudi. & ibi Io. de Imol. Bal.
in l. sed si hac. §. & si pœna. ff. de in ius
voc. & sic quatenus inferior à principe
Guidaticum seu prædictum saluum cō
ductum concesserit, illud fuit nullum.
& non tenuit: per. § allegata ex defectu
potestatis ipsius iusticiarij, & qui saluū
conductum illud minimè cōcedere po-
terat. Vnde sequitur, quod prædictus
Donatus falsificauit saluum conductū
12 inualidum & nullum: † & ideò succe-
dit, quòd in simili dicimus de notario,
qui fecit falsum instrumentum, & in eo
obmisit apponere die vel locum: vel
aliud, propter quod instrumentum nō
valet: vel aliquis scienter deposuit fal-
sum vltra capitula: & sic in hoc eius di-
ctum non valet, nūquid puniuntur prę
dicti pœna falsi contenta in statutis: &
certè dicendum erit, quòd non: ex quo
factum per eos non valet de iure: quia
nil nocuit conatus, cùm iniuria non ha
buerit effectum l. prima. in fin. ff. quod
quisque iur. l. ea quidem. C. si mancipi.
ita fuer. alie. ne prostitua. & in l. pube-
rē. §. si ei seruo. ff. de fals. quæ est aurea
lex ad hoc. & quia instrumentum dici-
mus, quod est validum & ritè perfectū:
sicut etiam cōdemnatum esse dicimus,
ritè condemnatum. l. iiij. §. condemna.
ff. de re iudi. ita in specie determinat &
concludit etiam per multa alia Alberi.
de Ros. in ij. parte statutorū. q̄ō. cxlvij.
incipien. item quæro, tres quæstiones.
& ibi allegat Gandi. dicentem, quòd eo
assidente Bononiæ cōsulti fuerunt. Li
ber. de Rampo. & Blandonum de Mal
uoltis, qui deliberato consilio dixerūt
tales testes debere puniri pœna extra-
ordinaria, saltem stellionatus. l. iij. in
prin

princip.ff.de crimi.stellio.vers.vt generaliter.&.l.hodie.ff.de pœnis.dixit tamen tenuisse contrarium, dum legeret ff.de fal.l.si quis primis.quòd talis notarius & testes deberent puniri de falso quia quo ad eos, consummatum est delictum: nec eos stetit. Et quãtum ad notarium & testes, perfecta est falsitas: licet deficiat intrinseca solennitas: & voluntas & propositum faciunt maleficium.l.diuus.ff.de sicarijs.& subdit ibidem Alberic.quòd istas quæstiones disputauit Richar.Malumb.& Io.Andr. in mercuria. sub titulo de crimi.fals. etiam in regula, non est sine culpa.de regu.iur.& per Cyn.in.l.j.C.de sepul. viola.& communiter dicit vidisse teneri in quæstionibus suprà dictis & similibus, quòd testes & tabellio non puniantur pœna falsi: sed alia extraordinaria: vt suprà dictum est. Vltimò considero, quòd ex iuris dispositione: licet pro crimine falsi veniat deportatio & publicatio bonorum per tex.in.l.j.§.fi.ff.ad legem corne.de fals.& in.l.lex cornelia.
13 ff.de public.iudic.† tamen hodie pœna publicationis omnium bonorum sublata est, vbi datur pœna deportationis: vt dicit gl.in.l.j.§.fi.ff.de falsis.per tex. in authen.vt nulli iudi.§.fi. Attamẽ cócurrente qualitate facti adeò turpissima: & quòd ab vtraque parte ita impudenter se corrumpi procurauit: & multas alias corruptelas perfecit, & subornationes recepit, de quibus conuictus est: & ex meritis processus liquido constat falsitatem quoq; prædictæ taliter se immiscendo is, qui falsitates & corruptelas, vt regius auditor in illis partibus punire debebat: ideò recedendo à sententia Magnifici votantis de pœna capitali, & mortis naturalis, tum voti eundem dominum Donatum esse condemnandum ad publicationem omniũ suorum bonorum: & in perpetuum in insulam deportandum, eodem prius cingulo doctoralis dignitatis priuato: & huius voti fuit tota magna Curia, dempto causæ relatore, qui vt suprà votauit, approbante quoque regio Collaterali Concilio corã Illustrissimo Prorege tunc adsistente: & ita executum fuit.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *In testibus indefinita non æquipollet vniuersali.*

2 *Testis dictum simpliciter deponentis, facit vt dictum eius intelligatur secundum articulum, super quo examinatur.*

3 *Instrumentum, in quo continetur, quòd Canonici talis ecclesiæ, tale quid fecerunt, non intelligitur de omnibus Canonicis.*

4 *Testes dicentes Titium possedisse talem fundũ & non deponerent de toto, non probarent concludenter: ex quo in materia probatoria indefinita non æquipollet vniuersali.*

5 *Testes dicentes, quòd illi de tali casata, quid fecerunt, non intelligitur de omnibus de illa casata: cùm illa verba: illi de illa casata, possint verificari in duobus de ipsa casata.*

6 *Testes si se referent ad articulũ: & in articulo côtineretur quòd omnes de illa casata id fecerint, & se retulissent ad articulũ: tunc indefinita æquipolleret vniuersali: & intelligeretur de omnibus.*

7 *Priuilegium ecclesiæ* Camaldulensis, *in quo*

Papa concedit monasterium sancti sepulchri cum toto Burgo, intelligitur, id est cum tota parte Burgi quæ ratione rerum aut personarum est ordinis Camaldulensis.

9 *Testis non dicitur falsum deponere, quando suus dictum potest aliqua interpretatione verificari.*

10 *Testis dictum ad hoc, vt saluetur, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè.*

11 *Falsum dici non potest id, quod habet aliquid veritatis admistum.*

12 *Falsum dici non potest id, quod habet primordium veritatis, & semper facienda est interpretatio, vt falsum excludatur.*

13 *Argumentum de toto ad partem, est permissum.*

14 *Falsitas non est, si testes sunt contrarij inter vnam partem & alium, nisi aliter probetur falsitas. Verùm datur materia iudici ad inquirendum in alterutrum & nu. 17.*

15 *Testes instrumentarij si de directo contradicant contentis in testamento, nemo potest propterea de falso puniri, nec notarius propter testes nec testes propter instrumentum.*

Votum XXVI.

SAluatoris mundi suffragio inuocato, Amen. Exorta lite inter nõnullos particulares de terra Roccæ Bimontis ex vna, & Magnificum Hectorem Piscicellum de Neapoli, vtilem dominum Roccæ prædictæ ex altera, super eo, quod prætendebant particulares ipsi de domo tortura, prout prætendunt esse vasallos monasterij sancti Ioannis, & successiuè Trinitatis Cauensis, & non ipsius Magnifici Hectoris, & sic re in iudicium deducta in suprà scripto regio concilio, dum ibidem per quamplures testes probassent, quod illi de casata turturæ, sunt vasalli monasterij prædicti, & econtrà præfatus Hector per multos & quamplures testes probasset eosdem ab antiquo esse suos vasallos, & prætendens testes productos per ipsos particulares deposuisse falsum, ipsos de falso accusauit in magna Curia Vicariæ, cui fuit rescriptum per illustrẽ Viceregem de causa prędicta, sibi relationem fieri debere in Collaterali concilio: & ea facta cum voto dixi, ex præmissis duobus minimè falsitatẽ aliquam impingi posse. Constat autem, † quod indefinita in testibus, non æquipollet vniuersali: vt per Inno. & Docto. & maximè Panor. & plenè Fely. in. c. auditis. de præscrip. & consuluit Alexan. in consi. cviij. col. pe. incipien. in causa & lite. ij. volumi. & Philip. Decius, in consi. c. j. volu. vj. col. & Franc. de Curte, in consi. xvij. in. iiij. col. in ver. decimum facio fundamentum. in consilijs feudalibus: nec etiã articulus seu positio cõtinerẽ adparet, quod omnes de domo seu de casata prędicta sint vasalli monasterij sancti Ioannis, † & sic quando testis simpliciter deponit, dictum eius intelligitur secundũ articulũ seu capitulum, super quo examinatur, vt pulchrè dicit Bart. in. l. Labeo. versicu. sed quęro, quid si testis. de suppel. lega. & idem dicunt esse in probationibus, in quibus pariter sicut & in testibus indefinita non æquipollet vniuersali, & ideò si in instrumento diceretur † quod canonici talis ecclesiæ quid

tale

tale fecerunt, non intelligetur de omni
bus Canonicis. Ita dicunt Petrus de
anch. & Imo. in c. quanto. de his, quæ
fiunt à præla. fine consen. cap. & ita vo-
luit etiam Alexand. in l. rescriptum. ff.
de pactis. & in consi. cx. incip. visis acu-
tissimis. col. j. primo volu. Philip. Deci.
consil. cxlvj. vj. colum. & ibi dicit Ale-
xan. in dicto consilio. cx. quod si testis
deposuit Titium possedisse talem fun-
dum, & non diceret de toto, non con-
cludenter probaret, per illam rationé,
4 quia in materia † probatoria indefini-
ta non æquipollet vniuersali. Et idem
tenet Alexan. in consilio. lxviij. incip.
viso. ij. volu. & consilio. cviij. in causa
& lite. eo. volu. & sic cócludendum est,
quod illa indefinita nó æquipollet vni
uersali, vt intelligatur pro omnibus de
5 illa † casata, quia illa verba, illorum de
illa casata possunt verificari in duobus
de ipsa casata. Ita dixit Old. in suo có
silio. c. in princip. primi dubij. Alexan.
in consilio. vij. incipien. super hac dubi
tatione. in fine primi volu. & in consi-
lio. cx. incipiente, visis acutissimis. col.
j. eo. j. volu. & plenè Philip. Deci. in có
silio. ccxxj. iij. colum. in. ij. volu. bene fa
teor quod si in articulo seu capitulo
contineretur quod omnes illi de casata
illa sint vasalli ecclesiæ sancti Ioannis
& testes ipsi se retulissent ad articulum
6 † tunc indefinita æquipolleret vniuer
sali & intelligeretur de omnibus. Ita
dicit Ludo. Roma. in l. Celsus. de vsu-
cap. Francis. de Are. in l. serui. electio-
ne. de lega. j. & ante eos Bal. in l. si non
defendatur. ff. de interro. actio. sed in
articulo non dicit, quod omnes de illa
casata. ergo &c. Et nihilominus quãdo
ita testes dixissent, quòd oẽs de dicta
casata sunt vasalli sancti Ioãnis ad sal
uandum dictos testes, consuluit pul-
chrè Ludo. Roma. in consil. clxxx. in-
cip. In Christi nomine, Amen. si admit
timus totum Burgum, &c. in. ij. colum
7 na. † quod cùm Papa dixerit in priui-
legio concesso ecclesiæ Camalduensi,
monasterium cócedimus sancti Sepul-
chri cum toto Burgo: intelligitur, idest
cum tota parte Burgi: quæ ratione re-
rum aut personarum est ordinis Ca-
malduensis: nec à mente iuris extranea
adparere debet præmissa interpretatió
cùm & alibi iuris interpretatione vni-
uersalis dictio reducatur solùm ad cõ
prehensionem particularium, vt patet
ex glo. in l. prima. C. de sac. sanc. eccle.
& in l. qui certo loco. ff. de condict. in-
debi. & præmissa interpretatio maximè
8 † assumenda est, tanquam absurdita-
tem tollens: quæ sequeretur, si aliter in
telligeretur. Ita cócludit Ludo. in præ
dicto consilio. clxxx. & ideò dixit Imo.
9 in c. causam quæ de rescrip. † quod te-
stis non dicitur falsum deponere quan
do eius dictum potest aliqua interpre-
tatione verificari: vt in c. cùm tu. de te-
sti. & no. Inn. in c. causam quę extrà de
rescrip. Ita consuluit Bald. in consilio.
cccxxiij. in. iiij. vol. incip. præmittendũ
est ad euidentiam. & pro suprà dicto có
silio. Ludoui. ego etiam vltra ipsum &
præallegata post ipsum adduco, quod
10 dictum testis † ad hoc, vt saluetur, suf-
ficit aliquid esse verum vel non esse im
plicitè: dicit glo. in c. si quando. in versi.
rationabili. & ibi Butr. in recollectis &
non in lectura. extrà de rescrip. & sequi
tur Bertha. in rep. suo. in versi. testium

impugnatio.ij.colum.in.v.versi. quod
maximè concedendum est, cùm mini-
11 mè falsum dici posset id, quod † habet
aliquid veritatis admistum, prout con
suluit Pau.de Cast.in suo consilio. cl.
& in.l.cùm filius.§.hæres meus.ff.de le
gatis secundo.& voluit etiam Andreas
de yser.in constitu.regni.si damna. ter
tia col. & ideò dixit Barto.& Paul. de
Ca.in dicta.l.cùm filius.§. hæres meus
12 quod † non dicitur falsum id, quod iu
uatur primordio veritatis:maximè, cũ
semper facienda sit interpretatio, vt
falsum excludatur.Bald.in.l.iurisgen-
tium.§.quod fere.de pactis.& in.l.im-
perator. ff. de statu homi. Alexand. in
consilio.lxx.&.lxxiij.in.j.volumi. & in
consilio.xciij.in.v.volu.& Philip. De-
cius.in consilio.clxxxix.incipien.Læta
tus sum.& ideò dicit pulchrè text. in.l.
quæ de tota.de rei vendi. quòd legans
fundum, cuius solum dimidiam par-
tem habet, videtur legasse illam par-
tem duntaxat, quæ sua est: arguendo
13 de toto ad partem.† Quod permissum
est argumentum.dixit Bart.in. l. serui
electione.§.& cùm fundus.ff.de lega.j.
Nec suffragaretur eidem Magnifico
Hectori allegare, quod testes ad sui in
stantiam producti & longè in maiori
numero, deponant illos de casata præ-
dicto, omnes esse suos vasallos ob quod
testes ipsorum particularium numero
pauciores videntur falsum deposuis-
se: nam ex huiusmodi contrarietate in
ter testes vtriusque partis, non resultat
14 ex hoc falsitas, per id, † quod dixit Bald.
in.l.duobus reis. §. idem Pomponius.
ff.de iureiuran.quod si duo iurant cõ-
traria, quamuis alter debeat esse periu
rus, tamen propter incertitudinem ne
mo, eorum potest de periurio puniri.
Idem notat Baldus in.l. sed si possesso
ri.§.sed si verum. ff.de iureiurando, &
in.l.præses.C.de sententijs. & ideò di-
xit. dominus Alexander de Imola in
prædicto. §. idem Pomponius. quòd
quando testes hincinde inter partes li-
tigantes examinati, sunt contrarij in
15 suis depositionibus, † nullus ipsorum
potest de falso puniri, & allegat Bald.
in locis præallegatis. & idem in pro-
prijs terminis consulendo tenet & se-
quitur idem Alexan. in consil. clxxix.
in.ij.volumi. & idem sequitur & tenet
Ias. licet de prædicto consil. Alexand.
mentionem non faciat, in.d.l. duobus
reis.§.idem Pompo.& subdit ibi bene
16 facere optimum simile, quòd † si testes
instrumentarij de directo contradicãt
contentis in testamento, nemo potest
propterea de falso puniri, nec nota-
rius propter testes, nec testes propter
instrumentum: prout pulchrè tenet
Specu.in titu.de teste.§. primo. versic.
sed pone ecce iudex in titu. de instru.
editio.§.restat.versicu.sed quid si vnus
ex testibus.Anto.de Butr.& Panormi.
in cap. audientiam. de præscriptio.&
in.c. cùm parati. de appellationibus.
Panormi.ta.in cap.cùm causam.el pri-
mo.de testi.Angelus & Imo. in. l. pri-
ma.§.si quis neget. ff. quemadmo. te-
stamen.aperian. Roma.in.l. prima.§.
finali.ff.de verborum obliga. Alexan.
in consilio. lxx. incipien. viso processu
inquisitionis formatæ. ij. colum.& in
consilio. lxxiiij. incipiente, viso testa-
mento.Ioan.penulti.colum.j. volumi.
Ex quibus omnibus conclusum fuit
per

per præallegata minimè dici posse te-
stes productos ita, vt suprà deponen-
17 tes, falsum deposuisse. † Verùm ex eo-
rundem depositionibus dari materiam
iudici ad inquirendum in alterutrum.
Ita concludit Bald. in l. testium quin-
ta colum. in j. quæstio. C. de testi. & di-
cit hoc fuisse de facto Paduæ, eo tunc
legente. & idem tenet Francis. de Are.
in consilio lxxj. incipien. Diligenter &
maturè perspectis. in v. colum. refert &
sequitur Iason de Mayno in prædicto
§. idem Pomponius. Et huius voti fui,
concurrentibus vna mecum cæteris iu-
dicibus meis consocijs, approbante
quoque Collaterali regio Concilio co-
ram Illustrissimo Prorege, nemine dis-
crepante.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio nunquam videtur prorogata ex contumacia: veruntamen ex contumacia incumbit onus probandi defectum iurisdictionis.*

3 *Iurisdictio nunquam intelligitur prorogata ex contumacia. si iudex erat ipso iure incompetens. Secus, si per exceptionem.*

4 *Contumacia clerici coram iudice seculari, nõ tenet, nec ex ea potest exigi pœna.*

5 *Contumacia, est delictum.*

Contumaciæ pœnam non potest exigere iudex secularis à clerico. ibidem nu. 5.

6 *Clerici comparitio coram iudice laico, non est licita: nec prorogatio possibilis.*

7 *Citatus non tenetur comparere, si constat nõ esse de iurisdictione citantis.*

Votum XXVII.

INdiuiduę Trinitatis præsidio iterato, Amen. Dum fuisset inquisitus & carceratus in magna Curia Vicariæ clericus. Franciscus de Anastasio pro pluribus delictis tanquam laicus & contumax in omnibus reputatus existens, & priuilegium clericatus minimè allegasset, vsque ad eius carcerationem: demum docto de clericatu prædicto, ac declarato per magnam Curiam ipsum esse remittendum ad Curiam Archiepiscopalem Neapolitanã, fisci patrono insistẽte ante realem remissionem prędictam eundem clericum compellendum ad solutionem pœnæ contumaciarum, vt prætendit incursarum, cùm de clericatu non exceperit, & cõtumax fuerit effectus & dum altercatum & hæsitatũ fuisset super prędictis per tres ex iudicibus meis consocijs, & me reluctante ac expręssè cõtradicente decretũ fuit eundẽ clericũ teneri ad solutionẽ pœnæ cõtumaciarũ p̃dictarũ regio fisco & hoc per dictũ Bar. in l. non videtur. ff. de iudi-
1 cijs. † vbi dixit, quòd si ex forma citationis adparet, q citatus nõ teneť comparere vt quia in ea citatur per iudicẽ laicũ talis cleric⁹ seu presbyter vel si citať talis de florentia cũ citeť apud iudicem Perusinum de eoquod alibi factũ est & tũc ire nõ teneť nec citatio ipsum arctat & ideò Officiales quãdo procedunt contra aliquẽ clericum licet male faciant obmittunt clericum ponere in citatione vel processu aliquam de-

mon

monstrationem, ex qua demonstretur clericus: ut sic propter dubium teneatur ire ad allegādum priuilegium sui fori: tu potes dicere, quòd si est dubiū respectu iudicis vel actoris: si tamen veritas est in se, quòd præsens iudicium suscipere non compellitur, non videtur latitare. vt ibi: & in. l. vir. bonus. iudi. sol. quæ hoc expressè probat: & sic non potest conueniri ad secundum decretum: nec ad aliud, quod paret plenum præiudicium: bene tamen poterit mulctari vel ad primum decretum perueniri: vt in. l. si quis ex aliena. ff. de iudiciis. & in. l. ij. ff. si quis in ius vo. nō ierit. Ego verò dixi contrarium esse verius:

2 † nam ex contumacia nunquam videtur iurisdictio prorogata: verum tamen est, ꝙ ex contumacia incumbit onus probādi defectum iurisdictionis declināti forum, secūdum Bald. in. l. licet. C. de procura. Angelus in. l. ex quacunque. ff. si quis in ius vocatus nō ierit. Inno. in. c. finali. de dilatio. Bald. in l. gesta. de re iudicata. Bal. in. l. si qui ex consensu. tertia colum. C. de episcopali audientia. quod maximè procedit.

3 dicit Bald. esse verum, † quòd ex contumacia nunquā videtur prorogata iurisdictio, si iudex erat ipso iure incōpetens. Secus, si per exceptionem. idē tenet Inno. in cap. præterea. de dilatio. Angelus in. l. ij. §. fin. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Sed quid opus est verbis: dico, quòd in casu ꝓposito, in quo prædictus Franciscus citatus non comparuit in magna curia, & ideò fuit cōtumax, contumacia ipsa non valuit: &

4 sic non poterat nec potest exigi † pœna ex ea, per ipsam magnam Curiam tanquam iudicem laicum, coram quo fuit contumax. Ita in propriis terminis voluerūt Ioānes Andreæ, Antonius de Butr. & Abbas Panormitanus, in c. si diligenti. in penultima columna extrà de foro competen. † ex quo contumacia est delictum: vt dicit glossa in l. si filius. ff. de interroga. actio. ideò iudex secularis non poterit pœnam contumaciæ infligere contra clericum. capitulo primo. extrà de clericis coniugatis in sexto. idem refert & sequitur Iacobinus de sancto Georgio, in dicta l. non videtur. ff. de iudiciis. Baldus in l. generaliter. la secunda. C. de episcopis & clericis. & in. l. si quis ex aliena. ff. de iudiciis. Et idem in propriis terminis consuluit in specie Barto. in suo cōsilio. ccxxv. incipien. clericus sub nomine. & Philippus Decius in. consilio. cexlj. in secundo volumine. incipien. scripsi alias. & idem in propriis terminis quæstionis nostræ tenuit magnus Doctor, dominus Aegidius de Mandalbertis in suis disputationibus, in disputatione incipiente: quæstio talis est. & est inter disputationes Pau. de. Leaza. Et ad Barto. vbi suprà respondetur,

6 quòd clericis coram † seculari non est licita cōparitio, nec possibilis prorogatio, per capit. si diligenti. de foro cōpetenti. & omnia iura detestantur, quòd laicus modo aliquo animaduertat in clericum. capit. nullus iudiciū. xj. quæ-

7 stione ij. † & ideò cùm constiterit citatum non esse de iurisdictione citantis, non tenebatur comparere: vt notat Inno. in capi. fina. extrà de appella. & tenet Henricus Bouerius in singularibus suis. in singulari. xxviij. incipiente:

cita

citatus. & idem reperi nouissimè fuisse decisum per Guidonem Papæ præsidentem Parlamenti Grationopolitani, in sua decisione, cccc l. sub rubrica, an mulctæ, declaratæ contra clericum ante quam se allegaret clericum, Ex quibus concludo contumacia non subsistere: & collegæ mei vereor, quòd grauiter errauerint. Demum functo officio, fuit habitus recursus ad sacrum Regium concilium, per quod fuit remissa causa nouis iudicibus successoribus, inter quos longa facta discussione, fuit tandem votatum contumaciam non tenuisse: & pignora depositata per ipsum clericum, & aurea in posse perceptoris alias actualiter non fuisset remissos ad iudicem suum ecclesiasticum; fuerunt eidem clerico restituta mandato ipsius magnæ Curiæ.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Magna Curia Vicariæ virtute constitutionis regni mandat Officialibus in regno, vt intra duos menses causam expediant; aliàs ipsam aduocant ad magnam curiam. Et nedum hoc fit Officialibus Regiis, verum etiam Officialibus Baronis. nu. 2.*

3 *Princeps concedens iurisdictionem alicui baroni in vasallos, non videtur à se eximere iurisdictionem, quin possit. & ipse quoque princeps cognoscere, si vult.*

4 *Princeps concedendo iurisdictionem seu delegando causam alteri specialiter committendo non videtur ipsam abdicasse ab alio ordinario superiore: & multo fortius à semetipso cognitionem, sed ipsam accumulasse.*

5 *Principi seu domino semper remanet maior potestas & iurisdictio, quàm in alium transferat.*

6 *Iurisdictio regulariter videtur concessa accumulatiuè per principem: & per concessionem alteri factam, non videtur sublata seu adempta ab illo, qui per prius illam habuerat; sed vt vtrique competat.*

7 *Imperator concurrit in iurisdictione cum quocunque suo subdito.*

8 *Princeps si se de causa intromittat, eandem ad se vel ad eius delegatum trahendo, nemo amplius ipso principe inconsulto potest se in ea intromittere, quasi fuerit ex hoc exempta ab ordinaria iurisdictione.*

9 *Princeps potest ad sui libitum iurisdictionalia reuocare: & tollit, quando vult.*

10 *Princeps concedens alicui iurisdictionem ad vitam non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi.*

11 *Princeps potest supprimere iurisdictionem nedum singularium personarum, sed etiam ciuitatum.*

12 *Iurisdictiones fluunt à rege, & refluunt ad regem.*

13 *Princeps si in præmium bonorum seruitiorū concessit priuilegium iurisdictionis alicui, nō ita reuocare posset sine causa.*

14 *Princeps si concessit aliqua in præiudicium suæ dignitatis seu authoritatis supremæ, potest reuocare: & non tenetur obseruare. Et subdit hoc verum, etiam si non esset enorme priuilegium numero. 15.*

16 *Cardinales si ante creationem Papæ aliquid statuunt, & promittunt, quilibet ipsorum, si uerit electus, illud obseruare si talis promissio cederet in præiudicium dignitatis seu authoritatis suæ, non tenebitur ad ipsum obseruantiam.*

Princeps

27 *Princeps tempore suæ creationis. si promittat aliquid sibi præiudiciale, non tenetur seruare.*

28 *Principis donatio facta alicui tempore guerræ, vel in principio suæ acquisitionis regni, non valet.*

19 *Princeps successor potest indistinctè priuilegium gratiæ regis sui prædecessoris factâ alicui remittere.*

20 *Princeps si confirmat tale priuilegium, erit gratia: & si denegetur confirmatio, erit iniuria.*

21 *Iurisdictio ordinaria poterit reuocari per principem concedentem ad libitum.*

22 *Princeps semper potest causam inferioris ad se aduocare.*

23 *Principis attestationi standum est.*

24 *Princeps non potest reuocare priuilegium, quod transiuit in vim contractus.*

25 *Deus non subiecit contractus sub potestate principis.*

26 *Princeps successor potest reuocare iurisdictiones amplas concessas per prædecessorem in præiudicium suæ iurisdictionis regni: vt sunt iurisdictiones secundarum causarum concessæ Baronibus: quia Rex non habet ibi nisi iurisdictionem in habitu.*

28 *Dominus abutens iurisdictione sibi concessa per principem, potest de facili priuari iurisdictione prædicta.*

Votum XXVIII.

MAximi opificis suffragio iterato. Amen. Dum ad querelam cuiusdã pauperis interfecti per quendam homicidam de terra sancti Seuerini rescriptum fuisset per Illustrissimum dominum Proregem magnæ Curiæ Vicariæ, vt super denegata & retardata iustitia allegata debitè prouidere debuisset de iustitia: & successiuè per eandem magnam Curiam fuisset cõminatum Officiali dictæ terræ, quæ est illustris Principis Salerni. vt intra certum terminum expressum causam ipsam expedire debuisset iustitia mediante: alias per viã retardatæ & denegatæ iustitiæ esset ad eandem magnam Curiã aduocata: prout iam fuit elapso termino cõminato prædicto Illustri Principe reclamante ad. S. Regium Cõcilium propter clausulas in suis priuilegiis contentas: maximè in priuilegio serenissimi quondam Regis Ferdinandi primi, quòd non posit comminari: nec per viam retardatę aut denegatę iustitię causas ab eius officialibus aduocari. Hæsitatum igitur fuit in eodem. S. Regio consilio, an potuerit causa ipsa committi eidẽ magnæ curiæ per Illustr. Proregem obstantibus priuilegiis ipsius Illustris. principis: & an obstãtibus clausulis priuilegij prædicti potuerit causa ipsa ab eodem aduocari. Ego dixi, quòd absque dubio processit ipsius causæ cognitio super retardata seu denegata iustitia, commissa eidem magnæ Curiæ iudici regio & vniuersali in toto regno: & quãquã vicarius & vices principis gerẽs, procedit in toto regno super administratione iustitiæ: maximè, vbi prætenditur iustitia retardata seu denegata, rescribit officiali retardãti vel deneganti, vt prętenditur: vt infra duos mẽses † cãm expediat: vt in constitutio. regni, statuimus.

mus.sub rubrica de offici. magi.iustitia:& in constitutione iustitiarij nomẽ & normã dicitur,quòd si causa commissa per superiorem, vt suprà infra duos menses non expeditur, quòd eo casu dicitur iustitia retardata,& aduocatur ad superiorem:& idem erit in barone,cui princeps rescripsit:vt faceret alicui iustitiam,si causam ipsam nõ ex
2 pedierit:† nisi causæ necessitas requireret longiorem terminum:quod constare debet,vt ibi.Ita dixit Paris de pute.in tract.synd.in titulo de officio syndi.viij.char.versi.qualiter autẽ probabitur iustitiã denegatã.in fi.dicti versicu. Nam ex huiusmodi priuilegij tenore non videtur princeps ipse conce-
3 dens † se exclusisse:seu à se iurisdictionem abdicasse supremam : quin & ipse quoque cognoscere non posset,seu potuisset interdum,de quibuslibet vasallis seu subditis in regno,quandò vult. Text.est singu.& peregrinus in propriis terminis:in.c.dudum.de præhen
4 di.in sexto.† & pro hoc bñ facit: quia princeps concedendo iurisdictionem seu causam alteri specialiter committẽdo,non videtur abdicasse ipsam ab alio ordinario superiore:& multò fortius à semetipso cognitionem,sed accumulasse:vt est casus not.in simili in.c. per hoc.de hære.in.vj.&in.l.j.C.de offi.præfec.vrb.& ibi loquitur tex. de officio præfecti vrbis.cui non videtur derogatum,si officium certi generis causarũ,alij,committatur.& idem consuluit Pet.de ancha.cõs.clxiiij.in quarta col.in prima parte.& dixit idem Pet. de ancha.in consi.xxviij. incip. rationes inductæ,per præallegatũ tex. in.c.

5 dudũ.de præbẽ.† quod semper remanet domino,& maior iurisdictio & potestas,quã transferat in alium: & pro hoc bene facit:quia regulariter iurisdi-
6 ctio videtur † concessa accumolatiuè, & non priuatiuè: & per concessionem alteri factam non videtur sublata seu adẽpta ab illo,qui per prius illa habuerat:sed vt vtriq; cõpetat:vt per optima iura cõprobat Feli.post alios in.c. pastoralis.de offi.or. quod tantò magis procedit in imperatore,qui concurrit in iurisdictione cũ quocũque suo subdito:vt dicit Bal.in.c.j. in titulo, quis dica.dux vel march.circa principium. & in.c.j.in princ.qui feud.dare pos.vbi etiã loquitur de papa. Hinc est, quòd licet in priuilegio prædicto contineatur,quòd non possit comminari: non tamẽ dicit princeps,ꝙ huiusmodi comminatio fieri non posit à se seu suas vices gerẽte,licet ab alio ordinario:quia persona ipsius loquentis excepta intelligitur.vulg.l.inquisitio.C.de soluti.& ipse imperator,nõ potest dici Iudex ordinarius vel delegatus cũ ab ipso ordinariæ & delegatæ iurisdictiões deriuare ac emanare adparẽt:& ipse creet ac faciat iudices ordinarios & delegatos. l.j.ff.ad.l.iul.de ãbi.l.j.§.cũ vrbẽ.ff. de offi.pfec.vrb.& no.in.l.more.ff. de iurisdictiõe oim iudicũ.& in.c.cũ ab ec- 7
clesiarũ.de officio delegati.& ideò suc
8 cedit,quòd † si princeps se de causa intromittat,eandem ad se vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipso principe inconsulto potest se in ea intromittere:quasi huiusmodi causa fuerit exempta ab ordinaria iurisdictione:vt patet in capitul.vt nostrum. de appella

appellatio.& in.c.significasti. de offic. delega.& in dicto.c.pastoralis. & facit. l.iudicium soluetur. ff. de iudic. quod maximè concedendum est in istis iurisdictionalibus, quæ princeps ipse potest
9 pro suo libito † reuocare: vt dixit Bal. in.l.rescripta.C.de preci.impera.offer. And.de yser.in constitu.ea,quæ.ij.colum.sub rubrica, quòd nullus prælatus, comes, vel baro. & idem Andræ.in constitu.priuilegia. in fine primi libri. in titu.de cassa. priuileg. & ibi subdit, quòd tollit, quando vult: & ideò si concederet alicui iurisdictionem ad vitam non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi.no.Angel.in.l.j.ff. de offi. eius.& dixit satis pulchrè Bal.in.l.j.C. vnde lib.quod potest princeps supprimere
11 iurisdictionem † nedum singularium personarum, sed etiā ciuitatum & idem ante eum tenet Innocen. in.c. quæ in ecclesiarum.de consti.Cardi.in c.perpendimus.extrà de sentē. excom. Abb.in.c.nouit de iudi.& hoc, quia iu
12 risdictiones † fluūt à rege, & refluunt ad regem.Bal.& doct.in.c.j.§. ad hæc. de pa.iu.fir. & fluūt id est per confirmationes, concessiones, & commissiones, vt dicunt præfati docto. Bene tamen verum est quòd si princeps in præ
13 mium bonorum † seruitorum concessisset huiusmodi priuilegium, non ita reuocare posset sine causa. Ita pulchrè & satis magistraliter Andr. de yser. in preallegata consti.ea, quæ sub rub.ꝙ nullus prælatus, cōes, & tamen in casu isto non reuocat, licet de causa cognoscat: sed causa reuocationis esset in casu, de quo agitur, & potissima in principe, dum concedendo, ꝙ nō possint à principe saleret seu eius officialibus causę aduocari per remedium retardatæ seu denegatæ iustitiæ: nec etiam comminari, vt iustitiam faciant: hoc enim longè satis præiudiciale est authoritati & dignitati supremæ ipsius
14 principis: & ex iuris dispositiōe † princeps, si aliquid concessisse adparet in præiudiciū suæ auctoritatis & dignitatis, ad voluntatē reuocabit: nec ad ei⁹ obseruātiam tenetur seu obligatur. voluit Andræas de ysernia. in capit. imperialem. de prohibita feudorum aliena. per Federicum. versic. circa hoc videtur. imò etiam minimè teneretur illud seruare in præiudicium suæ authoritatis. Ita dixit dominus Abbas in capi. sicut el secundo. per textum ibi extrà de iureiurando. & subdit, quòd
16 si cardinales † ante creationē Papę aliquid statuunt & promittunt: quilibet ipsorum si fuerit electus, illud obseruare, si talis promissio cederet in præiudicium dignitatis seu authoritatis suæ non tenebitur ad ipsius obseruantiam & idem not. consuluit Calderinus in consilio tertio. in titulo de iureiurando. & facit textus in capit. cùm venissent. in versi. ipē non timens. extrà de institutionibus. & idem sequitur Felinus in cap. primo. quarta columna. extrà de probatiōibus. vbi subdit formaliter hoc esse bene not. ad infringendū promissiones factas per principes in
17 principio eorum creationis: † quia si sunt præiudiciales, non tenentur illas seruare. Et ita dicit alias diffusè consuluisse. Et idem etiam in particulari tenuit domi. Ioan. Lupi in rubrica, extra de

tra de donationibus inter virum & vxorem.charta.xliij.vbi formaliter dicit quòd donatio per Regem facta tē-
18 pore guerræ vel in principio † acquisitionis status & regni,non valet:& eundem etiam refert & sequitur Ioan.Neuiza.in sua sylua nuptiali,in vltima charta.penultima columna.vbi enumerat casus,in quibus non est parendum principi rescribenti:sed expectari debet secunda iussio:& tanto magis, quia non sumus in ipso Rege,qui concessit:sed in successore,que indistinctè potest tale priuilegium gratiæ factum
19 † per suum prædecessorem: per textū in capi.si is,cui.de præbendis in sexto, ita dixit Cynus & Albericus de Rosate in.l.digna vox .tertia colum. C.de legibus.& idem voluit Baldus in titul. de pace constantiæ.& in versicu.amplius.& melius Franciscus de Aretio in capi.nouit.de iudicijs.per textū in capi.subiectum.de decimis.& idem firmat ibi Felinus in septima & octaua col.licet Baldus in suo consi.cclxxvj. in tertio volumine. dixerit quòd de ista quæstio.nunquam fuit facta pax inter sapientes.& alibi idem Bald.in consilio.xcvj.in eodem tertio volumine dicit,quòd si confirmetur tale pri-
20 uilegium,erit gratia: † & si denegetur confirmatio,erit iniuria:& sic residebit in pectore successoris. Et pro hoc bene facit:quia iurisdictio ordinaria
21 potest reuocari per principem † concedentem ad libitū.vt in.l.meminisse.ff. de officio procōsu.& lega.& ideo Imperator Federicus fecit reuocationem priuilegiorum,que cōcesserat certis ciuitatibus regni,vt homines ipsarū nō potuissent citari per iustitiarios:& si citarentur,nō tenerent cōparere:vt dicit constitutio, priuilegia.in rubrica. ideo dicit Bartolus in.l.nō ambigitur ff.de legibus.post Gulielmū de cu.ibi, quòd populus romanus qui concessit iurisdictionem imperatori,posset illā reuocare:per.l.ij.§.ex actis.ff.de origine iuris. Nam semper princeps potest
22 † causam inferioris ad se aduocare capi. vt nostrum.de appellationibus.& iste est vnus de modis,per quem iurisdictio finit:vt dicit Hostiensis in summa de officio ordi.versi.& qualiter finiatur.bene verum est,quòd dici posset quòd iurisdictio & merum imperiū prædictum fuerunt concessa ipsi principi,& suis prædecessoribus propter benemerita & seruitia:vt liquet ex tenore priuilegij ipsius principis:cuius atte
23 stationi standum est: † vt in capi.porro.de priuilegijs.& in clementina prima.de probationibus.Ita dixit Lucas de Penna in.l.secunda.C.de mancipijs & colonis patrimonialibus. lib.xj. Nam eo casu non potest tale priuilegium reuocari per Regē:vt dicit Andræas de ysernia in constitution.regni ea quæ ad decus &c.quia sicut datum per regem,nō potest reuocari sine causa:vt in.l.prima.& secūda.C.ne fisc.rē, quam vend.euincat.libro decimo.ita non potest merum imperium,quod cōcessit,reuocare:quia iura incorporalia quasi traduntur:vt in.l.seruitus.§.incorporales.ff.de acquirē.rerum domi. & bene facit,quòd quādo priuilegium trāsit in vim cōtractus,non potest per
24 principē † reuocari sine cā, per textū in.l.fundū.C.de fundis patrimonialibus.&

bus.& in capi.primo de feudo sine cul
pa nõ amittendo.& plus dixit Baldus
in.l.prima.C.de constitutionibus prin
cipum.quòd concessa per principem
iure contractus,non possunt nec per
eundem principem, nec per eius suc
cessorẽ reuocari.Ita dixit Petrus de
Ancharano,in capi.quoniam.de cõces
sione præbend.in sexto.Alexander in
consilio.cxcij.iiij.columna.in.ij. volu.
nam cùm princeps contrahit, tenetur
ad ipsius cõtractus obseruantiam, nisi
ex iusta causa:vt consuluit Alexander
in consilio primo.sexta col.in secundo
volumine Ex quo Deus non subiecit
25 † cõtractus sub potestate principis.di
xit Bal.in capi.j.de natura feud.vnde
non poterit reuocare,nisi ex causa:vt
quãdo sibi nõ adimpletur,quod adim
pleri debet:secundum Bal.in.l.pen.C.
de dona.inter vir.& vxo.& Bald.in ad
ditio.Spec.in tit.de sentẽ.col.xxiij.ver
si.sententia quoque. Pet.de ancha.in
reperi,c.canonum statuta.q.xiiij.in.ij.
col.extrà de consti.Fulg.in cõsi.ccxv.
incip.nec arguendi sumus.in secundo
volumine.& in consi.j.secunda col.pri
mo volu.Roma.in.l.si verò.§.de viro.
xxiiij.fallẽ.ff.solu.matri.& ĩ cõsi.lxvij.
&.cclv.&.ccl.& dicitur satis posse reuo
care cum causa.dum adparet à se abdi
casse ius superioritatis per tales clau
sulas:quo casu non põt se expropriare
omni iurisdictione & superioritate.Ita
concludit Bal.in prelud.feud.iiij.col.
in fi.& sequitur Marti.Laud.in.c.j.in
fi.v.col.qui feu.dare pos.Car.in præ-
lud.circa med.x.col.& Iason ibidem.
xxv.col.& Alex.in.l.filio,quem pater.
ff.de liber.& posthu.Imo.in rubrica.
ff.de verb.obli.& in cõsi.cclxxiiij.Bal.
in cõsi.ccciij.post principiũ.in.iij.vol.
Hinc dixit Affli.noster Neapoli.in p̃
lud.cõstit.regni quas facit ante pœmi.
& ꝓpriè in.xx.iij.q.in.ij.col.ꝙ quidam
magnus aduocatus fisci tẽpore Gallo
rum,quòd ex quo tempore regis Al-
phonsi primi fuit concessum merum
& mistum imperium baronibus priuà
tiuè ad magnã curiã vicariæ quòd est
ius regale ipsius regis:vt in.c.j.quę sint
rega.& cõstitu.regni.ea,quæ.ad decus.
propter quod ita concessum Barones
sunt, sicut reges in terris suis maximè
illi,qui habent etiam secundas causas:
& rex ibi non habet nisi iurisdictionẽ
in habitu:& faciunt quicquid volunt:
& ideo quia ex postfacto incipit lęde-
26 re coronam,† & regnũ,& statũ publi
cũ,quòd successor in regno posset re-
uocare:prout tenet Frã.de are.in.c.no
uit.de iudi.per tex.in.c.subiectum.de
deci.& firmat Feli.in.d.c.nouit.in.vij.
&.viij.col.& in.c.j.de probatio.ita di-
cit Affli.vbi suprà.& hæc maximè con
cedenda sunt procedere in hoc regno,
in quo solus rex est dominus persona-
27 rum † in regno ipso degentium vt di
cit tex.in.c.regni,ad regale fastigium.
& in.c.finis præcepti,charitas.& in cõ-
stitu.regni,quia frequenter.sub rubri
ca de homini.non tenendis ratione ter
ræ &c. vnde maximum præiudicium
inferretur principi & eius dignitati,ac
p̃rogatiuæ si de iustitia retardata aut
denegata subditis,quorũ ipse est prin
cipalis domin⁹ etiã p̃sonarũ,nõ posset
se intromittere cognoscere,& ꝓuidere
circa bonã administrationẽ iusticię:ex
quo præsumpponẽdũ est de necessita-
te,quòd

te qđ iurisdictio fuerit cōcessa per ipsum supremū principē p̄fato quondā Illustri Roberto & successoribus, vt bene ipsa ac canonicè vtātur in vasallos, nec abuteretur: cūm eo in casu dn̄s
28 abutens † iurisdictione sibi cōcessa posset ea de facili priuari dixit Bal. in c. primo qualiter domi. proprieta. feu. priue. & plenè Iacobi. de Sancto Georgio in tractatu de homagijs per sex columnas. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludo minimè refrenandā supremi principis potestatē ac authoritatē: sed iure licito potuisse ac posse cognoscere & comminari ob iustitiam retardatam: aut denegatam regnicolis seu quibuscunque in regno isto degentibus, non obstante priuilegio prædicto. Quod quidem debet cū grano salis intelligi & practicari, claue discretionis non errāte, & quia res cepit exitum per alia media: & pars offensa concordata, nō fuit aliter decisa. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Custos carceris etiam pro leuissima culpa tenetur criminaliter.*
2 *Carcerarius tenetur de negligentia & debet stare per annum in carceribus: & bona eius publicantur: & hoc de iure constitutionum regni: verùm de iure ciuili remouetur ab officio ob eius negligentiam & nu. 3.*
4 *Negligentia magna, culpa est: & magna culpa, dolus est.*
Carcerarius tenetur prouidere locum carceris & principaliter ianuam, & singula necessaria prouidenda.
5 *Carcerarius dicitur vti diligentia, dum tenet carceratos pro delictis in compedibus & cippis.*
6 *Custos carceris tenetur de lata culpa, sicut alius de dolo & capitaliter: & ita punitur.*
7 *Carcerarius adhibens in custodia omnem suā diligentiam necessariam, si ex casu aufugerint carcerati, non tenetur ipse: licet in dubio fuisset præsumptio contra custodem.*
9 *Officialis tenetur de culpa custodis, quem ad posuit: ac etiam de negligentia, si captiuus aufugit.*
10 *Officialis exhibendo custodem carceris, non euadit pœnam. & nu. 11. & 12.*
14 *Carcerarius, cuius culpa carceratus pro crimine aufugit, debet pœna capitali puniri, vt si dolo vel pretio corruptus fuit: & si negligentia vel culpa eius, pariter puniendus est: licet culpa & negligentia fuerint sine dolo.*
16 *Tria sunt specialia contra potestatem, cui carceratus pro crimine capitali aufugit: primò, quòd incumbit sibi onus probandi diligentiam, quòd carceratus casu aufugit. secundò quòd non liberatur exhibendo custodem carceris. Tertiò, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis,*

Votum XXIX.

SVmmi opificis suffragio petitio. Amen. In causa honorabiliū Antonij & Hieronymi de Carnago de Neapo. fratrum, cum Regio fisco, super petita priuatione officij custodiæ carcerum ipsius magnæ curiæ, quod est ipsorum inquisitorum: & hoc

k 2 ex causa

ex causa duorum carceratorum degẽtium in eisdem carceribus, pro criminibus capitalibus: vt prætenditur per Regium procuratorem fiscalem ex culpa & negligentia substituti ipsorum, cùm reperto ostio aperto recesserint: pro eo quòd Antonius Paluerinus substitutus per eosdem fratres in dictis carceribus fatetur referasse ostium prædictũ verùm non præuiderat catenaciũ ostij non fuisse ingressum foramen, vt consueuerat, ad reseruandum. Hæsitatum igitur fuit inter iudices ipsius magnæ Curiæ, meos collegas, an huiusmodi culpa & negligentia custodis, habeat officere eisdẽ fratribus principalibus dominis ipsius officij, maximè cùm eũdẽ Antonium Paluerinum eorum substitutũ exhibuerint carceratum magnifico fisci patrono, & etiã procuratori? Et pręmittendo, ꝙ in priuilegio concessionis officij prædicti facto per quondam Serenissimum Regem Ferdinandum primum quondam honorabili Bernardino Carnago genitori prædictorum Hieronimi & Antonij, est expressa clausula, quòd possit in dicto officio inseruire per substitutum: sed quòd de eius culpis & defectibus hæres ipse principaliter teneatur: sic & eius hæredes & suc-
1 cessores in eodem officio. † Succedit, quòd leuissima culpa non puniatur criminaliter: vt dicit Cyn. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cleri. tamen erit hoc speciale in custode carceris. Ita dixit Bald. in l. si eius rei. §. de præteritis. aliàs, deniq́. ff. de vsufruct. & sequitur Paris de Puteo, in tract. syndicatus. in ver. incipiente: carcer. e. an si plures. iij. col. vbi subdit, quòd de iure con-
2 stitutionis regni custodes, qui corrigit ius commune, carcerarius tenetur † de negligentia: & debet stare per annum in carceribus bonis eius publicatis: & si fraude dimiserit carceratos abire, tenetur pœna capitali: nam aliàs de iure ci-
3 uili custos † negligens remouebatur ab officio duntaxat. l. carceri. & l. fin. ff. de custo. reo. & consuluit Pau. de Castr. in suo consi. xlij. quòd carcerarius, est quidam depositarius carceratorum: argumento. l. primæ. in prin. & l. Lucius. versic. quòd aliud. propter quod qui officium in custodiam habet, à publico salarium & mercedem pro custodia alicuius rei accipit, is illius rei periculũ præstare tenetur. l. qui mercedem. ff. loca. vbi glo. dicit, quòd de omni culpa tenetur. l. videamus. eodem titul. & latè per glo. & Bar. in l. cum qui. §. si epistolam. ff. de fur. vbi qui suscipit rei custodiam & pretium, tenetur de periculo succedẽte: & quod fuerit in culpa: & propter eà teneretur.: nam carcerarius tenetur negligentia, vel culpa, vt in præallegatis iuribus. nam magna negligentia, cul-
4 pa est: † & magna culpa, dolus est. l. magna. de verborum significationibus. & aliàs magna negligentia, est quasi dolus. l. merces. §. culpæ. ff. loca. & l. quòd si nolit. ff. de ædi. edic. §. culpa. & l. si qs fundum. ff. locati. §. Imperator. Et, ideò succedit, quòd omne reprehensibile, est culpa: argumento. l. si pro imprudentiam.
5 † ff. de euictio. Et custodem non præuidere, si ostium carceris est referatum, vel apertum, dum clauem eripit ab ipso ostio: quis enim hoc non reprehensibile & impunibile arbitrabitur? certè nemo: cùm carcerarius teneatur præu

præuidere locum carceris:& principaliter ianuam,& singula necessaria prouidenda:prout tenetur quotidie facere: per textum in.l.ij.C.de custod.reorũ. & non faciendo ,fuit in culpa .l. qua actione.§.si quis.ad legem aquiliam.& l.si ex plagijs.§.in cliuo.ff.si quadrup. paup.fecis.dica.Nam ex quo prædicti captiui , qui aufugerunt erant in casu pœnæ corporis afflictiuè & condemnationis:imò alter ipsorum erat in perpetuum condemnatus in triremibus,debebat eosdem custos ipse diligẽtius custodire.l.si quis filio.§.eius verbo diligentioris custodiæ.ff.de iniusto,rupto & irrito testamento . Et ideò debebat ipsos tenere in manicis seu cippis ferreis,maximè quia nó ignorabat custos ipse,qnòd tanquam tuto & magis fido carceri ibidem consueuerant delinquẽtes grauiorum criminum detrudi : vt demum in tortura,quę de proximo ibidem detrusis infertur & inferebatur,vt veritatem delicti faterentur:& ideòvulgariter carcer veritatis communi voca bulo nuncupatum extitit : & sic infer-
5 tur,quòd † debebat custos ipse vti diligentia,eosdem carceratos in compedibus & cippis detinere:vt dicit text.in.l. ij.C.de custod.reo.secundum Bal.vbi suprà,allegatũ in prædicto.§.eius . vbi etiam subdit quòd dicitur diligenter custodire , qui aliquem ligatum tenet manibus & pedibus:cùm sit speciale in
6 custode carceris,qui de lata † culpa tenetur,sicut alius de dolo & capitaliter: & ideò ita punitur.l.milites.ff.de custo.reo.secundum Lud.in.l.in actioninibus.ff.de in litem iuran.ita formaliter tenet Paris de Put.in tractatu syndicatus.in versiculo carcer.capitul. an si plures carcerati.secunda columna.& insuper. Allegat Bal.in.l.ad commentariensem.C.de custo.reo.dicere,quòd custos carceris ratione culpæ tenetur capitaliter:quia in sua fide custodiendos recepit . Hinc debuit esse sumpta constitu.regni,custodes : & ideò subdit Par.ipse se putare distinguendũ, quòd
7 † si carcerarius adhibuit in custodia carceratorum omnem suam diligentiam necessariam:vt quia retinebat carceratum cùm ferris & cippis, seu catenis in carcere,secundum qualitatem & exigentiam delictorum carceratorum ac ætate & robusticitate ipsorum:iuxta tex.in.l.prima.de custo.reo.& aufugerint : & tunc non tenetur carcerarius: quia non est in culpa,qui adhibet diligentiam,quam debet.vt no.in.l.si negotia.ff.de nego.gest.quia adhibuit diligẽtiam,quam debuit:vt in.l.si vt certo.§.nunc videndum.ff. commoda. li-
8 cet in dubio † fit præsumptio contra custodem:per.l. penulti.C.de custod. reo.& per.l.ad commentariensem .& idem tenet Ange.in.l.milites.ff.de custo.reo.Ex quo dicitur quem diligenter custodire aliquem,dũ tenet ipsum ligatum bono ligamine:& quòd officialis teneatur de culpa custodis , quẽ ap-
9 posuit,† ac etiam de negligentia , si captiuus aufugit:tenet in specie Flo.in.l. si fornicarius.aliàs in.l.si quis insulam. §.si fornicarius.ff.ad.l.aquil. Nec suffragaretur prædictis fratribus allegare,quòd prædictus Antonius Pulucrinus eorum substitutus,fuit per eos exhibitus in magna curia vicariæ magnifico fisci patrono & procuratori: & est

10 iam in carceribus eiusdem † ad ipsorũ instantiam: quo casu videntur ipsi liberati: prout dicimus in simili de domino, cuius familia deliquit: quòd eam officialis exhibendo liberatur: quia hoc verum esset in eo, qui gereret officium
11 publicum: secus si priuatum: † quia eo casu tenebitur ex delicto familiæ: & non liberatur exhibendo familiam. Ita dicit Bartolus, in.l.prima.§.familiæ.ff. de publica. per not. in dicto.§.familiæ. & non liberatur exhibẽdo ea. idem no. Barto. in prædicta.l.prima.§.qui nouissimè. quod sequitur ad.d.§.familiæ. p no. in prædicto.§.familiæ. & ibi omnes Doctores sequuntur Bartolum & idem tenet Abbas post alios in.c.j.extrà de restitutio.spoliatorum. solus tamen Raphael in prædicto.§.quod nonissimè. ff.de publicanis. dicit dictum Bar. non habere rationem, quare magis in officio publico debeat teneri prçcisè absq; facultate exhibendi: cùm in publicis officijs gerendis maior diligentia requiratur in eligendis & exercendis probis hominibus: & adducit Bart. in.l.si cum exhibuissent.§.penultimo.ff.de public. qui dicit, quòd nulla potest reddi ratio quare ita prætor statuit in hoc edicto, nisi quia ita sibi placuit: attamẽ in substituto custode carceris, in quo in præsentiarum sumus deputato ad custodiam carceris, cuius culpa captiuus aufugit: principalis carcerarius eundem substituens, tenetur: per regulam dictæ.l.primæ §.familiæ. nec per exhibi-
12 tionem † substituti liberatur: per textum in dicta.l.ad commentariensem. quem ibi pulchrè summat Angel. ibi, dum dicit principales carcerum summa diligentia debent custodiri facere carceratos, ne fugiant, subituri pœnam fugientis: nec liberantur exhibendo custodem deputatum. qui tex. videtur destruere omnes prææallegatas doctrinas. Et hoc, quia fuit in culpa minus idoneum substituendo in dicto officio: per glos. in dicta.l.ad commentariensem. Ita conclusiuè reperio tenuisse excellentem dominum Antonium de Alexand. in additionibus ad Bartolum, in dicta lege prima.§.familiæ.ff. de publicanis. vbi subdit, quòd est pulchra limitatio ad hæc dicta: & ꝙ aliàs fuit de facto in fuga Antonij Iacomini de Florentia: & idem post prædictũ domin. Antonium reperio tenuisse domin. A mode. institu. in suo tracta. syndic. in versicu. item in eo, quòd dicti socij milites fuerunt negligentes.l. sexta chart. in tracta. vbi formaliter dicit, vt caueant & prudenter attendant milites, quibus custodia carceratorum & carcerum commissa est, ne carceratus pro crimine capitali aufugiat: quia ipsi eadem pœna venirẽt puniendi: per.d. l.ad commentariensem. quod quidem
13 intelligendum † est, si dolo vel pretio corrupti fuerint: per text. in.l.fin.ff.de custod. reor. verò negligentia vel culpa ipsius custodis aufugiat, etiam & ipse custos eadem pœna puniri debet, per d.l.ad commentariensem. ibi: & si reus aliquo modo fuerit lapsus, ipsum custodem volumus eadem pœna teneri. & ideò subdit formaliter in vulgari, dicendo: *non te fidare de pregione ser gaspare si non vuole che te sia moza la testa*. & plus subdit, quòd nec propterea liberatur potestas exhibendo militem vel alium

fam

familiarem, quem deputauerat ad custodiam carceris: vt dicit ibi text.& est casus specialis secundum gloss.& Bal.
14 quòd † culpa & negligentia sine dolo, potestas, miles, socius, custos carceris, tenentur pœna capitis & ideò iterum dicit: *guarda bene el pregione ser Gaspar*: regulariter autem contrarium est: quia in.l.cornelia.de sicarijs.vbi non est dolus non imponitur pœna capitalis: vt not.in.l.in actionibus.ff.de in litem iuran.& facit.l.fina.ff. de custo.reo.vbi text.dicit ad literam, non facilè committi debet custodia carceris tironi, id est nouo officiali: quia vt subdit ibi text.si carceratus aufugit mala electio ascribitur culpæ potestatis eligentis custodem: verũ si carceratus pro qualitate delicti & conditione psonæ detineatur in carcere, consueto, & in vin-
15 culis, & aufugit: parcitur officiali † & militi: dummodo ipse probet casum fugę sine culpa sua: vt est text.d.l.finali.in versic. ergo siue casu: & sic est speciale, quòd ipsi custodi incumbit onus probandi, quòd sine culpa sua aufugit: quia officium eius erat custodire diligenter: ideò debet probare diligentiam: aliàs alleganti culpam incumbit onus probandi: vt not.Barto. in.l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff.de edẽdo.& sic per prædicta subdit se aliàs cõsuluisse in ciuitate Senarum, in fauorem capitanei militis socij, cui aufugerat carceratus pro crimine assassinatus: quia tenebatur in loco consueto in compedibus & ligatus: & nihilominus aufugit: quod ex quo delictũ non fuerat consummatum, & ille eo casu veniebat plectendus pœna pecuniaria quod bene dicebatur carceratus eo modo, vt supra: & subdit etiam ita fuisse consultum per multos alios Doctores & iudicatum, per eius sindicatores: quia si detinetur ligatus, dicitur sub fida custodia detineri.l.j.§.fi.in gl. in versic.permittitur.ff de ser.fugiti.& sic custos excusatur.& idem no.Innoc. in.c.nuper.in princip.de sententia excommunicationis.& hęc dicit esse menti tenenda prædictus domin.A mode. & insuper vltimo cõcludit tria esse speciala contra potestatem, cui carcera-
16 tus pro crimine † capitali aufugit. Primum, quòd incumbit sibi onus probandi diligentiam: & quòd carceratus casu aufugit: non autem allegans negligentiam, hoc casu tenetur eam probare.l.cùm ita.§.species.& ibi no.ff.de legat.ij.licet regula sit in contrarium, in l.ij.ff.de probationibus. Secundum speciale est, quòd non liberatur exhibendo militem seu custodem carceris: sed tenetur etiam ipse pœna capitali: dicta l.ad commentariensem.regulariter autem contra, in l.si cùm exhibuissent.ff. de publica. Tertium speciale est, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis: dicta.l.ad commentariensem. regulariter autem contrà dicta.l.secunda.l.cor.ff.de sicar.sed licet Bald. hoc firmet in.d.l.ad commentariensem. tamen tex.ibi: in.d.l.fi.ff.de custo.reo.videtur dicere, quòd si nõ est in dolo, punietur pro modo culpæ arbitrio iudicis: quod subdit esse tenendũ menti perpetuò: & ideò cũ nulla diligẽtia probata fuerit per prædictos custodes, imò cõstat de negligẽtia, qua mediãte carcerati aufugerunt: & licet per constitutio-

 nem

bet indifferenter procedi ad torturam: sed solùm contrà publicè diffamatos, & reprobos, & publicos latrones, & dispobatores stratarum: leuesq; personas.

25 *Diffamatus seu infamis quis non est ex eo, quòd ita esse dicatur: nisi etiam conuictus fuerit de eo: quod diffamatur.*

27 *Infamis ex delicto vt quis dicatur, requiritur, quòd confessus fuerit delictum in iudicio: vel quod praecesserit sententia iudicis: nec sufficiet probatio criminis ipsius.*

28 *Fama malae ad hoc vt quis dicatur ad effectum vt pro alio delicto de quo inquiritur dicatur esse malae famae requiritur quod talis mala fama fuerit in eodem genere mali: nec sufficeret, si de aliis criminibus diuersis mala fama praecederet.*

29 *Testis varius seu contrarius sibiipsi: nihil probat.*

30 *Tortura cessat vbi contra indicia aliquid vrget in contrarium.*

31 *Ad torturam non proceditur extantibus indiciis vbi allegatur talis defensio quae si esset probata, cessare debet tortura sed eo casu debet differri.*

Votum XXX.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato Amen. Illustrissime Prorex, in causa inquisitionis formatae aduersus magnificũ Hionymum de Sancto Seuerino, & nobilem Sanciam dentice coniuges de venenatione & morte quondam excellentis Comitis Saponariae & fratrum, eorundemq; nepotum ad querelam orbatorum parentum, in qua cum caeteris excellentibus & magnificis collegis in causa, & mihi dominis obseruandissimis interfui. Inter cętera indicia, quę ex informatione capta colligi videtur & quibus satis adhaerent quaerulantes, vltra alia sunt ista ruminanda meo iudicio ac enucleanda. Et primò praesup

1 ponitur † delictũ veneni quod est occultum & ideò in eo iudex debet esse promptior ad torturã per plenè deducta in allegationibus oblatis. & maximè per dicta Bal. in. l. iij. C. de episc. au. & Alex. de Imo. in consi. lxij. in. iij. vol.

2 † Secundò proponitur enormitas criminis, & venenationis & paricidij: & in enormibus licet iura transgredi, per not. dictum Innocen. & ibi plenè relata per Felynum in. c. primo de cõstitutionibus. Tertio demonstratur, quod inquisitus ipse adparet i aliquibus suis responsionibus mendax, & maximè dũ deposuit eius coquum non praeparasse epulas pro caena ipsorum dominorum qui decesserunt, sed coqui eorundemmet dominorum, necnon & quaedã alia ex quibus adparet de mendacio conuictus per multos testes, & mendax de iu

3 re torquetur: † vt dixit Bar. in. l. fi. circa principium. ff. de quęstionibus Ang. & Salycetus in. l. finali. C. eodem titulo. Barto. in suo tractatu de quaestionibus. cum vulga. dicunt tamen praedicti Docto. quòd inducitur magna suspicio ex mendacio contra mẽdacem non tamẽ exprimunt ad torturam sufficiens, & idem tenet Alexan. in consilio. lxij. tertio volumine. tamen quòd potest torturae subiici, tenet Ang. in. d. l. fin. C. de quaestionibus & Ang. in tra-

ſtatu maleficiorum. verſicu. fama publica. in materia torturæ verſicu. nonò quæro Ludoui. Roma. in conſilio. viij. Lucas de pen. in. l. quoties. de digni. libro duodecimo. Alexan. conſi. lxxxvij. in tertio volumine. Par. in tracta. ſyndica. verſi. tortura. Franc. Cur. in conſilio. xlj. in fin. verbis: de quibus Moder. nec de Luca vlla ſit mentio in allegationibus porrectis. Quartò fundaẽ, quòd dum Hieronymus ipſe incepiſſet interrogari per iudicem, fuit viſus certo modo trepidare, & in conſtanter loqui, & aquam vt biberet quæſiuit: & ſic

4 videtur reſultare ex trepidatione † & ipſa & inconſtantia aliud indicium cõtra ipſum: per id, quod dicit Bartolus in. l. finali. ff. de quæſtionibus. & in. l. de minore. in. §. tormenta. eodem titulo. dum vult, quòd iudex eo caſu debet omnia ſcribi facere in actis. & pro hoc etiam adduco Lucam de pen. in. l. euictiones. C. de cur. publico. & in. l. quoties. de digni. lib. xij. vbi ſubdit, quòd

5 erubeſcere, pallere, & inconſtanter † loqui, ſunt ſigna malæ conſcientiæ, & facit illud ouidianum:

O quã difficile eſt crimen non prodere vultu.

Quinto, dicitur probatum eſſe de inimicitia præcedenti inter ipſum inquiſitum, & quærulantem patrem defun-

6 ctorum & de inimico lex præſumit † omne malum. l. prima. §. prætereà. ff. de quæſtionibus. & inde eſt, quòd inimicitia videtur ſufficere ad indicium torturæ inducendum: vt dixit Angel. in. l. fina. C. de quæſtionibus. & videtur etiã ſentire Bartolus in. l. fina. ff. eo. Specu. & Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de præſumptio. verſic. ſed pone. Sextò & vltimò videtur probatum de diffamatione ſeu infamia ipſius inquiſiti de alijs criminibus & delictis p teſtes certo modo de auditu & fama licet non concludenter, prout requiritur, deponentes ipſum Hieronymum, licet vxoratum aliam duxiſſe vxorem ſuperuiuente prima, quam habet: & inſuper eundem eſſe malis moribus imbutum, & muliebria paſſum: & ſic prænarratis & alijs indicijs inquiſitione contentis concurrentibus contra ipſum Hieronymum, tãquam diffamatum & reprobatum procedi poſſe ad torturã ex proceſſu informatiuo. ex diſpoſitione capitulorum regni: concurrentibus maximè multis & quampluribus ſignis venenationis: prout medici & alij quamplures teſtati ſunt. Cæleſtis ergo curiæ princeps mihi gratiam ſui roris infundat, intelligentiamq; ſenſus aperiat, vt quæ vera ſint ſequar: & quæ vitanda, refugiam: & quia apud tam illuſtriſsimum proregem Cæſareã maieſtatem repræſentantem non eſt niſi conſultiſſimè quoad fieri poteſt procedendum: ideò veſtrã Illuſtriſ. Domi. non pigeat diui Hieronymi veſtigia ſectari, dicentis. Non te moueat dicentis authoritas non quis loquatur, ſed quid loquatur, attendas. Idcirco indicijs propoſitis bene ponderatis ac ruminatis, occurrunt infrà ſcripta. Et principaliter conſiderando primum obiectum circa crimen veneni, quod ex quo atrox eſt. & occultè cõmittitur, iudex debeat eſſe promptior ad torturam, non enim ex diſpoſitione iurium id dicentium: & nullibi cautum reperiri poſſe arbitratus, ſum hæc inauditis inquiſitis in eorum

defenſionibus,& ex proceſſu informa-
tiuo: & ſic reſultat intelligendum eſſe
omnino id legitimè fieri debere, & da-
tis defenſionibus: nam ex depoſitione
7 † teſtium parte non citata, nullum fit
indicium ſufficiens ad torturam. dixit
Bartolus in.l.finali.in.l. maritus. in fi-
ne.de quæſtionibus Angelus in.l.ſi va
cantia. tertia charta. de bonis vacant.
libro decimo. Baldus in lege congruit
in fine. de officio præſidis. & ſequitur
conſulendo Franciſcus Curtius in con
ſilio quinquageſimoquinto intantum,
quod eorum depoſitiones ita factæ nõ
obſunt inquiſitis. Bar.in.l.ſi qui adul-
terij.C.de adulte.& in.l. cuſtodias. ff.
de publicis iudicijs. Abbas in capitu.
præterea. de teſtibus cogendis. Ange.
in tracta.malefi.in verſicu. fama publi
ca.columna quarta.& conſuluit Alex.
conſilio centeſimo ſeptuageſimonono
in ſecundo volumine in cauſa Angelo
rum &c. Et ideò etiam ſi eſſent mille te
ſtes recepti, ita parte non citata, non
8 facerent † indicium ad torturam con-
tra inquiſitum. Ita conſuluit Franci-
ſcus de Aretio in conſilio.clxv. incipiẽ
te: ſicut Ioan. in Apocalypſi. ij. colum.
per text. in.l.ſi quando. C.de teſti.& in
c.ij.extrà eo.cum vul. Et intãtum hæc
vera ſunt, quod princeps non poſſet in
9 contrarium † decernere, & defenſiones
tollere inquiſito, in cauſa criminali vo
luit in ſpecie And.de yſer. in conſtitu.
regni: item dira & dura. Ex quo defen
ſio eſt de iure naturali: & naturalia
princeps tollere non poteſt vt in.§.fin.
inſti.de iure naturali gentium & ciuili
& maximè, cùm defenſio ſit de iure di-
10 uino † vt patet actuum capitu. xxv. &
ius diuinum princeps minimè tollere
poteſt.l.finali.C.ſi contra ius vel vtili.
public. & idem voluit & plenius idem
Andræas in capitulo primo. in verſic.
bona committentium, in titulo, quæ
ſint regalia. & ideò dixit Geminianus
in capit. non ſolùm. de appellationi-
11 bus. in ſexto. quòd papa nõ poteſt † tol
lere defenſionem introductam de iure
naturali: licet poſsit variare modum
defenſionis, vt dicit Angelus in. l. ſi ſit
ff. de legatis primo. & alibi dixit Bal-
dus in.l.iij.§.ſi is, pro quo.ff.quod quiſ
que iuris. quod in cauſa criminali prin
ceps non poteſt alicui tollere defenſio
nem. Idem tenet & ſequitur Felynus
in capitulo dilecti filij. extrà de exce-
ptionibus. & ideò dixit Petrus de An-
charano in capitulo paſtoralis. de re iu
dicata. not. xxiiij. quòd princeps poteſt
tollere defenſionem de iure poſitiuo
competentem: ſed non eam, quæ com-
petit de iure naturali. & idem tenet
ipſe in capitulo primo. extrà de reſcri-
12 ptis. & ideò † in ſpecie voluit Andræas
de yſernia in conſtitutio. regni, proſe-
13 quentes, &c. quod † princeps non po-
teſt mandare de poteſtate ordinaria vt
quis torqueatur abſq; indicijs: & nõ da
ta ſibi copia defenſionis cũ defenſio ſit
de iure diuino & naturali, quo princeps
ipſe ligatur per tex. in.c.j. de pbationibus
cũ vulga. Quo verò ad ſecundũ quod
in enormibus liceat iura trãſgredi cir-
cunſcriptis præallegatis & quæ de iu-
re militari adparent, non reputo hoc
dictũ in originaliter vſquequaq; verũ
14 maximè, † cũ Lu. ro. cuius authoritas
magna eſt in.l.ſi verò. §. de viro. xlvj.
fallentia. ff. ſol. ma. nõ teneat illud: ſed
dicat

dicat principem.eo casu consulendũ.
Item hoc dictum,quòd in enormibus
liceat iura transgredi,intelligendũ ar-
15 bitror procedere † in causis arduis, in
quibus incurritur status reipublicę.Ita
intellexisse reperio Salice.in authenti-
ca,hodie.C.de iudicijs.& est de men-
te Bald.in capitulo tertio.ad finem.de
sententia & re iudicata.& facit quod
voluit idem Bald.in capitulo.j.§.si qs
quinq;.per illum textum.de pace tenẽ
da.Circa tertium indicium, quòd in-
quisitus ipse cõuictus adpareat de mẽ-
dacio:censeo quòd verè dici posset cõ
uictus,quod dicere vereor,non existẽ-
te processu ordinario,ex quo per testes
in eo examinatos cõuictus dici posset:
attamen mendacium nõ reperio esse
sufficiẽs indicium ad torturam ex cõ-
16 muni conclusione. Et quòd † non suffi
ciat.tenuit Andręas de yser.euangeli-
sta in regno,in constitutio.regni,si dã
na:& sentit rectè intuẽti Barto.in.l.fi
nali.de quæstionibus.& bene suffraga
tur,quòd varietas in principali,non fa
cit indicium ad torturam:vt dixit. idẽ
Andræas in prædicta cõstitu.si damna
post ritum magnæ curiæ vicariæ: ergo
multò minus & mendacium. Quo ve-
rò ad quartum indicium,consideran-
dum puto trepidationem & inconstan
tiam minimè obesse:nam licet Barto.
in prædicta.l.finali. de quæstionibus.
17 videatur inferre,quòd trepidatio, † in
cõstantia,& pallor debeant copulatiuè
cõcurrere ad faciẽdum indicium:pro-
ut etiam magis apertè sequitur Augu
stinus in additionibus ad Ang. in tra-
ctatu maleficiorum.in versic.fama pu
blica.columna trigesima.& Lucas de-

pẽna in.l.quoties. C.de dignita. libro
duodecimo.& ibi magistraliter loquẽ-
do,dicit quòd reperiuntur nonnulli,
qui periculi magnitudine,vel ob cor-
dis debilitatem,aut pusillanimitatem
hæc & similia paragunt:& allegat Tul
lium,in quarto Rhetoricórum:& ideò
dixit Paris de Put.in tract. syndica.in
versi.tortura.col.ix.quod in facto sibi
contingit:vt quidam nobilis inculpa-
tus de magno crimine cũ introiuisset
aulam prætoris,in qua aderat chorda
vbi tortura datur:ea visa, statim ceci-
dit in terram:minxit se,& egestionem
emisit:& tamen demum compertum
extitit ipsum fuisse innocentem obie-
cti criminis. Ex quinto quoq; indicio
inimicitię minimè firmare audeo infer
ri posse indicium sufficiens ad torturã,
tum ex suprà deductis aduersus pri-
mum indicium:tum etiam, quia illis
circũscriptis per eosdem testes ad in-
formationem pro parte fisci seu quæ-
rulantium receptos,colligi adparet, ꝙ
magnificus Hugo & eius filij conuer-
sabantur adinuicem per literas & in-
ternuntios cũ eodem Hieronymo in-
quisito:& inde est,quòd adinuicem vl
timo loco personaliter se iunxerunt
ad turrim de mari venãdi & recrean-
di gratia ad terram Montis Albani lo
cũ,in quo ipse Hieronymus præerat,
vt plurimum morã trahebat:& sic qua
tenus de aliqua inimicitia seu de ali-
qua ꝓsumpta causa inimicitiæ in præ-
teritum adparere dici posset ex con-
uersatione prædicta,liquet ex iuris di-
18 spositione † reconciliata: prout dicit
pulchrè Bal.in authentica, si dicatur.
C.de testibus.& plenè Abb.in capitul.
repel

repellantur.de accusationibus. & nihilominus adparet de huiusmodi inimicitia ex processu informatiuo,& parte inaudita,& amplius vt ex informatione ipsa rectè intuenti colligi potest, adparet meo iudicio causata culpa, & defectu ipsius domini Hugonis impetrantis bona paterna:& ideò nõ videtur imputãda eidem Hieronymo inquisito;nec ex ea argui posset indiciũ
19 contra ipsum per id, quod † singulariter dixit Paulus de Castro in.l.cùm te. C.de inofficioso testamento. Qui optimè accedat, quod voluit Bartolus in l.cùm in tabulis.§.primo.ff.de his,qui bus vt indigñ.vbi dixit,quòd licet ob inimicitiam ortam inter testatorum & legatarium inducatur reuocatio legati:hoc tamen non procedit,vbi inimicitia processit culpa testatoris. Idem tenet & sequitur Andræas Barba.in capitu.finali.columna secunda.de donationibus.& in capitu.insinuante.colũna penultima.de officio delegati.& in suo tract.de Cardina.in tertia quæstione quintæ partis.in fin.sequitur Iason in.l.si filiam.C.de inofficioso testamẽto.& nihilominus indicium inimicitiæ
20 non est sufficiens † de per se, ad torturam,tanquã remotum à facto. dixit Imol.in.l.si.ff.de hæredibus instituendis.& ibi refert ita tenere Ray. & voluit etiam Gãdinus in rubrica de quæstionibus.in tractatu maleficiorum.in versicu.quæ debeant præcedere quæstiones.& istud magis communiter. & tenet etiam Ange.in tractatu maleficiorum.in versic.fama publica. columna sexta & duodecima.& ibi Augusti. in additionibus.& Baldus in capit.litteras.de præsumptionibus. Et sic ex præmissis infertur dicẽdum aduersus prędictum inquisitum non esse locum torturæ ex processu informatiuo, & ipso inaudito:cùm ad torturam procedi nõ possit,non præcedentibus legitimis indiciis:etiam si ex forma statuti iudex
21 † habeat liberum arbitrium in criminalibus.voluit Paulus de Leaza.in capitu.grauis,vltima columna.extrà de deposi.Gandi.in tractatu maleficiorum.in rubrica,an potestas,quí habet arbitrium.Alexander in consilio.lxiij. incipiente:habitis super iis.secunda columna.primo volumine.Ias.in.l.vt milites.C.de testamento militari.vbi subdit esse cordi tenendum: quia valde quotidianum & idem Ias.in.l.j.prima colum.C.de sacrosanctis ecclesiis, vbi reputat istud perpetuò not. & consuluit Raphael consilio.lxix. incipiente: super quæstione formata:& non ab re iudex habens huiusmodi arbitrium non potest denegare defensiones con-
22 tra indicia. † glosa est in clementi.sæpe.in versicu.defensiones. de verborũ significationibus. Bartolus in.l.filiusfamilias.de donationibus.& in.l. prima. de testamen.militari.& quatenus dicatur pro sexto & vltimo in casu præmissso posse ad torturam ex processu ita informatiuo procedi,virtute plurium capitulorum regni:quorum vnum incipit:in accusatis,aliud:tormẽtis aliud prouisa iuris sanctio,aliud: iuris censura aliud:si cum sceleratis & reprobis.Ex quibus capitulis & litera arbitrali adparet emanasse præeminentiã magnæ Curiæ vicariæ:vt testatur Paris de puteo in tractatu synd. in versi.

torto

tortura quia plerunque.in capitulo.ij. an si quis dixerit.secunda colum.in fi. Attamen ex tenore prædictorum capitulorum non cauetur cõtra quoslibet
23 indifferenter procedi posse.† ad torturam:sed solum contra publicè diffamatos.& reprobos.& publicos latrones,& disrobatores stratarum,leuesq; personas:& contra quos communis laborat infamia:& ipsorum delictorum grassantia eos facit quodam mòdo manifestos:vt vtar formalibus verbis.c.iuris censura.Item habent locum contra reiteratores crimiuum,vt in.c.prouisa iuris sanctio ibi dum in eo dicitur: frequentiusq; peccantibus:& in.c. crescit culpa,ibi aggressiones ingeminant:& in.c.si cum sceleratis.ibi:quos cõtinuò fama grauat,& crebra commissio criminũ dat insignes:vt qui leges ex quadam assiduitate dilacerant, ipsarum legum præsidio ipsos non defendant, & ideò subdit præfatus Par.de puteo. vbi suprà,quòd raro vtitur magna curia dicta præeminẽtia:quia non debet torquere ex processu informatiuo,ni-
24 si in maleficiis insignibus.† & in latrociniis,& in latronibus valde diffamatis,& in notoriis criminibus concurrẽte,tamen leuitate vitæ torquendi: secundũ gloss.& Andr.de yser.in consti tu.regni si damna clandestina.& idem tenet Afflidiu Regius Consiliarius.& iudex etiam dictæ magnæ Curiæ in sua decisione.cccxcj.dicendo ita pluries fuisse votatum in.5.Regio concilio per regios consiliarios,vnà cum iudicibus ipsius magnæ Curiæ.Item vt vendicent sibi locum capitula prædi-dicta,requiritur leuitas vitæ torquendi,vt suprà:& quòd inquisitus sit homo diffamatus & consuetus delinquere:vt prædicta capitula cantant:& cùm testes de infamia prædicti Hieronymi inquisiti de auditu duntaxat & aliter minus concludenter de aliquibus criminibus attestentur, non potest dici diffamatus ex eo.quod dictum est:vel
25 quòd † ita dicatur, nisi etiam conuictus fuerit.Ita ad literam in terminis tenet Andræas de yseruia in titulo de pace tenenda.in versiculo publici latrones.& probatur bene per textum in leg.ictus fustium.& ibi per Bald.& Docto.C.de infamibus.nam non statim, quòd quisque accusatur de crimine, reus est:aut dici reus potest:sed qui cõ uincitur.Textus est in capitulo finali. in fine. decimaquinta distinctione . in vltima quæstione.& in capitu. nonne. octaua quæstione quarta.& in capitu eorum.vndecima quæstione tertia . & in capitul.laudabilem.vt lite penden. Ita Specula.in titulo de aduo.§. sequi
26 tur.† circa principium : & consuluit Hyppolitus Marsiliensis in consilio quinquagesimosecundo.in primo volumine.nam quis non potest dici talis,nisi fuerit pronuntiatus pro tali:vt dicit Specul.in titulo de instrument. edi.in.§.restat.versiculo quid si tabellio.versiculo quid si confectum . Soci. in consilio qoinquagesimoprimo incipiente:præstantissime doctor.tertia co lumna. Paulus de Castro in consilio trigesimosecundo in fina. verbis. Petrus de Ancharano in consilio centesimoquadragesimoprimo incipiente: per prædicta.& idem Marsilien.in con silio sexagesimoquarto.numero deci-

moquin

moquinto. & consilio septuagesimoquarto numero trigesimoquinto. eodem volumine. Et plus dico, quòd ad hoc, vt quis dicatur infamis ob delictum seu crimen, requiritur eius con-
27 fessio in iudicio vel sententia † iudicis: nec sufficiet probatio ipsius criminis. Ita consuluit Petrus de Ancharano, in consilio centesimo octuagesimo nono incipiente: tribus de causis. & allegat ita voluisse Ioan. Andr. in capitulo si quis. de præscript. in sexto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemẽti. religiosi. extrà de sententia excommunicationis. refert & sequitur Marsil. in sua practica causarum crim. in sexta charta. in versiculo aggredior. versiculo pro quo etiam facit &c.
28 † Item ad hoc, vt quis dicatur malę famæ, adeò quòd torqueri possit, requiritur quòd huiusmodi fama seu diffamatio delictorum fuerit in eodem genere mali: nec sufficeret, si de aliis criminibus diuersis mala fama præcederet, ad hoc, vt habeat locum tortura. Ita dixit Bartolus in. l. Cassius. de sena. Bald. in. l. fina. ff. de hæredibus instituendis. & ibi Imo. Ioan. Andræas. in regula: semel malus. de regulis iuris. Alexand. de Imo. in consilio quinto. secũda columna. primo volumine. & cõsil. clxv. vij. columna. eodem volumine. Nec vim aliquam facio de his, qui torti inculparunt ipsos inquisitos, cũ eodem contextu variauerint, sibiipsis contradicendo: & demum sufficienter ac plenè reiterati ad torturam, ipsos inquisitos exculpauerint: licet Nicolaus de Bisignano pluries varius & cõtrarius sibimet in multis substantialibus in tortura, & extra torturam ipsos inculpauerit, & exculpauerit: quo casu neutrius dicto standum erit. maximè dum nullam causam assignauerint quare contrarium deposuerint eius,
29 quod † primò dixerant. Ita probatur in. l. prima. ff. de testibus. & in. l. qui falsa vel varia. eodem titulo. & in capitulo cum ecclesia Sutrina. de causa possesso. & proprietatis. & in capitulo si testis. quarta quæstione tertia. versiculo qui falsa. ita tenet etiam Specu. quem ibi sequitur Ioan. Andræ. in titulo de teste. §. primo. versicul. item, quòd testes sunt varij. & versicul. quid si idem testis. & sequitur & refert Hyppolitus Marsilien. in. l. ex libero homine. quinta columna. ff. de quæstionibus. Vltimò, satis aduertendum considero, ꝙ testes ad instantiam querulãtium & fisci producti & examinati deponunt, ꝙ potuit venenum ipsum sumi in vnò de tribus locis, ibi expresis: in quibus prædicti Comes Saponariæ, & fratres comederant. videlicet in ciuitate Tarenti: in ciuitate Motulæ: & in terrã Mõtis Albani assignando causas probabilis suspictionis vniuscuiusq; locorum prædictorum: & plus subdit dominus Iacobus Physicus excommunicatus pro fisco. quòd dicere venenũ fuisse ꝓcessum à dño Hieronymo patruo ꝑdictorũ nepotũ, defunctorũ, esset diabolicũ credere: maximè. q̃a Hieronymus ipse demõstrabat satis diligere ꝑdictos suos nepotes. Item est adhuc quoq; potissimè cõsiderãdũ, ꝙ ptes q̃rulãtes subministrauerunt ferè omnes testes, qui aliquid stringere videntur in causa eorum, domesticos, familiares,

serui

seruitores & vasallos:vt ex eorum lectura liquet. Item, suffragari satis adparet præmissis, quòd medic. & philosophi primates huius vrbis collegialiter discusso negocio vnà cum protomedico, habita notitia signorum infirmitatis prędictæ ac relatione ipsius retulerunt, communi voto tanquam experti eundem quondam Comitem & fratres decedere potuisse ex veneno causato abintus ex malo eorum regimine: seu quòd per aërem transiuerint pestiferum itinerãdo per longum iter, seu aliter: sicut etiam ex ministerio hominis venenati fuerint: ergo &c. Et qđ potuerit contingere ex veneno causato abintra seu intus: vt suprà medici at-
30 testãtur, succedit quòd † satis pulchrè voluit Ioan. Andreas in capi. cùm in contemplatione. extrà de regulis iuris. qui dixit, quòd si contra indicia aliquid vrgeat in contrarium, eo casu nõ proceditur ad torturam. Idem voluit Baldus in.l.finali.prima columna.de probationibus.& in.l.ij.C.quorum appella.& in.l.prima.ad finem.C.cõmunia de leg.& consuluit Alexander in consilio.clxxix.tertia columna.in secundo volumine.imò nedum si adparet ex processu: verũ etiam, si allegaretur talis defensio, qua probata cessarę deberet tortura: pariter est eo casu de-
31 bet tortura † differri.ita voluit Paulus de Leaza.in repeti.capi.quanuis. extrà de deposi.& consuluit Alexander in consi.lxv.in primo volumine.& ideò bene facit, quòd voluit Ioan.and. in prædicto capi.cũ in cõtemplatione. quòd licet vnus bonus testis faciat indicium sufficiẽs ad torturam: tamẽ hoc non habet locum, vbi aliqua alia coniectura resisteret. Idem etiam consuluit Alexander in cõsilio.cxxiiij.circa finem.incipiente quoniam abundè.in sexto volumine. Vnde obstantibus circunstantijs suprà deductis in contrarium, & etiã cæteris, quæ breuitatis causa obmitto: & existentibus prædictis coniugibus personis qualificatis: & de nobili & generosa prosapia: & cum aduersus similes personas imò simplices nobiles à tẽpore.xxxv.annorum, quo prima vice creatus fui iudex in magna curia: & in qua interpolatis annis iudicando tria ferè lustra pertransij, nunquam nec antè nec pòst vidi, aut audiui, quòd ipsa magna curia vsa fuerit sua præeminentia ex processu informatiuo aduersus personas nobiles inquisitas de quibusuis criminibus: idcirco semitam rectam, tutã, ac iuri consonã sectatus ex hoc informatiuo processu, cùm si ordinarius essem, aliter fortè sentirem: ideò sum voti prædictum magnificum Hierony. de Sancto Seuerino, esse admittendum ad suas defensiones in carceribus: indulta eidem breui dummodo competenti dilatione, infra verisimiliter se defendere, id est sua iura & testes producere possit. Verùm quòd testes ad eius instantiam examinandi recipiantur, cum interuentu alicuius ex magnificis delegatis in causa: quo verò ad nobilem Sanciam coniugem, eandem esse excarcerandam sub eadem fideiussoria cautiõe, in qua seu sub qua degit renouanda & habilitanda per ciuitatem Neapolitanum: eius districtum: quę ciuitas & districtus eidẽ loco carceris assignetur, quousq;

aliter

aliter fuerit prouisum:& ita iuris esse censeo. Ego Thomas Grammaticus Neapolitanus, Vtriusque Iuris Doctor,& commissarius submittendo me semper iudicio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMARIVM.

1 *Instantia perimit lapsum bienÿ in criminalibus:& absoluitur reus ab obseruatione iudicÿ.*

2 *Aduersus lapsum instantiæ in criminalibus, non datur restitutio.*

3 *Omnimodo, hæc dictio omnimodo comprehēdit omnem casum.*

4 *Omnino, hæc dictio, necessitat,& rem præcisam facit.*

5 *Accusator dum patitur labi instantiam,& sic hoc modo tacitè desistit, non potest de nouo accusare.*

6 *Instantia per lapsum biennÿ nedum perit, sed omne ius.*

7 *Omnimodo, hæc dictio dum apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium,& facultatem retractandi,*

8 *Omnino, hæc dictio, intelligitur, id est ipso iure,& non per sententiam.*

9 *Iudex proferens sentētiam, etiam post lapsum instantiæ debet puniri.*

10 *Iudex impeditus multitudine causarum. si nō potuit causam expedire, facit vt competat restitutio parti seu fisco aduersus lapsum instantiæ, si transiuit biennium.*

11 *Instantia perit, quando stat per iudicem, quòd causa nō fuit expedita:& subdit infrà, quod non competit restitutio.*

12 *Instantiæ tempus currit, etiam si stetit per iudicem, quòd causa non fuerit expedita. Et ista est communis opinio,& hoc, dummodo partes non adpareant negligentes. nu. 13.*

14 *Accusator si non requisiuit iudicem cum instantia vt causam expediret non auditur amplius: si autem requisiuit & probationes fecit: & tunc non ipse sed iudex punitur.*

15 *Instantia perit per lapsum biennÿ, vbi fuissent probationes factæ:& debet reus diffinitiuè absolui: sed si non fuerunt probationes pro ductæ seu factæ tūc absoluitur ab obseruatione iudicÿ.*

16 *Instantia an perit per lapsum biennÿ, quando fuit processum in causa per inquisitionem. Iudex seu princeps habens liberum arbitrium non ligatur lege instantiæ.*

17 *Sententia lata in consistorio principis perempta instantia, est nulla.*

19 *Testes varÿ, diuersi & mendaces, nihil probant.*

20 *Iudex potest torquere testem absque aliquibus indicÿs, dum suspicatur quòd sciant veritatem:& nolunt reuelare, vt veritatem dicāt.*

21 *Iudex quando est dubius, vtile est inquisitum diffinitiuè non absoluere à crimine, sed à processu duntaxat.*

Votum XXXI.

INcomprehensibilis Dei præsidio petito. Amen. In causa eiusdem Magnifici Hieronymi de sancto Seuerino, cum Regio fisco super prætensa veneuatione personas quondam excellentis Comitis Saponariæ: nec non & quondam Sigismundi:& Ascanij de sancto Seuerino suorum nepotum: cùm à die dati termini &

mini & litis contestationis factæ cum eodem Hieronymo, sint elapsi septem anni, & ferè octo: fuit pro parte eiusdem Hieronymi in causa ipsa obiectum ad vlteriora procedi non posse: cùm fuerit in ea perempta instantia, nedum per lapsum biennij à die litis contestatæ: sed etiam triplicati, imò quadruplicati, biennij: & hoc per tex. formalem in.l.finali. C. vt infra certum tempus. vbi textus formaliter dixit criminales causas omnimodo infra duos annos à cõtestatione litis connumerandos, finiri censemus: nec vlla alia occasione ad ampliora produci tempora: sed post biennij excessum minimè vlterius lite durante accusatum
1 absolui. vbi subdit glo. in versic. absolui, id est ab obseruatione iudicij. & idẽ tenet ibi Ioannes Fab. & etiam Bald. vbi in specie dicit, quòd debet ferri sententia absolutoria ab obseruatione iudicij seu processus: sed absolutoria seu cõdemnatoria super crimine, non tenet. Reperio insuper, quòd idem Bald. in.l. arbitrio. §. dolo. cuius. ff. de dolo. dicit, quòd si nulla negligentia potest imputari parti, vel tempora non currerent, vel daretur restitutio, & hoc
2 in ciuili: †sed in criminali non datur restitutio: per.l. auxilium. ff. de minoribus. Iacobus autem de Aret. dicit in d.l. fina. quòd nullo modo debet prolongari causa criminalis, vltra biennium. Ego autem dico hoc posse optimè comprobari ex verbis text. dictæ.l. finalis. maximè per illam dictionem,
3 omnimodo. infra duos annos. † Nam dictio, omnimodo, comprehendit omnem casum: vt dicit glo. & Bartolus in.l. si cum exceptione. §. quatenus. ff. quod metus causa. Dynus in.l. græcè. §. illud. ff. de fideiussoribus. imò virtute dictionis prędictæ, debet indistinctè & in omni casu intelligi. Ita dicit Alexand. in.l. precibus. C. de impuber. & aliis substitutio. alleg. glos. prædictam in.l.j. cum glossa. C. quomodo & quando iudex sententiam debeat proferre. glossa, iuncto textu in.c. ex parte. el.j. extrà de officio delegati. glos. in.l. vbi autem non adparet. ff. de verbor. obligationibus. §. fi. & alibi dixit Salicet. in authen. hæres. C. de secundis nuptiis.
4 † quòd ista dictio, omnino, necessitat, & rem præcisam facit. Salicetus autem in.l. properandum. §. fina. C. de iudic. dixit, quòd perempta instantia causæ principalis, ius & actio salua remanẽt, & hoc in ciuili: in criminali verò ille, cui instantia periit, amplius non auditur.l. abolitionem. C. de adulter. quod not. quia dicit Salicetus se intelligere, si ex negligentia: vt idem firmauit ipse in.l. qui de crimine. in.iiij. oppositione. C. de accusationibus. & idem dixit Baldus in.l. abolitionem. C. de adul-
5 teriis. dum dixit, † quòd accusator, si patitur labi instantiam, & hoc modo tacitè desistit, non potest de nouo accusare: licet secus sit in causa ciuili, vbi finito tempore instantiæ, potest de nouo agere per nouum libellum. Tamen secus est in criminali: quia per lapsum
6 † biennij nedum perit instantia: sed omne ius. Et quòd perempta instantia accusator amplius non admittatur: tenet etiam Iacob. de Sancto Georgio in.l. si verò. C. de iudiciis. & ibi dicit se conformare in eandem sententiam

noua

noua ratione, id est, per dictionem, omnimodo, positam in text. dictæ. l. finalis. Ex quo quando † ista dictio apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium, & facultatem retractandi. glossa est singularis in clementina, vt hi, qui. extrà de ætate & qualitate ordinandorum. quam glossam ad hoc allegat Angelus, & Imola in. l. à qua ætate. ff. de testamentis. & alibi dictio, omnino,
7
8 intelligitur, † id est, ipso iure & non per sententiam: glo. est in. l. prima. §. si pecuniam. ff. depositi. Angelus & Alexand. in. l. si insulam. ff. de verborum obligationibus. & in. l. imperator. de iure fisci. & ideò non abs re voluit Petrus de Ancharano, in cap. vnico. de restitutio. in integrum. in sexto. in vltima columna. quòd iudex proferens sententiam, etiam iustè post lapsum
9 terminum † instantiæ, debet puniri. refert etiam & sequitur Hyppolitus Marsil. in sua practica causarum criminal. in. §. successiuè. in. ij. columna. & ideò dixit Baldus in consilio. ccxxxiij. incipiente: quæritur. in fine. in primo volumine. quòd iudex præsumitur dolosus, quando transgreditur leges. Pro parte autem Regij fisci prætendi posset, quòd per ipsum nec per partem querelantem steterit, quo minus causa expediretur: sed quod stetit per iudices: quorum aliqui decesserunt: alij verò impediti multitudine causarum, prosit excellens dominus locumtenens Regiæ Cameræ, vt notorium est, non potuit collegas delegatos in causa conuocare toties, quoties opus fuisset: licet pluries conuocasset, vt causam ipsam expedirent: quo casu competit restitutio
10 parti seu fisco aduersus † lapsum instantiæ: prout ita in specie post multa concludit Felinus in capitulo venerabilis. de iudiciis. in versiculo, secunda conclusio. secunda columna. Sed quòd etiam non currit instantia stante impedimento iudicis ob multitudinem agendorum seu causarum: tenet glos. & post ipsam Angel. in. l. senatus. ff. de officio præsidis. & ibidem Alexander, & eo casu dabitur restitutio parti. Ita etiam voluit Abbas ante Felin. suprà allegatum in prædicto capitu. venerabilis. Ludouicus. in. l. si verò. §. de viro. quadragesimaquarta. fallentia. ff. soluto matrimonio. & hoc per rationem: quia restitutio datur in subsidium ex quo parti non potest esse consultum contra iudicem. Sed præmissis non obstantibus, dicendum est, quòd hoc vt aduersus lapsum instantiæ detur restitutio, est speciale in minore: ergo in contrarium est ius commune: & sic concludendum erit, quòd omnino pereat instantia. Ita in particulari inquit Salicetus, in dicta l. properandum. §. sin autem vtraque.
11 vbi in specie dicit, quòd † quando stat per iudicem, perit instantia: licet aliqui dicant, quòd non, & malè. & Gulielmus, tenet oppositum & bene. & licet gloss. ibi dicat, quòd restituetur, per. l. sed si prætorem. ff. ex quibus causis maiores. tamen Salicetus dicit, quòd in hoc malè dicit: per textum, infrà eadem. l. properandum. §. finali. vbi minor non restituitur, nisi in subsidium: ergo nec maior. & idem

L 2 tenet

tenet Francisc.de aretio,quem sequitur Felinus in prędicto.c.venerabilis.de iudicijs.in versi.ij.conclusio.Et quòd nó sit concedenda restitutio, tenet Iacobus Butrig.Petrus,Cynus, Salycetus, & Raphael Fulgosius in dicta.l.properandum.Qui mouetur:quia si minoribus restitutio non conceditur, multo minus debet cócedi maioribus. Et ista opinio est verior de iure, prout refert & sequitur Iacobus de Sancto Georgio,in dicta.l.properandum.in.§.finautem vltra quæ.Et quòd
12 † tempus instãtiæ currit.etiam si stetit per iudicem, est communis opinio:prout tenet glo. in dicto.§.finautem vtraque.& ibi Barto.Bald.& Docto.Bart.in dicta.l.si arbitrio.§.dolo.ff.de dolo.Sed tamen dabitur restitutio.Ita consuluit Socinus, in consil.xxxj.j.volu.vbi bis ex interuallo dicit, quòd ista opinio est communis;licet aliquando glossa aliter senserit:& etiam Bartol.variauerit:& hæc intelligo subsistente iusto impedimento iudicis: vt quia ob multitudinem agendorum nõ potuit terminare: quia eo casu deficit omne remedium in syndicatu contra iudicem.Ita Ludou.Romanus in repetitione.l.si verò.§.de viro.ff.soluto matrimonio.reperio tamẽ ita demum præmissa procedere, si partes non adparent negligentes. Et ideò
13 † datur consilium,vt partes faciãt multiplices protestationes iudici ad hoc,vt eis detur restitutio,per doctrinam Bal. & Salyce.in prædicto.§.finautem vtraque.& ibi Alexand. & Iason.& dominus Abb.in capitulo pleruuque.de rescriptis.prima columna.versiculo ego dico.& tales protestationes sunt necessariç.& debent adparere in actis,secundum Bal.ind.§.finautem vtraq;.& ibi dẽ Sali.vbi ita dant pro cõsilio,vt multiplices protestationes fiant iudici:imò plus requiritur vt dictæ protestationes fiant instanter,instantius,& instantissimè,adhoc vt dicatur stare per iudicem per text.in.l.finali.C.de tempo.appellatio.Baldus,in additionibus Specula. in titulo de appellationibus.§. mero. Ioannes de Imola & Philippus Franc. in capitulo ex ratione.de appellationibus.& Iason in dicto.§.finautem vtraque Et ideò dixit pulchrè Sali.in.l.qui de crimine.in quarta quæstione.de accusationibus. quòd perempta instantia in criminalibus, licet communiter dicatur,quòd non audiatur vlterius:tamen sibi videtur probabilius dicendũ: quòd aut accusator non cum instan-
14 tia † requisiuit iudicem : & tunc amplius nõ audiatur:aut requisiuit & suas probationes fecit:& tunc non ipse,sed iudex punitur : vt.C.de accusationibus.l.finali.Et reus eo casu absoluitur ab obseruatione iudicij:vt ibi no.gloss. & subdit Salicetus, quòd credit ipsum accusantem ex integro audiri. Audiui insuper,quòd Angelus de Aret.& Antonius de Prato veteri, consuluerunt in quodam solenni eorum consilio, in fauorem cuiusdam domini Iacobi intantum,per lapsum biennij esse instantiam peremptam, quòd nihil amplius queri posit:& pro eodem domino Iacobo in dicta causa consuluisse reperitur.Andræ.Barba.in suo consilio.lxij. in primo volu.in decimaquarta columna.sed vt nihil intactum relinquatur,
15 reperio quòd † Petrus de Bellapertica in die

in dicta.l.finali.C.vt intra certum tempus quæstio terminetur.fuit in alia opinione,videlicet quòd per biennium perit instantia,quando non fuerunt producti testes.in causa per actorem.Nam eo casu debet conuentus absolui ab instantia iudicij,vt in dicta.l.properandum. Si verò sunt producti testes, & processus agitatus: tunc tam in causa criminali, quàm in causa ciuili debet reus diffinitiuè absolui:quod dicit esse magni effectus:quia quando absoluitur diffinitiuè,non poterit vlterius absolutus accusari nec inquirit.Secus verò,quando absoluitur ab obseruatione iudicij. Et istud pcedit,siue in causa fuerit processum per inquisitionem,
16 † siue per accusationem: vt concludit Salicetus,in dicta.l.finali.vt intra certum tempus quæstio terminetur. licet Marianus Socinus,in capitulo venerabilis.de iudicijs.& in capitulo qualiter & quando.de accusationibus. tenuerit contrarium,videlicet,quòd si est processum per inquisitionem non pereat instantia: quod bonis iuribus minimè fundatur:& idem quod Petrus de Bella pertica reperio consultum fuisse per dominum Ioannem de Amicis,moderatissimum Doctorem, in consilio suo nouiter impresso.cxxxix.penultim.columnn.& certè mihi visa fuit hæc Petri opinio satis æqua & rationabilis: & in causa,de qua in præsentiarum agitur, adaptari posset,nisi occasio, de qua.j. non repugnaret. Vltimò excellens locumtenens Regiæ Cameræ collega in præsenti causa,mouebat,dicendo causam ipsam nobis delegatam agitari coram principe:cùm sibi & nobis viuç vocis oraculo ipsam delegauerit:& princeps habet liberum arbitrium: & qui habet liberum arbitrium,non ligatur
17 † lege instantiæ:secundum Bartolum, in lege si in lege.in principio.ff. locati. & firmat Alexander, in consilio quinquagesimo incipiente:visis actis curiæ. in secundo volumine.respondi, quòd etiam in consistorio principis currit in
18 stantia,& perit:intantum quòd † sententia lata in consistorio principis, per empta instantia, est nulla.glossa est in authentica:vt sponsa.larg.§. hoc quoque.in authentica.de appellationibus. §.ad hæc imo gloss.in dicta authentica,de appellationibus.§. si quando.& in authentica,vt sponsali.larg. versiculo præuidendum. teneut, quòd etiam coram regibus currat instantia: dicebat tamen dominus Ioannes Carrafa, maximus Doctor & nobilis Neapolitanus, vt refert dominus Matthæ.de Afflict.in constitutio.regni,hac lege in tertia columna.quòd in consilio regis est dare instantiam:quia consilium nō habet liberum arbitrium, sicut habet rex:sed coram Rege non est dare instātiam:quia habet liberum arbitrium:sicut etiam nec in causis ecclesiasticis:vt in capitulo penultimo.de iudicijs. Sed quia in causa ista deposuit quidam Aymar, quòd Nicolaus de Bisignano dixerat sibi per magnificum Hieronymum, prædictum, & dominam Sanciam eius coniugem fuisse asignatum venenum album eidem Nicolao, vt consignaret illud Roberto coquo, vt immitteret in epulis comedendis per præfatos dominos defunctos; & demū ambo prædicti reuocarunt,quo ad do

minam Sanciam,& Aymar reuocauit, quo ad vtrunque, asserens per tormenta eundem inculpasse eo modo, scilicet quòd in rei veritate erant & sunt innocentes. Nicolaus verò persistit in inculpatione Hieronymi: sed exculpat Sanciam:& sic succedit, quòd cùm in tortura & extra ita reuocauerint, tan-
19 quam varij & diuersi, ac mẽdaces, †nihil probant. l. prima. in princip. de testibus. & capitulo cùm ecclesia. de causa possessionis & proprietatis. l. qui falsa vel varia. ff. de testibus. Specula. in titulo de teste. § . primo. versiculo, item quòd sunt varij. & Docto. in. l. ex libero. ff. de quæstionibus. & varietas in teste, est tanti vigoris, quòd eius virtute
20 †iudex non potest ferre sententiam pro eo, pro quo testificatus est seu testificati sunt. Ita dixit Innocen. in capitulo præterea. extrà de testibus cogendis. dominus Antonius in capitulo cùm in tua. vltima columna. de testibus. Angelus, consilio centesimoseptuagesimo quinto incipiente, quædam domina Margareta. Alexander, consilio, tricentesimosexagesimoquarto incipiente: in causa appellationis. & Hyppolytus Marsilien. consilio octuagesimooctauo in secundo volumine. & licet Nicolaus de Bisignano aliter non reuocauerit quo ad Hieronymum: attamen adparet mendax & varius, imò contrarius sibijpsi, quo ad Sanciam. Item, quod plus est, deponit vidisse Robertum verberantem illam chartulam in coquina, quod fuit vnica vice: & tamen est varius in eius depositione in hoc, & in pluribus: imò contrarius & mendax: nam dicit, quòd Aymar imposuit puluerem, id est toxicum in flasco: & prima vice die decimanona Augusti. Millesimo quingentesimouigesimotertio, deponit quòd non vidit propriè, quando Aymar imposuit puluerem in flasco: & die decimaquinta Octobris Millesimo quingentesimo vigesimotertio, deponit contrarium: & quòd vidit Aymarem imponẽtem puluerem: & quod fuit præsentæ Apeti seruo: & subdit, quòd Apeti audiuit etiam, quando Aymar dixerat de ordinatione domini Hieronymi imposuisse toxicum in flasco: & in folio centesimoseptimo processus, deponit quòd ipse Apeti non audiuit verba prædicta: & ipse quoque Apeti cùm tortura & absque tortura deposuit, nihil vidisse, nec audiuisse de prædictis. Iaconecta quoque licet multa dixerit ob nimiam torturam: attamen omnia reuocauit: si est millies sibimet contrarius & varius: qui testes viles & domestici ipsius Hieronymi, & qui suspicabantur posse scire veritatem aliquam de prætensa venenatione, & nolebant testificari, potuerunt de iure torqueri: licet non præcessissent indi-
21 cia: prout præcesserunt: †vt dicit pulchrè Bald. in. l. milites. C. de quæstionibus. & idem Baldus, in. l. tertia. C. ad legem iuliam de adulter. Et licet sit in consideratione, quòd tredecim seruitores de societate ipsorum dominorum eodem tempore: & eisdem signis, & de eadem infirmitate infirmati fuut: & vt quamplures testes producti per fiscum testantur & minimè mortui: & pariter quòd multi & quamplures de eodem vino flaschi eo tempore, quo comes & fratres pariter biberũt, & minimè mortui:

tui: & pariter, quòd potuit venenum ipsum contigisse non ministerio hominis, sed ex malo regimine: vel quòd per aerem pestiferum transierint: vt medici testantur: vel quòd aliunde venenum ipsum sumpserit. Attamen quia Robertus coquus, quem Nicolaus de Bisignano necnon & Iaconecta & Aymar inculpāt de impositione veneni in epulis, stetit semper in fuga: & ipse quoque Aymar à carceribus aufugit, & etiam in fuga reperitur Ioannes de Cola Vecchio, similiter inculpatus, non visum fuit eosdem coniuges inquisitos diffinitiuè absoluere: sed ab instantia iudicij seu obseruatione ipsius duntaxat: & non à crimine iuxta doctrinam glos. & Bald. & clarius Sali. in l. si qui. C. ad legem iuliam, de adulterijs. vbi formaliter dicit Sali. ex ista glossa sume con-
22 silium, quòd † vtile est diffinitiuè non absoluere reum, quando iudex est dubius. & hoc ex iusta causa: & sic concludit Salicetus, & Baldus. quòd potest absoluere à processu, & non à crimine: vnde cùm Robertus coquus & Aymar ac etiam Ioannes de Cola Vecchio, existentes in fuga, potuisset fuga ipsa causari tam ex conscientia sceleris perpetrati, quàm etiam ex metu torturæ illatæ eidem Aymari ac cæteris socijs: & mens ius dicentis redditur dubia. Concurrente igitur peremptione instantiæ fuimus & ego ex præmissis voti & sic pari voto prædictos Hieronimum & Sanciam coniuges absoluendos ab instantia iudicij prædicti, & ex deductis minimè molestandos: sed excarcerandos sub fideiussoria cautione de stando iuri, & se præsentando: quod placuit illustrissimo domino Proregi ibidem præsenti: & intelligenti sigillatim votum vniuscuiusque nostrum: & licet quidam magnus vir collateralis concilij, dixisset interim ipsos coniuges minimè excarcerandos: quia sic dicebat quidam Modernus Doctor Baronus Hispanus. Ego dixi, quòd in specie dominus Bartholo. de Capua in constitut. regni, humanitate. determinat contrarium dum dixit, quòd si facto processu contra inquisitum & carceratum, reperitur quòd est nullus, interim carceratus non debet detineri: sed fideiussoribus liberari. & ita communi voto executum fuit. mediante nostro decreto.

Thomas Grammaticus, Regius delegatus.

Appendix.

Concurrente quoque, quòd medici ipsi testati sunt potuisse venenum ipsum fuisse sumptum in ciuitate Tarenti, cum qua vniuersitate & particularibus præfatus dominus Hugo litigabat, vbi fuerunt sibi donatæ quædam cœpulæ vel in loco Baronis palizanelli, cùm quo similiter litigabat vel notulæ, vel in monte Albano: & suspicari cótra Hieronymum patruum, esset res Diabolica: prout præfatus medicus deponit expressè.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mādato principis seu papæ licet duro, obtemperandum est: nec sibi replicari potest, cur*

ita faciat.

2 *Iudex si non præcedente causæ cognitione, tamen ex principis mandato aliquem suspendat seu vltimo supplicio afficiat, potest illud absq; peccato exequi.*

3 *Princeps quod facit, præsumitur legitimè facere.*

5 *Princeps ita vult, hoc dicere sufficit.*

6 *Princeps non potest mandare vt non subsistentibus indicijs homo bonæ famæ torqueatur. Princeps licet possit excedere modum, quod iudex facere non potest: tamen non intelligitur id facere posse in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali: ex quo ipse princeps ligatur iure gentium vel naturali. Matthæ. de Affli. dicit se ita respondisse regi Federico volenti vt cuidam nobili tortura daretur.*

Veritatem præhonorare sanctum est, & quòd magnus est Cæsar: sed maior est veritas.

23 *Priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate.*

24 *Iudici torquenti constitutum in dignitate vel torquendo, quem nō poterat in memoriam præteritæ dignitatis, potest de iure resisti.*

25 *Iudex seu officialis si pro honore Regio non exequitur ipsius regis mandatum nō potest dici quòd male egerit seu fecerit.*

Votum XXXII.

REdemptoris humani generis auxilio petito, Amen. Succedente homicidio in personam excellentis quondam Comitis Policastri, qui noctis tempore prope domos illustrisimi principis Bisignani fuit à pluribus aggressus, & letalibus vulneribus confossus: inde ad modicum temporis spatium decessit, & capta informatione, quæ haberi potuit per magnã curiam vicariæ, & carceratis nonnullis inquisitis, & præsertim magnifico Paulo Pulderico, contra quem nulla vrgebant indicia illustrisimus Cardinalis Columna locum tenens generalis in præsenti regno asserens se habere conscientiam informatam prædictum Paulum in homicidio prædicto interfuisse cum alijs interfectoribus in præsentia Magnifici domini Vincentij Serfale, vtriusque Iuris Docto. & fisci patroni, mihi mandauit, vt debuissem procedere ad torturam cōtra prædictum Magnificum Paulum: vt ore proprio fateretur se in dicto homicio participem. Hæsitatum fuit inter me & prædictum fisci patronum, an huiusmodi, mandato parere deberem: & prima facie videbatur dicēdum, quòd sic, arguendo à maiori, id est de principe & papa: licet simus in eius vices gerente: nam mandato principis seu Papæ † licet duro, obtemperandum est: 1 nec sibi replicari potest, cur ita faciat. capitulo in memoriam. decimaoctaua. distinctione. & ideò officialis seu potestas, qui in officio sibi commisso non paruit superioris mandato, tenetur. l. prima. C. de officio præfecti. in fine & l. prima. C. vt dignitatum ordo seruetur. vbi dicitur, quòd tenetur pœna sacrilegij. & Bartolus in. l. is, cui bonis. ff. de verborum obligationibus. allegando capitulum primum. de maioritate & obedientia. vbi dicitur, quòd qui non obedit principi, morte moriatur. Idem dixit Par. in tractatu syndica

dica

dicatus.in verſiculo. tortura.capitulo mandauit Rex. nam iudex dum ſibi
2 mandatur † per principem: vt etiam non præcedente, cauſæ cognitione aliquem vltimo ſupplicio afficiat, poteſt, illud abſque peccato exequi, cùm princeps ſit lex animata in terris. vt in authentica, de conſul.in.§.finali. collatione quarta.maximè cùm ea quę fiunt per principem præſumant legiti-
3 mè † geſta.l.ex facto.ff. de vulgari. & pupillari. ita prædicta voluit in particulari Cynus in.l.reſcripta.C. de precibus imperatori offerendis. quem ſequitur Abbas in capitulo quanto. extrà de iureiurando.pro quo facit ratio
4 de qua ſuprà primo loco, † quia nō eſt, qui principi dicere poſsit:cur ita facis? c.quanuis.de pœnis.diſtinctione.iij. & Bald.in præludijs feudorum.maximè, quia error principis, facit ius. l.tertia §.finali.ff.de adimendis legatis & in.§. ſed quod principi.inſtituti.de iure naturali,gentium, & ciuili. nec inferiori
5 competit † authoritas diſcutiendi de ratione: nam ſufficit dicere: ita princeps vult:quia ratio erit in mente eius retenta ex quo iuſta præſumitur, vt dicit Franciſcus de Aretio.in.l. prima in princip.ff.de acquiren. poſſeſ. & eſt text.in. l. dubium non eſt.C.de repudijs.& in.l.humanum.C.de legibus.

Quibus non obſtantibus reſpondi ſuæ Illuſtriſsimæ Dominationi, bene eſſe, vt de prædictis conſuleret concilium collaterale ſibi datum à Cæſarea maieſtate cùm prima facie mihi videbatur id nullatenus de iure ſubſiſtere, poſſe:vt non ſubſiſtentibus indicijs, & præſertim legitimis, princeps poſsit
6 mandare vt homo bonæ famæ † torqueri poſsit, dum de crimine quouis inquiritur: cùm ita in ſpecie tenuerit Andræas de yſernia Euangeliſta, & magnus Fiſcalis in regno in conſtitutionibus regni, proſequentes ſub rubri
7 ca de pugna ſublata. † & licet poſsit princeps ex cauſa excedere modum, quod Iudex facere non poteſt: vt teſtatur idem Andræas in conſtitutione regni, inquiſitionibus.in fine.tamen non intelligitur in his, quæ ſunt de iure di-
8 uino ſeu naturali, † ex quo ipſe princeps ligatur iure gentium, vel naturali prout dicunt omnes in.c.j.extrà de proba. & idem Andræas in prædicta conſtitutione regni, proſequentes. in fine. vbi in ſpecie tenet hoc principē ipſum minimè mandare poſſe de poteſtate ordinaria. & ſi id faceret de poteſtate abſoluta ſine cauſa, malè faceret, quia excederet ſuam poteſtatem, ex quo eſt rex à regendo ſecundum iuſtitiam. ca. regum.vigeſimaquinta quęſtione quinta.idem dicit Andræas in capitulo primo.de pace tenenda. Et inſuper conſiderare debet Rex, quòd eſt homo, & Deo ſubiectus: & ſi ſua poteſtate contra iura excedit, parum regnabit: vt quotidie experientiam comperimus.& idem quod Andræas vt ſuprà refert.& ſequitur Afflictus noſter Neapolitanus in dicta conſtitutione, proſequentes.& in alia conſtitutione incipiente, dira &
9 dura.vbi plus ſubdit, † quòd tempore Regis Federici Arragonei, dum ſua Maieſtas affectaſſet quendam Nobilem torqueri authoritate Regia & ipſum interrogaſſet, an id facere poſſet: reſpondit, id fieri minimè poſſe abſ-

que legitimis indicijs pro præfata decisione Andræas, & insuper subdit, quòd boni Consiliarij principis semper debent dicere principi veritatem, & non quod ipsi principi placitum est moderatè tamen: vt dicit Apostolus ad Thimotheum, capitulo secundo. ibi: cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. Inde dicitur Exodi capitulo vigesimoquarto: non declinabit Iudex à veritate propter con-
10 iudices votantes contra veritatem. † & ibi dicit Nicolaus de Lyra, sanctum est præhonorare veritatem, vt dicitur primo Ethicorum. & ideò dicebat Baldus in. l. Emilius. secunda charta. ff. de minoribus. magnus est Cæsar: sed maior est ratio & veritas.

¶ Et pro præmissorum corroboratione, addico quod dicimus in simili de rescriptis Papæ & Imperatoris, quæ essent obtenta contra iuris dispositio-
11 nem: † nam debet talia rescripta ab omnibus iudicibus refutari. l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. & ita legibus & Canonibus expressum est: dixit Petrus de Ancharano in consilio. cccxiij. incipiente: in Christi nomine, Amen. incipiente: nisi legibus. & inquantum absorbent ius tertij, præsumuntur per importunitatem obtenta: & ideò nulla sunt. l. secunda. C. de patitioni. bonorum sabla. libro decimo. l. quoties. C. de precibus Impera-
12 tori offendis. † nam omnes assistentes, in officijs debent suo superiori resistere, si iniustè agat lege omnes iudices. C. de appellatio. & ibi notatur de subditis prælatorum. l. per hanc. C. de officio. diuersorum Iudicum. & in lege prima. in fine. C. de præpositis sacri
13 scrinij. & ideò † princeps aliquando per iracundiam aut aliter inaduertenter ordinat seu iubet, quod demum sibi dolet fuisse executum: vt dicit Pontanus in suo tractatu de obedien. libro quarto. in rubrica, an parendum sit decreto, quod iniustum videtur, vbi refert plures Principes antiquos, & Modernos in iracundia quosdam iussisse interfici: quos posteà desiderauerunt. & latè deciditur in capitulo, si quando. secundo notabi. extrà de rescripis. & dicitur in specie de Theodosio imperatore, in capitulo apud Thessalonicam. vndecima quæstione tertia. qui propterea fecit. l. si vendicari. C. de pœnis. & dicit Marti. de laud. in tractatu principum. in sexto versiculo quòd consiliarij maximè notent, quòd si princeps iracundia motus sine cau-
14 sæ cognitione † mandauerit crudeles vindictas contra subditos alicui iudici, non debet permittere executionem vsque ad triginta dies: vt interim cesset iracundia principis: per textum mirabilem in. l. si vindicari. C. de pœnis. qui textus dicit, quod esset auro pingendus, & simile dicit esse de papa,
15 quando aliquid irrationabile † mandat: nam debet eidem rescribi. capit. si quando. de rescriptis. & etiam de prædictis bonus textus cum glossa. in. §. deinde. in authentica de mandatis, principum. collatione tertia. vbi glossa inuehit contra miseros prælatos, qui intantum timent literas Papæ, seu Imperatoris, vt licet iniustas, non audeant illis contradicere: & est similis glossa in. §. finali. in authentica

vt

vt determina. sit numerus clericorum. collatione prima. in versiculo, contradicere. & idem in præmissis sequitur Paris in tractatu syndicatus. in titulo de excessibus consilio. in quinta charta. & in charta octuagesimanona. versiculo mandauit rex &c. Et ideò dixit pulchrè Ioannes de Curt. Crem. in capitulo quanuis vigesimaprima distinctione in quarta columna. quòd principes sunt constituti ad hoc, quòd
16 † bonum procurent subditis: & si aliter faciunt, abutuntur principatu: & talis primatus, siue principatus seu dominatus introductus, fuit à Christo apostolis: dum ait: non erit ita inter vos: vnde Beatus Chrisostomus super Matthæum, pertractans hoc verbum, ita inquit, principes mundi ita fiunt, vt dominentur minoribus suis: & ministrent eis quæcunque acceperunt à Christo. Nec obstabunt præallegatis dicta Cyni vbi. s. in dicta. l. rescripta.
17 Ex quo illa † procedunt, quando princeps ipse cum consilio consiliariorum suorum & procerum processit ad ita mandandum seu dicendum. Secus autem, si de seipso tantum illud mandauit seu fecit. Ita in specie voluit Baldus in. l. humanum. C. de legibus. refert & sequitur excellens Doctor Ioã. Igne. Aurelianensis, in quæstio. illa an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem, quadragesimaoctaua columna. maximè quia torquere ex processu informatiuo hominem nobilem & opti-
18 mæ famæ non esset nisi tollere † defensiones inquisito: quod quidem princeps facere non potest, etiam de plenitudine potestatis. Ita singulariter inquit Bald. in. l. tertia. §. si is, pro quo. ff. quod quisq; iuris. Idem refert & sequitur Felynus in capit. dilecti. sexta columna. de exceptionibus. & in capit. cùm olim. vltima columna. de re iudicata. Socinus in consilio. cxx. incipiente: memini me aliàs consuluisse. nona columna. versic. tertius casus. in tertio volumine. idem firmat Bart. in. l. filiusfamilias. secunda columna. versicu. sed an tunc. ff. de donationibus. Aretin. in consilio. cxv. sicut Ioannes. decimatertia colum. versiculo ad obiecta. Socinus in consilio. cxliiij. visa bulla. septima columna. versicu. quando princeps & in consilio. clxvj. incipien. in causa vigesima columna. versicu. tertius casus. & ibi subdit, quòd omnes Doctores tenent hanc doctrinam Baldi: & dum nullatenus mandatum prædictum exe qui deliberassem, die sequenti prædictus illustrissimus dom. Cardinalis per medium Magnifici fisci patroni, iussit mandari magnificis Regenti & iudicibus magnæ curiæ in genere, & mihi cum eis, vt absq; vlteriori mora procedere deberemus ad torturam prædictam: respondi vltra præallegata minimè modo aliquo id fieri posse, etiam ex alio capite, ex quo iste Magnificus Paulus est, qui in præsentiarum electus huius inclytæ ciuitatis Neapolitanæ. & qui fuit prior suę Ciuitatis torqueri non potest. Ita Baldus in. l. nihil. C.
19 de quæstionibus. imò † nedum, qui hodie est clericus ciuitatis verùm etiã, qui aliàs fuit: attamen in memoriam huius præteritæ dignitatis, torqueri non potest dicta. l. nihil. & lege milites. C. de quæstionibus. & in. l. diuo Marco.

co.Salice.in.l.prima.& ibi etiã sequitur Iason prima columna.versic. vnũ tamen not.C.de iuris & facti ignorantia.Bartolus in prædicta.l. milites. sic enim dicuntur,imò vocantur patres ciuitatis:vt.C.de his,qui spõ.mune. propria suscep.l.iij.ita dicit Isidor⁹ in quæstionibus etymologiarum:& Lucas de penna in rubrica de decurionibus. libro decimo. verùm Doctores & iura præmissa loquuntur in decurionibus: sed cùm hodie non sint decuriones: id quod in dictis iuribus dicitur de decu
20 rionibus, habebit locum † in consiliariis ciuitatum:vt si ciuitas habeat consiliarios,idem erit:ex quo consiliarij ciuitatum decurionum instar obtinent, vt nota.in rubrica de decurionibus. libro decimo.Ita dicit Lucas de penna in.l.nominationũ. secunda columna. C.de decurionibus.libro decimo.nam consules ciuitatum, sunt hodie loco decurionum:vt no.in dicta rubrica de decurionibus & ibi Iaco.Rebuffi.qui subdit,quòd cùm sint loco ipsorũ substi
21 tuti, habent idem priuilegiũ,quod † & ipsi decuriones habebant:argumento. l.filię.§.final.ff.de conditionibus & demonstrationibus.l.si donatæ.§. sponsus.ff.de donationibus inter virum & vxo.Et quòd consules vrbium nostri temporis,teneant idemmet priuilegiũ, quòd decuriones habebant, maximè vt non possint torturæ subijci, voluit in specie Sali.subdens ita tenere docto in dicta.l.diuo Marco.C.de quæstionibus.cùm consules ipsi succedant hodie in locum ipsorum decurionum: vt dicit glo.in prædicta rubrica de decurionibus.libro decimo.& in.l.secunda eodem titulo.& in.l.nulli.ff.quod cuiusque vniuersita.& in.l.aliud.§.refertur.ff.de regulis iuris.& in.l.si ex dolo §.primo.ff.de dolo.& ideò dixit Ioannes de Plãtea,in prædicta rubrica de
22 decurionibus.quòd † consiliarij ciuitatum hodie habent eandem potestatem & priuilegia,quæ olim decuriones habebant:& inter cætera habent hoc priuilegium,vt etiam finito officio minimè torqueri possint in reuerentiam pristinę dignitatis,per textum,qui hoc formaliter dicit in.l.fina.ff.de decurionibus.in versicul.ibi non esse torquendum in memoriam pristinæ dignitatis:& ideò plus ibi refert Franciscus Tigrinus per illum textum, Martinum de Fantu. euasisse condemnatum ad mortem,qui tortus fuerat & per tormenta confessus:& non poterat de iure torqueri:quia consiliaribus ciuitatis suæ fuerat:quod dicit esse bene nota.Andræas Barbacia in capitulo sedes apostolica.quinta columna, extrà de rescriptis.cùm priuilegium dignita
23 tis, † non finiatur finita dignitate: secundum Bald.in dicto capitulo sedes. de rescriptis.qui ad hoc allegat Innocen.idem refert & sequitur Hyppolitus Marsiliensis in singularibus suis: in singulari.clxxix.incipiente:viget statutum cõmuniter.& in singulari. cvij. incipiente:priuilegium dignitatis.& in singula.incipiente:ille, qui nunquam. & in sua practia,causarum crimi.in versicu.expedita octaua columna.& in.l. edictum secunda & quarta columnis. ff.de quæstionibus.& subdit intantum hoc esse verùm,quòd si iudex proce
24 deret † ad torturam,posset ei de iure

resi

resisti: vt habetur in.l.omnes.C.de decurionibus.libro decimo.& probatur in authentica: quomodo oportet episco.§.finali.& tenet idem Hyppolitus Marsiliensis in prædicta practica causarum crimi.& in.l.edictum . secunda columna.ff.de quæstionibus . ex quibus concludendo dico minimè dici posse, officialem nõ bene facere, si pro
25 honore † Regio non exequitur ipsius Regentis mandatum . dixit pulchrè Bald.in.l.finali.C. de negotiis gestiis. & consuluit Alexander de Imola in cõsilio centesimosexto.in secunda charta, secundo volumine. & est textus in capitulo cum teneamur.de præbend. vbi cauetur quòd si iusta causa subest non adimplẽdi mandatum superioris, æquanimiter superior debet sustinere ibi: si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum, & sic replicando eidem illustrissimo domino iterũ multa ex præmissis breuiter tangendo patienter tolerauit: ac se iustitiæ remisit eundem Magnificum Paulum eodem die excarcerauit: ac fecit eum comitiua nobilium ac magnatum ad eius domũ associari, & non absque excrescentia amoris ac beneuolentiæ erga me, asserendo me optimè præsciuisse suæ indignatæ voluntati obsistere: & furorem executionis iustitiæ pro beneficio rei publicæ temperare.

Thomas Grammaticus, Iudex magnę Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Clericum se pretendens, & incedens sine habitu & tonsura, & tentus vt laicus ac reputatus, potest capi & puniri per iudicem laicum, absque metu excommunicationis.*

2 *Clerico ex prima corona an conferatur ordo.*

3 *Clericus in minoribus, lato sumpto vocabulo, dicitur esse in gradu sacro, id est in ordinibus sacris.*

4 *Clericorum appellatione in materia fauorabili, veniunt etiam in minoribus constituti.*

5 *Clericus primæ tonsuræ non potest per laicũ accusari.*

6 *De clericis non licet iudicare regi, nec alteri seculari personæ: dixit Papa Cælestinus tertius.*

7 *Clericatus, est de iure diuino: & ideò penitus clericus est exemptus à potestate Imperatoris.*

8 *Clericus non potest consentire, vt index laicus de ipso cognoscat,*

9 *Clericorum appellatione, quicunque clerici, etiam in minoribus constituti continentur.*

10 *Clericus in minoribus constitutus, nullo modo potest sortiri forum iudicis laici.*

11 *Clericus recedens à clericatu assumpto, abijciẽdo tonsuram & vestes, seculariter viuendo, vel incedendo, non perdit priuilegium clericatus, nisi fuerit monitus. & nu.12.*

12 *Clericus vt perdat priuilegium ob inobseruantiam tonsuræ, & habitus, debet moneri trina monitione: nec sufficit vna pro omnibus. & nume.13.*

14 *Clericus licet immisceat se enormitatibus, nõ amittit priuilegium clericale: licet amittat priuilegium canonis. si quis suadente diabolo de cimaseptima quæstione quarta. non amittit priuilegium fori: & ibi, nisi fuisset inueteratus in aggressuris fauis & enormit.*

16 *Clerici priuilegium fori emannauit à iure diuino: & à Deo.*

17 *Clericus sine habitu & tonsura repertus in flagranti crimine, non amittit priuilegium fori.*

fori.

20 *Clericorum familiares non deferentes habitum nec tonsuram, tamen gaudent priuilegio clericali.*

21 *Clericus de prima corona, dicitur habere ordinem clericalem.*

22 *Clericus renuens tonsuram clericalem, & habitum, & immiscens se enormibus, & perseuerando in illis deprehensus fuerit, non ex hoc poterit iudex laicus de eo cognoscere.*

Votum XXXIII.

Redemptoris gētium suffragio petito, Amen. In causa clerici Hieronymi Martina de Neapoli inquisiti de homicidio commisso in ciuitate Auersæ in personam cuiusdam de eadem Ciuitate, dum citatus fuisset Hieronymus, ipse comparuit in habitu & tonsura, iuxta formam ritus ipsius magnæ Curiæ, & forum eiusdē magnæ Curiæ declinando, petit se tanquam clericum remitti ad eius iudicem Ecclesiasticum. Hæsitatum igitur fuit, an esset locus remissionis petitę: & dubium prima facie faciebat, quòd nō maximè, cùm in præteritum non adpareat ipsum in habitu clericali incessisse: sed vt merus laicus, semper tentus
1 & reputatus fuerit: † quo casu potest capi & puniri per iudicem laicum absque metu excōmunicationis. Text. est in capitulo ex parte. de priuilegis: & in in capi. primo. de aposta. & licet text. in capitulo cùm contingat. de ætate & qualitate. videatur præsupponere
2 quòd † in prima corona cōferatur ordo secundum omnia iura in isto casu loquentia: & prima corona sine aliis minoribus non est: nec dicitur propriè ordo clericalis: nam clericus de prima corona tantùm, nullum in Ecclesia Dei habet exercitium seu officium sibi deputatum: sicut habent cæteri constituti in minoribus & aliis ordinibus: vt in capit. acolytus. cùm aliis quatuor sequentibus vigesimatertia distinctione. & ideò non potest propriæ dici ordo. Ita voluit magister sententia. in quarto sentēt. vigesimaquarta distin. vbi postquam nominauit septem ordines, ait: corona enim signaculum est, quo signatnr in partem sortis ministerij diuini. Et idem quòd non sit ordo, tenet beatus Thomas in summa tertiæ partis quæstione trigesimaquinta, articulo secundo. & in eadem tertia parte, quæstione quarta, articulo secūdo. & ibi subdit, quòd corona habet vlterius aliquod speciale, quod ei respōdet, sicut signatum signo: sed hæc non est aliqua specialis potestas: & ideò in corona non imprimitur character. & hinc Hieronymus scribens ad suum leuitam in capitu. duæ sunt. duodecima quæstione prima. videtur præsupponere, quòd corona in capite, ab institutione ecclesiæ fuit, vt sit signum clericatus: & sic videtur esse ianua ordinū, vt ostendat clericum & intētionem recipientis coronam: esse clericandi: licet ipsa per se propriè non contineat ordinem. nec exercitium ordinis: vt suprà. Hoc probat text. in capitulo primo. vigesimaquinta distinctione. vbi sanctus Isidorus scribens ad Ludifredum officium

cium Episcopi & cæterorum in ecclesia Dei,ponit videlicet ostiarium, exorcistam,acolytum,lectorem,Subdiaconum,Diaconum,& præsbyterum,& Episcopum:inter quos non ponit clericum de prima tonsura seu corona: quia nullum habet in ecclesia Dei à iure exercitium.Et quòd prima tonsura non dicatur ordo,facit bene text.in capitulo cleros.in principio.vigesimaprima distinctione.vbi text.dicit:generaliter clerici nuncupantur omnes,qui in ecclesia Christi deseruiunt: vt sunt ostiarius,psalmista,& cæteri prætnentionati:inter quos non mentionatur clericus de prima tonsura, scilicet de prima corona.Et idem text.in.§.ne verò.vndecima quæstione prima.vbi ponuntur,qui veniant appellatione clericorum.& tamen non ponitur clericus de prima corona tantùm.Et ita etiam videtur consuluisse Ioannes Andreæ in quodam suo consilio, incipiente: quia sæpissimè dubitari contingit.& reperitur in fine tractatus maleficiorũ domini Bonifacij de vitalinis. Sed ego dictum consilium reperi inter cõsilia Alexan.de Imola,numero sexagesimoprimo.in quarto volumine. vbi subdit in fina.verbis, quòd dominus Beccarius de Beccaria,dicit quòd ipse scripsit domino Ioanni Andreæ:& petijt, nunquid verba prædicta dicti consilij essent sua?& prædictus dominus Ioannes Andræas sibi respondit, quòd sic. Quibus non obstantibus cõtrarium videtur de iure tenendum:
3 nam nulli dubium est,quòd † clericus in minoribus lato sumpto vocabulo,dicitur esse in gradu sacro,id est in ordinibus sacris.Gloss.est singu.trigesimasecunda distinctione. in summa.& Dominicus de Sancto Geminiano in capitulo sicut sacerdotes. secunda quæstione septima.Hinc est, quòd in materia fauorabili appellatione
4 † clericorum, veniunt etiam in minoribus constituti.Ita voluit Abba.in rubrica de vita & honestate clericorum.& probatur in capitulo clericos. vigesimaprima distinctione.cum similibus. & sequitur Antonius Corse. in singularibus suis, in singula. incipiente: accusatio. & ibi dicit etiam post Domini. in dicto capitulo sicut sacerdotes. quòd laicus non po-
5 test accusare clericum † primæ tonsuræ. & in capitulo cùm non ab ho-
6 mine.de iudiciis. † Cælestinus tertius interrogatus, an liceat regi vel alicui seculari personæ iudicare clericos cuiuscunque ordinis, siue in furto,siue in homicidio, siue in periurio: respondit, tales ante depositionem & incorrigibilitatem iudex secularis iudicare seu punire non va-
7 let: & suffragatur optimè, † quia clericatus est de iure diuino: vnde de eo ipso, quod quis est clericus, est penitus exemptus à potestate Imperatoris. Ita dixit pulchrè Abbas in capitu.solitæ. extrà de maioritate & obedientia. imò nec si ipse clericus à
8 iudice laico cognosci † vellet,non posset suo priuilegio renuntiare:per textum in capitulo si diligenti.& in capitulo significasti. de foro competenti.& in capitulo contingit. de sententia excommunicationis. Et quòd appellatione clericorũ quicunque clerici etiam

9 etiam in minoribus † constituti, conti neantur, vt gaudeant priuilegio clericali, videlicet fori & canonis in criminalibus: volunt expresse Docto. in dicto capi. cū nō ab homine. de iudicijs. & facit text. in capi. secundo. quasi per totum. de foro competenti. imò etiam comprehenderentur clerici coniugati dummodo cum vnica & virgine, dummodo tonsuram & vestes clericales deferant: per textū in capi. vnico. de clericis coniugatis. in sexto. & facit textus in capi. nemo. & in capi. clericum. & in capi. continua. quasi per totum. vndecima quæstio. prima. & sic quòd † clericus constitutus in minoribus nullo modo sortiri potest forum iudicis secularis, probatur bene in capitu. secundo. & ibi ad hoc ponderāt text. Docto. de foro, competenti. & in dicto capi. cùm non ab homine. & consuluit in specie Alexand. in dicto consilio. ccix. secundo volumine. & idem tenet And. de yser. in consti. apostatantes. de aposta. vbi formaliter dicit quòd quādo quis

10

11 recedit à clericatu assumpto, † quantumcunque contrarium faciat, abijciendo tonsuram, & vestes, seculariter viuendo, vel incedendo, non perdit priuilegium capi. si quis suadente. nisi sit monitus: & tunc si post monitionem non desistat, in omnibus laicaliter se habebit: ante admonitionem nihilominus erit de foro ecclesiastico: nec iudex secularis mittet manus in eum: post verò monitionem erit de foro seculari, nisi esset in sacris vel ꝓfessus in monasterio. Et idem etiam sequitur Luc. de pen. in. l. iudices. la secunda. in quarta colum. C. de digni, libro duodecimo. vbi subdit, quòd licet clericus non sit in sacris: & se immisceat sæuis, & alia damnabilia exerceat, non ex hoc perdit priuilegium clericale. Et ideò non suffragaretur fisco allegare seu obijcere de dimissione habitus clericalis & tōsuræ. & quòd in sæuis se exercuerit: nam ista nihil officiūt ad amissionem

12 † priuilegij clericalis: nisi prius fuerit à diœcesano suo monitus trina canonica monitione, vt à prædictis desisteret: & habitum reassu meret: vt in capitulo ad audientiam. extrà, de sententia excommunicationis & in capi. si iudex. eodem titulo. libro sexto Nec sufficeret vnica monitio

13 † pro omnibus: vt dixit dominus Abbas in capi. contingit. lo secundo. de sententia excommunicationis. imò nec sufficeret monitio fieri vno contextu: sed per interualla tempore, & plurium dierum: nec etiam sufficeret vna cum interuallo dierum: vt dicit glossa in clementina prima. in versi. tertio. de vita & honestate clericorum. Innocen. in capi. ex literis. eodem titulo. gl. in capi. si verò. §. primo. de sentētia excommunicationis. & in capit. sine ornatu. quinta quæstione quarta. & Archidia. in capitu. final. sexagesimanona distin. Ita etiam vt suprà, consuluit Alexander in consilio. viij. primo volumine. & idem consuluit Socinus in consilio. xij. incipiente: quem in præsentiarum. & in consilio. cxxij. in quarto volumine. Specula. in titulo de senten. §. primo, versi. sed quæritur, vtrum. & ibi Ioan. Andræ. & optimè Hippolytus Marsilliēsis in cons. lxvij. octaua colūna. nu. 59. Lau. Calca. in consi. lx. incipiente:

piente:pro dicto Nicolao.& in consil. vij.incip.quia ante quæsitum.xix.col. ver.in contrarium,quòd imò,& tenent omnes præfati consulentes,quòd nihil obest ipsi clerico primæ tonsuræ,quòd nõ accedat in habitu & tõsura:& quòd
24 † se immisceat enormitatibus: nam non ex hoc perdit priuilegium clericale,& licet amittat priuilegium canonis, si quis suadente diabolo. xvij.q. iiij.non tamen amittit priuilegium fori.vt est tex.& ibi Ioan.Andr.do.Anto.& Abb.in.c.ij.de foro compet.Archid.& Ioan.And.in.c.nullus.de tempor.ordi.in.vj.Innoc.in.c.j.de aposta. & in.c.nouit.de iudi.Bald.in Margar. in versi.clericus.vers.xix.Cardi.in cle. ij.§.j.de sepultu.& tenet Spec.in tit.de senten.§.j.versi.sed quæritur.& voluit Ioan.Andr.in.c.perpendimus.de sentent.excommuni.vbi subdit, nisi fuis-
25 set inueteratus † in aggressuris sæuis & enormitatibus. & idem sequitur Abb. sicu.refert & sequitur Socin.in dicto consil.xij. vbi etiam subdit hanc opinionem probari ex eo, quia difficilius amittitur priuilegium fori, quàm ca-
26 nonis: † ex quo priuilegium fori,ema nauit à iure diuino:& à Deo : iuxta illud:noli tangere christos meos:vt probatur.xcvj.distinc.c.si imperator.not. Hosti.& Innocent.in.c.ij.de maiori.& obedien.sed priuilegium canonis ema nauit à iure positiuo:vt habetur plenè in.d.c.perpendimus.& pariter probatur dicta opinio in.c.cùm non ab homine.de iudi.& in.c.si iudex laicus. de sentent.excommunica.in.vj.nam cùm ibi clericus reperiatur sine habitu &
27 tonsura,repertus in flagranti † crimine,nõ amittit priuilegium fori:quantò magis clericus, qui non reperitur in flagranti crimine, non debet tale priuilegium amittere. Idem in specie tenet & sequitur Marsi.in prædicto suo consilio. lxvij.vlti.colum.nec militat,
18 quòd † non accesserit in habitu & tonsura : quo casu non videretur sibi clericatus suffragari : per ea,quæ habentur in.c.j.de cleri.coniuga.in.vj.& in c.Ioannes.eod.titu.in antiquis.& Bal. in.l.si qua per calumniam. C.de episco.& cleri. Nam respondetur hoc non
19 esse indistinctè verum: † sed requiritur, quòd præcedat trina monitio : vt suprà dictum est:iuxta ea, quæ habentur in.c.fina.de vita & honest.clerico. Et patet etiam tãgibili exemplo : nam
20 familiares † clericorum non deferentes habitum nec tonsuram,tamen gaudent priuilegio clericali ex persona ipsorum clericorum : secundum Docto.in.l.ij.C.de episco.& cleri.quantò fortius ipsi clerici : quibus principaliter est priuilegium prædictum concessum, non debent illud perdere, dum habitum non deferunt seu tonsuram: & ad illud obiectum,quòd prima tonsura non sit ordo,non videtur sic simpliciter verum:nam Innocent.quartus in.c.cùm contingat.de æta.& quali.te-
21 net, quòd † sit ordo : vt probat bene tex.in.c.j.de aposta.ibi : ordine dimisso. Et ad suprà dictum obiectum,quòd prima tonsura non sit ordo, prout dixit Magister sententiarum, & Sanctus Thomas suprà allegati, respondetur, quòd verum est, vt in expositionibus scripturarum stari debeat dictis sanctorum:sed in decisionibus causarum

standum est summis pontificibus:quia ipsis & non sanctis data fuit potestas legis condendæ: vt voluit glo.xx.dist. in summa.& etiam in.cap.j.ibidem.& plenè Ioan.de Tur.Crem. ibidem in d.c.j.& Panor.in.c.ne innitaris.in fin. extrà de constitu.& ideò dixit pulchrè Sanctus Thomas in secunda secundæ q.xj.arti.secundo quòd contra authoritatem Romani pontificis nec Hieronymus:nec Augustinus,nec aliquis sacrorum doctorum suam sententiam defendit.Et ad.c.ex parte.el.iij.de priui.respondetur,quòd illud capitulum secundum glos.& docto.ibi procedit, quando non constabat eos esse verè clericos: licet aliquando assumpserint habitum clericalem,& tõsuram: & demum eam deposuerint seu reliquerint nam ex hoc non possunt tueri,vt clerici, si in delicto deprehensi fuerunt: & prius communi opinione non reputabantur clerici: etiam si deinde voluerint assumere habitum & tõsuram.Sed in casu nostro adparet illum esse verè clericum per adparentem titulum seu bullam clericatus.ad.c.j.extrà de aposta.licet pluribus modis responderi posset:attamen præ cæteris melius respondet Hostien.ibi, quòd ad hoc, vt clericus constitutus in minoribus,conuersans vt laicus, perdat priuilegium fori absque aliqua monitione,requiritur quòd exerceat actum omnino contrarium ordini clericali: vt quòd duxerit vxorem corruptam:vel se fecerit militẽ:& exercuerit sæua: per id.quod habetur in.c.quisquis.lxxxiiij.distin.& in.c.j.de biga.in.vj.secus si exercuerit actum non omnino cõtrarium:vt quia duxerit vnicam & virginem: vel effectus est miles: & non exercet sæua,iuxta id,quod habetur in.c.j.de cler.cõiuga.&.c.fina.in antiquis.& idem voluit Petr.de Anchar.in dicto cap.j.de aposta.in disputatione sua.ibi expressè

22 concludit, quòd † clericus qui renuit tõsuram & habitum clericalem, & immiscet se enormibus, & perseuerat in illis, & quòd hæc faciendo fuerit deprehensus, iudex laicus non ex hoc poterit ipsum punire: sed debet mittere ad iudicem ecclesiasticum: nisi monitio, de qua suprà, præcesserit, per dictum.c.si iusta.& per not.per glo.in dicto.c.ex parte.vnde cùm iudex laicus non habeat potestatem inquirendi nec procedendi contra clericum:& si procedit, debet statim interpellatus desistere sub pœna excommunicationis:& ipsum remittere iudici ecclesiastico.c. si iudex laicus.de sententia excommunicationis. in.vj.& habetur in.c.at si clerici.in princip.de iudic.& dum pluries contigisset casus in personam diuersorum clericorum primæ coronæ inquisitorum.de diuersis delictis:sicut fuit in personam Alphonsi risponi scribæ fiscalis magnæ curiæ Vicariæ inquisiti de furto: & in personam Pyrrhi Loysij nauclerij inquisiti de stupro: necnon in personam Pauli de Lamberto,inquisiti de violentia & furto boum tempore iudicatus mei in eadem magna curia anno.M.cccccv.& M.ccccciij.&.M.cccccxxx.cùm docuerint,se clericos de prima corona, mediantibus decretis magnę curiæ vicariæ:necnon & suprà scripti Regij cõcilij fuerunt remissi ad iudicem eccle-

siasti

siasticum: & pariter tanquam patronus in causa clerici Matthæi puntoni inquisiti de furto in ciuitate Auersæ: ex quo non incedebat in habitu & tonsura, denegata remissione per capitaneum Auersanum decreto eiusdem magnæ Curiæ, fuit remissus ad indicem ecclesiasticum:& dum appellasset, capitaneus ipse ad suprà scriptum Regium concilium. Similiter decreto ipsius suprà scripti concilij fuit remissus: & nouissimè præsenti anno Millesimo quingētesimo trigesimotertio, de mense Ianuarij, dum clericus Hieronymus de Iorio de prima corona gerens, se pro laico in habitu & tonsura fuisset inquisitus de falsa moneta, tanquam laicus: & constito per bullas clericatus de prima corona, communi voto magnificorum iudicum eiusdem, fuit remissus ad iudicem ecclesiasticum:& sic pari voto iudicatum & decretum fuit prædictum clericum Hieronymum Martina remittendum ad suum iudicem ecclesiasticum, prout remissus fuit, vt iustitiam faceret tanquam eius competens iudex.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Amicitiæ reconciliatio præsumitur ex conuersatione, & colloquio subsequutis.*

2 *Assertioni mandatarij dicto creditur contra assassinum mandantem concurrentibus aliis.*

3 *Fama an faciat indicium ad torturam: & quomodo requiritur, quòd testes deponant super ea, vt probent.*

4 *Inimicitia vera & considerabilis, quæ sit, vt faciat indicium ad torturam.*

19 *Indicia si subsistunt ad torturam contra inquisitum, illa eneruantur per alia, quæ extiterunt in contrarium pro inquisito.*

20 *Indicia si existunt ad torturam contra aliquem: vnumquodque quod vrgeret in contrarium, illa elideret, adeò vt torqueri non posset.*

8 *Mala vita & fama existens repellitur à testimonio.*

11 *Reus interrogatus de se, & de alio, statur primo eius depositioni, licet contrarium deposuerit, secundo loco in tormentis.*

12 *Reus non debet per iudicem specialiter interrogari, nominando sibi aliquem, aliàs diceretur subserere: nec probaretur id, quod deponeret.*

18 *Præsumptio vna tollitur per aliam.*

19 *Socio criminis in casibus, in quibus creditur, debet intelligi in socio criminis, aliàs non infami, ex alio delicto.*

Votum XXXIIII.

TRemendi Dei petito præsidio, Amen. In causa nobilis mulieris Sabbæ, de sancto Mango, cum Regio fisco super inquisitione assassinij, cùm homicida in personam quondam Felicis fundatarij eius cognati, producuntur ad probationem prætensi assassinij per Regium fiscum infrà scripta. Primo, inimicitia contracta anno elapso inter eos ex causa cuiusdam massariæ, super qua filij eiusdem dominæ Sabbæ ha-

bent proprietatem. & idem quondam Felix vsumfructum, dum viueret: super qua massaria, aliàs deuenerunt ad verba vnà cum eorum famulis: & rixati sunt adinuicem. Ex quibus fiscus inimicitiam fuisse contractam prætendit. Vnde subsequuta morte præfata videtur dicendum aduersus ipsam magnificam Sabbam vrgere indicium inimicitiæ: cùm de inimico lex præsumat
1 † omne malum. l. prima. §. præterea. ff. de quæstionib. & ideò videtur sufficiẽs indicium ad torturam: vt voluit Angelus, in. l. finali. C. de quæstio. Specul. & Ioan. Andræ. in titulo de præsumptio. versi. sed pone. & videtur sentire Bartol. in. l. finali. ff. de quæstionib. Secundò accedit depositio ipsiusmet Hierony. bacti homicidæ asserentis in tortura, quòd mediante ordinatione & mandato eiusdem dominæ Sabbæ promittentis sibi dare optimum potagium ipsum miserum Felicem occidit: cui Hierony. assassino concurrentibus, de quibus. suprà & infrà de iure creden-
2 dum † est contra ipsam Sabbam mandantem: vt firmat Salice. in. l. fina. C. de accusa. Ioan. de Imol. in capit. j. de consess. & consuluit Alexã. in consil. cxxvij. incipiente: quoniam abundè. in quarto volumine. & probat bene gloss. in dicta l. finali. & tenet etiam Guido. de suza. in tractatu de tortu. octaua columna. & idem Guido. in tracta. malefic. sub rubrica, qualiter reus subjiciatur. Tertiò concurrit, quòd statim perpetrato delicto insurrexit publica vox & fama,
3 † quòd prædictus Hieronymus occiderat prædictum Felicem: quæ fama publica, secundum Cyn. in. l. fi. C. de quæstioni. facit indicium ad torturã. Idem tenuit Barto. in suo consilio. xcij. incipien. Domino paci de Burgo pulchro, legum Doctori. Et facit gloss. in. l. tertia. §. eiusdem. ff. de testi. dum dicit, famam facere semiplenam probationẽ. Quartò & vltimò, videbatur satis considerandum, quòd mortuo ipso Felice vsufructuario extinguebatur pensio sexaginta Ducatorum, quæ annuatim eidem Felici solui debebãt per filios Sabbæ. Quibus omnibus consideratis videtur verisimilis cõfessio prædicti Hierony. mandatarij aduersus prædictam Sabbam. Ex quibus concurrentibus videtur dicẽdum, prima facie probatum de huiusmodi crimine assasinij aduersus ipsam: & tandem ipsis non obstantibus in casu præmisso contrariam sententiam arbitror de iure veriorem ex infrà scriptis. Et quo ad primum dico principaliter inimicitiam, de qua suprà, non obstare, ex qua vt posit dici
4 vera † & cõsiderabilis inimicitia requiritur probari qualitas inimicitię in specie: nec sufficit ita in genere non adiecta qualitate & causa inimicitiæ: quo casu nõ dicitur probata inimicitia. Dixit pulchrè Imola, in capitulo Raynutius. de testamentis. Bald. in. l. si quis testi. in fi. C. de testi. sequitur Ias. in. l. prima, quinta colum. C. de testa. maximè,
5 quia inimicitia, † ex qua resultare posset indicium, requiritur quòd fuerit capitalis. Et ita probatur, vt inquit Ludo. Roma. in. l. prima. §. hoc rescriptũ. ff. ad sylla. & bene probant no. per Bartol. in. l. tertia. ff. de adimen. lega. & nihilominus plenissima reconciliatio, & infra paucos dies post habita verba ad

par

paret subsecuta. Nam fuerunt postmodum visi conuersari, imò inhabitare &
6 colloqui: ex qua conuersatione † & loquela probatur amicitia & reconciliatio, quatenus inimicitia præcessisset. Ita voluit Abb. in c. repellantur. de accusa. & Bal. in authentic. si dicatur. C. de
7 testi. † Accedit insuper, quòd istud indicium inimicitiæ, vt remotum à facto non videtur sufficere ad torturam: vt dixit Ioan. de Imol. in l. fin. ff. de hæredib. instituen. & ibi refert idem Ray. & idem tenet Gandin. in tracta. malefic. in rubric. de quæstion. & tormen. in versicul. quæ debeant præcedere quæstiones. & hoc magis communiter tenetur: licet Specul. suprà relegatus ad partem contrariam. videtur tenuisse contrarium. sed cùm Ioan. de Imo. Gand. & Bald. tenet etiam Ange. in dicto tracta. malefi. in versicu. fama publica. col. vj. & xij. & ibi Augustin. in addi. vbi dicit, quòd propter hoc solùm nunquam poneret aliquem ad torturam. & idem tenet Bald. in c. literas. de præsumptionibus. Quo verò ad secundum circa depositionem ipsius Hierony. asserentis de mandato, & ordinatione prædictæ Sabbæ, vt suprà clarum est, quòd se socium & participem criminis facit: in quo crimine licet cū aliquibus alijs iura deferant, vt suprà: attamen adparet probatum eundem Hierony. fuisse,
8 & esse malæ vitę & famę: & de alijs † criminibus attinctum & diffamatum: quo casu à testificando repellitur. c. licet. de foro competenti. c. super eo. & c. testimonium. extrà de testib. voluit Specul. in titulo de teste. §. primo. columna. xxxv. versic. item quòd est probatæ vitæ. sequitur domin. Stepha. aufre. in titul. de proba. testi. in versi. malæ vitæ. & Alexand. in consilio. cl. iij. columna. in. v. vol. & sic si malæ vitæ & infamis, à testimonio repellitur. multò magis dum est socius criminis. Quod maximè concedendum est, cùm prædictus Hierony. deprehendatur attinctus in alijs criminibus, maximè sodomiæ & furti: quo casu licet credendum sit socio criminis in casibus exceptuatis:
9 † attamen id intelligendum est procedere in socio criminis, aliàs non infami ex alio delicto. & hoc per not. doct. Angel. in l. qui in iudicio. ff. de accusa. vbi dixit quòd si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati vel alterius
10 criminis, quòd si ipse accusator † esset infamis infamia facti, non erit sibi credendum. & subdit Ang. quòd cùm hæc quæstio occurisset sibi de facto, tempore suo, ita fuit iudicatum. Idem refert etiam & sequitur Auto. Corse. Sicul. in suis singu. in singu. in versicu. integer. Et ita per prædictam doctrinam Ang. reperio in particulari consuluisse Hyppolitum Marsiliensem, in suo consilio lxxiiij. quarta colum. primo volumine. Prætereà, ex alio nihil adparet militare pro fisco depositio prædicti Hierony. Bacti. cùm tanquàm principalis in tortura & extra torturam primo loco interrogatus, minimè aliquem nominauerit, nec inculpauerit in delicto prædicto: & tandem dum pluries altiatus in tortura interrogaretur sæpe sepius: *como so ammazato seu suffocato lo dicto Felice & che e quello che ne sape*: ipso deposante respōdit: *signore: non ne saccio altro*. & dum ei diceretur: *tu non lo voi dice*

*re per non fare dispiacere ad ma damma Sab ba.*respondit.*e signor:epsa non mi e fore ad me:e che mi e ad me:*& tandem impatiens doloris torturæ, suggesto sibi nominæ prædictæ Sabbæ ipsam inculpauit. vnde succedet, quòd quando quis interro
11 gatur † de se & de alio statur primæ depositioni: licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis. Dixit Bartolus, in.l.prima.§.quæstionib. per illum textum.ff.de quæstionib. Francisc. de Aret.in.c.cùm in tua.column.v.extrà de testamen.& idem Aret.in consilio.lxj.incipien.in causa istorum.& idē consuluit Philipp. Decius, in consilio clxxv.in primo volumi.pro quibus ad
12 duco, † quòd non debet reus per iudicem specialiter interrogari, nominando sibi aliquem: sed debet in genere interrogare minimè aliquem suggerendo: aliàs non tenet eius confessio, tanquam per suggestionem extorta. text. est in dicta.l.prima.§.quęstionem.ff.de quæstionib.& faciunt dicta dictorum, in.l.iubemus.C.de testamen.ibi dē te-
13 statore, quòd † non debet interrogari per notarium, an faciat talem hæredem, sed expectare, vt testator ex se hæredem nominet: aliàs non tenet testamentum. Idem dixit Pau.de Cast.in.l. hac consultissima C.qui testamen.facere possunt.& plenè Alexand.in dicta l.iubemus.& etiam in seruo hæc locum habent, dixit Barto.in præfato.§.quæstionem. Circa tertium de fama, quæ insurrexerit post perpetratum delictū reperio quòd ad probationem famæ requiritur, quòd testes deposuerint à quibus audiuerint dictam famam, illos in
14 specie nominando, etiam quòd † de hoc interrogati minimè fuerint. Ita dicit Innocent.in capit.qualiter & quando.de accusa.& in capitulo cùm oporteat eodem tit.& ibi subdit, quòd ideò etiam interrogati tenentur respondere seu deponere, à quibus audiuerunt: aliàs non probant. Et hoc ex quo non stat in arbitrio iudicis iudicare, an illæ personæ à qbus testis audit, sint graues.& idem voluit Ioannes Andræas, in dicto capitulo cùm, oporteat. dicens ita seruari: quod etiam voluit Abba.in capitulo cùm causam.de testib. sequitur Alexander, in.l.de minore.§.plurium.de quęstionibus. Et consuluit Hypolitus Marsiliensis in suo consilio.xx.viij.columna numero quadragesimo-tertio. Alexander.in consil.xxv.in quarto volumine. Abbas, in capitulo consuluit.lo primo.de appella.& idem sequitur Franciscus de are.in dicto capitulo cùm causam.de testi. Potuit enim dicta fama traxisse originem à maluolis & odiosis: & ideò non haberet obesse ipsi inquisito. vt dicit Barto.vbi suprà. & Angel.in.l.tertia.ff.ad macedonianum. Specula.in titulo de inquisitio.§. nunc tractemus. versicul. super probatione. Abbas, in capitulo veniens.de testibus.& hoc quidem dicit esse bene mēti tenēdum Iacobinus de sancto Georgio.in.l tertia. §. eiusdem.de testibus.
15 vbi etiam subdit, † quòd debet exprimere & declarare causam, vnde traxerit originem fama ipsa: vt sciatur, an sit probabilis fama: an verò vana vox populi, cui non est credendum.l.decurionum filij.C.de pœnis. ita Bartolus, in dicta.l.de minore.§.tormenta. aliàs incipit: plurium. digestis de quæstionibus.

bus.Baldus,in.l.diffamari.C.de inge-
16 nu.& manumiss.† Item requiritur ad famæ probationem testes deposuisse, quòd audiuerint à maiori parte populi illius Ciuitatis seu loci, etiam quòd de hoc interrogati nō fuissent. Ita Bartolus, in prædicto.§. tormenta.quinta columna.versiculo qualiter probetur fama.& ibi subdit,quòd aliter non probatur. Idem sequitur Angelus,in.l. quid ergo.§. quæstionem. digestis de infamibus. Baldus,in rubric.C.de probationibus.& in.l.solam.C.de testibus. Floria.in.l.ob carmen. in principi.digestis de testib. Abbas,in capitulo cùm causam.extrà eodem titulo. Prætereà, requiritur ad famę probationem quòd fama ipsa præcesserit de delicto prædi
17 cto † ante inquisitionem formatam, & non post:aliàs nō potest dici fama probata. Ita consuluit pulchrè Petrus de Ancharano,in consilio centesimoquinquagesimotertio.incipiente:in quæstione presbyteri.vnde cùm non fuerit probatum, quòd ante formatam inquisitionem prædicta fama insurrexerit, ergo &c. Et nihilominus liquet ex defensionibus prædictæ dominæ Sabbæ, quòd alia fama insurrexit de homicidio prædictæ contra Dominicum famulum prædicti quondam Felicis, quòd ipsum occiderit: stante quoque contra illum maiori verisimilitudine, cùm reperiatur aufugisse statim perpetrato delicto à Camera prædicti quondam Felicis,vbi ipse Dominus dormiebat: in qua repertæ ilico fuerunt capsæ seu scrinea eiusdem Felicis fracta, & omnibus bonis euacuata: & Felix ipse occisus ibidem. Item & si contra aliquem vltra prædictum famulum aliquod sinistrum cogitari posset, id potius contra Ioannem Antonium filium eiusdem Sabbæ, præsumendum foret,quàm contra ipsam Sabbam stante pariter fuga & contumacia ipsius Ioannis Antonij:tum etiam, quia ipse Ioannes Antonius,& eius fratres tenebantur ad illam annuam pensionem sexaginta Ducatorum, eidem Felici eius vita durante, & non ipsa Sabba: cùm cessio & renuntiatio bonorum facta fuerit per eundem Felicem, eidem Ioanni Antonio, ac cæteris eius nepotibus,& non prædictæ Sabbæ: & sic de eorum interesse principaliter agebatur,& non ipsius Sabbæ:vnde succedit,
18 quòd † vna præsumptio tollitur per aliam.dixit Bartolus,in.l.diuus. codice de in integrum restitution. Cynus, in.l.si cùm dotem.§.transgrediamur. digestis soluto matrimonio.Baldus, in lege finali.digestis de hæredibus instituendis.& in lege quamuis. codice de impuber.& alijs substitutionibus,& cōsuluit Alexander,consilio septuagesimoseptimo.& sic succedit,quòd quan-
19 do inquisitus † habet aliqua indicia pro se, seu præsumptiones eo casu debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra eundem existerent: intantùm quòd illa, quæ contra ipsum concurrerent, deberent esse multò magis vrgentia, ita quòd præponderent. Ita dixit Bartolus, in prædicta lege prima.§.ad quæstionem. versiculo, nec facile.digestis de quæstionibus. sequuntur Moderniores Senenses, in tractatu, de indici. & tortur. octaua charta. columna vigesima.

ma. Angelus in tractatu maleficiorum in ver. fama publica. quinta columna. versicu. quid si testis. Romanus in consilio. clxvij. incipiente: Antonius accusatus. prima columna.

20 ¶ † Et sic ex præmissis infero, quòd vbi existerent indicia ad torturam contra aliquem, vnumquodque vrgeret in contrarium, illa elidit, adeò vt torqueri non possit. dixit pulchrè Baldus in. l. finali de probationibus. & ante ipsum Ioannes Andræas, in capitulo cùm in contemplatione. de regulis iuris. & consuluit pulchrè Alexander in consilio. clxxix. in tertia columna. secundo volumine. & ideò vbi virtute indiciorum procedendum esset ad torturam contra aliquem, si ille inquisitus haberet in processu aliqua indicia pro se, certè illa, quæ existerent in contrarium, contra ipsum deberent esse magis grauia & vrgentiora. voluit Bartolus in. l. prima. §. quæstionem. ff. de quæstionibus. Franciscus Brun. in tractatu de indic. & torturam quinta charta. & ideò dixit pulchrè Baldus in. l. secunda. C. quo. appellat. recip. quod licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam: tamen intelligi debet, ni-

21 si aliqua alia coniectura † resisteret: & idem consulendo sequitur Alexander in consilio. cxxiiij. in sexto volumine. Ex quibus optimè infertur & concluditur, quòd cùm tot prænarrata resistant & præsumptiones & indicia, non potest esse locus torturæ contra prædictam Sabbam: & successiuè si torque-

22 ri non potest. ergo † & minimè detineri, prout hucusque detenta fuit per not. dicta Lucæ de pen. in. l. quoties. C. de dignita. lib. xij.

23 ¶ † Nec suffragaret fisco dicere, quòd sumus in crimine assassinij, quod est, enorme: & in enormibus, licet iura trāsgredi: vt dicit Innocen. & alij in capitulo primo. de constitutionibus. Bald. in. l. quid ergo. in. §. pœna grauior. sexta columna. ff. de his, qui notantur infamia. idem Baldus in capitulo primo sexta columna. qui feudum dare possunt. Nam prædicta regula habet locum in puniendo, videlicet, quando constat reum esse verum delinquentem. Secus, autem in procedendo, quia in processu nondum verè scitur, an accusatus vel inquisitus sit verus delinquens necne. Ita in particulari tenet Hyppolitus Marsiliensis in sua practica causarum criminalium in. §. diligenter. trigesimaquinta columna. vbi in numero. 175. dicit, quod in crimine enormi debent seruari solennitates, quæ & in alijs criminibus seruantur, nam patet, quòd in criminibus læsæ maiestatis, quod est enormissimum crimen, tamen indicia debent præcedere torturam, sicut in criminibus nonenormibus. Tex. est nota. & in gloss. Cynus & Baldus & Salyce. in. l. si quis alicui. C. ad legem iuliam maiestatis. quod etiam voluit Angelus de Areti. in suo tractatu maleficiorum. in versiculo, *che hai tu tradita la tua patria.* in primis verbis. Francis. Brun. in suo tractatu de indici. & tortu. nona charta. tertia columna post medium. & sic concludit satis adparere per iura & rationes præmissas, quòd in enormibus criminibus requiruntur indicia solennia, & aliæ solennitates, quæ requiruntur in alijs cri

criminibus non enormibus. Et sic sum voti prædictam Sabbam esse à carceribus liberandam, saltem sub fideiussoribus: & in hanc sententiam concurrit tota Magna Curia, & ita exequutum fuit. Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Compositiones non debent cum omnibus indifferenter fieri pro delictis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quod amplius in eisdem criminibus non incident: & cum his qui semel tantùm deliquerunt.*

2 *In compositionibus multa sunt consideranda vt teneant: de quibus & nu. 6.*

4 *Pœna debita non debet pretio dimitti, sicut nec vitio cupiditatis inferri, & ibi non recipies pretium ab eo, qui reus est sanguinis.*

8 *Princeps non remittit pœnam delicti nisi parte concordata, & si fieret, non tenet.*

Compositio contra formam iuris & constitutionem regni, est nulla.

10 *Princeps, etiam quòd parti pecuniariter interesset, remittere non potest.*

Votum XXXV.

TRemendi Dei præsidio petito, Amen. In causa Helyze Sagatarij de Castro Mari de Bruca cum Regio fisco super vndecim homicidijs per eundem Helyzeum diuersis temporibus patratis in personam diuersarum personarum, & diuersorum locorum, & obtentis indultis. Et primò ab excellente Comite Burelli pro quatuor eius vasallis per eundem occisis, & pariter à Comitissa Policastri pro homicidio commisso in personas duorum eius vasallorum: & impetrato pariter indultu vltimo loco de homicidijs commissis in personas quinque vasallorum venerandi Hospitalis & Ecclesiæ sanctæ Mariæ annuntiatæ de Neapoli vtilis dominæ prædicti Helyzei. hæsitatum fuit, in magna Curia vicariæ an huiusmodi reiterati indultus mediantibus compositionibus, pecuniarum, possint aut debeant eidem, Helyzeo suffragari? Et licet prima facie videretur dicendum, quod sic attento mero mistoque Imperio concesso eisdem Baronibus & vnicuique ipsorum per retro serenissimos Principes cum facultate componendi, ac permutandi pœnas corporales in pecuniarias? Attamen ex infrà scriptis contrariam sententiam arbitror de iure veriorem.

1 ¶ † Et in primis dico, quòd regulariter compositiones non debent cum omnibus indifferenter fieri de delictis commissis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quod amplius in eisdem criminibus non incident, & qui erroris commissi facilè, se emendabunt: & cum illis, qui semel tantùm in crimen inciderunt: non autem cum illis, qui delinquendi consuetudinem contraxerunt lege tertia. in fine. C. de episcopali audientia. vbi singulariter

2 dicit Imperator remissionem † veniæ crimina, nisi semel commissa non habeant, nec in eis liberalitatis augustæ referatur humanitas, qui impunita-

 tis

tis veteris admissi non emendationi potius, quàm consuetudini deputauerint. Nam absque rationabili causa compositio de criminibus permissa, non est: nec fieri potest lege aut facta §. finali. & lege capitalium. §. solent. ff. de pœnis. capitulo sicut dignum. de homicidio. in compositionibus: namque criminum seu pro criminibus in-
3 dulgendis multa sunt † consideranda, maximè personæ conditio, vt si aliàs sit nobilis & honesta: & si in similibus aliàs non incurrerit: & ideò si reperitur criminosus, vel aliàs assuetus in similibus, non ei dimittitur compositio: sicut non admittitur dispensatio: vt in capitulo finali. de transactionibus: & lege transigere. C. eodem titulo. & lege finali. C. de abolitio. & lege tertia. in fine. C. de episcopali audientia. Item, consideranda erit qualitas facti, ne sit de atrocioribus: vt est crimen læsæ maiestatis: & similium. Item tempus, locus, intentio delinquentis, ætas &c. Item sexus, vt quia mulieri facilius ignoscitur ob sexus fragilitatem, dummodo non sit mulier maligna, aut rixosa, aut in similibus assueta: quia non erit digna legis largitate, id est principis nec legis benignitate digna lege tertia in fine. Facilitas enim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. vigesimatertia. quæstione quarta capitulo cùm iniusta. in fine. & in capitulo, vt clericorum. extrà de vita & honestate clericorum lege prima. C. de emendatione propinquorum. Speculator in titulo. de aduocat. §. & consequenter. in fine & plenè dominus Paulus Grilan. in tractatu de hæreticis & sortilegijs. in rubrica de pœnarum compositionibus. tunc enim homines ex iustitiæ administratione ab iniuras defenduntur, cùm delinquentes pœnas ob eorum crimina luunt: tunc enim magnum sacrificum Deo offertur, cùm mali, qui in suam & aliorum perniciem debacantur, vigore iustitiæ, compescuntur. capitulo qualibet. vigesimatertia quæstione quinta. vnde si negligenter ea, quæ malè vsurpantur, obmittimus, excessibus viam alijs aperimus. capitulo peruenit. nonagesimatertia distinctione. §. ad nos. in fine. & ideò inquit Aristoteles quinto, Ethicorum, quòd pœnæ, medicinæ sunt. Et ideò non reliquit locum delinquenti, qui non pepercit excedenti. capitulo facientes octogesimasexta distinctione, & per totum. facit capitulum primum. eadem distinctione. & capituli loci. trigesimaquinta quæstione nona. & ideò non est seueritas, sed pietas pro Deo, punire crimina. capitulo legi. vigesimatertia quæstione octaua. & in. l. prima. §. primo. ff. de obsequiis liberorum, quia proprium legis est, malis pœnam & bonis præmia constituere iustitia suadente. capitulo non vos. vigesimatertia, quæstione quinta. in principio. Item, quòd pœna legis aut præmio vita moderatur humana. capitulo vltimo tertia distinctione. & quod ibi notant Doctores. ¶ Ad hoc enim factæ sunt leges. vt humana coërceatur audacia, & appetitus noxius sub iuris regulis limitetur. capitu. factæ sunt. quarta distinctione. Multum enim ad coërcendam audaciam

etiam valet propositũ punitionis exemplum : cùm ipsa miseri præsens forma viuentis ad recordationem admonet conscios : & ad considerationem cogit ignaros : dicit Orosius, vbi ad Augustinum. Nam ad terrorem quippe viuentium mortua corpora, aliquando moritura permittuntur. capitulo si hæres. vigesimaquarta quæstione tertia. Ita plenè, Lucas de Penna in lege omnes. C. de annonis & tributis. libro decimo. vnde concludendo non, debet pretio interueniente
4 debita pœna dimitti, † sicut nec vitio cupiditatis inferri. vt in. l. iubemus. ff. ad. legem iuliam repetundarum. Ex quo non in pecunia, sed in corpore debent delinquentes puniri : cùm esse debeant pœnæ proprio dignæ facinore lege si excepta. C. de maleficijs & mathematicis. & pro admissi mensura lege saccularijs. §. in Aegypto. ff. de extraordinarijs criminibus. Nam à lege diuina indictum est, vt iuxta mensuram culpæ esse debeat plagarum modus. oculum enim pro oculo, manum pro manu, dentem pro dente. Exodi vigesimoprimo. & Deute-
5 ronomij decimo nono. & † alibi Numero, vigesimoquinto : non recipies, pretium ab eo, qui reus est sanguinis. & ideò dixit diuus Gregorius in registr. libro primo. capititulo, decimosexto, quod in personis est excedentium, non in eorum commodis vindicandum : quia in personis non in facultatibus sunt crimina vindicanda. capitulo illud. decimasexta quæstione sexta. sic & salubris legum prouisio circa reipublicæ conseruationem, pleniorem consequitur effectum, si relaxatio pœnarum de facili non procedat. capitulo grauem. in fine. extrà de præbendis. Scelestorum enim grassatur iniquitas, si eorum præsumptio transit impunis, & ideò rigidè in eis permittenda est, exerceri iudicialis authoritas, ne amplius erescat eis spes talia committendi, iudicum coërcionibus reprimenda capitulo relegentes. vigesimatertia quæstione quinta. & capitulo regum est, eadem quæstione secunda. ideò Iurisconsultus in. §. hæc autem. in rubrica procemij digestorum, inquit : quod per pœnæ impositionem delinquentes à delinquendi conamine repelluntur. Pro indulgentia enim criminum datur occasio & licentia iterata flagitia committendi. c. de ijs, quinquagesima distinctione. &. l. si apparitor in fine. C. de coarta. libro duodecimo. ita plenè Lucas de Penna in. l. j. C. de coartal. libro duodecimo. & in. l. prima. C. de numera. eodem libro. &. l. prima. C. de irenarchis. in versicu. post secundam glossam. eodem titulo. & in l. tertia. in versiculo rector. C. de annonis & tributis. lib. x. &. l. j. C. de fabricẽ. in vers. facultate eodem libro decimo. Nam vt suprà dictum est, quando ad compositionem pro pecunia deuenitur, id non absque mediante legitima
6 causa fieri debet : † vt ratione nimię senectutis vel iuuentutis vel quãdo sine dolo deliquit vel ratione publicæ vtilitatis per. l. ad bestias. ff. de pœ. &. c. sciẽtiam. secunda quæstione septima. Item propter filios nutriendos. ca. secundo. extrà de his qui fili. occide. & lege. qui in prouincijs. ff. de ritu nuptiarum. Item

Item ratione dignitatis,& personę,vel huiusmodi:vt in.§.notandum. secunda quæstione tertia.& quod ibi notat Archidiaconus in sexto.Nam iuxta ordinem dignitatum,pœnæ sunt imponendæ,capitu. contumaces. quinquagesima distinctione. Imperator enim non solùm debet esse contentus delictorum punitione:sed etiam timorem iustum transgressoribus inferre . vt in authentica de depositio.post principiū Ad idem vigesimaquinta quæstione quinta.capi.si nos.Ex quo princeps tenetur de omnibus,ex quo omnium author esse videtur:quia cùm omnia possit corrigere,eorum meritò particeps est,quæ noluit emendare.Ita plenè Lucas de Penna in.l.prima.C.de itenare. libro decimo.secunda columna.vnde Boetius de consolatione,in quarto:bonus rector mundum regit:tunc autem bene regit,cùm delicta corrigit.l. congruit.de officio præsid.sic rex rectè faciendo regis nomē tenet.Illatum quippe delinquētibus supplicium, reliquos saluos facit:vt in.§.homicidia.in authētica de manda.princip.& quod ex delicti qualitate,& loci & temporis,& causæ,sit licita compositio ac etiam ex ętate,vt suprà dictum est:firmat etiā Archidiaconus in capit.si quis diaconus. quinquagesima distinctione.& Paris de Puteo in tractatu syndi.in versicu. compositio.in prima columna . Quæ omnia præmissa fortius procedere debent in casu præmisso contra prædictum Helyzeum: cùm de nonnullis ex homicidiis prædictis nulla insit, nec adpareat concordia partis:& sic prædicti indultus obtenti parte non concordata à prædictis dominis in nihilum sibi suffragantur:cùm etiam Rex minimè remittere consueuerit parte non concordata: nec indulgentiam alienā facere criminoso,pace prius non habita cum parte:&

7 † constet per publicū instrumentum,per glossam in.l.venia. C.de in ius vocando.cum ibi notatis vbi faceret indulgentiam,non teneret:

8 † & pars offensa posset agere,per nota. per Lucam de Penna in dicta.l. prima de deserto. C . nam abolitio criminis fieri non potest , parte contradicente, & accusatore:argumento.l.penultimę. ad turpillia.per glossam in dicta.l. venia.& probat bene Innocentius & alij in capit.nisi.extrà de officio delegati. & in capit.in nostra.de iniuriis.& in capit.quæ in ecclesiarum.extrà de constitutionibus.Bartolus in.l.finali.C.si cōtra ius vel vtilitatē public.& in proœmio digestorum.in principio.Et est notorius ritus in magna curia vicariæ.

9 † & sic quando compositio de crimine fieret contra formam iuris,& constitutionum regni,esset nulla argumento.l.adoptionem iure.de adoptio.&.l. si cum nulla.de re iudica,&.l. cùm hi. §.si prætor.de transac.Ita etiam concludit Paris in dicto trac.syndica . tertia colum.in versicu.compositio.circa finem.& ideò nedum prædicti vtiles domini,qui indultus prædictos concesserunt,verùm etiam nec princeps potuisset tot reiteratos indultus concedere,permutando pœnam corporalem parte non concordata:imò nec remittere potuisset,quòd parti pecuniariter interesset absque vrgenti causa: imò si id faceret,peccaret mortaliter:cùm id

non

10 non iure, sed † de absoluta potestate faceret. Ita dixit Andræas de ysernia in titulo, quæ sint regalia. in versi. committentium. & idem Andræas in capit. similiter de capitaneo. qui curiam vendidit. & licet glossa in. l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. videatur tenere contrarium. & similiter in. l. defensionis. C. de defensoribus ciuitatum. tamen glossæ prædictæ intelliguntur de pœna applicanda fisco suo, id est ipsius principis & non parti: per. l. venia. C. de in ius vocando. secundum Baldum in. l. finali. C. de precibus imperatori offerendis. & in. l. quicunque. C. de seruis fugitiuis. & ideò dicit pulchrè dicta glossa, & post eam Baldus in dicta. l. venia. quòd rescriptum, in quo princeps ius partis læsæ remittit, est nullum. Idem refert & sequitur consulendo dominus Bartho. Cassen. in suo consilio. xvij. secunda columna. vnde cùm non adpareat in pluribus ex dictis vndecim homicidiis remissio partium, nec aliqua concordia, sequitur quòd indultus sibi concessi per prædictos viles dominos interemptorum, euanescunt: & eisdem Helyzeo minimè in aliquo opitulantur. Vnde concurrente maximè tanta reiteratione delictorum & homicidiorum, præsertim conclusum fuit ac decretum per magnam Curiam eundem esse vltimo supplicio condemnandum: & ita executum fuit. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

FINIS.

THOMAS GRAMMATICUS, NEAPOLITANUS. Iuris Vtriusque Doctor.

*

CVPEREM mihi, illustrissime domine, in arrogantiam minimè ascribi posse, si inter tot viros disertissimos, & in vtraque censura semideos: quibus inclyta vrbs hæc antiqua studiorum alumna superabundat, in quorum numero non ascribor, vt minimus calamo dextram ita impudenter (vt sic inquam) aut inconsultè accommodare ausus fuerim, hæc breuiter in aliorum notitiam deducendo: quod quidem minimè fecissem, nisi vt potissimè tuæ Illustrissimæ dominationi, cui plus, quàm debeam, habeo neminem, quoad possem, pro debito satisfacerem: ne eius opinio de me licet indigno concepta, penitus defraudata reperiretur: ac vt tantorum patrũ, legumque diuina ingenia, quæ longè maiora molirentur, hæc exigua, prout meis rudibus ac imbecillis viribus côueniunt, scribendo excitarem. Et maximè, quia diu in scientiis versatus facere tenetur, vt quæ mente concepit, tanquam sub terra latentia, producat in lucem, exhibeatque se Soli, id est intellectibus sapientum: vt siquidem vera dixit, Deus laudetur & comprobetur: si autem errauerit (quod humanum est) sua opinio pedibus teratur, rationibus eneruetur. Verba sunt elegantia Baldi in præludiis feudorum. Tum maximè, quia quemadmodum turpe est diuiti absque hærede decedere: ita miserrimum habenti gratiam intellectus, posteris & studiosis nihil scriptum tanquam hæreditarium relinquere: vt præclarè inquit Baldus in procemio Decretalium. Cuius authoritate & documento confisus, ac vestræ

Illustr

Illuſtriſsimæ dominationis tegmine protectionéque ſuffultus, hæc exaraui, detractorum calumnias, quæ (vt conſueuit) non deerunt, Deo auſpice facillimè peſſundaturus.

Vale Prorex iuſtiſsime. Veſtræ
Illuſtriſsimæ domina-
tioni. Humi-
lis ſerui-
tor.

Votorum ſeu iuris reſponſorum Thomæ Grammatici, Neapolit. Iureconſulti clariſſi.

FINIS.